

การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน
ของชัยคุ ชัยนุ อัลอาบิดีน บิน มุฮัมมัด อัลฟาฏอนีย์
An Analytical Study of the Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī ‘Ilm Usūl al-Dīn
by Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Faṭāniy

อาแว แมะอูมา
Awae Maeh-ouma

วิทยานิพนธ์นี้สำหรับการศึกษิตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy in Islamic Studies
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีตะฮะ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัคดีน ของชัยค
 ซัยนุ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์
 ผู้เขียน นายอาแว แมะอูมา
 สาขาวิชา อิสลามศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา)

..... ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต)

..... กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา)

..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อีสม่าแอ กาเต๊ะ)

..... กรรมการ
 (อาจารย์ ดร.อับดุลฮาดิ สะบูดิง)

..... กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาหะมะกอซี กาซอ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำหรับ
 การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟารูงสา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การ์รีนา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายอาแว มะะอูมา)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยฉบับนี้ ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายอาแว แม่ฮูมา)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน ของชัยค ซัยนฺ อัลออบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์
ผู้เขียน	นายอาแว แมะอูมา
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชีวประวัติ ของชัยค ซัยนฺ อัลออบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ (ต่วนมีนาล) ศึกษาหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน และศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบบันทึก และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการทางประวัติศาสตร์ หลักการอุจุมล กุรอาน หลักการอุจุมลอะดีซ หลักการอุศูลุลุดดีน และหลักการตัจญีฮ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ชัยค ซัยนฺ อัลออบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ มีชื่อเต็มว่า ชัยค ซัยนฺ อัลออบิตีน เบ็น มุฮัมมัด เบ็น มุฮัมมัดตะฮฺฮาน เบ็น ชัยค วันซัมสุตดีน เบ็น ชัยค ญะฮ็อฟร์ อัลพะฎอนีย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม ต่วนมีนาล ท่านเกิด ณ หมู่บ้านกรือเซะและเสียชีวิต ณ นคร รมักกะฮ์ตามทัศนะของต่วนซุรฺ ฮัจญียุสุฟ อัลบันดารี๊ย์ที่เป็นเหลนของท่าน ต่วนมีนาลเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญวิทยาการอิสลาม มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้และแต่งหนังสือด้าน อะดีซ อะกิตะฮ์ ฟิกฮฺ ตะเศาะวูฟและสาธารณะสุข ซึ่งเป็นหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมมุสลิมในท้องถิ่นและสังคมมลายูมุสลิม

2) หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีนโดยชัยคต่วนมีนาล เป็นหนังสืองานแปลและอธิบายเชิงพรรณนาต่อมัตนหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำนำ เนื้อหา และบทส่งท้าย เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาอะกิตะฮ์หรือหลักการศรัทธาเป็นหลัก สามารถแยกออกเป็น ๔ ส่วนคือ แนะนำวิชาอุศูลุดดีน เป็นความนำเกี่ยวกับความรู้ที่สัมพันธ์กับอะกิตะฮ์ อธิบายอะกิตะฮ์ และผลสัมฤทธิ์ของการยึดมั่นตามอะกิตะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ เป็นหนังสือที่ยึดหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลอะดีซ อัลอิญญ์มาอ์และหลักการตัจญีฮ์

3) เนื้อหาหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีนเน้นการอธิบายอะกิตะฮ์ เช่น อะกิตะฮ์อีมาน โดยอธิบายรูกอนอีมาน ๖ ประการ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ศรัทธาต่อบรรดาเราะสูลของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ และศรัทธาต่อสิ่งขออิบตาง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ให้ศรัทธา กำหนดให้ผู้ปกครองอบรมสั่งสอนบุตรให้รู้จักอัลลอฮ์อย่างหนักแน่น ให้ปฏิบัติตามแนวทางของชะลัฟในการยึดมั่นทั้งอะกิตะฮ์เตาฮีด และอะกิตะฮ์อีมานจะด้วยการพูดหรือการปฏิบัติ อะกิตะฮ์จะสมบูรณ์ได้เมื่อห่างไกลจากบิตอะฮ์ที่ถูก

ตำหนิและยอมรับอย่างแน่วแน่ต่อแนวปฏิบัติตามแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺโดยยึด
อัลกุรอาน อัลฮะดีษ และอิจมาอของบรรดาอุละมาอ์ที่มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title	An Analytical Study of the Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī ‘Ilm Usūl al-Dīn by Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Faṭāniy
Author	Mr. Awae Maeh-ouma
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2017

ABSTRACT

This research aims are : to study Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Fataniy’s biography (Tuan Mināl) , to study the Kitāb Aqīdah al-Najīn fi ilm Usūl al-dīn ,and to analyze the content of the Kitāb Aqīdah al-Najīn fi ilm Usūl al-Dīn. The study was collected data by records and interviews, the information was analyzed by using historical approach, Ulumul Quran principle, Ulumul Hadīth principle, Usuluddīn principle, and Tarjīh principle. The result of the research found that:

1) The full name of Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Fataniy is Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad Bin Muhammaddahhan Bin Sheikh Ja’far al-Fataniy, known as Tuan Mināl. He was born in Krue-Seh village and passed away in Makkah, from Tuan Guru Haji Yūsuf al-Bandariy’s point of view, which is his great-grandchild. Tuan Mināl is one of Ulamā[‘] in Pattani which has knowledge, expert in Islamic principle. He has height capability and skillfully in distribution of knowledge and wrote the books of Hadīth, Aqīdah, Fiqh, Tasauwuf and Public health that being significant book sources for local Muslim and Malay social development

2) The Kitāb Aqīdah al-Najīn fi ilm Usūl al-Dīn, written by Tuan Mināl, was a translation and descriptive book from Matan Ummul Barahin book, that consists preface, content and postscript. Its content was mainly about Aqīdah and Articles of Faith. And it can be separated into 4 parts; introduction to Usuluddin, knowledge connected with Aqīdah, Description Aqīdah and achievement of having faith in Aqīdah of successful people. The book adhered to al-Qurān, al-Hadīth, al-Ijmā[‘] and Tarjīh principle.

3) The content of the Kitāb Aqīdah al-Najīn emphasized in describing Aqīdah. For example,AqīdahImān by describing Six Articles of Faith, belief in Allāh, belief in the angles, belief in the prophets, belief in revelations of Allāh, belief in the last day of judgment and the hereafter, and belief in predestination. It is defined to believe, for parents to educate their children to know Allāh, to follow Salaf’s path in holding firm both AqīdahTauhīd and AqīdahImaan (speaking or practice). Aqīdah will be perfect when being

far from Bid'ah and accept firm in Ahl al-Sunnah wa al-Jama'ah regulation that abides by al-Qurān, al-Hadīth and Ijmā' of virtue and morality Ulamā'.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

موضوع البحث دراسة تحليلية لكتاب عقيدة الناجين في علم أصول الدين للشيخ زين العابدين

بن محمد الفطاني

الباحث السيد عاوي مياوما

التخصص الدراسات الإسلامية

العام الجامعي 2017

مستخلص البحث

يهدف هذا البحث لدراسة السيرة الذاتية للشيخ زين العابدين بن محمد الفطاني (توان مينال) ودراسة كتاب عقيدة الناجين في علم أصول الدين وتحليل محتوياته ، وتم جمع المعلومات باستخدام البطاقة المسجلة ، واستمارات المقابلة، وتحليل المعلومات بقواعد علمية أساسية تشمل قواعد التاريخ وعلوم القرآن، وعلوم الحديث، وأصول الدين، وعلوم الترجيح . والنتائج التي توصل إليها الباحث تأتي كما يلي :

(2) الاسم الكامل للشيخ زين العابدين بن محمد الفطاني هو الشيخ زين العابدين بن محمد بن محمد دهان بن الشيخ وان شمس الدين بن الشيخ جعفر الفطاني، بيد أنه معروف بلقبه توان مينال، حيث وُلِدَ في قرية كريسيك، وقد توفي في مكة المكرمة، وفقاً لآراء الشيخ حاج يوسف البنداري ذريته، والشيخ توان مينال أحد العلماء من أبناء فطاني في العلوم الشرعية، ولديه الخبرة والقدرة في مجال التأليف في علوم الحديث، والعقيدة، والفقه، والتصوف والصحية. وجميع كتبه ذو أهمية كبيرة لتنمية المجتمعات المسلمة المحلية بصفة خاصة، ومجتمعات المسلمين بصفة عامة.

(2) كتاب عقيدة الناجين في علم أصول الدين للشيخ توان مينال؛ كتاب علمي للترجمة والتفسيرات الوصفية لمتن كتاب أم البراهين، المشتمل على عناصر مهمة من: مقدمة، ومحتويات، وخاتمة، فضلاً عن الكتب التي تتعامل أساساً بالعقيدة ومبادئ الإيمان، ويمكن تقسيمها إلى أربع حالات؛ تعريف علم أصول الدين، وتمهيد إلى المعرفة المتعلقة بالعقيدة، وشرح العقيدة الصحيحة ، وإنجاز الاعتقاد والتمسك بالعقيدة الصحيحة الناجحة، وتستنبط أدلة الكتاب من القرآن، والأحاديث ، والإجماع، والترجيح.

(3) وينحو كتاب عقيدة الناجين في شرح العقيدة، نحو: عقيدة الإيمان لشرح أركان الإيمان الستة، من: الإيمان بالله، ورسوله، وملائكته، وكتبه، ويوم الآخر، والإيمان بالأمور الغيبية ؛ على أنّ التوكيد على هذا الإيمان بتربية الآباء للأبناء حياً لمعرفة الله وأتباع منهج السلف الصالح في أمور التوحيد

والعقيدة الصحيحة، بكمالها وشمولها، نأياً عن البدع، واتباعاً لمنهج أهل السنة والجماعة باستقراء الأدلة من القرآن الكريم، والأحاديث النبوية، وإجماع العلماء المعتبرين المعتمدين.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กิตติกรรมประกาศ

การสรรเสริญทั้งหมดเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาล การประสพพรและความสันติจงประสบแด่ท่านเราะฮ์มุล ﷻ ผู้ทรงเปี่ยมล้นด้วยบุคลิกภาพและจริยธรรมอันสูงส่ง และเป็นแบบอย่างแก่มวลมนุษยชาติ

อัล ฮัมดุลิลลา ฮ์ ด้วยความช่วยเหลือและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงอาจารย์ที่ปรึกษารองศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา ที่ได้ให้คำแนะนำ คำปรึกษาและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องทุกอย่าง ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอขอบคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ประกอบด้วยรองศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อีสมาแอ กาเต๊ะ อาจารย์ ดร.อับดุลฮาดี สะบูดี อาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อ. ามะมะกอซี กาชอ จากมหาวิทยาลัยฟาฏอนี ที่ได้ให้ความกรุณาให้ข้อเสนอแนะและเป็นกรรมการร่วมสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยอิสลามศึกษา และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้กรุณาให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ตลอดจนคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยอิสลามศึกษาที่ได้ดูแลผู้วิจัยด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณนายเจอะอุเซ็ง แมะอูมา บิดาที่คอยให้การสนับสนุน และขอขอบคุณนางเจอะอาติละห์ แมะอูมา ภรรยาผู้ยืนหยัดอยู่เบื้องหลังตลอดระยะเวลาการศึกษา และผู้ที่เป็นแรงใจได้ดีที่สุดคือนายอิรฟาน แมะอูมา นางสาวอัฟนาน แมะอูมา นายซัลมาน แมะอูมา นายมุฮัมหมัด แมะอูมา เด็กชายอิห์ซาน แมะอูมา เด็กชายอุซามะฮ์ แมะอูมาและเด็กชายอาฟีฟ แมะอูมา

ขออัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานความสำเร็จ ศิริมงคลและความจำเริญแด่ทุก ๆ ท่านที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

อาแว แมะอูมา

สารบัญ

บทคัดย่อ	(5)
Abstract	(7)
مستخلص البحث	(9)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
สารบัญ	(12)
รายการภาพประกอบ	(18)
รายการแผนภูมิ	(18)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย	(19)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษ	(21)
บทที่ ๑ บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
1.2 อัลกุรอาน อัลฮะดีษ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	24
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	24
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	24
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	27
1.7 สัญลักษณ์	28
1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ	28
1.9 วิธีดำเนินการวิจัย	29
บทที่ 2 การอธิบายเตาฮีดในสมัยต่าง ๆ	36
2.1 เตาฮีดในสมัยสะลัฟ	36
2.1.1 เตาฮีดในสมัยนบี.....	36
2.1.2 เตาฮีดในสมัยเศาะฮาบะฮ์.....	47
2.1.3 เตาฮีดในสมัยตาบิอีน.....	51
2.1.4 เตาฮีดในสมัยตาบิอู ตาบิอีน.....	53
2.1.5 เตาฮีดในสมัยอับตบาว ตาบิอู ตาบิอีน.....	55
2.1.6 อะกีดะฮ์ตรงกันข้ามกับสะลัฟ.....	57
2.2 เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟ.....	67
2.2.1 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ ศักราช.....	69

สารบัญ (ต่อ)

2.2.2	เตาฮีดในศตวรรษที่ ๕ แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช	82
2.2.3	เตาฮีดในศตวรรษที่ 6 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	85
2.2.4	เตาฮีดในศตวรรษที่ 7 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	87
2.2.5	เตาฮีดในศตวรรษที่ 8 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	90
2.2.6	เตาฮีดในศตวรรษที่ 9 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	92
2.2.7	เตาฮีดในศตวรรษที่ 10 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	94
2.2.8	เตาฮีดในศตวรรษที่ 11 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	96
2.2.9	เตาฮีดในศตวรรษที่ 12 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	98
2.3	เตาฮีดในสมัยหลัง.....	114
2.3.1	เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	114
2.3.2	เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑4 แห่งอิญฺเราะฮ์ ศักราช.....	117
2.3.3	เตาฮีดในปัตตานี	119
บทที่ ๓	ชีวประวัติของต่วนมินาลและหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน	122
3.1	ชีวประวัติของต่วนมินาล.....	122
3.1.1	เชื้อสายต้นตระกูล	122
3.1.2	กำเนิดต่วนมินาล.....	124
3.1.3	ภรรยาและบุตร.....	125
3.1.4	การศึกษา.....	125
3.1.5	คณาจารย์และสานุศิษย์	126
3.1.6	งานเขียนและตำรา	127
3.1.7	การเผยแผ่อิสลาม (ตะอวะฮ์).....	128
3.1.8	การยอมรับและการชื่นชม.....	129
3.1.9	อะกีดะฮ์และมัซฮับฟิกฮ์.....	129
3.1.10	การเสียชีวิต.....	130
3.2	หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน.....	131
3.2.1	ชื่อหนังสือ.....	131
3.2.2	สาเหตุของการแต่งหนังสือ.....	132
3.2.3	ส่วนประกอบของหนังสือ.....	134
3.2.4	เนื้อหาสาระของหนังสือ.....	135

สารบัญ (ต่อ)

3.2.5	แหล่งที่มาของเนื้อหา.....	136
3.2.6	วิธีการเรียงเรียงหนังสือ.....	137
3.2.7	การเผยแพร่หนังสือ.....	143
3.2.8	ความสำคัญของหนังสือ.....	144
3.2.9	ประโยชน์ของหนังสือ.....	144
3.2.10	หนังสือที่เป็นเอกสารวิจัย.....	145
บทที่ ๔	ศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮุ อันนาฮิโนะ ฟิ อิลม อุกูล อัดดีน.....	146
4.1	คำนำ.....	146
4.1.1	การสรรเสริญ.....	146
4.1.2	ประโยชน์.....	154
4.1.3	หลักการวิชาความรู้.....	156
4.2	ความรู้และสิ่งที่มีเกี่ยวกับความรู้.....	163
4.2.1	การได้มาซึ่งความรู้.....	163
4.2.2	การตักลัด.....	166
4.2.3	ศุกุมการศึกษาอุกุลลุดดีน.....	174
4.2.4	เรื่องราววะฮ์รี.....	178
4.3	ศุกุมและการจำแนกศุกุม.....	180
4.3.1	ความหมายศุกุมอักลีย์.....	180
4.3.2	ความหมายศุกุมอาดัต.....	181
4.3.3	ความหมายศุกุมซัรฮีย์.....	182
4.3.4	ความหมายศุกุมตักลีย์ฟีย์.....	182
4.3.5	ศัพท์เทคนิค.....	188
4.3.6	ศุกุมอักลีย์ 3 ประเภท.....	188
4.4	มุกัลลัฟและสิ่งเกี่ยวกับมุกัลลัฟ.....	190
4.4.1	สิ่งที่วาญิบกับมุกัลลัฟต้องทราบ.....	190
4.4.2	ความหมายมุกัลลัฟ.....	193
4.4.3	การบรรลุดุศาสนภาวะ.....	194
4.4.4	สิ่งที่วาญิบกับผู้ปกครองมีต่อลูก.....	196
4.4.5	สิ่งที่วาญิบกับสามีมีต่อภรรยา.....	198

สารบัญ (ต่อ)

4.4.6	สิ่งแรกที่วาญิบกับมุกัลลัฟ.....	199
4.4.7	ความหมายและประเภทของอาลัม	201
4.5	การศรัทธาต่ออัลลอฮ์.....	204
4.5.1	ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่วาญิบ 20 ประการ.....	204
4.5.2	ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่มีสตะฮิล 20 ประการ.....	207
4.5.3	ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์.....	209
4.5.4	หลักฐานนิกลีและอักลีต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์	210
4.6	การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล.....	219
4.6.1	ความหมายของนบีและเราะสุล.....	219
4.6.2	เงื่อนไขของเราะสุล.....	220
4.6.3	นบีนบีและเราะสุลที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน.....	222
4.6.4	อูลูลอฮมี.....	224
4.6.5	ศิฟาตที่วาญิบสำหรับเราะสุล.....	225
4.6.6	ศิฟาตที่มีสตะฮิลสำหรับเราะสุล.....	226
4.6.7	ศิฟาตที่ญาอิซสำหรับเราะสุล.....	227
4.6.8	มูอญิซาตของท่านนบีนบี.....	228
4.6.9	สิ่งที่เหนือธรรมชาติ 8 ประการ.....	242
4.7	กะลิมะฮฺเตาฮีดหรือกะลิมะฮฺชะฮาดะฮฺ.....	243
4.7.1	ความประเสริฐของกะลิมะฮฺเตาฮีด.....	243
4.7.2	ความหมายของ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลลอฮ์”	249
4.7.3	รูกันของกะลิมะฮฺ ชะฮาดะฮฺ.....	251
4.7.4	ความหมายของอิลลาฮ์.....	253
4.7.5	ห้ำสิบอะกีตะฮฺในกะลิมะฮฺ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลลอฮ์”	253
4.7.6	สิบหกอะกีตะฮฺภายใต้กะลิมะฮฺ “มุฮัมมะดฺุรเราะสุลุลลลอฮ์”	256
4.8	การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์.....	257
4.8.1	มะลาอิกะฮฺถูกสร้างมาจากรัศมี.....	257
4.8.2	คุณลักษณะต่าง ๆ ของมะลาอิกะฮ์.....	260
4.8.3	ชื่อของมะลาอิกะฮ์ 10 ท่านที่ปรากฏ.....	264
4.8.4	ชื่อและหน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์.....	267

สารบัญ (ต่อ)

4.9	การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์.....	271
4.9.1	จำนวนของคัมภีร์.....	272
4.9.2	บรรดาคัมภีร์ที่มีชื่อเสียง.....	273
4.9.3	เนื้อหาของคัมภีร์.....	276
4.9.4	จำนวนอายุของอัลกุรอาน.....	277
4.10	การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์.....	278
4.10.1	การลงโทษและความโปรดปรานในหลุมฝังศพ.....	280
4.10.2	การเป่าสังข์.....	282
4.10.3	มนุษย์คนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโบร์.....	285
4.10.4	การรวมตัวที่มะฮัซซ.....	287
4.10.5	การชำระสอบสวน.....	289
4.10.6	การชะฟาอะฮ์.....	296
4.10.7	การผ่านศิรอฎ.....	302
4.10.8	เฮาญ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด.....	304
4.11	การศรัทธาต่อสิ่งหม้อบ.....	307
4.11.1	อะรีซ.....	307
4.11.2	กุรสี.....	310
4.11.3	เกาะลัม (ปากกา)	312
4.11.4	เลฮ (แผ่นจารึก)	315
4.11.5	สวรค์.....	316
4.11.6	นรก.....	321
4.12	อิสลามกับอีมาน.....	326
4.12.1	ความหมายของอิสลาม.....	326
4.12.2	ความหมายของอีมาน	328
4.12.3	การเป็นมุสลิมต้องกล่าวชะฮาดะตัยน.....	330
4.12.4	เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ชะฮาดะตัยนมีความหมาย.....	332
4.12.5	การเพิ่มและการลดของอีมาน.....	334
4.12.6	อีมานถูกแบ่งออกเป็น 5 ประเภท.....	336
4.12.7	มารยาทของการซิกิร.....	337

สารบัญ (ต่อ)

4.13	บทส่งท้าย.....	339
4.13.1	สรุป.....	339
4.13.1.1	ให้ปฏิบัติตามแนวทางของสละฟ.....	340
4.13.1.2	ห่างจากบิตอะซีที่ถูกตำหนิ.....	342
4.13.1.3	ให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์.....	343
4.13.2	ความหวังและความปรารถนาจากอัลลอฮ์.....	344
4.13.2.1	ความจำเริญจากอัลลอฮ์ (เตาฟีก)	345
4.13.2.2	ความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน (อิกลาศ)	346
4.13.2.3	ห่างไกลจากการริยาอ์และสุมอะฮ์.....	348
4.13.2.4	ห่างไกลจากการหลอกลวงของชัยฏอนมารร้าย.....	351
4.13.2.5	ห่างไกลจากการปฏิบัติตามนัฟสูที่ชั่วร้าย	353
4.13.2.6	ห่างไกลจากความอยากได้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง.....	354
4.13.2.7	ขออัลลอฮ์ทรงประทานเหตุผลหรือหลักฐาน (ฮุจญะฮ์)	355
4.13.3	เศาะละวัตและสลามต่อท่านนะบี.....	357
4.13.4	ความหวังจากหนังสือเล่มนี้	357
บทที่ ๕	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	359
5.1	สรุปผลการวิจัย	359
5.2	อภิปรายผล	366
5.3	ข้อเสนอแนะ	371
	บรรณานุกรม	373
	ภาคผนวก	403
	นิพนธ์ต้นฉบับ	425
	ประวัติผู้เขียน	452

รายการภาพประกอบ

ลำดับ	รายการ	เลขหน้า
ภาพประกอบที่ ๑	กรอบแนวคิดของการวิจัย	26
ภาพประกอบที่ ๒	แบบแผนการวิจัย	31

รายการแผนภูมิ

ลำดับ	รายการ	เลขหน้า
แผนภูมิที่ ๑	เชื้อสายต้นตระกูลตัวมีนาล	123

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

ปรับปรุง 2558

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء , ا	อะลีฟ/ ฮัมซะฮฺ	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บ่า	บ
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮ่า	ฮ
خ	ค่อ	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	ร่อ	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มุซา อีซา ยาชิน เป็นต้น
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอห์	ฏ
ظ	ศอห์	ศ
ع	อัยน	อ
غ	ฮัยน	ฮ
ف	ฟา	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮาฮ์	ฮ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
و	วาว	ว
ي	ยาฮ์	ย
الفتحة	อัลฟัตฮะฮฺ อ่านสระข้างบน	ั (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาดัม ฯ) ะ, -าะ อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระในบาง กรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮฺ อ่านสระข้างล่าง	ِ
الضمة	อัฎฎุมมะฮฺ อ่านสระข้างหน้า	ُ
الفتحة الممدودة	อัลฟัตฮะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา ร็อบฯ)
الكسرة الممدودة	อัลกัศเราะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	ะ
الضمة الممدودة	อัฎฎุมมะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	ุ
ال-الشمسية	อลีฟ ลาม อัจซิมชียะฮฺ	อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัตติน อัฎฎีนฯ
ال-القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮฺ	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกุรอาน อัลลอฮฺ อัลอิสลาม ฯ
ة	ตาอ์มัรบูฎะฮฺ	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮฺ กรณีอ่านหยุดเป็น เสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต
ي	ยาฮ์ มุค็็อฟพะพะฮฺ	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น ฟี
يِّ	ยาฮ์ นิสบะฮฺ หรือ ยาฮ์มุชัตตะตะฮฺ	สะกดยาฮ์สองตัว เช่น ยยะ อัชชาฟีอียะฮฺ

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	a
ب	บ๊า	b
ء	ฮัมซะฮ์	'a, 'i, 'u
ت	ต๊า	t
ث	ซ๊า	th
ج	ญีม	j
ح	ฮ๊า	h
خ	ค็อ	kh
د	ดัล	d
ذ	ซาล	dh
ر	ร็อ	r
ز	ซาย	z
س	ซีน	s
ش	ชีน	sh
ص	ศอด	s
ض	ฎอด	d
ط	ฏอ	t
ظ	ซอ	z
ع	อัยน	'a, 'i, 'u
غ	ฮอยน	gh
ف	ฟ๊า	f
ق	กอฟ	q
ك	กาฟ	k
ل	ลาม	l

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	a
ب	บาว์	b
م	มีม	M
ن	นูน	n
هـ	ฮาว์	h
و	วาว	w
ي	ยาว์	y
ة، ة	ตาว์	h,t
(الفتحة)	_ا , اِ , اَ	a ,ay, aw
(الفتحة الممدودة)	_ا	ā
(الكسرة)	ِ	i
(الكسرة الممدودة)	ِ	ī
(الضمة)	ُ	u
(الضمة الممدودة)	ُ	ū
ال-الشمسية		al-_ (al-Tirmidhiy)
ال-القمرية		al-_ (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		iiy
الضمة المشددة		uww

บทที่ ๑

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์แบบ เป็นศาสนาที่ดีที่สุด และเป็นหนทางเดียวของการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้มนุษยชาติที่ปฏิบัติตามเกิดความสมดุลในชีวิต และสามารถชี้แนะให้กับมนุษยชาติที่มีความศรัทธาในอิสลาม ความหมายนี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ครอบครัว การสมรส การหย่าร้าง มรดก จริยศาสตร์ การสักการะ ความสงบสุข การโภชนาการและทุกอย่างของการใช้ชีวิตประจำวัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ﴾

(سورة المائدة : بعض من آية 3)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว”

(สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 3)

อิบนุ อับบาส¹ ﷺ กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้เปิดเผยกับนบะบี ﷺ และบรรดามุอ์มินว่า แท้จริงพระองค์ทรงให้สมบูรณ์แก่พวกเขาแล้วซึ่งการศรัทธา ดังนั้นไม่จำเป็นที่พวกเขาต้องเพิ่มเติมอีกต่อไป แน่นอนเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้การศรัทธาครบถ้วนแล้ว พระองค์ก็จะไม่ให้การศรัทธาบกพร่องยังแน่อน เช่นเดียวกันเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทรงพึงพอใจกับการศรัทธาแล้ว พระองค์ก็จะไม่ทรงโกรธมันตลอดไป” (al-Ṭabariy, 1997 : 4/419)

ตลอดระยะเวลา ๑๓ ปีแห่งการเป็นนบะบี ﷻ ก่อนที่ท่านนบะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อพยพไปยังนครมะดีนะฮ์ อัลกุรอานที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานแก่ท่านนั้น ล้วนกล่าวถึงเรื่องเตาฮีดโดยไม่ได้หันเหออกจากประเด็นนี้เลย ก็เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นมุสลิมที่

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน อับบาส เบน อัลมุกฏอละบ อัลกุเราะซีย์ อัลฮาซิมีย์เป็นเศาะฮาบะฮ์ผู้ทรงเกียรติ เกิดเมื่อปีที่ ๓ ก่อนฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ณ นครมักกะฮ์ เป็นนักรบกล้าหาญอัลกุรอานคนสำคัญในยุคแรกของอิสลาม มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่างๆ มากมาย เช่น พิกฎและวรรณคดีอาหรับ เป็นต้น ท่านพำนักอยู่ที่เมืองฏอฮ็อฟ และเสียชีวิตที่นั่นในปี ฮ.ศ. ๖๘ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/425).

ถูกต้องและการสร้างสังคมมนุษย์ ทั้งยังเป็นหัวใจหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่รักความสันติและความสงบสุข

ท่านนะบูอัมมัด ﷺ ได้เน้นย้ำสั่งสอนบรรดาเศาะหาบะฮ์ ในเรื่องเตาฮีดเป็นพิเศษ โดยไม่ได้ลดละภารกิจการเรียกร้องไปสู่การยึดมั่นรากฐานอันมั่นคง เริ่มจากการสร้างสังคมให้เป็นสังคมมุสลิมที่ยึดมั่นในเตาฮีดที่ต้องเป็นอันดับแรกโดยด้านอื่น ๆ จะเป็นอิบาตะฮ์ คุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดระบบการเมืองและการปกครอง ประการทั้งปวง เหล่านั้นล้วนวางอยู่บนรากฐานของอะกีดะฮ์เตาฮีดที่ต้องตั้งมั่น

การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายอันสูงส่งของอิสลาม ก็ต้องยอมรับหลักการศรัทธาทั้งหมด โดยเฉพาะการศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นที่ควรแก่การเคารพภักดีพระองค์เดียวเท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และพระองค์เดียวที่มีคุณลักษณะครบถ้วน และอยู่เหนือข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้นซึ่งเป็นแกนหลักของการศรัทธาในอิสลาม

การศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริงจะไม่เกิดขึ้นกับมนุษย์ชาติ นอกจากเกิดจาก กระบวนการการเรียนรู้ที่แท้จริงเท่านั้น คือการเรียนรู้ในเรื่องราวพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอันดับแรกสำหรับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์และเป็นการเรียนรู้ที่เลิศที่สุดในมหาวิทยาลัยอิสลาม ทั้งนี้ก็เพราะเป็นความรู้สูงสุดในการอธิบายความจริงของชีวิตทั้งหมดในรูปแบบที่มนุษย์ยอมรับได้ และเป็นไปได้มากที่สุดที่มนุษย์จะเข้าใจได้ อิบนู อะบี อัลลอฮ์ อัล ฮะนะฟี¹ (Ibn Abī al-‘Izz al-Hanafiy, 1984 : 78) อธิบายกล่าวว่า “สิ่งที่ถูกต้อง สิ่งแรกที่ว่าญิบสำหรับมุกลัฟ (ผู้ถูกบังคับให้รับผิดชอบ) คือ กล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์ อย่างหนักแน่น ยิ่งกว่านั้นบรรดาชาวสะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า สิ่งแรกที่ถูกใช้กับปวงบ่าวของพระองค์คือ กล่าวคำปฏิญาณทั้งสองประการ (ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์) และเห็นพ้องกันอีกว่า ผู้ใดได้ทำการปฏิญาณก่อนการบรรลุศาสนภาวะ เขาผู้นั้นไม่จำเป็นต้องกล่าวปฏิญาณอีกแล้วหลังจากบรรลุศาสนภาวะ”

เตาฮีดจึงเปรียบเสมือนเป็นแกนหลักที่คอยหนุนองค์ประกอบอื่น ๆ ให้เคลื่อนไปได้ หรือเป็นเสาใหญ่ที่สุดที่อยู่ตรงกลางอาคารที่คอยพยุงเสาเล็ก ๆ และตัวอาคารทั้งหมดให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้เตาฮีดจึงกลายเป็นวิชาหนึ่งที่เป็นที่รู้จักด้วยวิชาอะกีดะฮ์หรืออูศูลุดดีน วิชาอะกีดะฮ์จะนำเสนอหลักฐานยืนยันถึงความถูกต้องเที่ยงตรงของหลักการยึดมั่นในเตาฮีดและความศรัทธาแห่งอิสลามด้วยหลักฐานทั้งจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษและสติปัญญา เพื่อลบล้างความสงสัยกลางแคลงใจทุกประเภทให้หมดไป เป็นวิชาที่จะช่วยเปิดโปงโมฆะธรรมความเคลือบ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อะลาอุดดีน อลี เบน มุฮัมมัด เกิด เมื่อปี ฮ.ศ. ๗๓๑ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๙๒ เป็นผู้เขียนหนังสือ อธิบายอะกีดะฮ์ญะฮายะฮ์คนหนึ่งโด่งดัง (Ibn Abī al-‘Izz al-Hanafiy, 1984 :1)

แคลงใจการกล่าวร้ายรูปแบบต่าง ๆ ของผู้ปฏิเสธให้ประจักษ์ ด้วยการเรียนรู้วิชาอะกีต๊ะฮ์จะทำให้เกิดความมั่นใจและมีศรัทธาที่มั่นคง

วิชาอะกีต๊ะฮ์นับได้ว่าเป็นวิชาที่มีความเป็นเลิศกว่าสาขาวิชาอื่นใดเพราะเป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผู้ทรงสร้างจักรวาล บรรดาศาสนทูตแห่งพระองค์ เรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาการบังเกิดขึ้นของมนุษย์ในโลกนี้

อัลกุรอานได้ให้ความสำคัญกับวิชานี้เป็นอย่างมากหากได้ศึกษาจะพบว่าทุกหน้าของอัลกุรอาน ไม่มีหน้าใดที่ไม่กล่าวถึงเรื่องของอะกีต๊ะฮ์ทุกหน้าจะกล่าวถึงเรื่องราวของการเชิญชวนสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ต่อศาสนทูตของพระองค์ ต่อวันกิยามะฮ์ ต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ และต่อการกำหนดสภาพการณ์ ดังปรากฏในอะดีษที่เศาะ อีฮ์ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวความว่า “เปรียบประหนึ่งความรักใคร่กลมเกลียวซึ่งกันและกันของผู้มีศรัทธาเปรียบประหนึ่งว่าเป็นเรือนร่างเดียวกัน เมื่ออวัยวะส่วนใดร้องเรียนว่าเจ็บปวด ร่างกายทั้งหมดก็จะพลอยเจ็บป่วยไปทั้งหมด” (บันทึกโดย Muslim, 1996 : 4685) เช่นเดียวกันเชิญชวนการศรัทธาต่อสิ่งที่เร้นลับ เช่น สวรรค์ นรก ศิรีอฎุ เป็นต้น

จากความสำคัญของอะกีต๊ะฮ์ข้างต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับวิชาอะกีต๊ะฮ์และการเขียนตำราอะกีต๊ะฮ์นับตั้งแต่สมัยสะลัฟจนถึงปัจจุบัน

บรรดาอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟจะให้ความสำคัญต่ออะกีต๊ะฮ์โดยการเรียน การสอน และการแต่งตำราเพื่อเผยแผ่อะกีต๊ะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอีน ตาบิอิตาบิอีน และอัครบิดรตาบิอิตาบิอีน ผลงานตำราของบรรดาอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟ (Abū al-Qāsim, 1990: 1/10-11) มีมากมาย เช่น อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 150) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฟิกฮ อัลอักบาร, อิมามอิบนุ อะบี ชัยบะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 225) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์และอัลอิมาน, อิมามอัब्ดุลลอฮ์ เบน มุฮัมมัด อัลญะอ์ฟีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 229) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอรร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์, อิมามอะฮมัด เบน ฮันบัล (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 241) ได้แต่งตำราชื่อ อรร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ วะอัชชะนาดีเกาะฮ์, อิมามอัลบุคอรี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 256) ได้แต่งตำราชื่อ ค็อลก อัฟออล อัลอิบาด วะ อรร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์, อิมามอัลอะชะร็ออม (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 273) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์, อิมามอะบู อะลี ฮันบัล เบน อิสฮาก (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 273) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบ อัลสุนนะฮ์, อิมามอะบู ดาวูด (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 275) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์, อิมามอะบู บักร อะฮมัด เบน อัมรฺ อัลบัศรี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 277) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์, อิมามอัดดารีมี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 280) ได้แต่งตำราชื่อ อรร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ และอรร็อด อะลา บิซร อัลมูรสี, อิมามอะบู บักร อะฮมัด เบน อะลี อัลมัจญี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 292) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์, อิมามอะบู อัब्ดุลลอฮ์ อัลอัศดี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 301) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์

เช่นเดียวกันกับบรรดาอุละมาอ์ในสมัยเคาะลัฟ จะให้ความสำคัญต่ออะกีดะฮ์ไม่
 แตกต่างจากอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟ โดยการเรียน การสอน และการแต่งตำราเพื่อเผยแผ่อะกีดะฮ์
 จะเป็นแนวทางสะลัฟหรือแนวทางเคาะลัฟ ตำราหรือหนังสืออะกีดะฮ์สามารถแยกออกเป็น ๒
 แนวทางดังนี้

ก) หนังสืออะกีดะฮ์ตามแนวทางสะลัฟ อ ะบู อัลกอสิม (Abū al-Qāsim, 1990: 1/10 - 11) ได้อธิบายว่า อุละมาอ์ยุคเคาะลัฟที่แต่งตำราตามแนวทางสะลัฟ เช่น อิมามอิบนุ กุซัยมะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 311) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัตเตาฮีด, อิมามอ็ฏฏะฮะฮะฮีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 321) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอะกีดะฮ์อ็ฏฏะฮะฮะฮีย, อิมามอะบู อัลฮะสัน อัลอัชชะรีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 324) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัตติยานะฮ์ , อิมามอะบู อะฮมัด อัลอัศซะฮานีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 349) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์, อิมามอ็ฏฏะฮะฮะฮะฮีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 360) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์, อิมามอิบนุ ฮิบบาน (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 369) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์, อิมามอุบัยดิลลอฮ์ เบ็น บัญญะฮะฮ์ อัลอัคซะรีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 387) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอิบานะฮ์, อิมามมุฮัมมัด เบ็น อิสฮาก เบ็น มุนดะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 395) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลอีมานและอัตเตาฮีด, อิมามอัลลาละกาอีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 418) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนัน , อิมามอิสมาอิล เบ็น มุฮัมมัด อัลอัศซะฮานีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 535) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฮุญญะฮ์ ฟิ บะยานิ อัลมะฮ์ญะฮะฮ์ วัซซุฮ์ อะกีดะฮ์อะฮลฺ อัลสุนนะฮ์

ข) หนังสืออะกีดะฮ์ตามแนวทางเคาะลัฟ อิมามอัลมุสิลีย์ (al-Mūsiliy, 1990 : 130-145) และคอลิด เบ็น अबดุลละตีฟ (Khālid bin ‘Abd al-latif, 1995 : 1/165-168) ได้อธิบายว่า อุละมาอ์ยุคเคาะลัฟที่แต่งตำราตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น อิมามอัลบะกิลลานีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 403) ได้แต่งตำราชื่อ ตัมฮีด อัลอะวาอิด , อิมามอัลฮะเราะมะฮ์ญ์ อัลญุญัยญีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 478) ได้แต่งตำราชื่อ อัชชามิล ฟิ อุศูล อัตติน และอัลอิรชาด , อิมามอัลฆะฆะฮะฮะฮีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 505) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอิติกอด ฟิ อัลอิติกอด อัลอัรบะฮีน ฟิ อุศูล อัตตินและเกาะวาอิด อัลอะกออิด , อิมามอัชชะฮะฮะฮะฮะฮีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 548) ได้แต่งตำราชื่อ นิฮายะฮ์ อัลอิติกอด ฟิ อิลม อัลกะลาม, อิมามอัลฟักร์ อัรรอซี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 606) ได้แต่งตำราชื่อ อะสาส อัตตักดีส อุศูลอัตติน และอัลมะฆูอิลิบ อัลออลิยะฮ์, อิมามอัลสุบูกีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 756) ได้แต่งตำราชื่อชิฟาฮ์ อัลสะกะอม ฟิ ชิยาเราะฮ์ ค็อยร อัลอะนาม, อิมามอิบนุ ฮะญูร์ อัลฮัยตะมีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 973) ได้แต่งตำราชื่อ อัลญะฮ์ อัลมุญซิม ฟิ ชิยาเราะฮ์ อันนะบิ อัลมุญซิม , อิมามมุฮัมมัด อัลอะมีร์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 1232) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฮะฮะฮะฮ์ อะลา ซุฮ์ญะฮะฮะฮ์ อัตเตาฮีด , อิมามอัลบัยญูรีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 1277) ได้แต่งตำราชื่อ ตู ฮะฟะฮ์ อัลมุรืด อะลา ญะฮะฮะฮะฮ์ อัตเตาฮีด , อิมามอะฮมัด เบ็น ซัยนิตะห์ลัน (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 1304) ได้แต่งตำราชื่ออัดดุรฺ อัลสะนะยะฮ์ ฟิ อัรร็อด อะลาอัลวะฮะฮะฮะฮีย

จากการศึกษาบรรดาหนังสือหรือตำราที่ได้กล่าวข้างต้นพบว่าหนังสืออะกิตะฮ์ที่แต่งในสมัยสะลัฟได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในหลายรูปแบบ จะเป็นการตะฮกิกและติรอสาด (ตรวจทานและศึกษาวิเคราะห์) ตักรัจญ์ฮะดีษและอื่น ๆ ตามแนวทางของแต่ละสาขาวิชา ตัวอย่างเช่น หนังสือซอฮ อัลฟิกฮ อัลอักบร ศึกษาวิเคราะห์โดยมรวาน มุฮัมมัด อัชชะอวาร์ , หนังสืออัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัลดิยานะฮ์ ศึกษาวิเคราะห์โดยบะซีร์ มุฮัมมัด อุยูน , หนังสืออัลหุญญะฮ์ ฟิ บะยานิ อัลมะฮัจญะฮ์ วัชะฮ์ฮ์ อะฮลิสสุนนะฮ์ ศึกษาวิเคราะห์โดยมุฮัมมัด เบ็น เราะะบือ อัลมัดเคาะลีย์ เช่นเดียวกันกับบรรดาหนังสือหรือตำราที่ได้แต่งในยุคเคาะลัฟได้มีการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออย่างกว้างขวางโดยอุละมาอ์ นักวิชาการและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น หนังสืออัชชามิล ฟิ อุศูล อัลดีน ศึกษาวิเคราะห์โดยอับดุลลอฮ์ มะ ฮมุด มุฮัมมัด อุมัร, หนังสือเกาะวาอิด อัลอะกออิด ศึกษาวิเคราะห์โดยมุซา มุฮัมมัด อะลีย์ , หนังสืออะสะส อัดตักดิส ศึกษาวิเคราะห์โดยอะฮมัด อิญาซีย์ อัสสะกอ

นอกจากอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟและสมัยเคาะลัฟ พบว่าอุละมาอ์สมัยปัจจุบันให้ความสำคัญต่ออะกิตะฮ์ เช่น อุละมาอ์ปัตตานีในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ ถึง ๒๐ ของคริสต์ ศักราช ได้ให้ความสำคัญต่ออะกิตะฮ์โดยการเรียน การสอน และแต่งตำราเพื่อเผยแพร่อะกิตะฮ์แถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (Ahmad Fathy, 2009 : 14-15) เช่น ชัยคุดาวูด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๘๔๗) ได้แต่งตำราชื่อ อัคดูร์ อัชชะมิน และอะกิตะฮ์อัลญะวาฮิร , ชัยควันอะฮมัด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1908) ได้แต่งตำราชื่อ ฝรั่งะฮ์ อัลพะรออิด ฟิ อิลม อัลอะกออิดและอักดู อัลญะมาน ฟิ อะกออิด อัลอิมาน , ชัยค ชัยน อัลอาบิติน อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1913) ได้แต่งตำราชื่ออะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัลดีน , ชัยค อับดุลเราะฮ์ ฮมาน อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1915) ได้แต่งตำราชื่อ นูร์ อัชชุลาม ฟิ มะอริฟะฮ์ อัลลอฮ์ วัรสุลิลี อัลกิรอม, ชัยควันดาวูด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1936) ได้แต่งตำราชื่อ อุมตะฮ์ อัลมูรืต ฟิ อะกออิด อัตเตอาฮิด , ฮัจญี มุฮัมมัด ฮุสัยน โต๊ะกลาบอ (เสียชีวิตปี ค.ศ. ๑๙๔๘) ได้แต่งตำราชื่อ มุก้อดติมะฮ์ อัลอฎุฟาล ฟิ ศิฟาต อัลลอฮ์ ซิ อัลญะลาล, ฮัจญี สุหลง เบ็น ฮัจญี อับดุลกอดีร์ อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1954) ได้แต่งตำราชื่อ เคาะลาเคาะฮ์ อัลญะวาฮิร ฟิ ตศฟิยะฮ์ อัลเคาะวาฎิร , ชัยควันอิสมาอิล เบ็น วันอับดุลกอดีร์ (เสียชีวิตปี ค.ศ. 1965) ได้แต่งตำราชื่อ บากูเราะฮ์ อัลอะมานีย์

จากบรรดาหนังสือของอุละมาอ์ปัตตานีผู้วิจัยเลือกผลงานของต่วนมีนาล เนื่องจากว่าท่านเป็นอุละมาอ์คนหนึ่งที่มีชื่อเสียงหลังจากชัยค ดาวูด อัลพะฎอนีย์ที่รับทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาทั้งที่ปัตตานีและมลายูเซีย ได้รับการยกย่องชมเชยด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่างๆ และมีความสามารถในการนิพนธ์ตำราวิชาอะกิตะฮ์ ผลงานเด่นที่ออกสู่สายตาสังคมมีหลายเล่ม เช่น หนังสือกัซฟูลฆะาะฮ์บียะฮ์ ฟิ อะ ฮวาล เยามิลกียามะฮ์ , อะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัลดีน ,

มิฟตาย อัลมูรืต ฟิ อิลม อัดเตาฮิด และอิรชาตุลอิบาด อิลลา สะบิลิเราะชาด เป็นต้น แต่หนังสือที่ผู้วิจัยเลือกเป็นเอกสารวิจัยคือ อะเกีตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัดดีน

หนังสืออะเกีตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัดดีน เป็นหนังสืออะเกีตะฮ์เล่มหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระในต้นฉบับ ๑๔๐ หน้า โดยใช้ภาษามลายู-ญาวีปิดตานี ซึ่งส่วนมีนาลได้เขียนแล้วเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ. 1308 (ค.ศ. 1887) หรือประมาณ 130 ปีที่ผ่านมา และเป็นหนึ่งในบรรดาหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ไม่ได้แพร่หลายเฉพาะในดินแดนแห่งนี้เท่านั้น แต่ยังได้แพร่หลายในส่วนกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซียและบรูไนอีกด้วย (พิริยศ ราฮิมมูลา, 2545 : 37-38)

เนื้อหาสาระของหนังสืออะเกีตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัดดีน มีคุณภาพและคุณค่าทางวิชาการอะเกีตะฮ์ เป็นส่วนส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้ได้รับการยอมรับของผู้คนเป็นจำนวนมาก ไม่แตกต่างจากหนังสือเล่มอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศก็ได้ใช้หนังสือเล่มนี้ในการจัดการเรียนการสอนตามโรงเรียนสอนศาสนา หน่วยงานที่จัดการศึกษาด้านศาสนา หรือผู้เผยแพร่ศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ โดยทั่วไปตั้งแต่อดีตมาตราบจนปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ยังได้แพร่หลายเป็นที่นิยมในต่างประเทศไม่น้อย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา เวียดนามและพม่า เป็นต้น (Ahmad Fathy, 2009 : 13-14)

ลักษณะโดยทั่วไปของหนังสืออะเกีตะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูล อัดดีน เป็นหนังสืออธิบาย มะตัน อุมม อัลบะรอฮีน โดยเขียนประโยคอธิบายที่ไม่มีวรรคตอนเหมือนกับการเขียนในปัจจุบัน มีการเรียบเรียงคำและข้อความเป็นวรรคเป็นตอน ส่วนการอ้างอิงอาเยฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษผู้แต่งก็มีได้ระบุไว้ในสุเราะฮ์ใด อาเยฮ์ที่เท่าไร หมายเลขอะดีษที่เท่าไร ใครเป็นผู้รายงาน และสถานภาพของอะดีษเป็นอย่างไรตามลำดับ และยังใช้ภาษามลายูปิดตานีในอดีตที่ใช้ คำ สำนวนภาษาค่อนข้างยากจึงทำให้เกิดความยุ่งยากสำหรับอนุชนปัจจุบันที่จะทำการศึกษาค้นคว้า และทำความเข้าใจถึงเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์หนังสือตามแนวทางอะเกีตะฮ์

จะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคแห่งการพัฒนาการทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะหนังสือหรือตำราที่เป็นผลงานของอุละมาอ์ยุคก่อนทั้งสะลัฟและเคาะลัฟ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัยทันสมัยในหลายสาขาวิชา เช่น ฟิกฮ์ อุศูลุดดีน ตะเศววูฟและอื่น ๆ ก็จะมีมุ่งเน้นด้านการอ้างอิงและหลักฐาน ทั้งนี้ก็เพื่อพิสูจน์ความถูกต้อง ความชัดเจน คุณภาพและมาตรฐานขององค์ความรู้ นั้น ๆ และจะเน้นการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ง่ายเป็นพิเศษ รูปแบบการเรียบเรียงคำ ประโยค การจัดวาง การลำดับความสำคัญของหัวเรื่อง ข้อความ เนื้อหาชัดเจนน่าอ่าน น่าติดตาม อ่านแล้วทำความเข้าใจง่าย สามารถเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ต่างกับยุค

ก่อนๆ ซึ่งผู้ใดได้แต่งหนังสือโดยใช้สำนวนภาษาที่ยาก ซับซ้อน ถือว่าเป็นผู้เขียนที่เก่ง มีความสามารถสูงและเป็นที่น่ายกย่อง (‘Abd al-Ghaniy al-Marāqiy, 2006 : 1)

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหนังสืออะกิเดฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุกูล อัดดีน เป็นหนังสือที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างมากหากได้ศึกษาวิเคราะห์และชี้แจงเพิ่มเติมในส่วนที่ควรแก่การส่งเสริมเพื่อความเหมาะสมกับสภาพพัฒนาการการศึกษาปัจจุบัน จะทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อสถาบันอุดมศึกษา สถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามและสังคมโดยรวม

1.2 อัลกุรอาน อัลฮะดีษ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 อัลกุรอาน

จากการศึกษาคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด พบว่าในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเรื่องเตาฮีดไว้ในหลายอายะฮ์ด้วยกัน อายะฮ์เหล่านั้นได้กล่าวถึงความสำคัญของเตาฮีด ประเภทของเตาฮีดและสิ่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ด้วยถ้อยความที่หลากหลายด้วยกัน แต่ที่จะนำอายะฮ์ต่าง ๆ เหล่านั้นมากล่าวทั้งหมด ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความยืดเยื้อมาก ดังนั้นผู้วิจัยนำมากล่าวเพียงบางอายะฮ์ดังต่อไปนี้

1. อายะฮ์อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงการเป็นพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลกของอัลลอฮ์ ﷻ และการเคารพภักดีต่อพระองค์เพียงผู้เดียว ด้วยการประกอบอิบาเดฮ์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴾

(سورة المزمل : آية 9)

ความว่า : “พระเจ้าแห่งทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่คู่ควรเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้) นอกจากพระองค์ ดังนั้นจงยึดพระองค์ให้เป็นผู้คุ้มครองเถิด (เพื่อมอบหมายตนเองและกิจการทุกอย่างต่อพระองค์)”

(สูเราะฮ์อัลมุซซิมิล : อายะฮ์ 9)

อายะฮ์ข้างต้นได้บ่งบอกถึงคุณลักษณะสองประการที่มีบทบาทสำคัญต่อจิตใจของผู้ศรัทธาในการเชื่อมั่นอย่างแนบแน่นแก่อัลลอฮ์ ﷻ

ประการที่ ๑ ลักษณะแห่งการอภิบาลของอัลลอฮ์ ซึ่งเรียกว่า “อรรูบูบียะฮ์” ที่ครอบคลุมจักรวาลทั้งหมด

ประการที่ ๒ ลักษณะของความเป็นหนึ่งเดียวแห่งการเคารพภักดีหรือการประกอบ
อิบาดะฮ์ซึ่งเรียกว่า “เตาฮีด อัลอูลูฮียะฮ์” ที่ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่คู่ควรเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้
นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

จากคุณลักษณะทั้งสองประการดังกล่าวที่ผู้ศรัทธาจะต้องตอบสนองคำสั่งของ
อัลลอฮ์ ﷻ เพื่อมอบหมายตนเองและการงานทุกอย่างต่อพระองค์อย่างแท้จริงและมั่นคง ดังคำตรัส
ของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า :

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ الَّذِي جَعَلَ
لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا
تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾﴾

(سورة البقرة : آية 21-22)

ความว่า : “มนุษย์เอ๋ย! จงเคารพอิบาดะฮ์พระผู้เป็นเจ้าของพวกเจ้าที่ทรง
บังเกิดพวกเจ้า และบรรดาผู้มาก่อนพวกเจ้าเกิด เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง
คือผู้ทรงให้แผ่นดินเป็นที่นอนและฟ้าเป็นอาคารแก่พวกเจ้า และทรงให้น้ำ
หลังลงมาจากฟากฟ้า แล้วได้ทรงให้บรรดาผลไม้ออกมา เนื่องด้วยน้ำนั้น
ทั้งนี้เพื่อเป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่าให้มีผู้เท่าเทียม
ใดๆ ขึ้นสำหรับอัลลอฮ์โดยที่พวกเจ้าก็รู้กันอยู่”

(สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 21-22)

อายะฮ์ข้างต้นได้ยืนยันว่า เฉพาะอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นทรงเป็นพระผู้อภิบาล ผู้ทรง
สร้าง ผู้ทรงอำนาจทุกสรรพสิ่ง ผู้ทรงปกป้องคุ้มครอง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์
ﷻ พระผู้อภิบาลองค์เดียวเท่านั้น

2 . พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเรื่องเตาฮีด ซึ่งเป็นประเด็นหลักของการสร้าง
ญินและมนุษย์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

(سورة الذاريات : آية 56)

ความว่า : “และข้ามิได้สร้างญินและมนุษย์ เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพ
ภักดีต่อข้า”

(สุเราะฮ์อัซซารียาต : อายะฮ์ 56)

อายะฮ์นี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ของการสร้างญินและมวลมนุษย์ขึ้นมา
อยู่บนโลกนี้ นั่นคือ การเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของพระองค์เดียวเท่านั้น หรือเรียกว่าเตาฮีด
อัลอูลูฮียะฮ์

3. เตาฮีดเป็นหลักการแรกในศาสนาที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَاللَّامِنِينَ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ ۖ وَمُنُونَكُمْ ۖ ﴾

(سورة محمد : آية 19)

ความว่า : “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์ และจงขอร้องโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรมของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุฮัมมัด : อายะฮ์ 19)

อายะฮ์นี้ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของการยอมรับอัลลอฮ์ด้วยประโยคคำสั่ง โดยตามหลักภาษาอาหรับ คำสั่งเป็นวาญิบ อิมามอฏเฐาะบะรีย¹ (al-Tabariy, 1997 : 11/317) ได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า “พึงรู้เถิดโอ้ศาสนทูตของฉันว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่ท่านและสิ่งถูกสร้างทั้งหลายทำการเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้้นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว ผู้ซึ่งทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งมวล” เช่นเดียวกันกับอิมามอัลลาละกาอีย² (al-Lalākā'iy, 1411 : 2/193) ที่กล่าวว่า “ดังนั้นแท้จริงสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษย์ชาติคือการรู้จักและการยึดมั่นในเรื่องของศาสนาและสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้แก่ปวงบ่าวของพระองค์ในการเข้าใจเตาฮีดและคุณลักษณะของพระองค์”

4. เตาฮีดเป็นหัวข้อหลักของศาสนทูตทุกท่านที่ถูกแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เปิดเผยหลักการในทุก ๆ ประชาชาติ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَن هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَن حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ۖ ﴾

(سورة النحل : آية 36)

ความว่า : “และโดยแน่นอน เราได้ส่งเราะสุลมาในทุกประชาชาติ (โดยบัญญัติว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์ และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวกเจว็ด ดังนั้นในหมู่พวกเขาจะมีผู้ที่อัลลอฮ์ทรงชี้แนะทางให้และในหมู่พวกเขา

¹ อฏเฐาะบะรีย มีชื่อเต็มว่า อะบูญะฟัร มุฮัมมัด เบน ญะรียร์ เบน คอลิด ท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่างๆ มากมายเช่น การอธิบายอัลกุรอาน อัลฮะดีษ ศาสนบัญญัติและประวัติศาสตร์ เป็นต้น ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๒๒๔ ที่ภูอบรอฮ์และเสียชีวิตที่กรุงแบกแดดในปี ฮ.ศ. ๓๑๐(al-Zirikliy, 2002 : 6/69)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮิบาตุลลอฮ์ เบน อัลฮะสัน เบน มันศูร อรรอฮีย อฏเฐาะบะรีย อัลลาละกาอีย มีชื่อเล่นว่าอะบูอัสมีเสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. ๔๑๘(al-Lalākā'iy, 1411 : 1/79)

เขามีผู้ที่การหลงผิดคู่ควรแก่เขา ฉะนั้นพวกเจ้าจงตระเวนไปในแผ่นดินแล้ว
จงดูว่าบ้านปลายของผู้ปฏิเสธนั้นเป็นเช่นใด”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : อายะฮ์ 36)

อิมามอิบนุกะษีร¹ (Ibn Kathīr, 1991 : 2/626) กล่าวว่า : “และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่ง
เราะสูลทุกประชาชาติ ทุกศตวรรษ ทุกกลุ่มชาติพันธุ์ บรรดาเราะสูลซึ่งทั้งหมดทำหน้าที่อันเดียวกัน
คือ การเชิญชวนและเรียกร้องให้มวลมนุษยชาติเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และห้ามปรามจากการทำ
อิบาดะฮ์หรือสักการะเคารพภักดีนอกอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ”

อัลลอฮ์

ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِن إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾

(سورة الأعراف : آية 59)

ความว่า : “และแท้จริงเราได้ส่งนูฮ์ไปยังประชาชาติของเขา แล้วเขาได้
กล่าวว่า “โอ้ประชาชาติของฉัน จงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิด ไม่มีผู้ควร
ได้รับการเคารพสักการะใด ๆ สำหรับพวกท่านอีกแล้ว อื่นจากพระองค์
แท้จริงฉันกลัวการลงโทษ ในวันอันยิ่งใหญ่ จะประสบแก่พวกท่าน”

(สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ : อายะฮ์ 59)

จากอายะฮ์ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าการตะวาระฮ์ที่ถูกต้องตามแนวทางของบรรดา
เราะสูลนั้น จะต้องเริ่มด้วยการปลุกฝังอะกิดะฮ์เตาฮีด กล่าวคือการศรัทธาในความเอกะของอัลลอฮ์
ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้นที่ควรแก่การเคารพภักดีในทุกสภาพและสถานการณ์ และนี่คือเป้าหมายหลัก
ในการตะวาระฮ์ของบรรดาเราะสูลทั้งหลาย

5 . การให้เอกภาพแด่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ คือการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระเจ้า
องค์เดียวและไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใดด้วย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَالْوَالِدِينَ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا﴾

(سورة النساء : آية 36)

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อิสมาอิล เบ็น อุมร์ เบ็น กะษีร เบ็น คัร บ อัลกุรชีย อัดดีมชกีย อะบูลฟิคาอ์ เป็นนักท่องจำอัลกุรอาน นักนิศาสตร์
นักประวัติศาสตร์ และอรรถาธิบายอัลกุรอาน เกิด เมื่อปี ฮ.ศ. ๗๐๑ เป็นผู้ที่มีความใฝ่รู้ตั้งแต่เยาว์วัยและได้เขียนตำราเอาไว้มากมาย
เสียชีวิตที่ตะมะสก์ส ในปี ฮ.ศ. ๗๗๔(al-Zirikli, 2002 : 1/320).

ความว่า : “และจงเคารพสักการะอัลลอฮ์เถิดและอย่าให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็น
ภาคีกับพระองค์ และจงทำดีต่อผู้บังเกิดเกล้าทั้งสอง และต่อผู้เป็นญาติที่
ใกล้ชิด และเด็กกำพร้า และผู้ขัดสน และเพื่อนบ้านใกล้เคียง และเพื่อนที่
ห่างไกล และเพื่อนเคียงข้าง และผู้เดินทาง และผู้ที่มีขอของพวกเจ้า
ครอบครอง แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงชอบผู้ยะโสผู้โอ้อวด”

(สุเราะฮ์อันนิซาอ : อายะฮ์ 36)

อิมามอัฏฏะบะรียี (al-Ṭabariy, 1997 : 4/80) ได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า : นั้นเป็นการ
สรรเสริญของอัลลอฮ์ ﷻ กล่าวคือ พวกท่านจงนอบน้อมต่ออัลลอฮ์ด้วยการภักดี จงยอมจำนนต่อ
พระองค์ด้วยการเชื่อฟัง จงให้ความเป็นเอกะต่อพระองค์ในการเป็นเจ้าของ จงบริสุทธิ์ใจต่อพระองค์ใน
การนอบน้อม การยอมจำนนและการปฏิบัติในข้อสั่งใช้และสั่งห้าม และจงอย่าได้ตั้งภาคีต่อพระองค์
ในเรื่องของการเป็นเจ้าของและการทำอิบาดะฮ์

6. ในอายะฮ์ที่สำคัญที่สุดอายะฮ์หนึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานได้กล่าวถึงคุณลักษณะ
ต่างๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียว ความยิ่งใหญ่ ความรอบรู้ และความ
สมบูรณ์ของพระองค์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا
الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا
بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾

(سورة البقرة : آية 255)

ความว่า: “อัลลอฮ์นั้นคือไม่มีผู้ที่ถูกเคารพสักการะใดๆ ที่เที่ยงแท้ นอกจาก
พระองค์เท่านั้น ผู้ทรงมีชีวิต ผู้ทรงบริหารกิจการทั้งหลาย โดยที่การว่าง
นอนและการนอนหลับใดๆ จะไม่เอาพระองค์ สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและ
สิ่งที่อยู่ในแผ่นดินนั้นเป็นของพระองค์ ใครเล่าคือผู้ที่ขอความช่วยเหลือ
ให้แก่ผู้อื่น ณ ที่พระองค์ได้นอกจากด้วยอนุมัติของพระองค์เท่านั้น
พระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่เบื้องหน้าของพวกเขา และสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของพวกเขา
และพวกเขาจะไม่ล่อสิ่งใดจากความรู้ของพระองค์ไว้ได้ นอกจากสิ่งที่
พระองค์ทรงประสงค์เท่านั้น แก้อั้พระองค์นั้นกว้างขวางทั่วชั้นฟ้าทั้งหลาย
และแผ่นดิน และการรักษามันทั้งสองก็ไม่เป็นภาระหนักแก่พระองค์ และ
พระองค์นั้นคือผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงยิ่งใหญ่”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 255)

อายะฮ์ข้างต้นแสดงถึงการยึดมั่นในคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ หรือที่เรียกว่าการยอมรับเตาฮีดของอัลลอฮ์ ﷻ นั่นเอง

7. อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปฏิเสธความเสมอเหมือนพระองค์กับสิ่งที่ถูกสร้างทั้งปวง ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا يَذُرُكُمْ فِيهِ لِيَسْ كَيْفَلِيَهُ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴾

(سورة الشورى : آية 11)

ความว่า : “พระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน พระองค์ทรงทำให้มีคู่ครองแก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเอง และจากปศุสัตว์ทรงให้มีคู่ผู้เมียด้วยเหตุนี้พระองค์ทรงแพร่พันธุ์พวกเจ้าให้มากมาย ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(สุเราะฮ์อ้อซซุรอ : อายะฮ์ 11)

อายะฮ์ข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงการปฏิเสธความเสมอเหมือนทุกสิ่งทุกอย่างกับอัลลอฮ์ ﷻ อีกทั้งยังเป็นการปฏิเสธแนวความคิดของพวกมูญัสสิมะฮ์ ซึ่งเราจะรู้ใจความข้างต้นจากการที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้บอกถึงคุณลักษณะของพระองค์ว่า พระองค์ผู้ทรงได้ยินและผู้ทรงเห็น ทุกครั้งที่พระองค์ทรงกล่าวถึงการได้ยิน การเห็น พระหัตถ์ การสถิตย์ (เหนืออรัช) และอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ ซึ่งเป็นการยืนยันต่อคุณลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น โดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการเสมอเหมือนกับสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่นอกเหนืออัลลอฮ์ ﷻ .

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾

(سورة النحل : آية 74)

ความว่า : “ดังนั้น พวกเจ้าอย่ายกอุทาหรณ์ทั้งหลายกับอัลลอฮ์เลยแท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงรอบรู้และพวกเจ้าไม่รู้เท่าพระองค์”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : อายะฮ์ 74)

การเปรียบเทียบอัลลอฮ์ ﷻ กับสรรพสิ่งถูกสร้างของพระองค์เป็นเรื่องที่สติปัญญาและบทบัญญัติทางศาสนาปฏิเสธไม่ยอมรับ

8. เตาฮีดทำให้ผู้ศรัทธาได้รับทางนำและความปลอดภัยบนโลกนี้และโลกหน้า อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴾

(سورة الأنعام : آية 82)

ความว่า : “บรรดาผู้ที่ศรัทธาโดยที่มิได้ให้การศรัทธาของพวกเขาปะปนกับการอธรรม (การชirik) นั้น คนเหล่านี้แหละพวกเขาจะได้รับความปลอดภัย และพวกเขาคือผู้ที่รับเอาคำแนะนำไว้”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ 82)

อิมามอฏฏะฮะบะรียี (al-Tabariy, 1997 : 5/250) ได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า : บรรดาผู้ที่ศรัทธาและผู้ที่บริสุทธิ์ใจในการทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ที่มีได้ให้การอิบาดะฮ์และการศรัทธาปะปนกับสิ่งที่เป็นภาคีกับอัลลอฮ์ ﷻ พวกเขาสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับความปลอดภัยจากการลงโทษที่น่ารังเกียจของพระองค์ พร้อมทั้งจะได้รับทางนำที่เป็นสัจจริงประกอบด้วยความรู้และความเที่ยงธรรม อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِإِيمَانِهِمْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴾

(سورة يونس : آية 9)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาและผู้ประกอบความดี พระเจ้าของพวกเขาจะทรงชี้แนะทางที่ถูกต้องให้แก่พวกเขา เนื่องด้วยการศรัทธาของพวกเขา ภายใต้อันเขามิแม่น้ำหลายสายไหลผ่านซึ่งอยู่ในสวนสวรรค์อันเกษม สำราญ”

(สุเราะฮ์ยูนุส : อายะฮ์ 9)

อิมามอฏฏะฮะบะรียี (al-Tabariy, 1997 : 6/534) ได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สูลของพระองค์ และผู้ที่ภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และได้ยอมรับความสมบูรณ์ต่อพระองค์ทั้งคุณลักษณะ บรรดาพระนามและการกระทำ พวกเขาจะได้รับการชี้แนะทางไปสู่สวนสวรรค์อย่างแน่นอน”

ดังนั้น ด้วยกับการยึดมั่นในเตาฮีด บรรดาผู้ที่ศรัทธาและภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวโดยไม่ได้ตั้งภาคีกับพระองค์แม้แต่แต่น้อย แน่แน่นอนพวกเขาจะได้รับทางนำที่ถูกต้องและความปลอดภัยด้วยพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ

9. เตาฮีดทำให้ผู้ศรัทธาได้รับความพึงพอใจ ความช่วยเหลือและเกียรติในโลกนี้และโลกหน้า ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴾

(سورة غافر : آية 51)

ความว่า : “แท้จริงเราจะช่วยเหลือบรรดาเราะสูลของเราและบรรดาผู้ศรัทธาอย่างแน่นอน ทั้งในชีวิตของโลกนี้และวันที่ปวงพยานจะยืนขึ้นเป็นพยาน¹”

(สุเราะฮ์ฆอฟิร : อายะฮ์ 51)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾

(سورة طه : آية 109)

ความว่า : “วันนี้การชะฟาอะฮ์² จะไม่เกิดประโยชน์อันใด นอกจากผู้ที่พระเจ้าผู้ทรงกรุณาปรานีทรงอนุญาตแก่เขา และพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น”

(สุเราะฮ์ฆอฮา : อายะฮ์ 109)

อายะฮ์ที่ ๑ แสดงการได้รับความช่วยเหลือคือ การมีชัยชนะในโลกนี้และโลกหน้า และอายะฮ์ที่ ๒ แสดงถึงการได้รับชะฟาอะฮ์ อิมามอัลบะฆะเวีย (al-Baghawiy, 1986 : 3/232) ได้อธิบายอายะฮ์ข้างต้นว่า การชะฟาอะฮ์ในวันอาคิเราะฮ์นั้น จะไม่เกิดประโยชน์แก่คนหนึ่งคนใดในบรรดามนุษย์ นอกจากผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้สิทธิ์แก่เขาและพระองค์ทรงพอพระทัยในคำพูดของเขาเท่านั้น คือคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ และเป็นการชี้ว่าการชะฟาอะฮ์นั้นจะไม่เกิดขึ้นกับผู้ที่ไม่นอกเหนือจากมุอ์มิน หมายถึงบรรดาผู้ปฏิเสศศรัทธา

จากการอธิบายของอิมามอัลบะฆะเวีย ข้างต้นพอจะสรุปได้ว่าคนมุอ์มินที่กล่าวคำปฏิญาณและศรัทธากับลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์เท่านั้นที่จะได้รับความพึงพอใจ ความช่วยเหลือและเกียรติจากอัลลอฮ์ ﷻ

10. เตาฮีดทำให้การทำงานและการพูดของผู้ศรัทธาได้รับผลตอบแทนที่ทวีคูณจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾ تُؤْتِي أُكْلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾

(سورة إبراهيم : آية 24-25)

¹ คือจะช่วยเหลือด้วยหลักฐาน การมีชัยชนะ และการแก้แค้นของบรรดามุอ์มินต่อพวกปฏิเสศศรัทธาที่เป็นอาชญากรทั้งในโลกนี้และโลกหน้า อรรถาธิบายกล่าวว่า อายะฮ์เป็นสัญญาแก่เราะสูลของพระองค์ที่ได้ชัยชนะเหนือเหล่าศัตรูของท่านทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า (พระคัมภีร์อัลกุรอานแปลภาษาไทย, ๑๔๑๙ 1210).

² การชะฟาอะฮ์คือ การขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้ปลดปล่อยทุกขรื้อน นี่คือความหมายโดยทั่วไป ส่วนการชะฟาอะฮ์ในวันอาคิเราะฮ์นั้น เป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ์ตะอาลาองค์เดียวเท่านั้น

ความว่า : “เจ้ามิเห็นดอกหรือว่า อัลลอฮ์ทรงยกอุทาหรณ์ว่า อุปมาคำพูดที่ดี ตั้งต้นไม้ที่ติรากของมันฝังแน่นลึกมั่นคง และกิ่งก้านของมันชูขึ้นไปในท้องฟ้า ผลของมันจะออกมาทุกกาลเวลา โดยอนุมัติของพระเจ้าของมัน และอัลลอฮ์ทรงอุทาหรณ์แก่ปวงมนุษย์ เพื่อพวกเขาจะได้รำลึก”

(สุเราะฮ์อิบรอฮีม : อายะฮ์ 24-25)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปรียบเทียบคำพูดแห่งการศรัทธาว่าเสมือนหนึ่งต้นไม้ที่ดีและคำพูดแห่งการตั้งภาคีเสมือนหนึ่งต้นไม้ที่อับเฉา อิบน์อับบาส กล่าวว่าคำพูดที่ดีคือ คำกล่าว ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ และต้นไม้ที่ดีคือมุอ์มิน และในเมื่อคำพูดแห่งการศรัทธาได้ฝังแน่นมั่นคงอยู่ในหัวใจของมุอ์มิน ภาระงานของเขาจะขึ้นสู่ชั้นฟ้าและจะได้รับความสิริมงคลและได้รับการตอบแทนทุกกาลเวลา (Ibn Kathir, 1991 : 2/582).

1.2.2 อัลอะดีษ

จากการศึกษาอัลอะดีษที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด พบว่ามีอัลอะดีษจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการยืนยันหลักการของอัลกุรอานที่ได้อธิบายเกี่ยวกับเตาฮีดให้มีความหมายและความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยยกมาบางอะดีษดังต่อไปนี้

1. การเรียกร้องเชิญชวนไปสู่เตาฮีดเป็นหลักการอันดับแรกของการเรียกร้องมวลมนุษย์สู่อิสลาม ดังอะดีษที่รายงานจากอิบนุ อับบาสว่า :

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذَ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ لَهُ : إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُؤَخِّدُوا اللَّهَ تَعَالَى))
(أخرجه البخاري ، 2000 : 7372)

ความว่า : “เมื่อท่านนะบี ﷺ ส่งมุอาษไปที่เยเมนท่านได้กล่าวกับเขา : ที่ท่านไปนั้น จงไปหาชนชาติชาวคัมภีร์ สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ การเรียกร้องพวกเขาไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสูงส่ง”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2000 : 7372)

สิ่งแรกที่จำเป็นที่สุดและวาญิบสำหรับมนุษย์คือ กล่าวคำปฏิญาณทั้งสองว่า ไม่มี
พระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์
ดังนั้นการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และยอมรับในความเคารพภักดีหรืออิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์
เพียงองค์เดียวนั้นคือแก่นแท้และจุดสุดยอดของเตาฮีดซึ่งมีความประเสริฐและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

2 . ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงสิทธิหน้าที่ของบ่าวที่มีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในด้านเตาฮีดดังอะดีษที่รายงานโดยมุอาษ อิบน์ ญะบัล ﷺ เล่าว่า :

((كُنْتُ رِذْفَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى حِمَارٍ يُقَالُ لَهُ عُصَيْرٌ فَقَالَ : يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ؟ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ : فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذِّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا أُبَشِّرُ بِهِ النَّاسَ قَالَ لَا تُبَشِّرُهُمْ فَيَتَكَلَّمُوا))

(أخرجه البخاري ، 2000 : 2856)

ความว่า : “ฉันเคยเป็นผู้ซ้อนท้ายท่าน นะบี ﷺ บนหลังลาตัวหนึ่ง ที่ชื่อว่า อุฟัยรฺ แล้วท่านกล่าวว่า โอ้มุอาซฺท่านทราบไหมว่า สิทธิของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาบ่าวคืออะไร และสิทธิขอบรรดาบ่าวที่มีต่ออัลลอฮ์คืออะไร? ฉันกล่าวว่า อัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์คือสิ่งที่สำคัญที่สุด ท่านกล่าวว่าแท้จริงสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาบ่าวคือ พวกเขาจะต้องเคารพภักดีต่อพระองค์ และไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใด และสิทธิของบรรดาบ่าวที่มีต่ออัลลอฮ์คือพระองค์จะไม่ทรงลงโทษผู้ที่ไม่ได้ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใด ฉันกล่าวว่า โอ้เราะสูลของอัลลอฮ์ แล้วฉันจะไปบอกเป็นข่าวดีแก่พวกผู้คนทั้งหลายไม่ดีหรือ? ท่านกล่าวว่าท่านอย่าได้ไปบอกเป็นข่าวดีแก่พวกเขา เดียวพวกเขาจะพึงพาอาศัยแต่เพียงสิ่งนั้นเท่านั้น”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2000 : 2856)

ฮะดีษนี้ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวบอกกับประชาชาติเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของบ่าวที่พึงปฏิบัติต่ออัลลอฮ์ นั่นคือ บ่าวจะต้องเคารพภักดีหรืออิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น โดยปราศจากการตั้งภาคีต่อพระองค์ในทุกรูปแบบและทุกสถานการณ์

3. การกล่าวพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ยิ่งใหญ่ และปฏิเสธการเสมอเหมือนพระองค์ ดังฮะดีษที่รายงานโดยบุรอยดะฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((سَمِعَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أُجَابَ))

(أخرجه ابن ماجه ، د.ت : 3857)

ความว่า : ท่านนะบี ﷺ เคยได้ยินชายคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า “โอ้อัลลอฮ์ฉันขอต่อพระองค์เพราะพระองค์เท่านั้นคือผู้ทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติและไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ ท่านนะบี

ﷺ กล่าวว่า แท้จริงเขาได้ขออัลลอฮ์ด้วยพระนามที่ยิ่งใหญ่ที่เมื่อถูกขอความช่วยเหลือก็จะเป็นพรทานให้และเมื่อถูกวอนขอก็จะทรงตอบรับ”

(บันทึกโดย `Ibn Mājah, n.d. : 3857)¹

การยืนยันในพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ตามความหมายที่ถูกต้องนั้นจะต้องปฏิเสธความเสมอเหมือนต่าง ๆ กับพระองค์ด้วย

จากอะบู มุซา อัลอัซอะรียฺ ﷺ เล่าว่า :

((كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَكُنَّا إِذَا عَلَوْنَا كَبَّرْنَا فَقَالَ : اذْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا))
(قريباً))

(أخرجه البخاري ، 2000 : 7386)

ความว่า : ครั้งหนึ่งพวกเราได้เดินทางร่วมไปกับท่านนะบี ﷺ เมื่อพวกเราเดินขึ้นที่สูง ๆ พวกเรากล่าวตักบীর ท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า “อย่าให้เป็นการยากลำบากกับตัวของพวกท่านจนเกินไป (กล่าวดังเกินไป) พวกท่านไม่ได้เรียกหาผู้ที่เป็นใบ้ และก็ไม่ได้เรียกหาผู้ที่ไม่อยู่ต่อหน้า แต่พวกท่านเรียกหาผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงมองเห็นที่อยู่ไกล (กับท่าน)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 2000 : 7386)

อะดิซนี่เป็นการยืนยันให้กับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ สองประการคือ การเป็นผู้ทรงได้ยินและเป็นผู้ทรงมองเห็นซึ่งทั้งสองประการเป็นคุณลักษณะแต่ดั้งเดิมของพระองค์ และเป็น การปฏิเสธกับแนวคิดที่ไม่ยอมรับกับคุณลักษณะของพระองค์ทั้งสองอีกด้วย (al-‘Asqalāniy, n.d.: 13/375)

4. เตาฮีดสามารถป้องกันและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษย์จากภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ ท่านอะบู มาลิก² ได้รายงานจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَرَّمَ اللَّهُ مَالَهُ وَدَمَهُ وَحَسَبَهُ))
(عَلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ))

(أخرجه مسلم ، 1996 : 23)

ความว่า : “ผู้ใดได้กล่าวว่า : ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น และได้ปฏิเสธต่อสิ่งที่ถูกเคารพภักดีนอกเหนือจากอัลลอฮ์แล้ว

¹ อัลอัลบานียฺระบุว่า เป็นอะดิซเศาะฮียฺฮ (al-Albāniy, 1417 : 3857)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มาลิก อัลอัซอะรียฺ มีความขัดแย้งกันถึงชื่อของท่าน มีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ชื่อ อะบีด หรือ อับดุลลอฮ์ หรือ อุมร์ หรือ กะอับ หรือ อามิร เบ็น อัลฮาริษ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๘(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/468).

ทรัพย์สินของเขาและเลือดเนื้อของเขาก็เป็นที่ต้องห้าม และการสอบสวน
ของเขาก็ขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์อ้อซซะวะญ์ลล”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 23)

ผู้ใดที่กล่าวปฏิญาณการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ เป็นพระเจ้าที่แท้จริงด้วยความบริสุทธิ์
ใจจะเป็นเกราะป้องกันตัวอย่างแท้จริง นอกจากนั้นฮุกุมห้ามทำลายผู้ที่ยอมรับในเตาฮีดต่ออัลลอฮ์ ﷻ
ท่านอะบู ฮุรอยเราะฮ์   ได้รายงานจากท่านนะบีมุฮัมมัด   กล่าวว่า :

((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَدْ
عَصَمَ مِنِّي مَالُهُ وَنَفْسُهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ))

(أخرجه مسلم ، 1996 : 21)

ความว่า : “ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะ
กล่าวคำว่า : ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ (หมายความว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยง
แท้้นอกจากอัลลอฮ์) ดังนั้นเมื่อพวกเขากล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ แท้จริง
เลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขา จะถูกปกป้องจากฉัน เว้นแต่สิทธิของ
เขา (ที่พวกเขาจะต้องชดใช้ด้วยชีวิตและทรัพย์สิน) และการตรวจสอบของ
พวกเขานั้นขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 21)

อัลกอฎีย์ อียาฎ¹ (al-Qādī ‘Iyād) กล่าวว่า “อนึ่งสำหรับผู้ที่ยอมรับเตาฮีดอยู่แล้ว
(เป็นมุสลิมอยู่แล้ว) ไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาที่จะช่วยปกป้องตัวเขาด้วยคำกล่าวดังกล่าว ทั้งนี้
เนื่องจากการมีรายงานในฮะดีษอื่นอีกมากมายที่จะต้องควบคู่กับการศรัทธาต่อเราะฮ์ลุล การดำรง
ไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต เช่นเดียวกันกับอิมามอันนะวะวีญ์ ที่เข้าใจฮะดีษนี้ว่า ฮะดีษบทนี้
สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้กล่าวคำปฏิญาณ และเมื่อได้มีการกล่าวคำดังกล่าวแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปตาม
เงื่อนไขของฮะดีษข้างต้น ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับผู้ที่มีเตาฮีดอยู่แล้ว ” (al-Nawawiy, 1929 : 1/207)
จะเห็นได้ว่าท่านอูบัย บักร   ได้ประกาศทำสงครามกับผู้ทีกล่าวกะลิมะฮ์แต่ไม่ยอมจ่ายซะกาต

5. เตาฮีดสามารถลบล้างความผิดบาปต่าง ๆ และยับยั้งไม่ให้เข่านรกในวัน
อาคิเราะฮ์ ท่านอิตบาน² เบน มาลิก ได้รายงานว่า :

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฟุฎัยล เบน อียาฎ เบน มัสอูด อัตตัยมีญ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๑๘๗(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/113)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อิตบาน เบน มาลิก เบน อัมรฺ เบน อัลอัจลานีย อัลอันศอรีย จากตระกูลบะนียสาละม เบน เอาฟ ท่านเป็นคนที่รู้จักคน
หนึ่งในบรรดาเศาะฮาบะฮ์ที่เข้าร่วมทำสงครามบะดร์ ท่านได้เสียชีวิตในสมัยคิลาฟะฮ์ มุอาวีเยฮ์ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/3)

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَيَّ النَّارَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 425)

ความว่า : “ท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ได้ทรงยับยั้งไม่ให้เข้านรก ผู้ซึ่งที่ได้กล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้นโดยมีความมุ่งมาดปรารถนาด้วยการกล่าวดังกล่าวเพื่ออัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 425)

อะดิษข้างต้นได้ยืนยันการมีอะกิดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์ เขาจะได้รับการคุ้มครองโดยเฉพาะการตกรนอีกประการหนึ่งที่สำคัญเมื่อมีอะกิดะฮ์จะทำให้ปฏิเสธการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ เช่นเดียวกันกับเรื่องงมงาย ท่านอะนะส¹ ได้รายงานจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَا ابْنَ آدَمَ إِنَّكَ لَوْ أَتَيْتَنِي بِقُرَابِ الْأَرْضِ خَطَايَا لَمْ تُشْرِكْ بِي شَيْئًا لَأَتَيْتُكَ بِقُرَابِهَا مَغْفِرَةً))

(أخرجه الترمذي ، د . ت . : 3540)

ความว่า : “ฉันได้ยินท่านเราะฮ์ลุส ﷺ กล่าวว่า : อัลลอฮ์ ตะบาระกะวะ ตะอาลาได้ตรัสไว้ว่า : โอ้ ลูกหลานของอาดัม แน่นอน หากเจ้าได้นำมาให้แก่ฉันขนาดพื้นแผ่นดินเต็ม ซึ่งความผิดบาปต่างๆ หลังจากนั้นเจ้าได้มาพบกับฉัน โดยที่เจ้าไม่ได้ตั้งภาคีต่อฉันแต่อย่างใดแล้ว ฉันก็ได้นำมาให้แก่เจ้าแล้วขนาดพื้นแผ่นดินเต็ม เหมือนกัน ซึ่งการอภัยโทษให้”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 3540)²

ในอะดิษข้างต้นได้กล่าวถึงความประเสริฐของเตาฮีดซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดการยับยั้งไม่ให้เข้านรกและลบล้างความผิดบาปต่าง ๆ อิมามอิบนุ เราะญับ³ (Ibn Rajab, 1990 : 589) ได้อธิบายว่า : “ส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้เกิดการลบล้างบาปต่าง ๆ คือ เตาฮีด และมันเป็น

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะนะส เป็น มาลิก อัลอันศอรีย์ อัลคอซรอญีย์ เป็นคนที่คอยให้บริการรับใช้ท่านเราะฮ์ลุส ﷺ ท่านเป็นคนสุดท้ายที่เสียชีวิตในบรรดาเศาะฮาบะฮ์ เกิดเมื่อปีที่ ๑๐ ก่อนฮิจญ์เราะฮ์ศักราช เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๒ ตามสายรายงานของอัลวาคิดี และบางสายรายงานว่าในปี ฮ.ศ.๙๓(al-‘Asqālāniy, 1380 : 1/84).

² อะบู อีซากล่าวว่า อะดิษนี้เป็นอะดิษอะสัน

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า ซัยนุดดีน อะบี อัลฟะรอญ์ อับดุลเราะห์มาน เป็น ซิยาบุดดีน เป็น อะฮ์มัด เป็น เราะญับ เป็นอุละมาอ์สังกัดมัซฮับ ฮันบะลีย์ที่โด่งดังคนหนึ่งในศตวรรษที่ ๘ ฮิจญ์เราะฮ์ศักราช (al-Zirikliy, 2002 : 3/295).

สาเหตุที่ใหญ่หลวงที่ได้รับการอภัยโทษ ผู้ใดที่พลาดไปจากเตาฮีด ผู้นั้นได้พลาดไปจากการให้อภัยโทษ และผู้ใดได้มากับเตาฮีด จริง ๆ แล้วผู้นั้นได้มากับการให้อภัยโทษที่ใหญ่หลวง”

6. เตาฮีดเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติสู่สวรรค์และรอดพ้นจากไฟนรก มีอะดิษหลายบทที่รายงานว่าเตาฮีดเป็นกุญแจสู่สวรรค์ ดังเช่นอะดิษของมูอาษ เป็น ญะบัล ﷺ ได้รายงานจากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه ابوداود ، د . ت . : 3116)

ความว่า : “ผู้ใดได้สิ้นสุดประโยคของเขาด้วยคำกล่าวลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ (ความหมายว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์) เขาจะได้เข้า สวรรค์”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 3116)¹

อะดิษข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่าการสิ้นสุดประโยคด้วยกะลิมะฮ์เตาฮีดหรือกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์เป็นสัญญาณหนึ่งที่ใหญ่หลวงที่บ่งบอกกับผู้หนึ่งว่าจะได้เป็นชาวสวรรค์ (Abū al-Taiyib, 1990: 4/267)

ท่านอุษมาน เป็น อัฟฟาน² ได้รายงานจากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجه مسلم ، 1996 : 26)

ความว่า : “ผู้ใดเสียชีวิตในขณะที่เขาทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 26)

อิมามอันนะวะวี³ (al-Nawawiy, 1929: 1/217) ได้อธิบายอะดิษข้างต้นว่า : พึงทราบเถิดว่า แท้จริงทัศนะของอุละมาอ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์และบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งสะลัฟและเคาะลัฟ ต่างเห็นพ้องกันว่า : “ผู้ที่เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ เขาจะได้เข้า สวรรค์อย่างแน่นอน ” จากคำอธิบายของอิมามอันนะวะวี สรุปลได้คือ มุสลิมที่เสียชีวิตโดยการ กล่าวชะฮาดะฮ์ (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) หรือชะฮาดะตัยน (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) เขาจะได้เข้าสวรรค์ อย่างไม่ต้องสงสัยในบรรดาอุละมาอ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 1417 : 3116)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อุษมาน เป็น อัฟฟาน เป็น อะบี อัลอาศ อัลกุรซีย อัลอุมะวีย ท่านเป็นหนึ่งในกลุ่มชนรุ่นแรกๆ ที่เข้ารับอิสลาม เป็น เคาะลีฟะฮ์ที่ ๓ ในอิสลาม เกิดเมื่อปีที่ ๔๗ ก่อนอิญญะเราะฮ์ และถูกลอบสังหารเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๕(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/12)

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เป็น ชะรอฟ เป็น มุรริ เป็น ฮะสัน อันนะวะวี อัชชาฟีอีย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๖๓๑ และเสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. ๖๗๖ (al-Zirikli, 2002 : 8/149)

1.2.3 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชัยคุ ซัยน อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ และหนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุูล อัดดีน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ออกเป็นสองประเภทดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชัยคุซัยน อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์โดยตรงดังนี้

1.1 Ahmad Fathy ได้เขียนหนังสือชื่อ “Ulama Besar Dari Patani” จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) ปี ค.ศ. 2009 เป็นภาษามลายูใช้อักษรอาหรับ ผู้เขียนได้รวบรวมชีวประวัติของอุละมาฮ์ปัตตานีในอดีตตั้งแต่ ค.ศ. 1769-1996 โดยแบ่งออกเป็นสองหมวดด้วยกันคือหมวดแรกผู้เขียนกล่าวถึงชีวประวัติของอุละมาฮ์ปัตตานีในอดีตอย่างละเอียดเริ่มจากชีวประวัติของชัยคุ ดาวูด เบ็น อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิต ค.ศ. 1847) จนถึงฮัจญ์ อะฮมัด เบ็น อับดุลวะฮฮาบ อัลปอซันนี (เสียชีวิต ค.ศ. 1996) สำหรับหมวดที่สองผู้เขียนได้กล่าวถึงชีวประวัติของอุละมาฮ์บางท่านอย่างสังเขป เริ่มจากชัยคุ อับดุลเราะห์มาน โปะห์บุ (เสียชีวิต ค.ศ. 1780) จนถึงอาเยาะห์เดร์ สะกัม (เสียชีวิต ค.ศ. 1991) และในหมวดแรกนี้เองผู้เขียนได้เขียนชีวประวัติของชัยคุ ซัยน อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์หรือต่วนมินาล ในลำดับที่สาม หน้า 64-77 ซึ่งผู้เขียนได้พูดถึงชื่อเต็มของท่าน ปีกเกิด การศึกษา คณาจารย์ สาธุศิษย์ สถานที่อยู่อาศัย บทบาทในการเผยแผ่อิสลาม การสอน ผลงานด้านการนิพนธ์ และการเสียชีวิต

1.2 Ahmad bin 'Ismā'il Dorla (2010) ได้ศึกษาแนวทางของชัยคุ ซัยน อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ ในการนิพนธ์ฟิกฮ์ในหนังสือกัซฟ อัลลิฆาม ผลการวิจัยพบว่า

1) การเข้ามาอิสลามที่ปัตตานีนับว่าเป็นความเจริญใหม่ต่อการพัฒนาชีวิตที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงพอพระทัย พร้อมทำให้เกิดบรรดาอุละมาฮ์ที่สืบทอดมรดกของบรรดาน ะบีในการเผยแผ่ศาสนา ไม่ว่าจะโดยวิธีการใช้วาจาหรือการเขียนตำรา ส่วนวิชาฟิกฮ์ที่ปัตตานีนั้นได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ ตั้งแต่อิสลามเข้ามายังปัตตานีจนถึงปัจจุบัน

2) ในช่วงท้ายของศตวรรษที่ ๑๘ จนถึงช่วงกลางของศตวรรษที่ ๒๐ ของคริสต์ศักราช ปัตตานีนับได้ว่าเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญของอิสลามที่ได้กำเนิดอุละมาฮ์ที่เป็นที่รู้จักหลายท่านด้วยกัน ในบรรดาท่านเหล่านั้นคือ ต่วนมินาล หรือ ชัยคุ ซัยน อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ ท่านเป็นอุละมาฮ์คนหนึ่งที่มีบทบาทในการเผยแผ่อิสลาม และหนังสือกัซฟ อัลลิฆาม อันอัซฮิละฮ์ อัลอะนาม นับว่าเป็นหนังสือฟิกฮ์ตามแนวมัซฮับอัชชาฟีอีที่ใหญ่เล่มหนึ่ง

3) แนวการเขียนหนังสือกัซฟ อัลลิฆาม อัน อัซฮิละฮ์ อัลอะนาม ต่วนมินาลได้คัดเอา สุกุ่มหรือปัญหาศาสนาจากหนังสือฟิกฮ์ตามแนวมัซฮับอัชชาฟีอียุคหลังที่เขียนด้วยภาษาอาหรับและภาษามลายู แล้วมาแปลภาษาและเรียบเรียงเป็นเล่มหรือบรรพ โดยนำเสน อสุกุ่ม

ของปัญหาหนึ่ง ๆ เป็นการเฉพาะในการใช้สำนวน (มัดอะละฮ์) และ (ฟร่อ) ท่านได้บอกถึงแหล่งอ้างอิงของท่านที่ท้ายบทโดยใช้อักษรย่อ และนำเสนอฮุกุมฟิกฮ์โดยการสมมุติฐาน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกูล อัดดีน

2.1 Ahmad Fathy ได้เขียนหนังสือชื่อ “Ulama Besar Dari Patani” เป็นหนังสือรวบรวมชีวประวัติของบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในอดีตตั้งแต่ปี ค.ศ. 1769-1996 จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM) ปี ค.ศ. 2009 เป็นหนังสือภาษามลายูโดยใช้อักษรอาหรับผู้เขียนได้กล่าวถึงงานประพันธ์ของท่านซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ มีอยู่ทั้งหมด 7 เล่มด้วยกันและหนึ่งในงานประพันธ์นั้นคือ หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกูล อัดดีน ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับอะกีดะฮ์เล่มหนึ่งที่ใช้เรียนในระดับชั้นสูง หลังจากได้เรียนหนังสือบิดาอะฮ์อัลฮิดายะฮ์อัดดุร อัจชะมีน และสีร่อจ อัลฮุกดา (Ahmad Fathy, 2009 : 69)

2.2 Ahamakosee Kāsor (2013) ได้ศึกษาคุณูปการซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ (1820-1913) ณ ตอนใต้ของประเทศไทย ศึกษากรณีหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนและกัซฟ อัลลิฆาม ผลการวิจัยพบว่า

1) หนังสือต่าง ๆ ของ ซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน ยังใช้เป็นหนังสือเรียนและหนังสืออ้างอิงที่สำคัญของสถาบันปอเนาะ ณ ตอนใต้ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสำคัญคือ หลักการเขียนของท่านในหนังสือต่าง ๆ ที่เหมือนกับอุละมาอ์ปัตตานีดั้งเดิมก่อนหน้าท่าน เช่น ซัยคฺ ดาวูด เบ็น अबดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ , ซัยคฺ อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัดซัยนฺ อัลพะฎอนีย์ และซัยคฺ วันมุฮัมมัด กัจจี อัลพะฎอนีย์ หนังสือต่าง ๆ ของท่านได้อธิบายความละเอียดเป็นอย่างดี โดยเฉพาะในสองสาขาวิชาคือ อะกีดะฮ์และฟิกฮ์

2) ซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน ได้อธิบายหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับอุศูลุดดีน สิ่งสำคัญที่อธิบายคือ เกี่ยวกับคุณลักษณะต่าง ๆ ยี่สิบประการที่วาญิบสำหรับอัลล่อฮ์ตามทัศนะแนวทางของอะฮาอิเราะฮ์ ในหนังสือเล่มนี้เช่นกันได้อธิบายหลักการต่าง ๆ ที่วาญิบสำหรับมุสลิม การศรัทธาต่อบรรดาเราะฮ์สุลและนะบี ศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ศรัทธาต่อวันกียามะฮ์ การทรมานในกุโบร์ ความยุ่งยากที่ทุ่งมะฮ์ซัร ศรัทธาต่อเฮอฎูของท่านนะบีมุฮัมมัด และสุดท้ายศรัทธาต่อสวรรค์และนรก

3) ส่วนหนังสือกัซฟ อัลลิฆามเป็นหนังสืออ้างอิงที่สำคัญเล่มหนึ่งเกี่ยวกับวิชาฟิกฮ์ที่อธิบายเรื่องอิบาดะฮ์ มุนากะฮะฮ์ และญินายะฮ์ ตามแนวทางมัซฮับอัชชาฟีอีย์ การอธิบายรายละเอียดโดยใช้ภาษาที่เรียบง่ายต่อการเข้าใจ ซึ่งทำให้หนังสือของท่านเป็นที่นิยมของชนมุสลิมปัตตานีและแทบเอเชียอาคเนย์

2.3 Faizuri Abd. Latif, Ahmad Faisal Abd. Hamid (2009) ได้ศึกษาวัฒนธรรมการเขียนฮะดีษในหนังสืออุละมาอ์มลายู ศึกษากรณีหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน

อุละมาอ์มุสลิมในโลกมลายูได้สร้างวัฒนธรรมการเขียนขึ้นมาซึ่งเป็นกรอบความคิดในอิสลามที่ครอบคลุมความรู้ทั้งสิ้น อุละมาอ์เหล่านั้นมีส่วนร่วมในการผลิตผลงานในสาขาต่าง ๆ ด้านวิทยาการอิสลามเช่น อะกีดะฮ์ ฟิกฮ์ และตะเศาะวูฟ เป็นต้น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเหตุผลต่อความหลากหลายในวัฒนธรรมการผลิตผลงานต่อวิทยาการพร้อมกับให้ข้อคิดเห็นและหลักฐานต่าง ๆ รวมถึงหลักฐานของฮะดีษ ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษารูปแบบการเขียนฮะดีษในผลงานของอุละมาอ์มุสลิมในโลกมลายูโดยเลือกหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนเป็นสำคัญ เหตุผลหลักของการเลือกผลงานนี้เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นผลงานเล่มหนึ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งโดยอุละมาอ์มุสลิมในโลกมลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการอ้างอิงฮะดีษในเนื้อหาของผลงาน

2.4 Faizuri Abd. Latif (2013) ได้ศึกษาการบูรณาการความรู้ในหนังสือญาวีศึกษากรณีหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนโดยชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน อัลพะฎอนีย์

อะกีดะฮ์อันนาฎีนเป็นหนึ่งในบรรดาหนังสืออะกีดะฮ์ที่แต่งโดย ชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน อัลพะฎอนีย์หรือเป็นที่รู้จักในนามต่วนมินาล ในหนังสือญาวีเล่มนี้ผู้แต่งได้กล่าวถึงประเด็นหลักวิชาอูศูลุดดีนอันประกอบด้วย ๓ ประการคือ การเป็นพระเจ้า การเป็นนบีและวันอาคิเราะฮ์ ในการอธิบายเรื่องเหล่านี้ผู้แต่งได้ใช้หลักฐานทางสติปัญญาประกอบนอกจากหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ การให้ความสำคัญกับสติปัญญาเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเข้าใจหนังสือเล่มนี้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชาติมุสลิมคิด พิสูจน์ และทำความเข้าใจในเรื่องศาสนาอย่างลึกซึ้งเพื่อยืนยันหลักฐานการเป็นพระเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้แต่งได้นำเสนอหลักฐานต่างๆ ทางสติปัญญา เพื่อยืนยันถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ในบรรดาหลักฐานเหล่านั้นผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เช่น สสารและคุณลักษณะใช้อธิบายความแตกต่างระหว่างอัลลอฮ์ ﷻ กับมัลคูล (สิ่งถูกสร้าง) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าผู้แต่งหนังสือญาวีมิได้ใช้เฉพาะศาสตร์เดียวเท่านั้นในการอธิบายเรื่องศาสนา แต่ยังใช้ศาสตร์อื่นอีกด้วยประกอบในการอธิบายและใช้เป็นหลักฐาน เช่น วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์และหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟี อิลมฺ อูศูลฺ อัดดีน ล้วนแต่เป็นการเขียนหรือการอธิบายโดยภาพรวมอย่างกว้าง ๆ ในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ซึ่งแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาและทำวิจัยอยู่ในขณะนี้ กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟี อิลมฺ อูศูลฺ อัดดีน ของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ ซึ่งจากการศึกษาและค้นคว้า ผู้วิจัยยังไม่พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟี อิลมฺ อูศูลฺ อัดดีน ของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์แต่อย่างใด

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด (ต่วนมินาล)
2. เพื่อศึกษาหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบถึงชีวประวัติของซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด (ต่วนมินาล)
2. ได้ทราบเกี่ยวกับหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน
3. ได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาและคุณค่าของหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน
4. ได้รับประโยชน์ทางการศึกษา การวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียนการสอน
5. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อประโยชน์ของสังคม

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน โดยมุ่งศึกษาภายในขอบเขตดังนี้

1.5.1 เนื้อหาของหนังสือ

หนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน แต่งโดยต่วนมินาลมีจำนวน ๑๔๐ หน้า แบ่งออกเป็น คำนำ ความรู้ทั่วไป การศรัทธาต่อรูกันอีมาน อิสลามและอีมาน และบทส่งท้าย การอธิบายเนื้อหาของแต่ละเรื่องประกอบด้วย อายะฮ์อัลกุรอาน ฮะดีษ ทัศนะของอุละมาอ์ และอิญญ์มาอ์ของอุละมาอ์

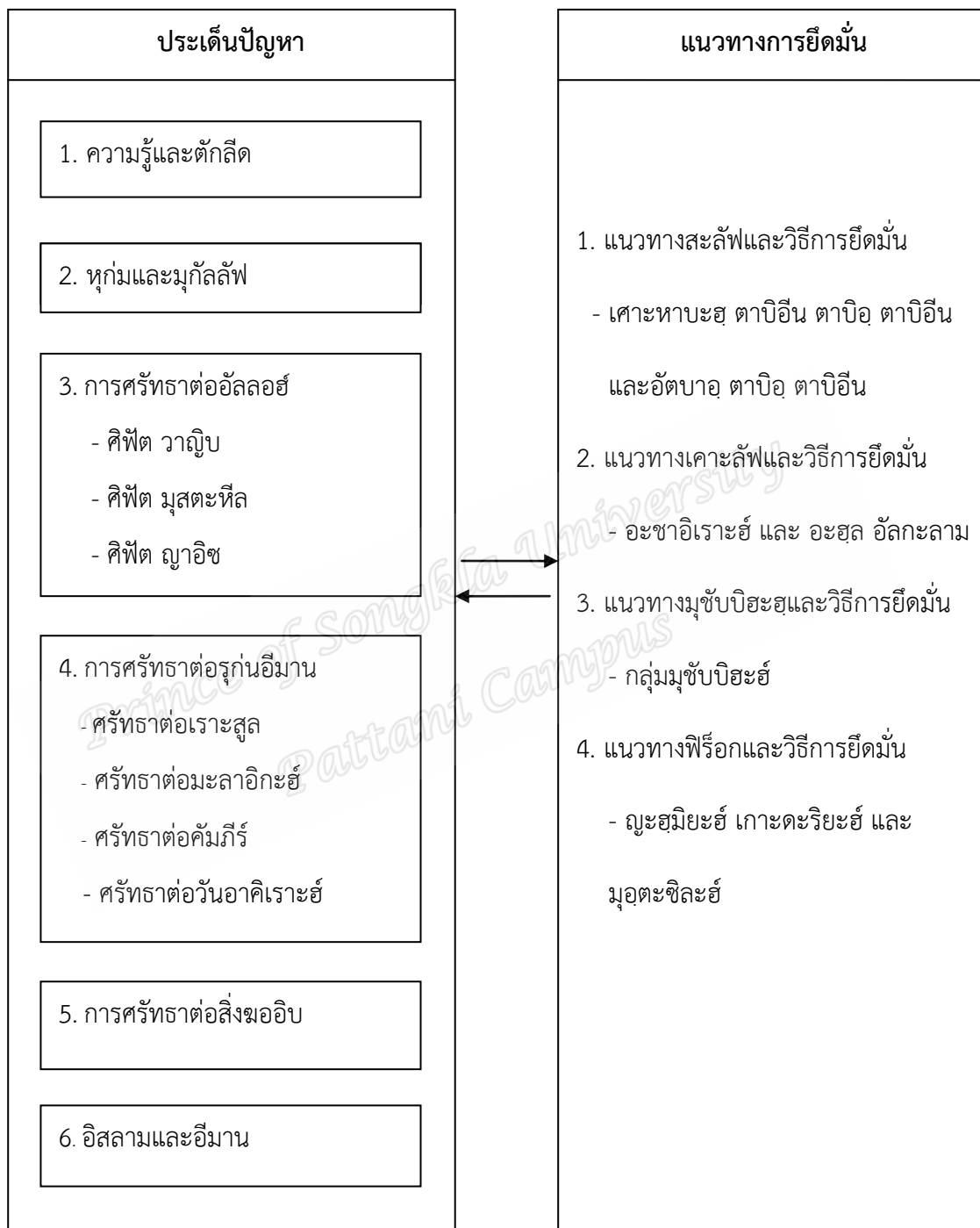
1.5.2 เนื้อหาในหนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตติน ที่จะทำการศึกษาประกอบด้วยมีดังนี้

1.5.2.1 ศึกษาชีวประวัติของซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ จากเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวข้องกับซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์

- 1.5.2.2 จำนวนอายุฮัลกุราน 211 อายุฮัลกุราน จากหลาย ๆ สุเราะฮ์
- 1.5.2.3 จำนวนฮะดีษ ๑28 ฮะดีษ ที่เป็นตัวบทภาษาอาหรับที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา
- 1.5.2.4 ประเด็นที่จะศึกษาวิเคราะห์มี ๑๓ ประเด็นหลัก และ ๗๒ ประเด็นย่อย
- 1.5.3 กรอบแนวคิด
 - ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน ดังภาพประกอบที่ 1 หน้า 26

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบที่ 1

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. หนังสือที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาเป็นหนังสือที่พิมพ์โดยสำนักพิมพ์มุฮัมมัด อัลนะห์ดี อะลาดีฮ์ ซึ่งมีได้ระบุสถานที่และปีที่พิมพ์
2. ต่วนมีนาลชื่อจริงว่า ซัยค ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ แต่ชื่อเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์คือ ต่วนมีนาล ผู้วิจัยจะใช้ชื่อต่วนมีนาลสำหรับการวิจัย
3. การเทียบอักษรภาษาอาหรับ และศัพท์ด้านอิสลามศึกษาใช้อ้างอิงจากหนังสืออ้างอิงการเขียนศัพท์ด้านอิสลามศึกษา ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี พ.ศ. ๒๕๓๖
4. การแปลความหมายของอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะยึดคัมภีร์อัลกุรอานฉบับแปลเป็นภาษาไทยของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับที่จัดพิมพ์ขึ้นโดยศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์คัมภีร์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ ปี ฮิจญ์เราะฮ์ 1419
5. การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยภาพรวมและคงรักษาความหมายของข้อความเดิมในภาษาต่างประเทศไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด
6. การอ้างอิงอัลกุรอานจะใช้มาตรฐานการอ้างอิงโดยระบุชื่อสูเราะฮ์ และลำดับอายะฮ์
7. การอ้างอิงฮะดีษผู้วิจัยจะอ้างตัวบทฮะดีษและคำแปลพร้อมระบุชื่อผู้รายงาน ปีพิมพ์ เล่มที่และเลขหน้า
8. หากฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของฮะดีษ ส่วนฮะดีษที่บันทึกโดยผู้อื่นจะระบุระดับของฮะดีษ
9. อะษรหรือวาหะของอุละมาอ์ที่อ้างอิงในงานวิจัย ผู้วิจัยจะระบุแหล่งที่มาเหมือนกับการอ้างอิงฮะดีษ
10. การกล่าวนามบุคคลในงานวิจัย จะใช้นามที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย
11. การเขียนประวัติของบุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานวิจัย ผู้วิจัยจะเขียนประวัติพอสังเขปเท่านั้น
12. การอธิบายศัพท์ที่สำคัญที่ปรากฏในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายในเชิงอรรถ
13. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียน นาม ปี โดยมีชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังนี้

1. อ่านว่า “ซุบฮานะฮฺวะตะอาลา ” เป็นคำสรรเสริญ ต่อเอกองค์อัลลอฮ์ แปลว่า ผู้ทรงบริสุทธิและผู้ทรงสูงส่งยิ่ง
2. อ่านว่า “คือลัลลอฮฺอะลัยฮิวะสัลลัม ” เป็นคำสรรเสริญ และดูอาอ์แต่ท่านนะบีมุฮัมมัด แปลว่า ขออัลลอฮ์ทรงสดุดีและให้ความสันติแต่ท่าน
3. อ่านว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮู ” เป็นคำขอดูอาอ์แต่เศาะฮาบะฮ์ แปลว่า ขอให้อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยต่อท่าน
4.   วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์
5. ((.....)) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลฮะดีษ
6. (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับในการเขียนรายการอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ
7. “..... ” เครื่องหมายคำพูดจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลฮะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของอูละมาอ์

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อะกีดะฮ์ หมายถึง ความศรัทธาที่ยึดมั่นโดยแน่นแฟ้นปราศจากการระแวงสงสัยใด ๆ ของผู้ศรัทธาทั้งอะกีดะฮ์เตาฮีด อะกีดะฮ์อีมานและอะกีดะฮ์อัลวะลาอ์ วัลบะรออ์
2. เตาฮีด หมายถึง การเชื่อมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮ์ เพียงพระองค์เดียวยอมรับในคุณลักษณะที่สมบูรณ์ของพระองค์ ตามที่พระองค์กล่าวไว้ในอัลกุรอาน และท่านนะบีมุฮัมมัด กล่าวไว้ในอัลฮะดีษ โดยไม่มีการเพิ่มเติม ตัดทอน บิดเบือน เปลี่ยนแปลง และภักดีต่อ อัลลอฮ์ เพียงพระองค์เดียว
3. อัลอีมาน หมายถึง การเชื่อด้วยใจ การกล่าวออกมาด้วยวาจาและรวมถึงการปฏิบัติไว้ด้วยกัน
4. ชัยคฺ หมายถึง ฐานะของปราชญ์หรือผู้รู้ทางด้านวิชาการอิสลามที่ถูกเรียกกันในปัตตานีในอดีต
5. อัลพะฎอนียฺ หมายถึง มาจากรัฐ ปัตตานีในอดีตหรือจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสในปัจจุบัน ผู้เขียนได้นำพวงท้ายชื่อของตนเพื่อบ่งบอกว่าผู้เขียนเป็นชาวปัตตานีโดยกำเนิด

6. อัลกุรอาน หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกส่งมายังท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยผ่านทางมะลาอิกะฮ์ญิบรีล ในความหมายและถ้อยคำที่ถูกต้องไม่สามารถถอดเปลี่ยนแบบได้
7. สุเราะฮ์ หมายถึง ชื่อบทของอัลกุรอานซึ่งมีทั้งหมด ๑๑๔ บท
8. อายะฮ์ หมายถึง โองการต่าง ๆ ของอัลกุรอานที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานลงมาแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ
9. อัลฮะดีษ หมายถึง คำพูด การกระทำ ตลอดจนการยอมรับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในการอธิบายขยายความ บทบัญญัติศาสนาอิสลามทั้งในเชิงทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ
10. อะฮ์ร หมายถึง คำพูดหรือการกระทำของเศาะฮาบะฮ์และตาบิอิน
11. อัลลอฮ์ หมายถึง นามของพระเจ้าในศาสนาอิสลาม
12. เราะฮ์ลุล หมายถึง ศาสนทูตของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ได้ทรงคัดเลือกมาจากสามัญชนธรรมดาให้เป็นผู้ที่รับคำสอนจากพระองค์มาถือปฏิบัติและนำไปเผยแพร่แก่ผู้อื่น
13. เศาะฮาบะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ ตลอดจนศรัทธาต่อท่าน และเขาผู้นั้นเสียชีวิตในศาสนาอิสลาม
14. ตาบิอิน หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับเศาะฮาบะฮ์ และได้เสียชีวิตในศาสนาอิสลาม
15. สะลัฟ หมายถึง บรรดากัลยานชนมุสลิมที่มีชีวิตอยู่ในช่วงสามศตวรรษแรกของอิญญ์เราะฮ์ศักราช ซึ่งมีแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางของท่านนะบีและเศาะฮาบะฮ์ในเรื่องสัจธรรม ความรู้และเตาฮีด ตลอดจนผู้ที่เจริญรอยตามแบบฉบับดังกล่าวจนถึงวันอาคิเราะฮ์
16. เคาะลัฟ หมายถึง อุละมาอ์กลุ่มหนึ่งที่มีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม อุละมาอ์เหล่านี้มีทัศนคติต่อโองการกุรอานและฮะดีษศิฟาตว่าจะต้องตีความให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ อันเนื่องมาจากคุณลักษณะของพระองค์นั้นแตกต่างกับสรรพสิ่ง ในขณะที่โองการกุรอานและฮะดีษศิฟาตนั้นเป็นนัยจำเป็นจะต้องตีความ

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย

1.9.1 เอกสารวิจัย

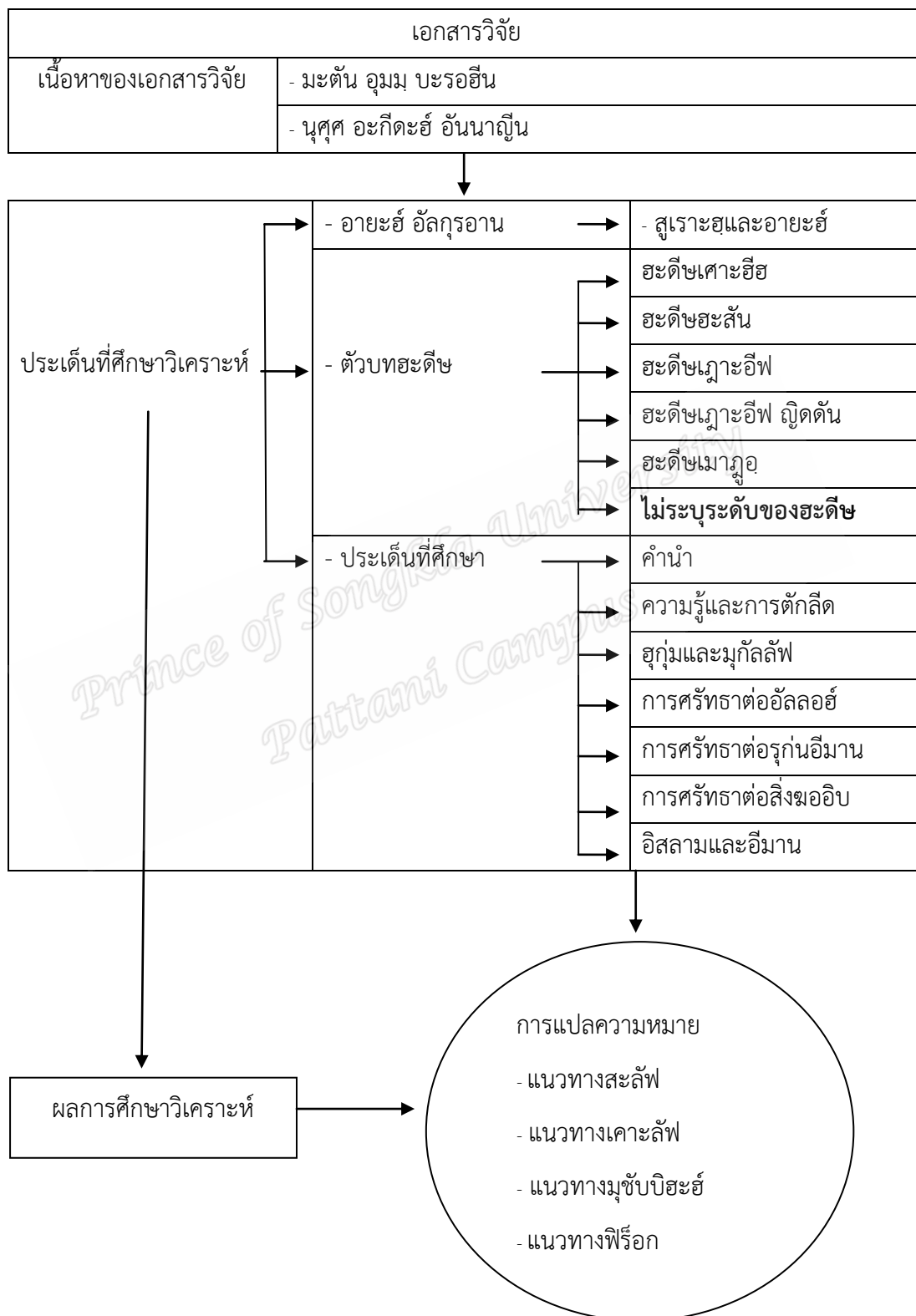
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกต้นฉบับหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ ๔ โดยมักตะบะฮ์และมัฎบะฮ์ของมุฮัมมัด อันนะฮดียฺและลูก ๆ ของท่าน (مكتبة ومطبعة محمد النهدي وأولاده) ที่ได้รับอนุญาตจากชัยคฺ ฮะสัน เป็น อัลมัรฮูม ชัยนฺ อัลอาบิตีน ผู้เป็นบุตรของต่วนมีนาล

1.9.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัตดีน ของชัยคุ ซัยนุ อัลอาบิติน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์” เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา สามารถกำหนดรูปแบบการศึกษา ดังภาพประกอบที่ 2 หน้า 31

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบแผนการวิจัย

ภาพประกอบที่ 2

1.9.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจะใช้

เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1.9.3.1 แบบบันทึก ประกอบด้วย ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ ใช้บันทึกชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ครั้งที่พิมพ์ โรงพิมพ์ ปีพิมพ์ และเมืองที่พิมพ์

ส่วนที่ ๒ ใช้บันทึกเนื้อหาที่เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง เช่นเดียวกันกับบันทึกเล่มที่ และเลขหน้าของหนังสือ

ส่วนที่ ๓ ใช้บันทึกการเปลี่ยนแปลงข้อมูลและการแสดงความเห็นเพิ่มเติม

1 .9.3.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้สอบถามในประเด็นที่ต้องการทราบจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเช่น ครอบครัว ทายาท หรือผู้ที่มีข้อมูลในเรื่องนั้น

1 .9.3.3 คอมพิวเตอร์ ใช้สืบและรวบรวมข้อมูลจากมักตะบะฮุซามิละฮ์และซีดีรอม

1.9.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.9.4.1 การทบทวนแหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ๓ แหล่ง คือ

ก.

เอกสารปฐมภูมิ

1) คัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษที่ผู้แต่งใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิงในหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีน

2) หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีนของซัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์

3) หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่ง และหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีนโดยตรง

ข. เอกสารทุติยภูมิ

1) หนังสืออธิบายอัลกุรอานต่าง ๆ ที่อธิบายหรือขยายอายะฮ์ อัลกุรอานซึ่งผู้แตงนำมาใช้เป็นหลักฐานในหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีน

2) หนังสืออธิบายอัลฮะดีษต่าง ๆ ที่อธิบายกับอัลฮะดีษแต่ละบทที่ปรากฏในหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีน

3) หนังสืออะกิดะฮ์หรือหนังสือเตาฮีดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อูศูล อัลดีน ทั้งที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาไทย

4) หนังสือหรือเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับซัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ที่เป็นของนักวิชาการรุ่นใหม่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ค. เอกสารตีพิมพ์

- 1) พจนานุกรม อธิบายศัพท์ภาษาอาหรับ และภาษามลายูที่ปรากฏในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน
- 2) นามานุกรม ที่อธิบายชีวประวัติหรืออุละมาฮ์ที่ปรากฏในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน
- 3) สานานุกรม ที่อธิบายสถานที่หรือประเทศที่ปรากฏในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน

1.9.4.2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. ข้อมูลจากเอกสาร

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) ศึกษาโองการอัลกุรอานและอัลฮะดีษต่าง ๆ ที่กล่าวถึงในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน
- 2) รวบรวมหนังสือ ตำราและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม
- 3) รวบรวมหนังสือ ตำราและศึกษาชีวประวัติของผู้เขียนหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน
- 4) ศึกษาเนื้อหาหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน และตั้งหัวข้อย่อย
- 5) แปลเนื้อหาหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน เป็นภาษาไทยเฉพาะเนื้อหาที่สำคัญเท่านั้น
- 6) ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน และเพิ่มหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ
- 7) ชี้แจงที่มาของอายะฮ์อัลกุรอานที่ปรากฏในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีนว่าอยู่ในสุเราะฮ์ใดและอายะฮ์ที่เท่าไร
- 8) ชี้แจงที่มาของอัลฮะดีษต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน โดยระบุชื่อผู้บันทึกพร้อมกับหมายเลขฮะดีษของหนังสือดังกล่าว และชี้แจงสถานภาพหรือระดับของฮะดีษนั้นๆ ยกเว้นฮะดีษที่บันทึกโดยอิมามอัลบุคอรีหรือมุสลิมผู้วิจัยจะไม่ชี้แจงสถานะหรือระดับฮะดีษดังกล่าว ทั้งนี้เพราะเป็นที่ยอมรับโดยเอกฉันท์จากปราชญ์สาขาฮะดีษว่าฮะดีษที่รายงานโดยอิมามทั้งสองนั้นเป็นฮะดีษเศาะฮิฮ์แล้ว

ข. ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ๓ วิธี คือ

- 1) การสังเกตโดยการพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหาในการวิจัย
- 2) การสัมภาษณ์โดยการพบปะสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ความกระจ่างในประเด็นต่าง ๆ ของข้อมูลเพิ่มขึ้น
- 3) การใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.9.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.9.5.1 การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้แยกหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ข้อมูลชีวประวัติส่วนตัวมีนาลได้แยกออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ที่เหมาะสมและครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวมีนาล

ข. ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสืออะเกอิดะฮ์อันนาฎีน ฟี อิลม อูซูล อัลดีนได้แยกออกเป็นหัวข้อหลัก เช่น มุกออดิมะฮ์ อัสสะนะฮ์และการเขียนเตาฮีดของตัวมีนาล แต่ละส่วนจำแนกหัวข้อรองและหัวข้อย่อยตามเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือ (เอกสารวิจัย)

ค. ข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ได้ดำเนินการตามเนื้อหาของหนังสืออะเกอิดะฮ์อันนาฎีน ฟี อิลม อูซูล อัลดีนโดยไม่ได้แยกแยะระหว่างข้อความในวงเล็บ เช่น ชะฮุดานกับเนื้อหาที่เป็นคำอธิบายเตาฮีดของตัวมีนาล

1.9.5.2 หลักการวิเคราะห์ข้อมูล

ก. หลักการตีพิมพ์

ผู้วิจัยจะใช้หลักการตีพิมพ์บิลมะชูร หมายถึงการอธิบายอัลกุรอานโดยการยึดเอาหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดในการอธิบาย

ข. หลักการฮะดีษ

ผู้วิจัยจะยึดฮะดีษเศาะฮี้ฮ¹ และฮะดีษฮะสัน² เท่านั้นในการประกอบการอธิบายเพื่อยืนยันในความถูกต้อง ส่วนฮะดีษฎะอ์ฟ³ นั้นจะใช้อ้างอิงเฉพาะบางกรณีเท่านั้นในขณะที่

¹ หมายถึง ฮะดีษที่มีสายรายงานติดต่อกันผู้รายงานเป็นผู้มีคุณธรรมมีความจำดีเยี่ยม (จำด้วยใจและจำด้วยการจดบันทึก) ตั้งแต่ผู้รายงานคนแรกจนถึงท่านเราะฮ์ลุล * ไม่มีความบกพร่องและขัดแย้งกับลักษณะของฮะดีษที่มีความเชื่อถือได้มากกว่า

² สุญญีย์ กล่าวถึงความหมายของฮะดีษหะสันกับฮะดีษเศาะฮี้ฮที่เหมือนกันทุกอย่าง นอกจากในเรื่องของความจำเท่านั้นที่ฮะดีษฮะสันจะดีกว่า

³ หมายถึง ฮะดีษที่ขาดเงื่อนไขประการหนึ่งประใดหรือหลายประการอันเป็นที่ยอมรับจากชนิดของฮะดีษเศาะฮี้ฮและฮะดีษหะสัน

อะดิษเมฆาฏ¹ นั้นจะไม่ใช้ในการอ้างอิง ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการขัดแย้งกันระหว่างอะดิษด้วยกันไม่ว่าจะเป็นในด้านเนื้อหา หรือระดับของอะดิษ ผู้วิจัยจะยึดเอาอะดิษที่มีระดับเหนือกว่าเสมอ

ค. หลักการอุศุลุดดีน

1) หลักการการลงความเห็นจากหลักทั่วไปเพื่อสู่เรื่องเฉพาะ (อิสตินตาลีญ) เช่นแนวทางการยึดมั่นเกี่ยวกับอายาตอัลศิฟาตและอะดิษเกี่ยวกับศิฟาตของอัลลอฮ์ มี ๓ แนวทางคือ สะลัฟ เคาะลัฟ และมุซับบิฮะฮ์ แต่ที่ถูกต้องคือ แนวทางสะลัฟ

2) หลักการการลงความเห็นจากเรื่องเฉพาะเพื่อสู่หลักทั่วไป (อิสติกรออีฮ์) เช่นการอธิบายบรรดาชื่อของอัลลอฮ์ซึ่งเป็นอายาตมุหะมาต แต่ในอีกแง่หนึ่งเป็นอายาตมุตะบิฮาตตามทัศนะของอะชาอิเราะฮ์และฟิร็อก

3) หลักการพินิจพิเคราะห์และสังเกต (อັตตะฟีกูรและอันนะซ็อร) โดยการพิจารณาอายาตและอะดิษด้านความหมาย เจตนารมณ์และการนำไปใช้เป็นหลักฐาน เช่นการอธิบายอายาตการสัจย์ของอัลลอฮ์บนอะรัชซึ่งจะพบทัศนะหลายทัศนะ และบางทัศนะจะพาดพิงไปยังอิมามมาลิกเมื่อดำเนินสืบการพาดพิงถึงอิมามมาลิกพบว่ามิได้มาจากอิมามมาลิกจริงตามที่ได้อ้างนี้แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่พาดพิงถึงอิมามมาลิกไม่เป็นความจริงแต่ประการใด

ง. หลักการตรีญูฮ

ทัศนะของอุละมาอ์ที่มีความเห็นตรงกัน หรือมีเพียงทัศนะเดียวผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ส่วนทัศนะอุละมาอ์ที่มีความเห็นขัดแย้ง ผู้วิจัยจะยึดทัศนะที่มีหลักฐานชัดเจนที่สุดมายืนยัน ในกรณีที่ทัศนะต่างก็มีหลักฐานมายืนยัน ผู้วิจัยจะเลือกทัศนะที่เห็นว่ามีเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ของอายะฮ์มากที่สุด ดังหลักการของอิมามอัชชาฟีอีฮ์

¹ หมายถึง คำพูดที่กล่าวอ้างหรืออุตริขึ้นมานอกเหนือจากคำกล่าวของท่านเราะสูล ﷺ

บทที่ ๒

การอธิบายเตาฮีดในสมัยต่าง ๆ

2.1 เตาฮีดในสมัยสะลัฟ

เตาฮีดในสมัยสะลัฟประกอบไปด้วยดังนี้คือ

2.1.1 เตาฮีดในสมัยนะบีมุฮัมมัด ﷺ

2.1.1.1 ความหมายของเตาฮีด

การเข้าใจเตาฮีดจะต้องทำความเข้าใจทั้งสองด้านได้แก่ เชิงภาษาและวิชาการ

2.1.1.1.1 ความหมายเชิงภาษา

คำว่าเตาฮีด (توحيد) เป็นภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า وَحْدٌ يُوْحِدُ تَوْحِيدًا อ่านว่า วะฮฺฮะดะ ยูวะฮฺฮิดุ เตาฮีดัน ซึ่งแปลว่า การให้ความเป็นเอกะหรือการยืนยันในความเป็นหนึ่ง (al-Fairūz Abādī, 1996 : 414) และคำว่าอัตเตาฮีด (التوحيد) ในภาษาอาหรับที่มีอักษรอะลิฟกับ ลามอยู่หน้าหน้าจะหมายถึงการศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ คือผู้ทรงเอกะโดยไม่มีภาคีใด ๆ ร่วมทั้งสิ้น (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1016)

ชาวอาหรับกล่าวว่า وَاحِدٌ وَأَحَدٌ وَوَحِيدٌ อ่านว่า วาฮิด อะฮัด วะฮฺด วะฮฺด มี ความหมายเหมือนกันคือ ความเป็นเอกะ ดังนั้น อัลลอฮ์ ﷻ คือผู้ทรงเอกะ กล่าวคือ เป็นหนึ่งเดียวที่ไม่มีภาคีในทุกรูปแบบและในทุกสถานการณ์ (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/306).

เมื่อพิจารณาเตาฮีดตามรูปคำมีความหมาย คือ

1. การยอมรับในพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่แท้จริง
2. การศรัทธาในพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่แท้จริงนั้นทรงเอกะ
3. ปฏิเสธพระเจ้าเป็นเจ้าอื่นๆ มีอำนาจเหนือหรือเสมอเหมือนพระเจ้าที่เป็นเจ้าที่

แท้จริง (Ibn Manzūr, 1993 : 15/233 ; al-‘Usaimīn, 1996 : 39).

2.1.1.1.2 ความหมายเชิงวิชาการ

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์¹ ได้ให้ความหมายของเตาฮีดดังต่อไปนี้

¹ หมายถึง กลุ่มสะลัฟผู้ซึ่งดำเนินตามแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เลือกแนวทางของเศาะฮาบะฮ์และตาบิอินมาเป็นแบบอย่างในการศรัทธา พวกเขาเป็นผู้ยึดมั่นอัลกรุอานและอัลสุนนะฮ์ (อัลฮะดีษ) พวกเขาพร้อมตัวไม่แตกแยกกัน (al-Sulamī, 2001 : 29).

อิมามอะบู อัลกอสิม อัตตัยมีย¹ (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/305) อธิบายว่า : เตาฮีด คือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียวโดยไม่มีภาคีหรือเสมือนผู้ใดในความเป็นองค์ของพระองค์และคุณลักษณะของพระองค์

อิมามอิบนุ ตัยมียะฮ์² (Ibn Taimiyyah, 2000 : 1/39) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการทำอิบาดะฮ์

อิมามอัลอัศเกาะลานีย์³ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/345) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ว่าพระองค์ทรงเอกะ”

อิมามอัลสะฟารีนีย์⁴ (al-Safārīniy, 1991 : 1/57) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การให้ความเป็นหนึ่งเดียวของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการทำอิบาดะฮ์พร้อมยึดมั่นความเป็นหนึ่งเดียวของพระองค์ในความเป็นองค์ของพระองค์ คุณลักษณะของพระองค์ และการกระทำของพระองค์”

ชัยค้อลฟาซาน (al-Fauzān, 1999 : 21) อธิบายว่า : “เตาฮีด คือ การยอมรับกับความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับการบังเกิดการบริหารและบริสุทธิ์ใจในการทำอิบาดะฮ์ต่อพระองค์ และห่างไกลกับการทำอิบาดะฮ์ต่อสิ่งอื่นที่นอกเหนือจากพระองค์และยืนหยัดกับพระนามอันวิจิตรของพระองค์และคุณลักษณะอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ และบริสุทธิ์กับพระองค์จากความบกพร่องและข้อตำหนิ”

ดังนั้น เตาฮีดเชิงภาษาแสดงให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในพระผู้เป็นเจ้า นั่นคือ การทรงเอกะ และการให้ความเป็นอุมุม (ทั่วไป) นั้น หมายความว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าของเอกะ ส่วนความหมายเชิงวิชาการเตาฮีด หมายถึง การยอมรับและการศรัทธาในความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้าน อัลอุลูฮียะฮ์ ารรูปบียะฮ์และอัลอัสมาว์ศิฟัต โดยไม่มีภาคีใดๆ ทั้งสิ้นหรือมีส่วนร่วมของผู้อื่น

เตาฮีดเชิงวิชาการจะเป็นความหมายตามความเข้าใจของชาวสะลัฟไม่เปลี่ยนแปลงจากความหมายข้างต้น

2.1.1.2 ความหมายของสะลัฟ

การเข้าใจอัสสะลัฟจะต้องทำความเข้าใจทั้งสองด้านได้แก่ เชิงภาษาและวิชาการ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลกอสิม อัตตัยมีย อิสมาแอล เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อัลฟุฏลุ เบ็น อะลีย อัลอัศบะ ฮานีย ถูกขนานนามว่า กิยาม อัลสุนนะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ปกป้องสุนนะฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๕๗ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๓๕ (al-Zirikli, 2002 : 1/323)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ตะกีฎดีน อะบู อับบาส อะฮมัด เบ็น อับดุลอะสิม เบ็น อับดุลอะลาม เบ็น อับดุลลอฮ์ เบ็น อะบี อัลกอสิม เบ็น มุฮัมมัด อิบนุ ตัยมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 728 (al-Zirikli, 2002 : 1/144).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เบ็น อะลีย เบ็น มุฮัมมัด เบ็น ฮะญูร อัลอัศกอลานีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๗๗๓ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๕๒ (al-Zirikli, 2002 : 1/178)

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อะฮมัด เบ็น สาเล็ม อัลสะฟารีนีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1114 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1188 (al-Zirikli, 2002 : 5/14).

2.1.1.2.1 ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “อัสสะลัฟ” (السلف) เป็นคำภาษาอาหรับมีหลายความหมาย (Zainuddin al-Rāziy, 1999 : 152 ; Ibn Manẓūr, 1993 : 9/158 ; al-Zabīdiy, n.d. : 1/56,23/455 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 443-444 ; Ahmad Mukhtār, 2008 : 2/1096) อาทิ เช่น

อัสสะลัฟ หมายถึง สิ่งที่ผ่านมาหรือล่วงหน้าไปก่อน จะเป็นคำพูดหรือการกระทำ
อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ ۗ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً
وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ۗ﴾

(سورة النساء : آية 22)

ความว่า: “และจงอย่าแต่งงานกับบรรดาหญิงที่บิดาของพวกเจ้าได้แต่งงาน
มาแล้วนอกจากที่ได้ผ่านพ้นมาเท่านั้นแท้จริงมันเป็นสิ่งลามกและน่าเกลียด
ยิ่งและเป็นวิถีทางที่ชั่ว”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 22)

การบ่งชี้ของอายะฮ์คือ คำตรัส ﴿ مَا قَدْ سَلَفَ ﴾ คำว่า “สะละพะ” (سَلَفَ)¹ แปลว่า
ผ่านมา ล่วงหน้าหรือมาก่อน เป็นคำกริยามาฏีที่บ่งบอกถึงอดีตหรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว แต่
เจตนาารมณ์ความหมายของอายะฮ์นี้ หมายถึง สิ่งที่ผ่านมาแล้ว (al-Ṭabariy, 2000 : 8/138 ;
al-Qurtūbiy, 1964 : 5/104)

อัสสะลัฟ หมายถึง กลุ่มชนยุคก่อน(ในอดีต) หรือกลุ่มชนที่เดินทางไปก่อน
อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَفَعْنَا مِنْهُمْ فَاعْرِفْتُمْ أَجْعَلُكُمْ ۗ فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا
لِّلْآخِرِينَ ۗ﴾

(سورة الزخرف : آية 55-56)

ความว่า: “เมื่อพวกเขาได้ทำให้เรารู้ เราได้ตอบแทนพวกเขาอย่างเหมาะสม
แล้วเราได้ให้พวกเขาจมน้ำทั้งหมดและเราได้ทำให้พวกเขาเป็นอดีตที่
ล่วงเลยไปและอุทาหรณ์แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป”

(สุเราะฮ์อัซซุครุฟ : อายะฮ์ 55-56)

¹ คำว่า “สะละพะ” (سَلَفَ) ในรูปของกริยามาฏีมีปรากฏอยู่ใน ๕ อายะฮ์ด้วยกัน คือ อายะฮ์ที่ ๒๗๕ ในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์
อายะฮ์ที่ ๒๒ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๒๓ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๙๕ ในสุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ และอายะฮ์ที่ ๓๘ ในสุเราะฮ์
อัลอันฟาล

การบ่งชี้ของอายะฮ์ คือ คำตรัส ﴿سَلَّمَ﴾¹ เป็นคำอาการนามซึ่งแปลว่า การผ่านไป การล่องหน้าไปก่อนหรือการมาก่อน แต่เจตนารมณ์ความหมายของอายะฮ์นี้ หมายถึง ประชาชาติยุคก่อนที่ล่องเลยไป (al-Ṭabariy, 2000 : 21/623 ; al-Baghawiy, 1420 : 4/1651 ; al-Qurtūbiy, 1964 : 16/102).

อัลสะลัฟ หมายถึง บรรพบุรุษที่ล่องลับไปในอดีต หรือเครือญาติที่มีอายุและสูงศักดิ์กว่าท่าน และด้วยเหตุนี้ชนยุคแรกจากเศาะฮาบะฮ์และตาบิอินจึงถูกเรียกว่า “อัลสะลัฟ อัศศอลิฮ”

อัลสะลัฟ หมายถึง อุละมาอ์ในยุคแรกจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิต ตาบิอิน

อัลสะลัฟ หมายถึง ผู้ที่ยืนหยัดกับคุณลักษณะที่ตั้งเดิมของอัลลอฮ์ ﷻ และไม่แยกระหว่างชาติกับศิฟาต ฟิอิลียะฮ์

อัลสะลัฟ หมายถึง ทุกการงานที่ดีที่ท่านได้เสนอมา

อัลสะลัฟ หมายถึง การซื้อขายที่มีการจ่ายเงินเป็นล่วงหน้า

คำว่า อัลสะลัฟเชิงภาษา คือ สิ่งที่ผ่านมา ล่องหน้าไปก่อน กลุ่มชนยุคก่อน บรรพบุรุษที่ล่องลับไปในอดีต อุละมาอ์ในยุคแรก ผู้ที่ยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ทุกการงานที่ดี และการซื้อขายชนิดหนึ่ง อาจจะเป็นเวลา เหตุการณ์ การงานหรือกลุ่มชน

2.1.1.2.2 ความหมายเชิงวิชาการ

บรรดาอุละมาอ์ ด้านอะกิดะฮ์ ได้ให้ความหมายของ “อัลสะลัฟ” ทางวิชาการมีดังนี้

อัลสะลัฟ หมายถึง กลุ่มชนตั้งแต่รุ่นเศาะฮาบะฮ์ หรือเศาะฮาบะฮ์กับตาบิอิน หรือเศาะฮาบะฮ์กับตาบิอินและตาบิอิต ตาบิอิน (al-Athariy, 2001: 27)

อัลสะลัฟ หมายถึง ผู้ที่อยู่ในสามศตวรรษแรกอันประเสริฐ ซึ่งท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ให้การยอมรับในความดีของพวกเขา คือ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิต ตาบิอิน (al-Tamīmiy, 1993 : 54)

รุ่นต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นมุอ์มินในทุกๆ ด้านเช่น ด้านอะกิดะฮ์ อิบาดะฮ์ การยึดมั่นในศาสนาตลอดจนแง่มุมต่างๆ ของการใช้ชีวิต คนเหล่านี้จึงได้รับการยกย่อง การรับรองจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ปรากฏในฮะดีษ

((خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ))

(أخرج هـ البخاري، 2651 : 1997 ومسلم، 2533 : 1996)

¹ คำว่า “สะละฟัน” (سَلَّمَ) ในรูปของอาการนามมีปรากฏอยู่ใน ๑ อายะฮ์เท่านั้น คือ อายะฮ์ที่ ๕๖ ในสุเราะฮ์ซุครุฟ

ความว่า : “มนุษย์ที่ดีที่สุดคือผู้ในศตวรรษของฉัน (หมายถึงเหล่าเศาะ ฮาบะฮ์) หลังจากนั้นคือผู้ในศตวรรษต่อมา หลังจากนั้นคือผู้ในศตวรรษต่อมา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2651 ; Muslim, 1996 : 2533)

บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นรวมกันว่า ศตวรรษที่ดีที่สุดคือ ศตวรรษของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ หมายถึง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ หลังจากนั้นคือ ผู้อยู่ในศตวรรษที่สอง หมายถึง บรรดาตาบิอิน และหลังจากนั้นคือ ผู้อยู่ในศตวรรษที่สาม หมายถึง บรรดาตาบิอิตตาบิอิน (al-Nawawiy, 1392 : 16/84 ; al-Qastalāniy, 1323 : 4/384)

ฉะนั้นนับจากตัวของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เอง บรรดาเศาะ ฮาบะฮ์และตลอดจน บรรดาตาบิอินและตาบิอิตตาบิอินที่ปฏิบัติตามแนวทางของพวกเขาทั้งหมดโดยดีนั้น พวกเขาทั้งหมด บรรพชนยุคต้น (สะลัฟ) ของอุมมะฮ์นี้

ทุกคนที่เรียกร้องเชิญชวนไปสู่แนวทางเดียวกับสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ และ บรรดาเศาะฮาบะฮ์ และบรรดาผู้เจริญรอยตามเคยได้เรียกร้องเชิญชวนเอาไว้ เขาเหล่านั้นย่อมถือว่า อยู่ในแนวทางของชาวสะลัฟเช่นกัน

ฉะนั้นข้อจำกัดทางกาลเวลาจึงมิใช่ เป็นเหตุอันใดในเรื่องดังกล่าว แต่เงื่อนไขสำคัญ คือ ต้องมีความสอดคล้องตรงกันกับอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ทั้งในเรื่องของอะกิดะฮ์ บทบัญญัติ ต่าง ๆ และวิถีประเพณี ปฏิบัติตามที่ชาวสะลัฟเข้าใจ ดังนั้น ทุกคนที่ปฏิบัติสอดคล้องตรงกันกับ อัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ เหล่านั้นคือ ผู้อยู่ในแนวทางของอัซสะลัฟ แม้นพวกเขาจะไม่ได้มีชีวิตอยู่ใน สถานที่หรือช่วงเวลาเดียวกับชาวสะลัฟในอดีตก็ตาม ส่วนผู้ใดที่ปฏิบัติแตกต่างขัดแย้งกับแนวทางของ อัซสะลัฟก็ย่อมมีถูกยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกัน แม้นจะมีชีวิตอยู่ร่วมสถานที่หรือสมัยเดียวกันก็ตาม

2.1.1.3 เตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

1) สถานะของเตาฮีด เตาฮีดเป็นหลักการยึดมั่นที่สำคัญสำหรับมวลมนุษยและเป็น เป้าหมายหลักในการตะวาระฮ์ของบรรดาเราะสูลในแต่ละสมัยนับตั้งแต่เนบิอาดัมจนถึงนะบีท่าน สุดท้ายมุฮัมมัด ﷺ หลักการเตาฮีดของบรรดานะบีมีหนึ่งเดียวเท่านั้นไม่มีการแตกแยก คือ เรียกร้องเชิญชวนสู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวและห้ามปรามจากการทำอิบาตะฮ์หรือสักระ นอกอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾

(سورة النحل : بعض من آية 36)

ความว่า : “และโดยแน่นอนเราได้ส่งเราะสุลมาในทุกประชาชาติ (โดย บัญชาว่า) พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์และจงหลีกเลี่ยงให้ห่างจากพวก เจว็ด”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 36)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งเราะสุลให้แก่ทุกประชาชาติ ทุกศตวรรษและทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่ง พวกเขาท้งหมดทำหน้าที่อันเดียวกันคือ การเชิญชวนและเรียกร้องให้มวลมนุษย์เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวและห้ามปรามจากการทำอิบาดะฮ์หรือสักกระนอกอื่นจากพระองค์ (Ibn Kathīr, 1991 : 2/626)

ดังนั้นการเรียกร้องสู่เตาฮีดจึงมีมาโดยตลอด โดยเฉพาะในสมัยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อัลกุรอานที่ถูกประทานแก่ท่านในช่วงแรกนั้นล้วนกล่าวถึงเรื่องเตาฮีด สุเราะฮ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ใน อัลกุรอานส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันกับเตาฮีดเป็นหลัก และเตาฮีดที่ยึดถือโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น มาจากแหล่งวะฮยู คือ อัลกุรอานและอัลฮะดีษ

2) อัลกุรอานคือ แหล่งเตาฮีดที่สำคัญของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัส ว่า :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾

(سورة النساء : آية 59)

ความว่า : “ผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเชื่อฟังอัลลอฮ์ และเชื่อฟังเราะสุลเถิด และ ผู้ปกครองในหมู่พวกเจ้าด้วย แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในเรื่องใดก็จงนำสิ่งนั้น กลับไปยังอัลลอฮ์และเราะสุลเถิด หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวัน ปรโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่ง และเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

(สุเราะฮ์อันนิสาฮ์ : อายะฮ์ 59)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้เรียกร้องบรรดาผู้ศรัทธาให้เชื่อฟังและกลับไปหาพระองค์และเราะสุล ของพระองค์ในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะกรณีมีการขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นเรื่องอสุลหรือฟุรูก วาญิบต้อง กลับไปยังกิตาบุลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และ ไม่นอญูตใช้ตัดสินกับสิ่งที นอกเหนือจากทั้งสอง (al-Shanqīṭiy, 1995 : 1/244).

การเชื่อฟังหรือการกลับไปยังอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องเตาฮีดเป็นสิ่งจำเป็น เพราะไม่มีผู้ใด ที่มีความรู้ในเรื่องของอัลลอฮ์ ﷻ ยิ่งกว่าพระองค์เอง

ในบรรดาอายะฮ์อัลกุรอานที่กล่าวถึงเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ คือ

﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝١ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝٢ لَمْ يَكِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝٣ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
كُفُوًا أَحَدٌ ۝٤﴾

(سورة الإخلاص : آية 1-4)

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พระองค์คือ อัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ อัลลอฮ์
นั้นทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประสูติและไม่ทรงถูกประสูติ และไม่มีผู้ใด
เสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลอิคลาศ : อายะฮ์ ๑-๔)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งถึงความบริสุทธิ์พระนามและคุณลักษณะของพระองค์จากสิ่ง
บกพร่องทั้งหลาย โดยที่พระองค์นั้นเป็นผู้ทรงเอกะในเรื่องชาติ พระนาม คุณลักษณะและการกระทำ
และสุเราะฮ์อัลอิคลาศนี้เทียบเท่ากับหนึ่งในสามของอัลกุรอาน เนื่องได้มีการเจาะจงเป็นการเฉพาะ
เกี่ยวกับสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องชาติและคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ที่เป็นเอกะและเป็นที่พึ่ง
พร้อมปฏิเสธการถูกกำเนิด การมีบุตรและความเหมือน ซึ่งทั้งหมดเป็นคุณลักษณะแห่งความเป็นเอกะ
ของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Shanqītiy, 1995 : 9/148).

การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยพระนามและคุณลักษณะของพระองค์พร้อมยอมรับในความ
เป็นเอกะของพระองค์แล้ว จำเป็นต้องเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวโดยไม่ภาคใด ๆ ทั้งสิ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝٢٣ هُوَ اللَّهُ
الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقَدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِبُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ۝﴾

(سورة الحشر : آية 22-23)

ความว่า : “พระองค์คืออัลลอฮ์ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใดอีก นอกจากพระองค์
ผู้ทรงรอบรู้สิ่งเร้นลับและสิ่งเปิดเผย พระองค์คือผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรง
เมตตาเสมอ พระองค์คืออัลลอฮ์ ซึ่งไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกเคารพภักดีโดย
เที่ยงแท้) นอกจากพระองค์ผู้ทรงอำนาจสูงสุด ผู้ทรงบริสุทธิ์ ผู้ทรงความ
ศานติสุข ผู้ทรงคุ้มครองการศรัทธา ผู้ปกป้องรักษาความปลอดภัย ผู้ทรง
อำนาจยิ่งใหญ่ ผู้ทรงปราบให้เรียบร้อย ผู้ทรงความยิ่งใหญ่ มหาบริสุทธิ์แต่
อัลลอฮ์ให้พ้นจากสิ่งที่พวกเขาตั้งภาคีต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลฮัซร : อายะฮ์ 22-23)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงกะลิมะฮ์เตาฮีดสองครั้งพร้อมกับมีการตัสบีฮ์ และได้กล่าวถึงพระนามอันวิจิตรและคุณลักษณะอันสูงส่งของพระองค์ ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สุดของทุกประชาชาติและบรรดาเราะสุลของพวกเขา เพราะการเรียกร้องเชิญชวนของบรรดาเราะสุลต่อประชาชาติทั้งหมดคือ การให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องชาติ พระนามและคุณลักษณะของพระองค์ พร้อมทั้งให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ในทุกด้านของการภาคี (al-Shanqītiy, 1995 : 8/67).

การให้ความสำคัญกับเตาฮีดและการยอมรับในพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิ่งจำเป็นกับมนุษย์ทั้งหลายที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ

นี่คือส่วนหนึ่งของเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในอัลกุรอาน และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามเตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا ﴾

(سورة الحشر : بعض من آية 7)

ความว่า : “และอันใดที่เราะสุลได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้ และอันใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย”

(สุเราะฮ์อัลฮัซร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 7)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งใช้ให้ป่าวของพระองค์ทั้งหลายปฏิบัติตามเราะสุลของพระองค์ในทุกกรณีโดยไม่มีการจำกัด (al-Shanqītiy, 1995 : 8/40).

การปฏิบัติตามเราะสุลอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิ่งที่วาญิบกับบรรดามุอ์มินทั้งหลาย เพราะท่านเราะสุลอัลลอฮ์ ﷻ จะไม่สั่งหรือห้ามสิ่งใดเว้นแต่เป็นสิ่งที่โปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِنِ اتَّبَعُوا مَا يُوْحَىٰ إِلَيْكَ ﴾

(سورة يونس : بعض من آية 15)

ความว่า : “ฉันจะไม่ปฏิบัติตามเว้นแต่สิ่งที่ถูกประทานมาให้แก่ฉันเท่านั้น”

(สุเราะฮ์ยูนุส : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 15)

อัลลอฮ์ ﷻ สั่งให้ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวกับประชาชาติของเขาว่า ฉันจะไม่ปฏิบัติในทุกสิ่งที่ฉันสั่งใช้และสั่งห้ามกับท่านเว้นแต่สิ่งที่พระเจ้าของฉันทรงประทานให้กับฉันเท่านั้น (al-Ṭabariy, 2000 : 15/40).

การปฏิบัติตามคำสั่งของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เช่นเดียวกับการปฏิบัติตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะไม่สั่งสิ่งใดให้กับประชาชาติของเขาเว้นแต่สิ่งนั้นได้รับอนุญาตจากอัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ۗ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴾

(سورة النجم : آية 3-4)

ความว่า : “และเขามีได้พูดตามอารมณ์ สิ่ง(ที่เขาพูด)นั้นมีใช้อื่นใดนอกจาก เป็นวะฮยูที่ถูกประทานลงมา”

(สุเราะฮ์อันนัจญ์ม : อายะฮ์ 3-4)

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะไม่พูดคำใดคำหนึ่งตามอารมณ์และเป้าหมาย แต่ท่านจะพูด ในสิ่งที่ถูกใช้กับมันให้เผยแพร่กับมนุษย์อย่างสมบูรณ์โดยไม่มีการเพิ่มและลดลง (Ibn Kathīr, 1999: 7/447).

การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์เป็นสิ่งที่ ถูกต้องและมั่นคง เพราะท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้รับสิ่งนั้นโดยตรงจากอัลลอฮ์ ﷻ

อายะฮ์ต่าง ๆ ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ตลอดจนการยึดมั่นในเตาฮีด ล้วนแล้วมาจากวะฮยูของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

3) อัลฮะดีษ คือ แหล่งเตาฮีดที่สำคัญรองลงมาจากอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴾

(سورة الققرة : آية 151)

ความว่า : “ดังที่เราได้ส่งเราะสุลผู้หนึ่งจากพวกเจ้าเองมาในหมู่พวกเจ้า ซึ่งเขาจะอ่านบรรดาโองการของเราให้พวกเจ้าฟัง และจะทำให้พวกเจ้า สะอาดบริสุทธิ์ และจะสอนคัมภีร์และความรู้เกี่ยวกับข้อปฏิบัติให้แก่พวก เจ้า และจะสอนพวกเจ้าในสิ่งที่พวกเจ้าไม่เคยรู้มาก่อน”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 151)

การบ่งชี้ของอายะฮ์คือ คำตรัส ﴿ وَالْحِكْمَةَ ﴾ หมายถึง “อิสสุนนะฮ์” (السنة) (Ibn Kathīr, 1999 : 1/464) ซึ่งเป็นแหล่งที่มาของอะกีดะฮ์ที่สำคัญรองลงมาจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงนิอัมัตหนึ่งที่ได้ให้กับบรรดาบ่าวผู้ศรัทธาของพระองค์นั้นคือ การส่งเราะสุลมุฮัมมัด ﷺ ให้อ่านบรรดาโองการให้กับพวกเขา ให้พวกเขาทำความสะอาดจากความไม่ บริสุทธิ์ของอ้คโลก ความสกปรกของจิตใจ การกระทำแบบญาฮิลียะฮ์ และนำพวกเขาออกจาก ความมืดมนไปสู่แสงสว่าง และสอนอัลกุรอานกับสุนนะฮ์ให้กับพวกเขาโดยเฉพาะในสิ่งที่พวกเขาไม่รู้ (Ibn Kathīr, 1999: 1/464).

ผู้ศรัทธาต้องยินยอมและยอมรับกับวะฮยฺทั้งที่มาจากอัลกุรอานหรืออัลหะดีษ โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาหรืออะกีดะฮ์เพราะไม่มีใครสามารถรู้ได้เว้นแต่ด้วยวิธีวะฮยฺเท่านั้น ดังการยืนยันของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمَا بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ))

(أخرجه مالك ، 2004 : 3338)

ความว่า: “ฉันได้ละไว้แก่พวกท่าน สองอย่าง พวกท่านจะไม่มีวันหลงทาง ตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นไว้กับ ทั้งสองนั้นคือกิตาบของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮ์นะบีของพระองค์ (อัลหะดีษ)”

(บันทึกโดย Malik, 2004 : 3338)¹

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวยืนยันถึงความถูกต้องของแหล่งที่มาของเตาฮีดว่า ฉันได้ละไว้แก่พวกท่านสองสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งพวกท่านจะไม่มีวันหลงผิดตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นกับทั้งสอง คือ อัลกุรอานและอัลหะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ (‘Aliy bin Muhammad al-Qāriy, 200 : 1/269).

อัลกุรอานและอัลหะดีษเป็นแหล่งที่มาของอะกีดะฮ์ที่ถูกยอมรับโดยอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์ ดังนั้นการศรัทธาในเตาฮีดของอัลลอฮ์ที่มาจากแหล่งทั้งสองนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยไม่ต้องสงสัย

อัลมิกดาม² ได้เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ، وَمِثْلَهُ مَعَهُ))

(أخرجه أبو داود ، د.ت. : 4604)

ความว่า : “พึงรู้เถิด แท้จริงฉันได้ถูกนำมากับอัลกิตาบ และสิ่งที่คล้ายคลึงกับมันมาพร้อม ๆ กันกับมัน”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 4604)³

การบ่งชี้ของหะดีษนี้คือ คำว่า ((وَمِثْلَهُ مَعَهُ)) ซึ่งหมายถึง อายะฮ์บาฎีน (ข้อเนร็น) ที่ไม่สามารถอ่านได้หรือการอธิบายของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับสิ่งที่อยู่ในอัลกุรอาน กล่าวคือ อัสนุนนะฮ์ (al-Khattābiy, 1932 : 4/298 ; Ibn al-Mulaqqin, 2008 : 33/80) และคำว่าอัลกิตาบคือ อัลกุรอานซึ่งนับเป็นวะฮยฺ คุอฮิร

หะดีษข้างต้นได้อธิบายว่าวะฮยฺ บาฎีนหรือการอธิบายของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เกี่ยวกับอัลกุรอานนั้นวาญิบต้องยอมรับและปฏิบัติกับมันเช่นเดียวกับวะฮยฺ คุอฮิรที่สามารถอ่านได้

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นหะดีษเศาะฮัฮ์ (al-Albāniy, 1985 : 186).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลมิกดาม เบน มะอดีกัรบ เบน อัมรุ อัลกินดีย เป็นเศาะฮาบะฮ์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๗ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/122).

³ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นหะดีษเศาะฮัฮ์ (al-Albāniy, 1420 : 4604).

กล่าวคืออัลกุรอาน (Ibn al-Athīr, 2005 : 5/552) วะฮยฺ ศุอฮิร¹ และวะฮยฺ บาฎิน² ทั้งสองเป็นแหล่งที่มาของเตาฮีดที่ถูกยอมรับและศรัทธากับมัน

ในบรรดาอะดะฮ์ที่กล่าวถึงเตาฮีดที่ยึดมั่นโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ คือ

จากบุรยดะฮ์³ ﷺ กล่าวว่า :

((سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقُولُ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَخْدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ، الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ، وَإِذَا دُعِيَ بِهِ أُجَابَ))

(أخرجه ابن ماجه ، د . ت . : 3857)

ความว่า : “ท่านนะบี ﷺ เคยได้ยินชายคนหนึ่ง ได้กล่าวว่า “โอ้อัลลอฮ์ฉันขอต่อพระองค์เพราะพระองค์เท่านั้นคือผู้ทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์ไม่ประສຸດิและไม่ทรงถูกประສຸດิและไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ ท่านเราะสຸລຸລຸອຸ້ ເກົ່າວ່າ ແທ້ຈຣິງເຂົາໄດ້ຂອອຸລຸລຸອຸ້ດ້ວຍພຣະນາມທີ່ຍິ່ງໃຫຍ່ທີ່ເມື່ອຖືກຂອວາຍເລືອກຈື່ຈຣະຫານໃຫ້ແລະເມື່ອຖືກວອນຂອກຈື່ຈຣະຫອບຣືບ”

(บันทึกโดย Ibn Mājah, n.d. : 3857)⁴

อะดะฮ์ข้างต้นได้ชี้ให้เห็นว่าสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีพระนามที่ยິ່ງໃຫຍ່ ในเมื่อขอด้วยพระนามนั้นแน่นอนพระองค์จะตอบรับ (‘Aliy bin Muhammad al-Qāriy, 2002 : 4/1588).

การขออุอาต้ออ้อลลอฮ์ ﷻ ด้วยพระนามที่ยິ່ງໃຫຍ່เป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้การขอนั้นถูกตอบรับ

ท่านอะบุฮุรรอยเราะฮ์ได้เล่าว่า ท่านเราะสຸລຸລຸອຸ້ ເກົ່າວ່າ :

((إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(رواه البخاري، 1997 : 2736 ورواه مسلم، 1996 : 2677)

¹ วะฮยฺ ซุอฮิร หมายถึง สิ่งที่ถูกประทานให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งด้วยทและคหหมายซึ่งสามารถอ่านได้ กล่าวคือ อัลกุรอาน

² วะฮยฺ บาฎิน หมายถึง สิ่งที่ถูกประทานให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นคหหมายไม่มีด้วยทซึ่งไม่สามารถอ่านได้ แต่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะเป็นผู้อธิบายให้กับมัน กล่าวคือ อัสสุนนะฮ์

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า บุรยดะฮ์ เบน อัลฮุคัยบ อัลอัสละมียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓(al-‘Asqālāniy, 1380 : 1/96).

⁴ อ้อลอ้อลบานียฺ กล่าวว่า เป็นอะดะฮ์เศาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 1417: 3857).

ความว่า : “แท้จริงสำหรับอัลลอฮ์นั้นมีเก้าสิบเก้าพระนามคือหนึ่งร้อยเว้น
แต่หนึ่ง ผู้ใดได้ท่องจำและเข้าใจ ผู้นั้นได้เข้าสวรรค์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2736 ; Muslim, 1996 : 2677)

อุละมาอ์มีความเห็นรวมกันว่าอะดีษนี้มีได้จำกัดบรรดาพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และ
มิใช่พระองค์ไม่มีพระนามอื่นแล้วนอกจากนี้ แต่ความประสงค์ของอะดีษคือเป็นการรายงาน
เกี่ยวกับการเข้าสวรรค์ด้วยการท่องจำพระนาม ๙๙ ของพระองค์ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวกับการจำกัดบรรดา
พระนามของพระองค์ (al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/220 ; al-Nawawiy, 1392 : 5/17).

การศรัทธาต่อบรรดาพระนาม ๙๙ และบรรดาพระนามที่นอกเหนือจากนั้นทั้งหมด
เป็นสิ่งจำเป็นกับมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ

ดังนั้น สิ่งใดที่อัลกุรอานและอั ลอะดีษได้แนะนำเกี่ยวกับ เตาฮีดของอัลลอฮ์ สิ่งนั้น
จำเป็นต้องศรัทธา ยึดมั่นและปฏิบัติ และสิ่งใดที่อัลกุรอานและอั ลอะดีษ ไม่ได้แนะนำไว้ สิ่งนั้น
จำเป็นต้องปฏิเสธและหลีกเลี่ยงจากอัลลอฮ์ ﷻ เพราะนั่นคือเตาฮีดของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้สั่งสอนเกี่ยวกับเตาฮีดและการยึดมั่นในเตาฮีดตลอดจน
อิมานไปยังรุ่นเศาะฮาบะฮ์ทุกประการอย่างสมบูรณ์

2.1.2 เตาฮีดในสมัยเศาะฮาบะฮ์¹ (ฮ.ศ. ๑๐-๑๑๐)

เศาะฮาบะฮ์เรียนรู้อะกิดะฮ์เตาฮีด อิมาน และวะละอ์ วะบะรออ์² ตลอดจนชีริกจาก
ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยตรง โดยยึดอัลกุรอานและอัลอะดีษ พวกเขามีความเข้าใจ กับทั้งสองอย่าง
ลึกซึ้ง ถูกต้องและสมบูรณ์แบบที่สุด ยึดมั่นอยู่ในจิตใจของพวกเขาโดยไม่มีข้อสงสัยหรือปฏิเสธแต่ยัง
ใด พวกเขาโน้มรับตามแบบฉบับที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลอะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทุก
ประการ

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวตอกย้ำถึงแนวทางและความถูกต้องของเศาะ ฮาบะฮ์
โดยเฉพาะบรรดาเศาะลีฟะฮ์ทั้งสิ้น

ท่านอัลอิรบาฎ³ เป็น สารียะฮ์ ได้รายงานจากท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا
ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ،
عَصُوا عَلَيْهَا بِالتَّوَّاجِدِ))

(أخرجهم الترمذي ، د . ت . : 2676)

¹ เศาะฮาบะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่เขาผู้นั้นเป็นมุสลิม และเสียชีวิตในศาสนาอิสลาม (al-Tāhān, 1987 : 198).

² ดูในอาแว แมะอูมา, 2552 : 277-293

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลอิรบาฎ เป็น สารียะฮ์ อัศสุละมียะ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๗๐(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/82).

ความว่า : “ดั่งนั้นแท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไป (หลังจากฉัน) พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย และ (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจงพึงระวังอุตริทั้งหลาย (เพราะสิ่งอุตริทั้งหลายนั้น) คือสิ่งที่หลงทาง ดั่งนั้นผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าพบเจอกับเรื่องดังกล่าว เขาจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉันและสุนนะฮ์ของ อัลคุละฟาอ์ อรรอซิดีน¹ ที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงขมับมันด้วยฟันกราม”

(บันทึกโดย al-Tirmīdhīy, n.d. : 2676)

อะดิษนี้เป็นหลักฐานหนึ่งที่ยังบอกถึงความเป็นนะบีของนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่ท่านกล่าวในสิ่งอนาคตและเกิดขึ้นเป็นจริง บรรดาเศาะฮาบะฮ์ผู้ที่มีชีวิตอยู่หลังจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาได้เห็นความแตกแยกเกิดขึ้นมากมาย นั่นคือการเกิดกลุ่มผู้หลงผิดเช่น เกาะดะรียะฮ์ เคาะวาริจญ์และอื่น ๆ ดั่งนั้นผู้ใดในหมู่พวกเจ้าที่พบเจอกับสิ่งหลงผิด เขาจะต้องยึดมั่นกับแนวทางที่สันติและปลอดภัย กล่าวคือยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของท่านนะบีและสุนนะฮ์ของอัลคุละฟาอ์ อรรอซิดีนในเรื่องอะกีดะฮ์ การปฏิบัติและการพูด (‘Abd al-Muhsin bin Hammād, 2003 : 97).

การยึดมั่นตามการชี้แนะของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในทุก ๆ เรื่องดังเช่นการยอมรับของเศาะฮาบะฮ์โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะกีดะฮ์ ซึ่งเป็นหลักของศาสนาคือแนวทางที่สันติและปลอดภัย ดั่งนั้นผู้ใดที่ยึดมั่นในอะกีดะฮ์ที่ขัดแย้งกับอะกีดะฮ์เศาะฮาบะฮ์ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมมุสลิมดังที่ปรากฏในอัลอะดิษ

ท่านอับดุลลอฮ์² เป็น อัมรฺุ ได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَفَرَّقَ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً، قَالُوا: وَمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي))

(أخرج هـ الترمذي ، د . ت . : 2641)

ความว่า : “อุมมะฮ์ (ประชาชาติ) ของฉันจะแตกแยกเป็น ๗๓ จำพวก ทั้งหมดนั้นลงนรก เว้นแต่พวกเดียว เหล่าเศาะฮาบะฮ์ถามว่า และพวกนั้นคือใครเล่าโอ้อันเราะสูลุลลอฮ์ ? ท่านตอบว่าเป็น (แนวทาง) ที่ฉันและบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของฉันดำรงอยู่”

(บันทึกโดย al-Tirmīdhīy, n.d. : 2641)³

¹ อัลคุละฟาอ์ อรรอซิดีน หมายถึง บรรดาเศาะลีฟะฮ์ผู้นำทางที่ถูกต้องทั้งสิ้น คือเศาะลีฟะฮ์อะบูบักร์ อัศศิดดีก อุมร์ เบน อัลค็อฏฏอบ อุซมาน เบน อฟฟาน และอะลี เบน อะบี ฏอลิบ

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน อัมรฺุ เบน อัลอาศ เป็นเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่งที่ได้รายงานอะดิษจากท่านนะบีมากพอสมควร เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๖๓(al-‘Asqālāniy, 1380 : 1/436).

³ อะบูฮิซา กล่าวว่า เป็นอะดิษอะสันเศาะฮิฮ์ (al-Tirmīdhīy , n.d. : 2641).

นี่เป็นมูญิซะฮ์หนึ่งของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เพราะท่านกล่าวในสิ่งที่ขออับแล้วเกิดขึ้นมาจริง ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตำหนิกับผู้ที่ขัดแย้งกับอะฮลิลยัคในหลักการเตาฮีด เพราะการขัดแย้งในเรื่องดังกล่าวอาจทำให้เกิดการกล่าวหาว่าปฏิเสธ (ตักฟิร) ซึ่งกันและกันและอาจเป็นสาเหตุการนำไปสู่นรก (al-Manāwīy, 1359 : 5/346 ; al-Mubārakfūriy, n.d. : 7/332).

แนวทางอะกีดะฮ์ของเศาะฮาบะฮ์เป็นแนวทางที่ถูกรับรองโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเป็นหนทางที่รอดพ้นจากไฟนรกของอัลลอฮ์ ﷻ

เพื่อความชัดเจนในแนวทางของเศาะฮาบะฮ์ จึงขอนำเสนอคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์บางท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคของพวกเขาว่าถูกต้องตามแนวทางที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งสอนไว้ดังนี้

1. คำกล่าวของอิบนุ อับบาส رضي الله عنه ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ท่านกล่าวว่า :“จงคิดในหลายๆ เรื่องและจงอย่าคิดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ของอัลลอฮ์ อัชชะวะญุล แต่จริงระยะทางจากปากฟ้าถึงเจ็ดชั้นอัลกุรสี ย (เก้าอี้ของอัลลอฮ์) นั่นคือเจ็ดพันรัศมีและพระองค์ทรงเหนือกว่านั้น ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 88)

การพิจารณาในสิ่งถูกสร้างจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และรู้จักผู้ทรงสร้างมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามอิสลามไม่อนุญาตให้พิจารณาใน เรื่องชาติของอัลลอฮ์และสิ่งขออับต่างๆ เนื่องจากความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตที่จำกัดไม่สามารถที่จะเข้าถึงสิ่งเหล่านั้นได้ ดังนั้นการศรัทธาต่ออัลลอฮ์และสิ่งขออับจำเป็นต้องศรัทธาตามสิ่งที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษเท่านั้น

2. คำกล่าวของอะบูบักร¹ อัศคีดดีก رضي الله عنه ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีด ท่านกล่าวว่า :

“โอ้มวลมนุษย์เอ๋ย หากว่ามุฮัมมัดนั้นเป็นพระเจ้าที่พวกท่านเคารพสักการะอยู่ แต่จริงพระเจ้าของพวกท่านได้ถึงแก่กรรมแล้ว และหากว่าอัลลอฮ์ผู้ซึ่งอยู่บนชั้นฟ้า นั่นคือพระเจ้าของพวกท่าน แต่จริงพระเจ้าของพวกท่านไม่ถึงแก่กรรม หลังจากนั้นท่านได้อัญเชิญอายะฮ์อัลกุรอาน (سورة آل عمران) ﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ ﴾

(อายะฮ์ 144 : عمران) ความว่า: และมุฮัมมัดนั้นหาใช่อื่นใดไม่ นอกจากเป็นเราะสุลผู้หนึ่งเท่านั้น ซึ่งบรรดาเราะสุลก่อนจากเขาก็ได้ล่วงลับไปแล้ว ” (Ibn al-Qaiyim, 1993: 83).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน อุซมาน เบน อามิร เบน อัมรุ เบน กะอับ เบน สะออด ท่านเกิดหลังจากท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ประสูติได้ 2 ปี ๖ เดือน เป็นสหายที่ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ สนิทมากที่สุด ท่านเป็นคนแรกที่เข้ารับอิสลาม เป็นคนที่มีส่วนร่วมทุกข้อมรสุมกับเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งก่อนและหลังการถูกแต่งตั้งเป็นศาสนทูต เข้าร่วมสงครามพร้อมกับท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ทุกครั้งที่มีสงครามเป็นผู้ถือธงอิสลามในวันสงครามตะบูก เป็นผู้นำฮัจญ์ในปี ฮ.ศ. 9 เป็นเคาะลีฟะฮ์คนแรก หลังจากท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ และทรงขนานนามให้ว่า อัศคีดดีก (ผู้ที่มีความจริงจัง) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓(al-‘Asqālāniy, 1380 : 1/432).

คำกล่าวอะบู บักรที่ว่า “ อัลลอฮ์ผู้ซึ่งอยู่บนชั้นฟ้า ” เป็นการยืนยันถึงอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับศิฟัตอัลอูลูว (การทรงอยู่เหนือ) ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เหมือนกับอะกีดะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

3. คำกล่าวของอุมมุสะละมะฮ์¹ ﷺ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัสมَاء วัตศิฟัตนางกล่าวว่า : “คุณลักษณะหรือศิฟัต อัลอิสติวอาอ์ นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่ เป็นที่รู้จัก และกัยฟิยะฮ์ (วิธีการรายละเอียดอย่างไรนั้น) เป็นสิ่งไม่สามารถเข้าใจได้ และการยอมรับด้วยกับมันนั้นถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น และการปฏิเสธไม่ยอมรับด้วยกับมันนั้นคือ กุฟรฺ (การปฏิเสธ) (al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/406).

คำกล่าวของอุมมุสะละมะฮ์ที่ว่า “ศิฟัต อัลอิสติวอาอ์ นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก” เป็นการยืนยันถึงการศรัทธาในอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับศิฟัต อัลอิสติวอาอ์ (การทรงสถิตย์) ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เหมือนกับอะกีดะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ไม่มีการตะวิลจากความหมายเดิม

เตาฮีดในหมู่ของเศาะ ฮาบะฮ์ยังคงไว้ซึ่งความถูกต้องอย่างครบถ้วนตามแบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือใช้แนวทางที่ต่างจากแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ หากแต่พวกเขาได้ยึดมั่นตามแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่พวกเขาได้รับการอบรมสั่งสอนจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พวกเขาคือผู้ที่ปกป้องสัจธรรมแห่งเตาฮีดหลังจากที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้จากไป พวกเขาคือผู้ดูแลและเชิญชวนสู่แนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเขายืนหยัดอยู่บนหนทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้อบรมสั่งสอนพวกเขาบนพื้นฐานของเตาฮีดอัลอูลูอียะฮ์ เตาฮีดอัรรูบิยยะฮ์ และเตาฮีด อัลอัสมَاء วัตศิฟัต ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงคุณลักษณะของพวกเขาในอัลกุรอานว่า :

﴿إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ يُبَايِعُوكَ رِيبًا وَيُؤْتُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ لَهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾﴾

(سورة المؤمنون : آية 57-60)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่พวกเขาเป็นผู้มีจิตใจยำเกรงเนื่องจากความกลัวต่อพระเจ้าพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาศรัทธาต่อสัญญาณต่าง ๆ แห่งพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่พวกเขาไม่ตั้งภาคีต่อพระเจ้าของพวกเขา และบรรดาผู้ที่บริจาคสิ่งที่พวกเขาได้มาโดยจิตใจของเขาเปี่ยมได้ด้วย ความหวั่นเกรงว่า แท้จริงพวกเขาต้องกลับไปหาพระเจ้าของพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลมุอ์มินูน : อายะฮ์ 57-60)

บรรดาผู้ศรัทธาจะเกรงกลัวต่อโทษทัณฑ์ของอัลลอฮ์โดยเชื่อฟังและศรัทธาต่ออายะฮ์ต่าง ๆ ของพระองค์ รวมถึงไม่ภาคีต่ออัลลอฮ์ในการทำอิบาดะฮ์และบริจาคในสิ่งที่ได้มา เพราะพวก

¹ ท่านคือ ภรรยาของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ มีชื่อจริงว่า อินตุน เบนติ อะบี อุมัยยะฮ์ เบน อัลมุฮิเราะฮ์ เบน อับดุลลอฮ์ เบน อุมร์ เบน อัลมุฮิเราะฮ์ เบน มัคชุม อัลมัคซุมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๖๒(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/617).

เขาเชื่อมั่นในการกลับคืนสู่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ (al-Tabariy, 2000 : 19/44 ; al-Baghawiy, 1420 : 3/368).

หลังจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ แล้วบรรดาเศาะฮาบะฮ์ถือเป็นผู้ที่เกรงกลัวและเชื่อฟังอัลลอฮ์ ﷻ มากที่สุด พวกเขาจะทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยไม่ภาคีใดๆ ต่อพระองค์ ทั้งนี้เนื่องจากพวกเขาศรัทธาและยึดมั่นในอะกีดะฮ์เตาฮีดอย่างแท้จริง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสถึงเศาะฮาบะฮ์ว่า :

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ مِنِّي وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ وَالَّذِينَ تَبِعُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَلْحَقُونَ بِأُولَئِكَ فِي الْكَلْبَةِ وَالَّذِينَ يَبِغُوا الْكِبْرِيَاءَ وَيَحْتَسِبُونَ بِثُلَّةٍ مِّن بَعْدِهِمْ يُؤْخَذُ لَهُمْ يَوْمَئِذٍ بِالْأَعْيُنِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾
(سورة التوبة : آية 100)

ความว่า: “บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่ผู้อพยพ (ชาวมุฮาญิรีนจากมักกะฮ์) และในหมู่ผู้ให้ความช่วยเหลือ (ชาวอันศ็อรจากมะดีนะฮ์) และบรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยในพวกเขาและพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย และพระองค์ทรงเตรียมไว้ให้พวกเขาแล้วซึ่งบรรดาสวนสวรรค์ที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอยู่เบื้องล่าง พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล นั่นคือชัยชนะอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ : อายะฮ์ ๑๐๐)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแสดงความพอพระทัยต่อบรรดาบรรพชนรุ่นแรกจากชาวมุฮาญิรีนและอันศ็อร และบรรดาผู้ที่ปฏิบัติตามพวกเขาในการทำมาดี พระองค์ทรงเตรียมไว้สวนสวรรค์ให้กับพวกเขาเพื่อเป็นที่พำนัก และนั่นคือชัยชนะที่ใหญ่หลวง และเป็นหลักฐานจากอัลกุรอานอย่างชัดเจนว่าผู้ที่เหยียดหยามและรังเกียจเศาะฮาบะฮ์คือผู้หลงผิด เพราะขัดแย้งกับอัลลอฮ์ ﷻ (Ibn Kathīr, 1999: 4/203 ; al-Shanqītiy, 1995 : 2/148).

การปฏิบัติตามเราะฮ์ลุลของเศาะฮาบะฮ์ในมุมต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ เป็นสาเหตุทำให้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงพอพระทัย และทรงตอบแทนสวนสวรรค์ให้พวกเขาและผู้ปฏิบัติตามในการทำมาดี

บรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้ถ่ายทอดเกี่ยวกับอะกีดะฮ์เตาฮีด อีมาน ะลาอ์วะบะรออ์และชิริกไปยังตาบิอิน

2.1.3 เตาฮีดในสมัยตาบิอิน¹ (ฮ.ศ. ๙๓-๑๒๔)

ตาบิอินได้เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากเศาะฮาบะฮ์ โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด แม้ว่าจะมีแนวทางที่เบี่ยงเบนเกิดขึ้นมามากมาย เช่นกลุ่ม

¹ ตาบิอิน หมายถึง ผู้ที่ได้พบกับเศาะฮาบะฮ์โดยที่เขาเป็นมุสลิมและได้เสียชีวิตในศาสนาอิสลาม (al-Tahhān, 1987 : 202).

เคาะวาริจญ์ กลุ่มญะฮมิ ยะยะฮ์ และกลุ่มมูตะซิละฮ์ เป็นต้น แต่พวกเขายังคงดำรงรักษาเตาฮีดที่ถูกต้องตามแบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ มาโดยตลอด

เพื่อเป็นการยืนยันว่าเตาฮีดในยุคนี้ยังสมบูรณ์แบบครบถ้วนจึงใคร่ขอเสนอคำกล่าวของบรรดาตาบิอินบางท่านที่บ่งบอกถึงเตาฮีดในยุคนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดในยุคของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามอัลเอาซาอีย์¹ ที่ยืนยันถึงเตาฮีดที่ถูกต้องของพวกเขาหลังจากที่แนวทางของกลุ่มญะฮมิยะฮ์ได้แพร่หลาย ท่านกล่าวว่า :“พวกเราและบรรดาตาบิอินทั้งหมดที่มีอยู่กันมากมายต่าง ยืนยันว่า: แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์และพวกเราศรัทธาต่อคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์ที่มาจากอัสสุนนะฮ์ ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 88 ; al-Dhahabi, 1991 : 137).

อิมาม อัลเอาซาอีย์ ได้ยืนยันถึงอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับคิฟัตการทรงอยู่เหนืออะรัชของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์” พร้อมทั้งประกาศจุดยืนเกี่ยวกับการศรัทธาต่อคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ คือ ศรัทธาต่อคุณลักษณะของพระองค์ที่มาจากอัสสุนนะฮ์ในทุกประการโดยไม่ปฏิเสธ

2. คำกล่าวของ อิมาม เราะบิอะฮ์² เป็น อับดุลเราะฮมาน ฮมานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ยืนยันถึงเตาฮีดของพวกเขาหลังจากที่แนวทางของกลุ่มญะฮมิยะฮ์ ได้แพร่หลายคือจากอิบน์ อุยัยนะฮ์³ ท่านกล่าวว่า :

“ท่านอิมามเราะบิอะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮมาน ได้ถูกถามเกี่ยวกับคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ความว่า :“ผู้ทรงกรุณาปรานีทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์” (สุเราะฮ์ฎอฮา : ายะฮ์ 5) พระองค์นั้นทรงสถิตได้อย่างไร? ท่านตอบว่า : อัลอิสติวอา (การทรงสถิต) นั้นไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก และกัยฟิยะฮ์ (วิธีการรายละเอียดต่างๆ) เป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับด้วยสติปัญญาได้ และอรริสาละฮฺ (สาส์น) นั้นมาจากอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่ง หน้าที่ของเราะฮ์ลุลลอฮ์ คือการเผยแพร่ ส่วนหน้าที่ของเราก็คือการยอมรับด้วยความจริงจังเท่านั้น” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 94).

อิมามเราะบิอะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮมาน ได้ยืนยันถึงการศรัทธาในเตาฮีดของท่านเกี่ยวกับ คิฟัตอัลอิสติวอาของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า “อัลอิสติวอาไม่ใช่สิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จัก” หมายความว่า อัลอิสติวอาเป็นคิฟัตหนึ่งของอัลลอฮ์ที่มีความหมายเฉพาะที่ว่าญิบกับทุกคนต้องศรัทธากับมันโดยไม่มีตีความหมายเป็นอย่างอื่น

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลเราะฮมาน เป็น อัมรฺ อัลเอาซาอีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๕๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/493).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า เราะบิอะฮ์ เป็น อับดุลเราะฮมาน เป็นอาจารย์ของมาลิก เป็น อะนัส (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/347).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบุมุฮัมมัด สุฟยาน เป็น อุยัยนะฮฺ เป็น อะบีอิมรอน อัลกูฟี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๙๘(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/312).

3. คำกล่าวของอิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์¹ ที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดอัสมาว์ศิฟาทในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการทรงสถิตยบนบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยท่านกล่าวว่า : “ผู้ใดที่กล่าวว่า : ฉันไม่ทราบว่าจะพระเจ้าของฉันอยู่บนฟากฟ้าหรือบนพื้นแผ่นดิน แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว ” (Ibn al-Qaiyim, 1993: 88 ; al-Dhahabiy, 1991 : 137) ท่านยังได้กล่าวต่อไปอีกว่า : “ผู้ใดที่ปฏิเสธไม่ยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่บนฟากฟ้า แท้จริงเขาได้ปฏิเสธไปแล้ว” (al-Dhahabiy, 1991 : 137)

อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ ได้แสดงจุดยืนในอะกิดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมชุก่มกับผู้ที่ไม่ยอมรับคุณลักษณะการทรงสถิตยเหนือฟากฟ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ว่าเป็นกุฟร (การปฏิเสธศรัทธา)

เตาฮีดของบรรดาตาบิอินนั้นยังคงไว้ซึ่งแบบฉบับของท่านน ะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ไม่มีการตกแต่งหรือเพิ่มเติมแต่อย่างใด เพราะพวกเขาได้เจริญรอยตามแนวทางของอัลสละฟซึ่งยึดปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์อย่างเคร่งครัด ส่วนเตาฮีดตามแนวทางกลุ่มอื่นที่ฝ่าฝืนการปฏิบัติตามแนวทางอัลสละฟ ย่อมไม่ถือว่า ได้ปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ถึงแม้ว่าพวกเขาจะมีชีวิตอยู่ร่วมสมัยเดียวกับชาวอัลสละฟหรืออยู่ท่ามกลางเหล่าเศาะฮาบะฮ์หรือเหล่าตาบิอินก็ตาม

ตาบิอินได้ถ่ายทอดอะกิดะฮ์เตาฮีด อีมาน วะลาอ์วะบะรออ์ และซิริกไปยังตาบิอิตาบิอิน

2.1.4 เตาฮีดในสมัยตาบิอิตาบิอิน² (ฮ.ศ. ๑๒๔-๒๒๔)

ตาบิอิตาบิอินได้ เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากตาบิอิน โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด พวกเขาจะยึดตาม แบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์และตาบิอินในการปฏิบัติ

เพื่อเป็นการยืนยันว่าเตาฮีดใน สมัยนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดใน สมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์และตาบิอินทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามมาลิก³ เป็น อะนัส จากคำถามที่ถามถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่รายงานโดยอิบน์ วะฮบ¹ ว่า ฉันได้นั่งอยู่กับท่านอิมามมาลิก แล้วมีชายคนหนึ่งเข้ามาหาท่านและกล่าวว่า โอ้อะบูอับดุลลอฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลนุอมาน เบน ซาบิต เบน ชูฏอ อัดตะมิมีย เป็นอิมามคนหนึ่งในบรรดาอิมามสี่ท่าน เกิดที่เมืองกุฟะฮ์เมื่อปี ฮ.ศ. ๘๐ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๕๐(al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/303).

² ตาบิอิตาบิอิน หมายถึง ผู้ได้พบกับตาบิอินปฏิบัติตามแนวทางของเศาะฮาบะฮ์และตาบิอิน ยึดมั่นในอะกิดะฮ์ที่บริสุทธิ์และห่างไกลจากบิดอะฮ์ทั้งหลาย

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า มาลิก เบน อะนัส เบน มาลิก เบน อะบี อามิร เบน อัมรุ อัลอัศบะหีย มีชื่อเล่นว่า อะบู อับดุลลอฮ์ อัลมะดะนีญ อิมามแห่งเมืองมะดีนะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๑๗๙ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/223 ; Ibn Khalikān, 1949: 3/284 ; al-Khaḍariy, 1965 : 239) .

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

(سورة طه : آية 5)

ความว่า : “ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 5)

ชายผู้นั้นยังได้ถามอีกว่า พระองค์ทรงสถิตย์อย่างไร? อิมามมาลิกเจียบ พร้อมกับมองที่พื้น ในขณะที่พบว่ามีเหวี่ยงไหลออกมาจนกระทั่งเปียกไปทั้งตัว แล้วท่านก็เงยหน้าขึ้นพร้อมกับอ่านอายะฮ์อัลกุรอาน

﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾

(سورة طه : آية 5)

ความว่า : “ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตย์บนบัลลังก์”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 5)

หลังจากนั้นอิมามมาลิก ได้กล่าวว่า “ดังที่พระองค์ ทรงกล่าวไว้กับคุณลักษณะของพระองค์และอย่าได้กล่าวว่าพระองค์มีทรงมีลักษณะอย่างไร ซึ่งคำกล่าวในลักษณะ นี้ ถูกยกขึ้นจากพระองค์ (ไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าเป็นอย่างไร) และเจ้า (ชายที่ตั้งถามนั้น) คือ ชาวบิตอฮฺ จงนำเขาออกไป” (al-Dhahabiy, 1991 : 141).

อิมาม มาลิกได้กล่าวยืนยันถึงอะกีดะฮ์เตาฮีดของท่านเกี่ยวกับคิฟัตอัลอิสติวอา์ของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า อัลอิสติวอา์นั้น ดังที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เองเช่นเดียวกันกับคิฟัตอื่น ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่วาญิบต่อศรัทธา

2. คำกล่าวของอิมามอัซซาฟิอีย² ที่อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่รายงานโดยยูนูส³ เป็น อับดุลอะอลา ท่านกล่าวว่า :

“ฉันได้ยินอะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิดริส อัซซาฟิอีย กล่าวไว้ว่า แท้จริงได้มีคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์และการศรัทธาเป็นอย่างไร ? ท่านกล่าวว่า : สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ มีพระนามและคุณลักษณะที่มาจากคัมภีร์ของพระองค์ (อัลกุรอาน) และที่มาจากคำบอกเล่าของท่านนบีของพระองค์ต่อประชาชาติของเขา ซึ่งผู้ที่ได้รับการชี้แจงโดยหลักฐานและเหตุผลแล้วจะไร้ความสามารถที่จะ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เป็น วะฮับ เป็น มุสลิม อัลกุเราะฮีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๙๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/460).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิดริส เป็น อัลอับบาส เป็น อุซมาน เป็น ซาฟิอ เป็น อัศฮาอิบ เป็น อุบัยด เป็น อับดุลอะซีด เป็น ฮาซิม เป็น อัลมูฏาอะลิบ เป็น อับดุลมะนาฟ เป็น กุศ็อย อัลกุเราะฮีย อัลมูฏาอะลิบีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 204 (al-Rāzīy, 1993 : 25 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/263).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยูนูส เป็น อับดุลอะอลา เป็น มัยสะเราะฮ์ อัศคะกะฟีย ท่านเป็นที่รู้จักในนาม อะบูมุซา อัลบศรีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 264 (al-Dhahabiy, 1985 : 12/348).

คัดค้านในเรื่องดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลกุรอานได้ประทานลงมาในเรื่องดังกล่าวแล้ว และมีคำตอบที่ถูกต้องจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ แล้วโดยผู้รายงานที่มีคุณธรรม แล้วหากว่าเขาไม่เห็นชอบกับเรื่องดังกล่าวหลังจากได้มีการพิสูจน์โดยหลักฐานแล้วเขาเป็นผู้ปฏิเสธ และหากว่าเขายังไม่ได้รับการพิสูจน์โดยหลักฐานในเรื่องดังกล่าวเขาก็จะได้รับการอภัย เนื่องจากความไร้ความรู้ของเขา... ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 122)

อิมามอัชชาฟีอีได้อธิบายถึงการศรัทธาในเตาฮีดอัลฮัสม่าอ์ วัศคิฟาทซึ่งมันแสดงถึงอะกิดะฮ์ของท่าน คือ วาญิบต้องศรัทธากับพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มาจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษที่ถูกต้องโดยไม่ปฏิเสธศรัทธา

3. คำกล่าวของ อิมามสุลัยมาน เบน ฮัรบ ¹ ที่กล่าวถึงเกี่ยวกับเตาฮีดอัลฮัสม่าอ์ วัศคิฟาท ท่านกล่าวว่า : “ชาวสะลัฟ บรรดาอิมามชาวสุนนะฮ์ และยิ่งไปกว่านั้นบรรดาเศาะฮาบะฮ์ กล่าวว่าด้วยอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์และบรรดามุอ์มิน (ขอยืนยันว่า) แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่บนฟากฟ้า และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนอะร็ช และแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดของพระองค์ และพระองค์ทรงเสด็จลงสู่ฟ้าโลก และหลักฐานของพวกเขานั้นคือ อัลกุรอาน อัลฮะดีษและคำพูดของเศาะฮาบะฮ์” (al-Dhahabiy, 1995 : 143).

สุลัยมาน เบน ฮัรบได้กล่าวถึงอะกิดะฮ์เตาฮีดของท่านซึ่งสอดคล้องกับอะกิดะฮ์ของเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เศาะฮาบะฮ์และอิมามอะฮลิซสุนนะฮ์ทั้งหลายที่ยืนยันถึงคิฟัตอัลอิสติวอาอ์และอันนุซูลของอัลลอฮ์ ﷻ ดังหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษและอัลอาซฮาร

ตาบิอ ตาบิอินได้สั่งสอนและถ่ายทอดอะกิดะฮ์เตาฮีด อีมาน ะลาอ์วะบะรอรอ์ และชีริกไปยังอັตบาว ตาบิอ ตาบิอิน

2.1.5 เตาฮีดในสมัยอັตบาว ตาบิอ ตาบิอิน² (ฮ.ศ. ๒๒๔-๓๐๓)

อັตบาว ตาบิอ ตาบิอินได้ เรียนรู้และสืบทอดเจตนารมณ์ของอิสลามต่อจากตาบิอ ตาบิอิน โดยเฉพาะในเรื่องการศรัทธาและการยึดมั่นในเตาฮีด พวกเขาจะยึดตาม แบบฉบับของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอินและตาบิอ ตาบิอินในการปฏิบัติ

ในบรรดาคำกล่าวของพวกเขายืนยันว่าเตาฮีดใน สมัยนี้ยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยก่อนหน้าพวกเขาทุกประการดังนี้

1. คำกล่าวของอิมามอะฮมัด¹ ที่ยืนยันถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกต้อง ดังที่รายงานโดยอับดุลลอฮ์ เบน อะฮมัด กล่าวว่า : “ได้มีการกล่าวกับบิดาของฉันว่า : พระเจ้าของเราผู้

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า สุลัยมาน เบน ฮัรบ เบน บะญีล อัลอัซดี อัลลาซียี อะบู อะยูบ อัลบศรีย ท่าน เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.๑40 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒24 (al-Zirikli, 2002 : 3/122).

² อັตบาว ตาบิอ ตาบิอิน คือ ผู้อยู่ในช่วงสุดท้ายของสามร้อยปีแรก เป็นกลุ่มชนที่ดี พวกเขาจะยึดมั่นบนอะกิดะฮ์ ที่บริสุทธิ์ตามแนวทางของผู้ที่อยู่ก่อนหน้าพวกเขา

ทรงบริสุทธ์และทรงสูงส่งอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดบนบัลลังก์ของพระองค์แตกต่างกับสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ ความสามารถและความรู้ของพระองค์กับทุกๆ สถานที่ ? ท่านตอบว่าใช่ ไม่มีสิ่งใดที่จะหลีกเลี่ยงจากความรู้ของพระองค์ได้” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 152)

มีรายงานจาก अबดุลมาลิก² เป็น अबดุลฮะมิด อัลมัฆนูนีย์ กล่าวว่า : “ฉันได้ถามอะบู अबดุลลอฮ์ อะฮมัดกับผู้ที่กล่าวว่า แท้จริงพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ แล้วท่านตอบว่า คำพูดเหล่านั้นมีจุดประสงค์การปฏิเสธ” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 153).

อิมามอะฮมัดกล่าวยืนยันถึงคุณลักษณะอัลอิสติวอาฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ไม่เหมือนกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้าง และตักเตือนผู้ที่ไม่ยอมรับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ว่าเป็นการปฏิเสธศรัทธา

2. คำกล่าวของ อิมามอิสฮาก เป็น รอฮะวัยฮ์³ ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะอัลอิสติวอาฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยกล่าวว่า : “อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿الرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اَسْتَوٰی﴾ ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปรานีทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา: อายะฮ์ 5) นักวิชาการมีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า แท้จริงพระองค์นั้นทรงสถิตย์เหนือบัลลังก์และพระองค์ทรงรอบรู้ทุกสิ่งที่อยู่ใต้แผ่นดินที่เจ็ด” (al-Dhahabiy, 1991 : 194)

อิมามอิสฮาก เป็น รอฮะวัยฮ์ ได้กล่าวยอมรับอะกีดะฮ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์ที่ศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนืออะรัชตามวิธีการที่พระองค์ทรงประสงค์และพระองค์ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างดังที่พระองค์แจ้งไว้ในอัลกุรอานเกี่ยวกับพระองค์เอง

3. คำกล่าวของ อิมามยะฮยา เป็น มุอาซ อรรอซีฮ์⁴ ที่เกี่ยวกับการทรงสถิตย์เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยกล่าวว่า : “แท้จริง อัลลอฮ์ทรงอยู่บนอะรัช แตกต่างจากสิ่งที่ถูกสร้าง พระองค์ทรงรอบรู้ทุกอย่าง ไม่มีคนใดแตกต่างในคำพูดนี้เลยนอกจากคนญะฮ์ลียะฮ์ที่ร่วมระหว่างอัลลอฮ์กับมัลกุกของพระองค์” (al-Dhahabiy, 1991 : 208)

อิมามยะฮยา เป็น มุอาซ อรรอซีฮ์ ได้กล่าวยอมรับว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสถิตย์อยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ไม่เหมือนกับมัลกุก ซึ่งต่างจากอะกีดะฮ์ของอัลญะฮ์ลียะฮ์ที่กล่าวปฏิเสธกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ

อັตบาว ตาบีอฺ ตาบีอีน ยึดมั่นในอะกีดะฮ์เหมือนกับเตาฮีดของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ เเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอีน และตาบีอฺ ตาบีอีน ซึ่งแตกต่างจากอะกีดะฮ์ของกลุ่มต่างๆ ตรงกันข้ามกับสะลัฟ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู अबดุลลอฮ์ อะฮมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น ฮันบัล อัชชะยานีย์ เป็นหนึ่งในบรรดาอิมามสี่ท่านที่สำคัญ ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๖๔ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๔๑ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/14 : al-Zirikliy, 1992 : 1/47).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลมาลิก เป็น अबดุลฮะมิด เป็น अबดุลฮะมิด เป็น มัฆนูน มีชื่อเล่นว่า อะบู อัล ฮะสัน อัลมัฆนูนีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๗๔ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/520).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อิสฮาก เป็น อิบรอฮีม เป็น มัคลัด เป็น อิบรอฮีม เป็น มะฎฺวّر อัลฮันซาฮะลีย เป็นที่รู้จักในนาม อิบน์ รอฮะวัยฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๑61 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 238 (al-Zirikliy, 2002 : 1/292).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เป็น มุอาซ เป็น ญะฮ์ลีย อรรอซีฮ์ อะบู ชะกะรียา เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 258 (al-Zirikliy, 2002 : 8/172).

2.1.6 อะกีดะฮ์ที่ตรงข้ามกับสะลัฟ

อะกีดะฮ์ที่ตรงข้ามกับสะลัฟในที่นี้ หมายถึง อะกีดะฮ์ที่แตกต่างกับอะกีดะฮ์เตาฮีด อีมาน และวะลาอ์วะบะรอฮ์ของเราะสูลุลลอฮ์ เศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน ตาบีอินตาบีอิน และ อัตบาอฺ ตาบีอิน ตาบีอิน คือ ซืออะฮ์ เคาะวาริจญ์ เกาะดะริยะฮ์ ญะฮ์มิยะฮ์ และมูอะตะซิละฮ์

2.1.6.1 ซืออะฮ์

ซืออะฮ์ คือ กลุ่ม ผู้ให้ การ สนับสนุนกับท่านอะลี ¹ และ เชื่อว่า การเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และคิลาฟะฮ์ของท่านอะลี เป็นไปด้วยหลักฐานและคำสั่งเสียทั้งที่ เปิดเผยและไม่เปิดเผย และการเป็นผู้นำจะต้องไม่ หลุดออกไป จากลูกหลานของท่าน แท้จริงการเป็นผู้นำคือ รุกนของ ศาสนาที่ไม่อนุญาตให้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ละเลย เฟิกเฉย หรือมอบหน้าที่ นี้ให้กับคนทั่วไป (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/146 ; al-Shātibiy, 2008 : 3/350).

การเป็นผู้นำและการสืบตำแหน่งผู้ปกครองเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในหลักการของซืออะฮ์ และถือเป็นขอบเขตที่แยกกันระหว่างพวกซืออะฮ์กับพวกอื่นที่มีใช่เป็นซืออะฮ์

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) มี ๔ เรื่องได้แก่ คือ

1) อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ (al-Ta'yīn wa al-Tansīs).

อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ หมายถึง การเงาะจงและการกำหนดที่ชัดเจน กลุ่มซืออะฮ์ เชื่อว่าการเป็นผู้นำมิใช่เป็นประเด็นปัญหาผลประโยชน์ที่ต้องพึงพิงกับการเลือกตั้งทั่วไปแล้วยกขึ้นมา เป็นผู้นำ (อิมาม) แต่เป็นประเด็นปัญหามูลฐาน คือ เป็นรุกนศาสนา (รากฐานศาสนา) ที่ไม่อนุญาตให้ ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ละเลยหรือเฟิกเฉยหรือมอบหน้าที่ให้กับคนทั่วไปทำแทน ฉะนั้นท่านจะต้อง กำหนดและเงาะจงโดยวิธีเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย ('Abd al-Latīf bin 'Abd al-Rahmān, 1989 : 100)

2) อัลอิศมะฮ์ (al-'Ismah)

อัลอิศมะฮ์ หมายถึง การ สภาบริสุทธิ์จากการกระทำบาปต่างๆ กลุ่มซืออะฮ์เชื่อว่า บรรดาอิมามเหมือนกับบรรดานะบีทั้งหลาย คือ พวกเขามีความบริสุทธิ์จากการกระทำบาปต่าง ๆ ใน ชีวิตทั้งบาปเล็กและบาปใหญ่ จะไม่มีการละเมิด การผิดพลาดและการหลงลืมขึ้นกับพวกเขา (Ahmad Amīn, 1956: 3/246).

3) อัลมะฮ์ดีย วะ อัรรุญอะฮ์ (al-Mahdiy wa al-Ruj'ah).

อัลมะฮ์ดีย วะ อัรรุญอะฮ์ หมายถึง การฟื้นชีพของอัลมะฮ์ดีย กลุ่มซืออะฮ์ เชื่อว่า อัลมะฮ์ดีย คือ อิมามที่ ถูกรอคอย ซึ่งจะกลับมาให้ความยุติธรรมกับโลกนี้ ผู้ที่กล่าว ถึงเรื่องการฟื้นชีพ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะมีรุลมุอ์มินีน อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เป็น อัตุลมุฏฏะลาบ เป็น ฮาซิม เป็น อับดุลมะนาฟ เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สี่ ของอัลคุละฟาย์ อัรรอซิดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 40 (Ibn Sa'ad, 1990 : 6/91).

คนแรก คือ अबดุลลอฮ์ เป็น สะบะ อ์¹ ซึ่งกล่าวว่า ท่านนะบีมุฮัมมัดจะกลับมีชีวิตอีกครั้งหลังจากได้เสียชีวิต ซืออะ ฮ์อิมามียะฮ์ส่วนใหญ่จะยึดถือในเรื่องนี้ว่าท่านนะบีมุฮัมมัด ฏ็, อะลีย้ , อัลฮะสัน² , อัลฮุสัยน³ บรรดาอิมามที่เหลือทั้งหลายและบรรดาผู้ต่อต้านกับพวกเขา เช่น อะบูบักร์ , อุมร์⁴ , อูสมาน , มุอาวียะฮ์⁵ และยะซีด⁶ พวกเขาจะกลับมีชีวิตอีกครั้งบนโลกนี้หลังจากอัลมะฮ์ดีย์ปรากฏขึ้นมา และจะลงโทษกับผู้ที่รุกรานกับบรรดาอิมามทั้งหลายและฉกชิงสิทธิ์ต่าง ๆ ของพวกเขาหรือฆ่าพวกเขา หลังจากนั้น จะเสียชีวิตทั้งหมดและจะเกิดอีกครั้งในวันกิยามัต ('Abd al-Latīf bin 'Abd al-Rahmān, 1989 : 101).

4) อัตตะกียะฮ์ (al-Taqiyyah)

อัตตะกียะฮ์ หมายถึง การแสดงตัวโดยการรักดีและให้ความรัก เพื่อรักษาเกียรติยศ ชีวิต หรือทรัพย์สินที่มีการปิดบังความจริง ซึ่งซื่อฮ์ถือว่าเป็นการจัดการลับ ในเมื่ออิมามต้องการที่จะปฏิบัติหรือออกจากเคาะลีฟะฮ์ เขาจะเอาการจัดการนี้มาใช้ในการบริหารจัดการ ในเมื่อสมาชิกทุกคนทราบพวกเขาก็จะปิดบังความจริงและแสดงความจงรักภักดีออกมาจนกว่าแผนการของพวกเขาจะสำเร็จ พวกเขาจะใช้การจัดการนี้เช่นกันในเมื่อพวกเขารู้สึกได้รับอันตรายจากคนกาฟิรหรือคนสุนนีย์ พวกเขาจะแสดงให้เห็นถึงการเห็นชอบกับเขาด้วยความบิดพลิ้ว ด้วยหลักการนี้ทำให้คนซื่อฮ์สามารถร่วมอยู่กับพวกอะฮ์ลิส สุนนะฮ์ได้ เขาเห็นชอบด้วยการละหมาดกับพวกเขา การถือศีลอดและทั้งหมดที่พวกเขาได้ปฏิบัติในพิธีศาสนา ซึ่งแนวคิดนี้ขัดกันกับแนวคิดของพวกเคาะวาริจญ์ ที่เห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งต้องออกจากผู้ปกครองที่อธรรมอย่างแน่นอน (Ahmad Amīn, 1956: 3/247).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลลอฮ์ เป็น สะบะ อ์ เป็นหัวหน้ากลุ่มอัสสับอียะฮ์ เดิมเป็นชาวเยเมน นับถือศาสนาฮินดู แต่แสดงตนเป็นมุสลิมเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐(al-Zirikli, 2002 : 4/88).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลฮะสัน เป็น อะลีย้ เป็น อะบี ฏอเล็บ เป็น अबดุลมุฏฏะฮ์ อัลกุเราะซีฮ์ อัลฮาซิมีย้ อะบู มุฮัมมัด อัลมะคตะนีฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๙ หรือ ๕๔(al-Dhahabi, 1985 : 4/483).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลฮุสัยน เป็น อะลีย้ เป็น อะบี ฏอเล็บ เป็น अबดุลมุฏฏะฮ์ อัลกุเราะซีฮ์ อัลฮาซิมีย้ อะบู अबดุลลอฮ์ อัลมะคตะนีฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๑(Ibn 'Asākir, 1985 : 14/111).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะมัลมุฮัมมิดีน อะบู ฮัฟศ อุมร์ เป็น อัลค็อฏฏอบ เป็น นุฟัยล เป็น अबดุลอูซซา เป็นเคาะลีฟะฮ์คนที่สองของอัลคัลฟะฮ์ อรรอซิดีนหลังจากอะบู บักร์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๓(al-Zirikli, 2002 : 4/88 ; Abū al-Muati, 1997 : 3/67 ; Alā' al-Dīn, 2001 : 10/40).

⁵ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุอาวียะฮ์ เป็น อะบี สุฟยาน เป็น ฮัรบ เป็น อุมัยยะฮ์ เป็น अबดุล ชัมส เป็น अबดุล มะนาฟ อะบู अबดุลเราะฮ์มาน เป็นเคาะลีฟะฮ์คนแรกของอุมะวียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๐(Ibn Sa'ad, 1990 : 7/285).

⁶ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะซีด เป็น มุอาวียะฮ์ เป็น อะบี สุฟยาน เป็น ฮัรบ เป็น อุมัยยะฮ์ เป็น अबดุล ชัมส อะบู คอลิด อัลอุมะวีย เป็นเคาะลีฟะฮ์ อุมะวียะฮ์คนที่สอง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๔(Ibn 'Asākir, 1985 : 65/394).

6.1.6.2 เคาะวาริจญ์

เคาะวาริจญ์ หมายถึง ผู้ที่ออกจากอิมาม (ผู้นำ) ที่ถูกต้องที่เห็นชอบโดยญะมาอะฮ์ ไม่ว่าจะเป็ในสมัยอัลคัลละฟ่าฮ์ อรรรอซิดีน หรือออตตาบีน หรือสมัยอื่นๆ (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/114)

มุสลิมในสมัยท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ อะบูบักร์และอุมร์ ﷓ อยู่อย่างเป็หนึ่งเดียวไม่มีความแตกแยก ทุกคนเท่าเทียมกัน จนกระทั่งช่วงท้ายสมัยของอูสมาน ﷓ ได้เริ่มมีการแบ่งแยกขึ้นมา ในบรรดามุสลิมเดียวกัน โดยมีกลุ่มชีอะฮ์เกิดขึ้นมาและได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสมัยของท่าน อะลี ﷓

หลังจากได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นระหว่างอะลี กับมูอาวิยะฮ์ที่เมืองคัฟฟิน เมื่อฝ่ายมูอาวิยะฮ์เรียกร้องให้มีการตัดสินด้วยกิตาบอัลลอฮ์ ทางฝ่ายผู้สนับสนุนอะลี ได้มีความแตกต่างกัน ในบรรดาพวกเขา จะรับในเรื่องของการตัดสิน (ตะฮกิม) หรือจะปฏิเสธ? มีกลุ่มหนึ่งจากบรรดาพวกเขายอมรับและเสนอให้อะลีรับในเรื่องของการตัดสินเพราะพวกเขามองว่าพวกเขาทำการญิฮาดเพื่อความสูงส่งของศาสนาของอัลลอฮ์ และอีกกลุ่มหนึ่งจากบรรดาของพวกเขารู้สึกหวาดกลัวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพราะมองว่ามันเป็นเรื่องการหลอกลวงและเล่ห์เหลี่ยมหรือยุทธวิธีของมูอาวิยะฮ์และพรรคพวกในการป้องกันเมื่อพวกเขารู้สึกด้วยความพ่ายแพ้

หลังจากอะลี ได้รับในเรื่องของการตัดสิน (ตะฮกิม) แล้ว มูอาวิยะฮ์ได้เลือก อัมรฺุ เป็น อัลอาศ ¹ เพื่อเป็นตัวแทนของเขา และฝ่ายอะลี ก็ได้เลือก อะบูมุซา อัลอัซอะรีย ² เพื่อเป็นตัวแทน ทางกองทัพอะลี ได้เกิดแยกตัวออกและได้ประกาศออกจากการภักดีต่อเขา แล้วตั้งชื่อกับพวกเขาในขณะนั้นว่า “อัลเคาะวาริจญ์” (al-Khawārij) ซึ่งพวกเขาได้มองว่าการตัดสิน (ตะฮกิม) เป็นสิ่งที่ผิด เพราะพวกเขาได้เข้าในสงคราม ซึ่งเชื่อว่าความถูกต้องนั้นอยู่กับพวกเขาแล้วเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องใช้คำชี้ขาดใหม่ และการตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสินเป็นเรื่องที่สงสัย และความสงสัยนั้นจะไม่เกิดขึ้นกับการศรัทธา แล้วได้เลือกคำที่ว่า (لا حكم الا لله) ลาฮุกมะ อิลลา ลิลลาฮฺ หมายความว่า ไม่มีคำชี้ขาดใดนอกจากเพื่ออัลลอฮ์เท่านั้น เป็นสัญญาของพวกเขา และได้เรียกร้องกับอะลี ให้ตัดสินออกจากความผิดพลาดในการรับเรื่องของตะ ฮกิม และให้แก่ออกกับสิ่งที่ได้ทำการลงนามสัญญากับมูอาวิยะฮ์

เมื่อพวกเขาได้หมดความหวังจากการกลับตัวของอะลีในความเห็นของพวกเขา จึงได้รวมตัวและยินดีที่จะออกจากเมืองกูพะฮ์ไปหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งใกล้กับกูพะฮ์มีชื่อว่า ฮะรฺุรอฮ์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัมรฺุ เบน อัลอาศ เบน วาซิล เบน ฮาซิม เบน สะอิด อัลสะฮฺมีย อัลกูเราะซีย อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๓ (al-Zirikli, 2002 : 5/79).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มูซา อัลอัซอะรีย อับดุลลอฮ์ เบน ก้อยส เบน สุลัยม เบน ฮัฎฎาร เบน ฮัรบ เบนเคาะฮาบะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๐ หรือ ๕๑ (al-Dhahabi, 1985 : 2/380 ; Ibn Sa'ad, 1990 : 6/16).

และได้ตั้งชื่อกับกลุ่มนี้ว่า “อะรุริยะฮ์” เช่นเดียวกับศาลได้เรียกชื่อกับผู้ทีกล่าวว่า “ลาฮุกุม อิลลา ลิลลอฮ์” ว่า “อะรุริยะฮ์”

อะลีย์ ได้ทำสงครามกับพวกเขาที่สมรภูมิ “อันนะฮฺเราะวาน ” ภายใต้การนำของ अबดุลลอฮ์ เป็น ะฮับ¹ อรรอสีบียและได้พ่ายแพ้ในที่สุด พวกเขาได้ถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก ได้มีการกล่าวว่าไม่มีเหลือเลยในบรรดาพวกเขา นอกจากจำนวนไม่ถึงสิบคนเอง (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/114-118).

ในการพ่ายแพ้ครั้งนี้ทำให้พวกเคาะวาริจญ์โกรธมากกับอะลีย์ จนได้ติดตามวางแผนกับเขาและได้ถูกฆ่าโดย अबดุลเราะฮ์ ฮมาน เป็น มัลญุม² อัลคอริญีย ซึ่งเป็นสามีของผู้หญิงคนหนึ่งทีสมาชิกครอบครัวของเธอถูกฆ่าหลายคนในสมรภูมิตันนะฮฺเราะวาน (Ahmad Āmin, 1956: 3/257)

พวกเคาะวาริจญ์ได้แยกออกไปเป็นกลุ่มมากมาย แต่พวกเขาเห็นชอบด้วยอย่างเป็นทางการเป็นการปฏิเสธ ต่ออุษมานกับอะลีย์ อัศ ฮาบูลญะมัล³ และต่อทุกคนที่ยอมรับในเรื่องของการตะฮกิมและเห็นชอบด้วยในการปฏิเสธ ต่อผู้ที่ได้กระทำความผิดใหญ่ นอกจากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือจากพวกเคาะวาริจญ์ และการออกจากอิมามเป็นสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็นเมื่อไม่เห็นชอบด้วยกับสุนนะฮ์

เคาะวาริจญ์จะเริ่มด้วยประโยคที่เกี่ยวข้องกับการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) และมีทฤษฎีเฉพาะในปัญหานี้ พวกเขามองว่า คิลาฟะฮ์จำเป็นต้องมีการคัดเลือกที่บริสุทธิ์จากบรรดามุสลิม และเมื่อถูกเลือกแล้วจะไม่มีใครถอนตัว หรือจะแต่งตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสิน และเคาะลีฟะฮ์ไม่จำเป็นต้องเป็นคนกุร็อยซ แต่เป็นการถูกต้องกับคนอื่นที่นอกเหนือจากคนกุร็อยซด้วย แม้ว่าเขานั้นเป็นทาสชาว ฮะบะซียก็ตาม ในเมื่อมีความสมบูรณ์ในการคัดเลือกเป็นผู้ปกครองของคนมุสลิมทุกคน วาญิบต้องถ่อมตัวเชื่อฟังทั้งหมดในสิ่งที่อัลลอฮ์สั่งไว้ และหาก ไม่ปฏิบัติต้องปลดพ้นจากตำแหน่ง และสิ่งที่อันตรายที่สุดในบรรดาคำสอนของเคาะวาริจญ์คือ การมองของพวกเขาต่อผู้ทำบาปใหญ่และบางครั้งบาปเล็กถือว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) และด้วยสาเหตุนี้เองทำให้พวกเขาต้องออกจากบรรดาอิมามที กระ ทำความผิดขนาดเล็ก และมีส่วน ใหญ่ จากพวกเคาะวาริจญ์มองกับคนมุสลิมที่นอกเหนือจากพวกเขาว่าเป็นกาฟิร และปฏิบัติต่อพวกมุสลิมเหล่านั้นยิ่งกว่าปฏิบัติกับคนกาฟิร โดยไม่ดเว้นในการฆ่าเด็ก ผู้หญิง และคนชรา

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลลอฮ์ เป็น ะฮับ อรรอสีบีย อัลอุซัยดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๘(al-Zirikliy, 2002 : 4/143).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลเราะฮ์ฮมาน เป็น อัลมุลญุม อัลมูรอดี เป็นผู้ฆ่าอะมีร์มูอมีนิน อะลีย์ เป็น อะบิ ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐ (al-Zirikliy, 2002 : 3/339).

³ หมายถึง กลุ่มของท่านหญิงอะอิชะฮ์ที่เกิดการสงครามระหว่างกลุ่มท่านหญิงอะอิชะฮ์กับกลุ่มอะลีย์ ซึ่งเป็นฝ่ายบริหารประเทศในสมัยนั้น และกลุ่มอะลีย์ เป็นฝ่ายชนะสงคราม การทำสงครามครั้งนี้ทำให้มุสลิมต้องเสียเลือดเนื้อเป็นจำนวนมาก ที่เรียกว่าอัศ ฮาบูลญะมัล เนื่องจากว่าท่านหญิงอะอิชะฮ์ได้ใช้อาวุธในการสงคราม

ในบรรดาคำสอนของพวกเคาะวาริจญ์เช่นกัน คือ ทุกการงานจากการละหมาด ละศีลอด จ่ายซะกาตและอื่น ๆ เป็นส่วนหนึ่งของอีมาน อีมานของคนหนึ่งจะไม่ทำให้ลู่ลวงด้วยการ ศรัทธาในใจอย่างเดียวและไม่ใช้ด้วยการยืนยันด้วยลิ้น แต่จำเป็นต้องเป็นการงานทั้งหมด (Ahmad Amīn, 1956 : 3/339 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 141).

จากคำสอนของเคาะวาริจญ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในบรรดาอะกิดะฮ์ที่สำคัญ ของพวกเขาที่ไม่เหมือนกับกลุ่มอื่น ๆ ๒ ประการ คือ

- 1) การให้การปฏิเสธกับผู้กระทำความบาปใหญ่
- 2) การออกจากบรรดาอิมามมุสลิมและกลุ่มมุสลิมที่ขัดแย้งกับพวกเขา

2.1.6.3 อัลเกาะดะรียะฮ์

อัลเกาะดะรียะฮ์ เป็นกลุ่มหนึ่งที่ปฏิเสธอัลเกาะดร์ (การกำหนดของอัลลอฮ์) ต่อ บรรดาบ่าวของพระองค์ (al-Dārimiy, 1998 : 1/148).

กลุ่มนี้เกิดขึ้นในสมัยเคาะลีฟะฮ์อับดุลมะลิก เป็น มรวานของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ในระหว่างปีฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ๕๖-๘๖ (al-Dhahabiy, 1985 : 4/718) กล่าวคือ เป็นช่วงท้ายของ สมัยเคาะ ฮาบะฮ์ ซึ่งนำโดยมะอับด อัลญะฮะนี ¹ ซีसान อัลติมซิกีย ² และอัลญะฮะนี ³ (al-Sallābiy, 2008 : 2/201 ; al-Zirikliy, 2002 : 7/265).

จากยะ ฮยา เป็น ยะฮอมร์ ⁴ กล่าวว่า :

((كَانَ أَوَّلَ مَنْ قَالَ فِي الْقَدْرِ بِالْبَصْرَةِ مَعْبُدًا لِحُجْرِي))

(أخرجه مسلم، 8 : 1996)

ความว่า : “คนแรกที่กล่าวถึงเรื่องอัลเกาะดร์ที่บศเราะฮ์ คือ มะอับด อัลญะฮะนี”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 8)

คนแรกที่กล่าวถึงเรื่องอัลเกาะดร์ คือ ชายคนหนึ่งจากชาวอิรักมีชื่อว่า สูสัน เดิมเป็น คนนับถือคริสต์ แล้วเข้ารับอิสลาม หลังจากนั้นกลับนับถือคริสต์อีกครั้ง มะอับด อัลญะฮะนีได้รับเอา เรื่องนี้จากเขา และซีसान อัลติมซิกียได้รับเอาเรื่องนี้ต่อจากมะอับด อัลญะฮะนี (al-Dārimiy, 1998 : 1/149).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มะอับด เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อูัยอิม อัลญะฮะนี อัลบศรี ท่านเป็นคนแรกที่กล่าวเรื่องอัลเกาะดร์ที่บศเราะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 80 (al-Zirikliy, 2002 : 7/264).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ซีसान เป็น มุสลิม อัลติมซิกีย ท่านเป็นคนที่สองที่กล่าวเรื่องอัลเกาะดร์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 105 (al-Zirikliy, 2002 : 5/124).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลญะฮะนี เป็น ตีรฮัม เสียชีวิตโดยการถูกฆ่าโดย คอลิด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลก้อสรีย ในปี ฮ.ศ. 118 (al-Zirikliy, 2002 : 7/264 ; al-Dhahabiy, 2003 : 2/218).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เป็น ยะฮอมร์ อัลอควาเนีย อะนู สุลัยมาน ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 129 (al-Zirikliy, 2002 : 8/177).

จากอับดุลลอฮ์ เบน อุมัร رضي الله عنه กล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم กล่าวว่า :
 ((الْقَدْرِيَّةُ جُحُوسٌ هَذِهِ الْأُمَّةُ إِنْ مَرَضُوا فَلَا تَعُودُوهُمْ، وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تَشْهَدُوهُمْ))
 (أخرجه أبو داود د.ت. : 4691)

ความว่า : “กลุ่มเกาะดะริ ยะยะฮ์ คือ มะญูสียฺของประชาชาตินี้ หากพวกเขาป่วย พวกเขาอย่าไปเยี่ยมพวกเขาและหากพวกเขาเสียชีวิต พวกเขาอย่าเข้าร่วมพวกเขา”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4691)¹

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم ได้แสดงจุดยืนต่อกลุ่ม เกาะดะริ ยะยะฮ์โดยที่ท่านห้ามไม่ให้นำบรรดาเศาะฮาบะฮ์ไปเยี่ยมและเข้าร่วมงาน กับพวกเขา ทั้งนี้เนื่องจากพวกเขาปฏิเสธต่ออัลเกาะดร์ และคุณลักษณะของอัลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم

ในบรรดาอะเก็ดะฮ์ของกลุ่มเกาะดะริยะฮ์ คือ

- 1) ปฏิเสธอัลเกาะดร์ (การกำหนดของอัลลอฮ์)
- 2) กล่าวว่า อัลลอฮ์มิได้อยู่บนอَرْض
- 3) อิสตะวา (อยู่เหนือ) หมายถึง อิสเตลา (ปกครอง)
- 4) อัลลอฮ์นั้นอยู่ทุกที่
- 5) อัลกุรอานเป็นมัดลูก
- 6) ความรู้ของอัลลอฮ์ คือ สิ่งใหม่
- 7) อัลลอฮ์ ตะอาลาเป็นผู้บังเกิดความดีและชัยฎอนเป็นผู้บังเกิดความชั่ว

(al-Dārimiy, 1998 : 1/148 ; al-Ash‘ariy, 1990 : 39 ; al-Dhahabiy, 1985 : 5/433).

2.1.6.4 อัลญะฮิมียะยะฮ์

อัลญะฮิมียะยะฮ์ เป็นกลุ่มที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ صلى الله عليه وسلم และการมองเห็นพระองค์ (al-Dārimiy, 1998 : 1/138).

อัลญะฮิมียะยะฮ์ เป็นชื่อกลุ่มหนึ่งที่อ้างถึง ญะฮิม บิน ศัฟวาน² (جهم بن صفوان) ซึ่งเป็นชาวเคาะเราะซาน เกิดในหมู่บ้านดิมิช เป็นผู้ถือธงเผยแพร่มัซฮับของเขาในช่วงท้ายสมัยของเคาะลีฟะฮ์บะนีอุมัยยะฮ์ในศตวรรษที่สอง (al-Shahrastāniy, 1976: 1/86 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338).

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นชะติษะฮัน (al-Albāniy, n.d. : 2/818).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะฮิม บิน ศัฟวาน อะบู มุฮริซ อัลสะมร์กอนดี ท่านเกิดที่ดิมิช ซึ่งตั้งเดิมมาจากกูพะฮ์ สาเหตุที่ได้อ้างถึงท่านคือ เนื่องจากว่าท่านเป็นคนแรกที่เผยแพร่มัซฮับนี้ ท่านได้รับเอาอะเก็ดะฮ์เกี่ยวกับพระเจ้าจาก อัลญะฮูด บิน ดิฮิมซึ่งเป็นคนแรกที่กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมัดลูกและปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ท่านเสียชีวิตถูกฆ่าโดย สะลิม บิน อัซวัช อัลมาซีนี ในปี ฮ.ศ. 128 ช่วงท้ายสมัยของเคาะลีฟะฮ์ มรวาน ราชวงศ์บะนีอุมัยยะฮ์ (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/86 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338 ; al-Dārimiy, 1998 : 1/138-139 ; al-Dhahabiy, 2003 : 3/389).

จาก อิมามอัลมุตะมิร เบน สุลัยมาน อัศตัยมีย¹ จากบิดาของท่านกล่าวว่า : “ไม่มีกลุ่มไหนที่ขัดแย้งกับอิสลามยิ่งกว่า อัลญะฮิมียะฮ์และอัลเกาะดะรียะฮ์ แท้จริงอัลญะฮิมียะฮ์นั้น พวกเขาได้ออกมาแสดงตัวต่ออัลลอฮ์ ﷻ ส่วนอัลเกาะดะรียะฮ์ได้กล่าว ว่าต่อ อัลลอฮ์ ﷻ” (‘Abdullāh bin ‘Ahmad al-Shaibāniy, 1986 : 1/104).

จากอิมามสะอีด เบน อามิร² ท่านกล่าวว่า : “อัลญะฮิมียะฮ์ มีคำพูดที่เลว ยิ่งกว่า ขาวยิว และชาวคริสเตียน แท้จริงขาวยิว ชาวคริสเตียน และชาวศาสนาทั้งหลายรวมกันกล่าวว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ตะบาเราะกะ วะตะอาลานั้นอยู่บนอะรัซ แต่พวกเขาบอกว่าไม่มีสิ่งใดบนอะรัซ” (al-Bukhāriy, n.d. : 30).

จากอิมามอะฮมัด เบน ฮันบัล ท่านกล่าวว่า : “ไม่มีคนหนึ่งคนใดที่ทำอันตรายให้กับ ชาวศาสนาอิสลาม ยิ่งกว่า อัลญะฮิมียะฮ์ พวกเขาไม่ต้องการอะไรนอกจากล้มล้างอัลกุรอานและ อัลชะดีซของท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷻ” (al-Khallāl, 1989 : 5/123).

อัลญะฮิมียะฮ์เป็นกลุ่มที่ขัดแย้งกับอิสลามยิ่งกว่าขาวยิวและชาวคริสเตียนซึ่งพวกเขาพยายามที่จะล้มล้างอัลกุรอานและอัลชะดีซ

ในบรรดาอะกิดะฮ์ของอัลญะฮิมียะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดมีดังนี้ คือ

- 1) ปฏิเสธบรรดาพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ
- 2) บ่าวนั้นจะไม่มีความปลอดภัยและการเลือกสำหรับเขา แท้จริงเขาจะถูกบังคับในการกระทำของเขา
- 3) อัลญะฮิมียะฮ์ กล่าวว่า อัลกุรอานเป็นมัลลูก
- 4) อัลญะฮิมียะฮ์ กล่าวว่า การกระทำนั้นไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการศรัทธา
- 5) อัลญะฮิมียะฮ์ กล่าวว่า อิสตะวา (อยู่เหนือ) หมายถึง อิสเตลา (ปกครอง)
- 6) อัลลอฮ์มิได้อยู่บนฟากฟ้า แต่ว่าอัลลอฮ์นั้นอยู่ทุกที่
- 7) ปฏิเสธอัลอะรัซ อัลกุรสีย อัลมีซาน อัศศิรอตและการลงโทษในกุโบร์
- 8) ความรู้ของอัลลอฮ์ คือ สิ่งใหม่
- 9) ศรัทธาว่าสวรรค์และนรกพินาศทั้งสอง
- 10) การศรัทธา คือ การรู้จักอัลลอฮ์เท่านั้น (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/86-87 ; al-Ash‘ariy, 1969 : 1/338 ; al-Dhahabiy, 1991 : 52; Ibn al-Qaiyim, 1993 : 156 ; ‘Abd al-Qāhir al-Baghdādiy, 1977 : 199 ; al-Haqawiy, n.d. : 484).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลมุตะมิร เบน สุลัยมาน อัศตัยมีย อะบู มุฮัมมัด ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 187 (Ibn Sa‘ad, 1990 : 7/213).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า สะอีด เบน อามิร อัญญะบะบีย อัลบัศรีย ท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 208 (al-Dhahabiy, 1985 : 9/385).

2.1.6.5 มุอตะซิละฮ์

มุอตะซิละฮ์เป็นกลุ่มศาสนาที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเมืองแตกต่างกับกลุ่มชีอะฮ์และเคาะวาริจญ์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการเมือง เช่น มีการพูดในเรื่องของอิมาม เงื่อนไข ของอิมามและอื่น ๆ (Hasan `Ibrāhīm, 1959 : 2/156).

อุละมาอ์ได้มีความเห็นที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับสาเหตุของการตั้งชื่อนี้ขึ้นมาใช้ แต่ที่มีชื่อเสียงคือ เนื่องจาก วาซิล เป็น อะตอฮ์¹ ได้มีความขัดแย้งกับอาจารย์ของเขาอัล อะสนอัลบศรีย² ใน ปัญหาของมุอ์มินที่ได้กระทำบาปใหญ่ คนนั้นยังเป็นมุอ์มินอีกหรือไม่? วาซิล มองว่า หากได้เหมือน บุคคลนี้ก็ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) ได้ แต่ในตรงกันข้ามเป็นสิ่งจำเป็นกับเขาต้องอยู่ อีกที่ตำแหน่งหนึ่ง คือ ฟาลิก (ผู้ฝ่าฝืน) ซึ่งมีใช้มุอ์มินและกาฟิร และได้ย้ายออกไปไกลจากมัสยิด อัลอะสน อัลบศรียได้กล่าวกับบรรดาผู้ที่อยู่รอบๆ เขาว่า วาซิลได้ออกจากฉัน และจากนั้นมาผู้ต่อต้าน วาซิลได้เรียกกับวาซิลและผู้ รวมกับ เขาว่า มุอตะซิละฮ์ ซึ่งแปลว่า ผู้ที่ห่างไกล (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/48 ; al-Safārīniy, 1982 : 1/72, 364).

มีนักวิชาการมองกับทัศนะนี้ว่าเป็นทัศนะที่อ่อน (เฉาะฮ์) ด้วยสาเหตุดังนี้คือ

1) เพราะการย้ายของวาซิลหรืออัมรุ เป็น อุบัยด จาก อะละเกาะฮ์ (การชุมนุม เป็นวงกลม) ในมัสยิดไปที่อื่นนั้น ไม่ใช่เป็น ประเด็น สำคัญที่ถูกต้องที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นชื่อกลุ่ม (ฟิรเกาะฮ์)

2) มีสายรายงานที่แตกต่างกันในเรื่องของการแยกย้าย

3) เพราะว่าชื่อ มุอตะซิละฮ์ เป็นชื่อของมัซฮับหรือทัศนะที่มีอุดมการณ์ ไม่ใช่ เฉพาะการแยกออกจากสถานหนึ่งไปยังอีกสถานหนึ่งเท่านั้น (Ahmad Amīn, 1959 : 288-289).

อย่างไรก็ตามพวกมุอตะซิละฮ์เองก็ไม่ยอมรับกับชื่อนี้ พวกเขาจะเรียกชื่อกับตัวเองว่า อะฮฺลุเตอาฮิด วัลอัคฺล เพราะพวกเขามีความเข้าใจว่าการปฏิเสธคุณลักษณะต่างๆ นั้น คือ อัตเตอาฮิด และมีความเข้าใจว่าการปฏิเสธอัลเกาะดร์นั้น คือ อัลอัคฺล (ความยุติธรรม) ของอัลลอฮ์ ﷻ

นับว่ามุอตะซิละฮ์สืบทอดมาจากเกาะดะริ ยะยะฮ์และญะฮิมิ ยะยะฮ์ เพราะใน มุอตะซิละฮ์ได้ปรากฏร่องรอยเจือปนของทั้งสองอยู่ และด้วยเหตุนี้ทำให้ส่วนใหญ่เรียกชื่อ มุอตะซิละฮ์ ด้วยเกาะดะริยะฮ์ เพราะพวกเขาสอดคล้องกับเกาะดะริ ยะยะฮ์ที่เชื่อว่ามนุษย์นั้นมีความสามารถที่จะ กระทำด้วยตนเองอย่างโดดเดี่ยวและอิสระจากอัลลอฮ์ ﷻ และจะเรียกชื่อมุอตะซิละฮ์ด้วย ญะฮิมิยะฮ์ เพราะพวกเขาจะสอดคล้องกับญะฮิมิยะฮ์ในเรื่องของการปฏิเสธคุณลักษณะต่าง ๆ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า วาซิล เป็น อะฏอฮ์ อัลฆัชฆาล อะบู ฮุซัยฟะฮ์ เป็นแกนนำมุอตะซิละฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๑ (al-Zirikli, 2002 : 8/108).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู สะอิด อัลอะสน์ เป็น อะบิ อัลอะสน์ ยะฮ์ อัลบศรีย เป็นตาบิอีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๐ (Abū Qāsim, n.d. : 727 ; Ibn Khalikān, 1900 : 2/69).

ของอัลลอฮ์ อัลกุรอานคือมัจลุท (สิ่งถูกสร้าง) และอัลลอฮ์นั้นไม่ สามารถมองเห็นในวันอาคิเราะฮ์ (al-Dhahabiy, 2003 : 1/50).

สำหรับมูอะตะซียะฮ์นั้นมี ๕ หลักการด้วยกันคือ อัตเตาฮีด อัลอัดล อัลวะอะดฺ วัลวะฮีด อัลมันชีละตุบัยนัลมันชีละตัยน์ และอัลอัมรฺูบิลมะอรูฟ วันนะฮฺยฺอะนิลมนุการ์ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/338 ; al-Shātibiyy, 2008 : 3/343).

คนหนึ่งในบรรดาพวกเขาไม่สามารถจะเป็นมูอะตะซียะฮ์ได้จนกว่าเขาจะประกอบ ด้วยหลักการ ๕ ประการคืออัตเตาฮีด อัลอัดล อัลวะอะดฺ วัลวะฮีด อัลมันชีละตุบัยนัล มันชีละตัยน์ และอัลอัมรฺูบิลมะอรูฟ วันนะฮฺยฺอะนิลมนุการ์ และในเมื่อครบ ๕ ประการแล้ว เขาคือคนมูอะตะซียะฮ์ (Yahyā bin al-Khair, 1999 : 1/69).

1) อัตเตาฮีด

อัตเตาฮีดเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของมูอะตะซียะฮ์ พวกเขาได้กล่าวว่าแท้จริง อัลลอฮ์นั้นไม่เหมือนกับสิ่งใด ดั้งเดิม แต่ที่ต่างกับกลุ่มอะฮฺลิสสุนนะฮ์ คือ พวกเขาจะใช้ความคิดหรือ ปรัชญาในการอธิบายและวิเคราะห์อายะฮ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งตีความอายะฮ์ตามความเห็นชอบของ สติปัญญา โดยเฉพาะอายะฮ์มุตะซาบิฮาต (คลุมเครือ) พวกเขาจะตีความหมายให้สอดคล้องกับ ความ บริสุทธิ์ ซึ่งจะแตกต่างกับมูลฐานของเตาฮีดในส่วนของความหมาย

ในเรื่องของเตาฮีดเช่นกันพวกมูอะตะซียะฮ์มองว่า ชาตของอัลลอฮ์กับศิฟาตของ พระองค์คือสิ่งเดียวกัน พวกเขาจะปฏิเสธกับคุณลักษณะต่างๆ ที่ไม่ใช่ตัวเดียวกันกับชาต อ อาทิ เช่น ศิฟัตอิลุม กุฎเราะฮ์ และหยาดเป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากชาตของอัลลอฮ์ ด้วย หลักการนี้เองทำให้พวกมูอะตะซียะฮ์กล่าวกับอัลกุรอานว่า เป็นมัจลุท ไม่ใช่กะลามุลลอฮ์ (คำตรัส ของอัลลอฮ์) ซึ่งจะขัดแย้งกับพวกอะฮฺลิสสุนนะฮ์ที่ยึดถือว่า อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ (คำตรัส ของอัลลอฮ์) ซึ่งเป็นศิฟัตหนึ่งในบรรดาศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/235, 244 ; Sulaimān bin 'Abdullāh, 1984 : 179).

2) อัลอัดล

อัลอัดล หมายความว่า อัลลอฮ์นั้นอาดิล (ผู้ทรงยุติธรรม) และด้วยความยุติธรรมของ พระองค์จึงได้กำหนดความสามารถและความปรารถนาให้กับมนุษย์ แล้วมนุษย์เองจะเป็น ผู้บังเกิด ใกับการกระทำของเขาและเป็นผู้รับผิดชอบกับการกระทำนั้น สำหรับอัลลอฮ์นั้นไม่ มีส่วนรวมใน เรื่องนั้น หลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกญะบะรียะฮ์ที่ กล่าวว่า อัลลอฮ์คือ ผู้ทรงสร้างทุกสิ่งและเป็น ผู้กระทำทุกสิ่งที่เป็นการกระทำของมนุษย์ทั้งหมด โดยที่มนุษย์นั้นเป็นผู้ถูกอำนาจบังคับเหมือนกับสิ่ง อื่นในธรรมชาติ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/298).

3) อัลวะอะดฺ วัลวะฮีด

อัลวะอะดฺ วัลวะฮีด หมายถึง การตอบแทนกับผู้รักดีและลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนหากไม่ขอ อกภัยโทษ หรือในคำอธิบายอื่นว่า แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอกภัยโทษกับผู้ทำความผิดใหญ่ นอกจากด้วยการเตาบะฮ์ (ขอภัยโทษ) เท่านั้น และพระองค์นั้นเป็นผู้สั่งจะในสัญญาไม่มีการ

เปลี่ยนแปลงในข้อบัญญัติของพระองค์ และนี่เป็นผลมาจากความคิดของพวกเขาที่ว่า อิมานนั้นไม่ใช่เป็นการยอมรับด้วยใจอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เพราะอิมานในความหมายพวกเขาถือเป็นการยอมรับด้วยใจ การกล่าวด้วยลิ้นและการปฏิบัติด้วยอวัยวะต่าง ๆ แล้วผู้กมัตการตอบแทนและการลงโทษด้วยการงานต่าง ๆ (Ahmad Amīn, 1956 : 3/61-63).

4) อัลมันซิละตุ บัยนัลมันซิละตัยน

อัลมันซิละตุ บัยนัลมันซิละตัยน หมายความว่า ผู้กระทำความบาปใหญ่จะอยู่ที่ตำแหน่งหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างกุฟรฺ (การปฏิเสธ) กับอิมาน (การศรัทธา) คือ ตำแหน่งฟิสก (การฝ่าฝืนหรือการทรยศ) และหลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกเคาะวาริจญ์ที่กล่าวว่าเป็นกุฟรฺกับผู้กระทำความบาปใหญ่และตรงข้ามกับพวกมุรญูอะฮ์ที่พวกเขาเห็นว่า เป็นมุอ์มิน แต่พวกเขามีความแตกต่างกันในการกำหนดบาปเล็กและบาปใหญ่มีสามทัศนะด้วย คือ

(1) สิ่งทุกอย่างที่มีวะฮีด (การชู้เชิญ) มันคือบาปใหญ่ และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีวะฮีดมันคือบาปเล็ก

(2) สิ่งทุกอย่างที่มีวะฮีด (การชู้เชิญ) มันคือบาปใหญ่และสิ่งทุกอย่างที่เหมือนกับมันในความใหญ่ก็คือบาปใหญ่เช่นกัน และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีวะฮีดหรือ ในสิ่งที่เหมือนกับมัน สามารถกล่าวได้ว่าทั้งหมดคือบาปเล็ก และสามารถกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งคือบาปใหญ่และอีกส่วนหนึ่งคือบาปเล็ก และไม่สามารถกล่าวได้เลยว่าส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดไม่ใช่บาปเล็ก

(3) ทุกอย่างที่มีการเจตนาหรือตั้งใจคือบาปใหญ่ และทุกคนที่ได้กระทำความผิดฝ่าฝืนโดยเจตนาผู้นั้นคือผู้ที่ได้กระทำความบาปใหญ่ (al-Ash‘ariy, 1969 : 1/332 ; Ibn Taimiyyah, 1995: 13/387).

5) อัลอัมรฺบิลมะอรูฟ วันนะฮฺยอะนิลมนักร

อัลอัมรฺบิลมะอรูฟ วันนะฮฺยอะนิลมนักร หมายถึง การสั่งใช้ในเรื่องที่ดีและยับยั้งในสิ่งที่ชั่วช้า หลักการนี้ใช้ในการต่อสู้กับทุกคนที่ไม่เห็นชอบด้วยกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ สั่งใช้และสั่งห้ามโดยการลงโทษด้วยดาบหากมีอำนาจ และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างการต่อสู้กับกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) หรือฟาสิก (ผู้ฝ่าฝืน) ด้วยหลักการนี้ทำให้พวกเขาสามารถใช้อาวุธได้ และทุกครั้งที่เราได้เห็นโอกาสใช้มันก็สามารถทำให้ผู้ต่อต้านดีได้ และไม่เกิดการเคลื่อนไหวที่ไร้ความปราณีในปัญหาของคือลกุลกูรอน นอกจากการที่พวกเขาได้ใช้กับอาวุธนี้เท่านั้น (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 150).

นอกเหนือจากหลักการ ๕ ประการนี้แล้วพวกเขาได้ใช้พลังสติปัญญาในการตัดสินความดีและความเลวอีกด้วยแม้ว่าทั้งสองนั้นไม่ได้กล่าวในบทบัญญัติก็ตาม

จากหลักการที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในบรรดาอะกัตะฮ์ของมูตะซิละฮ์ที่สำคัญคือ

- 1) ปฏิเสธคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ
- 2) ปฏิเสธการมองเห็นอัลลอฮ์ ﷻ ในวันอาคีเราะฮ์
- 3) อัลกุรอานคือ มัคลุก ไม่ใช่กะลามุลลอฮ์ (คำตรัสของอัลลอฮ์)
- 4) ปฏิเสธอัลเคาะดร์โดยกล่าวอ้างว่ามนุษย์มีความสามารถที่จะกระทำด้วยตนเอง

อย่างโดดเดี่ยวและอิสระจากอัลลอฮ์ ﷻ

- 5) มีความเชื่อว่า ความดีมาจากอัลลอฮ์และความชั่วนั้นมาจากบ่าว
- 6) ผู้ที่กระทำบาปใหญ่จะอยู่ในฐานะเป็นฟาลิกซึ่งไม่ใช่มุอ์มินและกาฟิร
- 7) อัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้กับผู้ที่กระทำบาปใหญ่นอกจากด้วยการเตาบะฮ์

เท่านั้น

อะกัตะฮ์ของชีอะฮ์ เคาะวาริจญ์ เกาะดะรียะฮ์ ญะฮะมียะฮ์และมูตะซิละฮ์ เป็นอะกัตะฮ์ที่แตกต่างกับอะกัตะฮ์สะลัฟ ด้านวิธีการยึดมั่น การอธิบาย การทำความเข้าใจด้วยทอฮาเยฮ์และอัลฮะดีษ

2.2 เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟ

การเข้าใจเคาะลัฟจะต้องเข้าใจทั้งความหมายเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “เคาะลัฟ” ที่จริงคำนี้ถูกอ่านว่า “เคาะลฟุ” (كَلَفٌ) และ “เคาะลฟะ” (كَلْفٌ) เป็นอาการนามมีหลายความหมาย (Ibn Manẓūr, 1414 : 9/89)¹ อาทิ เช่น หลัง ข้างหลัง ภายหลัง ศตวรรษหลัง คำพูดที่ไม่ดี ลูกที่ชั่วช้า สิ่งแลกเปลี่ยน สิ่งทดแทน พลับที่ใช้แกะสลักไม้ ขวานใหญ่ สิ่งที่ไม่มีความดีกับมัน และผู้ที่ไม่มีความดีกับเขา

คำว่า “เคาะลฟุ” (كَلْفٌ) เช่นกัน หมายถึง ผู้สืบช่วงต่อ ชนรุ่นหลัง ผู้มาภายหลัง ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ ﴾

(سورة الأعراف : آية 169)

ความว่า : “ครั้นต่อมาก็มีผู้สืบทอดภายหลังจากพวกเขา”

(สูเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : อายะฮ์ ๑๖๙)

¹ ดูเพิ่มเติม Zainuddin al-Rāzīy, 1999 : 95 ; al-Zabīdiy, n.d.: 23/246 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/250; al-Zāwiy, 1963 : 191

การบ่งชี้ของอายะฮ์ คือ คำตรัส ﴿حَبْ﴾¹ อ่านว่า “เคาะลฟุ” เป็นคำอาการนาม ซึ่งเจตนาารมณ์ความหมายของอายะฮ์ หมายถึง ผู้สืบทอดมาภายหลัง (al-Baghawiy, 1420: 2/243 ; Ibn Kathīr, 1999 : 3/498).

คำว่า“เคาะลฟุ”เชิงภาษาคือ ภายหลัง ข้างหลัง ภายหลัง ศตวรรษหลัง คำพูดที่ไม่ดี ลูก ที่ชั่วช้า สิ่งแลกเปลี่ยน สิ่งทดแทน พลับที่ใช้แกะสลักไม้ ขวานใหญ่ สิ่งที่ไม่มีความดีกับมัน ผู้ที่ไม่มีความดีกับเขา ผู้สืบทอดต่อ ชนรุ่นหลัง และผู้มาภายหลัง อาจจะเป็นเวลา อุปกรณ์ สิ่งของ คำพูด บุคคล หรือกลุ่มชน

ข. ความหมายเชิงวิชาการ

บรรดาอุละมาฮ์ทางอะกีดะฮ์ ได้ให้ความหมายของ “เคาะลฟุ”ทางวิชาการดังนี้

เคาะลฟุ หมายถึง บรรดาอุละมาฮ์จำนวนมากในระดับแกนนำที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นอุละมาฮ์ในด้านฟิกฮฺ ฮะดีษ อุกุลุดดีนและอื่น ๆ ซึ่งมีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลาม อุละมาฮ์เหล่านี้มีที่ศนะต่ออายะฮ์และฮะดีษที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ว่าจำเป็นต้องมีการตีความอย่างละเอียด (Ibn Jamā‘ah, 1990 : 40).

เคาะลฟุ หมายถึง ผู้ที่เอนไป (เอนออก) จากแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และเศาะฮาบะฮ์ของท่านในเรื่องอะกีดะฮ์จากพวกบิดอะฮ์ (อุตริ) และปฏิบัติตามอารมณ์เช่น เคาะวาริจญ์ รอฟีฎะฮ์และพวกอะฮลิลกะลามที่นำเอาความคิดเห็นเหนือกว่าหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ เช่น ญะฮมิยะฮ์ มุอตะฮิละฮ์ อะฮาอิเราะฮ์ เกาะดะรียะฮ์ มุรญูอะฮ์ และนอกอื่นจากพวกเขา (al-Jibrīn, 1424: 11).

เคาะลฟุ หมายถึง บรรดาอุละมาฮ์ กะลาม กล่าวคือ ผู้ที่นำเอาความคิดเห็นของเขาเหนือกว่าอัลกิตาบและอัซซุนนะฮ์ซึ่งมีชีวิตอยู่หลังจากศตวรรษที่ดีที่สุด พวกเขาคือ กลุ่มมุอตะฮิละฮ์ และอชชะรียะฮ์ที่ปฏิบัติตามแนวทางญะฮมิยะฮ์ (Muhammad bin ‘Abd al-Razāq, 2005 : 40).

เคาะลฟุ อาจหมายถึง อุละมาฮ์กลุ่มหนึ่งซึ่งมีชีวิตอยู่หลังสามศตวรรษแรกของอิสลามที่นำใช้หลักการตรรกวิทยาในการอธิบายอายะฮ์และฮะดีษที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มีความหมายเป็นนัย โดยการตีความอายะฮ์และฮะดีษดังกล่าวให้เหมาะสมกับคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ ﷻ

¹ คำว่า“เคาะลฟุ”(حَبْ) ในรูปของอาการนามมีปรากฏอยู่ใน ๒๒ อายะฮ์ด้วยกันคือ อายะฮ์ที่ ๖๖ ในสูเราะฮ์ลอะอะกะเราะฮ์, อายะฮ์ที่ ๒๕๕ ในสูเราะฮ์ลอะอะกะเราะฮ์, อายะฮ์ที่ ๑๗๐ ในสูเราะฮ์อัลอะอิมรอน, อายะฮ์ที่ ๙ ในสูเราะฮ์อันนิสาอ์, อายะฮ์ที่ ๑๗ ในสูเราะฮ์อัลอะออรอฟ, อายะฮ์ที่ ๑๒๙ ในสูเราะฮ์อัลอะออรอฟ, อายะฮ์ที่ ๕๗ ในสูเราะฮ์อัลอันฟาล, อายะฮ์ที่ ๙๒ ในสูเราะฮ์ยูนุส, อายะฮ์ที่ ๑๑ ในสูเราะฮ์อ์รฺรูด, อายะฮ์ที่ ๕๙ ในสูเราะฮ์มัมยัม, อายะฮ์ที่ ๖๔ ในสูเราะฮ์มัมยัม, อายะฮ์ที่ ๑๑๐ ในสูเราะฮ์ญูฮา, อายะฮ์ที่ ๒๘ ในสูเราะฮ์อัลอัมบิยาอ์, อายะฮ์ที่ ๗๖ ในสูเราะฮ์อัลหัจญ์, อายะฮ์ที่ ๙ ในสูเราะฮ์สะบะฮ์, อายะฮ์ที่ ๙ ในสูเราะฮ์ยาสีน, อายะฮ์ที่ ๔๕ ในสูเราะฮ์ยาสีน, อายะฮ์ที่ ๑๔ ในสูเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๒๕ ในสูเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๔๒ ในสูเราะฮ์ฟุศสิลัต, อายะฮ์ที่ ๒๑ ในสูเราะฮ์อัลอะหฺกอฟ และอายะฮ์ที่ ๒๗ ในสูเราะฮ์อัลญินน

2.2.1 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

การอธิบายเตาฮีดหรือการ ศรัทธาในศตวรรษที่ ๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ ศักราชพบว่านักปราชญ์มุสลิมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มสะลัฟ กลุ่มเคาะลัฟ และกลุ่มชีอะฮ์ (จะอธิบายรายละเอียดในหน้า ๑๐๐-๑๑๔)

2.2.1.1 กลุ่มสะลัฟ

2.2.1.1.1 หลักการศรัทธาของชาวสะลัฟ

ชาวสะลัฟได้ยึดถือหลักการศรัทธาในเตาฮีดมีดังนี้

1) ตามคำบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

ชาวสะลัฟได้ยึดถือตัวบทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษในทุกกรณีของเรื่องการศรัทธา ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ยืนยันกับผู้ยึดมั่นกับทั้งสองว่า จะไม่มีการหลงผิดและทุกข์ยากอย่างแน่นอนกับพวกเขา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿فَمَنْ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَى ۗ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى﴾

(سورة طه : أية 123-124)

ความว่า “แล้วผู้ใดปฏิบัติตามคำแนะนำ (ฮิตายะฮ์) ของข้า เขาก็จะไม่หลงผิดและจะไม่ได้รับความลำบาก และผู้ใดผินหลังจากการรำลึกถึงข้าแท้จริงสำหรับเขา คือ การมีชีวิตอยู่อย่างคับแค้น และเราจะให้เขาพินาศในชีวันกียามะฮ์ในสภาพของคนตาบอด”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 123-124)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานอัลกุรอานและเราะสุลมายังประชาชาติเพื่อชี้แนะไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง โดยหลักการแล้วผู้ใดยึดมั่นต่อบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ผู้นั้นจะไม่หลงทางในโลกดุนยาอย่างแน่นอนและจะไม่ได้รับความลำบากในโลกอาคิเราะฮ์ด้วย ตรงกันข้ามผู้ใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้นั้นจะมีชีวิตอยู่อย่างยากแค้น ถึงแม้ชีวิตที่เห็นจากภายนอกจะสุขสบายก็ตาม (al-Baghawiy, 1420 : 3/278 ; Ibn Kathīr, 1999 : 5/322).

การยึดมั่นต่อบทบัญญัติอัลกุรอานและการปฏิบัติตามอัลฮะดีษ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ จะนำสู่ความสำเร็จที่แท้จริงในโลกนี้และโลกหน้าอย่างแน่นอน ดังปรากฏจากการรายงานของมาลิก เบน อะนัส กล่าวว่า ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمُ بِهِمَا : كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ رَسُولِي))

(أخرج همالك، 2004 : 678)

ความว่า: “ฉันได้ละไว้แก่พวกท่าน สองประการ พวกท่านจะไม่มีวันหลงทางตราบไต่ที่พวกท่านยึดมั่นไว้กับ ทั้งสอง คือ กิตาบของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮ์ของเราะสูลของพระองค์ (อัลฮะดีษ)”

(บันทึกโดย Mālik, 2004 : 678)¹

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ยืนยันต่อผู้ยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะไม่หลงผิดอย่างแน่นอน ดังนั้น การกลับไปยั้งทั้งสองเป็นสิ่งจำเป็นกับทุกคนที่จะดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ประการที่ปวงขึ้นอยู่กับอะกีดะฮ์ เนื่องจากเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตในทุกๆ ด้าน กระนั้น การยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะถูกต้องได้นั้นต้องประกอบด้วยหลักการดังนี้ คือ

หลักการที่ ๑ ต้องให้ความสำคัญกับบทบัญญัติ หรือ หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษเหนือความคิดในเมื่อขัดค้ำกัน

ส่วนหนึ่งของแนวทางผู้ยึดมั่น ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ คือ พวกเขาจะเลือกคำตรัสของอัลลอฮ์ มากกว่าคำกล่าวของผู้อื่น จะชอบทางนำของเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ มากกว่าทางนำของผู้คนทั้งหมด และจะดำเนินรอยตามท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งการยึดมั่น (ภายใน) และการปฏิบัติ (ภายนอก) (Abū al-Qāsim al-Taimiy, 1990 : 1/272)

หลักการที่ ๒ ศรีธำกับปรากฏการณ์ตัวบท โดยที่ไม่ค้นหาด้วยความคิดในสิ่งที่ไม่ให้ประโยชน์จากการตีความของอะฮลิลกะลาม

ผู้ที่ยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ได้กล่าวไว้ในอายะฮ์อัลกุรอานและที่ได้กล่าวไว้ในฮะดีษเศาะฮิฮ์ โดยการยึดมั่นตามความเหมาะสมกับความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมกับ ปฏิเสธความบกพร่องต่าง ๆ ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แสดงว่าได้รับทางนำที่แท้จริง และได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางที่เที่ยงตรง (Ibn Kathīr, 1991 : 2/247).

หลักการที่ ๓ ไม่มีการแยกกันระหว่างอัลกุรอานกับอัสสุนนะฮ์

สิ่งสำคัญที่ชาวสะลัฟมีความแตกต่างกันกับพวกอื่น ๆ จากบรรดาชาวบิตอฮ์ (อูตริ) คือ พวกเขาให้ความสำคัญกับอัสสุนนะฮ์ ซึ่งถือว่าอัสสุนนะฮ์เป็นการขยายความอัลกุรอาน และเป็นสิ่งอธิบายให้กับอายะฮ์ที่ปรากฏมาในอัลกุรอาน ดังนั้นชาวสะลัฟจึงยึดมั่นกับสิ่งที่ปรากฏใน ฮะดีษโดยไม่พยายามตีความไปนอกเหนือจากนั้น

การยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลฮะดีษพร้อมกับแสดงออกทางการปฏิบัติเป็นวิธีหนึ่งที่เป็นเครื่องหมายของการยึดมั่นในรูกันอีมาน การยึดมั่นและการปฏิบัติต่ออัลกุรอานและอัลฮะดีษจะไม่สมบูรณ์หากไม่ได้พิจารณาแบบอย่างของเศาะฮาบะฮ์

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษสะลัน (al-Albāniy, 1985 : 1/66).

2) การให้ความสำคัญกับคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์

การให้ความสำคัญกับคำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ โดยการศึกษาความเข้าใจและปฏิบัติ ตาม เนื่องจากเป็นผู้ ประเสริฐ ทั้งด้านอะกีดะฮ์ การปฏิบัติและคุณธรรมจริยธรรม ดังที่อัลลอฮ์ ﷺ ได้ ยืนยันไว้ในอัครอาน อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ ﴾

(سورة الفتح : بعض من آية 29)

ความว่า : “มุฮัมมัดเป็นเราะสุลของอัลลอฮ์และบรรดาผู้ที่อยู่ร่วมกับเขา เป็นผู้เข้มแข็งกล้าหาญต่อพวกปฏิเสธศรัทธา เป็นผู้เมตตาสงสารระหว่าง พวกเขาเอง เจ้าจะเห็นพวกเขาเป็นผู้รู้กั๊ว ผู้สัจยุติโดยแสวงหาคุณความดี จากอัลลอฮ์และความโปรดปราน (ของพระองค์) เครื่องหมายของพวกเขา อยู่บนใบหน้าของพวกเขา เนื่องจากร่องรอยแห่งการสัจยุติ”

(สุเราะฮ์อัลฟัตฮ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 29) และอายะฮ์อื่น ๆ¹

ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ และบรรดาเศาะฮาบะฮ์เป็นผู้แสดงออกซึ่งความเข้มแข็งต่อผู้ที่ ขัดแย้งต่อศาสนาอิสลามและมีความเมตตาสงสารต่อผู้ที่มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องศาสนาที่ต่างคน ต่างกัมลงรูกูและสัจยุติในเวลาละหมาด โดยหวังการตอบแทนด้วยสวนสวรรค์และความโปรดปราน จากอัลลอฮ์ ﷻ เครื่องหมายแห่งการอีมานและความบริสุทธิ์ปรากฏอยู่บนใบหน้าอันเนื่องมาจาก ร่องรอยแห่งการสัจยุติต่ออัลลอฮ์ ﷻ (al-Tabariy, 2000 : 22/261; al-Baghawiy, 1420 : 4/244-245).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะอันประเสริฐของบรรดาเศาะฮาบะฮ์ผู้ซึ่งยึดมั่น ในอะกีดะฮ์ที่ถูกต้องที่แสดงให้เห็นเครื่องหมายแห่งการศรัทธาที่บริสุทธิ์ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับ คำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สมควรที่สุดหลังจากท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷻ

ความสำคัญดังกล่าวยังมีอะดิษอีกมากมายที่กล่าวถึงความประเสริฐของ เศาะฮาบะฮ์ จะพิจารณาจากคำพูด การกระทำและการยอมรับ เรียกว่า อะดิษเมากูฟ² อาทิ เช่น อะบี สะอิด³ อัลคุดรีย์รายงานว่า ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า :

((لَا تَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا، مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ، وَلَا نَصِيفَهُ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 2541)

¹ ดูสุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ ๑๐๐ (คำอธิบายอายะฮ์ในหัวข้อ ๒.๑.๒ หน้า ๕๑) และสุเราะฮ์อัลมูมิโนน อายะฮ์ ๕๗-๖๐

² อะดิษเมากูฟ คือ อะดิษที่อ้างอิงถึงเศาะฮาบะฮ์ เช่น คำพูด การกระทำ หรือ การยอมรับ (al-Tahhān, 1987 : 162).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า สะอิด เบน มาลิก เป็นเศาะฮาบะฮ์ ของท่านเราะสุลมาจากตระกูล อัลคุดรีย์ มีชื่อเล่นว่า อะบูสะอิดอาศัยอยู่ในเมือง มะดีนะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๔(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/289).

ความว่า : “พวกเจ้าจงอย่าเหยียดหยามท่านหนึ่งท่านใดจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ของฉัน แท้จริงผู้หนึ่งในบรรดาพวกเจ้าหากว่าเขาได้ใช้จ่ายหมดเท่ากับภูเขาหุฎที่เป็นทอง ก็ยังไม่เท่ากับหนึ่งกำของท่านหนึ่งจากพวกเขาและไม่ใช้ครึ่งหนึ่งของมันเช่นกัน”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 2541)

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ห้ามบุคคลทั้งหลายเหยียดหยามบรรดาเศาะฮาบะฮ์ เนื่องจากความศรัทธา ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ประเสริฐกว่าผู้อื่น ไม่สามารถที่จะเทียบเท่ากับผู้ใดได้ ท่านยังได้สั่งให้ประชาชาติปฏิบัติตามบรรดาเศาะฮาบะฮ์ เช่น คุณะฟาร์ รอซิดีน เศาะฮาบะฮ์ รุ้เนาวัส¹ และเศาะฮาบะฮ์รุ้เนาเล็ก² จะเป็นคำพูด การกระทำ หรือการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเกิดความแตกต่างขึ้นมา ด้านความคิดหรือการปฏิบัติ ดังการรายงานของอัลอิรบาฎ³ เป็น สารียะฮ์ กล่าวว่าคุณนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((فَائِدَةٌ مِنْ يَعْشُرُ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ))

(أخرج أبو داود، د.ت. : 4607 ، الترمذي ، د.ت. : 2676)

ความว่า : “ดังนั้น แท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไปหลังจากฉัน พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉัน และสุนนะฮ์ของคุณะฟาร์รอซิดีนที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงยึดถือกับมันและพวกเจ้าจงขมับมันด้วยฟันกราม”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4607 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 2676)^{4,5}

บทหลักการแห่งบทบัญญัติได้ระบุว่า บรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้รับการสรรเสริญ จากอัลลอฮ์ ﷻ และความรักยิ่งจาก ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยการสั่งใช้ให้ปฏิบัติตามและสั่งห้ามดูหมิ่น บรรดาเศาะฮาบะฮ์ เนื่องจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติตามอัลสุนนะฮ์ด้วยความบริสุทธิ์และสัมพันธ์กับการประทานวะฮยู จึงนับว่าเป็นบรรพชนรุ่นแรกของประชาชาติมุสลิม

¹ เช่น อะบู สุร็อยเราะฮ์ อะบู สะอีด อัลคุดรีย์ अबดุลลอฮ์ เป็น มัสอูด และ अबดุลลอฮ์ เป็น อุมร์ เป็นต้น

² เช่น अबดุลลอฮ์ เป็น अबباس อัลฮะสัน อัลฮุสَيْن และ अबดุลลอฮ์ เป็น ซุบัยร เป็นต้น

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลอิรบาฎ เป็น สารียะฮ์ อัลสุละมียะ เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๗๐(al-'Asqalāniy, 1380 : 2/17).

⁴ อะบูอิซา กล่าวว่าเป็นอะดิษสะสันเศาะฮีบ (al-Tirmidhiy, n.d. : 2676).

⁵ คำอธิบายอะดิษในหัวข้อ ๒.๑.๒ หน้า ๔๘

3) ไม่ใช่ความคิดในการค้นหาสิ่งนอกเหนือหลักฐาน

ชาวสะลัฟจะไม่ใช้ความคิดในการค้นหาในสิ่งนอกเหนือจากความสามารถ โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้กับความคิดของมนุษย์นั้นมีขอบเขตความสามารถที่จำกัด คือมันไม่สามารถที่จะคิดค้นหาด้วยตัวเองได้ ด้วยสาเหตุนี้ชาวสะลัฟจึงหยุดนิ่งในการค้นหากับสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ชัดเจน และจะไม่ใช้วิธีการตะวิล¹ โดยยึดอัลกุรอานเป็นหลักฐาน

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾

(سورة الفرقان : آية 33)

ความว่า : “และพวกเขาจะไม่นำข้อเปรียบเทียบ (ข้อสงสัย) ใด ๆ มาแย้งเจ้า เว้นแต่เราจะได้นำความจริงมาให้เจ้าและการอธิบายอย่างดียิ่ง”

(สุเราะฮ์อัลฟุรกอน : อายะฮ์ ๓๓)

คำตรัส ﴿وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾ หมายถึง “أحسن تَفْسِيرًا” แปลว่า การอธิบายหรือการให้รายละเอียดอย่างดียิ่ง (al-Tabariy, 2000: 19/267 ; al-Baghawiy, 1420: 3/445 ; al-Suyūtiy, n.d.: 6/255).

ชาวสะลัฟ จะยอมรับและจำนนต่อสิ่งที่มีอยู่ในบทบัญญัติและถือว่าหลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและอัล ฮะดีษ (อันนักล) นั้นย่อมดีและเหนือกว่าการใช้สติปัญญา (อัลอักล) อย่างแน่นอน เช่น อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ อิมามมาลิก อิมามอัชชาฟีอีย์ และอิมามอะฮมัด²

4) ห่างไกลจากสิ่งที่เป็นอูตริ

การห่างไกลจากสิ่งอูตริ (บิตอะฮ์) พร้อมระมัดระวังจากความคลุมเครือที่พวกบิตอะฮ์ได้คิดสร้างขึ้นมามากมาย นับเป็นการศรัทธาที่แท้จริงต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾

(سورة المجادلة : بعض من آية 22)

ความว่า : “เจ้าจะไม่พบหมู่ชนใดที่พวกเขาศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันอาคิเราะฮ์รักใคร่ชอบพอผู้ที่ต่อต้านอัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลมัจญาดะละฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 22)

¹ ตะฮ์วีลมี ๓ ชนิด ได้แก่ ๑) การตะวิลของชาวสะลัฟ หมายถึง การตีฟิรหรือการอธิบายความหมายอัลกุรอาน ๒) การตะวิลของชาวเคาะลัฟ หมายถึง การผินถ้อยคำออกจากความหมายที่มีน้ำหนักมากกว่าไปยังความหมายที่อ่อนกว่าเนื่องจากมีหลักฐานรวมประกอบกับมัน ๓) การตะวิลของชาวฟิร็อก หมายถึง การผินถ้อยคำออกจากสิ่งที่ได้บังถึงไปยังสิ่งอื่นโดยไม่มีหลักฐานถูกต้อง (Mannā‘ al-Qattān, 1981: 290 ; Fālih bin Mahdiy, 1413: 189,231 ; al-Shanqītiy, 1973: 21-23)

² รายละเอียดกล่าวไว้ในหัวข้อ ๒.๑.๓-๒.๑.๕ หน้า ๕๑-๕๖

ความศรัทธาของบรรดามุอ์มินจะเสื่อมเสียด้วยการรักใคร่ชอบพอผู้ปฏิเสธศรัทธา และผู้ศรัทธานั้นจะไม่ปกป้องช่วยเหลือศัตรูของอัลลอฮ์ ﷻ ถึงแม้จะเป็นวงษาคณาญาติก็ตาม (al-Baghawiy, 1420: 5/50) บรรดามุอ์มินไม่ยอมคบและรักใคร่ชอบพอพวกกุฟฟารและผู้กระทำความผิด สอดคล้องกับสำนวนของอายะฮ์ที่ตรัสในรูปของการบอกเล่าที่เน้นถึงการห้ามมิให้กระทำ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า :

﴿ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ ﴾

(سورة الأنعام : بعض من آية 68)

ความว่า : “และเมื่อเจ้าเห็นบรรดาผู้ซึ่งกำลังวิพากษ์วิจารณ์กันอยู่ในบรรดา โองการของเรา (วิพากษ์วิจารณ์ในทำนองเย้ยหยัน) แล้วก็จงออกห่างจาก พวกเขาเสีย”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 68)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามมิให้ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั่งพร้อมกับบรรดาผู้ที่ วิพากษ์วิจารณ์ เย้ยหยันบรรดาอายะฮ์ของพระองค์ (al-Tabariy, 2000: 11/436) การกระทำดังกล่าวเป็นการอูตริที่ ใหญ่หลวง เช่นเดียวกันกับการเยาะเย้ย การกล่าวหาว่าโกหกหรือการบิดเบือนต่อบรรดาอายะฮ์ ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ทรงห้ามมิให้นั่งรวมกับผู้ที่กระทำในเรื่องเหล่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ وَلَا تَطْعَمَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوْنَهُ ﴾

(سورة الكهف : بعض من آية 28)

ความว่า : “และเจ้าอย่าเชื่อฟังผู้ที่เราทำให้หัวใจของเขาละเลยจากการ รำลึกถึงเราและปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำของเขา”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 28)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตักเตือนท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ให้เชื่อฟังคำพูดของผู้ที่จิตใจละเลย ต่อการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำและละทิ้งในการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามของ พระองค์ (al-Tabariy, 2000 : 8/18).

ความล้มเหลวและการขาดทุนจะเกิดกับผู้ฝ่าฝืนต่อกิตาบของอัลลอฮ์โดยที่ไม่อ่าน และไม่ปฏิบัติต่อสิ่งที่อยู่ในอัลกุรอานจากบัญญัติศาสนาและกฎต่าง ๆ

5) ให้การคุ้มครองกับญะมาอะฮ์อัลมุสลิมิน¹

¹ ญะมาอะฮ์อัลมุสลิมิน คือ ชนยุคต้น (อัสสะลัฟ) ของอุมมะฮ์จากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบิอีนและบรรดาผู้เจริญรอยตามแนวทางของ พวกเขาหลังจากนั้นเรื่อยไปจนถึงวันกิยามะฮ์ พวกเขาต่างรวมอยู่ด้วยกันในแนวทางแห่งอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ และดำเนินชีวิตไป ตามสิ่งที่ท่านเราะซูล เคยเป็นมาทั้งสิ่งที่เผยออกมาภายนอกและสิ่งที่อยู่ภายใน (al-Athariy, 2001: 35).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงใช้และกำชับให้ปวงบ่าวผู้ศรัทธาทั้งหลายอยู่ในสภาพของการเป็นญะมาอะฮ์ การรวมตัวเข้าด้วยกันและพึ่งพาอาศัยกัน และทรงห้ามการเป็นพวกที่แตกแยกและทะเลาะกัน และทรงห้ามการแตกแยกออกเป็นพวก ๆ และการทะเลาะกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾

(سورة آل عمران : بعض من أية 103)

ความว่า : “และพวกเจ้าจงยึดสายเชือก (ศาสนา) ของอัลลอฮ์โดยพร้อมกันทั้งหมด และจงอย่าแตกแยกกัน และจงรำลึกถึงความเมตตาของอัลลอฮ์ที่มีต่อพวกเจ้าขณะที่พวกเจ้าเป็นศัตรูกัน แล้วพระองค์ทรงให้สนิทสนมกันระหว่างหัวใจของพวกเจ้าแล้วพวกเจ้าก็กลายเป็นพี่น้องกันด้วยความเมตตาของพระองค์”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 103)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งและสัญญาไว้กับบ่าวของพระองค์ในอัลกุรอานให้รวมตัวอยู่บนเตาฮีดและยินยอมต่อคำสั่งของพระองค์ ตลอดจนอย่าแตกแยกจากศาสนาอิสลาม การสัญญา การเชื่อฟังมีความพอใจต่อพระองค์พร้อมความโปรดปรานของพระองค์ที่มีต่อบ่าว (al-Tabariy, 2000 : 7/70-74).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้สั่งไว้กับบรรดาบ่าวของพระองค์สามประการคือ ให้ยึดกับอิสลาม ทั้งอะกีดะฮ์และชะรีอะฮ์ ห้ามมิให้แตกแยกจากศาสนาของพระองค์ และให้รำลึกถึงความโปรดปรานของพระองค์

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾

(سورة آل عمران : أية 105)

ความว่า : “และพวกเจ้าจงอย่าเป็นเช่นบรรดาผู้แตกแยกกันและขัดแย้งกันหลังจากที่บรรดาหลักฐานอันชัดแจ้งได้มายังพวกเขาแล้ว และชนเหล่านี้แหละสำหรับพวกเขา คือ การลงโทษอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 105)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามประชาชาติของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ให้เหมือนกับประชาชาติที่ผ่านมาที่แตกแยกกันและขัดแย้งในศาสนา พร้อมทั้งละทิ้งปฏิบัติการสิ่งใช้ในสิ่งที่ดีและการห้ามปรามในสิ่งชั่วช้าหลังจากได้มีหลักฐานอันชัดเจนมายืนยัน (Ibn Kathīr, 1999 : 2/91).

การเรียนรู้และการปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาไม่สมควรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการแตกแยกหรือการขัดแย้งกัน เพราะทั้งสองคือเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือการเป็นเอกภาพขึ้นมา

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِعَابًا لَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ﴾

(سورة الأنعام : بعض من أية 159)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่แบ่งแยกศาสนาของพวกเขา (พวกอะฮฺลุลกิตาบ) และพวกเขาได้กลายเป็นนิกายต่าง ๆ นั้น เจ้า (มุฮัมมัด) หาชื่ออยู่ในพวกเขาแต่อย่างใดไม่”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 159)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ชี้แจงกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ว่า แท้จริงท่านนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จากผู้ที่แตกแยกจากศาสนาที่ถูกต้องและจากกลุ่มต่างๆ ของพวกยิว เพราะศาสนาที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้กับท่านนั้นคือ อัลอิสลาม (al-Tabariy, 2000 : 12/271).

พวกอะฮฺลุลกิตาบ ได้แตกแยกเป็นกลุ่มต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เกิดจากได้มีการบัญญัติข้อปฏิบัติศาสนากันขึ้นใหม่ตามอารมณ์และละเลยบัญญัติที่บรรดานะบีสอนไว้

ท่านมูอาวิยะฮ์ เป็น อะบิสูฟยานได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَلَا إِنَّ مَنْ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مَلَّةً، وَإِنَّ هَذِهِ الْمَلَّةَ سَتَفْتَرِقُنِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ: ثِنْتَانِ وَسَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَوَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ، وَهِيَ الْجَمَاعَةُ))

(أخرجه أبو داود ، د.ت : 4597 ، الترمذي ، د.ت : 2641)

ความว่า : “พึงทราบเถิด แท้จริงผู้ที่มาก่อนพวกท่านจากชาวคัมภีร์ได้แตกแยกออกเป็น ๗๒ จำพวก และแท้จริงศาสนานี้จะแตกแยกออกเป็น 73 จำพวก โดย ๗๒ จำพวกนั้นอยู่ในนรกและหนึ่งจำพวกเท่านั้นอยู่ในสวรรค์ นั่นคือ อัลญะมาอะฮ์”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 4597 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 2641)²

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งใช้ประชาชาติของท่านให้ยึดมั่นกับญะมาอะฮ์ อัลมุสลิมิน และห้ามแตกแยกจากญะมาอะฮ์ เพราะการอยู่ในญะมาอะฮ์เท่านั้นที่จะรับรองตัวเองเข้าสวรรค์ได้

¹ คือ กลุ่มยิวและคริสต์

² อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะฮฺดิษอะฮฺดิษ (al-Tirmidhiy, n.d. : 2641).

ท่านอิบนุ อุมร์¹ ได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ، وَيَدُّ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ، وَمَنْ شَدَّ شَدًّا إِلَى النَّارِ))

(أخرج ه الترمذي، د.ت : 2167)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงทำให้อุมมะฮ์ (ประชาชาติ) ของฉันรวมกันในทางหลงผิด และพระหัตถ์ของอัลลอฮ์ทรงอยู่กับญะมาอะฮ์ และผู้ใดแยกตัว (จาก) ญะมาอะฮ์ เขาย่อมแยกออกไปลงนรก”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2167)²

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ยืนยันว่า อัลลอฮ์ ﷻ จะไม่ทรงรวมประชาชาติของท่านบนแนวทางที่หลงผิด ดังนั้นการยึดมั่นกับญะมาอะฮ์เป็นสิ่งจำเป็นกับประชาชาติที่จะยืนยันความถูกต้องในชะดีษอีกบทหนึ่งท่านอิบนุ อุมร์ได้รายงานจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า:

((عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ وَهُوَ مِنَ الْإِنْسَانِ مَنْ أَرَادَ مَجْبُوحَةَ الْجَنَّةِ فَلْيَلْزِمُ الْجَمَاعَةَ))

(أخرج ه الترمذي ، د.ت : 2165)

ความว่า : “จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับพวกเจ้าที่ต้องยึดมั่นกับอัลญะมาอะฮ์ และพวกเจ้าจงระวังจากการแตกแยกเพราะแท้จริงชัยฎอนจะอยู่พร้อมกับผู้ที่อยู่คนเดียว และมันจะไกลกว่าจากผู้ที่อยู่สองคน ผู้ใดประสงค์จะอยู่ตรงกลางสวรรค์ เขาก็จะต้องสังกัดอยู่ในญะมาอะฮ์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2165)³

คำว่า ((عَلَيْكُمْ)) แปลว่า “จำเป็นอย่างยิ่ง” ตามหลักภาษาอาหรับในสุกุ่มวาญิบ ดังปรากฏในอายะฮ์⁴ และชะดีษ⁵ ดังนั้น การยึดมั่นกับ ญะมาอะฮ์และการรักษาไว้ไม่ให้เกิดการแตกแยกนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งทั้งยังเป็นกำแพงสำคัญให้กับชัยฎอนและเป็นสาเหตุอันใหญ่หลวงของการเข้าสู่สวรรค์

บรรดาอายะฮ์และ ชะดีษข้างต้นได้เรียกร้องมนุษย์ไปสู่การรวมตัวเข้าด้วยกัน (ญะมาอะฮ์) และได้ตำหนิเรื่องการแตกแยกในกลุ่มพวกเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ชาวสะลัฟจึงให้ความสนใจ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน อุมร์ เป็นเศาะฮาบะฮ์ ของท่านเราะสูลมาจากตระกูลอัลอะดะดะวีย มีชื่อเล่นว่า อะบู อับดุลเราะหมาน อาศัยอยู่ในนครมะดีนะฮ์ และเสียชีวิตที่นครมะดีนะฮ์เช่นกันในปี ฮ.ศ. ๗๓(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/435).

² อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นชะดีษสะสัน (al-Tirmidhiy , n.d. : 2167).

³ อะบูอีซา กล่าวว่า เป็นชะดีษสะสันเศาะฮีย (al-Tirmidhiy, n.d. : 2165).

⁴ สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๗๘, ๑๘๓, ๒๑๖

⁵ บันทึกโดย al-Bukhārī, 1422. : 4498, 6881.

กับสิ่งที่ชนยุคต้นของอิสลามได้รวมตัวกันอยู่ และพวกเขาทราบดีว่าประชาชาตินี้จะไม่เกิดการรวมตัวขึ้นมาใหม่ได้หลังจากที่ได้เกิดการแตกแยก นอกจากนี้ด้วยสิ่งที่ชนยุคแรกได้รวมตัวกันอยู่บนนั้นเท่านั้น คือ กิตาบของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ดังนั้นพวกเขาได้กระตือรือร้นในการชักชวนมนุษยเพื่อพิสูจน์กับสิ่งที่ชนยุคแรกได้รวมตัวกัน และละทิ้งกับทุกสิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการแตกแยกกัน อัญญาอะบะรียได้อธิบายว่า : “อัลลอฮ์ ﷻ ได้รวมหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาจากเอาส์และเคาะซเราะญ์บนศาสนาของพระองค์ หลังจากที่ได้แตกแยกเป็นศัตรูกัน แล้วกลับกลายเป็นพี่น้องกัน ในที่สุด หากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้จ่ายสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดินทั้งหมด ก็ไม่สามารถทำให้หัวใจรวมได้ แต่ทว่าอัลลอฮ์ ﷻ ได้รวมหัวใจของบรรดาผู้ศรัทธาด้วยทางนำที่ถูกต้อง” (al-Tabariy, 2000 : 14/45).

การศรัทธาและการยอมรับศาสนาของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสาเหตุทำให้บรรดาผู้ศรัทธาเป็นหนึ่งเดียวและกลายเป็นพี่น้องกัน

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกิดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ คุซัยมะฮ์¹ ได้แต่งหนังสืออัตเตาฮีด วะอิชบาตศิฟาตอัรริบอ อัชชะวะญ์ล (كتاب التوحيد وإثبات صفات الرب عزوجل) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เคาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า : “แท้จริงเรายืนยันหยัดต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในสิ่งที่พระองค์ทรงยืนยันหยัดให้กับพระองค์เอง และขอยืนยันสิ่งเหล่านั้นด้วยลิ้น และเชื่อมั่นด้วยใจ โดยไม่เปรียบเทียบเหมือนพระพัตรของพระเจ้ากับใบหน้าของคนหนึ่งคนใดจากมัลลูก มหาบริสุทฺ์พระเจ้าจากการเปรียบเทียบเหมือนมัลลูกและจากคำกล่าวของผู้ปฏิเสธคุณลักษณะของพระองค์” (Ibn Khuzaimah, 1993 : 1/26).

กลุ่มสะลัฟศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงยืนยันไว้ให้กับพระองค์เอง และไม่เปรียบเทียบพระองค์กับมัลลูก

2) อิมามอะบู ญะอ์ฟร อัญญาอะฮาวี² ได้แต่งหนังสืออัลอะกิดะฮ์อัญญาอะฮาวียะฮ์ (العقيدة الطحاوية) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และแท้จริงอัลกุรอาน คือ กะลามุลลอฮ์ เป็นคำตรัสที่เริ่มจากพระองค์โดยไม่มีวิธีการ และเป็นวะฮยูทรงประทานลงมาให้กับเราะสูลของพระองค์ และบรรดามุอ์มินยอมรับเป็นความจริงและเชื่อมั่นอย่างแน่นแฟ้นว่าแท้จริงอัลกุรอานคือกะลามุลลอฮ์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบน อิสฮาก เบน คุซัยมะฮ์ เบน อัลมุสเระฮ์ เบน คอลิหฺ เบน บักร อัลนัยสาบูรียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๑๑(al-Dhahabi, 1985 : 14/365 ; al-Zirikli, 2002 : 6/29).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เบน มุฮัมมัด เบน สะละมะฮ์ อัลมิศรียฺ อะบู ญะอ์ฟร อัญญาอะฮาวี อัลฮะนะฟีเย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๑ (al-Dhahabi, 1985 : 15/27 ; al-Zirikli, 2002 : 1/206).

ตะอาลาอย่างแน่นอน ไม่ใช่เป็นมัดลูกเหมือนกับคำพูดของมนุษย์ ผู้ใดได้ยินแล้วอ้างว่ามันคือ คำพูดของมนุษย์ แท้จริงเขาได้ปฏิเสธศรัทธา และอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตำหนิ เหาความผิดและสัญญากับเขาคัวยนรก โดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿إِن هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ﴾¹ ความว่า: นี่มิใช่อื่นใดนอกจากเป็นคำพูดของบุรุษ (สุเราะฮ์อัลมุดดัษชิร : ายะฮ์ 25) เรารู้และเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า แท้จริงอัลกุรอานคือ คำตรัสของผู้ทรงสร้างมนุษย์และไม่เหมือนกับคำพูดของมนุษย์” (al-Tahāwiy, 1414 : 40).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ศรัทธาว่า อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ ไม่ใช่มัดลูก ต่างกับอะกีดะฮ์ของกลุ่มมูตะชีละฮ์ที่ศรัทธาว่า อัลกุรอานคือ มัดลูกไม่ใช่กะลามุลลอฮ์

3) อิมามอะบู บักร อัลอาญูรีย¹ ได้แต่งหนังสืออัชชะริอะฮ์ (كتاب الشريعة) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า: “และการศรัทธาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ อัชชะวะญ์ลทรงหัวเราะ” (al-’Ajurii, 1996: 2/1051).

เตาฮีดในสมัยสะลัฟได้ศรัทธากับตัวบทตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษด้วยความหมายของมัน โดยไม่ตีความเช่นเหมือนกับกลุ่มมูตะชีละฮ์

2.2.1.2 กลุ่มเคาะลัฟ

2.2.1.2.1 หลักการศรัทธาของชาวเคาะลัฟ

กลุ่มเคาะลัฟหรือมูตะกัลลิมีน² จะใช้หลักการศรัทธาในเรื่องของเตาฮีดดังนี้

1) การให้ความสำคัญกับความคิดเหนือหลักฐาน

การให้ความสำคัญกับความคิดเหนือหลักฐานคือหลักการที่สำคัญที่สุดในบรรดาหลักการทั้งหมดของพวกมูตะกัลลิมีน และหลักการอื่นที่นอกเหนือทั้งหมดจะรวมอยู่บนหลักการแห่งนี้ ซึ่งกลุ่มเคาะลัฟได้วาดมโนภาพความสำคัญของความคิดดังกล่าวอธิบายของอัลสุลละมียะและอัลอะกีลมี ๔ ข้อดังนี้

ก. แท้จริงการพิสูจน์ด้วยหลักฐานแห่งความคิดคือ รากฐานในการให้เหตุผลตามความปรารถนาของการเป็นพระเจ้า เพราะมันเป็นหลักฐานที่แน่ชัด

ข. ความคิด คือ รากของบทบัญญัติ (จากอัลกุรอานและอัล ฮะดีษ) และไม่สามารถรู้ถึงความถูกต้องของปรากฏการณ์บทบัญญัติได้ นอกจากด้วยการรู้จักผู้ทรงสร้าง คุณลักษณะของพระองค์ และสัญญาณมูญิซะฮ์ (สิ่งที่ผิดธรรมชาติซึ่งมนุษย์ไม่สามารถกระทำได้) ที่ชี้ให้เห็นถึงความถูกต้องของเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ และสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดสำเร็จได้นอกจากด้วยความคิด

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบน อัลฮุสัยน เบน อัลดุลลอฮ์ อัลอาญูรีย อัลบัฆดาดีเย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๖๐(al-Dhahabiy, 1985 : 16/133 ; al-Zirikli, 2002 : 6/97).

² มูตะกัลลิมีน คือ กลุ่มที่ใช้แนวทางหลักตรรกหรือสติปัญญาเป็นหลักในการอธิบายหลักอะกีดะฮ์และเตาฮีด

ค. เมื่อเกิดการคัดค้านระหว่างบทบัญญัติกับความคิดขึ้นมาจะพิจารณากับความสอดคล้องกับเหตุผลแห่งความคิดที่ถูกต้องแล้วจะถือว่าบทบัญญัตินั้นไม่ถูกต้อง (ไม่เคาะฮิช) หรือจะตีความบนหนทางของความสวยงาม

ง. แท้จริงพวกเขาได้รับหลักการแห่งความคิดจากการโต้เถียงพวกเขากับนักปรัชญา และพวกเขาก็เชื่อมั่นเป็นสิ่งมั่นคงกว่าอัลกิตาบและอัลสุนนะฮ์ และกล่าวปฏิเสธ เปิดเผยการบิดพริ้วกับฝ่าฝืน และกล่าวหาว่าละเมิดกับผู้ที่ไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการอุตริแห่งนี้ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาไม่เห็นด้วยและแบ่งแยกในบรรดาพวกเขา และต่างคนต่างกล่าวหาว่าเป็นปฏิเสธในเมื่อมีการขัดแย้งกับหลักการนี้

ทั้งสองได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ด้วยเหตุผลของหลักการแห่งนี้ ทำให้พวกเขาเกิดการปฏิเสธมากมายต่ออะกีดะฮ์ที่อ้างด้วยหลักฐานจากอัลกิตาบ และอัลสุนนะฮ์ที่ขัดแย้งกับความคิด ซึ่งความคิดในที่นี้หมายถึงความคิดของพวกเขาที่มาจากปรัชญาของผู้หลงทาง แต่พวกเขาก็ถือว่าเป็นหลักฐานที่ถูกต้อง ส่วนหลักฐานอื่นนั้นถือว่าเป็นหลักฐานที่ต้องสงสัย (al-Sulamiy, 2001 : 73 ; al-‘Aqīl, 1998 : 70-72).

2) การเปียงเบนจากหลักฐานที่ชัดเจน

การเปียงเบนในที่นี้ หมายถึงการเปียงเบนโดยวิธีการตะอ์วีล หรือตัฟวีฎ
ตะอ์วีล หมายถึง การหันคำพูดที่ปรากฏไปสู่ความหมายอันอื่นที่นอกเหนือจากความประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของพวกเขา (มุตะกัลลิมีน) อาทิ เช่น การตีความหมายของ “อิสติวอาฮ์ อะลา อัลฮัจญ์ ” แปลว่า การทรงสถิตย์อยู่เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ กลุ่มมุตะกัลลิมีนมีความเห็นว่า “อิสติวอาฮ์” มีความหมายเป็น “อิสติลาฮ์” แปลว่า “ครอบครองและมีอำนาจเหนือ ” ซึ่งแตกต่างจากความหมายของชาวสะลัฟที่ไม่มีการเปียงเบน (al-‘Aqīl, 1998 : 73-74)

ตัฟวีฎ หมายถึง การยุติในการให้การยืนหยัดและการปฏิเสธด้วยเหตุผลว่า แท้จริงอายะฮ์อัศศิฟาต (อายะฮ์ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์) นั้นเป็นส่วนหนึ่งของอายะฮ์อัลมุตะซาบิฮาต (อายะฮ์ที่คลุมเครือ) ที่เข้าใจยากโดยสติปัญญา แตกต่างจากชาวสะลัฟที่ให้การยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ตามความหมายจริงเหมาะกับพระองค์และความรู้เรื่องกัยฟิยะฮ์ (วิธีการ) เป็นสิทธิของพระองค์เท่านั้น (al-Qūsiy, 2002 : 392).

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลฮัจญ์รี¹ ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับอะกีดะฮ์เตาฮีดหลายเล่ม มีทั้งที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น หนังสือกิตาบกะบิร ฟิ ศิฟาต (كتاب كبير في الصفات) กิตาบ ฟิ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เป็น อิสมาอิล เบน อิสฮาก เบน สาลิม เบน อิสมาอิล เบน อับดุลลอฮ์ เบน มุซา เบน บิลาล เบน อะบี บุรตะฮ์ เบน อะบี มุซา อัลฮัจญ์รี อะบูอัลฮะสัน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๔(al-Dhahabi, 1985 : 15/851 ; al-Zirikli, 2002 : 4/263).

ญะวาซ รุอัยยะฮ์ อัลลอฮ์ บิลอับศอร (كتاب في جواز رؤية الله بالأبصار) และอัลลุมอ ฟิ อรรถออต อะลาอะฮล อัจซัยฆ ฆะ อัลบิตอะฮ์ (اللمع في الرد على أهل الزيغ والبدع) เป็นต้น และที่แต่งตามแนวทางสะลัฟ อาทิเช่น หนังสือมะกอလာต อัลอิสลามียีน (مقالات الإسلاميين) ริสาละฮฺ อิลา อะฮล อัจซัยฆ (رسالة إلى أهل الثغر) และอัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัคดียานะฮ์ (الإبانة عن أصول الديانة) เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากว่าชีวิตของอะบู อัลฮะสัน อัลอ้อซะรียะฮ์ได้มีการเปลี่ยนแปลง ๓ ช่วงระยะด้วยกัน¹ คือระยะแรกท่านอยู่ในมูตะซิละฮ์ซึ่งเป็นช่วงที่มีการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ตะอาลา ระยะที่สองคือช่วงที่ท่านอยู่ในอัลกุลลาบียะฮ์เป็นช่วงที่มีการยืนหยัดกับศิฟาตออักสิยะฮ์ทั้งเจ็ดหรือศิฟาตมะอานีย์คือ อัลฮะยาซ อัลอิลม อัลกุฎเราะฮ์ อัลอิรอตะฮ์ อัลสัมอ อัลบะศัรและอัลกะลัม พร้อมกับตะวิล (ตีความ) ศิฟาตเคาะบะริยะฮ์ (คุณลักษณะต่างๆ ที่มาจากการรายงาน) เช่น อัลวัญญ์ อัลยะดัยน อัลเกาะดัมและอัลสาก เป็นต้น ระยะที่สามคือเป็นช่วงที่มีการยืนหยัดกับศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดโดยไม่มีวิธีการ ไม่มีการเปรียบเทียบ ตามแนวทางสะลัฟอย่างเต็มรูปแบบ ดังที่ปรากฏในหนังสืออัลอิบานะฮ์ ท่านกล่าวว่า : “และสรุปคำพูดของเรา คือ แท้จริงเราขอยืนยันต่ออัลลอฮ์ บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์ สิ่งที่มาจากอัลลอฮ์ และสิ่งที่ได้รายงานอย่างเชื่อถือจากท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ เราจะไม่ต้านทานสิ่งนั้น ” (al-Ash‘ariy, 1990 : 43).

การศรัทธาในเตาฮีดที่แท้จริงจะยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีซ โดยไม่มีวิธีการ ไม่มีการเปรียบเทียบและไม่มีการตีความ ซึ่งต่างกับกลุ่มเคาะลัฟที่มีการตีความในเรื่องอายะตุศศิฟาต

2) อิมามอัลมาตุรียะฮ์² ได้แต่งหนังสือเตาฮีด (التوحيد) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการมองเห็นพระเจ้าในวันอาคิเราะฮ์ (อรรถุอัยยะฮ์) ว่า : “แล้วหากได้มีการกล่าวว่า จะมองเห็นพระเจ้าอย่างไร? ได้มีการตอบว่า โดยไม่มีวิธีการ เนื่องจากวิธีการนั้นจะเกิดขึ้นกับสิ่งที่มีภาพปรากฏ แต่ทว่าจะมองเห็นพระเจ้าโดยไม่ใช้ลักษณะอื่น นั่ง เอนกาย แขนง แยกออก อยู่ตรงข้าม หมุนกลับหลัง สั้น ยาว แสง มีด เจียบ เคลื่อนไหว สัมผัสกัน แตกต่างกัน อยู่ภายนอกและอยู่ภายใน ไม่ใช่ความหมายว่า การรับเอาโดยการนิมโนภาพหรือการกำหนดโดยสติปัญญา เนื่องจากความสูงส่งพระองค์จากสิ่งเหล่านั้น ” (al-Māturīdīy, n.d. : 85).

¹ al-Ash‘ariy, 1990 : 29 ; al-Ash‘ariy, 1413 : 14.

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น มะฮมูด อะบู มันศูร อัลมาตุรียะฮ์ เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านวิชาเตาฮีดอีกคนหนึ่ง ที่ร่วมสมัยกับอะบู อัลฮะสัน อัลอ้อซะรียะฮ์ และมีจุดประสงค์เหมือนกันในการปราบปรามแนวคิด มูตะซิละฮ์ ซึ่งทำหน้าที่บัพบาทเผยแพร่พระอภัยคัมภีร์เตาฮีดแถบเมืองสะมาฏักอนด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๓๓(al-Zirikliy, 2002 : 7/19).

เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟจะใช้ความคิดและการตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งยังพบว่าการยึดมั่นในเตาฮีด การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ก็ยิ่งเหมือนกับสะลัฟในบางเรื่อง เช่น การยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาต่อสวรรค์และนรก เป็นต้น

2.2.2 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๕ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.2.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๕ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔¹

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๕ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอะบู อัลกอสิม อัลลาละกาอีย² ได้แต่งหนังสือซัรฮ อูศูล อือติกอต อะฮล อัลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เคาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“ความหมายที่ถูกรายงานในคำตรัสของพระองค์ ﷻ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى” ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปราณี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา: อายะฮ์ ๕) และแท้จริงอัลลอฮ์อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ อัลลอฮ์ อัชชะวะญ์ลตรัสว่า ﷻ إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَبِيرُ” ความว่า : คำกล่าวที่ดีเยี่ยมจะขึ้นไปสู่พระองค์ (สุเราะฮ์ฟาฏีร : อายะฮ์ ๑๐) และพระองค์ตรัสว่า ﷻ ءَأَمِنُمْ مِّنَ السَّمَاءِ” ความว่า : พวกเขาจะปลอดภัยจากพระเจ้าผู้ทรงสถิตอยู่ ณ พากฟ้าหรือ (สุเราะฮ์อัลมุลก : อายะฮ์ ๑๖) และพระองค์ตรัสอีกว่า ﷻ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ” ความว่า : และพระองค์คือผู้ทรงชนะเหนือปวงบ่าวของพระองค์ (สุเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ ๑๘) อายะฮ์เหล่านี้ได้บ่งชี้ว่า แท้จริงพระองค์นั้นอยู่บนปากฟ้าและความรู้ของพระองค์อยู่กับทุกที่ สิ่งเหล่านั้นได้รายงานจากอุมร์ อิบน์ มัสอูด อิบน์ อับบาสและอุมมุ สะละมะฮ์ และจากตาบีอิน ได้แก่ เราะบิอะฮ์ สุลัยมาน อัตตัยมีย และมุกอติล เบน ฮัยยาน และสิ่งเหล่านั้นได้กล่าวโดยมาลิก อัชเชารีย์และอะฮมัด” (al-Dhahabi, 1991 : 262).

¹ ดูหน้า ๖9-79

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบบะตุลลอฮ์ เบน อัลฮะสัน เบน มัสนูร อัฏฏะฮาบะรี อิบน์ อัลกอสิม อัลลาละกาอีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๑๘ (al-Dhahabi, 1985 : 17/419 ; al-Zirikli, 2002 : 8/71).

อายะห์ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นเป็นหลักฐานยืนยันถึงคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮ์ ﷻ คือ การอยู่เหนือของอัลลอฮ์ ﷻ หรือการทรงสถิตเหนือบัลลังก์ของพระองค์ ดังรายงานจากเศาะฮาบะฮ์ ตาบิอีน และตาบิอิต ตาบิอีน

2) อิมามอะบู อุมร์ อัฏฏะฮะลิมันกีเย ¹ ได้แต่งหนังสืออัลลุศูล อิลา มะอริฟะฮ์ อัลลุศูล (الوصول إلى معرفة الأصول) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“บรรดามุอ์มินจากอะฮลิสสุนนะฮ์ มีมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า ความหมายคำตรัสของพระองค์ ﴿ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ﴾ ความว่า : และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ ณ แห่งใด (สุเราะฮ์อัลหะดีด : อายะฮ์ ๔) และเช่นเดียวกับนั้นที่มาจากอัลกุรอาน แท้จริงความหมายของมันคือ ความรู้ของพระองค์ และอัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่บนฟากฟ้าทั้งเจ็ดด้วยอาตมันของพระองค์ ผู้ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ด้วยวิธีการที่พระองค์ทรงประสงค์” (al-Dhahabiy, 1991 : 264).

อะฮลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ยึดมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ อยู่เหนือบัลลังก์ และพระองค์ทรงรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เหมือนกับกลุ่มมูตะฮิละฮ์ที่ยึดมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นอยู่ทุกหนแห่ง

3) อิมามอะบู อุซมาน อัศศอบูนีย ² ได้แต่งหนังสืออรริสาละฮ์ ฟิ อัสนุนนะฮ์ (الرسالة في السنة) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันถึงเตาฮีดสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “ชาวอะดีษศรีทฮาและปฏิญาณว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดของพระองค์ ดังที่กิตาบของพระองค์ทรงกล่าวไว้กับมัน บรรดาอะละมาอ์ของประชาชาตินี้และผู้บริสุทธีจากผู้นำสะลัฟมีความเห็นเหมือนกันว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ อยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ และบัลลังก์ของพระองค์นั้นอยู่บนฟากฟ้าทั้งเจ็ด” (al-Dhahabiy, 1991 : 265).

อะละมาอ์อะดีษศรีทฮาต่ออายะตุศคิฟาตตามตัวบทที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลอะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่การตีความ

2.2.2.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๕ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔³

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อุมร์ อะฮมัด เบน มุฮัมมัด เบน อับดุลลอฮ์ อัลอันดะลุสีย อัฏฏะฮะลิมันกีเย อัลมาลิกีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๒๙ (al-Dhahabiy, 1985 : 17/566 ; al-Zirikli, 2002 : 1/212).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อุซมาน อิสมาอิล เบน อับดุลเราะมาน เบน อะฮมัด เบน อิสมาอิล อัศศอบูนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๔๙ (al-Dhahabiy, 1985 : 18/40 ; al-Zirikli, 2002 : 1/317).

³ ดูหน้า ๗9-82

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๕ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลบะกิลลาณีย์¹ ได้แต่งหนังสือตำฮีด อัลอะวาอิล ฟิ ตลคิศ อัตตะลาอิล (تمهيد الأوائل في تلخيص الدلائل) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาประกอบการอธิบาย เช่น ท่านอธิบายว่า ผู้สร้างโลกนี้คือหนึ่งเดียวเท่านั้นและเป็นไปไม่ได้ที่ผู้สร้างโลกนี้จะเป็นสองหรือมากกว่านั้น โดยกล่าวว่า :

“และหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ แท้จริงกับผู้สร้างสองคนนั้นจะเกิดความขัดแย้งกัน และจะพบผู้หนึ่งตรงข้ามความประสงค์ของอีกผู้หนึ่ง เช่น ผู้หนึ่งต้องการรักษาชีวิตของร่างกายและอีกผู้หนึ่งต้องการให้ตาย แนนอนทั้งสองจะพบกับความอ่อนแอหรือผู้หนึ่งผู้ใดของทั้งสอง เพราะเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดความสมบูรณ์กับทั้งสองที่ขัดแย้งกัน ดังนั้นทั้งสองจะเกิดความอ่อนแอและความอ่อนแอเป็นส่วนหนึ่งของคุณลักษณะสิ่งใหม่ และผู้ทรงนิรันดรคือพระเจ้าที่ไม่อ่อนแอเป็นผู้ที่อ่อนแอ” (al-Bāqillāniy, 1987 : 45).

อุละมาฮ์เคาะลัฟจะใช้ความคิดและหลักตรรกวิทยาเป็นหลักในการอธิบายเตาฮีดเพื่อการยืนยันหะดีด แตกต่างกับอุละมาฮ์สะลัฟที่ใช้หลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษในการยืนยันหะดีดในเตาฮีด

2) อิมามอับดุลกอฮิร อัลบัฆดาดี² ได้แต่งหนังสืออุศูลุดดีน (أصول الدين) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตอัลวัลญูญ์และอัลฮัยนว่า :

“และที่ถูกต้องสำหรับเราคือ คำว่า “وجهه” หมายถึง “اتجاه” แปลว่า อาตมันของพระองค์ และคำว่า “عينه” หมายถึง “رؤيته للأشياء” แปลว่า การเห็นของพระองค์ในสิ่งต่าง ๆ และคำตรัสของพระองค์ ﴿وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ﴾ (สุเราะฮ์ฮัจญะฮ์ : อายะฮ์ ๒๗) ความหมายของมันคือ “ويبقى ربك” แปลว่า “และพระเจ้าของเจ้าจะยังคงเหลืออยู่” และคำตรัสของพระองค์ ﴿وَلَنُصَنِّعَ عَلَىٰ عَيْنِي﴾ (สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ 39) คือ “على رؤية مني” แปลว่า “ภายใต้การเห็นของฉัน” (‘Abd al-Qāhir al-Baghdādīy, 2002 : 129-130).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร มุฮัมมัด เบ็น อักฎอยยิบ เบ็น มุฮัมมัด เบ็น ญะอ์ฟัร อัลบะกิลลาณีย์ เกิดในเมืองบัศเราะฮ์ เมื่อปี ฮ.ศ. ๓๓๘ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 403 (al-Dāwūd, 1983 : 6/176 ; al-Zirikli, 2002 : 6/176).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มัสนูร์ อับดุลกอฮิร เบ็น ฏอฮิร เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อับดุลลอฮ์ อัลบัฆดาดี อัตตะหะมิมีย อัลอัศฟะรอฮียีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๒๙ (al-Dhahabiy, 1985 : 17/572 ; al-Zirikli, 2002 : 4/48).

อุละมาอ์เคาะลัฟใช้ความคิดในการตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวกับศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะเกรงว่าจะเหมือนกับคุณลักษณะของมัจลุอุ

2.2.3 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๖ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.3.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๖ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ และศตวรรษที่ ๕¹

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๖ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมาม อัลบะฆะวะวีย์² ได้แต่งหนังสือมะอาลิม อัตตันซีล (معالم التنزيل) ในคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เคาฮาบะฮ์ ตาบีอีน และตาบีอิตาบีอีนทุกประการ เช่น การอธิบายของท่านเกี่ยวกับคำตรัส

﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

(سورة الأعراف : بعض من آية 54)

ท่านกล่าวว่า : “มูตะซัลละฮ์ได้ตีความอัลอิสติวอาด้วยอัลอิสตีละฮ์ (การครอบครอง) ส่วนอะฮลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์กล่าวว่า : การทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮ์ โดยไม่มีวิธีการ ที่วาญิบต้องศรัทธากับมัน (al-Dhahabi, 1991 : 280).

อะฮลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ศรัทธาว่าอัลอิสติวอาหรือการทรงสถิตย์อยู่บน บัลลังก์เป็นศิฟตหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่จำเป็นต้องศรัทธา ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มมูตะซัลละฮ์ที่ให้ ความหมายอัลอิสติวอาเป็นการครอบครอง

2) อิมามอะบู อัลกอสิม อัตตัยมียี³ ได้แต่งหนังสืออัลฮุญญะฮ์ ฟิ บะยาน อัลมะฮัจญะฮ์ วะ ชัรฮ อะกีดะฮ์ อะฮล อัลสุนนะฮ์ (الحجة في بيان المحجة وشرح عقيدة أهل السنة) ได้ อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ในหนังสือของท่านว่า :

“และในบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะคือการได้ยิน และการมองเห็น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑) และพระองค์ตรัสอีกว่า ﴿وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ (ความ

¹ ดูหน้า 69-83

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มัฮฺย อัลสุนนะฮ์ อะบู มุฮัมมัด อัลหุสัยน เบน มัสอูด เบน มุฮัมมัด อัลบะฆะวะวีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๑๐ หรือ ๕๑๖ (al-Dhahabi, 1985 : 19/439 ; al-Zirikli, 2002 : 2/259).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลกอสิม อิสมาอิล เบน มุฮัมมัด เบน อัลฟุฎล เบน อะลี เบน อะฮมัด เบน ฆออิร อัตตัยมียี อัลอัคซะยานี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๓๕(al-Dhahabi, 1985 : 20/80 ; al-Zirikli, 2002 : 1/323).

ว่า : อัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงไต่ฝัน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อันนินสาอ์ : อายะฮ์ ๑๓๔)” (Abū al-Qāsim al-Taimīy, 1990 : 1/176).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ใช้หลักการอายะฮ์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ﴾

﴿البصير﴾ ในการยึดมั่นต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด

3) อิมามตะกียุดดีน อัลมัคดิสีย์¹ ได้แต่งหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลออิติกอด

(الإقتصاد في الاعتقاد) ได้อธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะ อัลอิสติวอาอ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า :

“แท้จริงพระองค์นั้นทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ ดังที่พระองค์ทรงบอกไว้กับพระองค์เอง” (al-Maqdīsiy, 1993 : 80) เช่นเดียวกับการอธิบายของท่านเกี่ยวกับ ศิพัตุนซูลของอัลลอฮ์ ﷻ ว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงเสด็จลงสู่ฟากฟ้าคุณยาทุกย่ำ คีน จำเป็นต้องศรัทธา ยินยอม และละทิ้งคัดค้านกับมัน ยอมรับโดยไม่มีวิธีการ ไม่มี การอุปมา ไม่มีการตีความ และไม่ให้ความบริสุทธิ์ที่ทำให้เกิดการปฏิเสธความจริง ของการเสด็จลง” (al-Maqdīsiy, 1993 : 100).

อุละมาอ์อะฮฺลุสสุนนะฮ์ ยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ปรากฏใน อัลกุรอานและอัลฮะดีษทุกประการ โดยไม่ตีความและไม่เปรียบเทียบพระองค์กับสิ่งอื่น

2.2.3.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๖ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ และศตวรรษที่ ๕²

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๖ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง เคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลฆะฆะซาลี³ ได้แต่งหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลออิติกอด (الإقتصاد في

الإعتقاد) เป็นหนังสือที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาประกอบการอธิบาย เช่น ท่านกล่าวว่า :

“เรายืนยันว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงบริสุทธิ์จากการมีคุณลักษณะอยู่บน บัลลังก์ ทุกสิ่งที่มีนั้นคงอยู่บนมวลสาร (ญิสม) คือ สิ่งที่ถูกกำหนดโดยไม่มีข้อสงสัย บางทีมันใหญ่กว่าหรือเล็กกว่าหรือเท่ากัน ทั้งหมดนั้นจะไม่หลุดพ้นจากการ ประมาณการ และหากยอมให้มวลสารสัมผัสกับด้านหนึ่ง แน่นอนมันจะสัมผัสกับ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อิมาม อัลหาฟิซ ตะกียุดดีน อะบู มุฮัมมัด अबดุลฆะฆะซาลี เบ็น अबดุลลาหิด เบ็น สุรूर อัลมัคดิสีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 600 (al-Dhahabiy, 1985 : 21/443 ; al-Zirikliy, 2002 : 4/34).

² ดูหน้า 79-85

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ฮามิด มุฮัมมัด เบ็น มุฮัมมัด อัลฆะฆะซาลี อัลญุญัยดี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๕๐ และ เสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. 505 (al-Dhahabiy, 1985 : 19/322 ; al-Zirikliy, 2002 : 7/22).

ด้านต่างๆ ทั้งหมด แล้วมันกลายเป็นสิ่งที่ถูกห้อมล้อมกับมัน ผู้ต่อต้านจะไม่ศรัทธา กับสภาพเช่นนั้นและจะตามแนวทางของเขาด้วยความจำเป็น โดยภาพรวมแล้วสิ่งที่ อยู่บนมวลสารต้องเป็นมวลสารเช่นกัน และไม่อาศัยกับมันนอกจากคุณลักษณะ แท้จริงมีความชัดเจนว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้นไม่ใช่เป็นมวลสารและไม่ใช่เป็นคุณลักษณะ ดังนั้นไม่จำเป็นต้องนำหลักฐานมากกับการยืนยันนี้” (al-Ghazāliy, 2004 : 38).

อิมามอัลฆะซาลีใช้หลักความคิดและตรรกวิทยาเป็นหลักในการอธิบายและการ ยืนยันในเตฮีด ไม่เหมือนอูละมาอะสะลัฟที่ใช้อายะฮ์อัลกุรอานและอัลชะดีษเป็นหลักในการยึดมั่น ในเตฮีดของอัลลอฮ์ ﷻ

2) อิมามอัลฆะซนะวี¹ ได้แต่งหนังสือกิตาบ อุกุล อัดดีน (كتاب أصول الدين) เป็นหนังสือที่อธิบายเตฮีดตามแนวทางเคาะลัฟโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการอธิบาย เช่น ท่าน อธิบายเกี่ยวกับศิฟัตวะฮดานียะฮ์ว่า : “ผู้ทรงสร้างโลกนี้คือหนึ่งเดียวไม่มีภาคีสำหรับพระองค์ เพราะว่าหากมันมีผู้สร้างสองคนหรือมากกว่า แน่นอนจะเกิดการคัดค้านและการต่อสู้ระหว่างกัน นั้น ง่ายที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสียและทำให้เกิดความอ่อนแอของผู้หนึ่งในสอง และผู้อ่อนแอนั้นไม่ สามารถที่จะเป็นพระเจ้าได้ ดังนั้นในเมื่อไม่สามารถยืนยันหยัดกับผู้สร้างสองคนได้ แน่นอนคนเดียว นั้น เป็นสิ่งที่จำเป็น” (al-Ghaznawiy, 1998 : 64).

การอธิบายเตฮีดของอูละมาอะเคาะลัฟโดยรวมแล้ว ใช้หลักความคิดและตรรกวิทยา ในการอธิบายเพื่อยืนยันในความเป็นเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ ดังการอธิบายของอิมามอัลฆะซนะวี

2.2.4 เตฮีดในศตวรรษที่ ๗ แห่งอิญญะเราะฮ์ ศักราช

2.2.4.1 กลุ่มสะลัฟ

เตฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๗ แห่งอิญญะเราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๖²

ในบรรดาอูละมาอะศตวรรษที่ ๗ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ กุฎามะฮ์ อัลมัคดิสีย์³ ได้แต่งหนังสือลุมอะฮ์ อัลอิติกอด (لمعة الاعتقاد) เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางสะลัฟเช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตกะลามว่า: “และส่วนหนึ่งจากคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ คือ พระองค์เป็นผู้ทรงตรัสด้วยคำ ตรีศที่ดั้งเดิม ได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์จากมักลูกของพระองค์ มูซาได้ยิน

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะมาลุดดีน อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น สะอิด อัลฆะซนะวี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๕๙๓(al-Zirikli, 2002 : 1/217)

² ดูหน้า 69-86

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด มุวัฟฟิก อัดดีน अबดุลลอฮ์ เบ็น อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อะฮมัด เบ็น กุฎามะฮ์ อัลญะมาฮีย อัลมัคดิสีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๒๐(al-Dhahabi, 1985 : 22/165).

โดยตรงไม่มีสื่อกลาง ญิบรีล อะลัยฮิสสะลาม และผู้ได้รับอนุญาตจากมะลาอิกะฮ์ และเราะสูลของพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ จะตรัสกับบรรดามุอ์มินในวันอาคิเราะฮ์และบรรดามุอ์มินจะพูดกับพระองค์ และพระองค์จะทรงอนุญาตให้กับพวกเขา แล้วพวกเขาจะได้เยี่ยมพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ ความว่า : และอัลลอฮ์ได้ตรัสแก่หมู่ชาจริง ๆ (สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 164) และ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสอีกว่า ﴿يٰمُوسَىٰ اِنِّي اصْطَفَيْتَكَ عَلَىٰ اٰنَاسٍ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمِي﴾ ความว่า : โอ้มูซา แท้จริงข้าได้เลือกเจ้าให้เหนือกว่ามนุษย์ทั้งหลาย เนื่องด้วยบรรดาสา ส์นของข้าและด้วยถ้อยคำของข้า (สุเราะฮ์อัลอะฮรอฟ : อายะฮ์ 144)” (Ibn Qudāmah, 2000 : 15).

อุละมาอ์สะลัฟยอมรับว่ากะลามคือ ศิพฺตหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่พระองค์ทรงตรัสไว้ และได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ ดังหลักฐาน จากสุเราะฮ์ อันนิสาอ์ อายะฮ์ที่ ๑๖๔ และ อัลอะฮรอฟ อายะฮ์ที่ ๑๔๔ ตรงกันข้ามกับกลุ่มมุอตะซิละฮ์ที่ศรัทธาว่ากะลามไม่ใช่คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ และไม่สามารถได้ยินได้

2) อิมามฎิยาอ์ อัลดีน อัลมัคดิสีย¹ ได้แต่งหนังสืออิกติศอศ อัลกุรอาน บิเอาดิฮียี อิลา อ์เราะฮิม อ์เราะฮิมาน (إختصاص القرآن بعوده إلى الرحيم الرحمن) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางสะลัฟเช่นกัน เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับอัลกุรอานเป็นกะลามุลลอฮ์ว่า :

“และหากชายคนหนึ่งได้สาบานว่าเขาจะไม่พูดในวันนี้ หลังจากนั้นได้อ่านอัลกุรอาน หรือได้ละหมาด หรือได้ให้สลามในละหมาด ชายคนนั้นไม่ผิดคำสาบาน เพราะไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับกะลามอัลลอฮ์ได้ อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ ซึ่งมันเริ่มจากพระองค์และมันจะกลับไปสู่พระองค์ ไม่มีสิ่งใดจากอัลลอฮ์เป็นมัดลูก ไม่ใช่คุณลักษณะของพระองค์ ไม่ใช่พระนามของพระองค์และไม่ใช่ความรู้ของพระองค์” (Diyā‘ al-Dīn al-Maqdisiy, 1989 : 32).

อุละมาอ์สะลัฟศรัทธาว่า อัลกุรอาน คือ กะลามุลลอฮ์ที่มาจากพระองค์ไม่ใช่เป็นมัดลูก เช่นเหมือนกับการศรัทธาของพวกมุอตะซิละฮ์ที่กล่าวว่าอัลกุรอานคือมัดลูก

2.2.4.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๗ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๖²

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฎิยาอ์ อัลดีน อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เบน อับดุลวาฮิด เบน อะฮมัด เบน อับดุลเราะฮมาน อัซซะอดี อัลมัคดิสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๔๓(al-Zirikli, 2002 : 6/255).

² ดูหน้า 79-87

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๗ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดาฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามฟักรุดดีน อัรรอซีย์¹ ได้แต่งหนังสืออะสาศ อัตตักดีส (أساس التقديس) ซึ่งเป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟซึ่งท่านกล่าวว่า :

“การสรรเสริญทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ สิ่งที่น่าปฏิบัติคือการมีของพระองค์ และการตั้งเดิมของพระองค์ สิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้คือการเปลี่ยนแปลงของพระองค์ และการสูญสลายของพระองค์ ความยิ่งใหญ่เหนือสิ่งอื่นใดคืออำนาจของพระองค์ และความสูงส่งของพระองค์ ความสมบูรณ์คือความโปรดปรานของพระองค์และความกรุณาของพระองค์ สิ่งที่ยังบอกถึงความเอเกะของพระองค์คือพื้นดินของพระองค์และฟากฟ้าของพระองค์ ความสูงส่งจากการไม่บริสุทธ์ของการเปรียบเทียบ และการปฏิเสธคือ บรรดาคุณลักษณะและบรรดาพระนามของพระองค์ ดังนั้น อัลอิสติวาฮ์ของพระองค์หมายถึง การบังคับและการครอบครองของพระองค์ และนุซูลของพระองค์หมายถึง ความดีและการมอบให้ของพระองค์ และอัลมะญีฮ์ของพระองค์หมายถึง คำชี้ขาดของพระองค์” (al-Rāziy, 1986 : 9).

อุละมาฮ์เคาะลัฟจะใช้หลักความคิดในการอธิบายและพิจารณาเกี่ยวกับเตาฮีด พร้อมทั้งตีความอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เช่นเดียวกับอิมามฟักรุดดีน อัรรอซีย์

2) อิมามอัลอามิดี² ได้แต่งหนังสือฆอยะฮ์ อัลมูรอม ฟิ อิลม อัลกะลาม (غاية المرام في علم الكلام) เป็นหนังสือเตาฮีดที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับคิฟตะกะลามในตอนหนึ่งว่า : “กลุ่มที่ถูกตัดจากบรรดาผู้นับถือศาสนาอิสลามได้มีทัศนะว่า พระเจ้าทรงไว้ซึ่งความสูงส่งยิ่ง เป็นผู้ทรงตรัสด้วยคำตรัสที่ตั้งเดิมทรงอยู่กับพระองค์รวมอยู่กับชาติ ไม่มีอักษร และไม่มีเสียง” (al-ʿĀmidī, n.d.: 87).

กลุ่มเคาะลัฟมีความศรัทธาว่า คิฟตะกะลามของอัลลอฮ์ นั้นไม่ใช่เป็นคำตรัสที่มีหุรฟ

และสามารถได้ยิน ดังคำอธิบายของอิมามอัลอามิดี ซึ่งไม่เหมือนกับกลุ่มสะลัฟที่ศรัทธาว่า กะลามคือคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีหุรฟและสามารถได้ยินกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อุมร์ เบน อัลฮะสัน เบน อัลฮุสัยน อัตตัยมีย อัลบักรีย อะบู अबดุลลอฮ์ ฟักรุดดีน อัรรอซีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๐๖(al-Subkiy, 1413 : 8/81 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/313).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน อะลี เบน มุฮัมมัด เบน สาลิม สัยฟุดดีน อัลอามิดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๓๑(al-Zirikliy, 2002 : 4/332 ; al-Dhahabiy, 1963: 2/259 ; Ibn Khalikān, 1900 : 3/293).

2.2.5 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.5.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๗

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๘ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง สะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ ตัยมียะฮ์ ได้แต่งหนังสือมัญมูอ อัลฟะตาวา (مجموع الفتاوى) ใน บรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอิน และตาบิอิตาบิอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“นี่คือการศรัทธาของกลุ่มผู้รอดพ้น ผู้ถูกช่วยเหลือจนถึงวันกิยามะฮ์ อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดา คัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์ การฟื้นคืนชีพหลังจากการตายและการศรัทธาต่ออัลเกาะดร์ ความดีและความชั่ว และส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อ อัลลอฮ์ คือ การศรัทธากับสิ่งที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เองในกิตาบ ของพระองค์ และกับสิ่งเราะสุลของพระองค์ ﷺ ได้ให้คุณลักษณะกับพระองค์ โดย ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ไม่ให้วิถีการและไม่อุปมา แต่ทว่า พวกเขาศรัทธาว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความ ว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์ อัจซุรอ : อายะฮ์ ๑๑)” (Ibn Taimiyyah, 1995 : 3/129-130).

กลุ่มอะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ศรัทธาต่ออรุกันอิมานทั้งหก ตลอดจนคุณลักษณะ ของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธ ไม่ให้วิถีการ และเปรียบเทียบ โดยยึดหลักการจากสุเราะฮ์อัจซุรอ อายะฮ์ที่ ๑๑

2) อิมามอัชชะฮะฮียะ² ได้แต่งหนังสืออัลอรรถ (العرش) ซึ่งเป็นหนังสือที่แต่งบนแนว ทางสะลัฟ ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการยืนยันหยัดกับพระนามของอัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์ว่า

“แนวทางของสะลัฟ คือ การยืนยันหยัดต่อบรรดาพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ และบรรดา คุณลักษณะของพระองค์ พร้อมกับการปฏิเสธความเสมอเหมือนกับมัลกุก การยืนยัน หยัดโดยไม่มี การเปรียบเทียบ การให้ความบริสุทธิ์โดยไม่มี การปฏิเสธ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือน

¹ ดูหน้า 69-88

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อะฮฺมัด เบน อุซมาน เบน ก็อยมาซ อัชชะฮะฮียะ ชัมสุตดีน อะบู अबดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๔๘ (al-Subkiy, 2004 : 1/352 ; al-Zirikliy, 2002 : 5/326).

พระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัซซุรอ : ายะฮ์ ๑๑) ในคำตรัสของพระองค์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ เป็นการปฏิเสธสำหรับการเปรียบเทียบ และการเสมอเหมือน และในคำตรัสของพระองค์ที่ว่า ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นการปฏิเสธสำหรับการออกนอกศาสนาและนิกายที่ปฏิเสธคุณสมบัติของพระเจ้า” (al-Dhahabi, 2003 : 1/188).

กลุ่มสะลัฟจะใช้อายะฮ์ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นหลักการในการยืนยันหัตพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด พร้อมทั้งปฏิเสธความเสมอเหมือนกับสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย ดังคำอธิบายของอิมามอัชชะฮบี

3) อิมามอิบนุ ก็อยยิม อัลญะฮิยะฮ์¹ ได้แต่งหนังสืออิจญ์ติมาอ อัลญุญช อัลอิสลามียะฮ์ อะลา ฆะชะวะ อัลมุอัฏฏิลียะฮ์ อะ อัลญะฮิยะฮ์ (اجتماع الجيوش الإسلامية على غزو المعطلة والجهمية) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางสะลัฟที่มีการยืนยันหัตคุณลักษณะสูงส่ง (อัลอูลู) ของอัลลอฮ์เหนือมีคฤกษของพระองค์ทั้งหลาย ด้วยหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษ คำกล่าวของเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอินและอุละมาอ์หลังจากนั้น อาทิ เช่น คำกล่าวของอะบู ฮะนีฟะฮ์ที่ว่า : “ผู้ใดกล่าวว่า ฉันไม่ทราบพระเจ้าของฉันอยู่บนฟ้าหรืออยู่บนแผ่นดิน แท้จริงเขาได้ปฏิเสธศรัทธาแล้ว เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ ความว่า : ผู้ทรงกรุณาปราณี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ (สุเราะฮ์ ฏอฮา : ายะฮ์ ๕) และบัลลังก์ของพระองค์นั้นอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ด” (Ibn al-Qaiyim, 1993 : 99).

กลุ่มสะลัฟจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน ตาบีอ ตาบีอินและอุละมาอ์หลังจากนั้น ทั้งหมดจะยืนยันหัตกับคุณลักษณะอัลอิสติวอาห์เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่ปรากฏในอัลกุรอาน และอัลฮะดีษทุกประการ

2.2.5.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๘ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๗

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๘ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ ญะมาอะฮ์¹ ได้แต่งหนังสืออิฎออฮ์ อัตตะลีล ฟิ ก็อฎอฮ์ อิฎญญ์ อะฮล อัตตะอิลีล (إيضاح الدليل في قطع حجج أهل التعطيل) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่เขียนตาม

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บิน อะบี บักรฺ เป็น อัยยูบฺ เป็น สะอูดฺ เป็น สุร็อยซฺ ซัมสุตดิน อะนู อับดุลลอฮ์ อิบนุ ก็อยยิม อัลญะฮิยะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๕๑(al-Zirikli, 2002 : 6/56).

² ดูหน้า 79-89

แนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับอะดีซอันนุซูลว่า : “พึงทราบเถิด แท้จริง การเสด็จลง (อันนุซูล) ที่มีความหมายว่าการย้ายจากที่สูงลงมาที่ต่ำนั้น ไม่อนุญาตนำอะดีซใช้กับความหมายนี้” (Ibn Jamā‘ah, 1990 : 163).

อุละมาอ์เคาะลัฟใช้หลักการตะอ์วิลกับอายะฮ์หรืออะดีซที่คิดว่าคลุมเครือ อย่างเช่น กรณีของอิมามอิบนุ ญะมาอะฮ์ที่อธิบายเกี่ยวกับคิฟัตนุซูล

2) อิมามอัลฮิญาญ ² ได้แต่งหนังสืออัลมะฆะลาฟีฟี อิลม อัลกะลาม (الموافق في علم) เป็นหนังสือเตาฮีดที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “การสังเกตในการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ คือ วาญิบโดยมติดอย่างเป็นเอกฉันท์ แต่มีความแตกต่างในวิธีการยืนยันของมันเป็น ศักดิ์ของพวกเราโดยใช้การฟัง (การบัญญัติ) และทัศนคติของพวกมูอะตะชีละฮ์คือใช้สติปัญญา” (al-Ejjiy, n.d. : 28).

การสังเกตเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มเคาะลัฟที่ใช้ในการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และพิจารณาการมีอยู่ของพระองค์ ดังการยืนยันของอิมามอัลฮิญาญ

2.2.6 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.6.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๘

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๙ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ อัลวะซีร ⁴ ได้แต่งหนังสืออัลอะวะวาซิม วะ อัลกะอะวาซิม ฟิ อัซซับบ อัน สุนนะฮ์ อะบี อัลกอสิม (العواصم والقواصم في الذب عن سنة أبي القاسم) ในบรรดาคำกล่าวที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ศะอะฮาบะฮ์ ตาบิอีน และตาบิอิตาบิอีนทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และฉันกล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้สร้างมนุษย์บนพื้นฐานแห่งการรู้จักพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า : ﴿فَطَرَتِ اللَّهُ أَنْتَى فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكُ الدِّيْبُ﴾ : โดยเป็นธรรมชาติของอัลลอฮ์ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ไม่

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม เป็น สะอิดิลลอฮ์ เป็น ญะมาอะฮ์ อัลนानी อัลหะมะวีเย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 733 (al-Zirikli, 2002 : 5/297).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฟุฏล อับดุลเราะฮมาน เบน อะฮมัด เบน อับดุลอะอะซุร อะฏุกุดดีน อัลฮิญาญ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๕๖ (al-Zirikli, 2002 : 3/295).

³ ดูหน้า 69-91

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อิบรอฮีม เบน อะลีเย เบน อัลมุรตะฎอ เบน อัลมุฟฏุฎ อัลหะสะนีเย อัลกอสิมีเย อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๔๐ (al-Zirikli, 2002 : 5/300).

มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮ์นั่นคือ ศาสนาอันเที่ยงตรง (สุเราะฮ์ฮัจญ์ :
 อายะฮ์ ๓๐) และท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ ได้อธิบายและได้เพิ่มความชัดเจนด้วยคำ
 กล่าวของท่านว่า ((كُلُّ مَوْلِدٍ يُؤَلَّدُ عَلَيَّ الْفِطْرَةَ)) ความว่า : มนุษย์ทุกคนเกิดมาบน
 พื้นฐานแห่งสัญญาตญาณ¹” (Ibn al-Wazīr, 1994 : 3/391).

กลุ่มสะลัฟมีความเข้าใจและศรัทธาว่า การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสัญญาตญาณของ
 มนุษย์ที่ถูกบังเกิดขึ้นมา โดยยึดหลักฐานจากอัลกุรอาน (สุเราะฮ์ฮัจญ์ อายะฮ์ที่ ๓๐) และอัลฮะดีษ
 (al-Bukhāriy, 1422: 1385 ; Muslim, 1996 : 6) ต่างกับกลุ่มเคาะลัฟที่ความเข้าใจและศรัทธาว่า การ
 รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ นั้นจะต้องใช้วิธีการสังเกตเท่านั้น

2) อิมามอัลมักริซีย² ได้แต่งหนังสือตัจญีรียัต อัดเตอาฮิต อัลมุฟีต (تجريد التوحيد)

(المفيد เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และไม่มีการสงสัย แท้จริงบรรดามุซริกีนจะไม่ปฏิเสธเตอาฮิตฮัจญ์ฮัจญ์ พวกเขา
 ยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้นเป็นผู้สร้างมนุษย์ ฟากฟ้าและพื้นดิน และ
 เป็นผู้ดำรงประโยชน์ให้กับโลกทั้งหมด แต่จะปฏิเสธเตอาฮิตอัลอูลูฮียะฮ์และ
 อัลมะฮับบะฮ์ (ความรัก) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรายงานในดำรัสของพระองค์ว่า :

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخُذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ﴾ ความ
 ว่า: และในหมู่มนุษย์นั้นมีผู้ที่ยึดถือบรรดาภาคีอื่นจากอัลลอฮ์ ซึ่งพวกเขารักภาคี
 เหล่านั้นเช่นเดียวกับรักอัลลอฮ์ แต่บรรดาผู้ศรัทธานั้นเป็นผู้ที่รักอัลลอฮ์มากยิ่งขึ้นกว่า
 (สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๑๖๕) แล้วในเมื่อพวกเขาได้ทำให้สิ่งอื่นเหมือนกับ
 กับพระองค์ในเตอาฮิตนี้ พวกเขาเป็นผู้ตั้งภาคี” (al-Maqriziy, 1989 : 7).

อะฮ์ลุลสุสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์จะยึดมั่นในเตอาฮิตฮัจญ์ฮัจญ์ อัลอูลูฮียะฮ์
 และอัลฮัมมาฮ์ วัตศิฟาทอย่างสมบูรณ์ ไม่เหมือนกับพวกมุซริกีนที่ยอมรับในเตอาฮิตฮัจญ์ฮัจญ์ แต่
 ปฏิเสธกับเตอาฮิตอัลอูลูฮียะฮ์ ดังคำตรัสในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๖๕

2.2.6.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตอาฮิต กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๙ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ
 เหมือนกับเตอาฮิตในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๘

ในบรรดาอะฮ์ลุลสุสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตอาฮิตตามแนวทาง
 เคาะลัฟ อาทิ เช่น

¹ บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 1385 ; Muslim, 1996 : 6)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮ์มัด เบน อะลี เบน อับดุลกอดีร อะบู อัลอับบาส อัลฮุสัยนีย์ อัลอับยัยดี อัลมักริซีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๔๕
 (al-Zirikliy, 2002 : 1/177).

³ ดูหน้า 79-92

1) อิมามอัสนะนุสรี¹ ได้แต่งหนังสือเกี่ยวกับเตาฮีดหลายเล่ม เช่น อุมมุลบะรอฮีน (أم البراهين) ชัรฮ อุมมุลบะรอฮีน (شرح أم البراهين) และชัรฮ อัลก็อดดิมาต (شرح المقدمات) เป็นต้น ท่านได้อธิบายเกี่ยวกับศิฟาตมะอานีย์ว่า : “ศิฟาตมะอานีย์ หมายถึง คุณลักษณะที่มีที่ดำรงอยู่กับชาติที่สูงส่ง มี ๗ ศิฟาตคือ อัลกุดเราะฮ์ อัลอิรอตะฮ์ อัลอิลม อัลฮะยาฮ์ อัลสัมอ อัลบะศัร และอัลกะลาม” (al-Sanūsiy, 2009 : 138).

เตาฮีดในสมัยเคาะลัฟจะเน้นการอธิบายและให้ความสำคัญกับเตาฮีดอัศศิฟาตอย่างมาก โดยเฉพาะศิฟาตมะอานีย์ ๗ ศิฟาต ต่างกับเตาฮีดในสมัยสะลัฟที่ให้ความสำคัญกับเตาฮีดทั้งสามประเภท โดยเฉพาะในเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์

2) อิมามอัลอัสเกาะลานีย์ ได้แต่งหนังสือฟิตฮุลบารีย์ บิซรัฮ เคาะฮิฮ์ อัลบูกอริย (فتح الباري بشرح صحيح البخاري) เป็นหนังสืออธิบายฮะดีษเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ อาทิเช่น เรื่องเตาฮีด ท่านได้อธิบายฮะดีษอันนุซูล โดยอ้างคำพูดของอัลบัยฎอวีย์ว่า : “เมื่อได้ยืนยันด้วยความแน่ใจว่า แท้จริงพระองค์สุบฮานะฮ์ ผู้ทรงบริสุทธิ์จากรูปร่างและเนื้อที่ แน่นอนได้ปฏิเสธกับพระองค์ คำว่า “อันนุซูล” (การเสด็จลง) ที่มีความหมายว่า การย้ายจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งต่ำกว่า ดังนั้นความหมายของมันคือ การเข้าใกล้ความเมตตาของพระองค์ กล่าวคือ ย้ายคุณลักษณะอันเกรียงไกรที่ต้องการ โกรธไปยังคุณลักษณะอันทรงเกียรติที่ให้ความเอ็นดูและความเมตตา” (al-‘Asqalāniy, n.d.: 3/31).

อุละมาอ์เคาะลัฟจะให้ความสำคัญบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ โดยการตีความอายะฮ์หรือฮะดีษ ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของพระองค์ที่เข้าใจว่าคลุมเครือ เช่น การตีความศิฟัตอันนุซูลหรือการเสด็จลงของอัลลอฮ์ ﷻ เป็นการเข้าใกล้ความเมตตาของพระองค์

2.2.7 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.7.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๙²

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๐ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอิบนุ อัลมิบร็อด³ ได้แต่งหนังสืออัตตัมฮีด ฟิ อัลกะลาม อะลา อัตเตาฮีด (التمهيد في الكلام على التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า :

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู अबดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น ยูสุฟ เป็น อุมร์ เป็น ซุัยบ อัสนะนุสรี อัลหะสะนีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๘๓๒ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๙๕(al-Zirikli, 2002 : 7/154).

² ดูหน้า 69-93

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า ยูสุฟ เป็น ฮะสัน เป็น อะฮมัด เป็น ฮะสัน เป็น अबดุลฮาดี ญะมาลุดดีน อิบนุ อัลมิบร็อด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๐๙ (al-Zirikli, 2002 : 8/225).

“และเราศรัทธากับสิ่งที่พระองค์เองทรงให้คุณลักษณะตามความประสงค์ของพระองค์ และสิ่งที่เราะสูลของพระองค์ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์ตามความประสงค์ของเราะสูลของพระองค์ เราจะไม่ตีความ ไม่ปฏิเสธ และไม่เปรียบเทียบพระองค์กับมัคลุก อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า : ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾¹ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สูเราะฮ์อิซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑)” (Ibn al-Mibrad, 1997 : 53).

เตาฮีดในสมัยสะลัฟจะศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เองและที่เราะสูลของพระองค์ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์ตามความประสงค์ของพระองค์ โดยไม่ตีความ ไม่ปฏิเสธและไม่เปรียบเทียบ

2.2.7.1 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๐ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๗

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๐ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัซซุญญัย ² เป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่อธิบายเตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายศิฟัตอัลมะญีฮ์ (การเสด็จมา) ในตฟสีร อัลญะลาลัยนของท่านเกี่ยวกับอายะฮ์ :

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

(سورة الفجر : آية 22)

ความว่า : “และพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮ์ด้วย เป็นแถว ๆ”

(สูเราะฮ์อัลฟัจญ์ร : อายะฮ์ 22)

ท่านอธิบายว่า: อายะฮ์ ﴿وَجَاءَ رَبُّكَ﴾ หมายถึง (امر) แปลว่า “กิจการของพระองค์” (al-Suyūṭiy, n.d.: 807) ซึ่งเป็นการอธิบายอายะฮ์ตามแนวทางของเคาะลัฟ

การอธิบายของอิมามอัซซุญญัยเกี่ยวกับศิฟัตอัลมะญีฮ์ (การเสด็จมา) ของอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ต่างกับอุละมาอ์เคาะลัฟท่านอื่น ๆ ที่ให้ความหมายว่า เป็นกิจการของพระองค์

¹ ดูหน้า 79-94

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะลาลุদ্ดีน อัศรเราะหมาน เป็น อะบี บักรฺ เป็น มุฮัมมัด เป็น สาบิคุตดีน อัซซุญญัย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 849 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๑๑(al-Zirikly, 2002 : 3/301).

2) อิมามอัดเดวานีย์¹ ได้แต่งหนังสืออัลฮิญาญ อัลบาฮิเราะฮ์ ฟิ อีฟฮาม อัลญุฮูอิยะฮ์ อัลกาฟิเราะฮ์ อัลฟาญิเราะฮ์ (الحجج الباهرة في إفحام الطائفة الكافرة الفاحرة) เป็นหนังสืออะกีดะฮ์เล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านกล่าวว่า : “และส่วนหนึ่งคือ เคาะลัฟกูรอาน (การกล่าวว่าอัลกูรอานคือ มัคลุก) โดยให้เหตุผลว่า : หากอัลกูรอานไม่ใช่มัคลุก แนนอนอัลลอฮ์ ﷻ ต้องเป็นผู้ทรงพูดกับมัน และคำพูดนั้นจะต้องอาศัยลำคอ ลิ้นและริมฝีปาก และสิ่งเหล่านั้นจำเป็นต้องมีร่างกาย และการมีร่างกายนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิเสธกับอัลลอฮ์ ﷻ” (al-Dawwāniy, 2000 : 53).

การเปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ กับมัคลุกของพระองค์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะคอลิกกับมัคลุกนั้นไม่เหมือนอยู่แล้ว

2.2.8 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.8.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๐²

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๑ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัลกรีมีย์³ ได้แต่งหนังสืออะกอวีล อัซซิกอติ ฟิ ตะฮ์วีล อัลอัสมَاء วะ อะศกีฟาต วะ อัลอายาต อัลมุฮกมะมาต วะ อัลมุขตะบิฮาต (أقوال الثقات في تأويل الأسماء والصفات) ในบรรดาคำกล่าวที่ยืนยันว่าเตาฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด เคาซะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“และอัลลอฮ์ทรงรู้ว่า แท้จริง หลังจากฉันได้ค้นหาทั้งหมดและอ่านในสิ่งที่มี ความสามารถจากคำพูดของสะลัฟ ฉันไม่เห็นคำพูดของคนใดที่บ่งบอกไม่มีตัวบท และไม่มีคำที่ขัดแย้งที่ปฏิเสธศิฟาตเคาะบะริยะฮ์ (คุณลักษณะต่างๆ ที่รายงาน) และฉันไม่เห็นคนใดที่ปฏิเสธกับมันด้วย แต่ในทางตรงข้ามพวกเขาปฏิเสธการเปรียบเทียบและปฏิเสธกับผู้ที่เปรียบเทียบระหว่างอัลลอฮ์กับมัคลุก และไม่เห็นด้วยกับผู้ที่ปฏิเสธคุณลักษณะ เช่น คำพูดของนะอีม เบ็น ฮัมมาดอาจารย์ของอัลบุคอรีฮ์ ว่า “ผู้ใดที่เปรียบเทียบอัลลอฮ์กับมัคลุกของพระองค์ แท้จริงเขาได้ปฏิเสธแล้ว และ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อัศอัด อัศศิดดีกีฮ์ อัดเดวานีย์ ญะลาละตุดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๑๘ (al-Zirikli, 2002 : 6/32).

² ดูหน้า 69-95

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น ยูสุฟ เบ็น อะบี บักร เบ็น อะฮมัด อัลกรีมีย์ อัลมัคดิสีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๓๓(al-Zirikli, 2002 : 7/203).

ผู้ใดปฏิเสธสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงให้คุณลักษณะด้วยพระองค์เอง แท้จริงเขาได้ปฏิเสธ และไม่มีสิ่งใดที่อัลลอฮ์ทรงให้คุณลักษณะด้วยพระองค์เองและท่านเราะสูลของพระองค์ ได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์เป็นการเปรียบเทียบ” (al-Kāramiy, 1406 : 114).

อุละมาอ์ในสมัยสะลัฟจะศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่รายงานโดยพระองค์เองและเราะสูลของพระองค์ โดยปราศจากการปฏิเสธ การตีความและการเปรียบเทียบ

2) อิมามอิบนุ ฟะกีฮ ฟุศเศาะฮ์¹ ได้แต่งหนังสืออัลอัยน วะ อัลอะษัร ฟิ อะกออิด อะฮฺล อัลอะษัร (العين والأثر في عقائد أهل الأثر) เป็นหนังสือที่เขียนตามแนวทางของสะลัฟ ในตอนหนึ่งท่านเขียนยืนยัน เช่นเดียวกับ การยืนยันของอุละมาอ์สะลัฟท่านอื่น ท่านกล่าวว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับมูซา ﷺ และทรงตรัสกับบรรดามุอ์มินในวันกียามะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾ ความว่า: และพระเจ้าของเขได้ตรัสแก่เขา (สุเราะฮ์อัลอะฮฺรอฟ : อายะฮ์ ๑๔๓) และพระองค์ ﷻ ตรัสว่า ﴿يُمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتَكَ﴾ ﴿عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمِي﴾ ความว่า: โอ้มูซา แท้จริงข้าได้เลือกเจ้าให้เหนือกว่ามนุษย์ทั้งหลาย เนื่องด้วยบรรดาสาสนของข้าและด้วยถ้อยคำของข้า (สุเราะฮ์อัลอะฮฺรอฟ : อายะฮ์ ๑๔๔) และพระองค์ ﷻ ตรัสอีกว่า ﴿وَنَدَيْتَهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾ ความว่า: และเราได้ร้องเรียกเขาจากทางด้านขวาของภูเขาฏูร (สุเราะฮ์มัรยัม : อายะฮ์ ๕๒) และเราได้ลงมติอย่างเป็นเอกฉันท์ว่า มูซาได้ยินคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ จากอัลลอฮ์ ไม่ใช่จากต้นไม้ ไม่ใช่จากหินและไม่ใช่จากอื่นใด เพราะหากว่ามูซาได้ยินจากอื่น นอกจากอัลลอฮ์ ﷻ แน่อนบะนี อิรรอฮ์ลมีเกียรติกว่าท่านในเรื่องนั้น เนื่องจากว่าพวกเขาได้ยินจากผู้มีเกียรติกว่า จากการที่มูซาได้ยินจากมันและพวกเขาได้ยินจากมูซา” (Ibn Faqīh Fussah, 1407 : 91).

อุละมาอ์สะลัฟได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับว่า นะบีมุชานันได้ยินคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ จากพระองค์จริง ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มมูอะตะฮิละฮ์ที่ปฏิเสธการได้ยินของนะบีมุซา

2.2.8.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๑ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๒

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๑ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลบากีย์ เบ็น อับดุลบากีย์ เบ็น อับดุลกอดีร์ อัลบะอฺลีย์ อิบนุ ฟะกีฮ ฟุศเศาะฮ์ เสียชีวิต ในปี ฮ.ศ. ๑๐๗๑ (al-Zirikliy, 2002 : 3/272).

² ดูหน้า 79-96

1) อิมามอัลมุลลา อะลี อัลกอรี ¹ ได้แต่งหนังสือซัยฮ อัลฟิฆฮ อัลอักบร ลีอะบี อะนีฟะฮ์ อันนุอุมาน (شرح الفقه الأكبر لأبي حنيفة النعمان) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งทีอธิบายตามแนวทาง เคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัตอัลกะลามว่า :“และอัลกะลามคือศิฟัตหนึ่งจากบรรดาศิฟัตษะดาตียะฮ์ (คุณลักษณะแห่งตน) แท้จริง พระองค์ ﷺ เป็นผู้พูดด้วยกะลามของพระองค์ ซึ่งเป็นศิฟัตดั้งเดิม สิ่งที่ถูกอธิบายโดยการร่างขึ้น เรียกชื่อว่าอัลกูราน" (al-Mullā ‘Aliy al-Qāriy, 1997 : 55).

การอธิบายศิฟัตกะลามของอิมาม อัลมุลลา อะลี อัลกอรีข้างต้นไม่ต่างกับการอธิบายของอุละมาอ์เคาะลัฟท่านอื่น ๆ เช่นกัน

2) อิมามอะฮมัด อัลมัคเกาะรี ² ได้แต่งหนังสืออิฎฏออะฮ์ อัตุญญนะฮ์ ฟิ อิดติกอด อะฮฺล อัลสุนนะฮ์ (إضائة الدحنة في اعتقاد أهل السنة) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ ซึ่งผู้แต่งได้กล่าวยืนยันถึงแนวทางของตนเองในตอนต้นว่า :“อะฮมัด อัลพะกีร์ อัลมัคเกาะรี อัลมัฆริบีย อัลมาลิกีย อัลอัชชะรีีย กล่าววว่า” (Ahmad al-Maqqariy, n.d.: 3) คือ ยอมรับตนเองว่าตามแนวทางของอัลอัชชะรีีย

อิมามอะฮมัด อัลมัคเกาะรียอมรับโดยตัวเองว่าตามแนวทางของอัลอัชชะรีีย ดังนั้นการอธิบายและการยึดมั่นในเตาฮีดของอิมาม อะฮมัด อัลมัคเกาะรีจะเหมือนกับอุละมาอ์อะชาอิเราะฮ์ท่านอื่น ๆ ด้วย

2.2.9 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.2.9.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๕

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๒ ทีอธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอัซซะฟารีนีย ได้แต่งหนังสือละวามิอ อัลอันวาร อัลบะฮียะฮ์ วะ สะวาฎิอ อัลอิสรออ อัลอะชะรียะฮ์ (لواعع الأنوار البهية وسواطع الأسرار الأثرية) เป็นหนังสืออะกีดะฮ์เล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางสะลัฟที่สอดคล้องกับเตาฮีดในสมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เคาฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เบ็น สุลฏอน มุฮัมมัด นูรุดดีน อัลมุลลา อัลสะเราะวี อัลกอรี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๑๔(al-Zirikliy, 2002: 5/12).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อะฮมัด เบ็น ยะหยา อัลมัคเกาะรี อัลมาลิกีย อัลอัชชะรีีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๔๑ (al-Zirikliy, 2002 : 1/237).

³ ดูหน้า 69-97

“แท้จริงเมื่อท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้รายงานให้กับเราสิ่งหนึ่งจากคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ จำเป็นแก่เราต้องศรัทธา ถึงแม้เราไม่สามารถยืนหยัดด้วยสติปัญญาก็ตาม และผู้ใดไม่ยอมรับสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้นำมา จนกว่าเขาจะรู้ด้วยสติปัญญาของเขา แท้จริงเขาได้เหมือนกับผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสกับพวกเขาว่า ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ หมายความว่า :พวกเขา กล่าวว่าจะไม่ศรัทธาเป็นอันขาดจนกว่าเราจะได้รับเยี่ยงสิ่งที่บรรดาเราะสูลของอัลลอฮ์ได้รับมาแล้ว อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงรอบรู้อยิ่ง ฌ ที่พระองค์จะทรงให้มีศาสนของพระองค์ขึ้น (สูเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ ๑๒๔) และผู้ใดได้ปฏิบัติบนทางแห่งนี้ความจริงแล้วเขาผู้นั้นมิได้เป็นผู้ศรัทธาต่อเราะสูลุลลอฮ์” (al-Safārīniy, 1982 : 1/20).

อะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ เชื้อฟิงและศรัทธาต่อสิ่งที่มาจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ทั้งหมด โดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพราะไม่มีใครรู้ดีในเรื่องนี้หลังจากพระองค์แล้ว นอกจากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ เท่านั้น

2.2.9.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๒ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๑ ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๒ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามอะลี ย อัลมุอัคค็อร ² ได้แต่งหนังสือตักรีย อัลบะฮีด อิลลา ญะฮะเราะฮ์ อัดเตาฮีด (تقريب البعيد إلى جوهر التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “และการทำความเข้าใจกับสามประเภทนี้ คือ อัลวาญิบ อัลมุสตะฮิล และอัลญะฮิซ มันคือประเภทต่างๆ ของฮุกุมอักลีย ซึ่งมีความจำเป็นสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าไปในรายวิชานี้” (‘Aliy al-Mu’akhkhar, n.d. : 118).

อุละมาอ์เคาะลัฟให้ความสำคัญทางสติปัญญาเหนืออื่นสิ่งใดและถือว่าสติปัญญาเป็นฐานสำคัญของการรู้จักพระเจ้า ดังนั้นอุละมาอ์เคาะลัฟจะทำความเข้าใจกับฮุกุมอักลียทั้งสามประเภทข้างต้นเป็นอันดับแรก

2) อิมามอัชชุกรอนีย ³ ได้แต่งหนังสือซุรฮ อัชชุกรอนีย อะลา มุวัฏฏะฮะ อัลอิมาม มาลิก (شرح الزرقاني على موطأ الإمام مالك) เป็นหนังสือฮะดีษที่อธิบายตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น

¹ ดูหน้า 79-98

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เบ็น มุฮัมมัด เบ็น สาลิม อะบุ อัลฮะสัน อัดตะมิมีย อันนะวะวีย อัศเศาะฟา กุสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๑๘ (al-Zirikliy, 2002 : 5/14).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น อับดุลบากีย เบ็น ยูสุฟ เบ็น อะฮฺมัด อัชชุกรอนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๒๕ (al-Zirikliy, 2002: 6/184)

ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟต์อันนุซูล (การเสด็จลงของอัลลอฮ์) ที่ปรากฏในฮะดีษว่า : “เมื่อได้ยื่นหยัดกับผู้ไม่อยู่กับที่ว่า แท้จริงพระองค์ ﷻ เป็นผู้ทรงบริสุทธิจากการมีรูปร่างและการมีที่จำกัด แน่นอนได้ ยับยั้งคำว่าอันนุซูลที่มีความหมายว่า การเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งที่ต่ำกว่า ดังนั้น ความหมายของมันคือการเข้าใกล้เราะฮ์มัดของพระองค์” (al-Zurqāniy, 1990 : 2/49).

กลุ่มเคาะลัฟจะใช้หลักการตะอ์วีลกับอายะฮ์ที่คลุมเครือ โดยเฉพาะอายะฮ์ที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังเช่น การอธิบายของอิมาม อัชชูรกอญีข้างต้น

2.2.9.3 กลุ่มตรงข้ามกับสะลัฟและเคาะลัฟ

ชีอะฮ์เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีอะกิดะฮ์เตาฮีดแตกต่างกับชาวสะลัฟและเคาะลัฟ ชีอะฮ์ ได้ยึดถือหลักการการศรัทธาในเตาฮีดดังนี้

1) การศรัทธาในเตาฮีดอัลอูลูอียียะฮ์

อะกิดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอัลอูลูอียียะฮ์มีดังนี้ คือ

ก. นำหลักฐานของเตาฮีดใช้เป็นหลักฐานในการแต่งตั้งบรรดาอิมาม หมายถึง การนำเอาตัวบทหรือหลักฐานจากอัลกุรอานที่สั่งใช้ให้ทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์องค์เดียว เปลี่ยนความหมายเป็นการศรัทธาต่ออิมามอะลี และบรรดาอิมามทั้งหลาย และตัวบทที่ทรงห้ามมิให้มีภาคีต่ออัลลอฮ์ กลับเปลี่ยนความหมายเป็นการตั้งภาคีในการแต่งตั้งอิมาม อาทิ เช่น คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า :

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ﴾

(سورة الزمر : بعض من آية 65)

ความว่า “และโดยแน่อนอนได้มีวะฮยูมายังเจ้า (มุฮัมมัด) และมายังบรรดา นะบีก่อนหน้าเจ้า หากเจ้าตั้งภาคี (กับอัลลอฮ์) แน่อนองงานของเจ้าก็ จะไร้ผล”

(สุเราะฮ์อัซซุมัร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๖๕)

หนังสืออัลกาฟีเป็นหนังสือของพวกชีอะฮ์ที่ถูกต้องที่สุดในการรายงาน และตฟสิร์ อัลกุมมีย์เป็นหนังสือหลักที่ยึดถือของพวกเขา ได้อธิบายอายะฮ์คำว่า ﴿لَئِن أَشْرَكْتَ﴾ หมายถึง “หากท่าน นะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ตั้งภาคีในการแต่งตั้ง (การวิลาเยฮ์) ให้กับผู้อื่นนอกจากอะลี” (al-Kulainiy, 1388 : 1/427) และในอีกสำนวนหนึ่งว่า “หากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งให้แต่งตั้งคนหนึ่งพร้อมกับการ แต่งตั้งอะลี หลังจากท่าน แน่อนองงานของท่านจะสูญเสีย” (al-Qummiy, 1387 : 2/251).

การอธิบายของชีอะฮ์ข้างต้นเป็นการอธิบายที่ขัดแย้งกับเจตนารมณ์ของอายะฮ์ ซึ่งในอายะฮ์มีความชัดเจนเกี่ยวกับการให้ความเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการทำอิบาดะฮ์ของบ่าว แต่พวกชีอะฮ์กลับเบี่ยงเบนความหมายของอายะฮ์ไปใช้กับอะลี โดยการเปลี่ยน “การอิบาดะฮ์” เป็น “การวิลาเยฮ์” ทั้งๆ ที่อายะฮ์ไม่ได้กล่าวถึงแต่อย่างใด

ข. การแต่งตั้งผู้ปกครอง (อัลวิลายะฮ์) คือ ปัจจัยสำคัญของการตอบรับการทำงานต่าง ๆ ของกลุ่มซื่อฮะดี ดังที่พวกซื่อฮะดีกล่าวว่า :

“แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดให้กับอะลี ความรู้ระหว่างพระองค์และมัลลูกของพระองค์ ผู้ใดรู้จักอะลี ผู้นั้นคือมุฮัมมัด และผู้ใดปฏิเสธท่าน ผู้นั้นคือกาฟิร และผู้ใดไม่รู้จักท่าน ผู้นั้นคือผู้หลงทาง และผู้ใดได้กำหนดสิ่งหนึ่งให้กับท่าน ผู้นั้นคือผู้ตั้งภาคี และผู้ใดได้มาด้วยการแต่งตั้งท่านเป็นผู้ปกครองเขาผู้นั้นได้เข้าสวรรค์”

(al-Kulainiy, 1388 : 1/437) และซื่อฮะดียังกล่าวอีกว่า : “แท้จริงแล้วผู้ใดที่ยอมรับการเป็นผู้ปกครองของเรา หลังจากนั้นได้เสียชีวิตไปบนสภาพนั้น การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการทำหัจญ์ของผู้นั้นถูกตอบรับ และหากผู้ใดไม่ยอมรับกับการเป็นผู้ปกครองของเรา ณ อัลลอฮ์ ﷻ พระองค์จะไม่ทรงตอบรับสิ่งใดจากบรรดางานของผู้นั้น” (Ibn Babawaih, 1300 : 154-155).

ความเชื่อของซื่อฮะดีที่กล่าวว่าการงานต่าง ๆ จะไม่ถูกตอบรับนอกจากด้วยการวิลายะฮ์ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามที่อัลกุรอานได้อธิบายว่า หลักของการตอบรับบรรดาอะมัลคือเตาฮีด และสาเหตุของการปฏิเสธหรือการไม่ตอบรับอะมัลคือการตั้งภาคี ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ﴾

(سورة النساء : بعض من آية 48)

ความว่า “แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงอภัยโทษให้แก่การที่สิ่งหนึ่งจะถูกให้มีภาคีขึ้นแก่พระองค์และพระองค์จะทรงอภัยให้แก่สิ่งอื่นจากนั้นสำหรับผู้ที่ยังเหลือพระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์ อันนิสาฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๘)

ค. กลุ่มซื่อฮะดีมีการศรัทธาว่าแท้จริงบรรดาอิมามคือ สี่กกลางระหว่างอัลลอฮ์กับมัลลูก

ซื่อฮะดีอิมามียะฮ์ ได้กล่าวในเรื่องนี้ว่า : “แท้จริงบรรดาอิมามสิบสองท่าน พวกเขา คือสี่กกลางระหว่างอัลลอฮ์กับมัลลูกของพระองค์” (al-Majlisiy, 1403 : 23/97).

อัลมัจลิสีย¹ ได้เขียนชื่อเรื่องเกี่ยวกับบรรดาอิมามในหนังสือของท่านว่า : “บทว่าด้วยแท้จริงมนุษย์จะไม่ได้รับทางน่านอกจากด้วยกับบรรดาอิมาม และบรรดาอิมามคือสี่กกลางระหว่างมัลลูกกับอัลลอฮ์ และคนหนึ่งจะไม่ได้เข้าสวรรค์นอกจากเขารู้จักกับบรรดาอิมาม” (al-Majlisiy, 1403 : 23/97).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด บากิร เบน มุฮัมมัด ตะกีเย เบน มัคศูด อะลี อัลอัศพะฮานีย อัลมัจลิสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๑๑ (al-Zirikli, 2002 : 6/48).

การศรัทธาของชีอะฮ์ข้างต้นเป็นการศรัทธาที่ขัดกับหลักศรัทธาของอะฮลิซุนนะฮ์ ที่อุละมาอ์กล่าวว่า ผู้ใดได้กำหนดสื่อกลางระหว่างเขากับอัลลอฮ์ แล้วมอบหมายให้กับสื่อกลางและ วิงวอน ขอร้องกับสื่อกลาง แน่นนอนผู้นั้นได้ปฏิเสธศรัทธาโดยมต้อย่างเป็นเอกฉันท เพราะฉะนั้น เหมือนกับการกระทำของบรรดาผู้บูชาเจว็ดที่กล่าวว่า : ﴿ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى ﴾ ความว่า “เราได้เคารพภักดีพวกเขา เว้นแต่เพื่อทำให้เราใกล้ชิดกับอัลลอฮ์” (สุเราะฮ์อิซซุมัร : อายะฮ์ ๓) (al-Bahūtiy, 1403 : 6/168).

ง. กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่าแท้จริงอิมามทรงห้ามในสิ่งที่ท่านประสงค์และอนุมัติในสิ่งที่ท่านประสงค์เช่นกัน

หลักการเตาฮีดของอะฮลิซุนนะฮ์คือ ศรัทธาว่าอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นเป็นผู้บัญญัติ พระองค์อนุมัติในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์และห้ามในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์เช่นกัน โดยไม่มีผู้ใดมี หน้าที่ส่วนกับพระองค์ในการบัญญัติ และบรรดาเราะฮ์สุลของพระองค์เป็นผู้เผยแพร่บทบัญญัติให้กับ บรรดาบ่าวของพระองค์ ดังนั้นผู้ใดกล่าวอ้างว่า อิมามสามารถอนุมัติในสิ่งที่ท่านประสงค์และยับยั้งใน สิ่งที่ท่านประสงค์เช่นกัน ผู้นั้นได้เข้าในอายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า:

﴿ أَمْ لَهُمْ شُرَكَوُا شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنَ بِهِ اللَّهُ ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 21)

ความว่า “หรือว่าพวกเขามีภาคีต่าง ๆ ที่ได้กำหนดศาสนาแก่พวกเขา ซึ่งอัลลอฮ์มิได้ทรงอนุมัติ”

(สุเราะฮ์อิซซุรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๑)

พวกมุซริกีนมิได้ปฏิบัติในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติในศาสนาให้กับท่านนะบี แต่ ทว่าพวกเขาได้ปฏิบัติสิ่งที่ชัฎฏอนจากญินและมนุษย์ได้ห้ามและอนุมัติให้กับพวกเขา (Ibn Kathīr, 1999 : 7/198).

การปฏิบัติตามการบัญญัติของผู้อื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นการตั้งภาคี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ แบบหนึ่งที่ไม่อนุญาต

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่าแท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างมุฮัมมัด อะลี และฟาฏิมะฮ์ แล้ว พวกเขาอาศัยอยู่หนึ่งพันศตวรรษ หลังจากนั้นได้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย แล้วเรียกบรรดาสิ่งถูก สร้างเป็นพยาน บังคับให้ภักดีและมอบหมายกิจการต่าง ๆ ให้กับพวกเขา แล้วพวกเขาอนุมัติในสิ่งที่ ประสงค์และห้ามในสิ่งที่ประสงค์เช่นกัน (al-Kulainiy, 1388 : 1/441 ; al-Majlisiy, 1403 : 25/340).

จากอะบี ญะอ์ฟัร¹ ท่านกล่าวว่า : “ผู้ใดที่เราได้อนุญาตสิ่งหนึ่งให้กับเขา แล้วได้ ประสบจากการกระทำของบรรดาผู้อธรรม¹ มันคือสิ่งอนุมัติ (ฮะลาล) เนื่องจากบรรดาอิมามจากพวก

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะอ์ฟัร มุฮัมมัด อัลบากิร เป็น อะลี เป็น อัลฮุสัยน เป็น อะลี เป็น อะบี ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๔ (al- Dhahabīy, 1985 : 4/401).

เราเป็นผู้ถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน แล้วสิ่งใดที่ได้อนุญาต มันคือสิ่งอนุมัติ (ฮะลาล) และสิ่งใดที่ได้ห้าม มันคือสิ่งต้องห้าม(ฮะรอม) (al-Mufīd, 1402 : 330 ; al-Majlisiy, 1403 : 25/334).

การศรัทธาของชีอะฮ์ต่อบรรดาอิมามและอุละมาอ์ของพวกเขาเหมือนกับการศรัทธาของชาวคริสเตียนต่อบรรดาผู้นำของพวกเขา ซึ่งพวกเขาทั้งหลายได้ยึดเอาบรรดาบาทหลวงและนักปราชญ์เป็นพระเจ้านอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَاءَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾

(سورة التوبة : بعض من آية 31)

ความว่า “พวกเขาได้ยึดเอาบรรดานักปราชญ์ของพวกเขาและบรรดาบาทหลวงของพวกเขาเป็นพระเจ้าอื่นจากอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๓๑)

พวกอะฮฺลิลิกิตาบได้ยึดถือการอนุมัติ (ฮะลาล) และการห้าม (ฮะรอม) จากคำแนะนำของนักปราชญ์และบาทหลวงแทนบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ จึงเท่ากับว่าพวกเขาถือเอานักปราชญ์และบาทหลวงเป็นพระเจ้า (al-Baghawiy, 1420 : 2/339).

การปฏิบัติตามผู้อื่นนอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องของการฮะลาลและการฮะรอมเท่ากับว่าเขาได้อิบาดะฮ์ต่อผู้นั้น

2) การศรัทธาในเตาฮีดอรัฎุบียะฮ์

อะกีดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอรัฎุบียะฮ์มีดังนี้ คือ

ก. กลุ่มชีอะฮ์กล่าวว่า แท้จริงอรัฎุบ (พระเจ้า) นั้นคือ อัลอิมาม

จากการติดตามบรรดาอิมามจากหนังสือที่ถูกยอมรับของกลุ่มชีอะฮ์ พอที่จะสรุปได้

ดังนี้

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวอ้างว่าอะลีได้กล่าวว่า : “ฉันคือ ร็อบบของแผ่นดิน กล่าวคืออิมามของแผ่นดิน” แล้วอ้างว่ามันคือ ความมุ่งหมายของอายะฮ์ ๖๙ ในสุเราะฮ์ อัซซุมัร

﴿ وَأَشْرَفَتِ الْأَرْضُ بِرُؤْسِهَا ﴾

(سورة الزم : بعض من آية 69)

ความว่า “และแผ่นดินจะเป็นประกายด้วยรัศมีแห่งพระเจ้าของมัน”

(สุเราะฮ์ อัซซุมัร : 69) (al-Qummīy, 1387 : 2/253 ; al-Kashaniy, n.d.:

2/251) เช่นเดียวกับคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ

¹ บรรดาผู้ธรรมในความ เชื่อของชีอะฮ์หมายถึงบรรดาเคาะลีฟะฮ์อิสลามทั้งหลายนอกจากอะลี และบุตรของท่านอัลฮะสันเท่านั้น เพราะพวกเขาทั้งหลายไม่ได้แต่งตั้งเคาะลีฟะฮ์อะลี ดังนั้นเคาะลีฟะฮ์ทุกคนที่นอกเหนือจากทั้งสองแล้วคือ ผู้ธรรม (Nāsir bin ‘Abdullāh, 1994 : 484).

﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

(سورة الكهف : بعض من آية 110)

ความว่า “และอย่าตั้งผู้ใดเป็นภาคีในการเคารพภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าของเขาเลย”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 110)

ตัฟสีร์อัลอียาซีได้อธิบายว่า หมายถึง “การยอมจำนนกับอะลีย์ عليه السلام และไม่ตั้งภาคีกับท่านในเรื่องคิลาฟะฮ์กับผู้ที่ไม่ได้มาจากครอบครัวของท่าน” (al-‘Iyāshiy, n.d.: 2/353 ; Muhsin al-‘Amīn, n.d.: 2/497 ; al-Kashānīy, n.d.: 3/270).

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “ร็อบบ” (رب) เป็น “อิมาม” (إمام) ของชีอะฮ์ ในอายะฮ์ข้างต้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความหมายที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากคำว่า “ร็อบบ” (رب) ในอายะฮ์ได้มาในรูปแบบของ “อิฎุอพะฮ์” (คำสัมพันธ) ซึ่งบ่งบอกถึงการเจาะจงกับอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียว เช่นเดียวกับคำว่า “อรร็อบบ” (الرب) ที่มีอะลِفกับลาม (ل) นำหน้า ซึ่งไม่สามารถใช้กับผู้อื่นได้นอกจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เพียงผู้เดียวเท่านั้น

ข. กลุ่มชีอะฮ์ กล่าวว่า แท้จริงคุณยาและอาคิเราะฮ์ทั้งหมด เพื่ออิมามดำเนินตามความประสงค์ของท่าน

ในหนังสืออัลกาฟี ได้ ตั้งชื่อบทหนึ่งว่า “บทว่าด้วยแท้จริงแผ่นดินทั้งหมด สำหรับอิมาม” (al-Kulainiy, 1388 : 1/407).

จากอะบี อับดุลลอฮ์¹ อะลียฮิสสะลาม กล่าวว่า : “เจ้าทราบมิใช่หรือ แท้จริงคุณยาและอาคิเราะฮ์นั้นสำหรับอิมาม ท่านสามารถวางมันตามที่ท่านประสงค์และสามารถให้มันกับผู้ที่ท่านประสงค์ นั้นเป็นการอนุญาตจากอัลลอฮ์สำหรับท่าน” (al-Kulainiy, 1388 : 1/409).

การศรัทธาของชีอะฮ์ในลักษณะนี้ถือว่าการศรัทธาที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ด้านอรรุบียะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ الْمُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ﴾

(سورة البقرة : آية 107)

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ ญะอ์ฟร อัศศอดิก เป็น มุฮัมมัด อัลบะกัร เป็น อะลีย์ เป็น อัลฮุสَيْن เป็น อะลีย์ เป็น อะบี ฏอลิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๔๘(al-Dhahabiy, 2003 : 3/828 ; Ibn Khalikān, 1900 : 1/327 ; al-Zirikli, 2002 : 2/126).

ความว่า “เจ้า (มุฮัมมัด) มิได้รู้ดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงมีอำนาจ
แห่งชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน อื่นจากอัลลอฮ์แล้วพวกเจ้าย่อมไม่มีผู้
คุ้มครองใด ๆ และผู้ช่วยเหลือใด ๆ”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๑๐๗)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแจ้งกับบ่าวของพระองค์ว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงมีอำนาจแห่งชั้นฟ้า
ทั้งหลายและแผ่นดิน ดังนั้นบ่าวทั้งหลายจำเป็นต้องเชื่อฟังและปฏิบัติคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามของ
พระองค์เท่านั้น (Ibn Kathīr, 1999 : 1/379).

การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามย่อมเกิดขึ้นกับผู้คุ้มครองและผู้ช่วยเหลือเท่านั้น นั่น
คือ อัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴾

(سورة النجم : بعض من آية 25)

ความว่า “(อำนาจนั้น) เป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ทั้งในโลกและโลกนี้”

(สุเราะฮ์อันนัจม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 25)

กิจการทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น พระองค์คือ ผู้ครอบครองและ
ผู้ดำเนินการในโล่นี้และโลกหน้าตามความประสงค์ของพระองค์ (Ibn Kathīr, 1999 : 7/458).

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกนี้และโลกหน้าเป็นความประสงค์ของพระองค์ ทั้งนี้เพราะ
อำนาจทั้งหมดเป็นของพระองค์

ค. อ่างการเกิดภาวะเหตุการณ์บนโลกให้กับบรรดาอิมาม

ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกนี้ด้วยพลังอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ และการกำหนดของพระองค์
ไม่มีภาคีใด ๆ ทั้งสิ้นสำหรับพระองค์ ซึ่งต่างกับอะกิดะฮ์ของชีอะฮ์ที่อ้างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้กับ
อิมามของพวกเขา

จากสะมาอะฮ์ เบน มิสรอน¹ กล่าวว่า: “ฉันได้อยู่กับอะบี อับดุลลอฮ์ อะลียฮิสสะลาม
แล้วได้เกิดฟ้าร้องและฟ้าแลบขึ้นมา แล้วอะบู อับดุลลอฮ์ อะลียฮิ อัสสะลาม กล่าวว่า มิใช่หรือ
แท้จริงฟ้าร้องนี้ได้เกิดมาจากไหนและฟ้าแลบนี้มาจากไหน? แท้จริงแล้วมันมาจากอำนาจของผู้เป็น
เจ้าของท่าน ฉันถามว่าใครเป็นผู้เป็นเจ้าของเรา ท่านตอบว่า อะมีรุลมุอ์มินีน อะลียฮิสสะลาม”
(al-Mufid, 1402 : 327 ; al-Majlisiy, 1403 : 27/33 ; Muhsin al-Amīn, n.d. : 2/482).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า สะมาอะฮ์ เบน มิสรอน เบน อับดุลเราะหมาน อัลหะญาเราะหะมียะฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๑๔๕ (Mustafā bin al-Husain, n.d. : 2/373).

จากการอธิบายข้างต้นแสดงว่า ทุกครั้งที่เกิดขึ้นจากฟ้าร้องและฟ้าแลบคือมาจากอำนาจของอะลี๋ย ซึ่งเป็นการศรัทธาที่ขัดแย้งกับการศรัทธาของอะฮฺลิส สุนนะฮ์ที่ศรัทธาว่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นมาจากอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ الْآزْفَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ﴾

(سورة الرعد : آية 12)

ความว่า “พระองค์คือผู้ทรงให้พวกเจ้าเห็นฟ้าแลบเพื่อความกลัวและความหวังและทรงให้เกิดเมฆที่บ”

(สุเราะฮ์ อีรเราะฮอด : อายะฮ์ ๑๒)

การที่อัลลอฮ์ ﷻ แสดงให้มัลกุกของพระองค์เห็นฟ้าแลบเพื่อความกลัวและความหวังเป็นหลักฐานหนึ่งจากบรรดาหลักฐานของพระองค์ที่บ่งบอกว่า พระองค์นั้นคือ ผู้สมควรได้รับการเคารพภักดีพระองค์เดียวเท่านั้น (al-Shanqītiy, 1995 : 2/237).

การเกิดก่อนเมฆ ฟ้าแลบและฝนตก ทั้งหมดนั้นคือ กิจการของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวไม่มีภาคีใดๆ ทั้งสิ้น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُبْرِ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾

(سورة الروم : بعض من آية 48)

ความว่า “อัลลอฮ์ทรงเป็นผู้ส่งลมทั้งหลาย แล้วมันได้รวมตัวกันขึ้นเป็นเมฆ แล้วพระองค์ทรงให้มันแผ่กระจายไปตามท้องฟ้า เท่าที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อีรรัม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๘)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นผู้ส่งลมแล้วรวมตัวแผ่กระจายเป็นเมฆตามท้องฟ้าตามความประสงค์ของพระองค์ แล้วเกิดฝนตกลงมาซึ่งทำให้บ่าวของพระองค์ดีใจ (al-Baghawiy, 1420 : 3/582).

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมดนั้นคือ สัญญาณแห่งการเป็นพระเจ้าของผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่ที่ไม่มีภาคีใดๆ กับพระองค์

ง. การศรัทธาว่ามีบางส่วนของพระเจ้าอาศัยอยู่ในอิมาม

มีรายงานจากซื่อฮ์กล่าวอ้างว่า แท้จริงส่วนหนึ่งจากนूरของพระเจ้าอาศัยอยู่กับอะลี๋ย ดังที่อะบู อับดุลลอฮ์ได้รายงานว่า : “หลังจากนั้นพระองค์ได้ลูบเราด้วยมือขวาของพระองค์ แล้วนूरของพระองค์ได้ไปยังที่ว่างในตัวเรา” (al-Kulainiy, 1388 : 1/440) ท่านยังได้กล่าวอีกว่า : “แต่ทว่าอัลลอฮ์ได้รวมกับเราด้วยพระองค์เอง” (al-Kulainiy, 1388 : 1/430).

การศรัทธาดังกล่าวเป็นการให้อำนาจอย่างอิสระกับอิมามเหมือนอัลลอฮ์ซึ่งเป็น
อะก็ตะฮ์ที่ขัดแย้งกับอะก็ตะฮ์ของอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์

จ. มีความเชื่อว่าวันและเวลาสามารถให้คุณและโทษได้

อะก็ตะฮ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์มีการศรัทธาว่า คุณและโทษนั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์
เดียวไม่ใช่การเวลากลางคืนและกลางวัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَمَا يَكُومُ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ ﴾

(سورة النحل : آية 53)

ความว่า “และไม่มีความโปรดปรานใด ๆ ที่พวกเจ้าได้รับ นอกจากมันย่อม
มาจากอัลลอฮ์ ดังนั้นเมื่อความทุกข์ร้ายประสบแก่พวกเจ้า พวกเจ้าก็จะ
คร่ำครวญขอพรต่อพระองค์”

(สุเราะฮ์อันนะฮล : อายะฮ์ ๕๓)

ไม่มีนิมัตใดที่มนุษย์ได้รับ เว้นแต่มันมาจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น ดังนั้นเมื่อความทุกข์
ยาก ความขัดสน และความเจ็บไข้ได้ป่วยประสบแก่พวกเจ้าแล้ว พวกเจ้าก็จะวิงวอนขอพรต่อ
พระองค์ (al-Baghawiy, 1420 : 3/83).

อะฮฺลิสสุนนะฮ์มีการศรัทธาว่า ความโปรดปรานและความทุกข์ยากต่างๆ ที่เกิดขึ้น
ล้วนแล้วมาจากอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด ดังนั้นจึงอ้อนวอนร้องขอต่อพระองค์เกิด ต่างกับกลุ่มชีอะฮ์ที่มี
ความเชื่อวากลางคืนและกลางวันสามารถให้รุ่งรอยได้ อะบู อับดุลลอฮ์ได้กล่าวว่ :

“ท่านอย่าออกไปในวันศุกร์เพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จำเป็น ในเมื่อเป็นวันเสาร์ และพระ
อาทิตย์ได้ปรากฏขึ้น ท่านจงออกไปเพื่อในสิ่งที่จำเป็นของท่าน” (Ibn Babawaih,
1401 : 1/95 ; al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/253) ท่านได้กล่าวอีกว่า : “วันเสาร์
สำหรับเราและวันอาทิตย์สำหรับบะนีอุมัยยะฮ์” (Ibn Babawaih, 1401 : 2/342 ;
al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/253) ท่านได้กล่าวต่อไปว่า : “ท่านอย่าเดินทางในวัน
จันทร์และอย่าขอสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จำเป็นในวันนั้น” (al-Baraqiy, 1331 : 346 ;
al-Hurr al-‘Āmiliy, 1403 : 8/255) และได้กล่าวต่อไปอีกว่า : “วันพุธสุดท้ายของ
เดือนคือ วันเคราะห์ร้ายตลอดกาล” (Ibn Babawaih, 1389 : 2/27 ; al-Hurr
al-‘Āmiliy, 1403 : 8/257).

จากการอธิบายข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่ากลุ่มชีอะฮ์มีความเชื่อว่า วันศุกร์ วันอาทิตย์
วันจันทร์และวันพุธ คือวันเคราะห์ร้าย ซึ่งเป็นการลางร้าย (ตะตอยยุร) ชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมุชริกีน
ในสมัยญาฮิลียะฮ์ อิสลามได้ปราบล้างอะก็ตะฮ์ชนิดนี้มาตั้งแต่สมัยช่วงแรกของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ
และนับมันเป็นสิ่งทีภาคืออย่างหนึ่ง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَلَا إِنَّمَا طَلَيْتُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(سورة الأعراف : بعض من آية 131)

ความว่า “พึงรู้เถิดว่า ที่จริงลางร้ายของพวกเขาขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์ต่างหาก แต่ทว่าส่วนมากของพวกเขาไม่รู้”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๓๑)

แท้จริงสิ่งที่มนุษย์ได้รับจากความอุดมสมบูรณ์และความแห้งแล้ง ความดีและความชั่วทั้งหมดมาจากอัลลอฮ์ ﷻ แต่ทว่า ส่วนมากแล้วพวกเขาไม่รู้ (al-Baghawiy, 1420 : 2/223).

ความแห้งแล้งหรือเคราะห์กรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้ประสบมานั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนใดคนหนึ่ง แต่มันเป็นไปตามกฎสถานะของอัลลอฮ์ ﷻ หรือไม่ก็เป็นการลงโทษจากพระองค์ต่างหาก จากอิบนุ อัสฮูด จากท่านเราะฮ์สูล ﷻ กล่าวว่า :

((الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، الطَّيْرَةُ شِرْكٌ، تَلَانًا))

(أخرجه أبو داود، د.ت : 3910 ، وترمذي، د.ت : 1614)

ความว่า “การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี สามครั้ง”

(บันทึกโดย Abu Dāwūd, n.d.: 3910 ; al-Tirmidhiy, n.d.: 1614)¹

การลางร้ายเป็นการตั้งภาคี ทั้งนี้เนื่องจากการเชื่อว่าการลางร้ายนั้นสามารถดึงประโยชน์และปกป้องอันตรายได้ ดังนั้นผู้ใดได้ปฏิบัติเช่นนั้น เท่ากับว่าผู้นั้นได้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ

3) การศรัทธาในเตาฮีดอัลอัสม่าและอัศศิฟาต

อะกีดะฮ์ของชีอะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดอัลอัสม่าและอัศศิฟาตมีดังนี้คือ

ก. การให้เกินความเป็นจริงในการยืนยันหยัด

กลุ่มแรกที่อุตริขึ้นมาในบรรดามุสลิมคือกลุ่มจากรอฟีฎะฮ์² เช่น อิซาม เป็น อัลอะกัม³ อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาสิกี⁴ ยูนุส เป็น อับดุลเราะฮ์มาน อัลกุมมี⁵ และอะบู ญะอฺฟัร

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะซีย (al-Albāniy, 1420 : 3910).

² รอฟีฎะฮ์ คือ กลุ่มที่ปฏิเสธการเป็นผู้นำของอะบี บักรและอุมัร (al-Ash'arly, 1969 : 1/89)

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด อิซาม เป็น อัลอะกัม อัซซัยบานีย์ อัลกุฟี อรรอฟีฎีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๙๐ (al-Dhahabi, 1985 : 10/543 ; al-Zirikli, 2002 : 8/85).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาสิกี อัลญะอฟียะ เมลา บิซุร เป็น มัรวาน เป็นอุลามาอ์ รอฟีฎะฮ์ (al-Alūsīy, 1373 : 15).

⁵ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด ยูนุส เป็น อับดุลเราะฮ์มาน เป็น ยักญีน อัลกุมมี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๐๘ (al-Zirikli, 2002 : 8/271).

อัลอฮวัล¹ (al-Rāziy, n.d. : 64) ซึ่งบุคคลทั้งหมดนี้ชื่ออะฮ์ อิมามียะฮ์ถือว่าทัพหน้าอุละมาฮ์ของพวกเขาที่ยอมรับ (Muhsin al-ʿAmīn, n.d. : 1/106).

อิซาม เป็น อัลอะกัม ได้กล่าวอ้างว่า “แท้จริงพระเจ้าที่ถูกเคารพบูชาของเขานั้นเป็นรูปร่างที่มีขอบเขตและสิ้นสุด และที่จริงพระองค์นั้นสูง กว้าง ยาว และความสูงของพระองค์นั้นเท่ากับ ความกว้างของพระองค์” (al-Baghdādiy, 1977 : 65).

อิซาม เป็น สาลิม อัลญะวาลีก็ย ได้กล่าวอ้างว่า “แท้จริงพระเจ้าที่ถูกเคารพบูชา นั้นอยู่บนรูปของมนุษย์ และพระองค์นั้นมีอวัยวะสัมผัสทั้งห้าเหมือนอวัยวะสัมผัสของมนุษย์” (al-Baghdādiy, 1977 : 68-69) เช่นเดียวกันยูซุส เป็น อับดุลเราะฮมาน อัลกุมมีย์ที่ยึดในเรื่องการเปรียบเทียบ (al-Baghdādiy, 1977 : 70).

อัลอฮอะรีย ได้กล่าวในหนังสือมะกอလာต อัลอิสลามียีนของท่านว่า แท้จริงช่วงแรก ของชื่ออะฮ์นั้นคือ อะกิดะฮ์มุญลิมะฮ์ ที่อธิบายรูปร่างให้กับพระเจ้า ต่อมาในช่วงท้ายของพวกเขาได้เปลี่ยนไปอีกทางหนึ่งคือ การปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์หรือการตะอฎีล (al-Ashʿariy, 1969 : 1/106-109).

ข. การปฏิเสธคุณสมบัติของพระเจ้า

ในช่วงท้ายของศตวรรษที่ ๓ มัชฮับของชื่ออะฮ์เริ่มตามรอยทัศนคติของมูตะซิละฮ์ในการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ และได้ไปสู่การตะอฎีลมากขึ้นในศตวรรษที่ ๔ เมื่ออัลมุฟิต² และสาวกของเขา เช่น อัลมุสะวี³ ผู้ได้รับฉายานามว่า อัชชะรีฟ อัลมูระฎอ และอะบู ญะอฟร์ อัฎฎูสีย⁴ ซึ่งพวกเขามีความมุ่งมั่นกับหนังสือของมูตะซิละฮ์ (Ibn Taimiyyah, n.d. : 1/229) และมีหนังสือมากมายที่พวกเขาเขียนได้คัดลอกมาจากหนังสือของมูตะซิละฮ์ เช่นเดียวกับการตีฟัสริอายะฮ์ที่เกี่ยวกับอัศลิฟาตและอัลเกาะดร์ (Ibn Taimiyyah, n.d. : 1/356).

ดังนั้นหนังสือของชื่ออะฮ์สมัยหลังจะเหมือนกับหนังสือของมูตะซิละฮ์ในเรื่องเตาฮีดอัลอัสมาฮ์และอัศลิฟาต และอุละมาฮ์ชื่ออะฮ์ได้รับเอาปัญหาต่าง ๆ ที่ยืนยันโดยมูตะซิละฮ์ เช่น การกล่าวว่าอัลกุรอานคือมัดคูก การปฏิเสธการมองเห็นพระเจ้าของมุอ์มินในวันอาคิเราะฮ์และการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ดังตัวอย่างคือ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะอฟร์ อัลอฮวัล อับดุลกอฮิร เบน ฆอฮิร เบน มุฮัมมัด เบน อับดุลลอฮ์ อัลบะฆดาดี อัตะมะมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๙(al-Dhahabiy, 1985 : 17/572).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน มุฮัมมัด เบน อันนุอมาน อัลบะฆดาดี ชัยค อัลมุฟิต เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๑๓ (al-Dhahabiy, 1985 : 17/344 ; al-Dhahabiy, 1963 : 4/26).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เบน อัลฮุสัยน เบน มุสา เบน มุฮัมมัด เบน อิบรอฮีม อัลมุสะวี เป็นที่รู้จักในนามของอัชชะรีฟ อัลมูระฎอ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๓๖(al-Dhahabiy 2003 : 9/557 ; al-Zirikliy, 2002 : 4/278).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะอฟร์ อัฎฎูสีย มุฮัมมัด เบน อัลฮะสัน เบน อะลี อัฎฎูสีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๖๐ (al-Dhahabiy, 1985 : 18/334 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/684).

(1) การกล่าวว่า อัลกุรอานคือมัคลุก

อะกีดะฮ์ อะฮฺลิสสุนนะฮ์ศรัทธาว่า อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮ์ ที่ถูกประทานลงมาให้กับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ไม่ใช่มัคลุก แต่กลุ่มชีอะฮ์ได้เลียนแบบตามกลุ่มญะฮฺมียะฮ์ที่กล่าวว่า อัลกุรอาน คือ มัคลุก

อัลมัจลีสีย เป็นอุละมาฮ์ชีอะฮ์ท่านหนึ่งได้เขียนหัวข้อเรื่องในหนังสือบิฮาร์อัลอันวาร ว่า บทว่าด้วยอัลกุรอานคือมัคลุก (al-Majlisiy, 1403 : 92/117) มุฮซิน อัลอะมีน¹ อธิบายว่า ชีอะฮ์และมูตะซิละฮ์ กล่าวว่า อัลกุรอานคือมัคลุก (Muhsin al-Amīn, n.d. : 1/461).

อิบนุ บาบะวัยฮฺ อัลกุมมีฮ์² ได้ทำการเปลี่ยนความหมาย (ตะฮ์วีล) คำพูดของบรรดาอิมามที่ยืนหยัดว่า อัลกุรอานไม่ใช่มัคลุก (القرآن غير مخلوق) โดยอธิบายความหมายว่า (أنه غير مخلوق) ความว่า แท้จริงมัน (อัลกุรอาน) ไม่ใช่มัคลุก คือ ไม่ใช่มัคซูป (สิ่งที่ถูกโกหก) ไม่ใช่ให้ความหมายว่า แท้จริงมันไม่ใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (Ibn Babawaih, n.d : 225) หมายความว่า ท่านให้ความหมายของคำว่า “มัคลุก” (مخلوق) เป็นมัคซูป (مكذوب)

ดังนั้นสายรายงานต่าง ๆ ที่ปรากฏในหนังสือชีอะฮ์ที่เขียนว่า แท้จริงอัลกุรอานที่ถูกประทานลงมาไม่ใช่มัคลุก เป็นทัศนะเก่าของชีอะฮ์ที่ศรัทธา ส่วนคำพูดที่กล่าวว่าอัลกุรอานคือมัคลุก เป็นทัศนะใหม่ของชีอะฮ์ (al-Ash‘ariy, 1969 : 1/114)

อัตุรเราะหฺมาน เป็น อะบี ฮาติม³ ได้กล่าวว่า ฉันได้ยินจากบิดาของฉันกล่าวว่า ผู้คนแรกที่น่ามาคำว่า “คือลกุล กุรอาน” (خلق القرآن) คือ อัลญะฮฺล เป็น ดิรฮัม (al-Lālākāy, 2003 : 3/425) และท่านเป็นคนแรกที่กำลังการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ในประชาชาตินี้ หลังจากนั้น คือ อัลญะฮฺล เป็น ศัฟวาน (Ibn Taimiyyah, 1398 : 5/20).

(2) ปัญหาอรรูฮ์ยะฮ์ (การมองเห็นพระเจ้า)

อะกีดะฮ์ อะฮฺลิสสุนนะฮ์ศรัทธาว่า การมองเห็นพระเจ้าในวันอาคิเราะฮ์เป็นสิทธิของชาวสวรรค์โดยไม่มีการปิดบังและวิธีการ ซึ่งขัดแย้งกับญะฮฺมียะฮ์ มูตะซิละฮ์ เคาะวาริจญ์และชีอะฮ์ อิมามียะฮ์ที่ปฏิเสธในเรื่องนี้ (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 188-189 ; Ibn Qaiyim, 1985: 171-172).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮซิน อับดุลกะรีม เป็น อะลีย เป็น มุฮัมมัด อัลอะมีน อัลหุสัยนีย อัลอามิลีย เป็นอุละมาฮ์ชีอะฮ์ระดับแนวหน้าท่านหนึ่ง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๘(al-Zirikliy, 2002 : 5/287).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะลีย เป็น อัลฮุสัยนีย เป็น มุซา บาบะวัยฮฺ อัลกุมมีฮ์ เป็นที่รู้จักในนาม ซัยคฺ อัศเศาะดุก เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๘๑(al-Dhahabiy, 1985 : 16/303 ; al-Zirikliy, 2002 : 6/276).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่าอัตุรเราะหฺมาน เป็น อะบีฮาติม มุฮัมมัด เป็น อิดริส เป็น อัลมุญิบร เป็น ดาวูด เป็น มัฮรอน อะบูมุฮัมมัด อัตตะมิมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๖๗(al-Dhahabiy, 2003 : 7/533).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَجُوَّ بِؤْمِنِرَ نَازِرٌ ۖ إِلَىٰ رَحِيحِنَاظِرٌ ۗ ﴾

(سورة القيامة : آية 22-23)

ความว่า “ในวันนั้นหลาย ๆ ใบหน้าจะเบิกบาน จ้องมองไปยังพระเจ้าของมัน”

(สุเราะฮ์ อัลกิยามะฮฺ : อายะฮ์ ๒๒-๒๓)

คำบ่งชี้ของอายะฮ์เกี่ยวกับอรรูฮ์ยะฮฺคือ คำว่า ﴿ إِلَىٰ رَحِيحِنَاظِرٌ ۗ ﴾ หมายถึง (تَرَاهُ عَيَانًا) แปลว่า “ท่านเห็นพระองค์ด้วยตาเปล่า” (Ibn Kathīr, 1999 : 8/279).

อายะฮ์ข้างต้นเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงการมองเห็นพระเจ้าของบรรดามุอฺมินในวันอาคิเราะฮ์ นอกจากอายะฮ์ข้างต้นแล้วยังมีอีกหลายอายะฮ์ที่กล่าวถึงอรรูฮ์ยะฮ์

ท่านญะรีร เป็น अबดุลลอฮ์¹ รายงานว่า :

((كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ قَالَ : إِنَّكُمْ سَتَرُونَ رَبُّكُمْ كَمَا تَرُونَ هَذَا الْقَمَرَ، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 7434)

ความว่า “พวกเรา (เศาะฮาบะฮ์) นั่งอยู่กับท่านนะบี ﷺ เมื่อท่านมองไปยังจันทร์เพ็ญ ท่านได้กล่าวว่า แท้จริงพวกท่านจะได้เห็นพระเจ้าของพวกท่าน เหมือนกับท่านได้เห็นดวงจันทร์ดวงนี้ ท่านทั้งหลายจะไม่ถูกบดบังในการเห็นพระองค์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7434).

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวยืนยันกับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ว่า พวกเขาจะได้เห็นอัลลอฮ์ ﷻ ในวันอาคิเราะฮ์ได้อย่างชัดเจนโดยไม่มีการปิดบังใดๆ ทั้งสิ้น

จากอายะฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษข้างต้นชี้ให้เห็นว่า อรรูฮ์ยะฮ์ เป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ศรัทธาชนสามารถจะเห็นพระองค์ในวันอาคิเราะฮ์

ชีอะฮ์ได้กล่าวอ้างว่า อะบู अबดุลลอฮ์ ญะอฺฟัร อัศศอดิก ได้ถูกถามเกี่ยวกับการมองเห็นอัลลอฮ์ในวันกิยามะฮ์ แล้วท่านตอบว่า : “อัลลอฮ์ผู้ทรงบริสุทธิ์และทรงไว้ซึ่งความสูงส่งยิ่งจากสิ่งนั้น ด้วยความสูงส่งและความยิ่งใหญ่...แท้จริงสายตาทั้งหลาย ไม่สามารถมองเห็นนอกจากสิ่งที่มีสีและวิธีการสำหรับมัน” (al-Majlisiy, 1403 : 4/31).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ญะรีร เป็น अबดุลลอฮ์ เป็น ญาบิร เป็น มาลิก อัลบะญะลีเย์ เศาะหาบีย์(al-Dhahabi, 1405 : 2/530).

อัลฮุรฺ อัลอามิลีย¹ ได้เขียนในหนังสือของท่านว่า : “บพว่าด้วย แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นตาไม่สามารถเห็นพระองค์และไม่สามารถมองเห็นพระองค์ทั้งในโลกนี้และในวันอาคิเราะฮ์” (al-Hurr al-‘Āmiliy, n.d: 12).

ค. การให้คุณสมบัติกับบรรดาอิมามด้วยพระนามของอัลลอฮ์และคุณลักษณะของพระองค์

การอุทรีในประชาชาติของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เกิดมาอีกครั้งเมื่อกลุ่มชีอะฮ์ได้กล่าวอ้างว่า แท้จริงบรรดาอิมามนั้น พวกเขาคือพระนามของอัลลอฮ์ ดังนั้นพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานตามคำอ้างของพวกเขาหมายถึงบรรดาอิมามสิบสองท่าน² (Nāsir bin ‘Abdullāh, 1994: 556).

อัลกุลัยนีย ได้รายงานจากอะบี อับดุลลอฮ์ในคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า:

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾

(سورة الأعراف : بعض من أية 180)

ความว่า “และอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม ดังนั้นพวกเขาจึงเรียกหาพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๘๐)

ท่านได้กล่าวว่า : “พวกเราและอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม อัลลอฮ์จะไม่ทรงตอบรับการทำงานใดการทำงานหนึ่งจากบรรดาบ่าว นอกจากด้วยการรู้จักเรา” (al-Kulainiy, 1388: 1/143-144).

จากอะบี ญะอฺฟัรท่านกล่าวว่า : “เราคือพระพัทธ์ของอัลลอฮ์ เราจะเปลี่ยนแปลงอยู่ในแผ่นดินท่ามกลางพวกท่าน และเราคือพระเนตรของอัลลอฮ์ในสิ่งที่ถูกสร้างของพระองค์ และพระหัตย์ของพระองค์แผ่ขยายด้วยความเมตตาให้กับบรรดาบ่าวของพระองค์ เรารู้จักกับผู้ที่รู้จักเราและเราไม่รู้จักกับผู้ที่ไม่รู้จักเรา” (al-Kulainiy, 1388: 1/143 ; Muhsin al-Āmīn, n.d.: 3/240).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อัลฮะสัน เบน อะลีย อัลอามิลีย อัลฮุรฺ ฆะกีย อิมามีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๐๔ (al-Zirikli, 2002 : 6/90).

² พวกเขาสิบสองท่าน คือ ๑) อะบู อัลฮะสัน อะลีย เบน อะบี มุสลิม (อัลมุฏะฏอ) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐ 2) อะบู มุฮัมมัด อัลฮะสัน เบน อะลีย (อัซซะกีย) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 50 3) อะบู อับดุลลอฮ์ อัลฮุสَيْن เบน อะลีย (สัยยิด อัซซะดาค) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 61 4) อะบู มุฮัมมัด อะลีย เบน อัลฮุสَيْن (ฮัยน อัลออบิดีน) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 95 5) อะบู ญะอฺฟัร มุฮัมมัด เบน อะลีย (อัลบะกีย) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 114 6) อะบู อับดุลลอฮ์ ญะอฺฟัร เบน มุฮัมมัด (อัศศอดิก) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 148 7) อะบู อิบรอฮีม มุซา เบน ญะอฺฟัร (อัลกาซิม) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 183 8) อะบู อัลฮะสัน อะลีย เบน มุซา (อรรฎอ) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 202 หรือ ๒๐๓ ๙) อะบู ญะอฺฟัร มุฮัมมัด เบน อะลีย (อัลญะอฺวาต) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 220 10) อะบู อัลฮะสัน อะลีย เบน มุฮัมมัด (อัลฮาดีย) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 254 11) อะบู มุฮัมมัด อัลฮะสัน เบน อะลีย (อัลอัศกะรีย) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 260 12) อะบู อัลกอสิม มุฮัมมัด เบน อัลฮะสัน (อัลมะฮฺดี) ยังมีชีวิตอยู่จนถึงวันกิยามะฮ์ (‘Aliy Ahmad al-Salus, 1997 : 49).

กลุ่มชีอะฮ์กล่าวอ้างว่า แท้จริงอะมีรุลมุอ์มินีน อะลี ได้กล่าวว่า : “ฉันคือพระเนตรของอัลลอฮ์ และฉันคือพระหัตย์ของอัลลอฮ์ และฉันคือข้างเคียงของอัลลอฮ์ (ญุมบุลลอฮ) และฉันคือประตูของอัลลอฮ์” (al-Kulainiy, 1388 : 1/145; al-Majlisiy, 1403: 24/194) และท่านยังได้กล่าวอีกว่า : “ฉันคือความรู้ของอัลลอฮ์ และฉันคือหัวใจของอัลลอฮ์ที่รำลึก และลิ้นของอัลลอฮ์ที่พูด และพระเนตรของอัลลอฮ์ที่มอง และฉันคือข้างเคียงของอัลลอฮ์ และฉันคือพระหัตย์ของอัลลอฮ์” (Ibn Babawaih, n.d.: 164 ; al-Majlisiy, 1403 : 24/198).

จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มชีอะฮ์ไม่ได้ให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ตามที่พระองค์ทรงแจ้งไว้ให้กับพระองค์เองในอัลกุรอานและท่านเราะสูลของพระองค์ได้แจ้งไว้ให้กับพระองค์ในอัลฮะดีษ แต่พวกเขากลับเอาพระนามและคุณลักษณะของพระองค์ไปให้กับมัลกุก ซึ่งทำให้เกิดการภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในเตอาฮิดอัลฮัสมาอ์และอัศศิฟาต

ง. การบิดเบือนอายะฮ์เพื่อใช้สนับสนุนทัศนะของพวกเขาในการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์

กลุ่มชีอะฮ์ได้บิดเบือนอายะฮ์จากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ประทานลงมา อาทิ เช่น อิบน์ บาบะวัยฮ์ได้รายงานจากอรรฎอ อะลี เป็น มุซา¹ ในคำตรัสของอัลลอฮ์ที่ว่า :

﴿ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴾

(سورة البقرة : آية 210)

ความว่า “และพวกเขามีได้คอยอะไร นอกจากการที่อัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์จะมายังพวกเขา ในร่มเงาจากเมฆ และเรื่องนั้นได้รับการตัดสิน และยิ่งอัลลอฮ์นั้นเรื่องราวทั้งหลายจะถูกนำกลับไป”

(สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๒๑๐)

อรรฎอได้กล่าวกับอายะฮ์นี้ว่า : “แท้จริงอายะฮ์นี้คือ (هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله)

﴿هل ينظرون إلا أن يأتيهم الله﴾ ความว่า “พวกเขามีได้คอยอะไร นอกจากการที่อัลลอฮ์จะมายังพวกเขา ในนามมะลาอิกะฮ์ ในร่มเงาจากเมฆ” และนี่คือ อายะฮ์ที่ถูกประทานลงมา” (Ibn Babawaih, n.d.: 163 ; al-Majlisiy, 1403 : 3/319 ; Muhsin al-‘Amīn, n.d.: 1/208).

จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า จุดประสงค์ของการบิดเบือนอายะฮ์ของชีอะฮ์ครั้งนี้คือ พวกเขาต้องการที่จะปฏิเสธศัพทวิทยาของการมาของพระเจ้าเหมือนกับคำพูดของมุอตะซิละฮ์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน อะลี อรรฎอ เป็น มุซา อัลกาซิม เป็น ญะอ์ฟร อัศศอดิก เป็น มุฮัมมัด อัลบาคิร เป็น อะลี เป็น อัลฮุสَيْن อัลฮะซิมียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๐๒ หรือ ๒๐๔al- Dhahabīy, 1985 : 9/387).

แต่พวกเขาจะเหนือกว่ามุฮตะซิบะฮ์ เพราะพวกเขาจะบิดเบือนตัวบทอายะฮ์ ในขณะที่มุฮตะซิบะฮ์จะตีความหมายออกจากความหมายเดิมของมัน

การอธิบายทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การศรัทธาในเตฮีดของกลุ่มชีอะฮ์นั้นต่างกับการศรัทธาในเตฮีดของอะฮลิซุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์อย่างสิ้นเชิง

2.3 เตฮีดในสมัยหลัง

เตฮีดในสมัยหลังในที่นี้หมายถึง เตฮีดในศตวรรษที่ ๑๓ และที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.3.1 เตฮีดในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.3.1.1 กลุ่มสะลัฟ

เตฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๒

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๓ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) อิมามมุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮาบ² ได้แต่งหนังสืออุศูล อัลอิมาน (أصول الإيمان) ในบรรดาคำกล่าวของท่านที่ยืนยันว่าเตฮีดในสมัยของท่านยังสอดคล้องกับเตฮีดในสมัยของท่านนะบี เศาะฮาบะฮ์ ตาบีอิน และตาบีอิตาบีอินทุกประการ เช่น ท่านกล่าวว่า :

“ฉันขอยืนยันต่ออัลลอฮ์และผู้ที่อยู่รอบๆ ฉันในบรรดามะลาอิกะฮ์ และฉันขอยืนยันว่าอะกีดะฮ์ที่ฉันยึดมั่นคือ อะกีดะฮ์อะฮลิซุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของพระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์ การฟื้นคืนชีพหลังจากตายและการศรัทธาต่ออัลเกาะดร์ ความดีและความชั่ว และศรัทธาต่ออัลลอฮ์โดยการศรัทธาตามที่พระองค์ได้ตรัสในคัมภีร์ และตามการอธิบายของท่านเราะสุลของพระองค์ ﷺ ปราศจากการเปลี่ยนแปลงและการปฏิเสธคุณลักษณะของพระองค์ แต่ทว่าฉันศรัทธาว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัซซุรอ : อายะฮ์ ๑๑) แล้วฉันไม่ปฏิเสธกับสิ่งพระองค์เองทรงให้คุณลักษณะของพระองค์ และฉันไม่เปลี่ยนแปลง

¹ ดูหน้า ๘9-99

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮาบ เป็น สุลัยมาน อัตตะมิมีย อันนัจดีเย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๐๖ (al-Zirikliy, 2002 : 6/257).

ประโยคจากที่ของมัน และฉันไม่ปฏิเสธในบรรดาพระนามและอายะฮ์ของพระองค์ และฉันไม่ให้อะไรและการและอุปมาคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์กับคุณลักษณะของ มัคลุกของพระองค์” (Muhammad bin ‘Abd al-wahāb, 1420 : 11-12).

การศรัทธาของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบข้างต้นสอดคล้องกับอะกีดะฮ์ของ อิมาม อัลอะลุสีย¹ ในหนังสืออัยยะฮ์ อัลอะมานียะฮ์ ฟิ อัลร็อด อะลา อันนัฮยานียะฮ์ (al-Alusiy, 2001: 1/411) อิมาม อิบน์ สะอดี² ในหนังสืออัตตันบีฮาต อัลละกัฟียะฮ์ (Ibn Sa’diy, 1414 : 19) และซัยคุ อัจตุรกี³ ในหนังสือมุญญัฎ อัลดิกอต อะอิมมะฮ์ อัลสะลัฟ (al-Turkiy, 1417 : 103).

จากแนวทางการศรัทธาของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบไม่แตกต่างกับอะกีดะฮ์ ของอุละมาฮ์ข้างต้น ดังนั้นการที่กล่าวหาว่าอะกีดะฮ์ของอิมาม มุฮัมมัด เป็น อัคฺลอะฮาบเป็นอะกีดะฮ์ ที่ไม่ถูกต้องนั้นถือว่าเป็นการกล่าวหาที่ไร้เหตุผล เพราะอะกีดะฮ์ของท่านเหมือนกับอะกีดะฮ์ของ อุละมาฮ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ท่านอื่นๆ ที่ถูกยอมรับ

2) ซัยคุอิบน์ มุฮัมมัด⁴ ได้แต่งหนังสืออัตตุยฟะฮ์ อัลมะตะนิยะฮ์ ฟิ อะกีดะฮ์ อัลสะละฟียะฮ์ (التحفة المدنية في العقيدة السلفية) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่เขียนตามแนวทาง ของสะลัฟ ในบรรดาคำพูดของท่านที่ยืนยันถึงความถูกต้อง เช่น ท่านกล่าวว่า :

“เราให้คุณลักษณะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะกับพระองค์เอง ในคัมภีร์ของพระองค์ และในสิ่งที่ท่านเราะสุลของพระองค์มุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ คุณลักษณะ กับพระองค์ โดยไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธ ไม่ให้อะไร และการ ไม่อุปมา ในตรงกันข้ามเราศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ความว่า : ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น (สุเราะฮ์อัลชุกรอ : อายะฮ์ ๑๑) แล้วเราจะไม่ปฏิเสธต่อสิ่งที่พระองค์ทรงให้ คุณลักษณะกับพระองค์เอง และเราจะไม่เปลี่ยนแปลงประโยคจากที่ต่าง ๆ ของมัน เราจะไม่ปฏิเสธบรรดาพระนามและบรรดาอายะฮ์ของพระองค์ เราจะไม่ให้อะไร และการ และเราจะไม่อุปมาบรรดาคุณลักษณะของพระองค์กับคุณลักษณะต่างๆ ของมัคลุก ของพระองค์” (Hammād bin Nāsir, n.d.: 23).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มะฮฺมุด ชุกรียะฮ์ เป็น อัคฺลุลลอฮ์ เป็น มุฮัมมัด อัลอะลุสียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๔๗(al-Zirikliy, 2002 : 7/172).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อัคฺรเราะฮฺมาน เบ็น นาศิร เบ็น อัคฺลุลลอฮ์ เบ็น นาศิร สะอดี อัจตะมิมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๖(al-Zirikliy, 2002: 3/340).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัคฺลุลลอฮ์ เบ็น อัคฺลุมุสลิม เบ็น อัคฺรเราะฮฺมาน อัจตุรกี ท่านยังมีชีวิตอยู่ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในซาอุดีอาระเบีย (al-Turkiy, 1417 : 1).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮะมัด เบ็น นาศิร เบ็น อุซมาน เบ็น มุฮัมมัด อันนัจญดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๒๕(al-Zirikliy, 2002 : 1/263).

3) ชัยค้อบดุรเราะฮมาน เป็น ฮะสัน¹ ได้แต่งหนังสือฟัตฮ อัลมะญีดี ซัรฮ กิตาบ อัดเตอาฮีด (فتح المجيد شرح كتاب التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่สำคัญเล่มหนึ่งที่อธิบายตามแนวทาง สะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับกะลิมะฮ์ เตาฮีดหรือกะลิมะฮ์ ซะฮาดะฮ์ว่า:

“จำเป็นกับการกล่าวชะฮาดะฮ์ “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ” ต้องมี ๗ เงื่อนไขด้วยกัน ซึ่งผู้กล่าวชะฮาดะฮ์จะไม่เกิดประโยชน์เว้นแต่ต้องมีเงื่อนไขของมัน คือ ๑.อัลอิลม (ความรู้) ที่สามารถจัดความโง่ ๒.อัลยะกิน (การเชื่อมั่น) ที่สามารถจัดความสงสัย ๓.อัลเกาะบูล (การยอมรับ) ที่สามารถจัดการด้านทาน ๔.อัลอินกียาด (การเชื่อฟังและปฏิบัติ) ที่สามารถจัดการละทิ้ง ๕.อัลอิกศาส (การบริสุทธิ์ใจ) ที่สามารถจัดการมีภาคี ๖.อัลศิดก (การสัจจริง) ที่สามารถจัดการโกหก ๗. อัลมะฮับบะฮ์ (การรัก) ที่สามารถจัดตรงกันข้ามของมัน และเป็นหลักฐานว่า เตาฮีดที่นำมาซึ่งการบริสุทธิ์ในการทำอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์พระองค์เดียวไม่มีการภาคี และละทิ้งการทำอิบาดะฮ์ที่นอกเหนือจากพระองค์ คือ เป็นสิ่งแรกที่วาญิบ และด้วยเหตุผลนี้ทำให้บรรดาเราะฮูล อะลัยฮิมุสสะลาม ได้เรียกร้องไปสู่มัน ดังคำตรัสว่า ﴿ مَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ مَا كُفِّرُوا بِنِعْمِهِ مِنْ آيَاتِهِ ﴾ ความว่า : พวกท่านจงเคารพภักดีอัลลอฮ์เถิด สำหรับพวกท่านนั้นไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ (สุเราะฮ์อัลมูมีนูน : อายะฮ์ ๓๒) และนุอ์ไดกล่าวว่ ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ﴾ ความว่า : เพื่อพวกท่านจะได้ไม่เคารพภักดีผู้ใดนอกจากอัลลอฮ์ (สุเราะฮ์ฮุุด : อายะฮ์ ๒) และในอายะฮ์นั้นตรงกับความหมายของ “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮ” (‘Abd al-Rahmān bin Hasan, 1992: 73).

กลุ่มสะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓ ยึดแนวทางยึดมั่นเหมือนกับชาวสะลัฟในสมัยก่อน ๆ เช่น สมัยสะลัฟและสมัยเคาะลัฟ

ชาวสะลัฟมีความเข้าใจว่าสิ่งแรกที่วาญิบกับมนุษย์ทุกคนคือ การกล่าวกะลิมะฮ์ ซะฮาดะฮ์ ซึ่งแตกต่างกับชาวเคาะลัฟที่มองว่าสิ่งแรกที่วาญิบกับมนุษย์ทุกคนคือ การรู้จักอัลลอฮ์ด้วยการสังเกตและการพิสูจน์

2.3.1.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๓ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการ เหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๒

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๓ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกีดะฮ์เตาฮีดตามแนวทาง เคาะลัฟ อาทิ เช่น

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุรเราะฮมาน เป็น ฮะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮาบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๘๕ (al-Dhahabiy, 2003 : 15/572 ; al-Zirikli, 2002 : 3/304).

² ดูหน้า 79-100

1) ซัยคัศศอวีย์¹ ได้แต่งหนังสือฮาซียะฮ์ อะลา ซัรฮ์ อัลเคาะรีดะฮ์ อัลบะฮียะฮ์ (حاشية على شرح الخريدة البهية) เป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่นท่านได้อธิบายเกี่ยวกับประเภทต่าง ๆ ของศิฟาทว่า : “ฟิงทราบเถิด แท้จริงบรรดาศิฟาทนั้นมันถูกแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ นัฟสียะฮ์ สัลบียะฮ์ มะอานีฮ์ และมะอนะวียะฮ์²” (al-Sāwiy, n.d. : 34).

2) ซัยคัลบัยญูรีย์³ ได้แต่งหนังสือเตาฮีดหลายเล่ม อาทิ เช่น ฮาซียะฮ์ อะลา มะตัน อัสนะฮ์ลียะฮ์ (حاشية على متن السنوسية) ตะฮกีก อัลมะกออม อะลา กิฟายะฮ์ อัลอะวาม ฟิ อิลม อัลกะลาม (تحقيق المقام على كفاية العوام في علم الكلام) ตุฟพะฮ์ อัลมูรืด อะลา ญะฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด (تحفة المرید على جوهر التوحيد) ทั้งหมดเป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟ เช่นท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟาทกะลามในหนังสือตุฟพะฮ์ อัลมูรืดว่า : “อะฮลุสสุนนะฮ์กล่าวว่า กะลามคือคุณลักษณะหนึ่งที่ตั้งเดิมทรงอยู่กับอาดัม (ชาติ) ของพระองค์ ﷺ ไม่มีฮูรูลและไม่มีเสียงบริสุทธิ์จากการมาก่อนและมาหลัง เปลี่ยนแปลงและคงที่” (al-Bajuriy, n.d. : 43).

อะกิดะฮ์เคาะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓ มีแนวทางศรัทธาไม่แตกต่างจากแนวทางการศรัทธาในสมัยเคาะลัฟที่ผ่านมา

2.3.2 เตาฮีดในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

2.3.2.1 กลุ่มสะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มสะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๓

ในบรรดาอุละมาฮ์ศตวรรษที่ ๑๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะกิดะฮ์เตาฮีดตามแนวทางสะลัฟ อาทิ เช่น

1) ซัยคัลฮะกะมีย์⁵ ได้แต่งหนังสือมะอารีญ์ อัลเกาะบูล บิซรัฮ์ สุละมิ อัลลุศูล อิลา อิลม อัลลุศูล ฟิ อัตเตาฮีด (معارج القبول بشرح سلم الوصول إلى علم الأصول في التوحيد) เป็นหนังสือเตาฮีดที่สำคัญเล่มหนึ่งที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “วาญิบต้องศรัทธาคุณลักษณะต่างๆ ที่นำมาในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ที่เศาะฮียะฮ์ และยืนยันกับมันเหมือนกับสิ่งที่ได้มา ” (al-Hakamiy, 1990 : 1/346).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด บิน มุฮัมมัด อัลมาลิกีย์ อัศศอวีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒๔๘(al-Zirikliy, 2002 : 1/246).

² จะกล่าวรายละเอียดในบทที่ ๔

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอฮีม บิน มุฮัมมัด บิน อะฮมัด อัลบัจูรีย์ หรือ อัลบัยญูรีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 1198 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1277 (al-Zirikliy, 2002 : 1/71).

⁴ ดูหน้า 69-116

⁵ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮาฟิซ บิน อะฮมัด บิน อะลีย์ อัลหะกะมีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๗๗(al-Zirikliy, 2002 : 2/159).

2) ชัยมุฮัมมัด เบ็น เคาะลีล¹ ได้แต่งหนังสือซุรฮ อัลอะเกีตะฮ์ อัลวาสิฎียะฮ์ (شرح العقيدة الواسطية) เป็นหนังสือเตาฮีดเล่มหนึ่งที่สำคัญที่แต่งตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายว่า : “อะฮลุสสุนนะฮ์ วิลญะมาอะฮ์ศรัทธากับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบอกเกี่ยวกับพระองค์ว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ของพระองค์ แตกต่างจากมัลกุกของพระองค์ โดยวิธีการที่พระองค์เองทรงรู้กับตำแหน่งอันสูงส่งของพระองค์ ดังที่อิมามมาลิกและท่านอื่นได้กล่าวว่า : อัลอิสติวอา (การทรงสถิต) เป็นที่รู้จักกันและวิธีการนั้นเป็นที่ไม่รู้” (Muhammad bin Khalīl, 1415: 139).

3) ชัยค อัซซันกีฎีย² ได้แต่งหนังสืออฎวาล อัลบะยาน (أضواء البيان) เป็นหนังสือตีฟิรที่สำคัญเล่มหนึ่งที่ย่อตามแนวทางของสะลัฟ เช่น ท่านอธิบายเกี่ยวกับศิฟัต อัลวัลญูฮ์ ว่า : “และอัลวัลญูฮ์ คือ คุณลักษณะหนึ่งจากบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงให้คุณลักษณะโดยพระองค์เอง แล้ววาญิบแก่เราต้องศรัทธาต่อพระเจ้าและต่อสิ่งที่พระองค์ทรงให้คุณลักษณะโดยพระองค์เอง พร้อมให้ความบริสุทธิ์ที่สมบูรณ์จากการเสมอเหมือนของคุณลักษณะของมัลกุก” (al-Shanqīṭiy, 1988 : 7/750).

การศรัทธาของอุละมาอ์ทั้งสามข้างต้นมีแนวทางการศรัทธาเหมือนกับสมัยสะลัฟ และสมัยเคาะลัฟ และชาวสะลัฟในศตวรรษที่ ๑๓

2.3.2.2 กลุ่มเคาะลัฟ

เตาฮีด กลุ่มเคาะลัฟ ในศตวรรษที่ ๑๔ แห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราชพบว่า ด้านหลักการเหมือนกับเตาฮีดในศตวรรษที่ ๔ ถึงศตวรรษที่ ๑๓

ในบรรดาอุละมาอ์ศตวรรษที่ ๑๔ ที่อธิบายและเผยแพร่อะเกีตะฮ์เตาฮีดตามแนวทางเคาะลัฟ อาทิ เช่น

1) ชัยคอะฮมัด ตะฮลาน⁴ ได้แต่งหนังสืออัดดุรฺ อัลสะนะียะฮ์ ฟิ อรัร้อด อะลา อัลวะฮฺฮาบียะฮ์ (الدرر السنية في الرد على الوهابية) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟเช่น ท่านอธิบายว่า เตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์คือเตาฮีดอรัรฺบูบียะฮ์นั่นเอง เป็นการโต้ตอบกับผู้ติดตามแนวทางของชัยค มุฮัมมัด เบ็น อับดุลวะฮฺฮาบ ที่เข้าใจว่าเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์นั้นแตกต่างกับเตาฮีดอรัรฺบูบียะฮ์อย่างสิ้นเชิง เช่น ท่านกล่าวว่า : “และส่วนที่เขากำหนดเตาฮีดให้กับพวกเขาสองชนิดได้แก่ เตาฮีดอรัรฺบูบียะฮ์และเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์เป็นการโมฆะเช่นกัน แท้จริงเตาฮีดอรัรฺบูบียะฮ์คือเตาฮีดอัลอูลูฮียะฮ์นั่นเอง” (Ahmad Dahlan, 1405 : 40).

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบ็น เคาะลีล ฮะสัน อรัรอส เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๙๕ (al-Maghrāwī, n.d.: 10/47).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด อัลอะมีน เบ็น มุฮัมมัด อัลมุคตาร์ เบ็น อับดุลกอดีร อัซซันกีฎีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๙๓ (al-Zirikli, 2002 : 6/54).

³ ดูหน้า 79-117

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เบ็น ชัยนี ตะฮลาน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๐๘ (al-Zirikli, 2002 : 1/129).

2) ชัยคุสัยนฺ เบ็น มุฮัมมัด อัลญิสร ¹ ได้แต่งหนังสืออัลฮุซุน อัลฮะมีดียะฮ์ (الْحُسُونُ الْحَمِيدِيَّةُ) เป็นหนังสือเตาฮีดที่แต่งตามแนวทางเคาะลัฟอีกเล่มหนึ่ง เช่น ท่านได้กล่าวถึงเกี่ยวกับสิ่งที่วาญิบ สิ่งที่มีมุสตะฮิล และสิ่งที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์ ระบุว่า: “พึงทราบเถิด แท้จริง ความหมายของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ตะอาลานั้น คือ บัญจะต้องรู้และศรัทธาอย่างแน่วแน่กับสิ่งที่วาญิบสำหรับพระองค์จากบรรดาคุณลักษณะ และสิ่งที่มุสตะฮิลสำหรับพระองค์จากสิ่งตรงกันข้าม และสิ่งที่ญาอิซสำหรับพระองค์” (Husain bin Muhammad, 1947 : 13).

แนวทางการศรัทธาของอุละมาอ์เคาะลัฟทั้งสองท่านก็เหมือนกับการศรัทธาของเคาะลัฟในสมัยก่อน ๆ

2.3.2.3 หลักการศรัทธาของชีอะฮ์ในเตาฮีด

หลักการศรัทธาของชีอะฮ์ในศตวรรษที่ ๑๓ และศตวรรษที่ ๑๔ มีแนวทางที่เหมือนกันหรือคล้ายกันกับหลักการศรัทธาต่อเตาฮีดในสมัยที่ผ่านมา

2.3.3 เตาฮีดในปัตตานี

เตาฮีดในโลกมลายูหรือปัตตานีได้มีการเผยแพร่ในสังคมโดยการเรียนรู้การสอนในสถาบันศึกษาต่าง ๆ เช่น โรงเรียน ปอเนาะ มัสยิด สุเหร่าและบ้าน และด้วยการนิพนธ์ตำราหรือหนังสือต่าง ๆ ด้านอะกิดะฮ์เป็นการเฉพาะ

เตาฮีดในโลกมลายูหรือปัตตานี ส่วนมากจะยึดตามแนวทางเคาะลัฟ ทั้งนี้จะเห็นได้จากบรรดาตำราเตาฮีด ² ที่ใช้ในการเรียนการสอนในปัตตานี ได้แก่

1. หนังสืออัดดูร์ อัยชะมีน (الدر الثمين)
2. หนังสืออะกิดะฮ์ อัลญะวาฮิร (عقيدة الجواهر)
3. หนังสือวารุด อัยชะวาฮิร (ورد النواهر)
4. หนังสืออัลบัสฎะฮ์ อัลสะนียะฮ์ (البهجة السنية)
5. หนังสืออิรชาด อัลอ์ฎุฟาล ลิลมุบตะดีอิน ฟิ อะกออิด อัดดีน (إرشاد الأطفال للمبتدئين في عقائد الدين)
6. หนังสือฎิยาอ์ อัลมูรืด ฟิ บะยาน กะลิมะฮ์ อัดเตาฮีด (ضيء المرید في بيان كلمة التوحيد)

หนังสือที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่หมายเลข ๑-๖ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคุ ดาวูด เป็นอับดุลลอฮ์ ¹ อัลพะฆูนีญ์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮุสัยนฺ เบ็น มุฮัมมัด เบ็น มุศฎะอะฟา อัลญิสร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓๒๗(al-Zirikliy, 2002 : 2/258).

² วิชาเตาฮีดเช่นกันเป็นที่รู้จักในบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในนามของวิชาฮุซูลุดดีน อิลมุกะลาม ศิพัตตวอบูโละห์ และอิลมุมัจญ์ฮ์อัลลอฮ์

7. หนังสืออักค อัลญุมาน ฟิ อะกออิด อัลอีมาน (عقد الجمال في عقائد الإيمان)
8. หนังสือบัจญะฮ์ อัลมุบตะดีน วะ ฟัรอะฮ์ อัลมุญญะดีน (بجحة المبتدين وفرحة المجتدين)
9. หนังสือฟะรี้ดะฮ์ อัลฟะวาอิด ฟิ อิลม อัลอะกออิด (فريدة الفوائد في علم العقائد)
10. หนังสือญุมานะฮ์ อัตเตอาฮีด (جمانة التوحيد) เป็นหนังสือภาษาอาหรับ
11. หนังสือมันฮาจญ์ อัลสะลาม ฟิ ชัรฮ อิตายะฮ์ อัลอะวะม (منهاج السلام في شرح هداية العوام) เป็นหนังสือภาษาอาหรับ

หนังสือที่กล่าวมาข้างต้นตั้งแต่หมายเลข ๗-๑๑ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยค

วันอะฮมัด² อัลพะฎอนีย์

12. หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อุศูล อัตดีน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين)
13. หนังสือมิฟทาศ อัลมูรืด ฟิ อิลม อัตเตอาฮีด (مفتاح المرید في علم التوحيد)
14. หนังสืออิรชาด อัลอิบาด อิลลา สะบீล อ์เราะชาด (إرشاد العباد إلى سبيل الرشاد)

หนังสือที่กล่าวมาตั้งแต่หมายเลข ๑๒-๑๔ เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคต่วนมีนาล

15. หนังสือมัจญะฮ์ อัลบัจรียัน วะ มัจญะฮ์ อัลบัจรียัน (مطلع البدرين وجمع البحرين) เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยคญิมะ กือจี³

16. หนังสือบากูเราะฮ์ อัลอะมานีย (باكورة الأمانی) เป็นหนังสือที่แต่งโดยชัยค

ปะดออิล⁴ และหนังสือเตอาฮีดอื่น ๆ อีกหลายเล่มที่แต่งโดยอุละมาอ์ปัตตานีและอุละมาอ์อื่น ๆ ทั้งภาษามลายูและภาษาอาหรับ

นอกจากตำราหรือหนังสือ (กิตาบ) ตามแนวทางเคาะลัฟ ยังพบมีตำราหรือหนังสือ (กิตาบ) ที่นำเสนอแนวสะลัฟ เช่น หนังสือปอริสสัย บาชี สะกาลียัน มุกัลลัฟ ที่แต่งโดยชัยค अबดุลเกาะดีร์⁵ เป็น अबดุลมุฏฏะอะลิบ ทั้งยังพบหนังสือเตอาฮีดที่มีแนวการเขียนตามเคาะลัฟ แต่ผู้แต่ง

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า ดาอูด เบน अबดุลลอฮ์ เบน อิดริส อัลญาวีรี อัลพะฎอนีย์ เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๗๖๙ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๘๔๖ (Ahmad Fathy, 2009 : 29).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า วันอะฮมัด เบน วันมุฮัมมัด ชัยน เบน วันมุฏฏะอะลิบ อัลมุลายูวีย์ อัลพะฎอนีย์ เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๕๖ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๙๐๘ (Ahmad Fathy, 2009 : 51).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า วันมุฮัมมัด เบน วันอิสมาอิล เบน อะฮมัด เบน วันอิดริส เสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๙๑๕ (Ahmad Fathy, 2009 : 78).

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า วันอิสมาอิล เบน วัน अबดุลกออิดิร เบน วันมุฏฏะอะลิบ อัลพะฎอนีย์ เกิดเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๘๒ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1965 (Ahmad Fathy, 2009 : 193).

⁵ ท่านมีชื่อเต็มว่า अबดุลกออิดิร เบน अबดุลมุฏฏะอะลิบ อัลอินโดนีสัย อัลมันดีลีย์ (Abd al-Qadīr al-Mandilī, 1961 : 1).

จะให้น้ำหนักกับแนวทางสะลัฟ เช่น หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อัลม อุกูล อัคดีน ที่แต่งโดยชัยคฺ ต่วนมีนาล

จากหนังสือและตำราข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่า หนังสือและตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนในปีตตานี้ล้วนแล้วเป็นหนังสือที่แต่งตามแนวทางของเคาะลัฟอะชาอิเราะฮ์ ซึ่งอุละมาอ์ปีตตานี้ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า นี่คือนหนทางของอะฮลิสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ อีกทั้งไม่ปฏิเสธแนวทางสะลัฟ

จากการอธิบายทั้งหมดข้างต้นพบว่าแนวทางการอธิบายเตาฮีดของสะลัฟนับตั้งแต่สมัยของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ จนถึงสมัยอับบาอฺ ตาบิอฺ ตาบิอินและผู้ทีเจริญรอยตามแนวทางของสะลัฟจะยึดปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและอัลหะดีษอย่างเคร่งครัด โดยยึดถือตัวบทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลหะดีษในทุกกรณีของเรื่องการศรัทธาไม่ปฏิเสธ ไม่ตีความ ไม่ให้วิธีการ และไม่เปรียบเทียบอัลลอฮ์ ﷻ กับสิ่งอื่น ส่วนแนวทางการอธิบายเตาฮีดของเคาะลัฟคือจะให้ความสำคัญกับความคิดเหนือหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลหะดีษเมื่อเกิดการคัดค้านขึ้นมาระหว่างบทบัญญัติกับความคิดจะพิจารณากับความสอดคล้องกับเหตุผลแห่งความคิดที่ถือว่าถูกต้องและจะตีความตัวบทบนหนทางของความสวยงาม เช่น การตีความ”อิสติวาล์” เป็น “อิสตีลาล์” และในขณะที่เดียวกันพบว่าแนวทางการอธิบายเตาฮีดของชีอะฮ์จะให้ความสำคัญกับบรรดาอีมามเหนือกว่าอื่นสิ่งใดโดยการนำเอา หลักฐานของเตาฮีดไปใช้เป็นหลักกับบรรดาอีมาม จะให้อำนาจทั้งหมดกับบรรดาอีมาม เหมือนกับอำนาจของอัลลอฮ์ ﷻ พร้อมทั้งปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลหะดีษเช่นเหมือนกับมูอะตะชีละฮ์

บทที่ ๓

ชีวประวัติของต่วนมีนาลและหนังสืออะกีตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อูศูล อัตดีน

3.1 ชีวประวัติของต่วนมีนาล

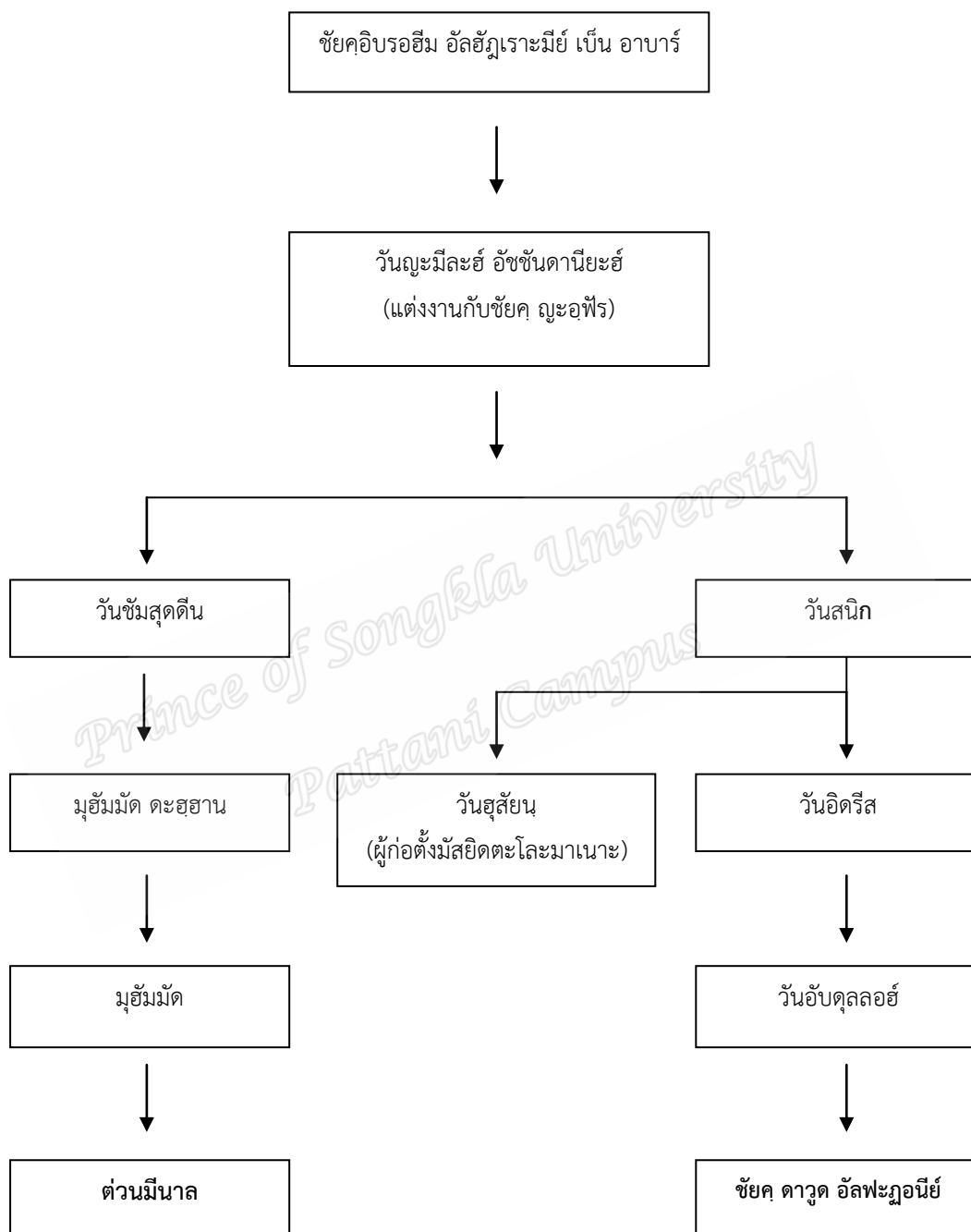
3.1.1 เชื้อสายต้นตระกูล

ต่วนมีนาล มีชื่อเต็มว่า ซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิดีน เบ็น มุฮัมมัด เบ็น มุฮัมมัด ตะฮฺฮาน เบ็น ซัยคฺ วันซัมสุตดีน เบ็น ซัยคฺ ญะฮัฟรฺ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามต่วนมีนาล (Ahmad Fathy, 2009: 64)

การที่ท่านได้ขนานนามว่า “ต่วนมีนาล” นั้นยังไม่ มีหลักฐานระบุที่มาอย่าง ชัดเจน แต่อย่างไรก็ตาม วันมุฮัมมัด เศาะฆีร์ เบ็น अबดุลลอฮ์ ได้กล่าว ว่า สาเหตุที่ท่านได้ขนานนาม “ต่วนมีนาล” นั้นสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างต่วนมีนาลกับบรรดาศิษย์ของท่าน กล่าวคือ ในเมื่อท่านมีความโกรธกับบรรดาศิษย์ท่านมักจะอ่านสุเราะฮ์อันนาศ เมื่อ ท่านอ่านจบถึงตรงที่อายะฮ์ ﴿ مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّاسِ ﴾ ท่านจะเน้นเสียงสูงขึ้น ยิ่งมีความโกรธมากเท่าไรท่านจะเน้นเสียงสูงมากขึ้นกับอายะฮ์นั้น ด้วยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเช่นนี้บ่อย ๆ ท่านจึงถูกเรียกกับท่านว่า ﴿ مِنَ الْجَنَّةِ ﴾ หลังจากนั้นได้ย่อกลายเป็น مِنْ آلٍ ซึ่งเขียนเป็นอักษรยาวี مینال อ่านว่า “มีนาล” และบางทัศนะกล่าวว่า ชื่อนี้ได้คัดย่อจากชื่อเดิมของท่าน زَيْنٌ หรือ Zainal ทัศนะที่สองนี้นับว่าเป็นทัศนะที่อ่อนและไกลจากความถูกต้อง (Wan Muhammad Ṣaghīr ‘Abdullāh, 1991: 16)

จากการศึกษาชีวประวัติ ของต่วนมีนาลพบว่า ท่านสืบเชื้อสายมาจากซัยคฺ ญะฮัฟรฺ กับวันญะมิลละฮ์ อัซซันดานียะฮ์ เช่นเดียวกันกับซัยคฺ ดาวูด เบ็น अबดุลลอฮ์ อัลพะฎอนียฺ (ดูแผนภูมิที่ ๑)

แผนภูมิที่ ๑ เชื้อสายต้นตระกูลถ้วนมินาล

ที่มา : Ahmad Fathy, 2009 : 67

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ส่วนมีนาลกับชัยคฺ ดาวูด อัลพะฎอนีย์เป็นทายาทรุ่นที่ ๔ ของชัยคฺ ฎะอ์ฟิร

3.1.2 กำเนิดส่วนมีนาล

นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น-มลายูมุสลิมมีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสถานที่เกิดของส่วนมีนาล สามารถจำแนกออกเป็น ๔ ทศนะดังนี้

1. อะฮมัด ฟัตหีย์ (Ahmad Fathy, 2009 : 65) มีทศนะว่า ส่วนมีนาลได้กำเนิดที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อ ปีนดงบาดัง (Bendang Badang)¹ ส่วนปีเกิดนั้นยังไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างชัดเจนคาดว่าอยู่ในระหว่างปี คริสต์ศักราช ๑๘๒๐-๑๘๑๐ มีอายุประมาณ ๘๕-๙๕ ปี
2. วันมุฮัมมัด เศาะฆิร เบ็น อับดุลลอฮ์ (Wan Muhammad Saghīr ‘Abdullāh, n.d. : 91) มีทศนะว่า ส่วนมีนาลดั้งเดิมมาจากหมู่บ้านอาเนาะรู² เมือง ปัตตานี
3. อับดุลนาเซอร์ อะฮมัด (Abdul Nāsir Ahmad, 1998 : 141) มีทศนะว่า ส่วนมีนาลได้กำเนิดที่นครมักกะฮ์ในขณะที่บิดาและมารดาของท่านไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ในปี ค.ศ. ๑๘๓๐
4. ฮัจญ์ยูสุฟ อัลบันดารี (Haji Yūsuf bin Haji Mustafā, 1991 : 1) ได้บันทึกว่า ส่วนมีนาลดั้งเดิมมาจากหมู่บ้านกรือเซะ³ หรือหมู่บ้านอาเนาะรู

ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน ปรากฏอย่าง ชัดเจนเกี่ยวกับการกำเนิดของส่วนมีนาล แต่สามารถกล่าวได้ว่า ท่านได้กำเนิดในช่วงต้นของศตวรรษที่ ๑๙ ของคริสตศักราช ท่านเป็นคนดั้งเดิมหมู่บ้านกรือเซะ แม้ว่ามีทศนะว่า ท่านเป็นคนปี นดงบาดังหรืออาเนาะรูหรือมักกะฮ์ เนื่องจากการบันทึกของส่วนซุร ฮัจญ์ยูสุฟ อัลบันดารี ที่เป็นเหลนของส่วนมีนาล ผ่านการสืบสายของส่วนมีนาล จากบรรดาลูกและหลานที่พำนักอยู่ ณ ปัตตานีและรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย (Haji Yūsuf bin Haji Mustafā, 1991 : 1) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากเหลนของส่วนมีนาลที่พำนักอยู่ ณ หมู่บ้านปรัมตัง ตำบลสุไหงวอ อำเภอสือเปือรังปราย รัฐปีนังยืนยันว่า ส่วนซุร ฮัจญ์ยูสุฟ อัลบันดารี ได้สืบเชื้อสายของส่วนมีนาลจริง (สัมภาษณ์ Haji ‘Abd al-‘Azīz bin Muhammad, 2013).

¹ เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๕ ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากตัวเมืองปัตตานีกับนครยะลาเป็นระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร

² ปัจจุบันเป็นชุมชนแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปัตตานีอยู่ระหว่างตัวเมืองปัตตานีกับจังหวัดนราธิวาสเป็นระยะทาง ๑ กิโลเมตร

³ เป็นหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๓ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอมะนิง จังหวัดปัตตานี อยู่ห่างจากตัวเมืองปัตตานีกับจังหวัดนราธิวาสเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร

3.1.3 ภรรยาและบุตร

ส่วนมีนาลมีภรรยา ๓ ท่านด้วยกันคือ คนแรกชื่อ ฮัจญะฮ์มัรยัม (มีทัศนะกล่าวว่าชื่อ ฮะวาว์) คนที่สองชื่อ ฟาฏิมะฮ์ ซึ่งทั้งสองท่านนี้เป็นชาวปัตตานีดั้งเดิมและเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ส่วนคนที่สามนั้นยังไม่ทราบชื่อเป็นที่ชัดเจนแต่เป็นชาวยะโฮร์ประเทศมาเลเซีย

จากภรรยา ๓ ท่าน ส่วนมีนาลได้มีบุตร ๗ คนด้วยกันได้แก่

1. ฮัจญีฮะสัน (เวาะฮะสัน)
2. ฮัจญีฮ์อาอิชะฮ์ (โตะเงาะฮ)
3. ฮัจญีฮ์ฟาฏิมะฮ์ (โตะฟาฏิมะฮ์)
4. ฮัจญีฮ์สุลัยน (ปะลั้ง)
5. ฮัจญีฮ์ดาวูด (ปะจู)

บุตรทั้ง 5 ท่านนี้เป็นบุตรที่มาจากภรรยาชื่อ ฮัจญะฮ์มัรยัม ส่วนบุตรอีก ๒ ท่าน เป็นบุตรที่มาจากภรรยาอีก ๒ ท่าน แต่ไม่ชัดเจนว่าใครเป็นบุตรของใครได้แก่

6. ฮัจญีฮ์ฮัมมัด คอลิฮ์ ท่านเป็นผู้ตรวจทานหนังสือ " كشف اللبس " ของบิดาและเป็นผู้แต่งหนังสือ " سراج القاري "

7. ฮัจญีฮ์อุมร์ (ปะดอ) ท่านเป็นผู้แต่งหนังสือที่กล่าวถึงสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้เป็นมูรตัด (ออกจากศาสนา) (Ahmad Fathy, 2009: 74 ; Haji Yūsuf bin Haji Mustafā, 1991 : 3)

3.1.4 การศึกษา

การศึกษาของส่วนมีนาลในระยะเริ่มแรกไม่แตกต่างไปจากอูละมาอ์ปัตตานีในอดีต ท่านอื่น ๆ คือ ท่านได้รับการศึกษาภายในครอบครัวจากบิดาของท่านเอง หลังจากนั้นท่านก็ได้ศึกษากับชัยค วันมุศฎาะฟา เบ็น ฮัมมัด พะกีฮ์ อัลพะฎอนีย์ ผู้ก่อตั้งปอเนาะบี นดังตายอ หลังจากได้รับการศึกษาที่ปอเนาะบีนดังตายอแล้ว ท่านได้เดินทางไปยังนครมัคกะฮ์ศึกษากับบรรดาอูละมาอ์ในสมัยนั้นทั้งที่เป็นชาวปัตตานีและชาวอาหรับ (Ahmad Fathy, 2009: 66) ก่อนเดินทางไปนครมัคกะฮ์ ท่านได้เดินทางไปศึกษาที่รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย (Haji Yūsuf bin Haji Mustafā, 1991 : 1)

ในบรรดาอูละมาอ์หรือโตะครูที่ร่วมสมัยกับส่วนมีนาลและยิ่งกว่านั้นมีส่วนหนึ่งที่เป็นเพื่อนใกล้ชิดกับท่านอีกด้วย ได้แก่

1. ชัยค้อับดุลกอเดร์ เบ็น อับดุลเราะห์มาน อัลพะฎอนีย์ (ชัยค นิดร์)
2. ชัยควันมุ ฮัมมัดชัยน เบ็น วันมุศฎาะฟา อัลพะฎอนีย์ (บิดาของชัยคอะฮ์มัด อัลพะฎอนีย์)
3. ชัยควันอับดุลกอเดร์ เบ็น วันมุศฎาะฟา อัลพะฎอนีย์ (โตะบีนดังตายอ คนที่ ๒)
4. ชัยค้อับดุลเศาะมัด เบ็น อับดุลมะลิก อัลพะฎอนีย์ (ตาโตะเศาะมัด กือลุมบง)
5. ชัยคฮัมมัด นะวะวี เบ็น อุมร์ อัลบันตานีย์

6. ชัยคมุฮัมมัด ชัยนุดดีน เป็น มุฮัมมัด อัลบะดะวี อัลสัมบาวี
7. ชัยคมุฮัมมัด อัซซะรียะ เป็น अबดุลลอฮ์ อัลฟะลิมบานียะ
8. ชัยคฮุสซัยน เป็น สุลัยมาน อัลฟุนตยานียะ
9. ชัยคอิสมาอีล เป็น अबดุลลอฮ์ อัลคอลิตี อัลนัคชะบันดี อัลมุญัดดีตี
10. ชัยคอะฮมัด เคาะฎิบ เป็น अबดุลเคาะฟาร์ อัลสัมบาสียะ
11. ชัยคอะฮมัด เป็น มุฮัมมัด ยูนุส ลิงฆอ
12. ชัยคญะมาลุดดีน เบน อิดริส อัลลีนกี๊ รัฐสีมบิลัน
13. ชัยคมุฮัมมัด ฎอยยิบ เป็น มัสอูด อัลบันญารียะ เคตะฮ
14. ชัยควันอาลี เป็น अबดุลเราะฮมาน อัลกลันตานียะ และอื่น ๆ (Ahmad Fathy,

2009 : 66)

3 .1.5 คณาจารย์และสาธุศิษย์

ส่วนมีนาลได้ศึกษากับบรรดาอุละมาอ์สาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ และได้ทำการสอนวิชาเหล่านั้นให้กับ สาธุศิษย์ ของท่านทั้งในประเทศและนอกประเทศเช่นกัน

3.1.5.1 คณาจารย์

ส่วนมีนาลได้ศึกษาร่ำเรียนกับบรรดาอุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้นหลายท่านด้วยกัน อาทิเช่น

- 1) ชัยควันมุศเฎาะฟา เป็น มุฮัมมัด อัลฟะฎอนียะ (โตะป็นดั่งตายอคนที่ ๑)
- 2) ชัยค अबดุลเราะฮชีด อัลฟะฎอนียะ (โตะกรามัต ฎุเลาปีดั่ง)
- 3) ชัยคมุฮัมมัด ฎอยยิบ เป็น มัสอูด อัลบันญารียะ อัลเคตะฮียะ
- 4) ชัยควันอาลี เป็น อิศฮาก อัลฟะฎอนียะ
- 5) ชัยค अबดุลลอฮ์ เป็น अबดุลเราะฮีม อัลฟะฎอนียะ
- 6) ชัยคมุฮัมมัด เป็น สุลัยมาน ฮัสบุลลอฮ์

3.1.5.2 สาธุศิษย์

ส่วนมีนาลได้ทำการสอนวิชาของท่านทั้งที่ปัตตานีและมาเลเซีย ฉะนั้น เป็นที่แน่นอนสาธุศิษย์ของท่านจะต้องมีมากมาย แต่ขอกว่าเพียงบางส่วนที่โดดเด่นมีดังนี้ (Ahmad Fathy, 2009: 68)

- 1) ชัยควันมุฮัมมัด เป็น วันอิดริส อัลฟะฎอนียะ (โตะชัยค ฎุารูม)
- 2) ชัยคมุฮัมมัด สะอีด เป็น ชัยค ญะมาลุดดีน ลิงฆัย รัฐสีมบิลัน
- 3) ฮัจญี अबดุลลอฮ์ เป็น สุลัยมาน (ดาโตะ สื่อชื่อดังอิลาม) บาเจาะ กลันตัน
- 4) ฮัจญีอิสมาอีล เป็น มุศเฎาะฟา (ดาโตะ เจะดูล) เคตะฮ
- 5) ฮัจญีสะมาน เป็น अबดุลเราะฮมาน กลันตัน

- 6) ฮัจญ์อิตรีส เป็น ฮัจญ์ อับดุลการิม (ปะจูเยาะห์ โตะรอนูฮัจญ์ ยามู)
- 7) ฮัจญ์อับดุลลอฮ์ เป็น มุฮัมมัด อะกะบ (โตะจัววก)
- 8) ฮัจญ์วันมุฮัมมัด (วันอะฮมัด สะมะลา)
- 9) ฮัจญ์สูนี เป็น ศอและห์ โกตาบารู
- 10) ฮัจญ์อับดุลเราะซิด เป็น ฮัจญ์ อิสมาอิล (ฮัจญ์ อับดุลเราะซิด บานา)

3.1.6 งานเขียนและตำรา

หนังสือและตำรานับได้ว่าเป็นผลงานที่สามารถชี้ให้เห็นว่าผู้เขียนมีอุดมการณ์เช่นใด มีความเชี่ยวชาญด้านใดหรือเน้นหนักกับเรื่องใดเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนี้แล้วหนังสือและตำราต่าง ๆ ยังเป็นข้อยืนยันและข้อพิสูจน์อย่างหนึ่งว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดวิชาความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ให้สามารถรับรู้ได้อย่างทั่วถึง อีกทั้งยังเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวิชาการแก่คนรุ่นหลังต่อไป

ต่วนมีนาล คือ หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และอารยธรรมแห่งอิสลามไว้ในหนังสือและตำราของท่านในสาขาต่าง ๆ หลายเล่มที่สำคัญและโดดเด่นมีดังนี้ (Ahmad Fathy, 2009: 69-70 ; Haji Yūsuf bin Haji Mustafā, 1991: 2) ได้แก่

1) กัซฟ อัลฆอยบียะฮ์ ฟิ อะฮฺวาล ยาฮฺมิ อัลกียามะฮ์ (كشف الغيبة في أحوال يوم القيامة) ตำราเล่มนี้ได้เขียนเสร็จในปี ฮ.ศ. ๑๓๐๑ (ค.ศ. ๑๘๘๓) เป็นตำราด้านฮะดีษที่เขียนเกี่ยวกับการสร้างโลก สันญาณต่าง ๆ ของวันกียามะฮ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น ตลอดจนเรื่องสวรรค์และนรก

2) กัซฟ อัลลิซาม อัน อัซลิละฮ์ อัลอะนาม (كشف اللثام عن أسئلة الأنام) ตำราเล่มนี้ได้เขียนแล้วเสร็จในปี ฮ.ศ. ๑๓๐๗ (ค.ศ. 1889) เป็นตำราฟิคุฮตามแนวทางมัซฮับอัชชาฟีอีย์ที่เกี่ยวกับอิบาดะฮ์ มุอามะละฮ์ มุนากะฮะฮ์และญินายะฮ์

3) อะกีดะฮ์อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุกุศฺล อัตติน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) ตำราเล่มนี้ได้เขียนแล้วเสร็จในวันเสาร์ เดือนญะมาตีลฮาจिर ปี ฮ.ศ. ๑๓๐๘ (ค.ศ. ๑๘๙๐) เป็นตำราที่เกี่ยวกับวิชาอุศลุศตตินที่ทำการอธิบายตัวบท (มะตัน) อุมมุ อัลบะรอฮีน (متن أم البراهين) ที่เขียนโดยมุฮัมมัด เบ็น ยูสุฟ อัสสะนูสีย

4) มิฟตาฮ์ อัลมูรืด ฟิ อิลมฺ อัตเตอาฮีด (مفتاح المرید في علم التوحيد) นับว่าเป็นตำราเล่มเล็กเล่มหนึ่งที่มาอธิบายเกี่ยวกับคุณลักษณะยี่สิบของอัลลอฮ์และสี่คุณลักษณะของเราะสุล โดยย่อ

5) การอธิบายเกี่ยวกับฟิตยะฮ์ละหมาดและถ้อยคำตามมัซฮับของอะบี ฮะนีฟะฮ์ (فائدة فد ميپاتاكن فدية سميهيغ دان فواس أتس مذهب أبي حنيفة) เป็นตำราเล่มเล็กเล่มหนึ่งที่มาอธิบาย

เกี่ยวกับพิถยะฮ์ของผู้เสียชีวิตที่พลาดจากการละหมาดและถือศีลอดโดยปฏิบัติตาม (ตักลีด) มัชฮับ อัลฮะนะฟี

6) อีรชาด อัลอิบาด อีลา สะบิล อีรเราะชาด (إرشاد العباد إلى سبيل الرشاد) เป็นตำราเล่มเล็กเล่มหนึ่งที่มาอธิบายเกี่ยวกับวิชาอูศูลุดดีน ฟิกฮ์และตะเศาะวฟ

7) ตะบัสสุม อัจซารีบีน มัณพะออต บาชี อะวาม อัลมุสลิมีน (تبسم الشارين منعمة) เป็นตำราเล่มหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องบุหรี ซึ่งผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะโต้ตอบและนำเสนอมุมมองที่แตกต่างจากสัยยิด อะฮมัด เบ็น มุฮัมมัด เบ็น ฮุสซัยน อัลฮัยนดะรูส (โตะกูมะละกา) ที่กล่าวห้ามสูบบุหรี (หะรอมสูบบุหรี) โดยเด็ดขาด

ตำราลำดับที่ ๔-๗ นั้นผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน ที่สามารถยืนยันการเสร็จสิ้นของการเขียนตำราและยังมีอีกตำราสองเล่มของต่วนมีนาลที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์ ได้แก่

- 1) การละหมาดวันศุกร์ (سبب جمع)
- 2) ตัยกีก อัลกะลาม ฟิ บะยาน อิบติดาอ์ อัศศิยาม (تحقيق الكلام في بيان ابتداء

(الصيام)

หนังสือและตำรา ของต่วนมีนาลได้รับการยอมรับเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากการนำไปใช้ในสังคมมุสลิมอย่างแพร่หลาย เช่น หนังสืออะกิดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อัลอิม อูซูล อัตดีน ใช้เป็นตำราการเรียนการสอนด้านอะกิดะฮ์ซึ่งเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตของสังคมมุสลิม เช่นเดียวกับกับหนังสือกัซฟ อัลลิฆาม อัน อัศฮิละฮ์ อัลอะนาม ใช้เป็นตำราการเรียนการสอนด้านฟิกฮ์ซึ่งเป็นกฎระเบียบของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่อยู่บนโลกนี้ไม่ว่าเกี่ยวกับเรื่องอิบาดะฮ์ มุอามะละฮ์ มุนากะฮะฮ์และญินายะฮ์ เป็นต้น

3.1.7 การเผยแพร่อิสลาม (ตะอวะฮ์)

ต่วนมีนาลเป็นอุละมาอ์ ปัตตานีที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่อิสลาม (ตะอวะฮ์) หลังจากท่านได้กลับมาจากมกกะฮ์ในปี ค.ศ. ๑๘๖๐ บทบาทของท่านที่ปรากฏอย่างชัดเจนในสังคมยุคนั้น (Ahmad Fathy, 2009: 69-70; Wan Muhammad Saghīr ‘Abdullāh, 2000: 3/38-39) ได้แก่

1. ท่านได้เปิดปอเนาะสอนศาสนาที่ปัตตานี หลังจากนั้นท่านและลูกของท่าน ฮัยยิฮะสัน หรือ เวะฮะสัน ได้อพยพไปที่สุโขทัย บึงฉลวย ราชบุรี ประเทคมลฑล และได้เปิดปอเนาะอีกครั้งที่นั่นในปี ค.ศ.๑๘๙๐ หรือ ก่อนปี ค.ศ.๑๙๐๐ โดยการสนับสนุนของชัยคฺ อับดุลเศาะมัด กือลุมบง

ต่วนมีนาลได้ใช้ทั้ง ๒ แห่งปอเนาะเป็นแหล่งสำคัญในการเผยแพร่อิสลาม ซึ่งท่านใช้วิธีการบรรยายในการถ่ายทอดความรู้ให้กับบรรดาศาสนุศิษย์และผู้ที่มาศึกษาที่ท่าน นอกจากท่านได้เผยแพร่

แฝดด้วยการบรรยายแล้วท่านยังได้เปิดโอกาสให้กับผู้มาศึกษาได้ซักถามปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา ท่านก็จะวินิจฉัยและให้คำตอบหรือให้คำชี้ขาด

2 . นอกเหนือจากการสอนแล้วท่านได้ใช้เวลากับการแต่งหนังสือและแปลตำราเพื่อใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้อิสลามในแขนงวิชาต่าง ๆ อาทิเช่น วิชาเตฮะอีด ฟิกฮ์และตะเศาะวูฟ เป็นต้น

3.1.8 การยอมรับและการชื่นชม

เป็นเรื่องปกติของอุละมาอ์ผู้ที่ได้เสียสละและรับใช้อิสลามอย่างสมเกียรติที่ย่อมจะได้รับการยกย่องชมเชยจากความดีที่อุละมาอ์ท่านนั้นได้ทำไว้ ส่วนมีนาลคือ หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ได้รับการชมเชยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อะฮมัด ฟัตฮียฺ กล่าวว่า ส่วนมีนาลนับเป็นอุละมาอ์ปัตตานีดั้งเดิมคนหนึ่งที่มีชื่อเสียงหลังจากชัยคุ ดาวูด เบน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนียฺ ชัยคุ วันอะฮมัด เบน วันมุฮัมมัดซัยน อัลพะฎอนียฺ และชัยคุ นิมัด กัจจิก อัลพะฎอนียฺ (Ahmad Fathy, 2009 : 64)

ส่วนมีนาลได้รับการยกย่องชมเชยอย่างเห็นได้ชัดคือ ท่านได้ถูกขนานนามด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่าง ๆ ดังนี้

1. อัลอาลิม อัลอัลลามะฮฺ อัลมุตกกิก อัลพะฮยามะฮฺ สิริอณูอิสลาม วัดดิน (العالم العلامة المدقق الفهامة سراج الإسلام والدين) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความละเอียดอ่อน ผู้มีความเข้าใจถึง ผู้นำแสงของอิสลามและศาสนา

2. อัลอาลิม อัลอัลลามะฮฺ อัตตฮะรียฺ อัลพะฮยามะฮฺ (العالم العلامة التحرير الفهامة) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เขียนตำรา ผู้มีความเข้าใจถึง

3. อัลอาลิม อัลฟาฎิล วัลฮิบรุล อัลกามิล (العالم الفضل والحبر الكامل) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงเกียรติ และนำหมึกที่ครบถ้วน

การขนานนามชื่อของส่วนมีนา ลที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันบ่งบอกถึงการยอมรับและการชื่นชมของสังคมต่อตัวของท่านอย่างชัดเจน

3 .1.9 อะกีดะฮ์และมัซฮับฟิกฮ์

นับตั้งแต่การเข้ามาอิสลามในแถบภูมิภาคเอเชีย ตะออกเฉียงใต้ สังคมมุสลิมในแถบนี้เป็นที่รู้จักในนาม ของอะฮฺลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ที่ยึดตามแนวทางของมัซฮับอัชชาฟีอียฺในด้าน ฟิกฮ์และอัลอะชาอิเราะฮ์ในด้านอะกีดะฮ์ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ชัดจากหนังสือและตำราต่าง ๆ ที่เขียนโดยอุละมาอ์สุมาตรา ปัตตานีและมาเลเซียในช่วง คริสตศตวรรษที่ ๑๘ และ ๑๙ (Muhammad Lāzim Lawī, 1425 : 60 ; Mahmūd Shākir, 1398 : 30 ; Wan Muhammad Ṣaghīr ‘Abdullāh, 2000 : 1/12-13).

ตัวนมีนาลเป็นอุละมาอ์ อะฮฺลิส สุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ท่านหนึ่งที่ยึดมั่นตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮ์ในด้านของหลักการศรัทธาซึ่งเห็นได้ชัดจากการเขียนตำราของท่าน “อะกิดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกูล อัดดีน” (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) ที่ไปอธิบายกับตัวบท “มะตันอุมมุลบะรอฮีน” (متن أم البراهين) ของซัยคุมฮัมมัด เบ็น ยูสุฟ อัลสะนะญีซึ่งเป็นวินิชาอูกูลุดดีนตามแนวอัลอะชาอิเราะฮ์ ยิ่งกว่านั้นตัวนมีนาลได้เขียนหนังสือเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับศิปัตคูวอบูโละห์ (คุณลักษณะยี่สิบของอัลลอฮ์) ในหนังสือชื่อ “มiftaḥ อัลมูรืด ฟิ อิลม อัดเตอาฮ์ด” (مفتاح المرید في علم التوحید)

ส่วนในด้านฟิกฮตัวนมีนาลยึดมั่นตามมัซฮับของอิมาม อัชชาฟีอีย์ ซึ่งเห็นได้ชัดจากการเขียนตำราของท่าน “กัซฟ อัลลิฆาม อัน อัศอิละฮ์ อัลอะนาม” (كشف اللثام عن أسئلة الأنام) ซึ่งเป็นหนังสือฟิกฮบนมัซฮับอัชชาฟีอีย์ ยิ่งกว่านั้นตัวนมีนาลได้กล่าวยอมรับกับตัวเองในหนังสือของท่านว่า “นี่คือตามมัซฮับอิมามของเราอัชชาฟีอีย์”

3.1.10 การเสียชีวิต

หลังจากที่ตัวนมีนาลได้ใช้ชีวิตในการรับใช้อิสลามและสังคมมุสลิมเป็นเวลายาวนานพอสมควรในหลายพื้นที่ที่ปัตตานีและมาเลเซียจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต ตัวนมีนาล อัลบันดารี ได้บันทึกว่า ตัวนมีนาลได้เสียชีวิตที่นครมักกะฮฺ ประเทศซาอุดีอาระเบีย หลังจาก ที่ท่านได้พำนักอยู่ ณ สุโงควอ อำเภอสือบือรังปราย รัฐปีนังเป็นเวลาหลายปี (Haji Yūsof bin Haji Mustafā, 1991 : 1) อะฮฺมัด ฟัตฮียะ ได้ให้ทัศนะว่า ตัวนมีนาลได้เสียชีวิตที่หมู่บ้านปาตังลาลัง บูเกะมัตตาญิม ตำบลสุโงควอ¹ อำเภอสือบือรังปราย รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ในปี ค.ศ. 1913 ซึ่งได้เข้าใจจากสัญญาณของการตีพิมพ์หนังสืออะกิดะฮ์อันนาฎีนฉบับครั้งที่สองที่แล้วเสร็จในวันที่ ๑๗ ซุลเกาะฮ์ดิอะฮ์ 1332 (ค.ศ. ๑๙๑๓) มีเขียนมาว่า (حقوق الطبع محفوظة لنحل المؤلف الفاضل الشيخ عمر ابن المرحوم زين العابدين الفطاني فلا يسوغ لأحد طبعه بغير إذنه ورضاه) ความว่า “ลิขสิทธิ์การตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นอยู่กัปลุกของผู้แต่ง ซัยคุ อุมร์ อิบนุ อัลมูร์ ฮุม ซัยน อัลอาบิดีน อัลพะฎอนียะ ไม่นุโลมกับผู้ที่ผู้ใดจัดการตีพิมพ์โดยไม่ได้รับการอนุญาตและยินยอมจากท่าน”

จากการตีพิมพ์ครั้งนี้สามารถเข้าใจว่า เมื่อวันที่ ๑๗ ซุลเกาะฮ์ดิอะฮ์ ๑๓๓๒ (ค.ศ. 1914) นั้นตัวนมีนาลได้เสียชีวิตแล้ว ซึ่งมีหลักฐานยืนยันจากคำว่า “อัลมูร์ ฮุม” (المرحوم) ที่บ่งบอกถึงการเสียชีวิต เมื่อเทียบกับการตีพิมพ์ครั้งแรกของหนังสือ “มiftaḥ อัลมูรืด ฟิ อิลม อัดเตอาฮ์ด” (مفتاح المرید في علم التوحید) เมื่อ ปี ฮ.ศ.๑๓๓๐ (ค.ศ.1912) ซึ่งกล่าวชื่อผู้เขียนว่า “อัลอัลลามะฮ์ ซัยน

¹ เช่นเดียวกับ Ahamakosee Kasor ที่ให้หน้าหนกกว่า ตัวนมีนาล เสียชีวิตที่ สุโงควอ (Ahamakosee Kasor, 2013 : 36)

อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ (العلامة زين العابدين بن محمد الفطاني) โดยมีได้กล่าวคำว่า “อัลมัรฮูม” (المرحوم)

ดังนั้นสามารถคาดคะเนได้ว่าตัวมินาลได้เสียชีวิตไปอย่างน้อยหนึ่งปีคือ ปี ค.ศ. 1913 โดยคำนึงกับช่วงเวลาหนึ่งปีที่ใช้ เตรียม มในการขออนุญาตและตีพิมพ์ครั้งใหม่ในเวลานั้น (Ahmad Fathy, 2009 : 72-73)

3.2 หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุศุล อัตติน

หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุศุล อัตติน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) เขียนโดยตัวมินาล เป็นหนังสือสาขาวิชาอุศูลุดดีนที่ได้รับการยอมรับในสังคมมุสลิมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ชื่อหนังสือ

ชื่อหนังสือคือ อะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุศุล อัตติน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) ดังที่ปรากฏในปกหน้าของหนังสือ และการยืนยันของผู้แต่งเองในบทนำ ตัวมินาลได้กล่าวถึงการตั้งชื่อหนังสือว่า :

(دان اكو نماكن ترجمة كواين دغن عقيدة الناجين في علم أصول الدين أرتين اعتقاد سكل أورغيغ كلفسن درفد سست دان بدعة فدميتاكن علم أصول الدين)

ความว่า : “และข้าพเจ้าได้ตั้งชื่อผลงานแปลของข้าพเจ้าเล่มนี้ว่า (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) อ่านว่า อะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุศุล อัตติน แปลว่า การยึดมั่นของบรรดาผู้รอดพ้นจากการหลงผิดและบิดอะฮ์ (สิ่งอุตริ) ในวิชาอุศูลุดดีน”

(Tuan Mināl, n.d: 3)

คำว่า อะกีดะฮ์ (عقيدة) ทางภาษา มาจากคำว่า อัลอักด (العقد) แปลว่า ผูก ชันให้แน่น ทำให้มั่นคง ไว้วางใจ มัดอย่างเข้มแข็ง ยึดเหนี่ยวกัน รวมถึง ความเชื่อมั่นและความแน่วแน่อีกด้วย จากความหมายดังกล่าวทำให้อะกีดะฮ์เป็นการยึดมั่นในจิตใจอย่างแน่วแน่นมั่นคง (Ibn Manzūr, 1993 : 3/296).

ส่วนอะกีดะฮ์ในทางศาสนา หมายถึง หลักกา รเชื่อมั่นทางศาสนา สิ่งที่จิตใจฝักใฝ่และยึดมั่น สิ่งที่ถูกนำมายึดถือทางการศรัทธา อื่นจากการ ปฏิบัติ ซึ่งมีพหุพจน์เป็น อะกออิด (عقائد) (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 614 ; al-Fairūz 'Ābādiy, 1996 : 300).

อะกีดะฮ์ทางวิชาการ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่จิตใจพึงศรัทธาแล้วส่งผลทำให้วิญญูณัฐ์สึกสงบจนกระทั่งเกิดเป็นความแน่วแน่ หรือมั่นคงจนหมดความคลงแคลงและไม่มีความสงสัยใด ๆ อยู่ อี (al-Āthariy, 2001: 24)

อะกีตะฮ์ที่แปลว่า การยึดมั่น หมายถึง การยึดมั่นในหลักการอิสลาม หลักการอีมาน และหลักการอิฮซาน ด้วยกับหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษตามการอธิบายของอุละมาอ์ อะกีตะฮ์

คำว่า อันนาญีน (الناجين) แปลว่า บรรดาผู้รอดพ้นจากการหลงผิดและบิดอะฮ์ หมายถึง ผู้ที่ยึดมั่นตามการยึดมั่นของอะฮฺลุลสุหนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ตรงกันข้ามอะกีตะฮ์อื่น ๆ เช่น ซืออะฮ์ มุอะตะซิละฮ์ เกาะวาริจญ์ เกาะตาริยะฮ์และญะบาริยะฮ์ ถือว่าเป็นการยึดมั่นที่หลงผิดและอูตริ

คำว่า อิลม อุกูล อัดดีน (علم أصول الدين) แปลว่า ความรู้วิชาอุศูลุดดีน วิชานี้ครอบคลุม กลุ่มความรู้หลักการและความรู้ประสบบัญญาเกี่ยวกับอุศูลุดดีน ซึ่งนับเป็นความรู้หลักในอิสลามและ สังคมมุสลิม

เดิมหนังสือเล่มนี้เป็นผลงานแปลและอธิบายเชิงพรรณนาต่ออะตันหนังสือ อุมม อัลบะรอฮีน¹ แต่งโดยชัยคุสะนุสซี

3.2.2 สาเหตุของการแต่งหนังสือ

หนังสืออะกีตะฮ์อันนาญีน ฟี อิลม อุกูล อัดดีน นับได้ว่า เป็นหนังสือที่สำคัญเล่มหนึ่งในด้านเตาฮีดโดยเฉพาะในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความสำคัญและคุณค่าของหนังสือเล่มนี้ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความสำคัญและคุณค่าของหนังสืออุมม อัลบะรอฮีนในแถบนี้ (Wan Suhaimi Wan 'Abdullah, 2001: 3)

จุดประสงค์ของตัวนมีนาลในการแต่งหนังสืออะกีตะฮ์อันนาญีนก็คือ เพื่อนำเสนอ หนังสือแปลภาษามลายูจากหนังสืออุมม อัลบะรอฮีนที่เขียนโดย ชัยคุ สะนุสซี เพื่อใช้ในการอ่านและ เป็นคู่มือสำหรับการเรียนการสอนให้กับมุสลิมทั่วไป

ส่วนสาเหตุของแต่งหนังสือเล่มนี้ท่านตัวนมีนาลได้อธิบายในบทนำว่า :

(تله ممتناً اكندا كو اوله ستغه سودرأكو (أصلح الله لي ولهم الحال والشأن) تله ممبايكي
 أوله الله تعالى بكيكو دان بك مريكئت حال والشأن اكن بهواأكو سورتككن بك مريكئت
 اكن سوات كتاب فد ميتاكن علم أصول الدين فد حال اكو ترجمهكن درفد مقدمة شيخ
 سنوسي سرت اكو تمبهكن أنسن درفد بيراف كلام شرحن دان حاشيهن سفاي پتا
 مقصود درفد كلام شيخ ايت دان جكلو تياد أكو أهل بك يغدمكين ايت سكيليفون تتاف
 اعتماد أكو كفد توفيق كريم الوهاب)

ความว่า : “ได้มีพี่น้องของฉันส่วนหนึ่งขอให้ฉันเขียนหนังสือเกี่ยวกับอุศูลุดดีนให้กับพวกเขา ดังนั้น ฉันได้แปลจาก มุก้อดดิมะฮ์ (บทนำ) ของชัยคุ สะนุสซีพร้อมกับ

¹ หนังสืออุมม อัลบะรอฮีน จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์มุฮัมมัด อันนะฮฺดีญ์และลูกหลาน มีจำนวนหน้าทั้งหมด ๓๒ หน้า การรวบรวมใช้วิธีพรรณนาความเป็นภาษาอาหรับและเป็นภาษามลายู

เพิ่มเติมคำอธิบายเพื่อให้เกิดความชัดเจนจากคำพูดของชัยคุเหล่านั้น ถึงแม้ฉันไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นการเฉพาะ แต่ฉันยึดเอากับความโปรตปรานของผู้ทรงประทานที่มีเกียรติยิ่ง” (Tuan Mināl, n.d : 2)

จากคำอธิบายของ ส่วนมีนาลข้างต้นจะเห็นได้ว่า สาเหตุที่ท่านได้เขียนหนังสือเล่มนี้ อันเนื่องจากบรรดาพี่น้องของท่านบางส่วนได้ร้องขอให้ท่านเขียนหนังสือเกี่ยวกับเตาฮีด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าก่อนหน้านั้นท่านมิได้มีความตั้งใจที่จะเขียนหนังสือเล่มนี้แต่เมื่อมีผู้คนที่ต้องการเรียนรู้อาชีพเตาฮีด จึงทำให้ท่านมีความตั้งใจที่จะเขียนหนังสือเล่มนี้ กอปรกับท่านเป็นนักแต่งและแปลหนังสืออยู่แล้ว และมีความชัดเจนอีกว่า หนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีนั้น มิใช่เฉพาะเป็นหนังสือแปลมาจากหนังสืออุมม อัลบะรอฮีนเท่านั้น แต่ยังเป็นหนังสือที่อธิบายเพิ่มเติมโดยท่านส่วนมีนาลอีกด้วย

ส่วนที่ว่าทำไมท่านได้เลือกเอาหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน ทำไมท่านเลือกเอาของชัยคุ สะนูสัยและอะไรคือ สิ่งที่เป็นจุดเด่นของหนังสือและผู้แต่ง

คำตอบในเรื่องนี้ท่านส่วนมีนาล ได้อธิบายในบทนำของท่านว่า :

(كارن بهوس مقدمة شيخ سنوسي ايت دان جك أداله أي كجل جرمث سكليفون ساغة
بسر علمون لاكي يغ مغندوغ أتس سكلين عقائد سرت دليه بيراف فوائد دان كارن
دمكين ايت أداله أي ترليه إبلق درفد سكل يغد تأليف فد توحيد دان ترليه سوچيڻ درفد
همفا دان تعقيد استموا فول اورغیغ مغارغ أكندي ايت ولي الله دغن تباد شك دان نماڻ
محمد انق يوسف السنوسي)

ความว่า : “เนื่องด้วยมุกออดิมะฮ์ (บทนำ) ของชัยคุ สะนูสัยนั้น ถึงแม้ว่ามันเป็นหนังสือเล็กก็ตามแต่วิชาความรู้ของมันนั้นยิ่งใหญ่ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาอะกีตะฮ์ทั้งหมดพร้อมทั้งเต็มไปด้วยประโยชน์อีกมากมาย ด้วยเหตุนี้มันจึงกลายเป็นหนังสือที่ดีที่สุดในการบรรดาหนังสือที่แต่งมาในเรื่องเตาฮีด และมีความบริสุทธิ์ยิ่งจากสิ่งไร้สาระ ยิ่งไปกว่านั้นผู้แต่งหนังสือเล่มนี้เป็นวลีอัลลอฮ์โดยไม่ต้องสง สัยและชื่อของเขา คือ มุฮัมมัด บุตรของยูสุฟ อัซสะนูสัย” (Tuan Mināl, n.d.: 2)

จากการอธิบายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าท่านส่วนมีนาลได้เลือกเอาหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน มาเป็นหนังสือแปลและเป็นหนังสืออ้างอิง หลักของหนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีนด้วยเหตุผล 2 ประการคือ

1. เนื้อหาของหนังสืออุมมอัลบะรอฮีนเป็นเนื้อหาที่ กะทัดรัดและครอบคลุม อธิบายด้วยประโยคที่สั้นและง่ายต่อการเข้าใจ พร้อมกับเนื้อหาที่มีอยู่นั้นไม่ ปรากฏอยู่ในหนังสือเตาฮีดเล่มอื่นๆ
2. ผู้แต่งหนังสือ คือ มุฮัมมัด เป็น ยูสุฟ อัซสะนูสัย อัลฮะสะนีญ์ นั้นเป็นวลีอัลลอฮ์

3.2.3 ส่วนประกอบของหนังสือ

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎินพบว่าหนังสือเล่มนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญดังนี้คือ คำนำ เนื้อหา และบทส่งท้าย

(1) คำนำ

ในบทนำของ หนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎิน ส่วนมีนาลเริ่มต้นด้วย บัสมะละฮฺ กล่าวคือ ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณา (ต่อสรรพสิ่งทั้งมวลในโลกนี้) และทรงปรานี (ต่อมวลผู้ศรัทธาในโลกอาคิเราะฮฺ) การเริ่มต้นด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ถือว่าเป็นบรรทัดฐานการแต่งหนังสือที่เกี่ยวกับวิทยาการอิสลาม จากนั้นท่านได้กล่าวคำสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ ผู้ทรงบังเกิดทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วท่านได้กล่าวคำ ปฏิญาณตนว่า “ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์พระองค์เดียว เท่านั้นผู้ซึ่งไม่มีภาคีใด ๆ ทั้งสิ้นเกิดขึ้นกับพระองค์ และฉันขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัด นั้นคือ บ่าวและเราะสูลของพระองค์ที่ซื่อสัตย์ เชื่อถือได้ จากนั้นได้มีการสรรเสริญแต่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ ผู้ทรงเกียรติในบรรดาเราะสูล อีกทั้งท่านได้แนะนำชื่อของท่านในฐานะเป็นผู้แต่งหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎิน และท่านชี้แจงสาเหตุที่ท่านได้เขียนหนังสือเล่มนี้พร้อมทั้งได้บอกถึงแหล่งหนังสือหลัก กที่ท่านยึดใช้เป็นการแปลและเรียบเรียงมาเป็นหนังสือ และตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า อะกิตะฮ์อันนาฎิน น ฟิ อิลมฺ อุกูลฺ อัดดีน ในการนำเสนอข้อความต่าง ๆ ในบทนำผู้แต่งได้ใช้สองภาษาด้วยกัน คือ ภาษามลายูและภาษาอาหรับ ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของบรรดาอุละมาอ์ ปัตตานีโดยทั่วไปในอดีตที่ใช้ในการแต่งหนังสือ ในหนังสือเล่มนี้ท่านเขียนภาษาอาหรับ ไว้ในเครื่องหมายวงเล็บและทำการอธิบายประโยคเป็นภาษามลายู

(2) เนื้อหาหนังสือ

เนื้อหาหลักของหนังสืออะกิตะฮ์อันนาฎิน จะเกี่ยวกับอะกิตะฮ์หรือการยึดมั่นในเตาฮีดตามแนวทางของอะชาอิเราะฮ์ โดยผู้แต่งได้แปลจากหนังสือ อุมมฺ อัลบะรอฮีน และรวบรวมเนื้อหา อธิบายเพิ่มเติมจากหนังสือ ซัรฮฺ อุมมฺ อัลบะรอฮีน (หนังสืออธิบาย ตัวบท อุมมฺ อัลบะรอฮีน) ทั้งที่เป็นหนังสือที่เขียนโดย ซัยคฺ สะนุสียฺเองหรือหนังสือที่เขียนโดยอุละมาอ์ท่านอื่น ๆ เช่น ซัยคฺ อัลฮุคุดียฺ เป็นต้น

ผู้แต่งใช้สำนวนแปล ลศัพท์ตัวต่อตัวจากหนังสืออุมมฺ อัลบะรอฮีนที่เป็นภาษาอาหรับ และพยายามยึดหลักตามไวยากรณ์ภาษาอาหรับซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจยาก ในบางครั้งผู้แต่งก็ทับศัพท์ภาษาอาหรับโดยตรง หากผู้อ่านขาดความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับภาษาอาหรับก็จะเป็นอุปสรรคในการเข้าใจเนื้อหาของหนังสือ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ศึกษาหนังสือเล่มนี้มักจะอาศัยการเรียนกับโต๊ะครู ผู้มีความรู้ตามสถาบันปอเนาะต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เข้าใจเนื้อหาคลาดเคลื่อนจากความจริง

ผู้แต่งเริ่มด้วยการเขียนตัวบทของอุมมฺ อัลบะรอฮีน แล้วตามด้วยการอธิบายตัวบทเหล่านั้นโดยการนำอายะฮ์อัลกุรอาน อัลฮะดีษ และทัศนะอุละมาอ์ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการอธิบาย

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนเพิ่มขึ้น ความเชื่อถือในตัวผู้แต่งและเป็นหลักฐานยืนยันในความถูกต้อง อีกด้วย

ผู้แต่งได้แยกประเด็นการอธิบายจากตัวบทอุมม อัลบะรอฮีนออกเป็น 79 ประเด็นหลักด้วยกันคือ เริ่มต้นจาก ประโยคบัสมะละฮฺ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) จนถึงประโยคสุดท้ายของหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน คือ (وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَالَمِينَ) หลังจากนั้นผู้แต่งได้เพิ่ม เนื้อหาเกี่ยวกับวิชาตะเศาะวูฟเป็นการปิดท้ายของเนื้อหา

(3) บทส่งท้าย

ในบทส่งท้ายของหนังสือ อะกัตตะฮ์อันนาญีน ผู้แต่งได้จบการเขียนหนังสือเล่มนี้ด้วยการเสนอแนะให้กับบรรดามุสลิมทุกคนให้ปฏิบัติตามบนแนวทางของชะลัฟในด้านการยึดมั่น การพูด และการปฏิบัติ ห่างจากบิดอะฮ์ที่ถูกตำหนิ ให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮฺลุลซุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน อัลฮะดีษ และอิจญ์มาอฺของบรรดาอุละมาอ์ ให้บริสุทธิ์ใจในการทำงาน ห่างไกลจากการริยาอ์และสุมะฮฺ ห่างไกลจากการหลอกลวงของชัยฏอนมารร้าย ห่างไกลจากการปฏิบัติตามนฟสูที่ชั่วร้าย ห่างไกลจากความอยากได้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และขออัลลอฮ์ทรงประทานเหตุผลหรือหลักฐาน (ฮุจญะฮ์) ให้กับเราในเมื่อถูกถาม ไม่ว่าจะบนโลกนี้หรือโลกหน้า

3.2.4 เนื้อหาสาระของหนังสือ

หากได้ศึกษาเนื้อหาสาระในหนังสืออะกัตตะฮ์ อันนาญีนจะพบว่าผู้แต่งถ้วนมีนาลได้กล่าวถึงเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาอะกัตตะฮ์หรือหลักการศรัทธาเป็นหลัก ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญ โดยสรุปได้แก่

1. แนะนำทำความรู้จักกับวิชาอูซูลุดดีนซึ่งเป็นส่วนสำคัญของศาสนาอิสลาม
2. กล่าวถึงฮุกุมการกล่าวบัสมะละฮ์
3. การแบ่งประเภทฮุกุมอักลีย
4. ความหมายของวาญิบ มุสตะฮิลและญาอิซ
5. การวาญิบกับบิดามารดาสั่งสอนบรรดาลูกหลานของตนเองให้รู้จักอัลลอฮ์
6. สิ่งที่ว่าญิบ สิ่งที่มีมุสตะฮิลและสิ่งที่ยาอิซสำหรับอัลลอฮ์
7. ศิฟาต (คุณลักษณะ) ยี่สิบของอัลลอฮ์ที่ วาญิบต้องรู้
8. การแบ่งประเภทของศิฟาตต่าง ๆ
9. การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล
10. นปะบีและเราะสุลที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน
11. มุอญิซาตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบรรดาเราะสุล
12. ความประเสริฐและความหมายของกะลิมะฮ์เตาฮีด
13. การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์

14. คุณลักษณะต่าง ๆ ชื่อและหน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์
15. การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์
16. จำนวนและเนื้อหาของคัมภีร์
17. การศรัทธาต่อวันอาดิเราะฮ์
18. สัญญาณต่าง ๆ ของวันกียามะฮ์
19. การศรัทธาต่อสิ่งขมอิปต่าง ๆ¹
20. สิ่งที่ว่าด้วยวิชาตะเศาะวุฟกล่าวคือการเตรียมเสปียงเพื่อไปหาสู่อัลลอฮ์²

หัวข้อต่าง ๆ ข้างต้นสามารถแยกออกเป็น ๔ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ แนะนำวิชาอุศูลุดดีน ส่วนที่ ๒ เป็นความนำเกี่ยวกับความรู้ที่สัมพันธ์กับอะกิดะฮ์ ส่วนที่ ๓ อธิบายอะกิดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ ส่วนที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของการยึดมั่นตามอะกิดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ

ด้านเนื้อหาของแต่ละหัวข้อผู้แต่งพยายามอธิบายให้ตรงประเด็น จะเป็นการยกหลักฐาน การแสดงความรู้ ความเชี่ยวชาญต่อวิชาอุศูลุดดีนอย่างชัดเจน ทั้งยังแสดงผลการวินัยบนหลักวิชาการอุศูลุดดีน

ดังนั้น เนื้อหาหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อัลม อุศูล อัลดีน สอดคล้องกับชื่อหนังสือ

3.2.5 แหล่งที่มาของเนื้อหา

จากการศึกษาเนื้อหาหนังสืออะกิดะฮ์อันนาญีน ฟิ อัลม อุศูล อัลดีน พบว่าหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้ยึดเอาเนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1 . หนังสือมะตัน อุมม อัลบะรอฮีน โดยชัยคฺอัศสะนูลี (Tuan Mināl, n.d.: 3).
- 2 . หนังสือซัรฮฺ วุสฎอ โดยชัยคฺ อัศสะนูลี (Tuan Mināl, n.d.: 16).
- 3 . หนังสืออนะวาอิร อัลอุศูล ฟิ มะอริฟะฮฺ อะ ฮาดิษ อัรเราะฮ์ลุส โดยอิมาม อัล ฮะกิม อัตตัมซี³ (Tuan Mināl, n.d.: 17).
- 4 . หนังสือซัรฮฺ อัลอะกิดะฮ์อัลกุบรอ โดยชัยคฺอัศสะนูลี (Tuan Mināl, n.d.: 17).
5. หนังสือฮาซียะฮฺ อัลยูสียฺ อะลา ซัรฮฺ อัลอะกิดะฮ์ อัลกุบรอ ลิสสะนูลี โดยอิมาม อัลยูสียฺ⁴ (Tuan Mināl, n.d.: 23).

¹ อาทิ เช่น การลงโทษและความโปรดปรานในหลุมฝังศพ การเป่าสังข์ การรวมตัวที่มะหฺซัร การชะฟาอะฮ์ การผ่านศิรอต เสาฎ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด อะร็ษ กุรสี เกาะลัม (ปากกา) เลอาฮ (แผ่นจารึก) สวรรค์และนรก เป็นต้น

² อาทิ เช่น การตัดกวาง การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การทำหัจญ์ การซิกิร การฎออัต การขออภัยโทษ และการอดทน เป็นต้น

³ อิมามอัลฮะกิม อัตตัมซี มีชื่อเต็มว่า อะบู अबดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เบน อะลี เบน อัลฮะสัน เบน บิซร อัลมุอัซซิน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 320 (al-Zirikli, 2002 : 6/272).

⁴ อิมามอัลยูสียฺ มีชื่อเต็มว่า อิมาม อะบี อัลมะวาอิบ อัลฮะสัน เบน มัสอูด เบน มุฮัมมัด อัลยูสียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1102

6. หนังสือบูรฮาน ฟิ อุกูล อัลฟิก โดยอิมามอัลฮะเราะมะัย¹ (Tuan Mināl, n.d.: 28).
7. หนังสือกันซ อัลอัสรอร วะ ละวากิ ฮ อัลอัฟการ์ โดยอิมามอัศตันฮาญี² (Tuan Mināl, n.d.: 30).
8. หนังสือซรร เซาะฆีร์ โดยซัยคอัสสะนูสัย (Tuan Mināl, n.d.: 48).
9. หนังสือซรร มะกอศิด ฟิ อิลม อัลกะลาม โดยอิมามอัตตฟาซานี³ (Tuan Mināl, n.d.: 52).
10. หนังสือซรร นิซิม เราะ สะบียะฮ์ โดยซัยคอับลลอฮ์ อัซซันซูรี⁴ (Tuan Mināl, n.d.: 82).
11. หนังสืออัลบะเราะกะฮ ฟิ ฟฎล อัศสะอีย วัล สะเราะกะฮ์ โดยอิมาม อัล ฮุบัยซี⁵ (Tuan Mināl, n.d.: 83).
12. หนังสือซรร อะลา ญะเราะฮ์ อัตเตฮาฮิด โดยซัยค อิบรอฮีม อัลละกอเนีย⁶ (Tuan Mināl, n.d.: 87,120).
13. หนังสือซรร ริสาละฮ์ โดยซัยค อัซซะนาอีย⁷ (Tuan Mināl, n.d.: 98).
14. หนังสือซรร อัลฮุคฮุดี⁸ โดยซัยค อัลฮุคฮุดี (Tuan Mināl, n.d.: 120).
15. หนังสือมะตัน อัซซุบัต โดยอิมาม อิบน์ รุสลาน⁹ (Tuan Mināl, n.d.: 133).

3.2.6 วิธีการเรียงหนังสือ

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์อันนาญีน พบว่าผู้แต่งใช้วิธีการดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยบัสมะละฮ์ การเริ่มต้นด้วยบัสมะละฮ์เพื่อความศรัทธาต่อด้วยการสรรเสริญและการเศาะลาวัตต่อท่านนะบี ﷺ

(al-Zirikli, 2002 : 2/223).

- ¹ อิมามอัลฮะเราะมะัย ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลมะอาลี อับดุลมะลิก เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น ยูสุฟ อัลญะญีนีย์ อันวัยซาบูรี ท่าน เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๑๙ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๗๘ (al-Zirikli, 2002 : 4/160).
- ² อิมามอัศตันฮาญี มีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เบ็น สะอิด เบ็น อุมร์ เบ็น สะอิด อัศตันฮาญี อัลมัฆริบีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 795 (al-Zirikli, 2002 : 6/639).
- ³ อิมามอัตตฟาซานี มีชื่อเต็มว่า สะอูดุดดีน มัสอูด เบ็น อุมร์ เบ็น อับดุลลอฮ์ อัตตฟาซานี เกิดในปี ฮ.ศ. ๗๒๒ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 793 (al-Zirikli, 2002 : 7/219).
- ⁴ ซัยคอัซซันซูรี มีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบ็น มุฮัมมัด เบ็น อับดุลลอฮ์ อัซซันซูรี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 999 (al-Zirikli, 2002 : 4/128).
- ⁵ อิมามอัลฮุบัยซี มีชื่อเต็มว่า อิมาม อัลอัลลามะฮ์ อัลพะกีฮ์ มุฮัมมัด เบ็น อับดุลเราะมาน เบ็น อุมร์ อัลฮุบัยซี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 786 (al-Zirikli, 2002 : 1/193).
- ⁶ ซัยคอัลละกอเนีย มีชื่อเต็มว่า อิบรอฮีม เบ็น อิบรอฮีม เบ็น ฮะสัน อัลละกอเนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1041 (al-Zirikli, 2002: 1/28).
- ⁷ ซัยคอัซซะนาอีย (ผู้วิจัยไม่พบการอธิบายชีวประวัติ).
- ⁸ ซัยคอัลฮุคฮุดี มีชื่อเต็มว่า อัลอัลลามะฮ์ มุฮัมมัด เบ็น มานศูร์ อัลฮุคฮุดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 895.
- ⁹ อิมามอิบน์ รุสลาน ท่านมีชื่อเต็มว่า ซิฮาบุดดีน อะบู อัลอับบาซ อะฮมัด เบ็น หุสَيْن เบ็น ฮะสัน เบ็น อะลี เบ็น รุสลาน อัลมัคดิสีย์ อัซซาฟิอีย์ เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุ รุสลาน เกิดในปี ฮ.ศ. 773 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๘๔๔ (al-Zirikli, 2002 : 1/117).

2. ใช้คำว่า "وبعد" เพื่อแสดงการเข้าสู่การอธิบายเนื้อหาหนังสือ การขึ้นต้น "وبعد" สำหรับอุละมาอ์บางท่านและพบบางท่านใช้คำว่า "أما بعد" ทั้งสองศัพท์เทคนิคเป็นวัฒนธรรมการเรียบเรียงตำราของอุละมาอ์ทั้งสมัยสะลัฟและเคาะลัฟ

3. อ้างถึงผู้แต่งหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน ด้วยกับการให้เกียรติเจ้าของหนังสือเดิม ท่านกล่าวว่า ซัยคฺ ฆะนูสียฺ กล่าวว่า بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ จนสิ้นสุดการอธิบายหนังสือ

4. การใช้ศัพท์เทคนิคในการอธิบาย ซึ่งเป็นศัพท์ที่รู้จักแพร่หลายในกลุ่มอุละมาอ์ ศัพท์เทคนิคเหล่านั้นได้แก่

1) คำว่า "กือตะฮวี อุเลฮฺมุ" (كتهوي اولهم) แปลว่า ฟังทราบเถิด จงรู้เถิด จำนวน "กือตะฮวี อุเลฮฺมุ" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๒๔ ครั้ง

2) คำว่า "เบอร์มูลา" (برمول) แปลว่า การเริ่มต้น จำนวน "เบอร์มูลา" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๒๒ ครั้ง

3) คำว่า "ฟาอิดะฮฺ" (فایده) แปลว่า ประโยชน์ จำนวน "ฟาอิดะฮฺ" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๒๕ ครั้ง

4) คำว่า "อะดอปน" (اداپون) แปลว่า ส่วน - นั้น จำนวน "อะดอปน" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๕๘ ครั้ง

5) คำว่า "ตันบือ" (تنبيه) แปลว่า การเตือน ข้อสังเกต การตักเตือน จำนวน "ตันบือ" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๘ ครั้ง

6) คำว่า "ชะฮะดาน" (شهادة) แปลว่า เป็นพยาน ตัวอย่างที่ชัดเจน หลักฐาน จำนวน "ชะฮะดาน" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๕ ครั้ง

7) คำว่า "ยะฮนี" (يعني) แปลว่า ให้ความหมาย ให้ความกระจ่างแก่คำพูด จำนวน "ยะฮนี" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๒๑ ครั้ง

8) คำว่า "ตะติมมะฮฺ" (تتمة) แปลว่า บทแทรก ภาคผนวก จำนวน "ตะติมมะฮฺ" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๒ ครั้ง

9) คำว่า "ฮาซิลญู" (حاصل) แปลว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนั้น ผลลัพธ์นั้น ผลลัพธ์ผลสรุปนั้น จำนวน "ฮาซิลญู" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๘ ครั้ง

10) คำว่า "กาตอกีล" (كات فيل) แปลว่า ได้มีการกล่าว จำนวน "กาตอกีล" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๖ ครั้ง

11) คำว่า "ตัน มุรูด" (ان مراد) แปลว่า และสิ่งที่ปรารถนา ความประสงค์ จำนวน "ตัน มุรูด" ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๘ ครั้ง

12) คำว่า “กาตอ มุศันนิฟ” (كات مصنف) แปลว่า ผู้แต่งกล่าวว่า ผู้เขียนกล่าวว่า จำนวน “กาตอ มุศันนิฟ” ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๖๗ ครั้ง

13) คำว่า “ตัน สือตือเงาะฮู ดารีปาตอญอ” (دان سئغه درفدا) แปลว่า และส่วนหนึ่งในนั้น จำนวน “ตันสือตือเงาะฮู ดารีปาตอญอ” ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มีทั้งหมด ๑๓ ครั้ง

14) คำว่า “คอติมะฮ์” (مخا) แปลว่า สิ้นสุด สุดท้าย สรุปลผล คำลงท้าย จำนวน “คอติมะฮ์” ที่กล่าวในหนังสือเล่มนี้มี ๑ ครั้ง

5. การใช้อ้างอิงอายะฮ์อัลกุรอานเป็นหลักฐาน โดยใช้หลักอुकูล ตัฟซีร คือ มัณฎุก¹ มัณฎุก¹ และมัฟฮูม² มีจำนวนทั้งหมด ๙๔ อายะฮ์

6. การใช้ฮะดีษเป็นหลักฐานเพื่อยืนยันในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแต่เรื่องอะกีดะฮ์และตะเศาะฮะฟ มีจำนวนทั้งหมด ๑๑๒ บท โดยแบ่งฮะดีษที่เป็นสำนวนภาษาอาหรับมีจำนวน ๕๗ บท และสำนวนฮะดีษที่ถอดความเป็นภาษามลายูมีจำนวน ๕๕ บท

7. การยืนยันด้วยผลการวิจัยติฮาดของอุละมาอ์ ได้แก่ ซัยคุส ฮัยล³, เคาะลีฟะฮ์ อุมัร เป็น อัลค็อฎฎอบ , อุมมุละมุมีนีน อาอิชะฮ์⁴, อุมมุสะละมะฮ์ , อิบน์อับบาส , อิมามมูญาฮิด⁵, อิมามญะฮะฮ์ ฮะฮาก⁶, อิมาม ฮะสัน อัลบัศรี⁷, อิมามวะฮับ เบน มุญับบะฮ์⁷, อิมามเกาะตาเดฮ์⁸, อิมามญะฮะฮ์ อัสศอดิก , อิมามอะบู ฮะนีฟะฮ์ , อิมามมุกอติล⁹, อิมามมาลิก , ซัยคุฟุฎ็ล เบน อียาฎ¹⁰, อิมามอัชชาฟีอีย์ , เคาะลีฟะฮ์ อัลมะฮ์มูน¹, เคาะลีฟะฮ์ มุอตะคิม บิลลอลฮ์², อิมามบิซร

¹ มัณฎุก หมายถึง ประโยคหรือคำพูดที่มีความหมายชัดเจน

² มัฟฮูม หมายถึง ความหมายที่เข้าใจจากประโยคหรือคำพูด

³ ซัยคุ สุฮัยล ท่านมีชื่อเต็มว่า สุฮัยล เบน อัมรุ เบน อับดุลฮัม เบน อับดุลวะดี เบน นัศร เบน มาลิก เบน ฮะลัล เบน อามิร เบน ลุฮัย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 18 (al-Asbahānī, 1998 : 1/1324)

⁴ อุมมุละมุ มีนีน อาอิชะฮ์ นางมีชื่อเต็มว่า อาอิชะฮ์ เบนติ อะบูบักร์ อัศศิดดีก อุมมุละมุ มีนีน ภรรยาของท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 57 (al-Zirikli, 2002 : 3/240).

⁵ อิมาม มูญาฮิด ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลหัจญัจญัจญ์ มูญาฮิด เบน ญะบร อัลมัจกี อัลมัจซุมีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 104 (al-Zirikli, 2002 : 5/278).

⁶ อิมาม ญะฮะฮ์ฮาก ท่านมีชื่อเต็มว่า อัจญะฮะฮ์ฮาก เบน มุซาอิม อัลบัลคีญ์ อะบู อัลกอสิม เป็นอุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงในวิชาตัฟซีรท่านหนึ่ง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 105 (al-Zirikli, 2002 : 3/215).

⁷ อิมาม วะฮับ เบน มุญับบะฮ์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ วะฮับ เบน มุญับบะฮ์ อัลยะมานีย์ อัลอัมบารีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 114 (al-Zirikli, 2002 : 8/125).

⁸ อิมาม เกาะตาเดฮ์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลค็อฎฎอบ เกาะตาเดฮ์ เบน ตะอามะฮ์ อัลสะคูสิญ์ อัลบัศรี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 118 (al-Zirikli, 2002 : 5/189).

⁹ อิมาม มุกอติล ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน มุกอติล เบน สุลัยมาน เบน บะซีร อัลอุซัยดี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 150 (al-Zirikli, 2002 : 7/281).

¹⁰ ซัยคุ ฟุฎ็ล เบน อียาฎ ท่านมีชื่อเต็มว่า ฟุฎ็ล เบน อียาฎ เบน มัสอูด อัตตะมิมีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๘๗ (al-‘Asqalānī, 1380 : 2/113 ; al-Zirikli, 2002: 5/153).

อัลฮาทีย์³, อิมามนะอิม เป็น ฮัมมัด⁴, ซัยคอะฮมัด เป็น นัซร อัลคุซาอีย์⁵, เคาะลีฟะฮ์ อัลวาซิก บิลลอลย์⁶, อิมามอิส ฮาก เป็น รอฮะวัยฮ์, อิมามอะฮมัด เป็น อะบี ดาวูด⁷, อิมามอับดุลอะซีซ เป็น ยะห์ยา⁸, อิมามอะฮมัด เป็น ฮันบัล, เคาะลีฟะฮ์ อัลมุตะวักกีล อะลัลลอลย์⁹, อิมามเราะฮะบีอ์¹⁰, อิมามอิบนุ อัดคunya¹¹, อิมามลัฮล เป็น อับดุลลอลย์¹², ซัยคญันยด อัลบัฆดาดี¹³, ซัยคอะบี อะลีย อัลญุบบาอีย์¹⁴, ซัยคอัลฮัลลาญญ์¹⁵, อิมามอะบี ญะอ์ฟร อัฏฏะาะบะรีย์, ซัยคอะบีฮาซิม ญุบบาอีย์¹⁶,

-
- ¹ เคาะลีฟะฮ์ อัลมะอุมุน ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอลย์ เป็น ฮารุน อรรเราะซิด เป็น มุฮัมมัด อัลมะฮดี เป็น อะบี ญะอ์ฟร อัลมันศูร อัลอับบาสิย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 170 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๑๘(al-Zirikli, 2002 : 4/142).
- ² เคาะลีฟะฮ์ มุอตะซิม บิลลอลย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อิสฮาก มุฮัมมัด เป็น ฮารุน อรรเราะซิด เป็น อัลมะฮดี เป็น อัลมันศูร อัลมุอตะซิม บิลลอลย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 227 (al-Zirikli, 2002 : 7/127).
- ³ อิมาม บิซร อัลฮาทีย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า บิซร เป็น อัลฮาริช เป็น อะลีย เป็น อับดุลเราะฮมาน อัลมัจญี อะบู นัศร เป็นที่รู้จักในนามอัลฮาทีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.๑50 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๒๗(al-Zirikli, 2002: 2/54).
- ⁴ อิมาม นะอิม เป็น ฮัมมัด ท่านมีชื่อเต็มว่า นะอิม เป็น ฮัมมัด อัลเคาะซาอีย์ เป็นอาจารย์ ของอิมาม อัลญุคอรีย์ เกิดในปี ฮ.ศ. ๑๔๖ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๒๘ (al-Zirikli, 2002 : 8/40).
- ⁵ ซัยค อะฮมัด เป็น นัซร อัลคุซาอีย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เป็น นัซร เป็น มาลิก อัลคุซาอีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 231 (al-Zirikli, 2002 : 1/264).
- ⁶ เคาะลีฟะฮ์ อัลวาซิก บิลลอลย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ญะอ์ฟร ฮารุน เป็น อัลมุอตะซิม บิลลอลย์ อะบี อิสฮาก มุฮัมมัด เป็น ฮารุน อรรเราะซิด เป็น อัลมะฮดี มุฮัมมัด เป็น อัลมันศูร อัลอับบาสิย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 232 (al-Zirikli, 2002 : 8/62).
- ⁷ อิมาม อะฮมัด เป็น อะบี ดาวูด ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เป็น อะบี ดาวูด (หรือ อะบี ดูอาด) อัลอะบาดี เป็นวะลี กอฎี ในสมัย อัลมุอตะซิมและอัลวาซิก และท่านเป็นผู้ให้ข่าวว่าอิมาม อะฮมัดหลังจากได้มีการปฏิเสธเรื่อง “ค็อลกิลกูราน” เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 160 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 240 (al-Dhahabi, 2001 : 11/169 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/333).
- ⁸ อิมาม อับดุลอะซีซ เป็น ยะฮยา ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน อับดุลอะซีซ เป็น ยะฮยา เป็น อับดุลอะซีซ อะบี มุสลิม เป็น มัยมูน อัลกินานีย์ อัลมังกีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 240 (al-Zirikli, 2002 : 4/29).
- ⁹ เคาะลีฟะฮ์ อัลมุตะวักกีล อะลัลลอลย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฟฎล ญะอ์ฟร อัลมุตะวักกีล อะลัลลอลย์ เป็น อัลมุอตะซิม เป็น ฮารุน อรรเราะซิด เป็น อัลมะฮดี เป็น อัลมันศูร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 247 (al-Zirikli, 2002 : 2/127).
- ¹⁰ อิมามเราะฮะบีอ์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อรรเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น อับดุลญุบบาร์ อัลมูรอดี อัลมุอซซิน เป็นศิษย์ของอิมามอัลฮาทีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๗๐(al-'Asqalāni, 1380 : 1/245)
- ¹¹ อิบนุ อัดคunya ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู บักร อับดุลลอลย์ เป็น มุฮัมมัด เป็น อุบัยด เป็น สุฟยาน เป็น กัยส อัลบัฆดาดี อัลอุมะวีย์ อัลกูเราะซีย์ เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุ อะบี อัดคunya เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 281 (al-Zirikli, 2002 : 4/118).
- ¹² อิมามลัฮล เป็น อับดุลลอลย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู มุฮัมมัด ลัฮล เป็น อับดุลลอลย์ เป็น ยูनुส อัตตัสตะรีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 283 (al-Zirikli, 2002 : 3/143).
- ¹³ ซัยค ญันยด อัลบัฆดาดี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลกอสิม อัลญันยด เป็น มุฮัมมัด อัลญันยด อันวะฮวานดี อัลบัฆดาดี ท่านเกิดเมื่อ ปี ฮ.ศ. 220 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 297 (al-Zirikli, 2002 : 2/141).
- ¹⁴ ซัยคอะบี อะลีย อัลญุบบาอีย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ เป็น สะลาม อัลญุบบาอีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๒๓๕ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 303 (al-Zirikli, 2002 : 6/256).
- ¹⁵ ซัยคอัลฮัลลาญญ์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลฮุสซัน เป็น มันศูร อัลฮัลลาญญ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 309 (al-Zirikli, 2002 : 2/260).
- ¹⁶ ซัยคอะบี ฮาซิม ญุบบาอีย์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลสะลาม เป็น มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮฮาบ เป็น สะลาม อิบนุ คอลิบ เป็น ฮัมรอน อัลญุบบาอีย์ ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 247 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 321 (al-Zirikli, 2002 : 4/7).

อิมามอะบู อัล สะสัน อัลอัซอะรียี , อิมามมาตุรีดี , อิมามอะบู สุลัยมาน ¹ , กอฎีอะบูบักร อัลบาเกิลลานี , อิมามฮะลีมี ² , อิมามอะบูอิส ฮาก สะพะรอนี ³ , อิมามอิบนุ อัลอะเราะเบีย ⁴ , อิมาม กุซัยรียี ⁵ , อิมาม ฮะเราะมะยน์ , อิมามอัลฆะฆาลี , อิมามชะมัดชะรียี ⁶ , อิมามอิบนุ อัซชะญะรียี ⁷ , อิมามฟักร อัรรอซียี , อิมามอัรรอซียี ⁸ , อิมามอัลอามีดี , อิมามอิบนุ อับดุลสลาม ⁹ , อิมามอันนะวะวียี , อิมามเกาะรอฟียี ¹⁰ , ซัยคมะฮะยุดดีน ¹¹ , ซัยคติลมะसानี ¹² , ซัยคอิบนุ อัลฮาญญี ¹³ , อิมามคันฮาญญี ¹⁴ , อิมามอิบนุอัลกัอยิม , ซัยคสะอัด ¹⁵ , อิมามอิบนุอะเราะพะฮ์ มาลิกี ¹⁶ , อิมามอิบนุ อะฎออุลลอฮ์ ¹ ,

¹ อิมามอะบู สุลัยมาน ท่านมีชื่อเต็มว่า หัมด เป็น มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม เป็น ค็อฎีออบ อัลบัสดี อัลค็อฎีออบี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 388 (al-Zirikli, 2002 : 2/273).

² อิมามฮะลีมี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลดุลลอฮ์ อัลฮุสَيْن เป็น อัลสะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น ทะลิม อัลนุคอรียี อัซซาฟียี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 338 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 403 (al-Zirikli, 2002 : 2/235).

³ อิมามอะบู อิสฮาก สะพะรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบูอิสฮาก อิบรอฮีม เป็น มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮีม เป็น มะฮฺรอน อัลอิสพะรอนียี อัซซาฟียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 418 (al-Zirikli, 2002 : 1/61).

⁴ อิบนุ อัลอะเราะเบีย ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮ์ อะบู บักร เป็น อัลอะเราะเบีย อัลมาลิกียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 453 (al-Zirikli, 2002 : 6/230).

⁵ อิมามกุซัยรียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลกะรีม เป็น ฮะวาซิน เป็น อับดุลมะลิก อิบนุ ฎัลหะฮ์ อันนัยซาบูรียี กุซัยรียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 465 (al-Zirikli, 2002 : 4/57).

⁶ อิมามชะมัดชะรียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลกอสิม มะฮฺมุด เป็น อัมรฺ เป็น มุฮัมมัด เป็น อะฮฺมัด อัซชะมัดชะรียี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๔๖๗ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ.538 (al-Dawudi, 1983 : 7/178 ; al-Zirikli, 2002 : 7/178).

⁷ อิมามอิบนุ อัซชะญะรียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบบะตุลลอฮ์ เป็น อะลียี เป็น มุฮัมมัด อัลหะสะนียี อะบู สะอาดาด เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุ อัซชะญะรียี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 450 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 542 (al-Zirikli, 2002 : 8/74).

⁸ อิมามอัรรอซียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮฺมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะฮฺมัด อัลมุฆะชะฟัร อิบนุ อัลมุคตาร์ อะบู อัลอับบาส บัรุดดีน อัรรอซียี อัลหะนะฟียี เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. 630 (al-Zirikli, 2002 : 1/217).

⁹ อิมามอิบนุ อับดุลสลาม ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลอะซีซ เป็น อับดุลสลาม เป็น อะบี อัลกอสิม เป็น อัลสะสัน อัลสุลหะมียี อัลมกดีซี อิชฮุดดีน ได้ขนานนามว่า สุลฏอน อัลอุละมาอ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 660 (al-Zirikli, 2002 : 4/21).

¹⁰ อิมามเกาะรอฟียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮฺมัด เป็น อิดริส เป็น อับดุลเราะฮมาน อะบูอัลอับบาส ซิฮาญญี อัลคันฮาญญี อัลเกาะรอฟียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 684 (al-Zirikli, 2002 : 1/94).

¹¹ ซัยคมะฮะยุดดีน ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮยา เป็น อะฮฺมัด เป็น อะลียี เป็น ยาซีน อัลหุญัยรียี อะบู ชะการียา มะฮะยุดดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 691 (al-Zirikli, 2002 : 8/135).

¹² ซัยคติลมะसानี ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอฮีม เป็น อะบี บักร เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น มุซา อัลอันศอรียี อะบู อิสฮาก อัลติลมะसानี ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 609 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 699 (al-Zirikli, 2002 : 1/33).

¹³ ซัยคอิบนุ อัลฮาญญี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด อัลอับชะรียี อัลฟาซี อัลมาลิกียี เป็นที่รู้จักในนาม อิบนุ อัลฮาญญี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 737 (al-Zirikli, 2002 : 7/35).

¹⁴ อิมามคันฮาญญี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น สะอิด เป็น อุมร์ เป็น สะอิด อะบู อับดุลลอฮ์ อัลฆะรียี อัลคันฮาญญี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 795 (al-Zirikli, 2002 : 6/139).

¹⁵ ซัยคสะอัด ท่านมีชื่อเต็มว่า สะอูดดีน มัสอูด เป็น อุมร์ เย็น อับดุลลอฮ์ อัตตฟตาขานียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 793 (al-Zirikli, 2002 : 7/219).

¹⁶ อิมามอิบนุ อะเราะพะฮ์ มาลิกี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด อิบนุ อะเราะพะฮ์ อัลวะเราะหะมียี อัตตุนีซี อัลมาลิกียี อะบู อับดุลลอฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 803 (al-Zirikli, 2002 : 7/43).

อิมามบะกออียี², ซัยคัฮ์ฮะซันนี³, อิมามญะลาล อัซซะฮ์ญี⁴, อิมามอัชชะอรอนี⁵, ซัยคอบินุ ฮะญูร์⁶, ซัยคอบุรฮันนีน⁷, อิมามรอมลี ซาฟิอียี⁸, ซัยคอบุรฮันนีน อัลดะกออีนี⁹, ซัยคอบุรเราะอูฟ ฟินศูรียี¹⁰, อิมาม อะฮ์มัด อัลเกาะซาซียี¹¹, อิมามอัชชีบรอมัลลี¹², ซัยคอบุรฮันนีน อัซซะฮ์ญี¹³, ซัยคอบุรฮันนีน อัซซะฮ์ญี¹⁴, ซัยคอบุรฮันนีน อัซซะฮ์ญี¹⁵, ซัยคอบุรฮันนีน อัซซะฮ์ญี¹⁶, อิมามอัลลามะฮ์ อัชชีบรอนี¹⁷, อิมามบัยฮุรียี, ซัยคอบุรฮันนีน¹, และอิมาม มะลา อิบรอนี²

-
- ¹ อิมามอบินุ อะญูฮ์ฮะซันนี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะญูฮ์ฮะซันนี เป็น มุฮัมมัด อัรรอซียี อัชชาฟิอียี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 767 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 829 (al-Zirikli, 2002 : 6/269).
 - ² อิมามบะกออียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอนี เป็น อุมร์ เป็น ฮะซัน อัรรูบฏ เป็น อะลี เป็น อะบี บักร บะกออียี อะญูฮ์ฮะซันนี บุรฮานุดดีน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 885 (al-Zirikli, 2002 : 1/56).
 - ³ ซัยคอบุรฮันนีน ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอนี เป็น มุฮัมมัด เป็น มะฮ์มูด เป็น บะดร์ บุรฮานุดดีน อะญูฮ์ฮะซันนี อัชชาฟิอียี อัชชีบรอนี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 810 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 900 (al-Zirikli, 2002 : 1/65).
 - ⁴ อิมามอัชชะอรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะญูฮ์ฮะซันนี อับดุลวะฮาบ เป็น อะฮ์มัด เป็น อะลี อัชชะอรอนี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 973 (al-Zirikli, 2002 : 4/180).
 - ⁵ ซัยคอบินุ ฮะญูร์ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮ์มัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะลี เป็น ฮะญูร์ อัชชีบรอนี อัซซะฮ์ญี อัลอันศอรี ซิฮาบุดดีน ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี อะญูฮ์ฮะซันนี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 909 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 974 (al-Zirikli, 2002 : 1/234).
 - ⁶ ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลวะฮาบ เป็น มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮาบ เป็น อะลี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๙๓๕ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 999 (al-Zirikli, 2002 : 4/128).
 - ⁷ อิมามรอมลี ซาฟิอียี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะฮ์มัด เป็น ฮัมซะฮ์ ซัมซุดดีน อัรรอซียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1004 (al-Zirikli, 2002 : 6/7).
 - ⁸ อิมามซียาดี ซาฟิอียี ท่านมีชื่อเต็มว่า นัศรุดีน อะลี เป็น ยะฮยา อัชชีบรอนี อัลมิศรียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1024 (al-Zirikli, 2002 : 5/32).
 - ⁹ ซัยคอบุรเราะอูฟ ฟินศูรียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลเราะอูฟ เป็น อะลี อัลญาวียี อัลฟินศูรียี อัลสิณกีเลีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1070 (Mustafā wa Muhammad Mursalīn, 2014 : 39/202).
 - ¹⁰ ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลวะฮาบ เป็น อับดุลวะฮาบ อัชชีบรอนี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1070 (al-Zirikli, 2002 : 3/273).
 - ¹¹ อิมามอะฮ์มัด อัลเกาะซาซียี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮ์มัด อัลเกาะซาซียี เป็น มุฮัมมัด เป็น ญุส เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๙๗๑ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1071 (al-Zirikli, 2002 : 1/239).
 - ¹² อิมามอัชชีบรอมัลลี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เป็น อะลี อะญูฮ์ฮะซันนี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1087 (al-Zirikli, 2002 : 4/314).
 - ¹³ ซัยคอบุรฮันนีน อัซซะฮ์ญี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลวะฮาบ เป็น ฮะซัน เป็น อุมร์ อัชชีบรอนี อัซซะฮ์ญี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1127 (al-Zirikli, 2002 : 4/155).
 - ¹⁴ ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮ์มัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะลี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1178 (al-Zirikli, 2002 : 1/243).
 - ¹⁵ ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อับดุลวะฮาบ อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๑๓๒ และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1189 (<http://www.tabatalmahmoud.com>).
 - ¹⁶ ซัยคอบุรฮันนีน อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลวะฮาบ เป็น ฮะซัน อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1201 (al-Zirikli, 2002 : 4/91).
 - ¹⁷ อิมาม อัลลามะฮ์ อัชชีบรอนี ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะลี เป็น มัสนูร์ อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี อัชชีบรอนี เสียชีวิตในปี

8. การสนับสนุนโดยยกเรื่องราวในอดีตมาเชื่อมโยง กับอะก็ตะฮ์ได้แก่ เรื่องอัศมะอีย³ อัตตะฮ์รี⁴ นะบีอิตรีส⁵ ฮาติม อัลอะคัม⁶ และนะบีอิบรอฮีม⁷

9. การอ้างบทกลอนเพื่อสนับสนุนการอธิบายให้มีน้ำหนัก ได้แก่ บทกลอนของชัยคฺ อิบรอฮีม อัลละกอญีย⁸

ในการอธิบายมะตัน อุมม อัลบะรอฮีน พบว่ามีการตกหลายคำในการคัดลอกจาก มะตันเดิมเช่น หน้า ๑๓ คือ คำว่า (وبقى) แปลว่า “และการทรงนิรันดร์ของพระองค์” ไม่ปรากฏใน หนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีนหน้า ๖๐ หน้า ๒๗ ตกคำว่า (صلى الله عليه وسلم) แปลว่า “ขออัลลอฮ์ทรง สดุดีและให้ความสันติแก่ท่าน” ไม่ปรากฏในหนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีนหน้า ๙๕ หน้า ๒๘ ตกคำว่า (جميع) แปลว่า “ทั้งหมด” ไม่ปรากฏในหนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีนหน้า ๙๕ หน้า ๓๑ ตกคำว่า (ولا) (و) แปลว่า “และไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพยกย่องนอกจากพระองค์เท่านั้น” ไม่ ปรากฏในหนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีนหน้า ๑๒๕.

นอกจากนั้นยังพบอีกมีการเพิ่มคำในหนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีน เช่น คำว่า (عليهم) (الصلاة والسلام) แปลว่า “ขออัลลอฮ์ทรงสดุดีและให้ความสันติแก่พวกเขาทั้งหลาย” ในหน้า ๙๕ ซึ่งไม่ ปรากฏในมะตัน อุมม อัลบะรอฮีนหน้า ๒๗ เพิ่มคำว่า (وتابعي التابعين) แปลว่า “และผู้เจริญรอยตาม ตาบีอิน” ในหน้า ๑๒๖ ซึ่งไม่ปรากฏในมะตัน อุมม อัลบะรอฮีนหน้า ๓๒ และเพิ่มคำว่า (جميع الانبياء) แปลว่า “บรรดานะบีทั้งหลาย” ในหน้า ๑๒๖ ซึ่งไม่ปรากฏในมะตัน อุมม อัลบะรอฮีนหน้า ๓๒

3.2.7 การเผยแพร่หนังสือ

หนังสืออะก็ตะฮ์อันนาญีน พี อิลม อูซูล อัตตีนิ ของต่วนมินาล เป็นตำราที่เกี่ยวกับ วิชาอุซูลุดดีนหรืออะก็ตะฮ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนตามสถานศึกษาต่าง ๆ ในสังคมมุสลิม อาทิ เช่น สถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มัสยิด สุเหร่าและตามบ้าน เป็นต้น หนังสือเล่มนี้ มิได้แพร่หลายเฉพาะในดินแดนปัตตานีตอนใต้ของประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังได้แพร่หลายในส่วนกลาง

ฮ.ศ. ๑๒๓๓(al-Zirikliy, 2002 : 6/297).

¹ ชัยคฺ ยาซีน (ผู้วิจัยไม่พบการอธิบายชีวประวัติ)

² อิมาม มะลา อิบรอฮีม (ผู้วิจัยไม่พบการอธิบายชีวประวัติ).

³ Tuan Minal, n.d.: 6 .

⁴ Tuan Minal, n.d.: 7 .

⁵ Tuan Minal, n.d.: 26 .

⁶ Tuan Minal, n.d.: 29 .

⁷ Tuan Minal, n.d.: 93 .

⁸ ชัยคฺอิบรอฮีม อัลละกอญีย ท่านมีชื่อเต็มว่า อิบรอฮีม เบน อิบรอฮีม เบน ฮะสัน เบน อะลีย อัลมาลิกีย อัลละกอญีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 1041 (al-Zirikliy, 2002 : 1/28).

ของประเทศไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและประเทศเพื่อนบ้านอย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน กัมพูชา เวียดนามและพม่า¹ เป็นต้น

นี่แสดงให้เห็นว่า หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ได้รับการยอมรับในวงวิชาการเป็นอย่างดีสูงและแพร่หลายอย่างกว้างขวาง

3.2.8 ความสำคัญของหนังสือ

หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน มีความสำคัญและความพิเศษซึ่งผู้วิจัยพอสรุปได้ดังนี้

1. หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนเป็นหนังสือเกี่ยวกับบทบัญญัติด้านอะกีดะฮ์หรือหลักการศรัทธาเกือบสมบูรณ์
2. หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน เป็นหนังสืออะกีดะฮ์ที่มีหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ
3. ผู้แต่งมีความพิถีพิถันละเอียดอ่อนในการแปลเอกสารจากหนังสืออุมม อัลบะรอฮ์ซึ่งเป็นภาษาอาหรับโดยยึดหลักไวยากรณ์ภาษาอาหรับเป็นหลัก
4. หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน เป็นหนังสือที่ใช้ทำการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะอย่างแพร่หลายนับตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน²
5. หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนนั้นมิใช่เฉพาะเป็นหนังสือแปลจากหนังสืออุมม อัลบะรอฮ์เท่านั้นแต่ยังเป็นหนังสือที่อธิบายเพิ่มเติมโดยตัวมันเองอีกด้วย
6. หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน เป็นหนังสืออะกีดะฮ์ที่เขียนเป็นภาษามลายูญาวีที่มีความหนาเป็นอันดับที่ 3 รองจากหนังสือ “วัตดุ อัจชะวาฮิร” (ورد الزواهر) ของชัยคุดาวูด และหนังสืออัลมุก็อดดิมะฮ์ อัลกุบรอ อัลละตี ตะฟิรเราะฮ์ มินฮา อันนุสเคาะฮ์ อัศศุฆรอ” (المقدمة الكبرى التي تفرعت منها النسخة الصغرى) ของชัยคุดอัสมาอิล เป็น อับดุลลอฮ์ อัลมินันกะบะวี

3.2.9 ประโยชน์ของหนังสือ

หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน มีประโยชน์ต่อสังคมมุสลิม ต่อวิชาการ ต่อการยึดมั่นดังนี้

1. ใช้เป็นแหล่งอ้างอิงที่สำคัญเล่มหนึ่งในด้านวิชาอะกีดะฮ์ในแทบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ โดยเฉพาะในสังคมมลายูมุสลิม
2. ใช้เป็นหนังสือเรียนด้านอะกีดะฮ์ในสถานศึกษาต่าง ๆ อาทิ เช่น สถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ศูนย์การศึกษาอิสลาม มัสยิดและสุเหร่า เป็นต้น
3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและรู้จักคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮ์สุลของพระองค์ พร้อมกับหลักฐานต่าง ๆ ที่มายืนยันถึงความถูกต้องในเรื่องดังกล่าว

¹ Ahmad Fathy, 2009 : 13-14 .

² สัมภาษณ์ อาจารย์อับดุลบาซิ หะยีสะมาแอ เมื่อ ๒๒/ ๑๐/ ๒๐๑๔.

4. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุลของพระองค์ การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ การศรัทธาต่อสิ่งขออับต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

5. ช่วยให้ผู้ศรัทธารอดพ้นจากตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งและเป็นสาเหตุอันใหญ่หลวงที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริงทั้งบนโลกนี้และโลกหน้า

6. ช่วยให้ผู้ศรัทธาเกิดสำนึกกับชีวิต ตลอดจนการเตรียมเสปียงต่าง ๆ เพื่อไปหาสู่อัลลอฮ์ต่อไป

3.2.10 หนังสือที่เป็นเอกสารวิจัย

ต้นฉบับหนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีนที่ยึดใช้ในการศึกษาวิจัยนั้น ผู้วิจัยเลือกต้นฉบับ

หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน (عقيدة الناحين في علم أصول الدين) ที่จัดพิมพ์ครั้งที่ 4 โดยมีกตะบะฮ์และมัฎบะฮ์ของมุฮัมมัด อันนะฮดียฺและลูก ๆ ของท่าน (مكتبة ومطبعة محمد

النهدى وأولاد) การพิมพ์ครั้งนี้โดยได้รับอนุญาตจากซัยคฺ ฮะสัน เบน อัลมัจรฺ ฮุม ชัยน อัลอาบิดีน ซึ่งเป็นบุตรของตัวมันนาเอง หนังสือเล่มนี้ มีจำนวนหน้าทั้งหมด ๑๔๐ หน้าได้เขียนแล้วเสร็จในวันเสาร์

เดือนญะมาดีลอาคิร ปี ฮ.ศ. ๑๓๐๘ (ค.ศ. ๑๘๙๐) เป็นตำราที่เกี่ยวกับวิชาอุศูลุดดีนที่ทำการอธิบายตัวบท (มะตัน) อุมมฺ อัลบะรอฮีน (متن أم البراهين) ที่เขียนโดยมุฮัมมัด เบน ยูสุฟ อัสนะฮุสียฺ

หนังสือมะตัน อุมมฺ อัลบะรอฮีน มีจำนวน ๓๒ หน้า ขนาดปกตินี้หนังสือทั่วไป โดยมี การยืนยันเป็นภาษามลายูกล่าวว่า (هذه اينيله عقيدة بك سنوسية متن ام البراهين در ترجمه كن دغن بغسا

ملايو والله اعلم) แปลว่า นี่คือนะฮ์อะกีดะฮ์ของสะนูสียะฮ์ มะตัน อุมมฺ อัลบะรอฮีนที่ได้แปลเป็นภาษามลายู และอัลลอฮ์คือ ผู้ทรงรู้ยิ่ง และเป็นภาษาอาหรับกล่าวว่า (هذه رسالة نفيسة متضمنة لعقيدة اهل

السنة والجماعة ليس فيها زيغ ولا شبهة قاله عبد القادر بن عبد الرحمن فطاني) แปลว่า นี่คือนะฮ์อะกีดะฮ์ที่มีคุณค่า ที่ได้รวบรวมสำหรับอะกีดะฮ์อะฮฺลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ที่ไม่มีการเบี่ยงเบนและไม่มีความ

คลุมเครือ กล่าวโดยอับดุลกอดีร์ เบน อับดุลเราะหมาน อะญอนียฺ

หนังสือมะตัน อุมมฺ อัลบะรอฮีน มีลักษณะเขียนหน้าแรกชื่อหนังสือ หน้า ๒ คำ

นิยามไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน หน้า ๓ เกี่ยวกับการแปลและคำรับรอง หน้า ๔ บทนำเริ่มด้วยบัสมะละฮ์ คำสรรเสริญและเศาะละวัตมี ๖ บรรทัด หน้า ๕ ถึงหน้า ๓๑ หน้าละ ๗ บรรทัดและหน้า ๓๒ มี ๕

บรรทัด และปิดด้วยคำว่า (تَمَّتْ) แปลว่า จบ

บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกะดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุศูลุดดีน

4.1 คำนำ

ในคำนำผู้แต่งได้กล่าวถึง ๓ เรื่องได้แก่ การสรรเสริญ ประโยชน์ และหลักการวิชาความรู้

4.1.1 การสรรเสริญ

4.1.1.1 การกล่าวบัสมะละฮ์

การกล่าวบัสมะละฮ์ หมายถึง การอ่านด้วยพระนามของอัลลอฮ์โดยกล่าวว่า¹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

” دَعْنِ نَمَّا اللَّهُ تَوْهَنْ يَغْ أَمْت فَمُورَه دَدَا لَمْ نَكْرَى دَنْيَا اَيْن لَأَكْ أَمْت مَغْسِهَانِي ³ اَكْن هَمْبَانِ
يَغْ مَوْ مِنْ دَدَا لَمْ نَكْرَى آخِرَةَ “

แปลว่า “ ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานีในโลกดุนยานี้และผู้ทรงเมตตา
ต่อป่าวของพระองค์ผู้ศรัทธาในโลกอาคิเราะฮ์ ”

ผู้แต่งเริ่มต้นหนังสือด้วยบัสมะละฮ์ หมายความว่า ฉันทแต่งหนังสือเล่มนี้ด้วยพระนาม
ของอัลลอฮ์ ﷻ แท้จริงประโยคข้างต้นเป็นการแปลบัสมะละฮ์โดยใช้การแปลประเภทตัฟสีริยะฮ์ (แบบ
อธิบาย) ทั้งนี้จากการเพิ่มเติมสำนวน (ในโลกดุนยานี้) และสำนวน (ต่อป่าว ของพระองค์ผู้ศรัทธาใน
โลกอาคิเราะฮ์)

การเริ่มต้นเขียนด้วยบัสมะละฮ์ เป็นการปฏิบัติตามแนวอัลกุรอาน เช่น การเริ่มต้น
ของทุกสุเราะฮ์ในอัลกุรอานด้วยบัสมะละฮ์ เว้นแต่สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ และสอดคล้องกับฮะดีษนะบี ﷺ
ที่กล่าวว่า

((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَقْطَعُ))

(أخرجه ابن حبان، د.ت. : 1)

¹ Tuan Mināl, n.d.: 2.

² ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ ٱ ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวีอีกหลายเล่ม
ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ ٱ ”

³ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ لَأَكْ أَمْت مَغْسِهَانِي ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏใน
หนังสือญาวี อีกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ لَأَكِّي أَمْت مَغْسِهَانِي ”

ความว่า “ทุกการงานที่สำคัญที่ไม่ได้เริ่มต้นด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานีและเมตตาเสมอ (บัสมะละฮ์) การงานนั้นจะขาดความบะเราะกะฮ์”

(บันทึกโดย 'Ibn Hibbān, n.d.: 1)¹

ฮะดีษเดียวกันมีการยกเป็นหลักฐานปรากฏในเอกสารวิจัย² เชิงขยายความสำนวนตัวบทฮะดีษ

การเริ่มต้นด้วยบัสมะละฮ์และตามด้วยฮัมดะละฮ์เป็นวัฒนธรรมการเรียบเรียงหรือการแต่งหนังสือของบรรดาอุละมาอ์มุสลิมตั้งแต่สมัยมุตะกอดดีมุน³ เช่น อรรีสาละฮ์ของอัชชาฟีอีย์⁴ อรรีอูด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ วัชชะนาดีเกาะฮ์ ของอะฮมัด⁵ อัลกัศบของมุฮัมมัด อัลฮะสัน⁶ และสมัยมุตะอัคคิรูน⁷ เช่น อัลอิบานะฮ์ของอะบู อัลฮะสัน⁸ อัลตัชกีเราะฮ์ของอัลกุฎุบีย์⁹ ตัฟสีร์อัลกุรอาน อัลอะซิมของอิบนุ กะซีร เช่นเดียวกันกับหนังสืออะกัตะฮ์อันนาฎีนของต่วนมีนาล

4.1.1.2 การกล่าวฮัมดะละฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวฮัมดะละฮ์หรือการสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ หลังจากที่ได้กล่าวบัสมะละฮ์โดยกล่าวว่า¹⁰

“سكل فوج بك¹¹ الله يغ توغكل أى دغن متيادكن ممكن دان دغن مغادا كندی”

แปลว่า “การสรรเสริญทั้งหลายนั้น เป็นสิทธิของอัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะในการบังเกิดและยังบ่งสรรพสินทั้งหลาย”

¹ อันนะวะวีเยาะ ระบุนว่า เป็นฮะดีษฮะสัน (al-Nawawiy, 1990: 202).

² Tuan Mināl, n.d.: 3. ดูหน้า ๑52 ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

³ อุละมาอ์ที่อยู่ในสมัยช่วง ๓๐๐ ปี ขึ้นไป

⁴ al-Shāfi'iy, 2005 : 49.

⁵ Ahmad, n.d.: Muqaddimah.

⁶ Muhammad al-Hasan, n.d.: Muqaddimah ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อัลฮะสัน อัชชะยานีย์ ฆะกีษ อีรออก อัลกุฟัย เกิดที่วาสิฏ เด็บโตที่กุพะฮ์ เรียนจากอะบู ฮะนีฟะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๘๘(al-Dhahabi, 1963 : 3/513 ; Abū al-Fidā', 1992 : 237).

⁷ อุละมาอ์ที่อยู่ในสมัยช่วง ๓๐๐ ปี ลงมา

⁸ al-Ash'ariy, 1990: 33.

⁹ al-Qurtubiy, 1987: 3 ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อะฮมัด เบน อะบี บักร เบน ฟัรฮ อัลอันศอรียะ อัลอันดะลุสีย ท่านได้เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 681 (al-Zirikliy, 1992 : 5/322).

¹⁰ Tuan Mināl, n.d.: 2 .

¹¹ ในเอกสารวิจัยสกดคำว่า “سكل فوج بك” เป็นการสกดตามการสกดแบบเก่าซึ่งเป็นการสกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสืออูว์อีหลายเล่ม ส่วนการสกดแบบใหม่ คือ “سكل فوجي باكي”

การกล่าวฮัมตะละฮ์หรือการสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นการปฏิบัติ สอดคล้องกับ
ฮะดีษของท่านนะบี ﷺ ที่กล่าวว่า

((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ أَقْطَعُ))

(أخرجه ابن ماجه ، د.ت. : 1894)

ความว่า “ทุกการงานที่สำคัญที่ไม่ได้เริ่มต้นด้วย อัล ฮัมดู (ฮัมตะละฮ์) การ
งานนั้นจะขาดความบะเราะกะฮ์”

(บันทึกโดย 'Ibn Mājah, n.d.: 1894)¹

ในบางครั้งผู้แต่งหนังสือจะเริ่มการเขียนด้วยบัสมะละฮ์อย่างเดียวในการแต่งหนังสือ
บางเล่ม เนื่องจากว่า “บัสมะละฮ์” เป็นการสรรเสริญและเป็นการรำลึกที่ประเสริฐที่สุด ดังการปฏิบัติ
ของอุละมาอ์ทั้งหลาย เช่น มาลิก² อัซฮาฟีอีย์³ และอะฮมัด⁴ เป็นต้น

โดยทั่วไปหลังจากกล่าวฮัมตะละฮ์มักจะกล่าวชะฮาดะฮ์ซึ่งพบ การปฏิบัติในลักษณะ
นี้กับอุละมาอ์มุสลิมดังที่กล่าวมาแล้ว⁵

4.1.1.3 การกล่าวชะฮาดะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวชะฮาดะฮ์หรือปฏิญาณตนหลังจากที่ได้กล่าวบัสมะละฮ์และฮัมตะละฮ์
ท่านกล่าวว่า⁶

” دان نايك شكسى⁷ اكو بهوس⁸ تباد توهن يغد سميه دغن سينر مليون الله ... دان نايك
شكسى اكو بهوس نبي محمد ايت همباث دان فسورهن ”

แปลว่า “ และฉันขอปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีโดย
แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์...และฉันขอปฏิญาณตนว่านะบีมุฮัมมัดนั้นคือบ่าวและ
เราะฮ์สุลของพระองค์ ”

¹ อันนาวะวีย์ ระบุว่า เป็นฮะดีษอะสัน (al-Nawawiy, 1990: 202) .

² Malik, 2007 : 7 ในหนังสืออัลมุวัฎฎะฮะ

³ al-Shāfi'iy, 1990 : 16 ในหนังสืออัลอุมม

⁴ Ahmad, 2001 : 1 ในหนังสือมุสนัด

⁵ ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หน้า 145

⁶ Tuan Mināl, n.d.: 2 .

⁷ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ نايك شكسى ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวี
อีกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ نايك سكسى ”

⁸ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ بهوس ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวีอีกหลาย

เล่มส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ بهواس ”

การกล่าวชะฮาดะฮ์ของผู้แต่งในคำนำหนังสือ (คุฎบะฮ์หนึ่ง สืออะกีตะฮ์อันนาฎีน) สอดคล้องกับคุฎบะฮ์ฮาญะฮ์ดังนี้

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ¹ ، قَالَ : ((عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةَ الْحَاجَةِ إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ...))

(أبو داود ، د . ت : 2118 وأحمد ، 2001 : 3720)

ความว่า “จากอับดุลลอฮ์กล่าวว่า ((ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้สอนคุฎบะฮ์ฮาญะฮ์ให้กับเราว่า การสรรเสริญทั้งหลายนั้น เป็นสิทธิของอัลลอฮ์เราขอความช่วยเหลือต่อพระองค์ เราขอการอภัยโทษต่อพระองค์ และเราขอความคุ้มครองต่อพระองค์ ให้พ้นจากความชั่วร้ายต่าง ๆ ของตัวของเรานั่นเอง ที่อัลลอฮ์ทรงนำทางเขา ก็ไม่มีใครที่จะมาทำให้เขาหลงผิดได้ และผู้ใดที่พระองค์ทรงปล่อยเขาให้หลงผิด ก็ไม่มีใครที่จะมานำทางเขาได้เช่นเดียวกัน ฉะนั้นขอปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพสักการะโดยแท้จริง นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น และฉันขอปฏิญาณตนว่า น ะบีมุฮัมมัดนั้นคือ บ่าว และเราะสูลของพระองค์ ...))”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 2118 ; Ahmad, n.d.: 3720).²

3720).²

การกล่าวชะฮาดะฮ์และตามด้วยเศาะละวัตเป็นวัฒนธรรมการเรียบเรียงหรือการแต่งตำราของบรรดาอุละมาอ์มุสลิมโดยทั่วไป เช่นเดียวกันกับต่วนมินาล

4.1.1.4 การกล่าวเศาะละวัต

ผู้แต่งได้กล่าวเศาะละวัตหรือประสาทพรแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยกล่าวว่า³

“دان اكو مغوجف صلوة دان اكو مغوجف سلام آتس يغتزليه مليا درفد سكل

رسول يائت فغهلو⁴ کامی نبی محمد ﷺ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน มัสอูด เบน ซอฟีล เบน ฮาบิบ อัลสุซัยยี เป็นหนึ่งในบุคคลแรก ๆ ที่เข้ารับอิสลาม ได้อิญญะเราะฮ์สองครั้งได้เข้าร่วมสงครามบะดร์และเป็นหนึ่งในอุละมาอ์ผู้อาวุโสของเศาะละวะฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. ๓๒(al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/450).

² อัลอัลบานีระบุว่า เป็นอะดีษเศาะฮีฮ์ (al-Albāniy, 1985 : 942) ส่วนอะดีษมีหลากหลาย

³ Tuan Mināl, n.d. : 2 .

⁴ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ يائت فغهلو ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏใน หนังสือญาวีอีกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ يائت فغهلو ”

แปลว่า “ และฉันขอเศาะละวัตและสะลามให้กับผู้ที่มีเกียรติยิ่งจากบรรดาเราะสุล คือ ผู้นำของเรานะบีมุฮัมมัด ﷺ ”

การกล่าวเศาะละวัตให้กับท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นการตอบรับคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾

(سورة الأحزاب : أية 56)

ความว่า “ แท้จริงอัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์ประสาทพรแก่ท่านนะบี โอบรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ! พวกเจ้าจงประสาทพรให้เขาและกล่าวทักทายเขา โดยคารวะ ”

(สุเราะฮ์อัลอะฮซาบ : อายะฮ์ 56)

อัลกุรอานได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า การประสาทพรจากอัลลอฮ์แก่ท่านนนะบีหมายถึง ความเมตตาและโปรดปรานของพระองค์ จากมะลาอิกะฮ์หมายถึง การขอพรและขอกอภัยโทษให้แก่ ท่าน จากประชาชาติหมายถึง การขอพรและการยกย่องให้เกียรติแก่ท่านคือ ทุกครั้งที่มีการกล่าวชื่อของท่าน พวกท่านก็จงกล่าวคำว่า ตอลลัลลอสู อะลัยฮิสสลัม (al-Qurtubiy, 1988 : 14/149).

การกล่าวเศาะละวัตหรือประสาทพรแก่ท่านนนะบีมุฮัมมัด ﷺ มีอะติษมาซีแจงสำนวน เศาะละวัตที่หลากหลาย เช่น

สำนวนที่ ๑

عَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ¹ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَمَا السَّلَامُ عَلَيْكَ فَقَدْ عَرَفْنَاهُ فَكَيْفَ الصَّلَاةُ عَلَيْكَ قَالَ قُولُوا ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ))

(أخرجه البخاري ، 4797 : 1997 ، 6357)

ความว่า “ จากกะออบ เป็น อุจญ์เราะฮ์ เราะฎิยัลลอฮ์ อันฮุ ได้มีผู้กล่าวว่า โอ้ เราะสุลของอัลลอฮ์เรื่องการสะลามให้แก่ท่านนั้น พวกเราทราบเป็นอย่างดี ทว่า การเศาะละวัตให้แก่ท่านนั้นอย่างไร ท่านตอบว่า พวกท่านจงกล่าวดังนี้ ((โอ้อัลลอฮ์ขอพระองค์ทรงโปรดเมตตา (สดุดี) แต่ (นะบี) มุฮัมมัดและวงศ์วานของท่าน (นะบี) มุฮัมมัด เสมือนที่พระองค์ทรงเมตตา (สดุดี) แต่วงศ์วานของท่าน (นะบี) อิบรอฮีม แท้จริงพระองค์ทรงเป็นที่สดุดีสรรเสริญ ทรงเป็นที่สรรเสริญพระเกียรติยิ่ง โอ้อัลลอฮ์ขอพระองค์ทรง

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า กะออบ เป็น อุจญ์เราะฮ์ อัลอันศอรีย อัลสาลิมีย อัลมะดีนีย เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. ๕๒(al-Kilabādhīy, 1407 : 1000).

ประทานความจำเริญให้แก่ (นะบี) มุฮัมมัดและวงศ์วานของ (นะบี) มุฮัมมัด
 เสมือนที่พระองค์ทรงประทานความจำเริญให้แก่วงศ์วานของ (นะบี)
 อิบรอฮีม แท้จริงพระองค์ทรงเป็นที่สุดดีสรรเสริญ ทรงเป็นที่สรรเสริญ
 พระเกียรติยิ่ง))”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 4797, 6357)

สำนวนที่ ๒

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا السَّلَامُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي
 قَالَ قُولُوا ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
 وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 4798 ، 6358)

ความว่า “จากอะบี สะอีด อัลคุดรียฺ กล่าวว่า พวกเราได้กล่าววว่า โอ้ เราะฮูล
 ของอัลลอฮ์นี่คือ เรื่องการให้สลามแก่ท่าน ทว่า จะให้พวกเราเศาะละวัต
 (สรรเสริญ) อย่างไร ท่านตอบว่า พวกท่านจงกล่าว ((โอ้ อัลลอฮ์ขอพระองค์
 ทรงโปรดเมตตา (สุดดี) แต่ (นะบี) มุฮัมมัด ผู้เป็นบ่าวและเราะฮูลของ
 พระองค์ เสมือนที่พระองค์ทรงเมตตา (สุดดี) แต่ (นะบี) อิบรอฮีม ขอ
 พระองค์ทรงประทานความจำเริญให้แก่ (นะบี) มุฮัมมัดและวงศ์วานของ
 (นะบี) มุฮัมมัด เสมือนที่พระองค์ทรงประทานความจำเริญให้แก่ (นะบี)
 อิบรอฮีมและวงศ์วานของ (นะบี) อิบรอฮีม))”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 4798, 6358)

สำนวนที่ 3

عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ¹ أَخْبَرَنِي أَبُو حَمِيدٍ السَّاعِدِيُّ² أَنَّهُمْ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ
 كَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ قَالَ قُولُوا ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَدُرَّتِيهِ كَمَا
 صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَدُرَّتِيهِ كَمَا بَارَكْتَ
 عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ))

(أخرجه مسلم ، د.ت. : 615)

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัมรุ เป็น สุลัยมฺ เป็น คัลดะฮ์ อัซซุรกีฮ์ อัลอันศอรียฺ อัลมะตะนีฮ์ เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๐๐(al-Kilābādhiy, 1407 : 851 ; al-Dhahabiy, 2003 : 159).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบฺู ฮะมิด อัลสาดิฮียฺ อัลอันศอรียฺ อัลมะตะนีฮ์ อัลมุญชิรฺ เป็น สะอัด เป็น อัลมุญชิรฺ หรือ อิบฺนุ มาลิก เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. ๑๐๐(al-Kilābādhiy, 1407 : 1194).

ความว่า “จากอัมรฺ เป็น สุลัยมฺ เล่าว่า อะบฺู ฮุหมัด อัศสาอิตีย์ ได้บอกกับฉันว่า แท้จริงพวกเขาได้กล่าวว่า โอ้ เราะฮฺลุลของอัลลอฮฺจะให้พวกเราเศาะละวัตแก่ท่านอย่างไร ท่านตอบว่า พวกท่านจงกล่าว ((โอ้ อัลลอฮฺขอพระองค์ทรงโปรดเมตตา (สดุดี) แต่ (นะบี) มุฮัมมัด แต่บรรดาภรรยาและลูกหลานของท่าน (นะบี) มุฮัมมัด เหมือนที่พระองค์ทรงเมตตา (สดุดี) แต่วงศวานของท่าน (นะบี) อิบรอฮีม ขอพระองค์ทรงประทานความจำเริญให้ แต่ (นะบี) มุฮัมมัด แต่บรรดาภรรยาและลูกหลานของท่าน (นะบี) มุฮัมมัด เหมือนที่พระองค์ทรงประทานความจำเริญให้แก่วงศวานของ (นะบี) อิบรอฮีม แท้จริงพระองค์ทรงเป็นที่สดุดีสรรเสริญ ทรงเป็นที่สรรเสริญ พระเกียรติยิ่ง))”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: 615).

ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวถึงความประเสริฐของเศาะละวัตในหลายอะดีษด้วยกัน เช่น

((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا))

(أخرجه مسلم، د.ت. : 577)

ความว่า “ ผู้ใดได้เศาะละวัตให้กับฉันหนึ่งครั้ง อัลลอฮฺทรงเศาะละวัตให้กับเขาสิบครั้ง”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 577)¹

ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวอีกว่า :

((أَوْلَى النَّاسِ بِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً))

(أخرجه الترمذي، د. ت. : 484)

ความว่า “ผู้ที่สมควรยิ่งในบรรดามนุษย์ต่อฉันในวันกิยามะฮฺคือผู้เศาะละวัตให้กับฉันมากที่สุด”

(บันทึกโดย al-Tirmiziy, n.d. : 484)²

ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวตำหนิกับผู้ที่ไม่ได้กล่าวเศาะละวัต ในเมื่อได้มีการกล่าวชื่อของ

ท่านว่า :

((الْبَخِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرْتُ عَنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ))

(أخرجه الترمذي، د. ت. : 3546)

¹ อะดีษเดียวกันปรากฏในบันทึก (al-Tirmiziy, n.d.: 446 ; Abū Dāwūd, n.d.: 439, 523 ; Ahmad, 2001 : 6568 ; al-Ṭabarāniy, 1994 : 13269) .

² อัลดิรมิซียระบุว่า เป็นอะดีษอะสัน (al-Tirmiziy, n.d.: 484) .

ความว่า “คนตระหนี่คือ ผู้ที่เมื่อได้มีการกล่าวชื่อของฉันกับเขา เขาไม่
เศาะละวัตให้กับฉัน”

(บันทึกโดย al-Tirmiziy, n.d. : 3546)¹

อันนะวะวีรีย กล่าวว่่า บรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความเห็นรวมกันว่า มันเป็นที่ดีกับการ
เริ่มต้นดุอาอ์ด้วยการสรรเสริญต่ออัลลอฮ์แล้วตามด้วยการประสาทพรให้กับท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ และ
เช่นเดียวกับการสิ้นสุดดุอาอ์ด้วยทั้งสอง (al-Nawawiy, 1990 : 209) อัลอัลบานียี กล่าวว่่า
เศาะละวัตเป็นรูกนหนึ่งทีในตะฮัจญุด อะคีร์และเป็นรูกนหนึ่งอยู๋ในสองคณฺุบะฮ์ มุฆะอ์ฮ์ด้วย
(al-Albāniy, 1982 : 9/6).

หลังจากกล่าวเศาะละวัตแล้ว ผู้แต่งได้กล่าวคำว่่า ² "وبعد" แปลว่่า “และหลังจาก
นั้น” การใช้คำว่่า "وبعد" สอดคล้องกับงานเรียบเรียงของอุละมาอ์มุตะก้อดดีมุนและมุตะอัคคีรูน เช่น
อิบนุ อัลมุญีรในกิตาบตัฟสีร์ อัลกุรอาน ³ อิบนุ ฮัซมในอัลอิฮกาม ฟี อุกุลิล อะฮกาม ⁴ อัลฆะชะลีรีย
ในอิฮยาอ์ อุลุมุดดีน ⁵ และอัลอามีดีรียในอัลอิฮกาม ฟี อุกุลิล อะฮกาม ⁶ เป็นต้น

ผู้แต่งได้กล่าวต่อไปว่่า⁷

"كات (شيخ سنوسي⁸ بسم الله الرحمن الرحيم) ملاي⁹ أي اكن مقدمهث دغن بسم الله
كارن مغيكوت أي دغن قرآن¹⁰ يغ أمت مليا دان كارن¹¹ معملكن دغن حديث نبى ﷺ
แปลว่่า “ ซัยคฺ สะนูซียีได้กล่าวเริ่มต้นคำนำของเขาด้วยบัสมะละฮ์ ทั้งนี้เนื่องจาก
ตามอัลกุรอานอันประเสริฐและปฏิบัติกับอะดิษนะบียี ﷺ ที่ว่่า ”

¹ อัลติรมิซียีระบุว่า เป็นอะดิษนะบียีเศาะฮิฮ (al-Tirmiziy, n.d. : 3546).

² Tuan Mināl, n.d. : 2.

³ Ibn al-Munzir, 2002: Muqaddimah ท่านมีชื่อเต็มว่่า อะบู บักร มุฮัมมัด เป็น อิบรอฮิม เป็น อัลมุญีร อันนัยสาบูรียี ฆะกีย
เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๑๙(al-Dhahabiy, 1985 : 14/490).

⁴ Ibn Hazm, n.d.: Muqaddimah ท่านมีชื่อเต็มว่่า อะบู มุฮัมมัด อะลี เป็น อะฮมัด เป็น สะอิด เป็น ฮัซม อัลอันตะลุสียี
อัลกุรฎูบียี อัซซอฮิรียี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๕๖(al-Dhahabiy, 1985 : 18/184).

⁵ al-Ghazālīy, n.d. : Muqaddimah.

⁶ al-’Āmidīy, n.d.: Muqaddimah.

⁷ Tuan Mināl, n.d. : 3.

⁸ ดูอธิบายหน้า ๙๑

⁹ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่่า “ ملاي ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวีอีก
หลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ مولاي ”

¹⁰ ดังที่ปรากฏในสุเราะฮฺ อันนัมลฺ อายะฮฺที่ ๓๐ และดูวิทยานิพนธ์เล่มนี้หน้า ๑

¹¹ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่่า “ كارن ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวีอีก
หลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ ان كارن ”

(كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه بسم الله الرحمن الرحيم فهو أبتز وفي رواية فهو أقطع وفي رواية فهو أجزم)

ความว่า “ทุกการงานที่สำคัญที่ไม่ได้เริ่มต้นด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานีและเมตตาเสมอ (บัสมะละฮ์) การงานนั้นจะขาดความบะเราะกะฮ์ และในสายรายงานหนึ่ง คือ “فهو أقطع” และอีกในสายรายงานหนึ่ง คือ “فهو أجزم”

ฮะดีษข้างต้นปรากฏในหนังสือฮะดีษริวายะฮ์ดังนี้

ฮะดีษที่ ๑

((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَتْرُ))

¹(رواه الخطيب والحافظ عبد القادر الرُّهَاقِي، 1985 : 5/1)

ฮะดีษที่ ๒

((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَقْطَعُ))

²(أخرجه ابن حبان، د.ت : 1)

ฮะดีษที่ 3

((كُلُّ كَلَامٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ فَهُوَ أَجْزَمُ))

³(أخرجه أبو داود، د.ت : 4840)

4.1.2 ประโยชน์

ผู้แต่งได้อธิบายประโยชน์ ๒ ประการได้แก่ การเศาะละวัตและการกล่าวบัสมะละฮ์

4 .1.2.1 ประโยชน์เกี่ยวกับเศาะละวัต

ผู้แต่งกล่าวว่า⁴

” برمولى رحمة الله دان سلامن ايت ائس رسول الله يعنى نبى محمد ﷺ سغكهن منداتغ

أى دغن صلوة ائس نبى ﷺ كارن وارد درفد حديث ”

แปลว่า “ ความโปรดปรานและความสันติของอัลลอฮ์นั้นมีแต่เราะฮ์มัตของอัลลอฮ์

กล่าวคือ นะบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งนี้เนื่องจากว่า การเศาะละวัตต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั้นเป็น

เรื่องที่ปรากฏจากฮะดีษ ”

¹ อัลอัลบานีย์ระบุว่า เป็นฮะดีษเกาะฮ์ฟ ญิดตัน (al-Albāniy, 1985 : 1/5).

² อันนะวะวียัระบุว่า เป็นฮะดีษสะสัน (al-Nawawiy, 1990 : 202).

³ อัลอัลบานีย์ระบุว่า เป็นฮะดีษเกาะฮ์ฟ (al-Albāniy, 1988 : 4245).

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 4.

«من صلى على في كتاب لم تنزل الملائكة تستغفرله ما دام اسمي في ذلك
الكتاب»

أرتين برغسیاف صلوة آی آتسکو ددا لم کتاب نسجای سنتیاس ملا ئکة ممنتا
امفون آی بکین سلما آدا نما کو ایت ددا لم دمکین کتاب ایت¹ “

ความว่า “ผู้ใดได้ทำการเศาะละวัตให้กับฉันในหนังสือ มะลาอิกะฮ์จะขอ
อภัยโทษให้กับเขาทันทีที่ชื่อของฉันยังปรากฏอยู่ในหนังสือ”²

จากเนื้อหาข้างต้นผู้แต่งอธิบายการเศาะละวัตออกเป็น ๒ ทศนะ คือ

1. การเศาะละวัตตามทศนะที่ถูกตัดคือ ท่านน ะปีได้รับประโยชน์สำหรับท่าน
เหมือนกับบรรดานะปีก่อน

2. มีการกล่าวว่าสิ่งที่ได้รับยังสมบูรณ์นั้นสำหรับคนที่กล่าวเศาะละวัตเท่านั้นมิใช่
นะปีเนื่องจากท่านนะปีนั้นมีความสมบูรณ์ภายในตัวอยู่แล้ว แต่ทศนะนี้ถูกตัดด้วยเหตุผลที่ว่าท่าน
นะปี ﷺ ได้รับความสมบูรณ์นั้นมิใช่สมบูรณ์ที่สุดเนื่องจากความสมบูรณ์สุดนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์
ผู้แต่ง³ ได้ยกอายะฮ์เป็นหลักฐาน คือ

(وللاخرة خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُولَى)⁴

ความว่า “และแน่นอน เบื้องปลายเป็นการดียิ่งแก่เจ้ากว่าเบื้องต้น”

4 .1.2.2 ประโยชน์เกี่ยวกับการจัดเรียงบัสมะละฮ์ ฮัมตะละฮ์ เศาะละวัตและสะลาม
ผู้แต่ง⁵ กล่าวว่าทั้ง ๔ คำ เป็นสุกุ่มสุนัตในมัซฮับอัชชาฟีอีย์สำหรับการกล่าวในกา ร
เริ่มต้นของบทนำหนังสือหรือเรียบเรียงทางวิชาการ ส่วนการกล่าวบัสมะละฮ์ เศาะละวัตและ
ชะฮาดะฮ์ในทุกครั้งการละหมาดเป็นสุกุ่มวาญิบ⁶

การยืนยันเป็นสุกุ่มสุนัตของการกล่าวทั้ง ๔ คำ ปรากฏจากอันนะวะวี⁷ อัลเคาะฎิบ⁸
เคาะฎิบ⁸ และอรรอมลีย์⁹ เป็นต้น

¹ Tuan Mināl, n.d. : 4.

² เป็นอะดิษจากอะบี สุร็อยเราะฮ์ ซึ่งบันทึกโดย อัญญาอะบะรอเนียในหนังสืออัลมุอญิม อัลเอาวสฎ (al-Tabarāniy, 1415 : 1435).
อัลอัลบานีย์ระบุว่า เป็นอะดิษญะฮ์อียะฮ์ ญิดตัน (al-Albāniy, 1992 : 3316).

³ Tuan Mināl, n.d. : 4.

⁴ สุเราะฮ์อัลญุฮา อายะฮ์ 4

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 4.

⁶ ในมัซฮับมาลิกเป็นหุกุ่มวาญิบครั้งเดียวตลอดชีวิต โดยเนื่องจากเขาผู้นั้นจะต้องตั้งเจตนาว่าทั้ง ๔ เป็นวาญิบ (Tuan Mināl, n.d. : 4).

⁷ al-Nawawiy, n.d. : 77 ในหนังสืออัลมัญมูอ

⁸ al-Khatib, n.d. : 7 ในหนังสือมุขเนีย อัลมุฮตัจญ์ ท่านมีชื่อเต็มว่า ชัมสุดดีน มุฮัมมัด เบ็น อะฮมัด อัลเคาะฎิบ อัชชะรีฟีย์
อัชชาฟีอีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๗๓(al-Zirikliy, 2002 : 6/6).

⁹ al-Ramliy, 1984 : 25-36 ในหนังสืออนิฮายะฮ์ อัลมุฮตัจญ์

4.1.3 หลักการวิชาความรู้

ผู้แต่งได้อธิบายหลักการวิชาความรู้¹นี้มี ๑๐ ประการ¹ มีดังนี้

1. นิยามวิชาเตฮีด

”حدث يعنى تعريف علم² توحيد ايت يائت علم يغد بحث فدان درفد اپباتكن عقائد³

يغد بغساكن كفد اكما يغدامبلكن⁴ درفد دليلن⁵ يغد يقينكن دان كات قيل⁶ مغا ثباتكن

ذات ايت⁷ تياد ميروفاي بك سكل ذات يغ بهارو دان تياد همفا درفد سكل صفة⁸ ”

“ฮัดของมันเป็นหมายถึงนิยามของวิชาเตฮีด คือ วิชาที่ว่าด้วยการยึดมั่นในหลักความเชื่อทางศาสนาที่มีหลักฐานมายืนยันอย่างชัดเจน และมีการกล่าวว่าเป็นการยืนยันต่อชาตของพระองค์ไม่เสมอเหมือนกับทรัพย์สินต่าง ๆ และไม่คล้ายกันกับบรรดาคุณลักษณะ”

นิยามที่ปรากฏในอะกีดะฮ์อันนาฎีนสอดคล้องกับนิยามอัลอียะฮ์⁹ และอัตตะฮานะฮ์¹⁰ ซึ่งทั้งสองได้กล่าวว่คือ “วิชาที่ว่าด้วยการยึดมั่นในหลักความเชื่อทางศาสนาที่มีการยืนยันหลักฐานและก่าจัดความสงสัย” เช่นเดียวกันกับนิยามอัตตฟาฮานียะฮ์¹¹ ท่านกล่าวว่คือ “วิชาที่ว่าด้วยกฎต่างๆ ของชะรีอะฮ์ที่เกี่ยวกับการยึดมั่นที่มีหลักฐานมายืนยันอย่างชัดเจน”

จากนิยามข้างต้นพบว่า วิชาเตฮีดเป็นวิชาที่ให้การยอมรับอะกีดะฮ์อิสลามด้วยหลักฐานที่หนักแน่นและปฏิเสธความเสมอเหมือนกับอัลลอฮ์ ﷻ ทุกประการ การยอมรับและการปฏิเสธข้างต้นด้วยหลักฐานที่สามารถยอมรับได้

¹ Tuan Mināl, n.d. : 5.

² ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่ “علم” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดตามอักขระภาษาอาหรับ ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “علمو”

³ อะกออิด เป็นคำพหูพจน์ เอกพจน์คือ อะกีดะฮ์ แปลว่ การยึดมั่น หมายถึง อะกีดะฮ์อีมาน อะกีดะฮ์เตฮีด (อ่านรายละเอียดในอาแว มะอะอูมา, ๒๕๕๒ 28-30).

⁴ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่ “اكما يغدامبلكن” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวี อีกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “او كما يغدامبلكن”

⁵ คำว่ “دليلن” หมายถึง ตะลิล นิกลีย (หลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษ) และตะลิล อักลีย (หลักฐานจากความคิดทางสมอง)

⁶ หมายถึง คำที่แสดงถึงไม่ปรากฏผู้กล่าว

⁷ การยืนยันต่อชาต ชาตหมายถึง อาตมันของอัลลอฮ์

⁸ Tuan Mināl, n.d. : 5.

⁹ al-Eyjiy, n.d. : 7

¹⁰ al-Tahanawiy, n.d. : 1/22 ท่านมีชื่อเต็มว่ มุฮัมมัด เบ็น อะลีย เบ็น อัลกอฎีย มุฮัมมัด ฮามิด เบ็น มุฮัมมัด ศอบิร อัลฟารุกีย สะนะฟี มาตุรีดี เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. ๑๑๘๘ al-Zirikliy, 2002 : 6/295).

¹¹ al-Taftāzāniy, n.d. : 1/165.

2. หัวข้อเรื่องของวิชาเตาฮีด

” تمفة هنترن ايت ذات الله تعالى دان ذات سكل رسولن درفد سكير ۲۱ برغيغ واجب
دان برغيغ مستحيل دان برغيغ هارس ¹ “

“แหล่งที่พาดพิงของมัน (วิชาเตาฮีด) คือชาติของอัลลอฮ์และชาติของบรรดาเราะสูลของพระองค์ซึ่งประกอบด้วยที่เป็นสิ่งวาญิบ ที่เป็นสิ่งมุสตะฮิล และที่เป็นสิ่งฮารุส” คำว่า “แหล่งที่พาดพิง” ของผู้แต่งหมายถึงหัวข้อเรื่องของวิชาเตาฮีด ไม่ใช่หมายถึงแหล่งที่มาของเนื้อหาวิชาเตาฮีด

หัวข้อที่เรียบเรียงในลักษณะนี้เป็นหัวข้อที่กล่าวโดยอูละมาอ์เคาะลัฟ อูละมาอ์สะลัฟก็ยอมรับถึงแม้พวกเขาไม่ได้เรียบเรียงสำนวนในลักษณะดังกล่าว

หัวข้อเรื่องของวิชาเตาฮีดข้างต้นสอดคล้องกับชัยคุ ดาหวุด อัลพะฎอนีย์ ท่านกล่าวว่า ²คือ “ชาติของอัลลอฮ์และชาติของบรรดานะบีของพระองค์ ซึ่งประกอบด้วยที่เป็นสิ่งวาญิบกับทั้งสอง ที่เป็นสิ่งมุสตะฮิล และที่เป็นสิ่งฮารุส” เช่นเดียวกันกับอิมามอัลเฆาะชะลีย์ที่อธิบายเรื่องวิชาเตาฮีด ³

3. ประโยชน์ของการศึกษาวิชาเตาฮีด

” فائدهن ايت مغنل سكل صفة الله دان صفة سكل رسولن دغن سكل برهان يغ
قطعيه دان براوله كمناغن دغن سعادة يغبر ككالن ⁴ “
“ประโยชน์ของมัน (การศึกษาวิชาเตาฮีด) คือได้รู้จักคุณลักษณะต่างๆ ของอัลลอฮ์ และคุณลักษณะของบรรดาเราะสูลด้วยหลักฐานต่างๆ ที่ชัดเจนและได้รับความชัยชนะด้วยความผาสุกที่ถาวร”

การรู้จักอัลลอฮ์และเราะสูลของพระองค์อย่างเที่ยงแท้เป็นหนทางของการศรัทธาอันมั่นคงและการปฏิบัติกิจการที่ถูกต้องซึ่งเป็นสาเหตุที่ใหญ่หลวงที่จะได้รับการอภัยโทษ การช่วยเหลือ และความพึงพอใจจากอัลลอฮ์ ทำให้การงานทั้งหมดถูกตอบรับ ทำให้รอดพ้นจากไฟนรก ที่สำคัญที่สุดคือ ได้รับผลตอบแทน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴾

(سورة الطلاق : بعض من آية 11)

¹ Tuan Mināl, n.d.: 5.

² Dāwūd al-Fataniy, n.d.: 3.

³ al-Ghazāliy, 1990 : 1/117-122.

⁴ Tuan Mināl, n.d.: 5.

ความว่า “และผู้ใดศรัทธาต่ออัลลอฮ์และกระทำความดี พระองค์จะทรงให้เขาเข้าสู่สวรรค์หลากหลาย ณ เบื้องล่างสวนสวรรค์นั้นมีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน พวกเขาเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล แน่แน่นอนได้ทรงจัดปัจจัยยังชีพอย่างดีเลิศไว้ให้แก่เขาแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลญะลาละ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๑)

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์หรือการศรัทธาต่อบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮ์เป็นส่วนหนึ่งของการยอมรับเตาฮีดด้วยหลักฐานชัดเจนบนพื้นฐานของอิมาน ซึ่งทำให้ผู้ศรัทธายอมปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ ผลสุดท้ายจะได้เข้าสู่สวรรค์ นั่นคือ ได้รับความชัยชนะกับความผาสุกที่ถาวร

4. ความประเสริฐของวิชาเตาฮีด

”คลิฮน อิต เบฮอสฺนฺ ทรลเบ مليا در فد سكل علم كارن كا دانن بر كنتغ¹ ای دغن ذات الله
 دان ذات سكل رسولن دان بر غيغ ميگوت ای اكن يغدمكين ایت دان يغ بر كنتغ ایت
 مليا ای دغن سبب مليا تمفة يغد كنتغن² ”

“ ความประเสริฐของมัน (วิชาเตาฮีด) คือ แท้จริงเป็นวิชาที่มีเกียรติที่สุดในบรรดาวิชาทั้งหลาย เนื่องจากสถานะของวิชาเตาฮีดขึ้นอยู่กับซาตอัลลอฮ์และซาตบรรดาเราะฮ์สุลของพระองค์ และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้น (ซาตอัลลอฮ์และซาตบรรดาเราะฮ์สุล) และสิ่งที่เป็นที่ตั้งซึ่งประเสริฐอันเนื่องมาจากผูกพันกับสิ่งทีประเสริฐสุด ”

ประการหนึ่งที่เกิดขึ้นซึ่งบ่งบอกถึงความประเสริฐของวิชาเตาฮีด คือ อัลลอฮ์ ﷻ ได้คัดเลือกอายะฮ์แรกของสุเราะฮ์อัลอะลักเพื่อประทานให้กับนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นครั้งแรกด้วยหลักพื้นฐานเตาฮีด นั่นหมายถึงอายะฮ์

﴿أَقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾

(سورة العلق : آية 1)

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด”

(สุเราะฮ์อัลอะลัก : อายะฮ์ ๑)

อายะฮ์นี้เป็นอายะฮ์ที่เกี่ยวกับเตาฮีดของอัลลอฮ์โดยตรง กล่าวคือ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้ให้อ่านด้วยพระนามของพระองค์ผู้ทรงสร้างเท่านั้น โดยการปฏิเสธการมีส่วนร่วมกับใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นคำสั่งแรกจากอัลลอฮ์ ﷻ ต่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ และประชาชาติของท่าน เช่นเดียวกันกับเตาฮีด

¹ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ بر كنتغ ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสืออรรถาธิบายหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ بر كنتوغ ”

² Tuan Mināl, n.d.: 5.

ที่เป็นหลักการแรกในศาสนาที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้และยึดปฏิบัติ ประการทั้งปวงเป็นเหตุผลที่
บ่งบอกถึงความประเสริฐของเตาฮีดทั้งสิ้น¹

5. ความสำคัญของวิชาเตาฮีด

“ نسبهٔ ايت بهوسن أصل سكل علم دان برغيغ لاينش ايت فرع² درفدان³ ”

“การพาดพิงของมัน (วิชาเตาฮีด) นั้น แท้จริงวิชาเตาฮีดเป็นรากฐานของวิชาต่าง ๆ
และสิ่งต่าง ๆ (วิชาต่าง ๆ) นอกจากวิชาเตาฮีด เป็นกลุ่มวิชาย่อยของวิชาเตาฮีด”

เตาฮีดเป็นรากฐานของศาสนาและเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นมุสลิมที่ถูกต้อง จะ
เห็นได้ว่าอัลกุรอานที่ถูกประทานแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในช่วงเวลา ๑๓ ปีที่นครมักกะฮะนั้นล้วน
กล่าวถึงเรื่องเตาฮีดโดยทั้งสิ้น และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เน้นสั่งสอนบรรดาเศาะฮาบะฮ์ในเรื่อง
เตาฮีดเป็นพิเศษและเรียกร้องมวลมนุษย์ไปสู่การศรัทธาเตาฮีดที่ถูกต้องตลอดระยะเวลาของการมีชีวิต
อยู่ของท่าน นอกจากความสำคัญข้างต้นยังมีอีกหลายประการ อาทิเช่น เตาฮีดทำให้อบาต๊ะฮ์ของผู้
ศรัทธาได้รับการตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ทำให้ประชาชาติมุสลิมเกิดความเป็นเอกภาพและภราดรภาพ
และทำให้ผู้ศรัทธาห่างพ้นจากการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นต้น⁴

6. ผู้ริเริ่มวิชาเตาฮีด

“ أورغيغ مغهنتز کندی ایت أبو الحسن الاشعری⁵ دان سكل مریک یغ مغيكوت اوله ”

“ مریکت اکندی دان أبو منصور الماتریدی⁶ دان یغ مغيكوت اکندی⁷ ”

“ ผู้ริเริ่มวิชาเตาฮีดนั้น คือ อะบู อัลฮะสัน อัลอัซฮะรีย์และบรรดาผู้ที่ติดตามท่าน
และอะบู มินศูร อัลมาตุรีย์และบรรดาผู้ที่ติดตามท่าน ”

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้อุละมาอ์อะกิดะฮ์ได้ศึกษาค้นคว้าพร้อมกับได้คิดค้นศาสตร์
หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเตาฮีดคือ วิชาเตาฮีด โดยมีอิมามอะบู อัลฮะสัน อัลอัซฮะรีย์ ซึ่งได้ขนานนามเป็นผู้
ริเริ่มวิชาเตาฮีด ประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ว่า แนวทางเตาฮีดของท่านแบ่งออกเป็น ๓ ช่วงสมัย⁸ ได้แก่
ได้แก่

1) แนวทางมูตะฮิละฮ์⁹ จนถึงอายุ ๔๐ ปี

¹ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน อาแว มะอะอูมา, ๒๕๕๒ 53-62

² คำว่า “ فرع ” เป็นคำภาษาอาหรับที่แปลว่า ย่อย หรือ กลุ่มย่อย

³ Tuan Mināl, n.d.: 5.

⁴ อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมใน อาแว มะอะอูมา, ๒๕๕๒ 76-84

⁵ ดูอธิบายหน้า ๗๘

⁶ ดูอธิบายหน้า ๗๙

⁷ Tuan Mināl, n.d.: 5.

⁸ Ibn Kathīr, 1985 : 11/199 ; Abū Sahl al-Maghrawiy, n.d.: 5/86.

⁹ คือ แนวทางที่แยกออกและเอนเอียงจากแนวทางอะฮ์ลิซสุนนะฮ์ กล่าวคือ ปฏิเสธบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮ์และการมองเห็น

2) แนวทางกุลลาปิยะ¹

3) ช่วงทำยชีวิตท่านกลับเนื้อกลับตัวโดยหันไปยึดปฏิบัติตามแนวทางสะลัฟ² จนถึงวันเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒๔

การนับอะบู อัลฮะสัน อัลฮะซอริย เป็นผู้ริเริ่มวิชาเตาฮีด คือ ในช่วงท่านยึดแนวทางกุลลาปิยะ เนื่องจากแนวทางกุลลาปิยะได้ศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะมะอานีย์หรือศิฟาตอ์กิลียะฮ์³ และปรากฏมีการตีความคุณลักษณะฟิอิลียะฮ์⁴ และเคาะบะริยะฮ์⁵ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาวิชาเตาฮีด

7. ชื่อวิชาเตาฮีด

“ثمان علم توحيد دان علم كلام دان تله مپيت اوله ستغه مريكتت بهوبنك علم اين
دولافن نما⁷”

ชื่อวิชาคือ อิลมุ เตาฮีดและอิลมุ กะลาม และมีบางคนในบรรดาพวกเขาามีความเห็น
ว่าสำหรับวิชานี้ (อิลมุ เตาฮีด) มี ๘ ชื่อ
ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง ๘ ชื่อปรากฏได้แก่ อิลมุ อัดเตาฮีด , อิลมุ อัดศิฟาต , อิลมุ อะกออิด ,
อิลมุ อุศูล อัดดีน , อิลมุ อัลกะลาม⁸ , เพิ่มอีกสองชื่อได้แก่ อิลมุ อัลฟิกฮ อัลอักบร , อิลมุ อันนะ คัร

พระองค์ในวันอาคิเราะฮ์

¹ คือ แนวทางของ อะบี มุฮัมมัด अबดุลลอฮ์ เบน สะอิด เบน กุลลาบ อัลบะศรี ซึ่ง เป็นแนวทางกลางระหว่างสะลัฟกับมอตะซิละฮ์ กล่าวคือ มีการอิฆาต (ยืนหยัด) คุณลักษณะอ์กิลียะฮ์ และมีการตะฮ์วีล (ตีความ) คุณลักษณะฟิอิลียะฮ์และเคาะบะริยะฮ์

² คือ แนวทางที่สอดคล้องกับนะบีและบรรดาเศาะฮาบะฮ์กล่าวคือ อิฆาต (ยืนหยัด) คุณลักษณะของอัลลอฮ์ทั้งหมด โดยไม่ให้วิธีการและไม่เปรียบเทียบกับสิ่งอื่นใด

³ หมายถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่สามารถเข้าใจโดยสติปัญญาได้ อันได้แก่ อัลฮะยาต (การเป็น) อัลอิลม (การรอบรู้) อัลกุฎร (ความสามารถ) อัลอิรอต (ความประสงค์) อัลสัอม (การได้ยิน) อัลบะศร์ (การเห็น) และอัลกะลาม (การพูด)

⁴ หมายถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่มีความเกี่ยวพันกับความประสงค์ของพระองค์ กล่าวคือ หากพระองค์มีความประสงค์เมื่อใด พระองค์ก็สามารถที่จะทำได้ อาทิเช่น อัลอิฮยาอ์ (การให้เป็น) อันนูซูล (การลง) และอัลอิสติวอาอ์ อะลา อัลอิรซ (การสถิตอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์) เป็นต้น

⁵ หมายถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ที่พระองค์ทรงแจ้งไว้กับพระองค์เอง หรือท่านเราะสูลของพระองค์แจ้งไว้เกี่ยวกับคุณลักษณะของพระองค์ อาทิเช่น อัลวัจฮ (พระพักตร์) อัลยัด (พระหัตถ์) อัลเกาะคัม (พระบาท) และอัลอะศอบิอ์ (นิ้ว) เป็นต้น

⁶ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ مپيت ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสือญาวีอิกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ مپوت ”

⁷ Tuan Mināl, n.d.: 5.

⁸ Dāwūd al-Fataniy, n.d.: 4.

วัลอิสติติลาล¹ และอิลุมอัลอิลาฮียาต² ชื่อวิชาต่างๆ ทั้ง ๘ ชื่อ บางชื่อเป็นที่รู้จักในกลุ่มอุละมาฮ์สะลัฟ คือ อัลอะเกีตะฮ์, อັเตเตาฮีด, อัสสุนนะฮ์, อุซูล อัดดีน, อัลฟิฆยุ อัลอักบร, อัชชะรียะฮ์ และอัลอีมาน³

จากข้อมูลรายชื่อวิชาข้างต้นสามารถสรุปมีดังนี้

- 1) อิลุม อັเตเตาฮีด (علم التوحيد)
- 2) อิลุม อัศศิฟาท (علم الصفات)
- 3) อิลุม อะกออิด (علم العقائد)
- 4) อิลุม อุซูล อัดดีน (علم أصول الدين)
- 5) อิลุม อัลกะลาม (علم الكلام)
- 6) อิลุม อัลฟิฆยุ อัลอักบร (علم الفقه الأكبر)
- 7) อิลุม อันนะศร์ วัลอิสติติลาล (علم النظر والإستدلال)
- 8) อิลุม อัลอิลาฮียาต (علم الإلهيات)
8. แหล่งที่มาของวิชาเตาฮีด

“ تمت كلورن⁴ در فد كتاب الله دان حديث دان دليل عقل⁵ ”

“แหล่งที่มาของวิชาเตาฮีดคือ มาจากกิตาบอัลลอฮ์และชะรีฮ์และหลักฐานแห่งความคิด”

วิชาเตาฮีดมาจากอัลกุรอานเช่น อายะฮ์

﴿ أَقْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ۝ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ۝

⁶ ﴿ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴾ ความว่า : “จงอ่านเถิดและพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” ซึ่งแสดงถึงผู้ให้ความรู้ที่แท้จริง คือ อัลลอฮ์ ﷻ จากชะรีฮ์เช่น ชะรีฮ์บทหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวกับท่านมูอาซ เป็น ญะบัล ﷻ ขณะที่ท่านส่งมูอาซไปเป็นผู้ปกครองเยเมนว่า : ((إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَأَدْعُهُمْ إِلَىٰ أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ)) ความว่า : “แท้จริงท่านจะไปพบกับกลุ่มชาวกัฟิร ในเมื่อพวกเขาจะมาหาท่านแล้ว ท่านต้องจงเชิญชวนพวกเขาคือ ให้พวกเขากล่าวคำปฏิญาณว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้า

¹ Hasan Mahmūd, 1991 : 26-32.

² al-Ghazāliyy, 1990 : 1/33.

³ al-Athariyy, 142 : 25.

⁴ ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ كلورن ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสืออาวีอิกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ كلوار ”

⁵ Tuan Mināl, n.d.: 5.

⁶ สุเราะฮ์ อัลอะลัก : 3-5.

อื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดคือ ศาสนทูตของอัลลอฮ์”¹ ซึ่งแสดงถึงการยืนยันว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นผู้ส่งสอนเตาฮีดให้กับเศาะฮาบะฮ์ และจากความคิดทางสมองโดยสิ้นเชิง² และความคิดที่ตั้งอยู่บนหลักทั่วไปของบทบัญญัติเช่น หลักการนะหฺูภาษาอาหรับ³ แหล่งที่มาของวิชาเตาฮีดข้างต้นสอดคล้องกับซัยคฺ ดาวิด อัลฟะฎอนีย์ซึ่งท่านกล่าวว่า⁴ “แหล่งที่มาของวิชาเตาฮีดคือ มาจากอัลกุรอานและฮะดีษของท่านนบี ﷺ”

9. ชุกุมว่าด้วยวิชาเตาฮีด

“حكم شرع فداث واجب فرض عين أتس تيف ٢ مكلف ٥ در فد لاك ٢ دان فرمفون ٦”⁷
 “ชุกุมชะรีอะฮ์ต่อวิชาเตาฮีดคือ วาญิบ ฟัรฎฺ อัยนฺต่อมุกัลลัฟทุกคนทั้งชายและหญิง”
 ชุกุมศึกษาวิชาเตาฮีดเป็นฟัรฎฺอื่นสำหรับมุกัลลัฟซึ่งชุกุมดังกล่าวสอดคล้องกับอัลอะกะมียะฮ์และอิมะฮะซาลีย์ อัลอะกะมียะฮ์ได้กล่าวว่า⁸ “สิ่งแรกที่วาญิบต่อบ่าวคือ การรู้จักพระเจ้า อีระหฺ์มาณด้วยเตาฮีด” อิมะฮะซาลีย์กล่าวว่า⁹ “สิ่งแรกที่วาญิบกับมุกัลลัฟคือ ต้องเรียนรู้กับสองประโยคชะฮาดะฮ์และเข้าใจความหมายของทั้งสอง นั่นคือ คำปฏิญาณตน ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ มุฮัมมัดุรเราะฮ์มุลลอฮ์” บรรดามุกัลลัฟทั้งหลายที่เป็นมุสลิมโดยแท้แล้วสิ่งแรกจะต้องซึ่มสับในตัวเขาคือ ชะฮาดะฮ์ตัยนฺและจบชีวิตด้วยชะฮาดะฮ์ตัยนฺเช่นกัน¹⁰

ในความเป็นจริงการเรียนรู้วิชาเตาฮีดนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบอันดับแรกกับมนุษย์ทุกคนที่เป็นมุกัลลัฟทั้งชายและหญิง

10. ประเด็นปัญหาที่ศึกษาของวิชาเตาฮีด

“سكل مسئله ن ايت حكمن يغد بحث فداث در فد يغ واجبات دان يغ جائزات دان يغ مستحيلات ١١”

¹ บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1496 .

² al-Dusūqiy, 1939 : 40 ; Husin bin Muhammad, 1947 : 20.

³ al-Baihaqiy, 1984 : 35 ; Mūsā bin Sulaimān, 1986 : 131-132.

⁴ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 3-4 (หนังสืออัตตุร อັษชะมีน)

⁵ คำว่า “مكلف” หมายถึง ผู้ถูกให้รับผิดชอบโดยบทบัญญัติศาสนา (ผู้มีสติปัญญาและบรรลุนิติภาวะ)

⁶ ในเอกสารวิจัยสะกุดคำว่า “ دان فرمفون ” เป็นการสะกุดตามการสะกุดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกุดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสืออูวีย์ อีกหลายเล่ม ส่วนการสะกุดแบบใหม่ คือ “ لان فرمفون ”

⁷ Tuan Mināl, n.d. : 5.

⁸ al-Hakamiy, 1990 : 98.

⁹ al-Ghazāliy, 1990 : 1/23.

¹⁰ Ibn Ābi al-‘Izz al-Hanafiy, 1984 : 78.

¹¹ Tuan Mināl, n.d. : 5.

“ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ศึกษาของวิชาเตาฮีดคือ ข้อกำหนดสิ่งที่เป็นวาญิบ และสิ่งที่เป็นญอฮิซฮ์และสิ่งที่เป็นมุสตะฮิล”

การอธิบายประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของวิชาเตาฮีดประกอบด้วยสามประเด็นหลักได้แก่ คุณลักษณะที่วาญิบ¹ คุณลักษณะที่ญอฮิซฮ์² และคุณลักษณะที่มุสตะฮิล³

4.2 ความรู้และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้

หลังจากคำนำของหนังสือ ผู้แต่งได้กล่าวถึงความรู้และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 การได้มาซึ่งความรู้

4.2.1.1 นิยามของความรู้

ผู้แต่งได้กล่าวถึงนิยามของความรู้ว่า⁴

“(บรมول) معنى فغتهوان ايت يائت مندافت اكن سسوات يغبر بتولن دغن حقيقتن ”

แปลว่า “ความรู้ นั้นหมายถึง การรับรู้สิ่งหนึ่งที่สอดคล้องกับความเป็นจริง”

การเข้าใจความรู้หรืออิลมจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. ความรู้เชิงภาษา

คำว่า “ความรู้” ตรงกับคำภาษาอาหรับว่า “อัลอิลม” เป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า عَلِمَ يَعْلَمُ عَلِمًا อ่านว่า อะลิมะ ยะอะลิมุ อิลมัน คำว่า “อัลอิลม” ตรงกันข้ามกับคำว่า “อัลญะฮล” แปลว่า ความโง่ ความเขลา อวิชา

อิบนุ มัณซุร อธิบายว่า " العلم بالشئ شعور به ، ومعرفة " แปลว่า “การรู้กับสิ่งหนึ่ง หมายถึง การรู้สึกกับมัน และการเข้าใจกับมัน” (Ibn Manzūr, 1993: 12/417-418) เช่นเดียวกันกับอิบรอฮีม มุสตาฟา อธิบายว่า " العلم : إدراك الشئ بحقيقته " แปลว่า “ความรู้ หมายถึง การเข้าใจสิ่งหนึ่งกับข้อเท็จจริงของมัน” (Ibrāhīm Mustafā, et al. 1972 : 624).

ข. ความรู้เชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิงวิชาการของ “ความรู้” นั้น บรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความหมายของ “ความรู้” หลายความหมายด้วยกันคือ

1) ความรู้ คือ การรับรู้ข้อมูลที่ตรงกับความจริง (al-Rāziy, 1420 : 2/418).

¹ ดูรายละเอียดหัวข้อสิ่งที่วาญิบหน้า 202-205

² ดูรายละเอียดหัวข้อสิ่งที่ญอฮิซฮ์หน้า 205-207

³ ดูรายละเอียดหัวข้อสิ่งที่มุสตะฮิลหน้า 207-207

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 5.

2) ความรู้ คือ การเข้าใจสิ่งหนึ่งอย่างถูกต้องที่ตรงกับความจริง (‘Atiyyah bin Muhammad Sālim, n.d. : 6/44).

3) ความรู้ คือ การเข้าใจผลลัพธ์ด้วยหลักฐาน สมบูรณ์สำหรับการเชื่อมั่นที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่และที่คาดคะเนเป็นส่วนใหญ่ และระหว่างทั้งสองนั้นก็ยังมีหลายลำดับและตำแหน่ง (Muhammad Yusri, 2006 : 107).

4) ความรู้ คือ ข้อเท็จจริงของวิชา ของความคิด และของสภาพความเป็นจริงซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มั่นคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงกับการเวลา และเป็นข้อมูลที่มีความเชื่อมั่น ไม่ใช่ข้อมูลที่คาดคะเน พิจารณาและสมมุติ การได้รับความสำเร็จของมันด้วยวิธีการที่กำหนดโดยทางวิชาการและความรู้เช่นกัน คือ การให้คำตอบที่ถูกต้องกับคำถามที่ถูกเสนอมาซึ่งมีความสัมพันธ์กัน (‘Aliy bin Nāyif al-Shuhūd, n.d. : 19).

ความหมายของความรู้ (อัลอิลิม) ข้างต้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในเรื่องของสำนวน แต่มีความหมายเดียวกันคือ การรับรู้หรือการเข้าใจข้อมูลที่สอดคล้องกับความจริง ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของผู้แต่ง

4.2.1.2 สาเหตุของการได้มาซึ่งความรู้

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสาเหตุการได้มาซึ่งความรู้ว่า¹

” (كتهوى) أولهم² بهو سبب منداع داغت علم يغ بهارو ايت تيك فركارا فرتما خبر يغ صادق يائت خبر الله تعالى دان خبر رسول دان خبر متواتر سكير ٢ سخمى بيلغ بيلاغن يغبايق يغتباد تصور فد عقل موافقة أوله مريكمت أئس دستا (دان) كدوا عقل يائت عقل غريزية (دان) كتنيك سكل فنجئندرا يغ ليم يغ سجهترا يائت فغليهت دان فندغر دان فنجيم دان فغراسا دان فنجابت“

แปลว่า “พึงทราบเถิดแท้จริงสาเหตุการได้มาซึ่งความรู้ ใหม่นั้น ๓ ประการ ประการแรกคือ เคาะบ์ร์ที่สัจจริง หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ตะอะลา คำพูดของเราะสุล และคำพูดที่กล่าวกันมาโดยผู้คนจำนวนมาก ซึ่งไม่ปรากฏกับพวกเขาว่าเป็นเรื่องเท็จ ประการที่สองคือ สติปัญญา หมายถึง สติปัญญาที่หลักแหลม และประการที่สามคือ อวัยวะสัมผัสทั้งห้าที่สมบูรณ์ หมายถึง ดวงตา หู จมูก ลิ้นและผิวสัมผัส”

การได้มาของความรู้นี้มี ๓ สาเหตุได้แก่

1) เคาะบ์ร์ที่สัจจริง หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์และวจนของท่านเราะสุลุลลอฮ์

ประกอบด้วยเคาะบ์ร์มุตะวาติรและเคาะบ์ร์อาฮาด

¹ Tuan Mināl, n.d. : 6.

² ในเอกสารวิจัยสะกดคำว่า “ أولهم ” เป็นการสะกดตามการสะกดแบบเก่า ซึ่งเป็นการสะกดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในหนังสืออาวีอิกหลายเล่ม ส่วนการสะกดแบบใหม่ คือ “ أولهمو ”

ก. คำตรัสของอัลลอฮ์หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ในอัลกุรอานเช่น อายะฮ์

﴿ فَفَهَمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكَأَلَّا ءَايَاتِنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ
وَكَانُوا فَاعِلِينَ ﴾

(سورة الأنبياء : آية 79)

ความว่า “ ดั่งนั้น เราได้ดลใจให้สุลัยมานเข้าใจการตัดสินนั้น และเราได้ให้ความเฉลียวฉลาดและวิชาความรู้ที่หลักแหลมแก่แต่ละคน และเราได้ทำให้

ภูเขาและนกแซ่ร้องสดุดีร่วมกับดาวิดและเราเป็นผู้กระทำสิ่งเหล่านี้”

(สุเราะฮ์อัลอันบิยาฮ์ : อายะฮ์ ๗๙)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสอีกว่า :

﴿ فَفَعَلَى اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَى إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ
زِدْنِي عِلْمًا ﴾

(سورة طه : آية 114)

ความว่า “ ดั่งนั้น อัลลอฮ์คือ พระผู้ทรงสูงส่งยิ่ง พระผู้ทรงอำนาจอันแท้จริง และเจ้าอย่ารีบเร่งในการอ่านอัลกุรอาน ก่อนที่วะฮีย์ของพระองค์จะจบลง และจงกล่าวเถิด ข้าแต่พระเจ้าของข้าพระองค์ขอพระองค์ทรงโปรดเพิ่มพูนความรู้แก่ข้าพระองค์ด้วย”

(สุเราะฮ์ฏอฮา : อายะฮ์ ๑๑๔)

ข. เคาะบ์รุมตะวาติร หมายถึง ฮะดีษที่รายงานโดยผู้รายงานจำนวนมาก ที่ไม่เชื่อโดยนิสสัยว่าพวกเขาเห็นชอบในสิ่งที่โกหก (al-Tahhān, 1987 : 19) กล่าวคือ ฮะดีษที่มีการรายงานในทุกระดับชั้นโดยผู้รายงานจำนวนมาก ซึ่งโดยปกติสติปัญญาจะตัดสินว่ามันเป็นไปไม่ได้ที่บรรดาผู้รายงานได้ตกลงกันกับการขัดแย้งในฮะดีษนั้นเช่น ฮะดีษจากท่านเราะฮ์ลุส ﷻ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَثْعَدَهُ مِنَ النَّارِ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 1209 ، ومسلم ، 1996 : 4)

ความว่า “ ผู้ใดโกหกให้กับฉันโดยเจตนา แน่นอนสำหรับเขาแล้วที่พอกจากนรก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1209 ; Muslim, 1996 : 4)

ค. เคาะบ์รอฮาฮาด หมายถึง ฮะดีษที่ไม่ได้รวมอยู่บนเงื่อนไขของฮะดีษมุตะวาติร

4 ประการคือ

1. ต้องรายงานโดยผู้รายงานจำนวนมากคือ ๑๐ คนตามทัศนะของส่วนใหญ่

2. ต้องมีผู้รายงานเป็นจำนวนมากในทุกระดับชั้น
 3. โดยนิสัยแล้วไม่เชื่อว่าพวกเขาเห็นชอบในสิ่งที่โกหก
 4. การอ้างอิงฮะดีษของพวกเขาต้องเป็นวิธีการสัมผัส เช่น ด้วยคำกล่าวที่ว่า ฉันได้ยิน หรือ ฉันได้สัมผัส เป็นต้น (al-Tahhān, 1987 : 20-22).

2) สติปัญญา หมายถึง สติปัญญาที่ หลีกแหลม เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การ ได้มาซึ่งความใหม่ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสเกี่ยวกับสติปัญญาว่า :

﴿ كَتَبْنَا إِلَيْكَ مَبْرُوكًا لِيَدَّبَرُوا فِئَاتِنَا وَلَسْتَ نَكْرُؤُا الْآلَاءِ بِنَبِيٍّ ﴾

(سورة ص آية 29)

ความว่า “ คัมภีร์ (อัลกุรอาน) เราได้ประทานลงมาให้แก่เจ้าซึ่งมีความ จำเริญ เพื่อพวกเขาจะได้พิณิจ พิจารณาอายาตต่าง ๆ ของอัลกุรอานและ เพื่อปวงผู้มีสติปัญญาจะได้ใคร่ครวญ¹”

(สุเราะฮ์ศอด : อายะฮ์ 29)

3) อวัยวะสัมผัสทั้งห้าที่สมบูรณ์ หมายถึง ดวงตา หู จมูก ลิ้นและผิวสัมผัส อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสเกี่ยวกับอวัยวะสัมผัสว่า :

﴿ وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴾

(سورة المؤمنون : آية 78)

ความว่า “และพระองค์เป็นผู้สร้างสัมผัสการฟังและการเห็นและหัวใจ เพื่อ เข้าใจแก่พวกเจ้า² แต่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่พวกเจ้าขอบคุณ”

(สุเราะฮ์อัลมูมินูน : อายะฮ์ 78)

อย่างไรก็ตาม การได้มา ซึ่งความรู้ที่แท้จริงของปวงบ่าว นั้นมาจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์กร เดียวเท่านั้น อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้กับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์ ไม่ว่าจะผ่านโดยวิธีการหรือสาเหตุใดก็ตาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 282)

ความว่า “ และพวกเจ้าพึงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด และอัลลอฮ์นั้นทรงให้ความรู้ แก่พวกเจ้าอยู่ และอัลลอฮ์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

¹ พินิจ พิจารณาและใคร่ครวญด้วยสติปัญญาของพวกเขา เพื่อจิตใจและสติปัญญาจะได้รับแสงสว่าง คือ ฮิดายะฮ์ แล้วพวกเขาจะได้ ศรัทธาและปฏิบัติตามด้วยความจงรักภักดี แล้วก็จะได้รอดพ้นจากการลงโทษและได้รับความสุข

² ในกรณีที่พระองค์ทรงประทานสัมผัสดังกล่าวแก่พวกเขาเหล่านั้น พวกเขามีได้ใช้มันให้เป็นประโยชน์แก่พวกเขาเลย

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 282)

4.2.2 การตักลีต

4.2.2.1 นิยามของตักลีต

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการตักลีตว่า¹

“أورغ تقلید یعنی اعتقاد كفد الله دان رسول ایت سمات ۲ ايكوت فركتائن أورغ جو امك ايكوت ایت تباد دليل فدان فد حال جزم آی اكن تقلید ایت“

แปลว่า “ คนตักลีตหมายถึง คนที่ยึดมั่นต่ออัลลอฮ์และต่อเราะสูลของพระองค์โดย การปฏิบัติตามคำพูดของผู้อื่นโดยไม่มีหลักฐานยืนยัน แต่ว่าเขามีความตั้งใจ อย่าง แน่วแน่กับการตักลีตของเขานั้น”

การเข้าใจตักลีตจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. ตักลีตเชิงภาษา

คำว่า “ตักลีต” (التقليد) เป็นภาษาอาหรับ อากัรนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า **قَلَّدَ** อ่านว่า ก้อลละตะ ยุก็้อลลิดุ ตักลีตัน “อัดตักลีต” มีหลายความหมายด้วยกัน เช่น การวางสร้อยคอ (وضع القلادة في العنق) การมอบหมายงาน (تقليد الأمر) การผูกคอสัตว์ด้วย เชือกเพื่อจูง (تقليد الحيوان) และการเลียนแบบคนอื่น (تقليد الانسان لغيره) (Ibn Manzūr, 1993 : 7/468-669 ; Ibrāhīm Mustafā, et al. 1972 : 754).

ข. ตักลีตเชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิงวิชาการของ “ ตักลีต ” นั้น บรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความหมาย ของ “ตักลีต” หลายความหมายด้วยกันคือ

1) ตักลีต คือ การ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่มีหลักฐาน (al-Ghazāliy, n.d. : 576 ; Ibn Qudāmah, n.d. : 2/450).

2) ตักลีต คือ การรับ เอาคำพูดหรือความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่รู้หลักฐาน (Muhammad Hasan Hitu, 1426 : 130 ; al-Zuhailiy, 1986 : 2/1120).

3) ตักลีต คือ การ กลับเอาความคิดเห็นของผู้อื่นโดยที่ไม่มีหลักฐานของผู้กล่าว (al-Shanqīṭiy, n.d.: 7/496).

ดังนั้น ความหมาย ตักลีตคือ การยอมรับคำพูดหรือความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่มี หลักฐานมายืนยันซึ่งสอดคล้องกับความหมายของผู้แต่ง

อัลกุรอ่านได้กล่าวถึงการตักลีตในหลายอายะฮ์ด้วยกัน แต่เป็นการกล่าวในลักษณะ การประณาม อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

¹ Tuan Mināl, n.d. : 6.

﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا أُولَٰئِكَ
كَانَ آبَاؤُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴾

(سورة المائدة : آية 104)

ความว่า “และเมื่อได้มีการกล่าวแก่พวกเขาว่า พวกเจ้าจงมาหาสิ่งที่อัลลอฮ์
ได้ประทานลงมา และจงมาหาท่านเราะสูลเถิด พวกเขาก็กล่าวว่า เพียงพอ
แล้วสำหรับเราในสิ่งที่เราพบบรรพบุรุษของเราเคยกระทำมา พวกเขาไม่รู้
ดอกหรือว่า บรรพบุรุษของพวกเขาไม่มีความรู้และไม่ได้รับแนวทางอัน
เที่ยงตรงด้วย”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : อายะฮ์ 104)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿ وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ مِثْلِ هَٰذِهِ وَإِنَّا عَلَىٰ
ءَاثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ ﴾

(سورة الزخرف : آية 23)

ความว่า “และเช่นนั้นแหละ เรามิได้ส่งผู้ตักเตือนก่อนหน้าเจ้าคนใดไปยัง
ตำบลใด เว้นแต่บรรดาผู้พุ่มเพื่อของตำบลนั้นจะกล่าวว่า แท้จริงเราได้พบ
บรรพบุรุษของเราอยู่บนแนวทางอันนี้ และแน่นอนเราจะดำเนินตามแนว
ของพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลซุครุฟ : อายะฮ์ 23)

จากอายะฮ์ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประณามการตักลิดหรือการ
เลียนแบบผู้อื่นโดยไม่รู้เหตุผลหรือหลักฐาน

ในชะติษบทหนึ่งจากอะดีย เป็น ฮาดิม ﷺ รายงานว่า

((أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي عُنُقِي صَلِيبٌ مِنْ ذَهَبٍ ، فَقَالَ : يَا
عَدِيٍّ اطْرَحْ عَنْكَ هَذَا الْوَتْنَ ، وَسَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فِي سُورَةِ بَرَاءَةِ : ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ
وُرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾ قَالَ : أَمَا إِنَّهُمْ لَمْ يَكُونُوا يَعْبُدُونَهُمْ ، وَلَكِنَّهُمْ
كَانُوا إِذَا أَحَلُّوا لَهُمْ شَيْئًا اسْتَحْلَوْهُ ، وَإِذَا حَرَّمُوا عَلَيْهِمْ شَيْئًا حَرَّمُوهُ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت : 3095)

ความว่า “ฉันได้ไปหาท่านนะบี ﷺ โดยที่คอของฉันมีไม้กางเขนที่ทำมาจาก
ทองแขวนอยู่ ท่านก็กล่าวว่า โอ้อะดีย จงเอาเจ็ดอันนี้ออกจากเจ้าเถิด
และฉันได้ยินท่านกำลังอ่านในสุเราะฮ์บะรออะฮ์ (ซึ่งมีความว่า) “พวกเขา
ได้ยึดเอาบรรดาปราชญ์ของพวกเขาและบรรดาบาทหลวงของพวกเขา เป็น

พระเจ้านอกเหนือจากอัลลอฮ์” ท่านกล่าวว่า แท้จริงพวกเขาไม่ได้เคารพบูชาพวกเขาเหล่านั้น แต่ว่าเมื่อพวกเขาได้อนุมัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่พวกเขา พวกเขาถือว่าเป็นสิ่งอนุมัติด้วย และในเมื่อพวกเขาได้ห้ามสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่พวกเขา พวกเขาก็ถือว่าเป็นสิ่งต้องห้ามเช่นกัน”

(บันทึกโดย al-Tirmiziy, n.d. : 3095)¹

ฮะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การยอมรับความเห็นของผู้อื่นและนำมาใช้ โดยที่รู้ว่าเป็นความเห็นที่ขัดกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น จะมีผลเท่ากับยกฐานะเจ้าของความเห็นดังกล่าว เป็นเสมือนพระเจ้า

การยอมรับความเห็นของผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล อีกทั้งไม่มีหลักฐานที่แสดงว่าความเห็นดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ ถือว่าเป็นการตักลิต ซึ่งครอบคลุมความเห็นที่เป็นผลของการอิจญ์ติฮาดของบุคคลดังกล่าวด้วย แต่การปฏิบัติตามอัลกุรอาน ฮะดีษหรืออิจญ์มาอ์ไม่ถือว่าเป็นการตักลิต เพราะอัลกุรอานและฮะดีษเป็นหลักฐานที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม สำหรับอิจญ์มาอ์ก็มีหลักฐานที่แสดงว่าเป็นแหล่งที่มาของฮุกุม ดังนั้นการปฏิบัติตามอิจญ์มาอ์จึงไม่ถือว่าเป็นการตักลิตเช่นกัน

4.2.2.2 ทักษะของอุละมาอ์เกี่ยวกับตักลิต

ผู้แต่งได้กล่าวถึงทักษะของอุละมาอ์เกี่ยวกับการตักลิตว่า²

” مك برسلاهن علماء فد صح إيمانن مك كات ستغه كافر³ أي يائت ضعيف دان كات
ستغه مؤمن⁴ يائت معتمد

แปลว่า “ อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันต่อความถูกต้องของการศรัทธาของเขา บางทักษะกล่าวว่า เป็นกาฟิรคือทักษะที่อ่อน และบางทักษะกล่าวว่า เป็นมุอ์มินคือทักษะที่ได้รับการยอมรับ ”

การตักลิตในที่นี้หมายถึง การตักลิตในเรื่องอะกีดะฮ์ซึ่งอุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

1) การตักลิตในเรื่องอะกีดะฮ์เป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรอม) และถือว่าการสังเตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญาเป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) เป็นทักษะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่ในกลุ่มมุตะกัลลิมินและมุตะชีละฮ์

¹ อะบูอิชากล่าวว่าฮะดีษนี้เป็นฮะดีษสะนัฆะริบ

² Tuan Mināl, n.d. : 6.

³ เป็นทักษะของอะบูฮาซิมจากมูตะชีละฮ์ (al-‘Asqālāniy, n.d. : 13/350).

⁴ เป็นทักษะของอุละมาอ์สะลัฟและทักษะส่วนใหญ่ของอุละมาอ์เคาะลัฟ (al-‘Asqālāniy, n.d. : 13/352).

2) การตักลีดในเรื่องอะกิเดฮ์เป็นสิ่งที่อนุมัติ เป็นทัศนะส่วนใหญ่ของบรรดาอุละมาอ์พิกอ์ในมัซฮับฮัมบะลีฮ์ ซอฮิรีย์และอื่น ๆ

3) มีบางทัศนะกล่าวว่า การตักลีดนั้นวาญิบสำหรับมุกัลลัฟ และถือว่าการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญาเป็นสิ่งต้องห้าม (ฮะรอม)¹

หลักฐานทัศนะที่หนึ่ง

ทัศนะที่หนึ่งใช้เหตุผลหรือหลักฐานในการอ้างดังนี้คือ

1) แท้จริงการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซร์) เป็นสิ่งวาญิบ ในขณะที่การตักลีดนั้นละทิ้งวาญิบ ด้วยเหตุนี้จึงไม่อนุมัติ อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ﴾

(سورة آل عمران : آية 190)

ความว่า “ แท้จริงในการสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน และการที่กลางวันและกลางคืนตามหลังกันนั้น แน่แน่นอนมีหลายสัญญาณสำหรับผู้มีปัญญา ”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 190)

ครั้นเมื่ออายะฮ์นี้ได้ถูกประทานลงมาท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า

((وَيْلٌ لِّمَن قَرَأَهَا وَلَمْ يَتَفَكَّرْ فِيهَا))

(أخرجها ابن حبان ، د. 5 : 622)

ความว่า “ ความพินาศจะเกิดขึ้นกับผู้ที่อ่านมัน และเขาไม่ได้คิดพิจารณาในสิ่งนั้น ”

(บันทึกโดย Ibn Hibbān, n.d. : 622)²

ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวเตือนกับผู้ที่จะทำการสังเกตหรือการพิจารณาด้วยสติปัญญาต่อสัญญาณต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการบ่งบอกถึงการวาญิบสังเกต (นะซร์)

2) ประชาชาตินี้ทั้งหมดมีความเห็นรวมกันว่า วาญิบต้องรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ สิ่งที่ควรกับพระองค์และสิ่งที่ไม่ควรกับพระองค์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นกับการตักลีด

หลักฐานทัศนะที่สอง

ทัศนะที่สองใช้เหตุผลหรือหลักฐานในการอ้างดังนี้คือ

1) แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้ถามผู้รู้ในปัญหาศาสนาที่ว่าญิบต้องญะซัม (ตั้งใจอย่างแน่วแน) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

¹ al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/349-355 ; al-Shanqītiy, 1988 : 7 / 488 - 507 ; al- Zuhailiy, 1986 : 2/1122–1125.

² อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษเคาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 2001 : 1/147).

﴿ فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾

(سورة النحل : بعض من آية 43)

ความว่า “ดั่งนั้นพวกเจ้าจงถามบรรดาผู้รู้ หากพวกเจ้าไม่รู้”

(สุเราะฮ์อันนะหฺล : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 43)

2) ถ้าหากว่าการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) เป็นสิ่งวาญิบ แน่นอนบรรดาเศาะฮาบะฮ์ต้องปฏิบัติกับมันและสั่งใช้ให้ผู้อื่นปฏิบัติด้วย แต่พวกเขาไม่ได้ปฏิบัติ หากว่าพวกเขามีการปฏิบัติแน่นอนต้องมีการอ้างถึงพวกเขาเช่นเหมือนกับการอ้างถึงพวกเขาในปัญหา ย่อยของฟิกฮฺ

3) ถ้าหากว่าการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) ในการรู้จักอัลลอฮ์ นั้นเป็นวาญิบ แน่นอนจะนำไปสู่ให้เกิดการหมั่นเวียนหรือวนกับที่ (ดูร) เพราะการวาญิบสังเกตหรือ การพิจารณาที่ถูกสั่งใช้นั้นมาจากอัลลอฮ์ต้องพึงพิงกับการรู้จักอัลลอฮ์ด้วย และการรู้จักอัลลอฮ์ก็ จะต้องพึงพิงกับการสังเกตหรือการพิจารณาด้วยเช่นกัน

หลักฐานที่ศนะที่สาม

ที่ศนะที่สามใช้เหตุผลหรือหลักฐานในการอ้างดั่งนี้คือ

1) แท้จริงการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) นั้นเป็นการเดาในสิ่งที่คลุมเครือและตกอยู่ในความหลงใหล สับสนในความเห็น แตกต่างกับการตักลีดซึ่งเป็นหนทางที่ปลอดภัยจากการผิดพลาดและหลงผิด ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องใช้การตักลีด

2) แท้จริงการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) เป็นสิ่งที่ถูกห้ามโดยอัลกุรอานและฮะดีษ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ مَا يُجِدِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِي الْبِلْدِ ﴾

(سورة غافر : آية 4)

ความว่า “ไม่มีผู้ใดจะโต้เถียงในอายาตของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) นอกจาก บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา ดั่งนั้น อย่าให้การวางมาดของพวกเขาในหัวเมือง ต่าง ๆ เป็นที่หลอกลวงแก่เจ้า”

(สุเราะฮ์ซอฟิร : อายะฮ์ 4)

การสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญาจะนำไปสู่การเปิดประตูแห่งการทะเลาะวิวาท ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ต้องห้าม

ท่านนะบี ﷺ ได้ห้ามบรรดาเศาะฮาบะฮ์หลังจากที่ท่านได้เห็นพวกเขากำลังพูด

เกี่ยวกับปัญหาเกาะดัวว่า :

((إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَارَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ إِلَّا

تَتَنَارَعُوا فِيهِ))

(أخرجه الترمذي ، د.ت. : 2133)

ความว่า “ แท้จริงความพินาศได้เกิดขึ้นกับผู้ก่อนหน้าพวกเขา เมื่อพวกเขา

ได้มีการโต้เถียงในเรื่องนี้ ฉันหวังว่าพวกท่านคงไม่มีการโต้เถียงในเรื่องนี้ ”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2133)¹

จากทัศนะข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่า ทัศนะแรกซึ่งเป็นทัศนะของกลุ่มอะฮลิลกะลาม พวกเขามีความเข้าใจว่า การตักลีตหมายถึงการปฏิบัติตามอัลกุรอานและฮะดีษโดยไม่ได้พิจารณาทางสติปัญญา ซึ่งเป็นความหมายของนิยามที่ว่า ตักลีตคือการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นโดยไม่มีหลักฐาน ฉะนั้นจากนิยามของกลุ่มอะฮลิลกะลามสามารถสรุปได้ว่า การตักลีตของพวกเขานั้นคือการยอมรับหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษ แต่ไม่ได้ใช้หลักฐานด้านสติปัญญา ดังนั้น ทัศนะนี้ถือว่าเป็นทัศนะที่อ่อน เนื่องจากว่าในอัลกุรอานและฮะดีษเองมีการกล่าวถึงหลักฐานด้านสติปัญญามากมายด้วยกัน อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ إِنِّي فِي خَلْقِ أَسْمَوَاتٍ وَالْأَرْضِ وَأَخْتَلِفِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآئِنِّي لِأُولَىٰ الْأَلْبَابِ ﴾

(سورة آل عمران : آية 190)

ความว่า “ แท้จริงในการสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน และการที่กลางวันและกลางคืนตามหลังกันนั้น แน่แน่นอนมีหลายสัญญาณสำหรับผู้มีปัญญา ”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 190)

อีกประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุทำให้พวกอะฮลิลกะลามต้องเน้นหนักและวาญิบในเรื่องการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) เพราะอุละมาอ์ของพวกเขากล่าวว่า สิ่งแรกที่วาญิบกับมุกลัฟคือ การสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญา (นะซัร) กล่าวคือสิ่งแรกสำหรับมนุษย์ที่บรรลุดุศาสนภาวะคือการสังเกตโดยสติปัญญาไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเติบโตในครอบครัวมุสลิมก็ตาม หมายความว่าเขาจะต้องพิจารณาด้วยหลักฐานของอะฮลิลกะลามหรือตรรกวิทยาในการที่จะได้มาซึ่งความรู้ แตกต่างจากทัศนะของกลุ่มสะลัฟที่มีความเห็นว่า สิ่งแรกที่วาญิบกับบวงบ่าวคือการให้ความเป็นเอกะต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ปรากฏในฮะดีษบทหนึ่งที่ท่านเราะสูล ﷺ ได้กล่าวกับ ท่านมูอาซ² เป็นญะบัล ﷻ ขณะที่ท่านส่งมูอาซไปเป็นผู้ปกครองที่เยเมนว่า :

¹ อะบูฮิซา กล่าวว่าฮะดีษนี้เป็นฮะดีษสะนั้เหมาะริบ

² ท่านมีชื่อเต็มว่า มูอาซ เบน ญะบัล เบน อัมรุ อาวส อัลอันศอรีย อัลคอซรอญีย เป็นอุละมาอ์เคาะหะบะฮ์ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่อง

((فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوحِّدُوا اللَّهَ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 7372)

ความว่า : “สิ่งแรกที่ท่านต้องเชิญชวนพวกเขาก็คือให้พวกเขายืนยันในเอกภาพของอัลลอฮ์ (คือเตาฮีด)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7372)

ในอะดิซอีกสายหนึ่ง

ท่านเราะฮ์ลุส ได้กล่าวไว้ว่า :

((فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 1496)

ความว่า : “แล้วท่านจงเชิญชวนพวกเขาคือ ให้พวกเขากล่าวคำปฏิญาณว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์อัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดคือ ศาสนทูตของอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1496)

ในขณะที่ทัศนะที่สองให้ความหมายของตักลีตคือ การสอดคล้องของผู้ตามกับผู้อื่นในเรื่องอะกิดะฮ์อาทิ เช่น เด็กที่เติบโตในครอบครัวมุสลิมและไม่ได้พิจารณาในเรื่องหลักฐาน ในขณะที่เดียวกันเขาได้ยึดมั่นต่ออัลลอฮ์องค์เดียวและได้ยึดมั่นในเรื่องการศรัทธาทั้งหมดตามครอบครัวของเขา นี่คือความหมายตักลีตของทัศนะที่สอง ซึ่งแตกต่างกับความหมายตักลีตของอะฮ์ลิลกะลาม ทัศนะที่สองนับว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง เพราะการศรัทธาของผู้ที่ปฏิบัติตามผู้อื่นที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่นั้นถูกต้อง ส่วนการสังเกตและการให้เหตุผลไม่ใช่เป็นสิ่งวาญิบสำหรับมุกลัฟ นอกจากผู้ที่ได้รับการตะอวะฮ์และไม่ประสบความสำเร็จโดยวิธีการตักลีต เว้นแต่ต้องใช้วิธีการสังเกต (นะซัร) เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็น (วาญิบ) สำหรับเขาต้องใช้วิธีการสังเกต ส่วนผู้อื่นที่นอกเหนือจากกรณีดังกล่าว สิ่งทีวาญิบสำหรับเขาก็คือการตั้งใจอย่างแน่วแน่น (ญะฮ์ม)

อย่างไรก็ตามกลุ่มทัศนะที่สองก็ไม่ได้ปฏิเสธกับกลุ่มที่ใช้วิธีการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญาในการศรัทธา แต่ว่าพวกเขาไม่ได้ยึดเอาการสังเกตหรือการพิจารณาโดยสติปัญญาเป็นเงื่อนไขของการถูกต้องของการศรัทธา

ส่วนทัศนะที่สามนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทัศนะนี้สามารถใช้กับมุกลัฟได้ในเมื่อมีความจำเป็น แต่ต้องระมัดระวังจากการตักลีตที่ถูกตำหนิหรือต้องห้าม (ฮะรอม) ดังนี้

- 1) การตักลีตในสิ่งที่ขัดกับบทบัญญัติที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานมา
- 2) การตักลีตของผู้ที่ปฏิบัติตามที่ไม่รู้แหล่งที่มาของการปฏิบัติ

3) การตัดสินของผู้ที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนซึ่งขัดแย้งกับความเห็นของผู้อื่น
จากการอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า ทศนะที่ถูกต้องที่สุดคือ ทศนะที่กล่าวว่าสิ่งที่ว่าญิบ
สำหรับมุสลิมในเรื่องอะกีดะฮ์คือ การตั้งใจอย่างแน่วแน่ (ญะซิม) กล่าวคือไม่มีการสงสัยหรือลังเลใจ
ดังนั้น การศรัทธาที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่ไม่ว่าเขาจะตัดสินผู้อื่นในเรื่องอะกีดะฮ์หรือไม่ตัดสินก็ตาม การ
ศรัทธาของเขาคือถูกต้อง เพราะมนุษย์ทุกคนเกิดมาบนพื้นฐานความบริสุทธิ์แห่งสัญญาตญาณซึ่ง
ศรัทธาในพระผู้อภิบาลของเขาและยอมรับในศาสนาแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿ فَأَقَمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ﴾

(سورة الروم : بعض من آية 30)

ความว่า “ ดังนั้น เจ้าจงผิ นหน้าของเจ้าสู่ศาสนาที่เที่ยงแท้ (โดยเป็น)
ธรรมชาติของอัลลอฮ์ ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา ”

(สุเราะฮ์อิรรัม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 30)

ในชะติษของท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวถึงสัญญาตญาณของมนุษย์ว่า

((كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 1385)

ความว่า : “มนุษย์ทุกคนเกิดมาบนพื้นฐานแห่งสัญญาตญาณ (ของความ
ศรัทธาในพระผู้อภิบาลของเขา) จากนั้นบิดามารดาของเขาทำให้เขาเป็นยิว
หรือคริสเตียนหรือนักบูซาไฟ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1385)

ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวในชะติษกุดสี¹ อีก ว่า :

((وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلُّهُمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَأَلْتَهُمْ عَن
دِينِهِمْ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 2865)

ความว่า : “แท้จริงข้า (อัลลอฮ์) ได้สร้างบ่าวของข้าทั้งหมดบนพื้นฐานแห่ง
ความบริสุทธิ์ (ยอมรับในศาสนาแห่งอัลลอฮ์ ﷻ) และชัยฏอน (มารร้าย) ได้
ปกปิดพวกเขาจากศาสนา”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 2865)

4.2.3 ฮุกุมการศึกษาอสุลุดดีน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงฮุกุมการศึกษาอสุลุดดีนว่า²

¹ ชะติษกุดสี คือ ความหมายมาจากอัลลอฮ์ ﷻ และตัวบทมาจากท่านนะบี ﷺ (al-Tahhān, 1987 : 127).

² Tuan Mināl, n.d. : 6.

” برمول حکم فد بلاجر علم أصول الدين دان مغاจร کندى ايت واجب فد حکم شرع

”أرتين دتنتوت اکندی اکن سباكى تنتوت یغ لازم تیاد دمودهکن فد منغلکنکندی

แปลว่า “ฮุกุมการเรียนรู้และการสอนวิชาอสุลุดดีนคือ วาญิบในศาสนา หมายถึง เป็น การบังคับที่ไม่สามารถละเลยได้ ”

แท้จริงวิชานั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่กำหนด หมายความว่า ฮุกุมของวิชานั้นขึ้นอยู่กับ ความรู้ที่ถูกกำหนดไว้ในวิทยารายนั้น ดังนั้นวิชาใดที่ทำให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งฟรัฎุ วิชานั้นนับเป็นฟรัฎุ ด้วย เช่นเดียวกันกับวิชาที่ทำให้เกิดการปฏิบัติในสิ่งที่สุนัต วิชานั้นนับเป็นสุนัตด้วยเช่นกัน

ความจริงแล้วการศึกษาวิชาอสุลุดดีนนั้นมีทั้งที่เป็นฟรัฎุอัยนและฟรัฎุกีฟายะฮ์ และนี้เป็นฮุกุมปกติของวิชาศาสนาโดยทั่วไป

อิบนุ อับดุลบร¹ กล่าวว่า อุละมาอ์มีความเห็นรวมว่า แท้จริงจากวิชานั้นมีสิ่งที่เป็น ฟรัฎุอัยนกับทุกคนเป็นการเฉพาะสำหรับเขาและมีสิ่งที่เป็นฟรัฎุกีฟายะฮ์ ในเมื่อมีคนหนึ่งได้มาปฏิบัติ ขึ้น สิ่งที่ถูกกำหนดเป็นฟรัฎุกับกลุ่มชนนั้นก็พ้นไป (Ibn ‘Abd al-Bar, 1994 : 58-59).

อิบนุ ตัยมียะฮ์ กล่าวว่า การแสวงหาวิชาความรู้ศาสนานั้นเป็นฟรัฎุกีฟายะฮ์ นอกจากในสิ่งที่ได้กำหนดไว้ อาทิ เช่น กำหนดให้กับทุกคนรู้ในสิ่งที่ทรงใช้และรู้ในสิ่งที่ทรงห้าม ซึ่งสิ่ง เหล่านี้เป็นฟรัฎุอัยน (Ibn Taimiyyah, 1398 : 3/328, 28/80).

แท้จริงสิ่งที่ยิ่งใหญ่ในบรรดาสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงใช้คือเตฮะฮิด (การให้ความเป็นเอกะ ต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอ่านว่า :

﴿ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴾

(سورة محمد : آية 19)

ความว่า : “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเพียง แท้) นอกจากอัลลอฮ์และจงขอร้องโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและบรรดา ผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรม ของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุฮัมมัด : อายะฮ์ 19)

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ﴾

(سورة الإسراء : بعض من آية 23)

¹ ท่านคือ ยูสุฟ เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น มุฮัมมัด เป็น อับดุลบร อัลนัมรีย์ อัลกุรฎูบีย์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.368 และเสียชีวิตในปี ฮ.ศ.463 (al-Zirikli, 2002 : 8/240).

ความว่า : “และพระเจ้าของเจ้าบัญชาว่า พวกเจ้าอย่าเคารพภักดีผู้ใด
นอกจากพระองค์เท่านั้น”

(สุเราะฮ์อัลลอฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 30)

ท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้กล่าวกับมุอาซว่า

((يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ قُلْتُ اللَّهُ
وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَحَقُّ

الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ أَنْ لَا يُعَذَّبَ مَنْ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 2856)

ความว่า : “โอ้มุอาซท่านทราบไหมว่า สิทธิของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาบ่าว
คืออะไร ? และสิทธิของบรรดาบ่าวที่มีต่ออัลลอฮ์คือ อะไร ? ฉันกล่าว
ว่าอัลลอฮ์และเราะฮ์สูลของพระองค์ รู้ดีที่สุด ท่านกล่าวว่าแท้จริงสิทธิ
ของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาบ่าวคือ พวกเขาจะต้องเคารพภักดีต่อพระองค์
และไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใดและสิทธิของบรรดาบ่าวที่มีต่ออัลลอฮ์
คือพระองค์จะไม่ลงโทษผู้ที่ไม่ได้ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใด”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2856)

ในชะติษอีกบทหนึ่งท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้กล่าวกับมุอาซว่า

((فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُؤَخِّدُوا اللَّهَ تَعَالَى))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 7372)

ความว่า : “สิ่งแรกที่ท่านต้องเชิญชวนพวกเขาก็คือให้พวกเขายืนยันใน
เอกภาพ ของอัลลอฮ์ตะอาลา (คือเตาฮีด)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997: 7372)

อิบนุ อะบี อัลอิซ ฮ อัลฮะนะฟี ยี กล่าวว่ “สิ่งที่ถูกต้อง สิ่งแรกที่วาญิบสำหรับ
มุกลัฟ (ผู้ถูกบังคับให้รับผิดชอบ) คือ กล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์
โดยไม่ต้องพิจารณาและสงสัยเหมือนกับคำพูดของบางคนที่ถูกตำหนิ ยิ่งไปกว่านั้นบรรดาผู้นำสะลัฟ
ต่างเห็นพ้องกันว่า สิ่งแรกที่ถูกใช้กับปวงบ่าวของพระองค์คือ กล่าวคำปฏิญาณทั้งสอง (ว่าไม่มีพระ
เจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้หนอกจากอัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์) และเห็นพ้องกัน
อีกว่า ผู้ใดได้ทำการปฏิญาณก่อนการบรรลุศาสนภาวะ เขาผู้นั้นไม่จำเป็นต้องทำให้ใหม่อีกแล้ว
สำหรับเขา”¹

¹ Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 78.

เตาฮีดเช่นกันเป็นสิ่งสุดท้ายที่จะต้องอยู่กับมันจนถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิตก่อนที่จะ
อำลาโลกนี้ ดังฮะดีษจากอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ﷺ เล่าว่าท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า :

((لَقِنُوهَا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 1523)

ความว่า : “พวกท่านจงสอนให้กับผู้ที่กำลังจะเสียชีวิตว่า (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)
แปลว่า (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้แน่นอนนอกจากอัลลอฮ์)”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 1523)

จากอุษมาน เบน อัฟฟาน ﷺ เล่าว่าท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 26)

ความว่า : “ผู้ใดเสียชีวิตในขณะที่เขาทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้
นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น เขาจะได้เข้าสวรรค์”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 26)

อิมามอันนะวะวี ได้อธิบายฮะดีษข้างต้นว่า : จงทราบเถิดว่า แท้จริงทัศนะของ
อุละมาอ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์และบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งสะลัฟและเคาะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า : “ผู้ที่
เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ เขาจะได้เข้าสวนสวรรค์อย่างแน่นอน ”
จากคำอธิบายของอิมามอันนะวะวี สรุปได้คือมุสลิมที่เสียชีวิตโดยการกล่าวชะฮาดะฮ์ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)
หรือชะฮาดะฮ์ตัยน์ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ) เขาจะได้เข้าสวรรค์โดยไม่ต้องสงสัยในบรรดา
อุละมาอ์ อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ (al-Nawawiy, 1929 : 1/217)

อายะฮ์และฮะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเตาฮีดนั้นเป็นสิ่งแรกและเป็นสิ่งสุดท้ายที่
วาญิบสำหรับมุกลัฟ

ดังนั้น การศึกษาฟัรฎูอัยนจากวิชาเตาฮีดเป็นสิ่งแรกในบรรดาสิ่งที่วาญิบและเป็นสิ่ง
แรกที่ได้ฟัรฎูให้กับบรรดามุกลัฟทั้งหลาย

สิ่งที่เป็นฟัรฎูอัยนจากวิชาเตาฮีดคือ สิ่งที่ทำให้อะกีดะฮ์ของมุสลิมถูกต้องในเรื่องที่
เกี่ยวกับอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับชาติ การกระทำ พระนามและคุณลักษณะขอพระองค์โดย
ภาพรวม ซึ่งอุละมาอ์บางท่านเรียกว่า การศรัทธาโดยภาพรวม เป็นการศรัทธาที่ทุกคนจะถูกสอบสวน
ในวันอาคิเราะฮ์ต่อไป ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَوَرِّدْكَ لَسْتَأْتَهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

(سورة الحجر : آية 92)

ความว่า : “ดังนั้น ขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้า แน่แน่นอนเราจะถามพวกเขาทั้งหมด”

(สุเราะฮ์อัลอิจร : อายะฮ์ 92)

ท่านนะบี ﷺ ได้อธิบายความหมายของอายะฮ์นี้ว่ามันหมายถึง คำกล่าว لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ" แปลว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์” ดังที่ปรากฏในอะดีษบทหนึ่ง

((عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ ﷺ لَسْنَا لَكُمْ إِلَّا اللَّهُ))
 ((عَنْ قَوْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))

(أخرجه الترمذي ، د.ت. : 3126)

ความว่า “จากท่านนะบี ﷺ ในคำตรัสของพระองค์ (ซึ่งมีความว่า) “แน่อน เราจะถามพวกเขาทั้งหมด ถึงที่พวกเขาได้กระทำไว้”ท่านกล่าวว่า จากคำกล่าว (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) แปลว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 3126)¹

ส่วนฟิรฎูกิฟายะฮ์จากวิชาเตาฮีดคือ สิ่งที่เพิ่มกว่านั้นจากการอธิบาย การยกหลักฐาน การบอกสาเหตุ การโต้ตอบกับความคลุมเครือและการตีความหลักฐาน การบังคับผู้ที่มีความต้อตั้งและการทำให้คู่กรณีหยุดการโต้เถียงด้วย ซึ่งเรียกว่า การศรัทธาโดยรายละเอียด กล่าวคือสามารถยืนหยัดด้วยหลักฐาน แก้ไขและปกป้องจากความคลุมเครือได้ ซึ่งเป็นฟิรฎูกิฟายะฮ์ในวิชาศาสนาที่จำเป็นต้องมีผู้คนมาทำหน้าที่ในฟิรฎูเหล่านี้ เนื่องจากว่าการปกป้องรักษาอะกีดะฮ์ของมนุษย์มีความสำคัญยิ่งกว่าการปกป้องรักษาเนื้อเนื้อ ทรัพย์สินและเกียรติยศของพวกเขา

ฮุกุมการศึกษาวิชาฮุกุมุดดินเป็นฟิรฎูอันกับมุกลัฟทุกคนทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง ด้วยหลักฐานโดยภาพรวม (بالأدلة الإجمالية) ส่วนด้วยหลักฐานโดยรายละเอียดนั้น (بالأدلة التفصيلية) เป็นฟิรฎูกิฟายะฮ์ และมีเงื่อนไขในการรับผิดชอบกับวิชาฮุกุมุดดิน ๔ ประการด้วยกันคือ การมีสติปัญญา (العقل) การบรรลุนิติภาวะ (البلوغ) สมบูรณ์ด้านประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง การฟังหรือการเห็น (السمع أو البصر) และการมาถึงของการตะอวะฮ์ (بلوغ الدعوة)

4.2.4 เรื่องราวตะฮ์รี

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเรื่องราวตะฮ์รีว่า²

"دحاكيتكن بهوس أداسات دهرى¹ داغ أى فدزمان حماد² كورو امام أبى حنيفة دان
 منتوت أى أكن سكل علماء هندق بر حجه أى دغن كنان كات كامو الله ايت ادا منكال

¹ อะบูฮิซากล่าวว่าอะดีษนี้เป็นอะดีษอะสันฆะริบ

² Tuan Mināl, n.d. : 7-8 ; Dāwūd al-Faṭāniy, n.d. : 14-15 ; Muhammad Nawawiy, 1954 : 7.

ادا بتاف تبياد تمفتش مك تبياد ادا سوات يغ موجود ملينكن ادا تمفتش مك ببراف مريكت يغ
 سوده دالهكن اوله دهري مك برتان اى كفد مانسى اداكه لآك تغكل درفد علماء كامو
 سورغ مك سهوت اورغ بايق ادا لآك يائت حماد مك بركات دهري هى خليفه
 حاضر كن اولهم اكندى فداكو سفای برحجه اى سرت كو مك م ثو خليفه اكن حماد
 مك بركات حماد برى تغكوه اولهم اكنداكو ما لم اين مك تتكال برفاكى ٢ داتغ ابو
 حنيفه دان اداله اى لآك كجيل مك مليهت اى اكن كورون يغبر نما حماد ايت ددا لم دوک
 چيتا يغ ساغه مك برتبا ابو حنيفه اكندى اف سبب درفد فرچتا ن اين مك بركات اى
 بتاف اكو تبياد دو كاچيتا دان تله ميرو اوله خليفه اكنداكو برحجه سره دهري دان تله
 مهمفنكن سكل علماء دان اكو برمفى سما لم ددا لم تيدور كو اكن سوات فليهن يغ ساغه
 منكر..."

แปลว่า “ ได้มีเรื่องเล่าว่า มีตะฮรีคนหนึ่งในสมัยฮัมมาตอาจารย์ของอะบูฮะนีฟะฮ์
 ได้ชักชวนบรรดา อุลละมาอ์ เพื่อที่จะโต้แย้งกับพวกเขา โดยที่เขาบอกว่า พวกท่าน
 กล่าวว่า อัลลอฮ์นั้น มี ในเมื่อมีทำไม่มีมีที่อยู่ เนื่องจากว่าไม่มีสิ่งใดที่มีอยู่เว้นแต่
 จะต้องมีที่สำหรับมัน บรรดาอุลละมาอ์เหล่านั้นได้ประสบความสำเร็จพบกับตะฮรี
 ตะฮรีได้ถามกับผู้คนที่ ยังคงเหลือในบรรดาอุลละมาอ์ของพวกท่านอีกไหม ผู้คนส่วนใหญ่
 ใหญ่ตอบว่ายังมีอีกคือฮัมมาต ตะฮรีกล่าวว่า โอ้ เคาะลีฟะฮ์จงนำเขามากับฉันเพื่อ
 เขาได้โต้แย้งกับฉัน ท่านเคาะลีฟะฮ์จึงได้เรียกเชิญฮัมมาต ฮัมมาตกล่าวว่าท่านจงให้
 เวลาแก่ฉันคืนนี้ เข้ารุ่งขึ้นอะบูฮะนีฟะฮ์ได้มาหาท่านฮัมมาตซึ่งขณะนั้นอะบู
 ฮะนีฟะฮ์อายุยังน้อยอยู่ อะบูฮะนีฟะฮ์เห็นอาจารย์ของท่านที่ชื่อฮัมมาตอยู่ในสภาพ
 ที่โศกเศร้ายิ่ง ท่านจึงถามอาจารย์ว่าอะไรคือสาเหตุที่ต้องโศกเศร้าเป็นเช่นนี้
 อาจารย์ตอบว่าฉันจะไม่โศกเศร้าได้อย่างไรในเมื่อเคาะลีฟะฮ์ได้เชิญฉันให้โต้แย้งกับ
 ตะฮรี ซึ่งได้รวบรวมบรรดาอุลละมาอ์ไปแล้ว และฉันได้ได้เห็นสิ่งที่ชั่วร้ายยิ่งในขณะ
 กำลังนอนเมื่อคืน...”

จากการศึกษาเรื่องราวตะฮรีข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผู้วิจัยไม่พบประวัติตะฮรีว่าเป็นใคร
2. เนื้อหาของเรื่องมีความน่าเชื่อถือน้อยมาก เนื่องจากเนื้อหาขัดแย้งกับความเป็น

¹ คือ พวกภวชนนิยมที่ปฏิเสธพระเจ้า ปฏิเสธผู้ทรงสร้างโลกนี้และมีความเชื่อว่าโลกนี้มีอยู่ดั้งเดิมด้วยตัวมันเองไม่มีผู้สร้าง ปฏิเสธวัน
 อาคิเราะฮ์และเชื่อด้วยความคงอยู่ของกาลเวลาตลอดไป

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ฮัมมาต เป็น อะบี สุไลมาน อะบู อิสมาอิล อัลกุฟัย อัลฟะกีฮฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ ๑๒๔(Mustafā al-Shakā'ah,
 1983 : 39-41).

จริง อาทิ เช่น ในเนื้อหากล่าวว่า “เข้ารุ่งขึ้นอะบูอะนีพะฮ์ได้มาหาท่านฮัมมาตซึ่งขณะนั้นอะบูอะนีพะฮ์อายุยังน้อยอยู่” อันที่จริงอะบูอะนีพะฮ์เริ่มเรียนกับฮัมมาตเมื่ออายุประมาณ ๒๒ ปี (Mustafā al-Shakā‘ah, 1983 : 39-41) หลังจากนั้น ๑๘ ปี ฮัมมาตได้เสียชีวิต คือ ในปี ฮ.ศ. ๑๒๐

3. การนำเสนอเรื่องราวตะฮะฮ์ของผู้แต่งเป็นการยกตัวอย่างหลังจากที่ได้มีการอธิบายฮุกุมฟิรฎูกิฟายะฮ์ กล่าวคือ ในเมืองหนึ่งๆ จะต้องมีผู้รู้ที่สามารถอธิบาย ยืนหยัดหลักฐานปกป้อง และได้แย้งกับความคลุมเครือต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องอะกัตตะฮ์อย่างกรณีเรื่องราวตะฮะฮ์

4.3 ฮุกุมและการจำแนกฮุกุม

หลังจากอธิบายความรู้และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ผู้แต่งได้กล่าวถึง เรื่องฮุกุมและการจำแนกฮุกุมว่า¹

"برمول معنى حكم ايت يائت ماثباتكن سوات فكرجائن أتو منفيكندی دان يغ محكمكن
دغن اثبات² أتونفى³ ايت اذا كلاث شرع دان اذا كلاث عقل دان اذا كلاث عادة مك سبب
ايتوله تربهاكى حكم ايت كفتيك بهاكى فرتما حكم شرع كلوا حكم عقل دان
كتيك حكم عادة"

แปลว่า “ ความหมายของฮุกุมนั้นคือ การยืนหยัดหรือการปฏิเสธเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และการกำหนดฮุกุมด้วยการยืนหยัดหรือการปฏิเสธนั้นบางครั้งกำหนดโดยชะรุอ บางครั้งกำหนดโดยอะกัลและบางครั้งกำหนดโดยอาดัต ด้วยเหตุนี้ฮุกุมจึงแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ หนึ่งคือฮุกุมชะรุอ สองคือฮุกุมอะกัล และสามคือฮุกุมอาดัต”

การแบ่งฮุกุม⁴ เป็น ๓ ประเภทโดยพิจารณาอิชบาด (การยืนหยัด) หรือนัฟย (การปฏิเสธ) เป็นที่ตั้ง คือ ฮุกุมอ๊กลิย ฮุกุมอาดัต และฮุกุมซัรฮีย¹

¹ Tuan Mināl, n.d. : 9.

² หมายถึง การยืนหยัดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับฮุกุม

³ หมายถึง การปฏิเสธในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับฮุกุม

⁴ ฮุกุม เิงภาษา คำว่า “ฮุกุม” เป็นคำภาษาอาหรับอ่านว่า “ฮุกุม” (حُكْمٌ) เป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า حَكَمَ حَكْمًا أَمْرًا وَأَمْرًا وَأَمْرًا وَأَمْرًا อ่านว่า ฮะกะมะะ ยะฮุกุม ฮุกมัน วะฮุกุมะฮ์ และ “ฮุกุม” (حُكْمٌ) มีค่าเป็นพหูพจน์คือ “อะฮากามุน” (أحكام) แปลว่า คำพิพากษา คำชี้ขาด อำนาจ การปกครอง คำสั่งและกฎ (Ibrāhīm Mustafā, et al. 1972 : 190; Zainuddin al-Rāziy, 1983 : 148; al-Zāwiy, 1963 : 149) ฮุกุม เิงวิชาการ อุละมาอ์ได้ให้ความหมายของ “ฮุกุม” ดังนี้คือ ฮุกุม คือ การพาดพิงต่อ

4.3.1 ความหมายฮุกุมอักษีย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายฮุกุมอักษียว่า²

"حكم عقل ايت يائت ماثباتكن سوات فكرجائن بك سوات فكرجائن اتومنفيكندى
درفدان درفد كتبدان ترهنتى اتس بر اولغ ۲ چوبادان تياد ترهنتى اتس هنتر اوله يغ مهنتر
كن"

แปลว่า “ฮุกุมอะกัลนั้นคือการยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งจากนั้น
โดยไม่ได้ยึดการทดลองหลาย ๆ ครั้งและไม่ได้ยึดถือบทบัญญัติที่เป็นแหล่งที่มา”

ความหมายฮุกุมอักษียข้างต้นเหมือนกับความหมายของอิมามอัลบักดาดี ท่านกล่าวว่า
“ฮุกุมอักษียคือ การยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งจากนั้น โดยไม่ได้ฟังการทดลอง
หลาย ๆ ครั้งและไม่ได้ฟังบทบัญญัติ” (al-Baghdādiy, 1985 : 25) เช่นเดียวกันกับชัยค
อับดุลเราะซาค อะฟีฟี ท่านกล่าวว่า “ฮุกุมอักษียคือ การยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่ง
จากนั้นตามนัยแห่งความคิด โดยไม่ได้ฟังบทบัญญัติและไม่ได้ฟังการทดลองหรือทำซ้ำกัน”
(‘Abd al-Razāq ‘Affiy, n.d. : 1/149)³

การให้ความหมาย ฮุกุมอักษีย โดยยึดหลักการทางอุศูลุดดีนคือ “النظر والتفكر”
แปลว่า การพิจารณาและกระบวนการคิดเป็นหลัก กล่าวคือพิจารณาสิ่งหนึ่งสิ่งใดแล้วนำมาคิดเพื่อจะ
กำหนดการยอมรับหรือการยืนหยัดหรือการปฏิเสธโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการทดลองใดๆ ทั้งสิ้น⁴

4.3.2 ความหมายฮุกุมอาดัต

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายฮุกุมอาดัตว่า⁵

"حكم عادة ايت يائت ماثباتكن سوات فكرجائن بك سوات فكرجائن اتومنفيكندى
درفدان دغن واسطه دچوبا ۲ كندى دغن بر اولغ ۲"

แปลว่า “ฮุกุมอาดัตนั้นคือการยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งจากนั้น
โดยผ่านการทดลองหลาย ๆ ครั้ง”

สิ่งหนึ่งโดยการยอมรับหรือปฏิเสธ (al-Jurjaniy, n.d.: 55) ตัวอย่างการพาดพิงที่ยอมรับ เช่น คำว่า (محمد رسول الله) แปลว่า
มุฮัมมัดคือ เราะซูลของอัลลอฮ์ และการพาดพิงที่ปฏิเสธ เช่น คำว่า (مسيلمه ليس برسول) แปลว่า มุสลิมะมะฮ์ไม่ใช่เราะซูล
ฮุกุม คือ การยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากเรื่องนั้น (al-Kubaisiy, n.d.: 169).

¹ ดูเพิ่มเติมใน al-Baghdadiy, 1985 : 25 ; al-Sanūsiy, 2009 : 52-53 ; Abd al-Razāq Afīfy, 1420 : 2.

² Tuan Mināl, n.d. : 9.

³ ดูเรื่องเดียวกัน (al-Sanūsiy, 2009 : 73).

⁴ ดูรายละเอียดในหน้า ๑๘๖ หัวข้อ ๔.๓.๖

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 9.

ความหมายฮุกุมอาดัตข้างต้นเหมือนกับความหมายของฮุกุมอาห์หลาย ๆ ท่าน (‘Abd al-Razāq ‘Afīfīy, 1420 : 4) ความหมายฮุกุมอาดัตจะเห็นได้ว่าการยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดจะต้องผ่านกระบวนการทดลองมาหลายครั้งซึ่งแตกต่างกับฮุกุมอาก์ลีโดยไม่ต้องทดลองหรือทำซ้ำกันหลายๆ ครั้ง

โดยหลักทางฮุกุมอาดัตฮุกุมอาดัตจำแนกออกเป็น ๔ ชนิด คือ

1. การสัมพันธ์กันระหว่างสองสิ่ง เช่น การรู้สึกรู้สึกร่วมกับการกิน
2. การสัมพันธ์กันระหว่างสองสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสกันได้ เช่น การไม่รู้สึกรู้สึกร่วมกับการไม่กิน

กับการไม่กิน

3. การสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งที่มีกับสิ่งไม่มี เช่น การรู้สึกรู้สึกร่วมกับการไม่ห่มผ้า
4. การสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งที่ไม่มีกับสิ่งที่มี เช่น การไม่ห่มผ้าด้วยการมีเปียก¹

ฮุกุมอาดัตจะต้องผ่านการสัมผัส การทดลอง การพิสูจน์ได้ แต่ไม่สามารถนำหลักการนี้ไปใช้ในเรื่องอะกีดะฮ์ เตาฮีด อีมาน เพราะจะทำให้เกิดการปฏิเสธในพระเจ้า

4.3.3 ความหมายฮุกุมซัรอีฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายฮุกุมซัรอีฮ์ว่า²

"Dan حکم شرع ایت کلام الله یغیر کنتخ دغن فربواتن مکلف دغن تنتوت سوره اتو تنتوت تکه اتو دغن هارس اتو یغدهنتر کن بک تنتوت دان بک اباحه"

แปลว่า “และฮุกุมซัรอีฮ์นั้นคือ กะลามุลลอฮ์ (คำตรัสของอัลลอฮ์) ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมุกลัลฟโดยการสั่งใช้หรือสั่งห้ามหรืออนุญาต หรือการบัญญัติศาสนาด้วยการสั่งและการอนุญาต”

ฮุกุมซัรอีฮ์ หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบรรดามุกลัลฟ (ผู้บรรลุลุสณภาวะ) ที่มีลักษณะเป็นการสั่งการให้ทำ หรือให้งดกระทำ หรือให้เลือกระหว่างการกระทำและไม่กระทำ หรือโดยการวางสัญญาณไว้

นियाम ฮุกุมซัรอีฮ์ ข้างต้นปรากฏจากคำนิยาม (al-Taftāzāniy, 1996 : 1/24 และ al-Bahāriy, n.d. : 1/54) การบัญญัติ ฮุกุมซัรอีฮ์โดยพิจารณา ๓ ลักษณะหลัก คือ การสั่งใช้ เช่น เกี่ยวกับการละหมาด³ การสั่งห้าม เช่น การกินดอกเบ็ญ⁴ และการให้เลือก เช่น การกินและการดื่ม⁵ เรื่องละเอียดจะกล่าวต่อไป⁶ ฮุกุมซัรอีฮ์แบ่งออกเป็นฮุกุมตักลีฟียะฮ์และฮุกุมวักอียะฮ์

¹ al-Sāwiy, 1947 : 21 ; Abd al-Razāq ‘Afīfīy, 1420 : 2.

² Tuan Mināl, n.d. : 9.

³ สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ อายะฮ์ที่ ๗๘

⁴ สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๗๕

⁵ สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๘๗

⁶ คูรายละเอียดยุคหน้า ๑๘๐-๑๘๖

4.3.4 ความหมายฮุกุมตักลีฟีย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงฮุกุมตักลีฟียว่า¹

"دَمَا كُنْ حَكْمُ تَكْلِيفِي يَغْ أَمَفْت دَهْلَوَايْت (يَأْتِ وَاجِبٌ ، سَنَةٌ ، حَرَامٌ دَانَ مَكْرُوهٌ)"

แปลว่า “ได้เรียกชื่อว่า ฮุกุมตักลีฟีย กับสี่ประการที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ (คือ วาญิบ สุนัต ฮะรออมและมักรูฮ)”

ฮุกุมตักลีฟีย หมายถึง ฮุกุมที่สั่งให้มุกลัฟกระทำหรืองดการกระทำ หรือให้เลือกระหว่างการทำให้การงดกระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท² คือ

1) วาญิบ (واجب) คือ สิ่งที่ให้ผลบุญกับผู้ที่ทำให้กระทำและถูกทรมานกับผู้ที่ไม่ทำ หมายถึง การสั่งให้กระทำอย่างเด็ดขาด เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ﴾

(سورة النساء : بعض من آية 36)

ความว่า “และพวกเจ้าจงเคารพสักการะต่ออัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อันนิสาฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 36)

การสั่งใช้โดยใช้ลักษณะคำสั่งเป็นฮุกุมวาญิบนอกจากมีหลักฐานอื่น

2) สุนัต (سنة) หรือ มันดูบ (مندوب) คือ สิ่งที่ให้ผลบุญกับผู้ที่ทำให้กระทำและไม่ถูกทรมานกับผู้ที่ไม่ทำ หมายถึง การสั่งให้กระทำอย่างไม่เด็ดขาด เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينِكُمْ إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى فَاتَّخِذُوهُ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 282)

ความว่า “ โอ้ บรรดาผู้ศรัทธา เมื่อพวกเจ้าทำการกู้ยืมหนี้สินกันโดยมีกำหนดเวลาที่แน่นอน พวกเจ้าจงทำบันทึกมันไว้เถิด”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 282)

อายะฮ์นี้เป็นคำสั่งให้บันทึกสัญญากู้ยืม ซึ่งตามหลักแล้วถือว่าเป็นวาญิบ แต่คำสั่งนี้ได้เปลี่ยนสภาพวาญิบเป็นมันดูบ ด้วยคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์ถัดไปที่ว่า

﴿فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِنَ أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 283)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 9.

² Ibn Qudamāh .n.d. : 1/90-126 ; al-Zuhailiy, 1986 : 1/42-45.

ความว่า “ หากมันต่างฝ่ายต่างไวใจซึ่งกันและกัน ลูกหนี้ผู้ได้รับความไว้วางใจก็จงชำระหนี้สินที่เขาได้รับความไว้วางใจเสีย และเขาจงยำเกรงต่ออัลลอฮ์ผู้ทรงอภิบาลของเขา”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 283)

พิจารณาสำนวนคำว่า มันดูบ จะแสดงถึงผลตอบแทน กล่าวคือ ผู้ที่กระทำจะได้ผลบุญ ผู้ที่ไม่กระทำจะไม่ได้บาป

3) ฮะรอม (حرام) คือ สิ่งที่ถูกทรมานกับผู้ที่จะกระทำและให้ผลบุญกับผู้ที่จะทิ้ง หมายถึง การห้ามมิให้กระทำอย่างเด็ดขาด เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَلَا تَقُلْ لِمَا آفَى وَلَا تَنْهَرُهُمَا﴾

(سورة الإسراء : بعض من آية 23)

ความว่า “ และเจ้าจงอย่ากล่าวคำว่าอูฟ แก่ท่านทั้งสอง (บิดามารดา) และอย่าตะโกนใส่ท่านทั้งสอง”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 36)

4) มักรูฮ์ (مكروه) คือ สิ่งที่ให้ผลบุญกับผู้ที่จะทิ้งและไม่ถูกทรมานกับผู้ที่จะกระทำ หมายถึง การห้ามมิให้กระทำอย่างไม่เด็ดขาด ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับมันดูบ การที่จะถือถือว่าเป็นการสั่งห้ามที่ไม่เด็ดขาดนั้น จะต้องมีหลักฐานสนับสนุนด้วยเช่นเดียวกับคำสั่งให้กระทำที่เปลี่ยนสภาพเป็นคำสั่งที่ไม่เด็ดขาด เช่น ฮะดีษของท่านเราะซูล ﷺ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ وَالثُّومَ وَالْكُرَّاثَ فَلَا يَقْرَأَنَّ مَسْجِدَنَا، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَتَأَدَّى مِمَّا يَتَأَدَّى مِنْهُ بَنُو آدَمَ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 74)

ความว่า “ ใครก็ตามที่รับประทานหัวหอม กระเทียม ต้นหอม เขาจงอย่าใกล้มัสยิดของเรา เพราะแท้จริงบรรดามะลาอิกะฮ์ได้รับการรบกวนจากสิ่งที่มีมนุษย์ได้รับการรบกวน”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 74)

โดยหลักการแล้วสิ่งที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ห้ามมิให้กระทำนั้น ถือว่าเป็นการห้ามอย่างเด็ดขาด หลักฐานที่แสดงว่าไม่ได้ห้ามอย่างเด็ดขาดนั้นคือ คำกล่าวของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ในเมื่อมีเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่งถามถึงหัวหอมว่า มันเป็นฮะรอมหรือ ? ท่านนะบี ﷺ ตอบว่า

((لَا، وَلَكِنِّي أَكْرَهُهُ مِنْ أَجْلِ رِيحِهِ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 170)

ความว่า “ ไม่ แต่ฉันเกลียดมัน เพราะกลิ่นของมัน ”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 170)

การรับประทานหัวหอมนับเป็นฮุกุมมักรูฮ เนื่องจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ห้ามด้วยสาเหตุกลิ่นของมัน

5) มุบาฮ (مباح) คือ สิ่งที่ไม่ได้รับผลบุญกับผู้ที่กระทำและไม่ถูกทรมานกับผู้ทีละทิ้ง หมายถึง การให้สิทธิแก่ผู้กล้าที่จะกระทำหรืองดการกระทำ กล่าวคือ ให้เลือกที่จะกระทำก็ได้ ไม่กระทำก็ได้ โดยไม่มีผลใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนหลักฐานที่แสดงว่าเป็นมุบาฮนั้น โดยเข้าใจจากตัวบทอัลกุรอานหรือฮะดีษที่ใช้น้ำว่า “ไม่เป็นบาป” (لا جناح) หรือ (لا إثم) ดังปรากฏในอัลกุรอาน อาทิเช่น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 235)

ความว่า “ และไม่มีบาปใดๆ แก่พวกเจ้า ในสิ่งที่พวกเจ้ากล่าวเป็นนัยในการขอหญิง (ซึ่งยังอยู่ในอิตตะฮ์)”

(สูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 235)¹

ไม่เป็นความผิดกับผู้ที่พูดจาเลียบเคียงอ้อมค้อมเพื่อการสู่ขอสตรีที่อยู่ในระหว่างอิตตะฮ์ที่สามมีเสียชีวิตหรืออิตตะฮ์ที่สามมีหย่าครั้งที่สามเท่านั้น (al-Tabariy, 2000 : 5/95).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 173)

ความว่า “ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้ใช้ผู้เสาะแสวงหาและมีใจเป็นผู้ละเมียดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ ”

(สูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 173)²

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันปรากฏในสูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๓๖ และสูเราะฮ์อัลอะฮซาบ อายะฮ์ที่ ๕๕

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันปรากฏในสูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๘๒ และ๒๐๓

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุญาตให้บริโภคได้สำหรับผู้ที่อยู่ในภาวะคับขัน ไม่สามารถจะหาอาหารอื่นเพื่อประคองชีวิตได้ นอกจากเนื้อสุกรหรือสิ่งที่ฮะรอมเท่านั้น แต่มิใช่ถือโอกาสจนเกินความจำเป็น (al-Ṭabariy, 2000 : 3/321 ; Ibn Kathīr, 1999 : 1/482).

เป็นที่ทราบกันสุกุ่มนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ สุกุ่มตักลีฟีย์ที่ได้อธิบายไปแล้วและสุกุ่มวัฎอียีย์

ความหมายสุกุ่มวัฎอียีย์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสุกุ่มวัฎอียีย์ว่า¹

"دان دمای لیم این حکم وضعی² (بأیت سبب ، شرط ، مانع ، صحیح دان فاسد)"
แปลว่า “และได้เรียกชื่อกับห้าประการนี้ว่าสุกุ่มวัฎอียีย์ (คือ สะบับ ชะรฎู มานอิฮ์ เศาะฮิฮ์ และฟาสิด)”

สุกุ่มวัฎอียีย์ คือ สุกุ่มที่ถูกกำหนดโดยสิ่งอื่นเพื่อเป็นสัญญาณของสุกุ่ม³ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบ ๕ ประการดังต่อไปนี้

1) สะบับ (سبب) แปลว่า สาเหตุ หมายถึง ลักษณะที่ชัดเจนและแน่นอนที่ถูกกำหนดให้เป็นสัญญาณของสุกุ่ม โดยที่สุกุ่มจะเป็นเสมือนเงาของสาเหตุ กล่าวคือหากมีสาเหตุเมื่อใดสุกุ่มก็จะมีเมื่อนั้น และหากไม่มีสาเหตุสุกุ่มก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเด็ดขาด อาทิ เช่น การคล้อยของดวงอาทิตย์เป็นสัญญาณของการละหมาดซุฮริ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ أَقِمِ الصَّلَاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ ﴾

(سورة الاسراء : بعض من آية 78)

ความว่า “และเจ้าจงดำรงการละหมาดเมื่อตะวันคล้อย”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 78)

สาเหตุนั้นเป็นสัญญาณของสุกุ่ม โดยสุกุ่มจะเป็นผลของสาเหตุเสมอ กล่าวคือหากขาดสาเหตุแล้ว สุกุ่มก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างเด็ดขาด

2) ชะรฎู (شرط) แปลว่า เงื่อนไข หมายถึง ลักษณะที่ชัดเจนและแน่นอนที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์แก่สิ่งที่เป็นเงื่อนไข แต่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งนั้น หากขาดเงื่อนไขแล้วสุกุ่มก็จะไม่บังเกิดเป็นสุกุ่ม เช่น การมีวะลีย์ (ผู้ปกครอง) ในการแต่งงาน ดังฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 10.

² สุกุ่มวัฎอียีย์ในที่นี้หมายถึงสะบับ ชะรฎู มานอิฮ์ เศาะฮิฮ์และฟาสิด

³ Ibn Qudāmah .n.d. : 1/157-167 ; al-Zuhailiy, 1986 : 1/93-108.

((لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ))

(أخرجها أبو داود ، د.ت. : 2085)

ความว่า “ ไม่มีการแต่งงานนอกจากด้วยวะลีย์ (ผู้ปกครอง)”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 2085)¹

การแต่งงานจะไม่ถูกต้องหากขาดวะลีย์ เพราะวะลีย์เป็นเงื่อนไขหนึ่งในการแต่งงาน

3) มานือ (مانع) แปลว่า สิ่งกีดขวาง หมายถึง ลักษณะที่ชัดเจนและแน่นอนที่จะกีดขวางผลของฮุกุม กล่าวคือ เมื่อมีสิ่งกีดขวาง ฮุกุมก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น การฆ่าผู้อื่น เป็นสิ่งกีดขวางในการรับมรดก ดังฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

((لَيْسَ لِلْقَاتِلِ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ))

(أخرجها النسائي ، 2001 : 6333)

ความว่า “ ไม่มีสิ่งใดจากมรดกสำหรับผู้ฆ่า”

(บันทึกโดย al-Nasā'iy, 2001: 6333)²

การฆ่าผู้อื่นเป็นสาเหตุทำให้เกิดการกีดขวางในการรับมรดกจากผู้ตาย

4) เศาะฮือฮ (صحیح) แปลว่า ถูกต้อง หมายถึง การกระทำที่มีผลทางกฎหมายอย่างสมบูรณ์ หากการกระทำนั้นเป็นการประกอบศาสนกิจ เช่น การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การประกอบพิธีหัจญ์ ก็จะทำให้ผู้ใดกระทำให้หมดภาระจากสิ่งดังกล่าวและจะไม่มีควมรับผิดชอบอีกต่อไป ทั้งยังจะไม่ถูกลงโทษในโลกนี้ แต่ตรงกันข้ามจะได้รับผลตอบแทนในวันอาคิเราะฮ์อีกด้วย หากเป็นการทำนิติกรรมก็จะมีผลบังคับทางกฎหมายและเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ได้ทำนิติกรรมไว้ เช่น การสมรสก็จะทำให้คู่สมรสเป็นสามีภรรยา และเป็นที่ฮะลาลแก่กัน เป็นต้น ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(سورة آل عمران : آية 31)

ความว่า “ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่าน และจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

¹ ฮะดีษเดียวกัน (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1976 : 1101 ; บันทึกโดย 'Ibn Majah, 1976 : 1881) อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮือฮ (al-Albāniy, n.d. : 1101).

² อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮือฮ (al-Albāniy, n.d. : 5422).

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ ๓๑)¹

การปฏิบัติกิจการศาสนาทั้งหมดจะไม่ถูกต้องเว้นแต่ต้องปฏิบัติตามท่านนะบีมุฮัมมัด ไม่ว่าจะเป็คำพูดหรือการกระทำ ล้วนแล้วต้องสอดคล้องกับท่านนะบีมุฮัมมัดทั้งสิ้น (Ibn Kathīr, 1999 : 2/32 ; al-Baghawiy, 1997 : 2/27).

5) ฟาสิด (فاسد) แปลว่า ไม่ถูกต้อง เสียหาย ผิดพลาด หมายถึง การกระทำที่เป็นโมฆะโดยไม่มีผลแต่อย่างใด กล่าวคือ สิ่งที่อัลลอฮ์บัญชาให้มุกลัฟกระทำหรือสิ่งที่กฎหมายอิสลามได้บัญญัติไว้สำหรับมุกลัฟนั้น เมื่อมุกลัฟได้กระทำขึ้นมาแล้ว ถือว่าไม่ถูกต้องหากมีความบกพร่องในองค์ประกอบส่วนใดหรือขาดเงื่อนไขก็ตาม การกระทำนั้นจะถือว่าไม่มีผลหรือเป็นโมฆะ ดังที่ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَلَا تَنْكُحُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 221)

ความว่า “และพวกเจ้าจงอย่าแต่งงานกับหญิงมุชริกจนกว่านางจะศรัทธา”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๒๑)

การแต่งงานกับหญิงที่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากอัลลอฮ์ได้ทรงห้ามบรรดามุอ์มินแต่งงานกับพวกเขาจนกว่าจะศรัทธา (Ibn Kathīr, 1999 : 1/582)

4.3.5 ศัพท์เทคนิค

ผู้แต่งได้กล่าวถึง ศัพท์เทคนิคที่ใช้ในการเขียนหนังสืออะกีดะฮ์อันนาญินหลายคำด้วยกัน เช่น

คำว่า “กือตะฮวี อุเลฮฺมุ” (كتهوي اولهم) แปลว่า ฟังทราบเถิด จงรู้เถิด การใช้ประโยค “กือตะฮวี อุเลฮฺมุ” เพื่อจะเน้น พร้อมให้ความสำคัญต่อประโยคที่จะกล่าวต่อไป

คำว่า “เบอร์มูลา” (برمولا) แปลว่า การเริ่มต้น การใช้ประโยค “เบอร์มูลา” เพื่อจะเน้นว่าประโยคต่อไปนี้เป็นประโยคใหม่

คำว่า “ฟาอิตะฮ์” (افتاح) แปลว่า ประโยชน์ การใช้ประโยค “ฟาอิตะฮ์” เพื่อจะบอกถึงผลที่ได้รับจากสำนวนประโยคที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้

คำว่า “อะดอปน” (ادافون) แปลว่า ส่วน - นั้น การใช้ประโยค “อะดอปน” เพื่อที่จะให้เหตุผลอีกอย่างซึ่งจะแตกต่างกับเหตุผลที่กล่าวมาก่อนหน้านี้

คำว่า “ตันบิฮ์” (تنبيه) แปลว่า การเตือน ข้อสังเกต การใช้ประโยค “ตันบิฮ์” เพื่อใช้ในการตักเตือน ให้ระมัดระวัง หรือสังเกตกับเรื่องต่อไป

¹ ความหมายเดียวกันปรากฏในสะดิษบันทึกโดย (al-Buhkariy, 1422 : 7280).

คำว่า “ชะฮะดาน” (شهدان)¹ แปลว่า การนำไปประยุกต์ใช้หลักการ การใช้ประโยค “ชะฮะดาน” มีเจตนารมณ์ นัยสำคัญคือ สนับสนุนการนำหลักการไปประยุกต์ใช้กับสำนวนประโยคที่จะกล่าวหลังจากคำ “ชะฮะดาน”

4.3.6 ชุกุมอักษีย์ 3 ประเภท

ผู้แต่งได้กล่าวถึงชุกุมอักษีย์ 3 ประเภทว่า²

"حكم عقل ايت در فد تيک بهاکی ايت (الوجوب) فرتمان وجوب يائت تياد منريما نفی (والاستحالة) کدوا استحالة يائت تياد منريما ثبوت (والجواز) کتيک جواز يائت منريما کدوان تتاف اتس جالن برکتی ۲ دغن معنی قبول ثبوت فدرات کتيکا دان قبول انتفاء فدرات کتيکا يغلاين بوکن اتس جالن برهمفون"

แปลว่า “ชุกุมอะกัลนั้นมี ๓ ประการคือ ๑. วุญบ หมายถึง การไม่ยอมรับการปฏิเสธ 2. อิสติ ฮาละฮ์ หมายถึง การไม่ยอมรับความแน่นอน ๓. ญะวาฮ หมายถึง การยอมรับทั้งสองอย่างโดยวิธีการสับเปลี่ยน กล่าวคือ การยอมรับความแน่นอนในเวลาหนึ่งและการยอมรับการปฏิเสธอีกในเวลาหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่รวมอยู่ในเวลาเดียวกัน” การจำแนกชุกุมอะกัลออกเป็น ๓ ประการนั้น เป็นการแบ่งตามแนวทางของ อุละมาอ์อะฮลิล กะลาม เช่น อิมามอัสนะฮุสีย³ อิมามอัศศอวีย⁴ มีดังนี้⁵ คือ

1. วาญิบ อักษีย์ หมายถึง สิ่งที่สติปัญญาไม่คิดว่าสิ่งนั้นมี หรือทุกสิ่งจากตัวตน (ชาติ) หรือคุณลักษณะหรือการกล่าวอ้างถึง ไม่ยอมรับการปฏิเสธในตัวตน
2. มุสตะฮิล อักษีย์ หมายถึง สิ่งที่สติปัญญาไม่คิดว่าสิ่งนั้นมี หรือทุกสิ่งจากตัวตน (ชาติ) หรือคุณลักษณะหรือการกล่าวอ้างถึง ไม่ยอมรับการยืนยันในตัวตน
3. ญาอิซ อักษีย์ หมายถึง สิ่งที่สติปัญญาคิดว่าสิ่งนั้นมี หรือไม่มีก็ได้ หรือทุกสิ่งยอมรับในการปฏิเสธหรือการยืนยัน

อุละมาอ์อะฮลิล กะลาม⁶ ได้แบ่งวาญิบ อักษีย์ออกเป็น ๖ ประการคือ

1. วาญิบ ซาติย⁷ อาทิ เช่น การมีอัลลอฮ์พระเจ้าของเรา
2. วาญิบ อะเราะฮ์ฎีย¹ อาทิ เช่น การเข้าสวรรค์ของเศาะฮาบะฮ์ ๑๐ ท่าน

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อ วิธีการเรียบเรียงหนังสือ หน้า ๑๓๕

² Tuan Mināl, n.d. : 10.

³ al-Sanūsiy, 2009 : 45.

⁴ ท่านคือ อะหมัด เป็น มุฮัมมัด อัลคูลุติย เกิดที่ประเทศอียิปต์ เสียชีวิตที่เมืองมะดะฮ์ฮ์ในปี ฮ.ศ. ๑๒๔๘(Zirikliyi, 2002 : 1/246).

⁵ al-Sāwiy, 1925 : 34 ; al-Safārīniy, 1982 : 1/58.

⁶ al-Tilmasāniy, n.d.: 69.

⁷ หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญา โดยไม่ต้องอาศัยการพิจารณา

3. วาญิบ อิษบาตี² อาทิ เช่น การยื่นหยัดในความเอคะของอัลลอฮ์ ﷻ
 4. วาญิบ นะฟี³ อาทิ เช่น การปฏิเสธในความบกพร่องต่ออัลลอฮ์ ﷻ
 5. วาญิบ ฎาะรูรีย⁴ อาทิ เช่น เป็นไปไม่ได้ที่การกระทำนั้นเกิดขึ้นโดยไม่มีผู้กระทำ
 6. วาญิบ นะเซาะรีย⁵ อาทิ เช่น การเกิดขึ้นของสิ่งถูกสร้าง
- อุละมาอะฮิลลิ กะลาม⁶ ได้แบ่งมุสตะฮิล อักลียออกเป็น ๖ ประการคือ
1. มุสตะฮิล ซาตี¹ อาทิ เช่น การมีตัวตนของอัลลอฮ์ต้องเป็นเทหวัตถุ
 2. มุสตะฮิล อะเราะฎีย อาทิ เช่น การเข้ารกของเศาะฮาบะฮ์ ๑๐ ท่าน
 3. มุสตะฮิล อิษบาตี อาทิ เช่น การยื่นหยัดเป็นเลขคู่กับเลขสาม
 4. มุสตะฮิล นะฟี อาทิ เช่น การปฏิเสธเป็นเลขคู่กับเลขสี่
 5. มุสตะฮิล ฎาะรูรีย อาทิ เช่น การปราศจากของสสาร⁷ จากการเคลื่อนไหวและ

การนิ่ง

6. มุสตะฮิล นะเซาะรีย อาทิ เช่น การมีภาคีสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ
- อุละมาอะฮิลลิ กะลาม⁸ ได้แบ่งญะอีย อักลียออกเป็น 5 ประการคือ
1. ญะอีย ซาตี อาทิ เช่น การมีอยู่ของเรา
 2. ญะอีย อิษบาตี อาทิ เช่น การเข้าสวรรค์ของบรรดามุอ์มิน
 3. ญะอีย นะฟี อาทิ เช่น ปฏิเสธการลงโทษกับผู้ที่ถูกตี
 4. ญะอีย ฎาะรูรีย อาทิ เช่น การเคลื่อนไหวของเทหวัตถุหรือการนิ่งของมัน
 5. ญะอีย นะเซาะรีย อาทิ เช่น การถูกทรมานของภักดี

4.4 มุกัลลัฟและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมุกัลลัฟ

หลังจากอธิบายกฏุกุมและการจำแนกกฏุกุม ผู้แต่งได้กล่าวถึงมุกัลลัฟและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมุกัลลัฟโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.4.1 สิ่งที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟต้องทราบ

¹ หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญาว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ โดยไม่คาดคิด

² หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญาโดยการยื่นหยัด การทำให้มันคง

³ หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญาในการปฏิเสธ

⁴ หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญาว่ามีความจำเป็น จะขาดไม่ได้

⁵ หมายถึง สิ่งที่เข้าใจโดยสติปัญญาหลังจากการสังเกตหรือพิจารณา

⁶ al-Tilmasāniy, n.d. : 69.

⁷ สสารหรือญิรมินในภาษาอาหรับ คือ สิ่งที่มีมวล มีตัวตน ต้องการที่อยู่ สัมผัสได้ ซึ่งอาจจะมองเห็นหรือมองไม่เห็นก็ได้

⁸ al-Tilmasāniy, n.d. : 70.

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่วาญิบกับมุกัลลัฟต้องทราบ¹

"دان واجب أتس تيف ٢ مكلف دغن سبب شرع ﴿ أن يعرف ما يجب في حق مولانا جل وعز وما يستحيل وما يجوز ﴾ أر تين بهو مغنل ای اکن برغيغ واجب فدحق توهن کیت جل وعز دان برغيغ مستحيل دان برغيغ هارس فدان"

แปลว่า “และวาญิบกับมุกัลลัฟทุกคนโดยชะรูดั่งรู้สิ่งที่วาญิบสำหรับพระเจ้าของเรา สิ่งที่มีสตะฮัลและสิ่งที่ฮารุสสำหรับพระองค์”

สิ่งที่วาญิบ หมายถึง สิ่งทีวาญิบสำหรับมุกัลลัฟทุกคนต้องรู้และปฏิบัติ คือ การเคารพภักดีหรือการอิบาดะฮ์ต่อพระองค์เพียงองค์เดียว ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾

(سورة الذاريات : آية 56)

ความว่า : “และข้ามิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใดเว้นแต่เพื่อเคารพภักดีต่อข้า”

(สุเราะฮ์อัซซารียาต : อายะฮ์ ๕๖)²

ความประสงค์ที่สำคัญที่สุดของการเกิดมาของญินและมนุษย์บนโลกนี้ก็คือ การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ แต่เพียงเดี่ยวนั้น (Ibn Kathīr, 1999 : 7/425)

การภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิทธิของพระองค์ดังปรากฏในอะดีซ ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึงสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มีต่อบรรดาบ่าวในตอนหนึ่งว่า

((فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا...))

(أخرجها البخاري ، 1997 : بعض من حديث 2856)

ความว่า “แท้จริงสิทธิของอัลลอฮ์ที่มีต่อบรรดาบ่าวคือ พวกเขาจะต้องเคารพภักดีต่อพระองค์และไม่ตั้งภาคีต่อพระองค์แต่อย่างใด...”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งจากอะดีซ 2856)

การอิบาดะฮ์ทุกประเภทนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นและไม่อนุญาตให้กับผู้อื่นที่นอกเหนือจากพระองค์ ดังนั้น การเข้าใจอิบาดะฮ์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อิบาดะฮ์เชิงภาษา

¹ Tuan Mināl, n.d. : 11.

² หมายความว่าเหมือนกันในสุเราะฮ์อันนะหฺล อายะฮ์ที่ ๓๖

คำว่า “อิบาดะฮ์” เป็นภาษาอาหรับมาจากคำกริยาของคำว่า عِبَادَةٌ อ่านว่า อะบะดะดะ ยะอุบุดุ อิบาดะตัน มี ความหมายเชิงภาษาศาสตร์ เช่น การเชื่อฟัง นอบน้อมและยอมจำนน (Ibn al-Manzūr, 1993 : 3/273)

ความหมายอิบาดะฮ์เชิงภาษาจะเป็นความหมายที่ครอบคลุมกิจการต่างๆ ที่ดีและให้ประโยชน์

ข. อิบาดะฮ์เชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิง วิชาการนั้นบรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความหมาย ของ “อิบาดะฮ์” ดังนี้

1) อิบาดะฮ์ หมายถึง การภักดีที่นอบน้อมและยอมจำนน (al-Baghawiy, 1986 : 1/41)

2) อิบาดะฮ์ หมายถึง การให้เอกภาพต่ออัลลอฮ์โดยความนอบน้อมและยอมจำนน ที่สมบูรณ์ด้วยความรักและภักดี (al-Khumaiyis, n.d. : 331)

3) อิบาดะฮ์ หมายถึง คำนามที่รวบรวมทุกสิ่งทุกอย่างที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรักและพอพระทัยจากคำพูดและการกระทำ ทั้งภายในและภายนอก (Ibn Taimiyyah, n.d. : 38)

เมื่อพิจารณา อิบาดะฮ์ เชิงภาษา ดังที่ได้กล่าวข้างต้น หมายถึง การงานทุกอย่างที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยอมรับไม่ว่าจะเป็นทั้งภายในหรือภายนอก ซึ่งจะไม่ถือว่าเป็นอิบาดะฮ์ที่แท้จริงหากอิบาดะฮ์นั้นปราศจากรักและนอบน้อมต่ออัลลอฮ์ ﷻ

ดังนั้น การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การทำหัจญ์ การพูดดี การปฏิบัติสัญญา การสั่งใช้ในสิ่งที่ดี การสั่งห้ามในสิ่งที่ชั่ว การทำความดีกับบิดามารดา การทำความดีกับญาติเพื่อนบ้าน การช่วยเหลือเด็กกำพร้าและยากจน การศุอาร์ท์ การซิกิร และการอ่านกุรอาน เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ อิบาดะฮ์ภายนอก ส่วนการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล การรักอัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์ การยำเกรงต่ออัลลอฮ์ การบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ การซุโกร์ต่ออัลลอฮ์และการมอบหมายต่ออัลลอฮ์เป็นต้นซึ่งทั้งหมดนี้คือ อิบาดะฮ์ภายใน

สิ่งที่มีมุสตะฮิล หมายถึง สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ที่จะเกิดขึ้นกับอัลลอฮ์ ﷻ อาทิ เช่น ความโง่ ความอ่อนแอ ความตาย ความบอด ความหนวก การเป็นใบ้ ความสูญสลาย ความไม่มี ความขัดสน และความเสมอเหมือน เป็นต้น (al-Safārīniy, 1982 : 1/263)

โดยหลักฐานและความคิด ได้ปฏิเสธสิ่ง ที่เป็นมุสตะฮิล ต่ออัลลอฮ์ ในหลายอายะฮ์ด้วยกัน เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 11)

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะฮ์อัซซุรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ : 11)¹

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ใช้สำนวนที่หลากหลายในการปฏิเสธสิ่งที่เป็นมุสตะฮิลต่อพระองค์ ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว

สิ่งฮารุสในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่ชอบด้วยบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ กล่าวคือ พระองค์ทรงสิทธิ์ที่จะเลือกกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ โดยที่ไม่มีการบังคับสำหรับพระองค์แต่อย่างใด อาทิ เช่น การทรงสร้าง การให้เกิด การให้ปัจจัยยังชีพ การให้เจ็บ และการให้ตาย เป็นต้นซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งฮารุสสำหรับพระองค์ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾

(سورة الحج : بعض من آية 14)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์ทรงกระทำสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์: 14)²

สิ่งที่วาญิบของพระองค์ทั้งหมดจำเป็นต่อมุกัลลัฟทุกคนจะต้องยึดมั่นและศรัทธาอย่างแน่วแน่ไม่อนุญาติปฏิเสธโดยเด็ดขาด สิ่งที่เป็นมุสตะฮิลจำเป็นจะต้องปฏิเสธโดยสิ้นเชิง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่สมควรกับพระองค์ ส่วนที่เป็นญออซจะต้องศรัทธาเหมือนกับสิ่งวาญิบ

4.4.2 ความหมายมุกัลลัฟ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายมุกัลลัฟว่า³

"(دان كتهوى) أولهم بهوس مكلف ايت يائت يغ بالغ لأك بر عقل سجهترا فنجدران دان جكلو فندغر أتو فغليهت سمات ٢ سكاليفون دان لأك يغ سمفى أكندى أوله دعوة بغكة رسول كفدان"

แปลว่า“และพึงทราบเถิดว่า แท้จริงมุกัลลัฟนั้นคือ ผู้ที่บรรลุดุสตาบภาวะ มีสติปัญญา มีอวัยวะสัมผัสที่สมบูรณ์ หากมีการฟังหรือการมองเห็นเท่านั้นก็เพียงพอและเป็นผู้ที่ได้รับการตะอวะฮ์ของเราที่สุดด้วย”

การเข้าใจคำว่า “มุกัลลัฟ” จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. มุกัลลัฟเชิงภาษา

คำว่า “มุกัลลัฟ” (مُكَلَّفٌ) เป็นภาษาอาหรับ มาในรูปอิสมุลมัฟอูล (นามของผู้กระทำ) มาจากรากศัพท์ของคำว่า مُكَلَّفٌ مُكَلَّفٌ مُكَلَّفٌ อ่านว่า กัลละพะ ยุกัลลิลิฟุ

¹ หมายความว่าเหมือนกันในสุเราะฮ์มัรยัม อายะฮ์ที่ ๖๕ สุเราะฮ์อันนะหฺล อายะฮ์ที่ ๗๖ สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๒ สุเราะฮ์อัลอิลลาศ อายะฮ์ที่ ๓-๔ และสุเราะฮ์อัลฟุรกอน อายะฮ์ที่ ๒

² หมายความว่าเหมือนกันในสุเราะฮ์อัลอินชาน อายะฮ์ที่ ๓๐ และสุเราะฮ์อัลเกาะคือศ อายะฮ์ที่ ๖๘

³ Tuan Mināl, n.d. : 11.

ตักลีฟน มุกัลลีฟน มุกัลละฟน มีความหมายเชิงภาษา คือ ผู้ถูกให้รับผิดชอบ ผู้ถูกให้ปฏิบัติหน้าที่ ผู้ถูกผูกมัด ผู้ถูกบังคับ ผู้ถูกมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน และผู้ถูกให้แบกภาระ (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 795)¹.

ข. มุกัลลีฟเชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิงวิชาการนั้น สามารถจำแนกความหมายของ “มุกัลลีฟ”

ออกเป็นดังนี้

1. มุกัลลีฟ หมายถึง ผู้บรรลุนิติภาวะ ผู้มีสติปัญญา ผู้มีความจำ ไม่ถูกบังคับ ผู้ซึ่งเข้าใจคำสั่งศาสนา และได้รับการตอวะฮีย์ (al-Khatīb al-Sharbīniy, 1994 : 2/209)².
2. มุกัลลีฟ หมายถึง ผู้ถูกเสนอด้วยคำสั่งใช้หรือคำสั่งห้าม (Muhammad bin Abī al-Fath, 2003 : 1/135).
3. มุกัลลีฟ หมายถึง ผู้ถูกเสนอให้รับภาระทางศาสนาจากคำสั่งใช้และคำสั่งห้ามต่าง ๆ ซึ่งผลจะติดตามมาด้วยการตอบแทนและโทษ (Wizārat al-Auqāf, 1404 : 15/54).

ดังนั้น มุกัลลีฟ หมายถึง ผู้ถูกให้รับผิดชอบทางศาสนา กล่าวคือ ผู้บรรลุนิติภาวะ มีสติปัญญา มีความจำดี ไม่ถูกบังคับ และได้มีการตอวะฮีย์ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของต่วนมีนาล

4.4.3 การบรรลุนิติภาวะ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการบรรลุนิติภาวะว่า³

"برمول بالغ كائق ٢ ايت دغن دوا فركارا فرتما دغن كلور منى دغن برمفى اتو لايث
 كمدين درفد تمام عمرث سميلن تاهن دان كدواث دغن تمام عمرث ليم بلس تاهن مك دوا
 علامة اين فد كائق ٢ لاكى ٢ دان فرمفون يعنى برسكتو فد لاكى ٢ دان فرمفون دان
 دلبيهن فد فرمفون دغن حيض كمدين درفد سمفرننا سميلن تاهن تقريب تياد مغاف
 كور غ ليم بلس هارى جاغن ليه درفد ث"

แปลว่า “การบรรลุนิติภาวะของเด็ก ๆ นั้นด้วยสองประการคือ หนึ่งโดยการออกนํ้ากามด้วยการฝันหรือโดยวิธีอื่นหลังจากครบอายุ ๙ ปี สองโดยวิธีการครบอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ ซึ่งทั้งสองสัญญาณนี้จะใช้กับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง กล่าวคือ เหมือนกันทั้งสอง และเพิ่มอีกสำหรับผู้หญิงด้วยการมาประจำเดือนหลังจากครบอายุ ๙ ปี โดยประมาณหากขาด ๑๕ วันไม่เป็นไรแต่ห้ามเกินกว่านั้น”

การบรรลุนิติภาวะจะประกอบด้วยสัญญาณดังนี้ คือ

¹ ดูเพิ่มเติมใน (Ahmad Muktar, 2008 : 3/1950 ; Rinharat Bitar An Duzi, 2000 : 9/130).

² ดูเพิ่มเติมใน (al-Ramliyy, 1984 : 3/239 ; Ibn Abidīn, 1992 : 2/247 ; Abū Zar‘ah, 2004: 1/29 ; Abū al-Husin, 2000 : 8/520; Abū al-Munzir, 2011 : 1/40 ; Abd al-Karim bin ‘Aliy, 1999 : 1/258 ; Ibn Qudamah, 2002 : 1/100).

³ Tuan Mināl, n.d. : 12..

1. สัญญาร่วมกันระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง ได้แก่ การครบอายุ ๑๕ ปี การงอกขน
ใต้ร่มผ้า และการฟันเป็ยก

หลักฐานของการครบอายุ ๑๕ ปี

ฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((عَرَضَهُ يَوْمَ
أُحُدٍ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِ عَشْرَةَ سَنَةً، فَلَمْ يُجْزِهِ، وَعَرَضَهُ يَوْمَ الْخَنْدَقِ، وَهُوَ ابْنُ خَمْسِ
عَشْرَةَ سَنَةً، فَأَجَازَهُ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 4097 وأبو داود ، د. ت : 2957)

ความว่า : จากอิบนุ อุมัร “แท้จริงท่านนะบี ﷺ ได้มีการเสนอท่านในวัน
สงครามอุหุดและในขณะนั้นท่านมีอายุ ๑๔ ปี ปรากฏว่าไม่อนุญาตให้กับ
ท่าน และได้มีการเสนอท่านอีกในวันสงครามค็อนด็อกและในขณะนั้นท่าน
มีอายุ ๑๕ ปี ปรากฏว่าได้อนุญาตให้กับท่าน”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 4097 ; Abū Dāwūd, n.d. : 2957)

คำบ่งชี้จากฮะดีษ คือ คำว่า ((وَهُوَ ابْنُ خَمْسِ عَشْرَةَ سَنَةً))

หลักฐานของการงอกขนใต้ร่มผ้า

ฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

عَنْ عَطِيَّةِ الْقُرْظِيِّ، قَالَ: ((كُنْتُ مِنْ سِبْيِ بَنِي قُرَيْظَةَ، فَكَانُوا يَنْظُرُونَ، فَمَنْ
أَنْبَتَ الشَّعْرَ قُتِلَ، وَمَنْ لَمْ يُنْبِتْ لَمْ يُقْتَلْ، فَكُنْتُ فِيْمَنْ لَمْ يُنْبِتْ))

(أخرجه أبو داود ، د. ت : 4404 والترمذي ، د. ت : 1584)

ความว่า : จากอะฏีเยฮ์ อัสกูเราะฮ์ซี ท่านกล่าวว่า “ฉันได้เป็นหนึ่งใน
บรรดาเชลยศึกของบะนีกุร็อยซ็อยฮ์ แล้วพวกเขากำลังพิจารณา ผู้ใดที่งอก
ขนแล้วถูกฆ่าและผู้ใดที่ยังไม่งอกไม่ถูกฆ่า ปรากฏว่าฉันได้อยู่ในบรรดาผู้ที่
ยังไม่ได้งอก”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 4404 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 1584)²

คำบ่งชี้จากฮะดีษ คือ คำว่า ((فَمَنْ أَنْبَتَ الشَّعْرَ))

หลักฐานของการฟันเป็ยก³

ฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฏีเยฮ์ อัสกูเราะฮ์ซี เป็นเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่งเสียชีวิตในระหว่างปี ฮ.ศ. ๖๑-๗๑ (al-Dhahabiy, 2002 : 2/681).

² อะบู อีซากล่าวว่า เป็นฮะดีษ ฮะสันเศาะฮี้ฮ์

³ การฟันเป็ยกมีกล่าวไว้ในอัลกุรอาน สุเราะฮ์อันนุร आयะฮ์ที่ ๕๙

عَنْ عَائِشَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: "رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَخْتَلِمَ، وَعَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الْمَعْتُورِ حَتَّى يَعْقَلَ"

(أخرجه أحمد ، 2001 : 24703 : البيهقي ، 2001 : 11453)

ความว่า : “จากท่านหญิงอาอิชะฮ์ จากท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า “ปากกาได้ถูกยกจาก ๓ ประการคือ จากเด็กจนกว่าเขาจะฝึนเปียก จากผู้นอนจนกว่าเขาจะตื่นและจากการเป็นคนวิกลจริตจนกว่าเขาจะมีสติปัญญา”

(บันทึกโดย Ahmad, 2001 : 24703 ; al-Baihaqi, 2001 : 11453)¹

คำบ่งชี้จากฮะดีษ คือ คำว่า

((عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَخْتَلِمَ))

2. สัญญาณเฉพาะผู้หญิง ได้แก่ การตั้งครรรภ์ การมีประจำเดือน (Majmū'at min al-Bāhithīn, 1433 : 1/69 ; al-Tuwayjiri, 2010 : 1/448).

หลักฐานของการตั้งครรรภ์

﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ﴿٦﴾﴾

(سورة الطارق : آية 5-6)

ความว่า : “ดั่งนั้นมนุษย์จงใคร่ตรองดูซิว่าเขาถูกบังเกิดมาจากอะไร เขาถูกบังเกิดมาจากน้ำที่พุ่งออกมา”

(สุเราะฮ์อัลฏอริก : อายะฮ์ ๕-๖)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ﴾ อิบน์ กะซีร์ อธิบายว่าหมายถึง น้ำกามที่พุ่งออกมาจากผู้ชายและผู้หญิง แล้วทั้งสองนั้นทำให้คลอดบุตรโดยการอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ (Ibn Kathīr, 1993 : 8/375)

หลักฐานของการมีประจำเดือน

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: ((لَا يُغْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ))

(أخرجه أبو داود ، د. ت : 641 وابن ماجه ، د. ت : 655)

ความว่า : “จากท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า “อัลลอฮ์จะไม่ทรงตอบรับการละหมาดของผู้มีประจำเดือน นอกจากกับผู้ที่ใส่ผ้าคลุมศีรษะ”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 641 ; Ibn Mājah, n.d. : 655)

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮีฮ (al-Albāniy, 1985 : 1450).

คำบ่งชี้จากฮะดีษ คือ คำว่า ((صَلَاةٌ حَائِضٌ))

สัญญาณต่าง ๆ ที่แสดงถึงการบรรลุนิติภาวะดังที่ปรากฏในฮะดีษที่ได้กล่าวมา เป็นหลักฐานอย่างชัดเจนถึงเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือของชัยคฺต่วนมินาล

4.4.4 สิ่งที่ว่าญิบกับผู้ปกครองมีต่อลูก

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่ว่าญิบกับผู้ปกครองมีต่อลูกว่า¹

"واجب أتس ولي كاتق ٢ مغاجر اكن انقن اكن برغغغ و اجب بك ذات الله تعالى دان

برغغغ مستحيل أتسن دان برغغغ هارس بكئث"

แปลว่า “วาญิบสำหรับวะลีที่เป็นผู้ปกครองของเด็กทุกคนจะต้องสอนลูกของเขาสิ่งที่ว่าญิบสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ สิ่งที่ไม่สุตะฮัลกับพระองค์และสิ่งที่ฮารุสสำหรับพระองค์”

ผู้ปกครองทุกคนจะต้องอบรมสั่งสอนบรรดาลูกหลานให้รู้จักอัลลอฮ์และศรัทธาต่อพระองค์อย่างแน่วแน่ เนื่องจากการรู้จักอัลลอฮ์และศรัทธาต่อพระองค์นั้นเป็นแก่นแท้ของอิสลาม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ

وَمَثُوبَكُمْ ۗ ﴾

(سورة محمد : آية 19)

ความว่า : “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้)

นอกจากอัลลอฮ์และจงขอร้องภัยโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรมของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุฮัมมัด : อายะฮ์ 19)

การเรียนรู้ การยอมรับและการศรัทธาต่อ อัลลอฮ์ที่ปรากฏในอัลกุรอาน ด้วยประโยคคำสั่ง โดยตามหลักภาษาอาหรับ คำสั่งเป็นวาญิบ อัญญาอะบะรีย (al-Tabariy, 1997 : 11/317) ได้อธิบายอายะฮ์นี้ว่า “ พึงรู้เถิดโอ้ศาสนทูตของฉันว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่ท่านและสิ่งถูกสร้างทั้งหลายทำการเคารพภักดีโดยเที่ยงแท้ นอกจาก อัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว ผู้ซึ่งทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งมวล” เช่นเดียวกันกับอัลลาละกาอีย (al-Lalākā'iy, 1411 : 2/193) ที่กล่าวว่า “ดั่งนั้นแท้จริงสิ่งที่จำเป็นที่สุดสำหรับมนุษยชาติคือการรู้จักและการยึดมั่นในเรื่องของศาสนาและสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้แก่ปวงป่าวของพระองค์คือการเข้าใจเตาฮีดและคุณลักษณะของพระองค์”

¹ Tuan Mināl, n.d. : 12.

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับหลักการแรกที่มีสลิมทุกคนจะต้องยึดมั่นและทำหน้าที่เรียกร้องเชิญชวนมวลมนุษยสู่อิสลาม คือ การรู้จักอัลลอฮ์และยอมรับในความเอเกะของพระองค์ ดังปรากฏในอะดีษ

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذَ إِلَى الْيَمَنِ قَالَ لَهُ ((إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ فَلْيُكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُؤَخِّدُوا اللَّهَ تَعَالَى...))

(أخرجها البخاري ، 1997 : بعض من حديث 7372)

ความว่า : จากอิบนุ อับบาส ﷺ เล่าว่าเมื่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ส่งมุอาซไปที่ยะมันท่านได้กล่าวกับเขา : “ ที่ท่านไปนั้นจงไปหาชนชาติชาวคัมภีร์ สิ่งแรกที่จะต้องทำคือ การเรียกร้องพวกเขาไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวแห่งอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสูงส่ง...”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 7372)

คำบ่งชี้จากอะดีษ คือ คำว่า ((أَنْ يُؤَخِّدُوا اللَّهَ تَعَالَى))

สิ่งแรกที่จำเป็นที่สุดและวาญิบสำหรับมนุษย์คือ กล่าวคำปฏิญาณทั้งสองว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์ ดังนั้น การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และยอมรับในความเคารพภักดีหรืออิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์เพียงองค์เดียวนั้นคือ แก่นแท้และจุดสุดยอดของเตาฮีดซึ่งมีความประเสริฐและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ จะต้องศรัทธาในสามด้านคือ

1) การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในความเป็นพระเจ้าของพระองค์ (รูบียยะฮ์) คือ การยอมรับว่าอัลลอฮ์ทรงมีจริง พระองค์คือผู้ทรงเอเกะและพระองค์เท่านั้นเป็นผู้ทรงสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายบนโลกนี้ และพระองค์เท่านั้นคือผู้บริหารและผู้มีสิทธิ์ในการครอบครองสรรพสิ่งดังกล่าว พระองค์คือผู้ทรงสร้างเพียงพระองค์เดียว ทุกอย่างจะอยู่ในความประสงค์ของพระองค์เท่านั้น

2) การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องการเคารพภักดีต่อพระองค์ (อูลูฮียยะฮ์) คือ การเชื่อมั่นว่า อัลลอฮ์เท่านั้นคือพระเจ้าที่แท้จริง ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ ไม่มีพระเจ้าองค์ใดที่คู่ควรแก่การเคารพภักดีอีกแล้ว ไม่มีการมอบหมายนอกจากพระองค์เท่านั้น ไม่มีการวิงวอนขอความช่วยเหลือให้พ้นทุกข์หรือเพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายใดๆ ยกเว้นจากพระองค์เท่านั้น ไม่มีการบนบานนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น ทุกการกระทำด้านศาสนกิจต้องมอบหมายไปยังพระองค์เท่านั้น

3) การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ (อัลอัสมَاءُ วิชาศิปาต) หมายถึง การเชื่อมั่นว่า อัลลอฮ์ทรงมีพระนามต่าง ๆ ที่ดีงาม มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์และสูงส่ง พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความบกพร่องทั้งสิ้น

4.4.5 สิ่งที่ว่าญิบกับสามีมีต่อภรรยา

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่ว่าญิบกับสามีมีต่อภรรยาว่า¹

"دمكين لاك واجب اتس سوامى مغاجر اكن استرث"

แปลว่า “ เช่นเดียวกันกับสามีว่าญิบต้องสอนภรรยาของเขา (คือสิ่งที่ว่าญิบ สิ่งที่มีสุตะฮิลและสิ่งที่ยารูสสำหรับอัลลอฮ์)”

สามีมีหน้าที่รับผิดชอบและอบรมสั่งสอนภรรยาซึ่งเป็นสิ่งว่าญิบตามหลักอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัจจัยยังชีพ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ตลอดจนความทุกข์สุขต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้นจะต้องสั่งสอน อบรมความรู้ทางศาสนา โดยเฉพาะเรื่องอะกีดะฮ์ซึ่งเป็นเรื่องหลักในศาสนาอิสลามที่มนุษย์ทุกคนว่าญิบต้องเรียนรู้และศรัทธา

การปฏิบัติหน้าที่ของสามีต่อภรรยาทั้งที่เกี่ยวข้องการใช้ชีวิตคู่ การรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นต้น ปรากฏจากหะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ²

ดังนั้น ว่าญิบกับสามีต้องสั่งสอนภรรยาของเขาให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาต่อพระองค์ เช่นเหมือนกับหน้าที่ของผู้ปกครองที่ต่อลูกตั้งแต่อธิบายก่อนหน้านี

4.4.6 สิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟว่า³

"اختلاف علماء فديغ أول ٢ واجب اتس مكلف ايت (برمول) قول يغد فيله أوله محققون"

بهوسن أول ٢ يغ واجب ايت معرفة يعنى يغفر تما ٢ فرض اتس مانس ايت معرفة الله دان معرفة سكل رسولن"

แปลว่า “ อุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟ ทัศนะที่ถูกเลือกโดยกลุ่มมุฮักกิกัน (กลุ่มที่ทำหน้าที่พิสูจน์) สิ่งแรกที่ว่าญิบนั้นคือการรู้จักกล่าวคือ สิ่งแรกที่ถูกพรัฏฐ์ให้กับมนุษย์นั้นคือ การรู้จักอัลลอฮ์และการรู้จักบรรดาเราะสุลของพระองค์”

อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟออกเป็น ๒ กลุ่มด้วยกันคือ

¹ Tuan Mināl, n.d. : 12.

² ดูหะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 893 ; Muslim, n.d. : 1829).

³ Tuan Mināl, n.d. : 13.

1. กลุ่มสะลัฟมีความเห็นว่า สิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟคือ การกล่าวชะฮาดะฮ์หรือ การกล่าวคำปฏิญาณว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์และ แท้จริงมุฮัมมัดคือเราะสุลของอัลลอฮ์ดังที่ปรากฏจากชะติษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านกล่าวว่า

((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ
اللَّهِ))

(أخرج هالبخاري ، 1997 : 25 ; مسلم ، 1996 : 22)

ความว่า : “ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะ ปฏิญาณว่า : แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจาก อัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดคือศาสนทูตของอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 25 ; Muslim, 1996 : 22)¹

คำบ่งชี้จากชะติษ คือ คำว่า ((حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا
رَسُولُ اللَّهِ))

กลุ่มสะลัฟยืนยันว่า การรู้จักอัลลอฮ์นั้นเป็นสัจยัตญาณของมนุษย์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรง สร้างขึ้นมา ที่จะต้องยอมรับในความเป็นพระเจ้าของอัลลอฮ์ ﷻ โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการสังเกต หรือพิจารณาที่หลักฐานในการที่จะรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

(سورة الروم : آية 30)

ความว่า : “โดยเป็นธรรมชาติของอัลลอฮ์ซึ่งพระองค์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมา (โดยให้อยู่ในธรรมชาติคือการให้ความเป็นเอกภาพแต่อัลลอฮ์องค์เดียว) ไม่ มีการเปลี่ยนแปลงในการสร้างของอัลลอฮ์นั้นคือ ศาสนาอันเที่ยงตรงแต่ ส่วนมากของมนุษย์ไม่รู้”

(สูเราะฮ์อิรรัม : อายะฮ์ ๓๐)²

คำบ่งชี้จากอายะฮ์นี้ คือ คำว่า ﴿فَطَرَتِ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾

2. กลุ่มมุตะกัลลิมีน (มุตะซึละฮ์ มาตุรีดียะฮ์และอะซาอิเราะฮ์) มีความเห็นว่า สิ่ง แรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟคือ การสังเกต (อันนะซร์) หมายถึง การสังเกตสิ่งถูกสร้างต่างๆ ที่บ่งบอกถึง การมีผู้ทรงสร้างโดยใช้หลักตรรกวิทยาในการเข้าใจ และมีความเข้าใจว่าด้วยวิธีนี้ทำให้รู้จักอัลลอฮ์

¹ ดูเพิ่มเติมความหมายชะติษเดียวกัน (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1496).

² ดูความหมายเดียวกันจากชะติษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1385 ; Muslim, 1996 : 2865).

อะบูฮายิม จากมุตะซึละฮ์มีทัศนะว่า แท้จริงสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟคือ การล้งเล (อ็ชซั๊ก) ในอัลลอฮ์ (al-Eijiy, n.d.: 32; al-Juwainiy, 1407: 31) หมายถึง ก่อนการสร้างความมั่นใจ บางอุละมาอ์อะฮาอิเราะฮ์มีความเห็นว่าการรู้อัลลอฮ์ต้องประกอบด้วยประการต่างๆ ดังนี้

- 1) แท้จริงสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟ คือ การรู้จักอัลลอฮ์
- 2) แท้จริงสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟ คือ การสังเกตที่นำไปสู่การรู้จักอัลลอฮ์
- 3) แท้จริงสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟ คือ ความตั้งใจของการสังเกต

ความแตกต่างมุมมองของอุละมาอ์อะฮาอิเราะฮ์ข้างต้นเป็นการแตกต่างในประโยค คำพูดเท่านั้น ซึ่งสามารถรวมประโยคได้ดังนี้ คือ สิ่งแรกที่ว่าญิบในสิ่งที่ปรารถนานั้น คือ การรู้จักอัลลอฮ์ ส่วนสิ่งแรกที่ว่าญิบในการใช้ชีวิตที่ไกล คือ การสังเกต และสิ่งแรกที่ว่าญิบในการใช้ชีวิตที่ไกล คือ ความตั้งใจของการสังเกต (al-Eijiy, n.d.: 32 ; al-Baijuriy, n.d.: 32)

กอฎีย์ अबดุลญับบาร์¹ จากมุตะซึละฮ์กล่าวว่า การรู้จักอัลลอฮ์นั้นจะไม่เกิดขึ้นวัน แต่ด้วยเหตุผลทางสติปัญญา (Qādī ‘Abd al-Jabbar, 1384 : 26) เช่นเดียวกับอ็ชชะฮ์รอศตานีย์² เล่าว่าพวกมุตะซึละฮ์มีความเห็นพ้องกันว่าหลักของการรู้จักอัลลอฮ์และการซุโกรอนิมัตนั้นเป็นสิ่งที่ว่าญิบมาก่อนการฟัง (จากกิตาบ ฮะดีษและอิจมาอ์) ความดีและความชั่วนั้นจำเป็นต้องเข้าใจด้วย สติปัญญาอย่างแน่นอน (al-Shahrastāniy, 1976 : 1/45)

กลุ่มสะลัฟมีความเข้าใจว่าการรู้จักอัลลอฮ์เป็นสัจชาตญาณของมนุษย์อยู่แล้ว ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างบนสัจชาตญาณแห่งการยอมรับในความเป็นเจ้าของพระองค์ มนุษย์ไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามด้วยสติปัญญาในการค้นหาอัลลอฮ์โดยวิธีการสังเกตหรือพิจารณาจากสิ่งถูกสร้างต่างๆ ตามแนวทางของอะฮลิละกะลาม โดยแท้จริงกลุ่มสะลัฟไม่ได้ปฏิเสธการใช้สติปัญญาในการสังเกตหรือพิจารณาสิ่งถูกสร้างเพื่อให้เกิดความเข้าใจเพิ่มเติม แต่ไม่ใช่สิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟต้องปฏิบัติ นอกจากผู้ที่สัจชาตญาณได้ถูกปิดกั้นทำลายจนไม่สามารถที่จะเข้าใจและรู้จักอัลลอฮ์ได้วันแต่ต้องใช้ชีวิตการสังเกตหรือการพิจารณาในการเข้าใจ

ส่วนกลุ่มอะฮลิละกะลามมีความเข้าใจว่าการรู้จักอัลลอฮ์ไม่ใช่เป็นความจำเป็นของ สัจชาตญาณ แต่เป็นความพยายามของมนุษย์ที่ใช้สติปัญญาในการสังเกตหรือพิจารณาจากสิ่งถูกสร้างที่ทำให้เกิดการยอมรับในที่สุดว่าต้องมีผู้ทรงสร้างและผู้ทรงสร้างที่แท้จริงนั้นคืออัลลอฮ์ ด้วยเหตุนี้จึงถือว่าสิ่งแรกที่ว่าญิบกับมุกัลลัฟทุกคนคือการสังเกตหรือการพิจารณาที่นำไปสู่ต่อการรู้จักอัลลอฮ์

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฮะสัน अबดุลญับบาร์ เป็น อะฮมัด เป็น अबดุลญับบาร์ เป็น อะฮมัด อัลฮัมดานีย์ อัลอิสตะรอบาดีเย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔15 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/244 ; al-Zirikliy, 2002 : 3/273).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู อัลฟัทห มุฮัมมัด เป็น अबดุลกะรีม เป็น อะบี บักร อะฮมัด อ็ชชะฮ์รอศตานีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 548 (al-Zirikliy, 2002 : 6/215)

ในความเป็นจริงคำกล่าวนั้นเป็นคำพูดมาจากมุตะซึละฮ์โดยความเห็นชอบของมาตุรีดียะฮ์และอะชาอิเราะฮ์

4.4.7 ความหมายและประเภทของอาลัม (عالم)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของอาลัม (عالم) ว่า¹

"برمول عالم² این بر او به ۲ این دنما کن قضیه صغری (دان تیف ۲) یغیر او به ۲ ایه بهارو این دنما کن قضیه کبری مک نتیجهن ایت برمول عالم این بهارو"

แปลว่า “อาลัมนี้มีการเปลี่ยนแปลง นี้เรียกว่าประเด็นปัญหาเล็ก (قضیه صغری) และทุกสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นคือสิ่งใหม่ นี้เรียกว่าประเด็นปัญหาใหญ่ (قضیه کبری) ดังนั้น มีผลสรุปว่า อาลัมนี้ คือ สิ่งใหม่”

การเข้าใจอาลัม (عالم) จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อาลัมเชิงภาษา

คำว่า “อาลัม” (عالم) เป็นคำภาษาอาหรับมารากรากศัพท์ของคำว่า “อะละมะ”

(عَلَّمَ) แปลว่า รู้ด้วยเครื่องหมายหรือสัญญาณ “อะละมุน” (عَلْمٌ) และ “อะลามะฮ์” (عَلَامَةٌ) แปลว่า เครื่องหมายหรือสัญญาณ

“อาลัม” (عالم) เป็นคำเอกพจน์และคำว่า “อาละมุน” (عَلْمٌ) และ “อะวาลิม” (عَالِمٌ) เป็นคำพหูพจน์ แปลว่า มนุษย์ สิ่งที่ถูกสร้าง และสิ่งที่อยู่ในจักรวาลทั้งหมด (al-khalil bin Ahmad, n.d. : 2/153)³

ทั้งคำว่า อาลัม อะละมุน และอะวาลิมด้านภาษา หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างทั้งหมด ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม

ข. อาลัมเชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิงวิชาการของ “อาลัม” (عالم) นั้นบรรดาอุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

1) อุละมาอ์สะลัฟ ได้กล่าวว่า คำ “อาลัม” (عالم) นั้นไม่ปรากฏในอัลกุรอาน อัซสูนนะฮ์และคำพูดของเศาะฮาบะฮ์ แต่ที่ปรากฏคือ คำว่า “อัลอะลามีน” (العالمین) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾

¹ Tuan Mināl, n.d. : 14.

² “عالم” (อาลัม) เป็นคำภาษาอาหรับมารากรากศัพท์ของคำว่า “عَلَّمَ” (อะละมะ)

³ ดูเพิ่มเติม (al-Fārābiy, 1987 : 5/1991 ; Ibn Manzūr, 1993 : 12/420 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 2/624).

(سورة الفاتحة : آية 2)

ความว่า : “การสรรเสริญทั้งหลายนั้น เป็นสิทธิของอัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าแห่งสากลโลก”

(สุเราะฮ์อัลฟาติฮะฮ์ : อายะฮ์ ๒)¹

ในอัสสุนนะฮ์ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวว่า

((حَتَّى يَضَعَ فِيهَا رَبُّ الْعَالَمِينَ قَدَمَهُ))

(أخرجه البخاري ، 1997 : 7384)

ความว่า : “จนกว่าพระเจ้าแห่งสากลโลกจะวางพระบาทของพระองค์ใน
นั้น”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7384)

อุละมาฮ์สะลัฟได้ให้ความหมายของ “อัลอะลามีน” (العالمين) คือ โฉินและมนุษย์ สิ่ง
ถูกสร้างทั้งหมด ประชาชาติในแต่ละสมัย และเป็นพหุพจน์ของ “อาลัม” (عالم) หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ใน
ในจักรวาลนอกเหนือจากอัลลอฮ์ (al-Ṭabariy, 1997 : 1/63)².

2) อุละมาฮ์มุตะกัลลิมีนให้ความหมายของ “อาลัม” (عالم) สองความหมายคือ ทุก
สิ่งที่มีอยู่ในจักรวาลนอกเหนือจากอัลลอฮ์ตามความหมายของสะลัฟ ทั้งยังกล่าวอีกว่าหมายถึงวัตถุ
และคุณลักษณะต่างๆ ตามความหมายของเคาะลัฟ (al-Rāziy, 1990: 1/186; al-Juwainiy, 1987: 86).

3) นักปรัชญาให้ความหมายของ “อาลัม” (عالم) คือ กลุ่มของมวลสารธรรมชาติ
ของโลกทั้งหมด (ʿĀmal binti ʿAbd al-Aziz, n.d. : 1/286).

4) อะฮฺลุลวะฮฺดะฮ์ให้ความหมายของ “อาลัม” (عالم) คือ ความจริงที่ปรากฏด้วย
คุณลักษณะต่างๆ ของสิ่งนั้น (ʿĀmal binti ʿAbd al-Aziz, n.d. : 1/287).

ความหมายของ “อาลัม” (عالم) ที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าอุละมาฮ์มุตะกัลลิมีนส่วนใหญ่ให้ความหมายของอาลัมสอดคล้องกับความหมายของอุละมาฮ์สะลัฟ กล่าวคือ ทุกสิ่งที่มีอยู่ใน
จักรวาลนอกเหนือจากอัลลอฮ์และยังมีบางส่วนให้ความหมายว่า วัตถุและคุณลักษณะต่างๆ ซึ่ง
แตกต่างกับนิยามของนักปรัชญาที่ไม่นับว่าสติปัญญาและจิตใจเป็นอาลัม ดังนั้น อาลัมในความหมาย
ของนักปรัชญานั้นไม่ใช่ทั้งหมดสิ่งที่มีอยู่ในจักรวาลนอกเหนือจากอัลลอฮ์คืออาลัม ไม่ต่างกับอะฮฺลุล
วะฮฺดะฮ์ที่เข้าใจว่าอาลัมคือ การมีอย่างชัดแจ้งของอัลลอฮ์ ﷻ

ส่วนนิยามของผู้แตงั้น ไม่ต่างกับนิยามของอุละมาฮ์มุตะกัลลิมีนบางส่วนที่ให้ความ
ว่า อาลัมคือ วัตถุและคุณลักษณะต่างๆ ทั้งยังเข้าใจว่าทุกสิ่งใหม่จะไม่พ้นจากการเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง

¹ ความหมายเดียวกันในสุเราะฮ์อาลิอิมรอน อายะฮ์ ๔๒

² ดูเพิ่มเติมใน (al-Qurtūbiy, 1988 : 1/97 ; ʿIbn Kathīr, 1987 : 1/25 ; al-Shawkāniy, 1414 : 1/25).

และผู้ทรงสร้างที่แท้จริงนั้นคือ อัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งทั้งสองใช้สำนวนประโยคที่แตกต่างกัน แต่ความหมายคืออันหนึ่งเดียวกัน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงประเภทของอาลัมว่า

1

"مك عالم اية دوابها كى يغرما أعيان يغكدوا اعراض"

แปลว่า "อาลัมนั้นมี ๒ ประเภท ประเภทที่หนึ่งคือ อะอฺยาน (أعيان) ประเภทที่สองคือ อะอฺรอรอฎ (أعراض)"

เพื่อความกระจ่างในการเข้าใจศัพท์เทคนิคทั้งสองคำได้แก่ อะอฺยานและอะอฺรอรอฎผู้แต่งได้อธิบายดังนี้²

อะอฺยาน (أعيان) หมายถึง สสารที่ยืนหยัดกับตัวตนของมันเอง

อะอฺรอรอฎ (أعراض) หมายถึง คุณลักษณะต่างๆ ที่ยืนหยัดอยู่กับอะอฺยาน

บางอุละมาอ์กล่าวว่า "อาลัม" (عالم) นั้นมี ๓ ประเภท คือ

1. สิ่งต่าง ๆ ที่ยึดติดกับเนื้อที่ (สสาร)
2. คุณลักษณะต่าง ๆ ของสสาร
3. สิ่งที่ไม่ใช่สสารและคุณลักษณะต่าง ๆ ของมัน กล่าวคือ วิญญาณต่าง ๆ

การแบ่งประเภท "อาลัม" (عالم) ของผู้แต่งมีความแตกต่างกับทัศนะของอุลอร่าท่านอื่น กล่าวคือท่านมีทัศนะว่าอาลัมมี ๒ ประเภท ในขณะที่อุละมาอ์ท่านอื่นมีทัศนะว่า อาลัมนั้นมี ๓ ประเภท แต่มีความหมายเดียวกันคือ อาลัมนั่นเอง

4.5 การศรัทธาต่ออัลลอฮ์

หลังจาก อธิบายมุกัลลัฟ และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมุกัลลัฟ ผู้แต่งได้กล่าวถึง การศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่วาญิบ มุสตะฮิลและญาอิซ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.1 ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่วาญิบ ๒๐ ประการ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่วาญิบ ๒๐ ประการว่า⁴

"مك ستغه درفد برغيغ واجب بك توهن كيت جل وعزايه دوافوله صفة"

¹ Tuan Mināl, n.d. : 14 .

² หนังสือเดิม

³ al-Rāziy, 1990 : 1/186 .

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 15.

แปลว่า “ส่วนหนึ่งจากสิ่งที่วาญิบสำหรับพระเจ้าของเราผู้ทรงสูงส่งและเกรียงไกรนั้น คือ ๒๐ ศิฟาต (คุณลักษณะ)

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับศิฟาตที่วาญิบ ๒๐ ประการนั้นเหมือนกับการอธิบายของกอฎีย์ อัลบะกิลลานีย์¹ ในหนังสือตัมฮีด อัลอะวาอิล วัตลาคีศ อัลดะลาอิล (تمهيد الأوائل وتلخيص الدلائل)² และอิมาม อัลฆะฆะซาลี ในหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิติกออด (الإقتصاد في الاعتقاد)³ เช่นเดียวกับการอธิบายของอุละมาอ์ปัตตานีท่านอื่น ๆ อาทิ เช่น ซัยคุดาวูด อัลพะฆอนีย์ ในหนังสืออัตุรรุ อัสซะมิน (الدَّرُّ الثَّمِين)⁴ ซัยควันอะห์มัด อัลพะฆอนีย์ ในหนังสือฟะริตะฮ์ อัลฟะรออิด ฟิ อิลม อัลอะกออิด (فريدة الفرائد في علم العقائد)⁵ และซัยควันอิสมาอิล เป็น อัตุลกออดิร ในหนังสือบากูเราะฮ์ อัลอะมานีย์ (باكورة الأمانی)⁶ เป็นต้น การอธิบายที่ปรากฏในหนังสือข้างต้นพบว่าแตกต่างจากการอธิบายของอิมามอะบู อัลฮะสัน อัลอัซฮะรียะฮ์⁷ ที่มีทัศนะว่าศิฟาตที่วาญิบมี ๑๓ ประการ⁸ โดยไม่แยกศิฟาตมะอนะวียะฮ์ออกมาเป็นต่างหากจากศิฟาตมะอานีย์ เพราะถือว่าศิฟาตมะอานีย์กับศิฟาตมะอนะวียะฮ์คือหนึ่งเดียวไม่สามารถแยกออกกันได้

ศิฟาตที่วาญิบ ๒๐ ประการคือ วุญุด แปลว่า อัลลอฮ์ทรงมี กล่าวคือ การศรัทธาว่า อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงมีแน่นอนและไม่มีสิ่งอื่นใดมีอำนาจในการสร้างพระองค์⁹, กิตัม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงทรงดังเดิม กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงมีตั้งแต่ดั้งเดิมโดยหาจุดเริ่มมิได้ว่าพระองค์ทรงมีมาตั้งแต่เมื่อใด เพราะการทรงมีของพระองค์นั้นไม่มีการเริ่มต้น¹⁰, บะกออ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงถาวร กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีความมั่นคงถาวรตลอดไปโดยไม่มีจุดสิ้นสุด¹¹, มุกอลละพะตุฮ์ ลิลชะวาดิษ แปลว่า พระองค์ทรงต่างกับของใหม่ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะที่แตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่หรือสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหมด¹²,

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อัฎฎออยิบ เป็น มุฮัมมัด เป็น ญะอะฟิร อัลบัสรีเยฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๔๐๓ Zirikliy, 2000 : 17/190).

² al-Bāqillāniy, 1987 : 35-50.

³ al-Ghazāliy, 2003 : 46-98.

⁴ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 20-38.

⁵ Wan Ahmad al-Fataniy, n.d. : 5-11.

⁶ Wan Ismā'īl, n.d. : 7-22.

⁷ ผู้วิจัยไม่พบหนังสือของอิมามอะบูฮะสัน อัลอัซฮะรียะฮ์เองที่อธิบาย ๑๓ ศิฟาต

⁸ ดูรายละเอียดเพิ่มในหนังสือมัจญลีย์ อะฮฺลุล อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ วะมัจญลีย์ อัลอะฮาอิเราะฮฺ ฟิ เตฮาอียัต อัลลอฮฺ ตะอาลา (Khālid bin Abd al-Lāfif, 1990 : 2/542) และหาซียะฮฺ อะลา ซัรหฺ อัลเคาะรีเราะฮฺ อัลบะฮียะฮฺ (al-Sāwiy, n.d. : 32).

⁹ Tuan Mināl, n.d. : 16.

¹⁰ Tuan Mināl, n.d. : 18.

¹¹ Tuan Mināl, n.d. : 18.

¹² Tuan Mināl, n.d. : 18.

กियามุฮิบินฟีลีย์ แปลว่า พระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง พระองค์ไม่ต้องการผู้สร้าง ผู้ให้กำเนิดและไม่พึ่งพาอาศัยสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น¹ , ทั้งสิ้น¹ , ะฮดานียะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเอกะ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเอกะในเรื่องชาติ ศิพาทและการกระทำของพระองค์² , กุดเราะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงอาณาภาพ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีพลังและอาณาภาพที่จะบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลายให้เป็นไปตามความประสงค์ของพระองค์ได้³ , อีรอดะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเจตนา กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีเจตนาในการบันดาลสรรพสิ่งทั้งหลาย โดยไม่พลังเปลือหรือถูกบังคับ⁴ , อิลม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงรอบรู้ กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งในที่ลับและเปิดเผย ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต⁵ , ฮะยาฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเป็น กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเป็นอยู่ชั่วนิรันดร์ พระองค์ไม่ใช้วิญญูญาณและระบบการหายใจ พระองค์จะไม่ตายและไม่ดับสูญ⁶ , สัมอ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงได้ยิน กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงได้ยินทุกสิ่งทุกอย่าง⁷ , บะศร์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเห็น กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นที่ลับหรือเปิดเผย⁸ , กะลาม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงพูด กล่าวคือ การศรัทธาเชื่อมั่นว่าองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงพูด ซึ่งการพูดของพระองค์นั้นปราศจากอักษร เสียง ก่อน หลังและการเปลี่ยนแปลง⁹ , กาะดออัน อัลลอฮ์ตะอาลา อีตุ ยังกว่าสอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งอาณาภาพ, กาะดออันขอ ยังบรัก็ออันด็อก แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเจตนา, กาะดออันขอ ยังมัจตะฮวี แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งรอบรู้, กาะดออันขอ ยังฮีตูป แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเป็น, กาะดออันขอ ยังมีน คือจรั แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งได้ยิน, กาะดออันขอ ยังมือลีฮัต แปลว่า การที่พระองค์

¹ Tuan Mināl, n.d. : 20.

² Tuan Mināl, n.d. : 23 การอธิบายในลักษณะนี้เป็นการอธิบายที่สอดคล้องกับการแบ่งประเภทเตาฮีดตามทัศนะของอะชาอิเราะฮ์ กล่าวคือ เตาฮีดชาติ เตาฮีดศิพาท และเตาฮีดอัฟอาล

³ Tuan Mināl, n.d. : 24.

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 24.

⁵ Tuan Minal, n.d. : 28.

⁶ Tuan Mināl, n.d. : 30.

⁷ Tuan Mināl, n.d. : 31.

⁸ Tuan Mināl, n.d. : 31.

⁹ Tuan Mināl, n.d. : 31 การอธิบายในลักษณะนี้เป็นการอธิบายที่สอดคล้องกับทัศนะของเคาะลัฟที่เข้าใจว่ากะลามของอัลลอฮ์นั้นไม่มีอักษร ไม่มีเสียง ไม่มีก่อนและหลัง เป็นต้น ที่เรียกว่ากะลามนัฟสี หมายถึงคำพูดที่อยู่ด้านในซึ่งต่างกับทัศนะของสะลัฟที่เข้าใจว่ากะลามของอัลลอฮ์นั้นมีรูป มีเสียงสามารถได้ยินและเข้าใจแต่ไม่เหมือนกับกะลามหรือคำพูดของมนุษย์ทั้งหลาย

อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเห็น, กาะดออันขอ ยังบรฺกาตอ-กาตอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งพูด¹
(Tuan Minal, n.d. : 16-36).

ผู้แต่งได้แบ่งศิฟาตที่วาญิบออกเป็น ๔ ประเภท คือ

1. ศิฟัตนัฟสียะฮ์ หมายถึง ศิฟัตที่บ่งบอกถึงการมีอยู่ของพระองค์ มีความผูกพันกับ
กับษาคของพระองค์โดยไม่สามารถจะแยกออกจากษาคได้ คือ ศิฟัตวุญุด²
2. ศิฟาตสลับียะฮ์ หมายถึง ศิฟาตต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงการปฏิเสธกับคุณลักษณะ
ต่างๆ ที่ไม่ควรกับอัลลอฮ์ตะอาลา อันได้แก่ กิดัม แปลว่า ดั้งเดิม ปฏิเสธความใหม่, บะกอฮ์ แปลว่า
ถาวร ปฏิเสธความสิ้นสุด, มุคอละพะตฺฮฺ ลิลอะวาติษ แปลว่า พระองค์ทรงต่างกับของใหม่ ปฏิเสธ
ความเสมอเหมือนกับสิ่งใหม่, กิยามูฮฺบิบัฟลีฮ์ แปลว่า พระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง ปฏิเสธการ
พึ่งพิงกับผู้อื่น, วะฮดานียะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเอกะ ปฏิเสธการไม่เป็นหนึ่งของษาค ศิฟาตและการ
กระทำ³
3. ศิฟาตมะอานีย์ หมายถึง ศิฟาตที่คงอยู่กับษาคอัลลอฮ์ตะอาลา อันได้แก่
กุดเราะฮ์, อีรอดะฮ์, อิลม, ฮะยาฮ์, สัมอ, บะศร์, และกะลาม⁴
4. ศิฟาตมะนาวียะฮ์ หมายถึง ส่วนนที่บ่งบอกถึงสภาพของศิฟาตมะอานีย์ทั้ง ๗ ที่
อยู่กับอัลลอฮ์ ﷻ อันได้แก่ กาะดออัน อัลลอฮ์ตะอาลา อีตุ ยังกูวาโส, กาะดออันขอ ยังบรฺ
กือฮันดีอก, กาะดออันขอ ยังมิงตะฮฺวี, กาะดออันขอ ยังฮีดูป, กาะดออันขอ ยังมิงดีองร์,
กาะดออันขอ ยังมื่อลีฮ์ต และกาะดออันขอ ยังบรฺกาตอ-กาตอ⁵

การแบ่งศิฟาตที่วาญิบ ๒๐ ศิฟาตออกเป็น ๔ ประเภทปรากฏในการแบ่งของ
อุละมาอ์อะกิดะฮ์สมัยก่อน เช่น อิมามเขาะซาลีในหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิติกอด (الإقتصاد في
الإعتقاد)⁶ ชัยคฺ อัลสะนูสีในหนังสือซรัฮ อัลมุก็อดดีมาต (شرح المقدمات)⁷ และชัยคฺ อะลี

¹ กล่าวคือ การเข้าใจและการอธิบายศิฟาตมะอานีย์ของทั้ง ๗ ประการทำนองนี้เหมือนกับการเข้าใจและการอธิบายของศิฟาตมะอานีย์ทั้ง
7 ประการที่ผ่านมาเพียงแต่ศิฟาตมะอานีย์ของนั้นจะบอกถึงการที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งคุณลักษณะนั้น ๆ ตามที่คนๆ ที่เข้าใจว่า
มันเป็นศิฟาตที่ต่างจากศิฟาตมะอานีย์

² Tuan Minal, n.d. : 23.

³ Tuan Minal, n.d. : 23.

⁴ Tuan Minal, n.d. : 24.

⁵ Tuan Minal, n.d. : 35.

⁶ al-Ghazāli, 2003 : 31.

⁷ al-Sanūsiy, 2009 : 137.

อัลมุอ์คเคาะร¹ ในหนังสือตกริบ อัลบะอีด อีลา ญะฮะเราะฮ์ อัตเตอาฮีด (تقريب البعيد إلى جوحة التوحيد)² เป็นต้น

ผู้วิจัยไม่พบจากผลงานของอิมาม อะบูฮะสัน อัลอัซหะรียฺที่แบ่งศิฟาตดังกล่าวเป็น ๔ ประเภท กระนั้นทั้ง ๒๐ ศิฟาตเป็นศิฟาตของอัลลอฮ์ ﷻ ยังแน่นอน

4.5.2 ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่มุสตะฮีล ๒๐ ประการ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่มุสตะฮีล ๒๐ ประการว่า

"دان ستغه در فد مستحيل فد حق الله تعالى ايت دو افوله صفة دان يائت سكل لا وان بك"

دو افوله صفة يغفر كما مك أنيله بها كى □ يغكدوا ستغه در فد برغيغ واجب أتس تيف ٢

مكلف مغنل أكندى دان يائت برغيغ مستحيل فد حق الله تعالى □"

แปลว่า “ และส่วนหนึ่งจากสิ่งที่มีมุสตะฮีลสำหรับอัลลอฮ์ตะอาลานั้น ๒๐ ศิฟาต

(คุณลักษณะ) กล่าวคือ คุณลักษณะต่างๆ ที่ตรงกันข้ามกับคุณลักษณะที่วาญิบ ๒๐

ประการข้างต้น นี่เป็นประเภทที่สองที่เป็นส่วนหนึ่งที่วาญิบกับมุกลัฟต้องรู้คือ สิ่งที่มีมุสตะฮีลสำหรับอัลลอฮ์ตะอา

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับศิฟาตที่มีมุสตะฮีล ๒๐ ประการนั้นเหมือนกับการอธิบายของซัยค อะลี อัลมุอ์คเคาะรในหนังสือตกริบ อัลบะอีด อีลา ญะฮะเราะฮ์อัตเตอาฮีด⁵, ซัยค อะหมัด มัด อัตดริต⁶ ในหนังสือซรฮ อัลเคาะรียะฮ์ อัลบะฮียะฮ์ (شرح الخريدة البهية)⁷, ซัยค มุฮัมมัด อัตตุสกี⁸ ในหนังสือหาซียะฮ์ อัตตุสกี อะลา อุมม อัลบะรอฮีน (حاشية الدسوقي على أم البراهين)⁹, ซัยค ซัยค อัศศอวียฺในหนังสือหาซียะฮ์ อะลา ซรฮ อัลเคาะรียะฮ์ อัลบะฮียะฮ์ (حاشية على شرح الخريدة البهية)¹⁰, เช่นเดียวกับการอธิบายของอุละมาอ์ปัตตานีท่านอื่น ๆ อาทิ เช่น ซัยคดาอุด อัลพะฎอนียฺ ในหนังสืออัตตุรฺ วัชชะมิน¹¹, ซัยควันอะฮมัด อัลพะฎอนียฺ ในหนังสือพะรียะฮ์ อัลพะ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะลี เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด อัลมุอ์คเคาะร อัศศอวียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๑๘Zirikliy, 1992 : 5/14).

² ‘Aliy al-Muakhhkar, n.d. : 26-27.

³ ผู้แต่งสะกด " بها كى " ในขณะที่อุละมาอ์ปัตตานีท่านอื่นๆ สะกด " بها كين "

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 36.

⁵ ‘Aliy al-Muakhhkar, n.d. : 45-46.

⁶ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฮมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะฮมัด อัลอะดะวียฺ อัลดริต เสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๗๘๔Zirikliy, 1992 : 1/244).

⁷ Ahmad al-Dardir, n.d. : 51-52.

⁸ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เป็น อะฮมัด อะเราะพะฮ์ อัตตุสกี เสียชีวิตในปี ค.ศ. ๑๘๑๕Zirikliy, 1992 : 6/17).

⁹ al-Dusūqiy, n.d. : 120-145.

¹⁰ al-Sāwiy, n.d. : 52.

¹¹ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 39-44.

รออิด ฟี อิลม อัลอะกออิด¹ และชัยควันอิสมาอิล เบ็น อัคฺลกอติร ในหนังสือบาฏเราะฮฺ อัลอะมานีย² เป็นต้น ที่อธิบายตามแนวทางของอะซาอิเราะฮฺ

ศิฟาตที่มุสตะฮิล ๒๐ ประการในที่นี้หมายถึง ศิฟาตมุสตะฮิลที่เป็นตรงกันข้ามกับ ศิฟาตที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์ ๒๐ ประการดังที่กล่าวมาแล้ว

ศิฟาตที่มุสตะฮิล ๒๐ ประการคือ ตียาดอ แปลว่า ไม่มี, หุคฺช แปลว่า ใหม่, ฬะนาอ์ แปลว่า สูญสลาย สิ้นสุด, บัรสามออัน ด็องัน สือฆาลอ ยังบาศารู แปลว่า มีความเสมอเหมือน กับของใหม่ทั้งมวล, ตียาดอ อียอ บัรตีรี ด็องัน สันตีรี แปลว่า พระองค์ทรงไม่ดำรงด้วยพระองค์เอง, ตียาดอ อะดอ อียอ อะสอ แปลว่า พระองค์ทรงไม่เออะ, ลือเมะฮ์ คาริปาดอ มัณญาดีกัน บารังมานอ มุมเกิน อะดอ อียอ แปลว่า อ่อนแอหรือไม่มีความสามารถในการสร้างมัลกุก, ม็องาดอกัน สุวัตตุ คาริปาดอ อาลัม อีนี สือร็อดอ บินจี บาซี อะดอฆอ แปลว่า การสร้างสิ่งหนึ่งจากโลกนี้ในสภาพที่ รังเกียจกับมัน, ญูฮิล แปลว่า ไม่รู้, มาตี แปลว่า ตาย, ตูลี แปลว่า หนัก ไม่ได้ยิน, บุดอ แปลว่า บอดไม่เห็น, ก็อถู แปลว่า ไข้, กาะดออันฆอ ยังลือเมะฮ์ คาริปาดอ บัรบูวัต มุมเกิน แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งอ่อนแอหรือไม่มีความสามารถในการสร้างมัลกุก, กาะดออันฆอ ยังตียาดอ บัรกีฮันด็อก แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งไม่เจตนา, กาะดออันฆอ ยังญูฮิล แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งไม่รู้, กาะดออันฆอ ยังมาตี แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งตาย, กาะดออันฆอ ยังตูลี แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งหนัก, กาะดออันฆอ ยังบุดอ แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งบอด, กาะดออันฆอ ยังก็อถู แปลว่า การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งไข้ (Tuan Mināl, n.d. : 37-47).

จากการพิจารณาศิฟาตที่มุสตะฮิล ๒๐ ประการไม่มีการจำแนกออกเป็น ๔ ประเภท เหมือนกับศิฟาตที่วาญิบ แต่ก็สามารถจำแนกศิฟาตที่มุสตะฮิลในลักษณะตรงกันข้ามได้มีดังนี้

1. ไม่มีตัวตน หมายถึง ไม่สามารถพิสูจน์ด้วยหลักการหรือทฤษฎี
2. คุณลักษณะที่บกพร่องไม่สมควรกับพระผู้เป็นเจ้าของ เช่น การมีอยู่ชั่วคราว มีที่สิ้นสุด การมีความเสมอเหมือนกับมัลกุกและการไม่ทรงเออะ เป็นต้น
3. มลาย เป็นสิ่งที่ไม่คงอยู่กับชาติหรือสิ้นหายไปเมื่อชาติหายไปเช่น ไม่สามารถจะรักษาความทรงพลัง ความรอบรู้และการมองเห็น เป็นต้น
4. สภาพการเป็นมลายของคุณลักษณะเช่น การที่ไม่สามารถจะรักษาความทรงพลัง ความทรงประสงค์และการได้ยิน เป็นต้น

4.5.3 ศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิฟาต (คุณลักษณะ) ที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์ว่า³

¹ Wan Ahmad al-Fataniy, n.d. : 5-12.

² Wan Isma'il, n.d. : 7-22.

³ Tuan Mināl, n.d. : 52.

"دان أدافون يغ هارس فد حق الله تعالى ايت يا ئت بروة تيف ٢ ممكن أتو منغلكندي

أنيله بهاكي يغكتيك در فد يغ واجب أتس تيف ٢ مكلف مغنلدى"

แปลว่า “และส่วนเรื่องฮารุสของอัลลอฮ์ตะอาลานั้นคือ การทรงสร้างสิ่งต่าง ๆ หรือ การละเว้นสิ่งนั้น นี่เป็นประการที่สามจากสิ่งที่ว่าญิบกับมุกัลล์ฟทุกคนต้องรู้”

การอธิบายศัพท์ที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์ตะอาลาของผู้แต่งนั้นไม่ต่างกับการอธิบาย ของอุละมาอ์อุศลุคุดดินเช่น ซัยค อัสสะนูสัยในหนังสือซัรฮ์อัลมุกัลล์ฟอติมาต¹, ซัยค อิบรอฮีม อัลบัยญูรีย ในหนังสือตุยพะฮ์ อัลมุรืต อะลา ญาฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด (جوهره التوحيد)², ซัยคอะลีย อัลมุอักเคาะรุในหนังสือดักريب อัลบะฮีด อีลา ญาฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด³, ซัยค อะฮมัด อัตดร์ตีร์ใน หนังสือซัรฮ์ อัลเคาะริตะฮ์ อัลบะฮียะฮ์⁴, ซัยค ฮุสัยน อัลญิสร์ในหนังสืออัลฮุศน อัลฮะมีดียะฮ์ (الحصون الحميدية)⁵, ซัยค ดาหวัด อัลพะฎอนีย ในหนังสืออัตตุร อัชชะมิน⁶, ซัยควันอะฮมัด อัลพะฎอนีย ในหนังสือพะริตะฮ์ อัลพะรอฮิต ฟิ อิลม อัลอะกอฮิต⁷, และซัยค วันอิสมาอิล เป็น อัตุลกอติร ในหนังสือบากูเราะฮ์ อัลอะมานีย⁸ เป็นต้น กล่าวคือ พระองค์ทรงสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ที่จะ เลือกระทำหรือละเว้นในทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ทรงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบนโลกนี้หรือโลก หน้า

4.5.4 หลักฐานนักลีย์และอักลีย์ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของอัลลอฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึง หลักฐานนักลีย์และอักลีย์ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะ ของอัลลอฮ์ว่า⁹

"تتكال سلسى أوله مصنف در فد بر كتنا ٢ أتس عقائد يغبر كنتوغ دغن الله تعالى مغمبل

أى بر كتنا ٢ أتس سكل دليلن أتس ترتيب يغدهلو تتاف دليل تيف ٢ صفة ايت مثبت أى

اكندى دان منفيكن لا وانن دان سكل دليل صفات معنوية ايت ايله سكل دليل صفات

معانى"

¹ al-Sanūsiy, 2009 : 76.

² al-Baijūriy*, n.d. : 65.

³ ‘Aliy al-Mu’akhkhar, n.d. : 46-47.

⁴ Ahmad al-Dardir, n.d. : 55.

⁵ Husain al-Jisr, 1947 : 40-44.

⁶ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 46.

⁷ Wan Ahmad al-Fataniy, n.d. : 12.

⁸ Wan Isma’il, n.d. : 22.

⁹ Tuan Mināl, n.d. : 57.

แปลว่า “ ในเมื่อผู้แต่งได้เสร็จสิ้นจากการกล่าวถึงเกี่ยวกับการยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ ตะอาลา ท่านได้กล่าวเกี่ยวกับหลักฐานต่าง ๆ ตามลำดับ หลักฐานของแต่ละศิปัต นั้นเป็นการยืนยันให้กับศิปัตเหล่านั้นและปฏิเสธทั้งหมดในสิ่งตรงกันข้ามกับสิ่งนั้น และหลักฐานทั้งหมดที่เป็นของศิปาตมะอานาวียะฮ์นั้นคือหลักฐานทั้งหมดของศิปาตมะอานี”

การนำเสนอ หลักฐานของผู้แต่งในแต่ละศิปัตนั้น ผู้แต่งจะเริ่มนำเสนอด้วยหลักฐาน จากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ (อันนักลีย) แล้วตามด้วยหลักฐานทางสติปัญญา (อัลอักลีย) นำมา ประกอบเพื่อให้เกิดความหนักแน่นขึ้นด้านความเชื่อมั่นและวิชาการที่ถูกต้อง ซึ่งแตกต่างกับอุละมาอ์ ท่านอื่นๆ ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานทางสติปัญญาเป็นหลัก และจะตามด้วยหลักฐานจากอัลกุรอาน และอัลฮะดีษกับบางคุณลักษณะเช่น อิมาม อัลอะชะชาลี ในหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิตกอด¹ ชัยค อะลีย อัลมุอักเคาะรุในหนังสือตกริบ อัลบะอีด อีลา เญาอะเราะฮ์อัตเตอาฮิด² และชัยค ฮุสัยน อัลญุสรีในหนังสืออัลฮุศน อัลฮะมีดี³ เป็นต้น

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาของผู้แต่งนั้น ผู้แต่งจะใช้หลักการที่ยืนยันว่า โลกนี้ คือใหม่ (ฮุคูดุอาลัม) และทุกสิ่งใหม่จะต้องมีผู้ทรงสร้าง และผู้ทรงสร้างนั้นแน่นอนจะต้องมี คุณลักษณะต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ที่สุดควรแก่พระองค์ ซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการของกลุ่ม มุตะกัลลิมิน⁴ ที่ยืนยันในการรู้จักอัลลอฮ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์

หลักฐานวุญุด

หลักฐานจากอัลกุรอาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿أَفِي اللَّهِ شَكٌّ﴾

(سورة إبراهيم : بعض من آية 10)

ความว่า : “พวกท่านสงสัยในการมีของอัลลอฮ์หรือ”

(สุเราะฮ์อิบรอฮีม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 10)

การเริ่มประโยคด้วยคำถามเชิงปฏิเสธในอายะฮ์นี้เป็นการยืนยันว่าไม่มีการสงสัยใดๆ ในอัลลอฮ์ กล่าวคือ ในความเป็นเอกะของพระองค์ การภักดีต่อพระองค์และความสามารถของพระองค์ (al-Qurtubiy, 1964 : 9/346 ; al-Suyūṭiy, n.d. : 1/331).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า

¹ al-Ghazāliy , 2003 : 46-98.

² ‘Aliy al-Mu’akhhkar, n.d. : 26-40.

³ Husain al-Jisr, 1947 : 14-44.

⁴ กลุ่มมุตะกัลลิมินคือ กลุ่มที่ใช้แนวทางหลักตรรกหรือสติปัญญาเป็นหลักในการอธิบายหลักอะกิดะฮ์และเตอาฮิด หรือเรียกอีกนามว่า อะฮลุล อัลกะลาม

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 58.

﴿ حَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ﴾

(سورة العنكبوت : بعض من آية 44)

ความว่า : “อัลลอฮ์ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน”

(สุเราะฮ์อัลอันกาบูต : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 44)

การนำอายะฮ์มาเป็นหลักฐานการมีอยู่จริงของอัลลอฮ์โดยความเข้าใจจากตัวบทอายะฮ์ กล่าวคือ ท้องฟ้าและพื้นดินเป็นมัลคูลุกของอัลลอฮ์ซึ่งต้องมีผู้ทรงสร้าง นั่นคืออัลลอฮ์ (al-Tabariy, 2000 : 20/40).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าอัลลอฮ์นั้นมี คือ โลกนี้ใหม่ เพราะเป็นไปไม่ได้ที่โลกใหม่นี้จะไม่ มีผู้สร้าง และผู้สร้างนั่นคือ อัลลอฮ์ (Tuan Mināl, n.d. : 58).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากเมื่อมีสิ่งที่ถูกสร้างจะต้องมีผู้สร้าง

หลักฐานกิตัม

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ ﴾

(سورة الحديد : بعض من آية 3)

ความว่า : “พระองค์ทรงเป็นองค์แรกและองค์สุดท้าย”

(สุเราะฮ์อัลฮะดีด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 3)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่เป็นองค์แรกดั้งเดิมไม่มีสิ่งใด ก่อนหน้าพระองค์และพระองค์ทรงเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย (al-Baidawiy, 1418 : 5/185 ; al-Sa'diy, 2000 : 837).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบกิตัมสำหรับอัลลอฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์นั้นไม่มี กิตัม (ดั้งเดิม) แน่นอนพระองค์จะต้องใหม่ และหากว่าพระองค์นั้นใหม่ แน่นอนพระองค์ต้องมีผู้ทรงสร้างพระองค์ซึ่งทำให้เกิดหมุนเวียน (दार) หรือลูกโซ่ติดต่อกัน (ตะลัสสุล) (Tuan Mināl, n.d.: 60).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากสิ่งใหม่จะต้อง มีผู้สร้างให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา

หลักฐานบะกออ์

¹ Tuan Mināl, n.d. : 60.

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَبَعَىٰ وَجْهَهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

(سورة الرحمن : آية 27)

ความว่า : “และพระพักตร์ของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่ยังคงเหลืออยู่”

(สุเราะฮ์อัลเราะห์มาน : อายะฮ์ 27)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานหนึ่งจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่กล่าวถึงคุณลักษณะหนึ่งของพระองค์คือ พระองค์ทรงถาวรไม่มีจุดสิ้นสุดซึ่งต่างจากสรรพสิ่งทั้งหลายบนโลกนี้และฟากฟ้าที่มีการสูญเสีและสิ้นสุด (Ibn Kathīr, 1999 : 7/494 ; al-Maraghīy, 1946 : 27/114).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบะกออ์สำหรับอัลลอฮ์ คือ ถ้าหากว่าไม่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์นั้นบะกออ์ แน่นอนพระองค์จะต้องมีการสิ้นสุด และการสิ้นสุดสำหรับพระองค์นั้นเป็นสิ่งที่มุสตะฮิล (Tuan Mināl, n.d. : 61).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากการสิ้นสุดเป็นคุณลักษณะของมัจลูก ดังนั้นเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นกับอัลลอฮ์

หลักฐานมุกอลละพะตุฮู ลิลฮะวาติษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน² อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 11)

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(สุเราะฮ์อัลชุกรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 11)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันการปฏิเสธอัลลอฮ์ ﷻ ในความเสมอเหมือนพระองค์กับสิ่งถูกสร้างทั้งหลายของพระองค์ไม่ว่าในเรื่องชาติ พระนาม คุณลักษณะและการกระทำของพระองค์ (al-Qurtubīy, 1964 : 9/16 ; al-Sa’dīy, 2000 : 754).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾

(سورة الإخلاص : آية 4)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 60.

² Tuan Mināl, n.d. : 61.

ความว่า : “และไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลอิคลาศ : อายะฮ์ 4)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันการปฏิเสธ ความเสมอเหมือนหรือเทียบเท่ากับอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าในเรื่องชาติหรือคุณลักษณะหรือการกระทำของพระองค์ (al-Kawariy, 2008 : 4/112 ; Nakhbah min Asatidhah, 2009 : 604).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบ มุคอละพะตุฮฺ ลิชะวาติษสำหรับอัลลอฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์ทรงเหมือนกับสิ่งใหม่ แน่นอนพระองค์ต้องเป็นสิ่งใหม่เหมือนกับสิ่งนั้นด้วย และสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่มุสตะฮิลสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ (Tuan Mināl, n.d. : 61).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากความเสมอเหมือนเป็นคุณลักษณะของสิ่งถูกสร้างที่มุสตะฮิลสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานกียามูฮฺ บินฟลีฮ์

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي عَنِ الْعَالَمِينَ﴾

(سورة ال عمران : بعض من آية 97)

ความว่า : “แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงฟังประชาชาติทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อาลิอิมรอน : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 97)

อัลลอฮ์ได้ประกาศอย่างชัดเจนในอายะฮ์นี้ว่าพระองค์นั้นทรงดำรงด้วยพระองค์เอง ไม่ฟังฟังกับมุคลุกของพระองค์แต่ประการใด ดังนั้นการปฏิเสธต่อพระองค์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่สามารถทำความเดือดร้อนหรืออันตรายต่อพระองค์ได้ (al-Shanqīṭiy, 1995 : 1/202).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบกียามูฮฺ บินฟลีฮ์สำหรับอัลลอฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์ต้องพึ่งพาอาศัยชาติและต้องการผู้ทรงสร้าง แน่นอนพระองค์ต้องเป็นสิ่งใหม่ และการเป็นสิ่งใหม่สำหรับพระองค์นั้น เป็นสิ่งที่มุสตะฮิลดังที่กล่าวมาแล้ว (Tuan Mināl, n.d. : 64).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากการพึ่งพาผู้อื่น ไม่ใช่คุณลักษณะของผู้ทรงสร้างที่แท้จริง

หลักฐานวะฮดานียะฮ์

หลักฐานจากอัลกุรอาน² อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 64.

² Tuan Mināl, n.d. : 65.

﴿وَاللَّهُ كَرِيمٌ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 163)

ความว่า : “และผู้ที่ควรแก่การเคารพสักการะของพวกเจ้านั้นมีเพียงองค์เดียว”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 163)

อายะฮ์นี้เป็นการยืนยันให้กับมนุษย์ว่าผู้ที่สมควรแก่การเคารพสักการะหรืออิบาดะฮ์คือพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น ไม่ภาคีต่อพระองค์หรืออิบาดะฮ์ต่อผู้อื่นนอกเหนือจากพระองค์ (al-Tabariy, 2000 : 3/265).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบะฮ์ตานิยะฮ์สำหรับอัลลอฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์ไม่ทรงเอกะ แน่นอนจะไม่มีอะไรเกิดขึ้นบนโลกนี้ ทั้งนี้เนื่องจากมีความอ่อนแอ และการไม่มีอะไรเกิดขึ้นบนโลกนี้เป็นสิ่งที่โมฆะอย่างชัดเจน ดังนั้นพระองค์ต้องทรงเอกะ (Tuan Mināl, n.d. : 64).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากการมีหุ้นส่วนเป็นคุณลักษณะของผู้ที่อ่อนแอซึ่งไม่ใช่คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานกุดเราะฮ์

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

(سورة المائدة : بعض من آية 120)

ความว่า : “และพระองค์ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 120)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงมีพลังและอนุภาพเหนือทุกสิ่งทุกอย่างในการสร้างฟากฟ้า พื้นดิน การตอบแทนและการลงโทษเป็นต้น (al-Fairūz 'Ābādiy, n.d. : 105).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบสำหรับอัลลอฮ์ต้องมีคิฟัตกุดเราะฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์ไม่ทรงอานุภาพ (กุดเราะฮ์) แน่นอนสิ่งใหม่ต่าง ๆ ไม่เกิดขึ้น ดังนั้นมุสตะฮิลพระองค์ไม่มีคิฟัตกุดเราะฮ์ (Tuan Mināl, n.d.: 66).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 66.

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากสิ่งถูกสร้าง
เกิดขึ้นมากมายซึ่งไม่สามารถปฏิเสธได้

หลักฐานอิรอดี

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿فَعَالٌ لَّمَّا يَرْدُ﴾

(سورة البروج : آية 16)

ความว่า : “ผู้ทรงกระทำอย่างเด็ดขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อัลบรูจญ์ : อายะฮ์ ๑๖)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงมีเจตนาในการ
สร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายโดยไม่มีการยับยั้งหรือถูกบังคับ (al-Baidawiy, 1418 : 5/301).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าอัลลอฮ์นั้นวาญิบต้องมีคิฟัตอิรอดี คือ เพราะถ้าหากว่า
พระองค์ไม่ทรงเจตนา (อิรอดี) แน่นอนสิ่งใหม่ ๆ ทั้งหลายจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นมุสตะฮิลพระองค์ไม่
มีคิฟัตอิรอดี (Tuan Mināl, n.d. : 66).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับเนื่องจากสิ่งหนึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้
หากไม่มีความประสงค์จากอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานอิลม

หลักฐานจากอัลกุรอาน² อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾

(سورة الحديد : بعض من آية 6)

ความว่า : “และพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่ในทรวงอก”

(สุเราะฮ์อัลหะดีด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๖)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงรอบรู้ทุกสิ่งทุกอย่างทั้ง
ความลับ ความเชื่อและความตั้งใจเป็นต้น (al-Fairūz 'Ābādiy, n.d. : 1/456).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าอัลลอฮ์นั้นวาญิบต้องมีคิฟัตอิลม คือ เพราะถ้าหากว่าพระองค์
ไม่ทรงรอบรู้ (อิลม) แน่นอนสิ่งใหม่ ๆ ทั้งหลายจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นมุสตะฮิลพระองค์ไม่มีคิฟัตอิลม
เพราะคิฟัตทุกเราะฮ์และอิรอดีไม่สามารถปฏิบัติได้ถ้าไม่มีคิฟัตอิลม (Tuan Mināl, n.d. : 66).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 66.

² Tuan Mināl, n.d. : 66.

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากความรู้เป็น
เงื่อนไขหนึ่งในการทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย

หลักฐานฮะยาฮ์

หลักฐานจากอัลกุรอาน¹ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَتَوَكَّلْ عَلَى الَّذِي لَا يَمُوتُ ﴾

(سورة الفرقان : بعض من آية 58)

ความว่า : “และเจ้าจงมอบหมายต่อพระผู้ทรงดำรงชีวิตตลอดกาล ไม่ตาย”

(สูเราะฮ์อัลฟุรกอน : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 58)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงเป็นอยู่ตลอดการไม่
ตายและไม่ดับสูญ (al-Tabariy, 2000 : 19/286 ; al-Şabuniy, 1981 : 2/636).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าอัลลอฮ์นั้นวาญิบต้องมีคิฟัตฮะยาฮ์ คือ เพราะถ้าหากว่า
พระองค์ไม่ทรงเป็น (ฮะยาฮ์) แน่นอนสิ่งใหม่ต่างๆ จะไม่เกิดขึ้น เนื่องจากฮะยาฮ์เป็นเงื่อนไขสำคัญ
ของคิฟัตทุกเราะฮ์ อีรอตะฮ์และอิลม (Tuan Mināl, n.d. : 66).

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงมีคัลลุกนีไม่สามาร
เกิดขึ้นได้หากผู้ทรงสร้างไม่มีชีวิตอยู่

หลักฐานสัมอ บะศัรและกะลาม

หลักฐานจากอัลกุรอาน² อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 11)

ความว่า : “และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(สูเราะฮ์อัลชุรออ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 11)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงได้ยินทุกคำพูดของปวง
ป่าวและเห็นทุกการงานและสภาพการณ์ของพวกเขา (al-Tabariy, 2000 : 21/510).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า

﴿ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴾

(سورة النساء : بعض من آية 164)

ความว่า : “และอัลลอฮ์ได้ตรัสแก่มูซาจริง ๆ ”

¹ Tuan Mināl, n.d. : 66.

² Tuan Mināl, n.d. : 66.

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 164)

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงพูด การยืนยันคำกริยา “กัลดมะ” (كَلَّمَ) ด้วยคำมีศัตร์ “ตักลีมา” (تَكْلِيمًا) บ่งบอกว่านะบีมุฮัมมัดได้ยืนยันคำพูดของอัลลอฮ์ โดยแท้จริง (Ibn al-Jawziy, 1422 : 1/499).

หลักฐานจากอัลฮะดีษ¹ จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

((أَيُّهَا النَّاسُ، ارْزِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا أَعْمَى وَلَا أَبْكَمًا ، وَإِنَّمَا تَدْعُونَ مَنْ هُوَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ مُتَكَلِّمٌ))

ความว่า : “โอ้ มนุษย์เอ๋ยพวกท่านจงเบา ๆ อย่าส่งเสียงดังกับตัวของพวกท่าน แท้จริงพวกท่านไม่ได้วิงวอนขอกับผู้ทรงหนวก ผู้ทรงบอดและผู้ทรงใบ้ และแท้จริงพวกท่านกำลังวิงวอนขอกับผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น ผู้ทรงพูด” ฮะดีษข้างต้นผู้วิจัยยังไม่พบว่าใครเป็นผู้รายงาน บันทึกโดยใครและสถานภาพเป็นเช่นไร แต่ที่พบสำนวนฮะดีษมีดังนี้ จากอะบี มุซา อัลอัชอะรียี จากนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

((يَا أَيُّهَا النَّاسُ، ارْزِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا))

(أُحْرَجَ هَالْبُخَارِي ، 1997 : 6610)

ความว่า : “โอ้ มนุษย์เอ๋ยพวกท่านจงเบา ๆ อย่าส่งเสียงดังกับตัวของพวกท่าน แท้จริงพวกท่านไม่ได้วิงวอนขอกับผู้ทรงหนวก ผู้ทรงไม่อยู่ แต่พวกท่านกำลังวิงวอนขอกับผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 6610).

เมื่อเปรียบเทียบด้วยบทฮะดีษที่ปรากฏในเอกสารวิจัยพบว่ามีความแตกต่างจากสำนวนที่ปรากฏในหนังสือริวายะฮ์โดยเพิ่มคำว่า “มุตะกัลลิม”

หลักฐานจากอิจมาอ์

บรรดาอุละมาอ์มีความเห็นรวมกันว่า อัลลอฮ์ทรงได้ยิน ทรงเห็นและทรงพูด (Tuan Mināl, n.d. : 67).

หลักฐานทางสติปัญญา

หลักฐานที่บ่งบอกว่าวาญิบสำหรับอัลลอฮ์ต้องมีคิฟัตสัมอ บะศร์และกะลาม คือ ถ้าหากว่าพระองค์ไม่ได้มีคิฟัตทั้งสามประการดังกล่าว แน่นอนพระองค์ต้องมีคุณลักษณะที่ตรงกันข้าม การที่พระองค์มีคุณลักษณะที่ตรงกันข้ามนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่โมฆะ (Tuan Mināl, n.d. : 67).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 67.

การอ้างหลักฐานทางสติปัญญาเป็นที่ยอมรับในความเป็นจริงเนื่องจากการหวน
การบอดและใบ้ เป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกร่องที่มุสตะฮิลจะเกิดขึ้นกับอัลลอฮ์ ﷻ

หลักฐานฮารุสสำหรับอัลลอฮ์

ส่วนหลักฐานที่บ่งบอกว่าฮารุสสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ ในการสร้างมัจลุคหรือละเว้นกับ
มันคือ เพราะถ้าหากว่าเป็นวาญิบกับอัลลอฮ์ ﷻ ในการสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเป็นสิ่งมุสตะฮิลกับพระ
องค์ในการสร้างสิ่งนั้น แน่นอนการสร้างมัจลุคต้องเปลี่ยนเป็นวาญิบหรือมุสตะฮิล และการสร้างมัจลุค
เป็นวาญิบหรือมุสตะฮิลสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ เป็นสิ่งที่สติปัญญาไม่สามารถรับได้ (Tuan Mināl, n.d.: 68).

การอ้างหลักฐานของผู้แต่งเกี่ยวกับฮารุสไม่ต่างกับการอธิบายของอิมามเมาะชาลีย์
ในหนังสืออัลอิกติศอด ฟิ อัลอิดกอด¹ ที่กล่าวว่า การกระทำของอัลลอฮ์ต่างๆ นั้นคือเป็นสิ่งที่ฮารุส
และไม่สามารถที่จะอธิบายให้กับสิ่งหนึ่งว่าเป็นการวาญิบ เช่นเดียวกับชัยคุซัยน อัลญิสรในหนังสือ
อัลฮุศุน อัลอะมีดี² ชัยคุมฮัมมัด อัดดุสุกี³ ในหนังสือฮาซียะฮ์ อัดดุสุกี³ อะลา อุมม อัลบะรอฮีน³
และชัยคุศศอวีย์ในหนังสือฮาซียะฮ์ อะลา ชัรฮ อัลเคาะรีดะฮ์ อัลบะฮียะฮ์⁴

4.6 การศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล

หลังจากอธิบายการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ผู้แต่งได้กล่าวถึงการศรัทธาต่อบรรดาเราะสุลมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.6.1 ความหมายของนะบีและเราะสุล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของนะบีและเราะสุลว่า⁵

"(ملك ادا فون) رسول ايت مانسى يغدو حيكن اوله الله كفداث دغن شرع دان دسوره
دغن ميمفيكن اكندى كفداث كفداث دان جك تياد دسوره دغن ميمفيكن ملك يا
نبي جوا بوكن رسول ملك تيف ٢ رسول ايت نبي دان تياد تيف ٢ نبي ايت برسول دان
نبي اعم دان رسول ايت اخص"

แปลว่า “ เราะสุลนั้นคือ มนุษย์ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาโดยชะรูอและ
ได้สั่งใช้ให้เผยแพร่กับประชาชาติของเขา และหากมิได้สั่งใช้ให้เผยแพร่ผู้นั้นคือนะบี

¹ al-Ghazāli, 2003 : 119.

² Husain al-Jisr, 1947 : 40-41.

³ al-Dusūqiy, n.d. : 171-172.

⁴ al-Sāwiy, n.d. : 55-56.

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 68.

เท่านั้นมิใช่เราะสุล ดังนั้นทุกระาะสุลคือนะบีแต่ไม่ใช่ทุกนะบีนั้นคือเราะสุล นะบีมีความหมายกว้างกว่าและเราะสุลนั้นจะเจาะจงกว่า”

การเข้าใจความหมายนะบีและเราะสุลจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. เชิงภาษาศาสตร์

คำว่า “นะบี” (نبي) เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “นะบะฮ์” (نبأ) หมายถึง ข่าวรายงาน หรือมาจากคำว่า นะบาวะฮฺ (نبأه) หรือ นับะฮฺ (نبوء) หมายถึง ความสูง ความยิ่งใหญ่ การยก และขึ้นสูง (Ibn al-Manzūr, 1993 : 1/162).

คำว่า “เราะสุล” (رسول) เป็นภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อิรสาละ” (إرسال) หมายถึง การปล่อยไป การส่งไป หรือ รือสล (رسل) หมายถึง ก้าวอย่างช้า ๆ ติดตาม (Ibn al-Manzūr, 1993 : 11/283).

ข. เชิงวิชาการ

สำหรับความหมายเชิงวิชาการบรรดาอุลมาอ์ได้ให้ความหมายของนะบีและเราะสุล ดังนี้ คือ

1. นะบี คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาพร้อมกับบัญญัติต่าง ๆ เพื่อนำมาปฏิบัติโดยที่ไม่ได้รับคำสั่งให้ประกาศเผยแผ่บทบัญญัตินั้น
เราะสุล คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาพร้อมกับบัญญัติต่าง ๆ เพื่อนำมาปฏิบัติและได้รับคำสั่งให้ประกาศเผยแผ่บทบัญญัตินั้น (Ibn Ibi al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 158)

2. นะบี คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาเพื่อทำการเรียกร้องเชิญชวนมวลมนุษย์ไปสู่ชะรีอะฮ์ (บัญญัติต่าง ๆ) ของเราะสุลก่อนหน้าเขา

เราะสุล คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาเพื่อทำการเรียกร้องเชิญชวนมวลมนุษย์ไปสู่ชะรีอะฮ์ (บัญญัติต่าง ๆ) ที่ได้ประทานให้กับเขาเป็นการเฉพาะ (al-Shanqīṭiy, 1988 : 5/735).

3. นะบี คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาและพระองค์ได้ทรงแจ้งให้ทราบถึงคำสั่งใช้ ข้อห้ามและเรื่องราวต่าง ๆ พร้อมทั้งนำบทบัญญัติของเราะสุลก่อนหน้าเขามาปฏิบัติในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธา

เราะสุล คือ ผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาและพระองค์ได้ทรงแจ้งให้ทราบถึงคำสั่งใช้ ข้อห้ามและเรื่องราวต่าง ๆ นำมาปฏิบัติและได้รับคำสั่งให้ไปเผยแผ่บทบัญญัติต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา (Ibn Taimiyyah, 2000 : 2/718).

จากการศึกษาความหมายของนะบีและเราะสุลพบว่า ความหมายของผู้แต่งมีความสอดคล้องกับนิยามที่หนึ่ง แต่นิยามที่ครอบคลุมมากกว่านิยามอื่นๆ ได้แก่ นิยามของอิบนุ ตัยมียะฮ์ด้วยเหตุผลดังนี้

1. อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งบรรดานะบีเช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ส่งบรรดาเราะสุล ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ ﴾

(سورة الحج : بعض من آية 52)

ความว่า : “และเรามีได้ส่งเราะสุลคนใดและนะบีคนใดก่อนหน้าเจ้า”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 52)

2. การที่ท่านนะบีไม่ได้นำหลักการไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่นนั้นทำให้เกิดการปิดบังบทบัญญัติของอัลลอฮ์

3. การให้ความหมายของทัศนะที่สองถูกโต้แย้งว่าเป็นทัศนะที่ไม่ถูกต้อง เพราะนะบียูสุฟท่านได้นำเอาบทบัญญัติของนะบีอิบรอฮีมมาใช้ เช่นเดียวกับนะบีดาวูดและนะบีสุลัยมานที่ใช้ชะรีอะฮ์ของเตารอตต่างๆ ที่ทุกคนนั้นเป็นเราะสุล (Ibn Taimiyyah, 2000 : 2/718).

4.6.2 เจื่อนไขของเราะสุล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเจื่อนไขของเราะสุลว่า¹

"(دان شرط) رسول ايت تا دافت تياد درفد اور غيغ ترليه سمفرنا عقلن فد زمانن دان ترليه علمون دان كجدينن دان فراغيث دان چرديقن دان مها سوچ فول درفد ككور اغن بفأث دان كجهاتن ايون دان مها سوچ فول درفد كرس هات دان درفد سكل كچلا ن غيغ مغوبهكن كجدينن سفرة جدم² دان برص³ دان درفد تياد فمالو دان افما ماكن دجالن دان هينا اسهان سفرة تو كغ بواغ داره دان ترفلها اي درفد سكل دوس دهلو درفد بغكة اتو كمدين درفدان"

แปลว่า “และเจื่อนไขของเราะสุลนั้นจำเป็นต้องเป็นคนที่มีความสติปัญญาสมบูรณ์ที่สุดในสมัยนั้น เป็นผู้ที่มีความเป็นเลิศด้านความรู้ รูปร่าง บุคลิกและความฉลาด และบริสุทธิ์จากการขาดบิดาของเขาและความชั่วร้ายของมารดาของเขา และบริสุทธิ์จากความต้องการและความน่าเกลียดต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่างของเขาเช่น แขนขาพิการ โรคเรื้อน และจากความไม่สะอาดเช่นกินริมถนน และการทำงานที่รังเกียจเช่นเป็นผู้กรอกเลือด และเป็นผู้ที่ห่างไกลจากบาปต่างๆ ทั้งก่อนและหลังการเป็นนะบี”

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับเจื่อนไขของเราะสุลโดยภาพรวมมี ๑๒ ประการ

ดังต่อไปนี้

¹ Tuan Mināl, n.d. : 68-69.

² ญซัหม เป็นคำภาษาอาหรับที่ถูกต้องก็คือ ญซาม (جذام) หมายถึง โรคเรื้อน (فبا كيت باد)

³ บะร็อศ เป็นคำภาษาอาหรับหมายถึง โรคเรื้อน (فبا كيت سوفق اتوبالر)

1. มีสติปัญญาที่สมบูรณ์
2. มีความรู้เป็นเลิศ
3. มีรูปร่างเป็นเลิศ
4. มีบุคลิกเป็นเลิศ
5. มีความฉลาดเป็นเลิศ
6. บริสุทธิ์จากการขาดบิดา
7. บริสุทธิ์จากมารดาที่ชั่วร้าย
8. บริสุทธิ์จากการดื้อรั้น
9. บริสุทธิ์จากความน่าเกลียดต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่าง
10. บริสุทธิ์จากความไม่ละอาย
11. บริสุทธิ์จากงานที่รังเกียจ
12. ห่างไกลจากบาปต่าง ๆ

เงื่อนไขต่างๆ ทั้ง ๑๒ ประการพบว่าเหมือนกับการอธิบายของซัยคุดาอูดอัลฟาฏอนีย์
ในหนังสืออัคร อัจชะมิน¹

4.6.3 นบปีและเราะสุลที่กล่าวไว้ในอัลกุรอาน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงนบปีและเราะสุลที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานว่า²

"واجب اتس كيت مغهوى اتس جالن تفصيل اكن أنبياء يغتر سبت ددالم قرآن يا ئت
دوا فوله ليم... (برمول) رسل يغدوا فوله ليم يغتر سبت فد قرآن ايت يا ئت (آدم) دان
(نوح) دان (هود) دان (يونس) دان (ادريس) دان (زكريا) دان (يحيى) دان (ابراهيم) دان
(اسحاق) دان (اسماعيل) دان (يعقوب) دان (يوسف) دان (صالح) دان (أيوب) دان
(موسى) دان (هارون) دان (اليسع) دان (شعيب) دان (داود) دان (سليمان) دان (لوط)
دان (الياس) دان (ذوالكفل) دان (عيسى) دان (محمد) ﷺ"

แปลว่า “วาญิบกับเราต้องรู้จักบรรดานบปีที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานโดยละเอียด³ คือ
25 ท่าน ... เราะสุล ๒๕ ท่านที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานนั้นคือ อาดัม, นูฮ, ฮูด, ยูนุส,
อิถร์ิส, ซะกะรียา, ยะฮยา, อิบรอฮีม, อิสฮาก, อิสมาอิล, ยะฮอญ, ยูสุฟ, ศอลิฮ,

¹ ดูรายละเอียดในซัยคุดาอูดอัลฟาฏอนีย์ (Dāwūd al-Fatāniy, n.d : 56)

² Tuan Mināl, n.d. : 69.

³ หมายถึง หากมีการกล่าวถึงท่านใดท่านหนึ่งในบรรดานบปีและเราะสุลเขาไม่ปฏิเสธ

อัยยูบ, มูซา, ฮารูน, อัลยะสะอ, ซุอัยบ, ดาวิด, สุลัยมาน, ลุฏ, อิลยาส, ซุลกีฟล,
อีซา และมุฮัมมัด ﷺ”

บรรดานะบีและเราะสุล ๒๕ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นมีปรากฏอยู่ในสุเราะฮ์และอายะฮ์
ต่าง ๆ ดังนี้

1. อาดัม¹, 2. นูฮ², 3. ฮูด³, 4. ยูनुส⁴, 5. อีดรีส⁵, 6. ซะกะรียา⁶, 7. ยะฮยา⁷,
8. อิบรอฮีม⁸, 9. อิสฮาก⁹, 10. อิสมาอีล¹⁰, 11. ยะอุกุบ¹¹, 12. ยูสุฟ¹², 13. ศอลิฮ¹³, 14. อัยยูบ¹⁴,
15. มูซา¹⁵, 16. ฮารูน¹⁶, 17. อัลยะสะอ¹⁷, 18. ซุอัยบ¹⁸, 19. ดาวิด¹⁹, 20. สุลัยมาน²⁰, 21. ลุฏ²¹, 22
- อิลยาส²², 23. ซุลกีฟล²³, 24. อีซา²⁴, 25. มุฮัมมัด ﷺ²⁵

สรุปสุเราะฮ์และอายะฮ์ที่มีชื่อบรรดานะบีและเราะสุลปรากฏอยู่ได้แก่ สุเราะฮ์
อัลอันอาม อายะฮ์ที่ ๘๓-๘๖ มีชื่อปรากฏอยู่ ๑๘ ท่านคือ อิบรอฮีม, อิสฮาก, ยะอุกุบ, นูฮดาวิด,

¹ สุเราะฮ์อาลิอิมรอน อายะฮ์ ๓๓

² สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

³ สุเราะฮ์ฮูด อายะฮ์ 50

⁴ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 86

⁵ สุเราะฮ์อัลอัมบิยาฮ์ อายะฮ์ ๘๕

⁶ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 85

⁷ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 85

⁸ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 83

⁹ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹⁰ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 86

¹¹ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹² สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹³ สุเราะฮ์ฮูด อายะฮ์ 61

¹⁴ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹⁵ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹⁶ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

¹⁷ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 86

¹⁸ สุเราะฮ์อัลอะอรอฟ อายะฮ์ ๘๕

¹⁹ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

²⁰ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 84

²¹ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 86

²² สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 85

²³ สุเราะฮ์อัลอัมบิยาฮ์ อายะฮ์ ๘๕

²⁴ สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 85

²⁵ สุเราะฮ์อัลฟัตฮ อายะฮ์ ๒๔

สุลัยมาน, อัยยูบ, ยูสุฟ, มูซา, ฮารูน, ซะกาเรีย, ยะฮยา, อีซา, อิลยาส, อิสมาอิล, อัลยะสะอ, ยูนุส และลูฏ, สุเราะฮ์ฮุด อายะฮ์ที่ ๕๐ มีชื่อปรากฏอยู่ ๑ ท่าน คือ ฮุด, สุเราะฮ์ฮุด อายะฮ์ที่ ๖๑ มีชื่อปรากฏอยู่ ๑ ท่าน คือ คอลิย, สุเราะฮ์อัลอะฮอรอฟ อายะฮ์ที่ ๘๕ มีชื่อปรากฏอยู่ ๑ ท่าน คือ ชุอัยบ, สุเราะฮ์อาละอิมรอน อายะฮ์ที่ ๓๓ มีชื่อที่ยังไม่ได้กล่าวก่อนหน้านี้อีกปรากฏอยู่ ๑ ท่านคือ อาดัม, สุเราะฮ์อัลอัมบิยาอ์ อายะฮ์ที่ ๘๕ มีชื่อที่ยังไม่ได้กล่าวก่อนหน้านี้อีกปรากฏอยู่ ๒ ท่าน คือ อิดริสและ ซุลกีฟลี และสุเราะฮ์อัลฟัจฮ อายะฮ์ที่ ๒๙ มีชื่อปรากฏอยู่ ๑ ท่าน คือ มุฮัมมัดﷺ

ดังนั้น วาญิบกับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดานะบีและเราะสุล ๒๕ ท่านที่กล่าวมาข้างต้นโดยวิธีละเอียด กล่าวคือ หากมีการกล่าวชื่อคนใดคนหนึ่งจากบรรดาพวกเขา เขาผู้นั้นจะไม่ปฏิเสธและหากมีผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อคนใดคนหนึ่งจากบรรดาพวกเขา เขาผู้นั้นคือผู้ปฏิเสธศรัทธา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا
تُؤْمِنُ بَعْضٌ وَنَكْفُرُ بَعْضٌ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ هُمُ
الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴾

(سورة النساء : آية 150-151)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ที่ปฏิเสธการศรัทธาต่ออัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์ และต้องการที่จะแยกระหว่างอัลลอฮ์และบรรดาเราะสุลของพระองค์ และกล่าวว่าเราศรัทธาในบางคนและปฏิเสธศรัทธาในบางคน และพวกเขาต้องการที่จะยึดเอาในระหว่างนั้นซึ่งทางใดทางหนึ่งนั้น คนเหล่านี้แหละคือผู้ปฏิเสธศรัทธาโดยแท้จริง และเราได้เตรียมไว้แล้วโทษที่ยังความอัปยศแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 150-151)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงขู่เชิญผู้ปฏิเสธศรัทธาจากชาวยิวและคริสต์ที่แบ่งแยกระหว่างอัลลอฮ์และบรรดาเราะสุลของพระองค์ออกจากกัน กล่าวคือ พวกเขาศรัทธาต่ออัลลอฮ์โดยตลอด แต่สำหรับบรรดาเราะสุลของพระองค์นั้น พวกเขาศรัทธาเพียงบางท่านและปฏิเสธศรัทธาบางท่าน เช่น ชาวยิวศรัทธาต่อท่านนะบีมูซาและปฏิเสธท่านนะบีอีซาและนะบีมุฮัมมัดโดยถือว่าทั้งสองนั้นมีใช่เป็นนะบี ในทำนองเดียวกันชาวคริสต์ศรัทธาต่อท่านนะบีอีซาและปฏิเสธท่านนะบีมูซาและนะบีมุฮัมมัด อย่างไรก็ตามก็ตีอัลลอฮ์ทรงถือว่าทั้งสองพวกนี้อยู่ในฐานะผู้ปฏิเสธศรัทธาต่อพระองค์และบรรดาเราะสุลของพระองค์ด้วย (Ibn Kathīr, 1987 : 1/585).

4.6.4 อุลูลอฮัมมิ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงอุลูลอ์ซิมว่า ¹

"(دان) يغ أولو العزم اية ليم اورغ ملك مرتبة مريكت سفره ترتيب انيله يائت نبى محمد كمدين نبى ابراهيم كمدين ملك نبى موسى كمدين ملك نبى عيسى كمدين ملك نبى نوح (دان معنى) أولو العزم ايت مريك يغساغة قواة صبر دان منغكوغكن برأف بايق كسوساهن اتو ممفوپاي جزم ارتين منكوهكن سكل فكرجائن"

แปลว่า “และที่เป็นอุลูลอ์ซิมนี้ ๕ ท่าน เรียงตามลำดับตำแหน่งของพวกเขาตั้งนี้คือนะปิมุฮัมมัด หลังจากนั้นนะปีอิบรอฮีม หลังจากนั้นนะปีมุซา หลังจากนั้นนะปีอิซา หลังจากนั้นนะปีนุฮและความหมายของอุลูลอ์ซิมนี้คือ ผู้คนที่มีความอดทนสูงมาก และแบกภาระความทุกข์ยากลำบากมากมาย และมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ต่อภารกิจทั้งหลาย”

จากการศึกษาเอกสารพบว่า อุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับอุลูลอ์ซิมดังนี้²

1. เราะสุลทั้งหมดคือ อุลูลอ์ซิม เป็นทัศนะของอิบนุ ซัยด³

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ﴾

(سورة الأحقاف : بعض من آية 35)

ความว่า : “ดั่งนั้นเจ้าจงอดทนดั่งเช่นบรรดาผู้ตั้งจิตมั่นแห่งเราะสุลทั้งหลาย ได้ออดทนมาก่อนแล้ว”

(สูเราะฮ์อัลอะฮกอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 35)

เหตุผลก็คือ คำว่า “ مِنْ ” ในอายะฮ์ (مِنَ الرُّسُلِ) เป็น “ مِنْ ” ที่เพื่ออธิบายประเภทหรือชนิด (لبيان الجنس) มิใช่เป็น “ مِنْ ” ที่บอกถึงความหมายเป็นส่วนหนึ่ง (للتبعض) ดั่งนั้นจากอายะฮ์นี้เราะสุลทั้งหมดจะเป็นอุลูลอ์ซิม

2. อุลูลอ์ซิมมี 5 ท่าน เรียงตามลำดับคือ นุฮ, อิบริฮีม, มุซา, อีซา และมุฮัมมัด ﷺ เป็นทัศนะของ อิบนุ อับบาส, มุญาฮิด, อะฆออ์ ⁴ และอุละมาอ์ส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นทัศนะที่มัชฮูร (เป็นที่รู้จักกัน) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 70.

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือละวามือ อัลอันวาร อัลบะฮียะฮ์ (al-Safāriy, 1982 : 2/299) หนังสือ กิตาบ อุศูล อัลอิมาน ฟิ ฎาอิล อัลกิตาบ วะ อัลสุนนะฮ์ (Nujbah min al-Ulama', 1421 : 309) และหนังสืออัลอะกีดะฮ์ อัลอิสลามียะฮ์ (Saiyid Sabiq, n.d. : 196)

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า หัมมาด เป็น ซัยด เป็น ดรัฮัม อัลอัซดี อัลญะลาละมียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๙(al-'Asqalāniy, 1986 : 1/178)

⁴ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะฆออ์ เป็น ยะซาร์ อะบู มุฮัมมัด อัลฮิลาลีย อัลมะคะนียะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๙๔ หรือ ๑๐๓(al-Dhahbiy, 1963 :

﴿وَأَذِّنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا عَلِيمًا﴾

(سورة الأحزاب : آية 7)

ความว่า : “และจงรำลึกถึงขณะที่เราได้เอาคำมั่นสัญญาของพวกเขาจากบรรดานะบีและจากเจ้า และจากนุฮและอิบรฮีม และมูซา และอีซา อิบน์ มัรยัม และเราได้เอาคำมั่นสัญญาอย่างหนักแน่นจากพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลอะฮزاب : อายะฮ์ 7)¹

เหตุผลก็คือ อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวชื่อของพวกเขาไว้ในอัลกุรอานเป็นการเฉพาะที่บ่งบอกถึงการเป็นอู่อุละอิมของบรรดาเราะสุลทั้ง ๕ ท่าน

4.6.5 ศิพาทที่วาญิบสำหรับเราะสุล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิพาทที่วาญิบสำหรับเราะสุลว่า²

"أدا فون سكل رسول عليهم الصلاة والسلام مك واجب فد حق مريكت صدق بنر أرتين موافقة خبرن ايت فد نفس الامر دان أمانة كفر جهيا ن دان ميمفيكن برغيغ دسوره اكن مريكت دغن ميمفيكندى بك سكلين مخلوق"

แปลว่า “ส่วนบรรดาเราะสุลนั้นวาญิบสำหรับพวกเขาต้องศิดุกหรือสัจจริงหมายถึง คำพูดกับเหตุการณ์นั้นตรงกัน ต้องเป็นคนอะมานะฮ์ที่ไว้วางใจ และเผยแพร่ในสิ่งที่สั่งใช้กับมัลลูกทั้งหลาย”

ผู้แต่งได้อธิบายถึงคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะสุล ๓ ประการคือ พุดจริงหรือ สัจจะ (ศิดุก) มีความซื่อสัตย์ (อะมานะฮ์) และเผยแพร่ในสิ่งที่ใช้ (ตบลิฆ) เหมือนกับการอธิบายของ อุละมาอ์อุศลุคุดตีนท่านอื่น ๆ อาทิเช่น ชัยค้อัดดุสุกี๊ในหนังสือฮาซียะฮ์ อัดดุสุกี๊ อะลา อุมม อัลบะรอฮีน³ ชัยค้อัลบัยญูรียในหนังสือฮาซียะฮ์ อัลบัยญูรีย อะลา มะตัน อัลสะนะฮ์ฮียะฮ์⁴ และชัยค มุฮัมมัด ชัยนุดตีนในหนังสือสิรอจญ์ อัลฮุดา⁵ ซึ่งแตกต่างกับการอธิบายของชัยค ฮุสัยน อัลญิสริใน หนังสืออัลฮุศุน อัลอะหะมีดียะฮ์⁶ ชัยค้อัลบัยญูรียในหนังสือตุฮฟะฮ์ อัลมูร็ด อะลา ญะฮะเราะฮ์

2/4 ; Ibn Hibban, 1973 : 5/199).

¹ เรื่องเดียวกันปรากฏในสุเราะฮ์อัซซุรอ อายะฮ์ 13

² Tuan Mināl, n.d. : 70.

³ al-Dusūqiy, n.d. : 173.

⁴ al-Baijūriy, n.d. : 37

⁵ Muhammad Zainuddin bin Muhammad, n.d. : 32-33

⁶ Husain al-Jisr, 1947 : 45

อัสเตอาหีด¹ และหนังสือตฺหีก อัลมะกออม อะลา กิฟายะฮ์ อัลอะวาม ฟิ อีลม อัลกะลาม² เป็นต้น ที่อธิบายว่าคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะฮ์สูลนั้นมี ๔ ประการโดยเพิ่มศัพท์”พะฎอนะฮ์”แปลว่า การมีไหวพริบหรือฉลาด เป็นคุณลักษณะประการที่ ๔

4.6.6 ศิฟาตที่มุสตะฮีลสำหรับเราะฮ์สูล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิฟาตที่มุสตะฮีลสำหรับเราะฮ์สูลว่า³

"دان مستحيل فد حق مريكتت عليهم الصلاة والسلام ايت سكل لاوان اين سكل صفة
يغتنيك دان يائت يغفرتما دستا دان يغكدوا خيانة دغن بربوات سوات درفد برغيغ دتکه
اكن مريكتت درفداث اكن سباكي تکه حرام اتو تکه مکروه دان يغکتنيك ميمبوبيکن
سوات درفد برغيغ دسورهکن اکن مريکتت دغن ميمفيکندی بک سکل مخلوق"

แปลว่า “และมุสตะฮีลสำหรับพวกเขาเหล่านั้นคือ คุณลักษณะต่างๆ ที่เป็นตรงกันข้ามของศิฟาตทั้งสาม กล่าวคือ ประการแรกการโกหก ประการที่สองการผิดสัญญาโดยกระทำในสิ่งที่ต้องห้ามที่เป็นฮะรอมหรือมกْرูฮ์ และประการที่สามการซ่อนเร้นในสิ่งที่สั่งใช้ให้เผยแผ่กับมัลลูกทั้งหลาย”

ศิฟาตที่มุสตะฮีลในที่นี้หมายถึง ศิฟาตมุสตะฮีลที่เป็นตรงกันข้ามกับศิฟาตที่วาญิบสำหรับเราะฮ์สูล ๓ ประการดังที่กล่าวมาแล้ว คือ การโกหก (กัซบ) การผิดสัญญา (คิยานะฮ์) และการซ่อนเร้นหรือปิดบังในสิ่งที่สั่งใช้ให้เผยแผ่ (กิตมาน)

การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้ไม่ต่างกับการอธิบายของอุละมาอ์ท่านอื่น อาทิเช่น ชัยค้อตตุสกี๊ยในหนังสือฮาซียะฮ์ อัดตุสกี๊ย อะลา อุมมุ อัลบะรอฮีน⁴ ชัยคฺมุฮัมมัดซินในหนังสือบิดายะฮ์ อัลฮิดายะฮ์⁵ และชัยคฺ ดาหวุด อัลพะฎอนียีในหนังสืออัดดุร อัชชะมิน⁶ เป็นต้น หากพิจารณาพิจารณาศิฟาตวาญิบสำหรับเราะฮ์สูลตามทัศนะของชัยคฺ ฮุสัยน อัลญิสรที่นับศัพท์ที่ ๔ คือ พะฎอนะฮ์ตรงกันข้ามกับบะลีส (โกง) ซึ่งเป็นศัพท์ที่ ๔ ในบรรดาศิฟาตมุสตะฮีลสำหรับเราะฮ์สูล

4.6.7 ศิฟาตที่ญาอิชสำหรับเราะฮ์สูล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงศิฟาตที่ญาอิชสำหรับเราะฮ์สูล ว่า⁷

¹ al-Baijūriy, n.d. : 71-72

² al-Baijūriy, n.d. : 74-75

³ Tuan Mināl, n.d. : 71.

⁴ al-Dusūqiy, n.d. : 174.

⁵ Muhammad zin bin Jalajuddin, n.d. : 23.

⁶ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 58.

⁷ Tuan Mināl, n.d. : 72.

"دان هارس فد حق مريكتت عليهم الصلاة والسلام برغيغ أى در فد سكل فراغى مانسى

يغتياذ مباوء كفد ككوراغن فد مرتبة مريكتت يغ تغكى سفرة ساكة دان افمان"

แปลว่า “ และฮารุสสำหรับพวกเขาอะลัยอิมุสสะลามในสิ่งที่เป็นความประพฤติของ มนุษย์ทั้งหลายที่ไม่ทำให้เกียรติอันสูงส่งของพวกเขาตกต่ำเช่น การป่วย เป็นต้น”

ศิปัตที่ญาอิซในที่นี่หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่ท่านเราะสุลสามารถประพฤติหรือปฏิบัติได้ เหมือนอย่างคนทั่วไปปฏิบัติที่ไม่ทำให้เกียรติการเป็นเราะสุลตกต่ำหรือเสียหาย เช่น การป่วย การกิน การนอน และการแต่งงาน เป็นต้น

การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้ไม่แตกต่างกับการอธิบายของอุละมาอ์อะกีตะฮ์ท่าน อื่นๆ อาทิเช่น ซัยคุดดีน อัลญิสริในหนังสืออัลฮุซน อัลอะมีดียะฮ์¹ ซัยคัลบัยญูรียในหนังสือตุยพะฮ์ อัลมุรืด อะลา ญาอะเราะฮ์ อัดเตอาฮ์² ซัยคมุฮัมมัดซันในหนังสือบิดายะฮ์ อัลฮิดายะฮ์³ ซัยคดาอุด อัลพะฎอนียในหนังสืออัดดุร อัชชะมิน⁴ และซัยคมุฮัมมัด ซัยนุดดีนในหนังสือสิรอญญ์ อัลฮุดา⁵ เป็นต้น

4.6.8 มุอญูษัตของท่านนะบี

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของมุอญูษัต ว่า

"(كنهوي أولهم) بهوس يعنى معجزة آيت فكر جائن يغ منجار قكن بك عادة يغد سرتاكن

دغن دعوى فسوره سرت كتيدائن دافت سورغ ملنتاغى أكندى"

แปลว่า “ พึงทราบเถิด แท้จริงความหมายของมุอญูษะฮ์ นั้นคือ การงานที่ผิด ธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการกล่าวอ้างเป็นเราะสุล พร้อมทั้งไม่มีคนใดคนหนึ่ง ที่สามารถแย้งกันได้”

การเข้าใจความหมายมุอญูษะฮ์ จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. เชิงภาษาศาสตร์

คำว่า “มุอญูษะฮ์” (معجزة) เป็นอิสมุลฟาอิล (นามประธาน) มาจากคำกริยาของ คำว่า “อะอญูชะฮะ” (أعجز) “ยุอญูชู” (يعجز) “อือญาซัน” (إعجاز) “มุอญูชุน” (معجز) แล้วเติม อักษรต่า มัรบูฎะฮ์ (ة) ที่ท้ายคำเพื่อให้เกิดเป็นมุบัลาละเฮาะฮ์ (مبالغة) หมายถึง สิ่งที่ผิดธรรมชาติ

¹ Husain al-Jisr, 1947 : 48.

² al-Baijūriy, n.d. : 73.

³ Muhammad zin bin Jalajuddin, n.d. : 23.

⁴ Dāwūd al-Fataniy, n.d. : 58.

⁵ Muhammad Zainuddin bin Muhammad, n.d. : 34.

⁶ Tuan Mināl, n.d. : 74.

ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถกระทำได้ หรือสิ่งที่นอกเหนือสติปัญญาและความสามารถของมนุษย์ (Ibn al-Manzūr, 1993 : 7/236) หรือเป็นคำที่มาจากรากศัพท์ของคำว่า “อัจซุน” (عجز) หมายถึงอ่อนแอ และไม่มีความสามารถในการกระทำ (Zainuddin al-Rāziy, 1999 : 1/200).

ข. เจริงวิชาการ

คำว่า “มูอญูซะฮ์” (معجزه) ที่จริงแล้วไม่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน อัสนุนนะฮ์ และในยุคนช่วงแรกของสะลัฟ แต่คำนี้ถูกนำมาใช้เป็นที่รู้จักหลังจากนั้น

ส่วนคำที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน อัสนุนนะฮ์ และที่ใช้กันในยุคของสะลัฟคือ “อัลอายะฮ์” (آية) “อัลบัยยีนะฮ์” (البينة) และ “อัลบุรฮาน” (البرهان) ดังเช่น

1. อัลอายะฮ์ (آية) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾

(سورة الرعد : آية 38)

ความว่า “และไม่บังควรแก่เราเหล่าผู้ลที่ จะนำมาซึ่งสัญญาณ (ปาฏิหาริย์) ใดๆ เว้นแต่โดยอนุมัติของอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัลเราะอูด : อายะฮ์ 38)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ يَأْتِيَ بِآيَةٍ ﴾

2. อัลบัยยีนะฮ์ (البينة) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ ﴾

(سورة الحديد : آية 25)

ความว่า “และแน่นอน เราได้ส่งบรรดาเราเหล่าผู้ลที่พร้อมด้วยหลักฐาน ทั้งหลายอันชัดแจ้ง”

(สุเราะฮ์อัลหะดีด : อายะฮ์ 25)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ بِالْبَيِّنَاتِ ﴾

3. อัลบุรฮาน (البرهان) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสอีกว่า :

﴿ فَذَانِكَ بُرْهَانٍ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ﴾

(سورة القصص : آية 32)

ความว่า “ดังนั้นนั่นคือหลักฐานทั้งสองจากพระเจ้าของเจ้าไปยังฟิรเออน และบุคคลชั้นหัวหน้าของพวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลกะฮ์ฟ : อายะฮ์ 32)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿فَذَانِكُمْ بُرْهَانٌ﴾

สำหรับความหมายเชิงวิชาการ บรรดาอูลมะอ์ได้ให้ความหมายของ “มูญิซะฮ์” (معجزة) โดยใช้สำนวนที่แตกต่างกันดังนี้

1. มูญิซะฮ์ คือ การกระทำของอัลลอฮ์ตะอาลาต่างๆ ที่ผิดธรรมชาติอย่างชัดเจน ต่อเนื่อง เพียงพอกับการกล่าวอ้างเป็นนบี (al-Juwainiy, 1407 : 124 ; al-Baqillaniy, 1382 : 61).
2. มูญิซะฮ์ คือ การกระทำที่บ่งบอกถึงข้อเท็จจริงของผู้ที่อ้างสิทธิเป็นนบี (Qadiy ‘Abd al-Jabbar, 1384 : 568).
3. มูญิซะฮ์ คือ สิ่งที่ผิดธรรมชาติเกิดขึ้นกับผู้อ้างสิทธิเป็นนบีในขณะที่ผู้ปฏิเสธ มาท้าทายไม่สามารถที่จะนำมาซึ่งเหมือนกัน (al-Taftāzāniy, 1407 : 86).
4. มูญิซะฮ์ คือ ทุกสิ่งที่มีความประสงค์เพื่อแสดงข้อเท็จจริงของผู้ที่กล่าวอ้างเป็น นบีผู้นำสาร (al-’Āmidīy, 1391 : 333 ; al-Eijiy, n.d. : 339).

การอธิบายความหมายมูญิซะฮ์ของผู้แต่งและบรรดาอูลมะอ์ท่านอื่นๆ ที่กล่าวมา ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ความหมายของมูญิซะฮ์จะไม่เกิดความสมบูรณ์ เว้นแต่ต้องมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

1. มูญิซะฮ์ต้องมาจากอัลลอฮ์ตะอาลาเท่านั้น
2. มูญิซะฮ์ต้องผิดปกติจากธรรมชาติ
3. ต้องเกิดขึ้นกับผู้อ้างสิทธิเป็นนบีหรือเราะสุลเท่านั้น
4. มูญิซะฮ์ ต้องมาพร้อมกับการกล่าวอ้างเป็นนบี
5. มูญิซะฮ์ ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ปรารถนา
6. มูญิซะฮ์ ต้องไม่โกหกกับผู้กล่าวอ้าง
7. ไม่มีใครสามารถที่จะนำมาซึ่งเหมือนกับสิ่งผิดธรรมชาติเหล่านั้นได้
8. มูญิซะฮ์ ไม่ใช่ในเวลาที่มีการขัดแย้งของธรรมชาติ เช่น การขึ้นพระอาทิตย์ทาง

ทิศตะวันตก

มูญิซะฮ์เกิดขึ้นกับบรรดาเราะสุลตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ โดยสามารถให้ การศรัทธาบนเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบรรดาเราะสุล

ผู้แต่งได้กล่าวถึงมูญิซะฮ์บางอย่างของบรรดานะบีว่า

"ترجمفی فکر جاتن یغ منچار یقکن عادة ایت فریواتن سفره تر فنجر ۲ ایر فد انتارا نق
جاری نبی کیت ﷺ دان ترجمفی فول کتیدائن فریواتن سفره تیاد مغاغسکن اوله ابی اکن
نبی الله ابراهیم علیه السلام تتکال دتونو اوله نمرود لنعنة الله □ علیه □"

¹ เป็นการดูอาให้อัลลอฮ์ทรงสาปแช่งกับเขา

² Tuan Mināl, n.d. : 74.

แปลว่า “ การนับเป็นสิ่งที่ไม่ดีธรรมดาที่เป็นการกระทำเช่น น้ำไหลออกกระหว่างนิ้วมือของท่านนะบีของเรา ﷺ และที่ไม่ใช่เป็นการกระทำเช่น การที่ไฟไม่ไหม้กับท่านนะบีอิบรอฮีม ؑ ในขณะที่ถูกโยนโดยนัมรูดผู้ซึ่งอัลลอฮ์ทรงสาปแข่งกับเขา” ผู้แต่งได้กล่าวถึง สิ่งที่ไม่ดีธรรมดาที่เป็นการกระทำเช่น น้ำไหลออกกระหว่างนิ้วมือของท่านนะบีของเรา ﷺ

จากอะนัส เป็น มาลิก กล่าวว่า

((رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ، فَالْتَمَسَ النَّاسُ الْوَضُوءَ فَلَمْ يَجِدُوهُ، فَأَتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِوَضُوءٍ، فَوَضَعَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي ذَلِكَ الْإِنَاءِ يَدَهُ، وَأَمَرَ النَّاسَ أَنْ يَتَوَضَّؤُوا مِنْهُ قَالَ: فَرَأَيْتُ الْمَاءَ يَنْبُعُ مِنْ تَحْتِ أَصَابِعِهِ حَتَّى تَوَضَّؤُوا مِنْ عِنْدِ آخِرِهِمْ))
(أَخْرَجَهُ الْخَارِيُّ ، 1422 : 169)

ความว่า “ฉันได้เห็นท่านเราะสูล ﷺ ในเมื่อใกล้ถึงเวลาละหมาดอัศรี ผู้คนได้ค้นหาน้ำที่ใช้ในการทำอบน้ำละหมาดแต่พวกเขาไม่พบมัน แล้วได้นำมาซึ่งน้ำสำหรับอบน้ำละหมาดให้กับท่านเราะสูล ﷺ ท่านเราะสูล ﷺ ได้วางมือของท่านลงในภาชนะนั้นและได้สั่งให้ผู้คนอบน้ำละหมาดจากมัน เขาได้กล่าวว่า ฉันได้เห็นน้ำไหลพุ่งออกจากใต้บรรดานิ้วของท่านเราะสูล แล้วผู้คนได้อบน้ำละหมาดจนถึงคนสุดท้ายของพวกเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 169)

การชี้แนะของฮะดีษคือ กล่าวถึงมูอญิษะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ ประการหนึ่งที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนต่อหน้าบรรดาเศาะฮาบะฮ์ นั่นคือ น้ำไหลพุ่งออกจากริ้วของท่านเราะสูล ﷺ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดีธรรมดาที่ไม่ใช่เป็นการกระทำเช่น การที่ไฟไม่ไหม้กับท่านนะบีอิบรอฮีม ในขณะที่ถูกโยนโดยนัมรูด ครั้นเมื่อบรรดาคณิงทั้งหลายต้องการฆ่าท่านนะบีอิบรอฮีม ؑ และได้โยนท่านนะบีอิบรอฮีมลงในกองไฟ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปลอดภัยท่านนะบีอิบรอฮีมด้วยอำนาจและความโปรดปรานของพระองค์ (al-Saqar, n.d : 95) ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿٦٩﴾ وَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَخْسَرِينَ ﴿٧٠﴾ ﴾

(سورة الأنبياء : آية 68-70)

ความว่า : “พวกเขาบอกว่า จงเผาเขาเสียและจงช่วยเหลือพระเจ้าทั้งหลายของพวกเขา หากพวกเขาจะกระทำเช่นนั้น เรา (อัลลอฮ์) กล่าวว่าไฟเอ๋ยจงเย็นลงและให้ความปลอดภัยแก่อิบรอฮีมเถิด และพวกเขา

ปรารถนาที่จะวางแผนร้ายแก่เขา แต่เราได้ทำให้พวกเขาประสบกับความ
สูญเสียมากยิ่งขึ้น”

(สุเราะฮ์อัลอัมบิยาฮ์ : อายะฮ์ 68-70)

เมื่อนัมรุด¹ และผู้สนับสนุนตกลงที่จะเผาอิบรอฮีมแล้วได้รวบรวมเก็บฟืน ชุตหลุมใส่
ฟืนแล้วจุดไฟ หลังจากนั้นได้มัดอิบรอฮีมไว้กับเครื่องยิงเข้าสู่กองไฟ อัลลอฮ์ได้ตรัสว่า โอ้ ไฟเอ๋ยจงให้
ความเย็นความปลอดภัยแก่อิบรอฮีม ไฟมิได้เผาอิบรอฮีมนอกจากเชือกที่มัดเท่านั้น นี่เป็นมูอญิซะฮ์
ประการหนึ่งที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้กับอิบรอฮีมเพื่อยืนยันความถูกต้องของท่าน (Ibn Kathīr,
1999 : 5/351).

ผู้แต่งได้กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัดว่า

" دان ستغه درفد معجزة يغ جاته فد نبى كيت ... □ "

แปลว่า “และส่วนหนึ่งจากมูอญิซะฮ์ ที่เกิดขึ้นกับนะบีมุฮัมมัด...”

1. อัลกุรอาน

อัลกุรอานเป็นมูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัดและชัดเจนที่สุดที่ทำทลายมนุษย์
และให้นำมาซึ่งเหมือนกับอัลกุรอาน แต่ไม่มีมนุษย์คนใดที่สามารถนำมาซึ่งเหมือนกับอัลกุรอาน
ทั้งหมดหรือส่วนหนึ่งได้

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِمَّن دُونِ
اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْتُوا نَارَ اللَّهِ وَفُودَهَا النَّاسُ وَالْحِجَارُ
أُغِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾

(سورة البقرة : آية 23-24)

ความว่า “และหากปรากฏว่าพวกเจ้าอยู่ในความแคลงใจใด ๆ จากสิ่ง
(อัลกุรอาน) ที่เราได้ให้ลงมาแก่บ่าวของเราแล้ว ก็จงนำมาสักสุเราะฮ์หนึ่ง
เยี่ยงสิ่งนั้น และจงเชิญชวนผู้ที่อยู่ในหมู่พวกเจ้าอื่นจากอัลลอฮ์หากพวกเจ้า
เป็นผู้พูดจริง แต่ถ้าพวกเจ้ายังมิได้ทำและจะไม่กระทำตลอดไปแล้วก็จง
ระวังไฟนรกซึ่งเชื้อเพลิงของมันนั่นคือ มนุษย์และหิน โดยที่มันได้ถูกเตรียม
ไว้สำหรับบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา”

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า นัมรุด หรือ นุมรุด เป็น กันอาน เป็น กูเซ เป็น ชาม เป็น นูฮ เป็นกษัตริย์ในสมัยนะบีมุฮัมมัด (Ibn Kathīr, 1986 :
1/686 ; al-Tabariy, 2000 : 5/480).

² Tuan Mināl, n.d. : 74-75.

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 23-24)¹

อัลลอฮ์ ﷻ ได้รับรองการเป็นนบีนบีของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ โดยการประทาน อัลกุรอานแก่ท่านซึ่งเป็นมูอฺญิซะฮ์ประการหนึ่ง แล้วทรงทำทนายกับบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลายให้นำมาเหมือนกับสิ่งที่พระองค์ทรงประทานให้กับท่านหากยังไม่เชื่อ (Ibn Kathīr, 1999 : 1/198).

2. แยกกล่าวชะฮาดะฮ์ต่อหน้าท่านในขณะที่รวมอยู่กับบรรดาเศาะฮาบะฮ์ จากอุมัร เป็น อัลค็อฏฏอบ เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((يَا ضَبُّ فَتَكَلَّمِ بِكَلَامِ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ، يَفْهَمُهُ الْقَوْمُ جَمِيعًا: لَبَّيْكَ وَسَعْدَيْكَ، يَا رَسُولَ رَبِّ الْعَالَمِينَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَعْبُدُ؟ قَالَ: الَّذِي فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ، وَفِي الْأَرْضِ سُلْطَانُهُ، وَفِي الْبَحْرِ سَبِيلُهُ، وَفِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ، وَفِي النَّارِ عَذَابُهُ. قَالَ: فَمَنْ أَنَا، يَا ضَبُّ؟ قَالَ: أَنْتَ رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَخَاتَمُ النَّبِيِّينَ، قَدْ أَفْلَحَ مَنْ صَدَّقَكَ، وَقَدْ خَابَ مَنْ كَذَّبَكَ))

(أخرجها الطبراني ، د.ت. : بعض من حديث 5996)

ความว่า : “โอ้ ตัวแสบ แล้วตัวแสบได้พูดด้วยคำพูดภาษาอาหรับที่ชัดเจน กลุ่มชนทั้งหมดเข้าใจมัน ขอรับ โอ้เราะสูลของผู้อภิบาลแห่งสากลโลก แล้วท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวกับแสบว่า ท่านบูชาใคร? มันตอบว่า ผู้ซึ่งอยู่บนฟากฟ้าอะรัชของพระองค์ และในแผ่นดินนี้เป็นอำนาจของพระองค์ และในทะเลเป็นหนทางของพระองค์ และในสวนสวรรค์เป็นความเมตตาของพระองค์ และในนรกเป็นการลงโทษของพระองค์ ท่านกล่าวว่า แล้วฉันคือใคร โอ้ตัวแสบ? มันตอบว่า ท่านคือเราะสูลของผู้อภิบาลแห่งสากลโลกและเป็นผู้สุดท้ายของบรรดานบีนบี แท้จริงได้รับความสำเร็จกับผู้ที่ศรัทธาท่าน และขาดทุนกับผู้ปฏิเสธท่าน”

(บันทึกโดย al-Tabarāniy, n.d. : ส่วนหนึ่งจากฮะดีษ 5996)²

การชี้แนะของฮะดีษคือ กล่าวถึงมูอฺญิซะฮ์ประการหนึ่งของท่านนบีนบี ﷺ ที่ปรากฏขึ้นต่อหน้าท่านนบีนบี เศาะฮาบะฮ์และชาวอาหรับชนบท นั่นคือการกล่าวชะฮาดะฮ์ของแสบ

3. เมื่อสมันขอให้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ปล่อยจากการผูกของอะอฺรอเบียเพื่อให้นมกับลูก

จากอุมมม สะละมะฮ์ กล่าวว่า :

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันในสุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ อายะฮ์ ๘๘

² มะฮฺมูด อัลฮัดดาต กล่าวว่าเป็นฮะดีษฎะอฺอิฟ (al-Iraqiy, 1987 : 1/260).

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّخْرَاءِ فَإِذَا مُنَادٍ يُنَادِيهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَالْتَفَتَ، فَلَمْ يَرَ أَحَدًا، ثُمَّ الْتَفَتَ فَإِذَا ظَبْيَةٌ مُوثِقَةٌ، فَقَالَتْ: اذْنُ مِيٍّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَدَنَا مِنْهَا، فَقَالَ: حَاجَتِكَ؟ قَالَتْ: إِنَّ لِي خَشَعَيْنَ فِي ذَلِكَ الْجَبَلِ فَحَلِّنِي حَتَّى أَذْهَبَ، فَأَرْضِعَهُمَا، ثُمَّ أَرْجِعْ إِلَيْكَ، قَالَ: وَتَفْعَلِينَ؟ ، قَالَتْ: عَذَّبَنِي اللَّهُ بِعَدَابِ الْعِشَارِ إِنْ لَمْ أَفْعَلْ، فَأَطْلَقَهَا فَذَهَبَتْ، فَأَرْضَعْتَ خَشَعَيْهَا، ثُمَّ رَجَعْتَ، فَأَوْثَقَهَا))

(أخرجها الطبراني ، 1994 : بعض من حديث 763)

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้อยู่ในทะเลทรายแล้วได้มีผู้ร้องเรียกกำลังเรียกท่านว่า โอ้ เราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ท่านได้หันหน้าไป แต่ไม่เห็นใครสักคน แล้วหันหน้าไปอีกมีเนื้อสมันที่ถูกผูกอยู่มันกล่าวว่า จงเข้าใกล้ฉันโอ้เราะสูลุลลอฮ์ แล้วท่านได้เข้าใกล้กับมันแล้วกล่าวว่าเป็นความต้องการของเธอใช่ไหม? มันตอบว่าแท้จริงสำหรับฉันมีเนื้อสมันน้อย ๒ ตัวในภูเขาแห่งนั้น ดังนั้นจงแก้ฉันออกจนกระทั่งฉันไปให้นมกับทั้งสองแล้วฉันจะกลับมาหาท่าน ท่านกล่าวว่า และเธอจะปฏิบัติหรือ? มันตอบว่าอัลลลอฮ์ลงโทษฉันด้วยการลงโทษที่รุนแรงหากฉันไม่ปฏิบัติ แล้วท่านได้ปล่อยมัน หลังจากนั้นได้กลับมาแล้วได้ผูกมัน”

(บันทึกโดย al-Tabarāniy, 1994 : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 763)¹

การขี้นะของอะดีษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ประการหนึ่งของท่านนะบี ﷺ ที่ปรากฏกับท่านคือ เนื้อสมันขอให้ท่านปล่อยจากการผูกของอะอรอปีย์เพื่อให้นมกับลูกของมัน พร้อมทั้งบัญญัติว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพสักดิ์โดยแท้จริงนอกจากอัลลลอฮ์และแท้จริงท่านมูฮัมมัดคือ เราะสูลุลลอฮ์

4. การผ่าดวงจันทร์บนภูเขาทุบัยส , มูอญิซะฮ์นี้เป็นมูอญิซะฮ์หนึ่งที่น่าชมเชยในบรรดามูอญิซะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ที่ได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์

อัลลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ أَقْرَبَتْ السَّاعَةُ وَالنَّجْمُ ۝ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَقَرٌّ ۝ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أُمَّرٍ مُسْتَقَرٌّ ۝﴾

(سورة القمر : آية 1-3)

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดีษญะฮะอีฟ (al-Albāniy, 1992 : 6737)

ความว่า “วันกียามะฮ์ได้ใกล้เข้ามาแล้วและดวงจันทร์ได้แยกออก และหากพวกเขาเห็นสัญญาณ (ปาฏิหาริย์) พวกเขาก็ผินหลังให้และกล่าวว่านี่คือมายากลที่มีมาก่อนแล้ว และพวกเขาได้ปฏิเสธและปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของพวกเขาและกิจการทุกอย่างยอมเป็นไปตามกำหนด”

(สุเราะฮ์อัลเกาะมัร : อายะฮ์ ๑-๓)

เพื่อประกอบการอธิบายอายะฮ์เรื่องการผ่าดวงจันทร์บนภูเขาบูยิสซึ่งตั้งอยู่ในนครมักกะฮ์ใกล้กับมัสยิดอะรอม อิมามอิบนุ ญะรีรกล่าวว่า ครั้นเมื่อพวกกุฟฟารมักกะฮ์ได้กล่าวแก่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ว่าหากท่านเป็นจริงตามคำพูดก็จงทำให้ดวงจันทร์แยกออกเป็นสองซีกและพวกเขาสัญญาว่าจะศรัทธา ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ขอต่อพระเจ้าตามที่เรียกร้อง เมื่อดวงจันทร์ได้แยกออกเป็นสองซีกและได้เห็นอย่างชัดเจนซึ่งเป็นหลักฐานของการเป็นเราะสูลที่แท้จริง พวกเขายังกล่าวอีกว่ามุฮัมมัดได้แสดงมายากลแก่เรา พวกเขาได้ปฏิเสธท่านเราะสูลและสิ่งที่พวกเขาได้เห็นด้วยตาถึงความเดชะนาฟาของอัลลอฮ์ในการแยกดวงจันทร์ (al-Tabariy, 2000 : 22/565). จากอับดุลลอฮ์เป็น มัสอูด กล่าวว่า :

((أَنْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِقَّتَيْنِ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اشْهَدُوا))

(أخرجها البخاري ، 1422 : 3636 ومسلم ، د.ت : 2800)

ความว่า “ในสมัยท่านนะบี ﷺ ดวงจันทร์ได้แยกออกเป็นสองส่วน แล้วท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า พวกท่านจงเป็นพยานเถิด”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 3636 ; Muslim , n.d. : 2800)¹

การชี้แนะของฮะดีษคือ การผ่าดวงจันทร์ซึ่งเป็นมูอญิซะฮ์ประการหนึ่งที่สำคัญจากบรรดามูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน (al-Nawawiy, 1996 : 17/141).

5 สิ่งใช้ให้คนบะดะวีเย่เรียกต้นไม้ แล้วต้นไม้ที่นั้นหลุดออกจากรากมาให้สลามแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังรายงานของอับดุลลอฮ์ เป็น บุรอยดะฮ์² จากบิดาของท่านแล้วว่า :

¹ ดูฮะดีษในความหมายเดียวกัน (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 3637).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เป็น บุรอยดะฮ์ เป็น อัลหุคัยบ อัลฮัสละมีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๕(al-Dhahabi, 1985 : 5/50 ; al-Zirikli, 2002 : 4/74).

((أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا
أَزِدَادُ بِهِ يَتَقِينَا. قَالَ: فَقَالَ: أَدْعُ تِلْكَ الشَّجَرَةَ . فَدَعَا بِهَا فَجَاءَتْ حَتَّى
سَلَّمَتْ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ثُمَّ قَالَ لَهَا: ارْجِعِي، فَرَجَعَتْ))

(أخرجها الحاكم ، 1990 : بعض من حديث 7326)

ความว่า “แท้จริงมีชายคนหนึ่งได้มาหาท่านนะบี ﷺ แล้วเขากล่าวว่า โอ้
เราะฮ์ซูลุลลอฮ์ จงทำเครื่องหมายสัญญาณให้กับฉันสิ่งหนึ่ง ฉันจะได้เพิ่มด้วย
มันการเชื่อมั่นอย่างมั่นคง ท่านกล่าว แล้วเขากล่าวว่า ฉันจะร้องเรียกต้นไม้
นั้น แล้วเขาได้เรียกกับต้นไม้แล้วมันได้มาจนกระทั่งได้ให้สละมต่อท่านนะบี
ﷺ หลังจากนั้นเขาได้กล่าวกับต้นไม้ว่า จงกลับเถิดแล้วมันก็กลับไป”

(บันทึกโดย al-Hakim, 1990 : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 7326).¹

การชี้แนะของอะดีษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ประการหนึ่งที่
ปรากฏกับท่านคือ ใช้ให้คนบะดะวีเย่เรียกต้นไม้ แล้วต้นไม้มาได้มาให้สละมแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ

6 อุฐูฟ็องร็องกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เนื่องจากอาหารของมันเป็นน้อยและงานของมัน
มาก ดังรายงานของยะฮอลา เบ็น มุรเราะฮ์ อัยษะเกาะฟีเย่ กล่าวว่ ท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่

((أَيُّنَ صَاحِبُ هَذَا الْبَعِيرِ؟ فَجَاءَ، فَقَالَ: بِعَيْنِهِ فَقَالَ: لَا، بَلْ أَهْبُهُ لَكَ.
فَقَالَ: لَا، بِعَيْنِهِ قَالَ: لَا، بَلْ نَهْبُهُ لَكَ، وَإِنَّهُ لِأَهْلِ بَيْتِ مَا لَهُمْ مَعِيشَةٌ غَيْرُهُ.
قَالَ: أَمَا إِذْ ذَكَرْتَ هَذَا مِنْ أَمْرِهِ، فَإِنَّهُ شَكَا كَثْرَةَ الْعَمَلِ، وَقَلَّةَ الْعَلْفِ،
فَأَحْسِنُوا إِلَيْهِ))

(أخرجها أحمد ، 2001 : بعض من حديث 17565)

ความว่า “เจ้าของอุฐูฟ็องอยู่ที่ไหน? เขาได้มา แล้วท่านกล่าวว่า จงขายมัน
ให้กับฉัน เขากล่าวว่า ไม่ แต่ทว่าฉันจะมอบมันให้กับท่าน แล้วท่านกล่าวว่า
ไม่ จงขายมันให้กับฉัน เขากล่าวว่า ไม่ แต่ทว่าเราจะมอบมันให้กับท่าน
และแท้จริงมันคือสำหรับครอบครัวของบ้านที่ไม่มีการดำรงชีวิตอยู่สำหรับ
พวกเขานอกจากมัน ท่านกล่าวว่า อะไรสิ่งที่คุณคิดกับสิ่งนี้จากงานของมัน
แท้จริงแล้วมันได้ร้องทุกข์ว่างานมากแต่อาหารน้อย แล้วพวกท่านจงทำดี
กับมัน”

(บันทึกโดย Ahmad, 2001 : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 17565).¹

¹ อัลฮากิมและอัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดีษเศาะฮี้ฮ์ (al-Hākim, 1990 : 4/190 ; al-Albānī, 1996 : 6/990).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ยะฮอลา เบ็น มุรเราะฮ์ เบ็น วัฮบ เบ็น ญาบิร เบ็น อัดตาบ อัยษะเกาะฟีเย่ เป็นเศาะหาบะฮ์ของท่านนะบีท่านหนึ่ง
(Ibn Sa‘ad, 1990 : 6/113 ; Abū Nu‘īm al-Asbahānī, 1998 : 5/2802).

การขี้นะของอะดีษคือ กล่าวถึงมูญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อีกประการหนึ่ง ที่ปรากฏกับท่านคืออูฐได้ฟ้องร้องกับท่านนะบีเนื่องจากการให้อาหารกับมันไม่เพียงพอ ในขณะที่การทำงานนั้นมาก

7. การขอคุดาของท่านนะบีต่ออูฐบุตรของอะบู ละฮับ โดยกล่าวว่า (اللهم سلطه كلبا من كلابك) ความว่า “โอ้ พระเจ้าของฉันจงให้หมาตัวหนึ่งจากบรรดาหมาของพระองค์กระทำรุนแรงกับเขาเถิด” ดังรายงานของอะบู อุบัยด² เล่าว่า :

((أَنَّ عُبَيْدَةَ بْنَ أَبِي هَبٍ كَانَ شَدِيدَ الْأَذَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ : "اللَّهُمَّ سَلِّطْ عَلَيْهِ كَلْبًا مِنْ كِلَابِكَ " فَخَرَجَ عُبَيْدَةُ إِلَى الشَّامِ مَعَ أَصْحَابِهِ فَنَزَلَ مِنْزِلًا فَطَرَفَهُمُ الْأَسَدُ فَتَخَطَّى إِلَيْهِ مِنْ بَيْنِ أَصْحَابِهِ فَفَتَلَهُ))

(أخرج هالبیهقی ، 2003 : 10052)

ความว่า “แท้จริงอูฐบะฮุ เป็น อะบี ละฮับ ได้ทำร้ายอย่างแรงต่อท่านนะบี ﷺ แล้วท่านกล่าวว่า “โอ้ อัลลอฮ์จงให้หมาตัวหนึ่งจากบรรดาหมาของพระองค์กระทำรุนแรงกับเขาเถิด” อูฐบะฮุได้ออกเดินทางไปเมืองซามพร้อม กับเพื่อน ๆ ของเขา แล้วได้ลงที่พัคมีสิงโตมากระที่บพวกเขาแล้วได้ก้าวไปที่ เขาซึ่งอยู่ในระหว่างเพื่อน ๆ ของเขาแล้วได้ฆ่าเขาไป”

(บันทึกโดย al-Baihaqi, 2003 : 10052)³.

การขี้นะของอะดีษคือ กล่าวถึงมูญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อีกประการหนึ่ง คือ การตอบรับคุดาของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่คุดาต่ออูฐบุตรของอะบู ละฮับ

8. ให้ลูกญาบิรสองท่านมีชีวิตใหม่หลังจากที่ทั้งสองได้ตายไปแล้ว ท่านหนึ่งถูกฆ่าโดยพี่ของเขาและอีกท่านหนึ่งถูกฆ่าโดยมารดาของเขา ทั้งสองมีชีวิตพร้อมลูกจากนอน⁴

9. การคุดาให้กับชายคนหนึ่งที่ยืนด้วยมือซ้าย โดยท่านกล่าวว่า ท่านจงกินด้วยมือขวา เขาตอบว่าฉันไม่สามารถกินด้วยมือขวาได้ ท่านกล่าวอีกว่าท่านไม่มีความสามารถ แล้วเขาก็ไม่สามารถยกมือถึงปากของเขาได้อีกหลังจากนั้น ดังรายงานของอียาส เบน สะละมะฮ์⁵ เบน อัลอักวะอ เล่าว่า :

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดีษเศาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 1985 : 5922)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อุบัยด เบน มัสอูด เบน อัมรุ อับซะเกาะซีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๓(al-Zirikli, 2002 : 4/190 ; Abū ‘Umar al-Qurtubiy, 1992 : 4/1709).

³ อัลฮากิม กล่าวว่าเป็นอะดีษเศาะฮิฮ์ อิศนาต (al-Zaila‘iy, 1414 : 3/378)

⁴ ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานในเรื่องนี้

⁵ ท่านมีชื่อเต็มว่า อียาส เบน สะละมะฮ์ เบน อัลอักวะอ อัลอัสละมีย์ อัลมิดะนีเย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๑๓(al-Dhahabi, 1985 : 5/244).

((أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ: أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ، فَقَالَ: كُلْ بِيَمِينِكَ، قَالَ: لَا أَسْتَطِيعُ، قَالَ: لَا اسْتَطَعْتَ، مَا مَنَعَهُ إِلَّا الْكِبَرُ، قَالَ: فَمَا رَفَعَهَا إِلَى فِيهِ))

(أخرج همسلم، د.ت. : 2021)

ความว่า “แท้จริงบิดาของเขาได้เล่าว่า มีชายคนหนึ่งได้กินใกล้ท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ ﷺ ด้วยมือซ้ายของเขา แล้วท่านได้กล่าวว่า จงกินด้วยมือขวาของท่าน เขาตอบว่าฉันไม่สามารถ ท่านได้กล่าวว่าท่านไม่สามารถหรือ ไม่มีสิ่งใดห้ามมันนอกจากความทนต์น เขากล่าวว่า แล้วเขาไม่สามารถยกมันได้อีกหลังจากนั้น”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2021)

การชี้แนะของฮะดีษคือ กล่าวถึงมูญิบะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ประการหนึ่ง คือ การตอบรับคุดาของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างรวดเร็ว และอนุญาตให้คุดาได้กับผู้ที่ไม่เห็นชอบด้วย บทบัญญัติศาสนาพร้อมทั้งให้สิ่งชี้ในสิ่งที่ดีและตักเตือนห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ดีในทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกินก็ตาม (al-Nawawiy, 1996 : 13/192).

10. ให้ความบะเราะฮ์กับอาหารที่น้อย แต่เพียงพอกินกับคนที่มีจำนวนมากกว่าหนึ่งพันคนและอาหารนั้นน้อยกว่าหนึ่งกัณฑ์ ดังรายงานของอียาส เป็น สละมะฮ์ จากพ่อของเขาเล่าว่า :

((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ، فَأَصَابَنَا جُهْدٌ حَتَّى هَمَمْنَا أَنْ نَنْحَرَ بَعْضَ ظَهْرِنَا، فَأَمَرَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَمَعْنَا مَزَاوِدَنَا، فَبَسَطْنَا لَهُ نِطْعًا، فَاجْتَمَعَ زَادُ الْقَوْمِ عَلَى النِّطْعِ، قَالَ: فَتَطَاوَلْتُ لِأَحْزَرِهِ كَمْ هُوَ؟ فَحَزْرْتُهُ كَرْنِضَةِ الْعَنْزِ، وَنَحْنُ أَرْبَعُ عَشْرَةَ مِائَةً، قَالَ: فَأَكَلْنَا حَتَّى شَبِعْنَا جَمِيعًا، ثُمَّ حَشَوْنَا جُرْبِنَا، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَهَلْ مِنْ وَضُوءٍ؟ قَالَ: فَجَاءَ رَجُلٌ بِإِدَاوَةٍ لَهُ فِيهَا نُطْفَةٌ، فَأَفْرَعَهَا فِي قَدَحٍ، فَتَوَضَّأْنَا كُلُّنَا نُدْعِفُهُ دَعْفَةً أَرْبَعُ عَشْرَةَ مِائَةً، قَالَ: ثُمَّ جَاءَ بَعْدَ ذَلِكَ ثَمَانِيَةٌ، فَقَالُوا: هَلْ مِنْ طُهُورٍ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَرِغِ الْوَضُوءِ))

(أخرج همسلم، د.ت. : 1729)

ความว่า “เราได้ออกเดินทางพร้อมกับท่านเราะฮ์ซูลุลลอฮ์ ﷺ ในสงครามหนึ่งแล้วได้ประสบความสำเร็จกับพวกเขาจนทำให้พวกเขากระวนกระวายกับการเชือกอูฐ แล้วท่านนะบี ﷺ ได้สั่ง พวกเขาได้รวบรวมถุงใส่เสบียงอาหาร

แล้วเราได้เปิดผ้าปูรวบรวมเสบียงอาหารบนผ้าปู เขากล่าวว่า แล้วฉันได้ขยายออกไปเพื่อทราบขนาดของมันว่าเท่าไร? ฉันเดาว่ามันเท่ากับขนาดที่นั่งของแกะตัวเมียและพวกเรา ๑๔๐๐ คน เขากล่าวว่า พวกเราได้กินจนพวกเราอิมทุกคน หลังจากนั้นพวกเราได้ยึดใส่ถุงของพวกเรา แล้วท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า มีน้ำที่ใช้อาบน้ำละหมาดไหม? เขากล่าวว่าชายคนหนึ่งได้มากับภาชนะสำหรับทำความสะอาดของเขาซึ่งในนั้นมีน้ำน้อยแล้วเทลงในแก้ว แล้วเราได้อาบน้ำละหมาดทุกคน เราไหลมันเป็นการไหล ๑๔๐๐ คน เขากล่าวว่าหลังจากนั้นมาอีก ๘ คน พวกเขาถามว่า มีสิ่งที่ใช้ทำความสะอาดอีกไหม? ท่านเราะฮ์สุลลอลฮ์ ﷺ กล่าวว่า น้ำที่ใช้ทำการอาบน้ำละหมาดหมดแล้ว”

(บันทึกโดย Muslim , n.d. : 1729)

การชี้แนะของฮะดีษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์สองประการของท่านเราะฮ์สุลลอลฮ์ ﷺ ที่ปรากฏให้เห็นคือ การเพิ่มอาหารและน้ำเป็นจำนวนมาก (al-Nawawiy, 1996 : 12/260).

11. กลับคืนดวงตาของเกาะตาอะฮ์ที่หลุดไหลอยู่ที่แก้มของเขา แล้วท่านนะบีได้เอาด้วยมือของท่านอันทรงเกียรติใส่ที่ตาของเขาแล้วลูบมัน ในขณะที่เดียวกันกลายเป็นปกติและยิ่งชัดกว่าเดิม และไม่เจ็บตลอดกาล ดังรายงานของเกาะตาอะฮ์ เบน อันนุอฺมานเล่าว่า :

((أَنَّ أُصَيْبَ عَيْنُهُ يَوْمَ بَدْرٍ فَسَأَلَتْ حَدِيقَتُهُ عَلَى وَجْهِهِ فَأَرَادُوا أَنْ يَقْطَعُوهَا فَسَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: لَا فَدَعَا بِهِ فَعَمَزَ حَدِيقَتَهُ بِرَأْسِهِ فَكَانَ لَا يَدْرِي أَيَّ عَيْنِهِ أُصَيْبَتْ))

(أخرجه الهيثمي ، د.ت : 1277)

ความว่า “แท้จริงเขาได้ประสบกับตาของเขาในวันสงครามบะดร์ แล้วลูกตาของเขาได้ไหลอยู่บนแก้มของเขา ดังนั้นพวกเขาต้องการที่จะตัดมันแล้วเขาได้ถามนะบี ﷺ ท่านตอบว่าอย่า แล้วท่านได้เรียกกับเขาแล้วท่านได้กดลูกตาของเขาด้วยฝ่ามือของท่าน แล้วเขาไม่ทราบดวงตาอันไหนของสองข้างของเขาที่ถูกโดนมา”

(บันทึกโดย al-Haithamiy, n.d.: 1277).¹

การชี้แนะของฮะดีษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ประการหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นคือ การกลับคืนดวงตาของเกาะตาอะฮ์ที่หลุดไหลอยู่ที่แก้มของเขากลายเป็นปกติ ยิ่งชัดกว่าเดิมและไม่เจ็บตลอดกาล

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮีฮ (al-Albāniy, 1406 : 1/41)

12. ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ใช้มือของท่านลูบขาของอะบี รอฟีอที่หัก แล้วกลายเป็นปกติดีเหมือนกับไม่ได้หักมาก่อน ดังรายงานของอัลบะรอรฺ เป็น อาซิบ¹ เล่าว่า :

((بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي زَافِعٍ الْيَهُودِيِّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَأَمَرَ عَلَيْهِمُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ... فَوَقَعَتْ فِي لَيْلَةٍ مُعْمِرَةً، فَاَنْكَسَرَتْ سَاقِي فَعَصَبَتْهَا بِعِمَامَةٍ، ثُمَّ انْطَلَقْتُ حَتَّى جَلَسْتُ عَلَى الْبَابِ، فَقُلْتُ : لَا أَخْرُجُ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَعْلَمَ : أَقْتَلْتُهُ؟ فَلَمَّا صَاحَ الدَّيْكَ قَامَ النَّاعِي عَلَى السُّورِ، فَقَالَ : أَنْعَى أَبَا زَافِعٍ تَاجِرَ أَهْلِ الْحِجَازِ، فَانْطَلَقْتُ إِلَى أَصْحَابِي، فَقُلْتُ :

النَّجَاءِ، فَقَدْ قَتَلَ اللَّهُ أَبَا زَافِعٍ، فَأَنْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَحَدَّثْتُهُ، فَقَالَ: ابْسُطْ رِجْلَكَ فَبَسَطْتُ رِجْلِي فَمَسَحَهَا، فَكَأَنَّهَا لَمْ أَشْتَكِهَا قَطُّ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : بعض من حديث (4039)

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ส่งผู้คนจากชาวอัสอรไปที่อะบิรอฟีอ อัลยะฮูดีแล้วได้แต่งตั้งอับดุลลอฮ์ เป็น อะตีก² ควบคุมพวกเขา...แล้วฉันได้ล้มในคืนเพ็ญทำให้ขาของฉันร้าวแล้วฉันได้รัดมันด้วยผ้าโพกศีรษะ หลังจากนั้นฉันได้ออกไปจนฉันได้นั่งหน้าประตูแล้วฉันกล่าวว่า ฉันจะไม่ออกไปในคืนนี้จนกว่าฉันรู้ว่าฉันได้ฆ่าเขาหรือยัง ในเมื่อโกได้ขึ้นผู้ประกาศข่าวการตายได้ยืนบนกำแพงแล้วกล่าวว่าได้มีเคราะห์กรรมกับอะบิรอฟีอพ่อค้าชาวหิญาซ ฉันก็ได้ออกไปที่เพื่อน ๆ ของฉันแล้วฉันกล่าวว่าปลอดภัย แท้จริงอัลลอฮ์ได้ฆ่าอะบิรอฟีอแล้ว ฉันได้มาถึงที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ฉันได้บอกกับท่าน แล้วท่านกล่าวว่าจงแบเท้าของท่าน ฉันได้แบเท้าของฉันแล้วท่านได้ลูบมัน มันเหมือนกับว่าฉันไม่ได้เจ็บปวดมาก่อน”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งจากฮะดีษ 4039)

ฮะดีษข้างต้นได้แสดงให้เห็นดังนี้

ก. ผู้ที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ใช้มือลูบขานั้นคืออัยดุลลอฮ์ เป็น อาตีกไม่ใช่อะบิรอฟีอ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลบะรอรฺ เป็น อาซิบ เป็น อัลฮาริซ อัลอันศอรีย อัลฮาริซีย อัลมะคะนีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๑ หรือ ๗๒ (al-Dhahabiy, 1985 : 3/194 ; al-Zirikliy, 2002 : 2/46).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เป็น อาตีก เป็น ก้อยส เป็น อัลอัสวัต อัลค็อชเราะญีย อัลอันศอรียเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๒ (Abū Nu‘aim al-Asbahāniy, 1998 : 3/1728 ; al-Zirikliy, 2002 : 4/102).

ข. ในฮะดีษได้กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ประการหนึ่งคือท่านใช้มือของท่านลูบขาของอับดุลลอฮ์ เป็น อาตีกที่ร้ายปวดกลายเป็นปกติดีเหมือนกับไม่ได้เจ็บมาก่อน

13. การดูอาให้กับอะนัสอายุยืน ทรัพย์สินและลูกมาก แล้วเกิดเป็นเช่นนั้นด้วยจากอะนัส เป็น มาลิก เล่าว่า :

((قَالَتْ أُمِّي: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خَادِمُكَ أَنَسٌ، ادْعُ اللَّهَ لَهُ، قَالَ: اللَّهُمَّ اكْتَرِ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِي مَا أُعْطِيَتهُ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 6344 ومسلم ، د.ت : 2481)

ความว่า “มารดาของฉันได้กล่าวว่า : โอ้ เราะสุลุลลอฮ์ คนใช้ของท่านคือ อะนัส ท่านจงดูอาต่ออัลลอฮ์ให้กับเขาเถิด ท่านกล่าวว่า โอ้อัลลอฮ์จง

ให้ทรัพย์สินของเขาและลูกของเขาให้มาก และได้รับความจำเริญในสิ่งที่พระองค์ทรงให้กับเขาเถิด”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 6344 ; Muslim , n.d. : 2481)¹

การชี้แนะของฮะดีษคือ ฮะดีษข้างต้นได้กล่าวถึงสัญญาหนึ่งของการเป็นนะบีของนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวคือ การตอบรับดูอาของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ได้ดูอาให้กับอะนัสอายุยืน ทรัพย์สินและลูกมากมาย

14. ท่านได้เอาทรายหนึ่งกำมือแล้วโยนไปที่หน้าศัตรู ทำให้ศัตรูพ่ายแพ้เนื่องจากทรายเข้าตาพวกเขาในวันสงครามฮุญัยน ดังรายงานของอับบาส เป็น อับดุลมุฏฏะฮ์ลิบ ² ได้เล่าเหตุการณ์ในวันสงครามฮุญัยนว่า :

((كُنَّا مَعَهُ إِذْ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصِيَّاتٍ فَرَمَى بِهِنَّ وُجُوهَ الْكُفَّارِ، ثُمَّ قَالَ: انْهَزْمُوا وَرَبِّ مُحَمَّدٍ قَالَ: فَدَهَبَتْ أَنْظُرٌ فَإِذَا الْقِتَالُ عَلَى هَيْئَتِهِ فِيمَا أَرَى، قَالَ: فَوَاللَّهِ، مَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَمَاهُمْ بِحَصِيَّاتِهِ فَمَا زِلْتُ أَرَى حَدَّهُمْ كَلِيلًا، وَأَمْرَهُمْ مُدْبِرًا))

(أخرجهم مسلم ، د.ت. : بعض من حديث 1775)

ความว่า “ดังนั้น ท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ได้เอาเม็ดทรายแล้วขว้างมันไปที่หน้าของบรรดา kafir แล้วกล่าวว่าจงพ่ายแพ้เถิดพวกท่านด้วยพระเจ้าของ

¹ ฮะดีษในความหมายเดียวกัน (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1982)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า อัลอับบาส เป็น อับดุลมุฏฏะฮ์ลิบ เป็น ฮาซิม เป็น อับดุลมะนาฟ อัลกูเราะซีย์ อัลฮาซิมีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๒ (Ibn Sa'ad, 1990 : 4/3 ; al-Zirikliy, 2002 : 3/262).

มุฮัมมัด เขากล่าวว่าแล้วฉันได้ไปดู ดังนั้น การต่อสู้กันตามวิธีของมันเท่าที่ฉันเห็น เขากล่าวว่าขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ไม่มีอื่นใดนอกจากท่านซัวงพวกเขานั้นด้วยทราย แล้วฉันยังเห็นกำลังของพวกเขากลายเป็นหมดกำลังและงานของพวกเขาที่หันกลับ”

(บันทึกโดย Muslim , n.d.: ส่วนหนึ่งจากอะดิษ 1775)

การชี้แนะของอะดิษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ของท่านเราะฮ์ลุสสองประเภทคือ ฟือลิยะฮ์ หมายถึงการกระทำของท่านเราะฮ์ลุสอัลลอฮ์ ﷺ กล่าวคือ ท่านซัวงพวกเขาด้วยเม็ดทราย และเคาะบะรียะฮ์ หมายถึงการรายงานของท่านเราะฮ์ลุสอัลลอฮ์ ﷺ กล่าวคือ ท่านรายงานถึงความพ่ายแพ้ของพวกเขา (al-Nawawiy, 1996 : 12/333).

15. แมงมั่งทำรังที่ปากถ้ำญะบัลนุร ครั้นเมื่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พร้อมอะบูบักกรอยู่ในถ้ำนั้นเพื่อซ่อนตัวจากคนกาฟิร ดังรายงานของอิบนุ อับบาส เล่าว่า :

((فَلَمَّا بَلَغُوا الْجَبَلَ خُلِطَ عَلَيْهِمْ، فَصَعِدُوا فِي الْجَبَلِ، فَمَرُّوا بِالْعَارِ، فَرَأَوْا عَلَى بَابِهِ نَسْجَ الْعَنْكَبُوتِ، فَقَالُوا: لَوْ دَخَلْنَا هَاهُنَا، لَمْ يَكُنْ نَسْجُ الْعَنْكَبُوتِ عَلَى بَابِهِ، فَمَكَتْ فِيهِ ثَلَاثَ لَيَالٍ))

(أخرجها أحمد ، 2001 : بعض من حديث 3251)

ความว่า “ครั้นเมื่อพวกเขา (มุชริกีน) ได้มาถึงที่ภูเขาได้เกิดความสับสนขึ้นกับพวกเขา จึงได้ขึ้นบนภูเขาแล้วได้เข้าใกล้ถ้ำ พวกเขาได้เห็นทอของแมงมั่งบนประตูถ้ำ แล้วได้กล่าวว่าหากว่าท่าน (นะบี) ได้เข้าตรงนี้ แน่نونจะไม่มีทอแมงมั่งบนประตูถ้ำ แล้วท่านได้พักอาศัยอยู่ในนั้น ๓ คืน”

(บันทึกโดย Ahmad, 2001 : ส่วนหนึ่งจากอะดิษ 3251).¹

การชี้แนะของอะดิษคือ กล่าวถึงมูอญิซะฮ์ประการหนึ่งของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เกิดขึ้นในขณะที่นะบีมุฮัมมัด ﷺ กับอะบูบักกรอยู่ในถ้ำ กล่าวคือ แมงมั่งมาทำรังที่ปากถ้ำเพื่อไม่ให้มุชริกีนเกิดสงสัย

4.6.9 สิ่งที่เหนือธรรมชาติ 8 ประการ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิ่งที่เหนือธรรมชาติ 8 ประการว่า²

"(دان كتهوي اولهم) بهوس فكر جائن يغ مپلاهى عادة ايت دولافن فركارا"

แปลว่า “และพึงทราบเถิด แท้จริงการงานที่เหนือธรรมชาตินั้น ๘ ประการ”

การงานที่เหนือธรรมชาติ ๘ ประการ คือ

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดิษญะฮะฮ์ฟ (al-Albāniy, 1985 : 5934).

² Tuan Mināl, n.d. : 76.

- 1) มูอฺญิซะฮ์ (معجزة) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นหลังจากการกล่าวอ้างเป็นเราะสุล
 - 2) อิริฮาซ (ارهاص) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนการเป็นเราะสุล
 - 3) กะรอมะฮ์ (كرامة) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับวะลี อัลลอฮ์¹
 - 4) มะอฺอุนะฮ์ (معونة) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับคนทั่วไปเพื่อให้พ้นพวกเขาจากความทุกข์ยาก เป็นต้น
 - 5) สิหฺร (سحر) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติวิชาไสยศาสตร์ (สิหฺร)
 - 6) อิสติดรอญ์ (استدراج) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับคนกาฟิรและมุสลิมที่ฟาสิกเพื่อหลอกลวง (การงานที่คนคิดว่าดีทั้งๆ ที่นำพาเจ้าของลงสู่นรก)
 - 7) ชุอฺอฺฮ์ (شعوذة) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับผู้เล่นมายากล (คือเป็นส่วนหนึ่งของสิหฺร)
 - 8) อีฮานะฮ์ (اهانة) คือ การงานที่เหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับผู้โกหก อย่างเช่น มุสยัลละมะฮ์ อัลกัษซาบ
- การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้ไม่ต่างกับการอธิบายของชัยค้อลบัยญูรียฺในหนังสือ ตูยฟะฮ์ อัลมูรืด อะลา ญะฮะเราะฮ์อัตเตาฮีด² และหนังสือฮาซียะฮ์ อะลา มะตัน อัซซะนุสียะฮ์³ และชัยค้อมูฮัมมัด ซีน ในหนังสือบิตายะฮ์อัลฮิตายะฮ์⁴

4.7 กะลิมะฮ์เตาฮีดหรือกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์

หลังจากอธิบายการศรัทธาต่อบรรดาเราะสุล ผู้แต่งได้กล่าวถึง กะลิมะฮ์เตาฮีดหรือ กะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.7.1 ความประเสริฐของกะลิมะฮ์เตาฮีด

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความประเสริฐของกะลิมะฮ์เตาฮีดว่า⁵

¹ วะลี อัลลอฮ์ คือ คนที่ปฏิบัติคำสั่งใช้และห่างไกลคำสั่งห้ามของอัลลอฮ์ รู้ในเรื่องทะเลและหะรอมาทั้งหมดจากคำพูด การกระทำ และการยึดมั่น อาหาร เครื่องดื่มและเสื้อผ้า การฟัง การมอง การดม การสัมผัส การเดิน การรู้สึก การนอนและอื่น ๆ จากพฤติกรรม และประพฤติด้วยมารยาทที่ดีต่าง ๆ และละทิ้งคุณยานอกสิ่งที่เป็น และเกรงกลัวอัลลอฮ์ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน

² al-Baijūriy*, n.d. : 79.

³ al-Baijūriy, n.d. : 39.

⁴ Muhammad zin, n.d. : 25.

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 81.

"دان مغهمفنكن اكن سكل معنى اين عقائد سكلينش أوله كات لا اله الا الله محمد رسول الله كارن معنى كتوهانن ايت تركيا توهن درفد تيف ۲ برغيغ لاينش دان بر كهندق أوله تيف ۲ برغيغ لاينش ايت كفدان مك معنى لا اله الا الله ايت تباد يغب تركيا درفد تيف ۲ برغيغ لاينش دان تباد يغب كهندق كفدان أوله تيف ۲ برغيغ لاينش ملينكن الله تعالى أرتيش بهوسن معنى سكلين عقائد اين ماسق أى ددا لم معنى لا اله الا الله"

แปลว่า “และได้รวบรวมความหมายของการศรัทธาทั้งหมดนี้ไว้ในคำว่า”ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ มุฮัมมัดเราะฮะสุลุลลอฮ์” (لا اله الا الله محمد رسول الله) ความว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพยกย่องนอกจากอัลลอฮ์ มุฮัมมัดคือเราะฮะสุลของอัลลอฮ์” เนื่องจากว่าความหมายแห่งการเป็นพระเจ้านั้นคือ พระเจ้าไม่พึงพาสสิ่งอื่นใดต่างๆ และสิ่งอื่นต่างๆ นั้นมีความต้องการกับพระองค์ ดังนั้นความหมาย “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) คือ สิ่งอื่นต่างๆ จะไม่มีการพึ่งพาและความต้องการสำหรับมันนอกจากอัลลอฮ์ตะอาลา หมายความว่า การศรัทธาทั้งหมดนี้รวมอยู่ในความหมายของลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์”

คำว่ากะลิมะฮ์ (كلمة) เป็นภาษาอาหรับแปลว่า คำ ประโยค และคำว่าเตาฮีด

(توحيد)¹ เป็นภาษาอาหรับแปลว่า การให้ความเป็นเอกะหรือการยืนยันในความเป็นหนึ่ง

กะลิมะฮ์เตาฮีดหมายความว่า คำกล่าวการยอมรับหรือการยืนยันในความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ

กะลิมะฮ์เตาฮีดเช่นกันเป็นที่รู้จักกันในนามชื่อ กะลิมะฮ์ตอยยิบะฮ์² หรือกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์³ หรือกะลิมะฮ์อิกลาศ⁴ ซึ่งหมายถึงคำกล่าว “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) นั้นเอง

กะลิมะฮ์ เตาฮีดเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในบรรดาหลักการทั้งหลายที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้และปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากกะลิมะฮ์เตาฮีดมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชนบนโลกนี้และโลกหน้าซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญดังนี้

1) กะลิมะฮ์เตาฮีด เป็นหลักการแรกในศาสนาที่มนุษย์ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปฏิบัติ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

¹ มาจากรากศัพท์ของคำว่า وحد (วะฮชะดะ) يوحد (ยุวะฮฮิด) توحيد (เตาฮีดัน) ซึ่งแปลว่า การให้ความเป็นเอกะหรือการยืนยันในความเป็นหนึ่ง (al-Fairūz Abādiy, 1996 : 414).

² หมายความว่า คำกล่าวที่ดีที่สุดซึ่งไม่มีคำไหนอีกแล้วที่จะดียิ่งกว่าคำกล่าวลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์

³ หมายความว่า คำสาบานหรือคำปฏิญาณตนว่าไม่พระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากพระองค์อัลลอฮ์

⁴ หมายความว่า คำกล่าวแสดงการยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจต่อเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ ﴾

(سورة محمد : آية 19)

ความว่า : “ ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใด (ที่ถูกกราบไหว้โดยเที่ยงแท้) นอกจากอัลลอฮ์และจงขอร้องภัยโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและบรรดาผู้ศรัทธาชายและบรรดาผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรมของพวกเจ้าและที่พำนักของพวกเจ้า”

(สุเราะฮ์มุฮัมมัด : อายะฮ์ 19)

อุละมาอ์มีความเห็นว่า ไม่มีความเมตตาใดของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้ทรงมีต่อบ่าวคนหนึ่งๆ ที่เมตตายิ่งหรือยิ่งใหญ่ไปกว่าการที่พระองค์ทรงให้พวกเขา รู้จักกับคำว่า “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) แท้จริงคำว่า “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) สำหรับชาวสวรรค์แล้วเปรียบเสมือนดั่งน้ำเย็น (อันชุ่มชื่น) สำหรับชาวدنยา (Ibn Rajab, 1397 : 53).

จากอายะฮ์ที่ ๑๙ สุเราะฮ์มุฮัมมัด อิมามอัลบุคอรี ¹ ได้ตั้งหัวข้อในหนังสือเศาะฮิฮ์ของท่านว่า “บทที่ว่าด้วยวิชาความรู้นั้นต้องมาก่อนการพูดและการปฏิบัติ ” (al-Bukhāriy, 1997 : 2/458).

ในสะดิษบทหนึ่งท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวกับมุอาซ เบน ญะบัล ﷺ ขณะที่ท่านส่งมุอาซไปเป็นผู้ปกครองเมืองเยเมนว่า :

((إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ، فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ))

(رواه البخاري , 1997 : 1496)

ความว่า : “ แท้จริงท่านกำลังจะแสดงตัวต่อกลุ่มชนชาวคัมภีร์ ในเมื่อท่านได้มาถึงกับพวกเขา แล้ว ท่านจงเชิญชวนพวกเขาคือ ให้พวกเขา กล่าวคำปฏิญาณว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้้นอกจากพระองค์อัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดคือ ศาสนทูตของอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1496).

สิ่งที่ถูกต้องสิ่งแรกที่ว่าญิบสำหรับมุกลัฟ คือ กล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์โดยไม่ต้องพิจารณาและสงสัยเหมือนกับคำพูดของบางคนที่ถูกตำหนิ ยิ่งไป

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า คือ อะบูอับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เบน อิสมาอีล เบน มุฮัมมัด อะลญะอฟีย เป็นตาบิอินที่รายงานสะดิษของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ มากมายคนหนึ่ง ท่านเกิดเมื่อปี ฮ.ศ.๑๙๔ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๒๕๖ ท่านเป็นนักวิชาการสะดิษที่เลื่องลือในด้านเศาะฮิฮ์จนทำให้หนังสือสะดิษของท่านถูกจัดให้เป็นหนังสือสะดิษอันดับหนึ่งจากบรรดาหนังสือสะดิษด้วยกัน (al-‘Asqālāniy, 1380 : 2/146).

กว่านั้นบรรดาผู้นำสะลัฟต่างเห็น พ้องกันว่า สิ่งแรกที่ถูกใช้กับปวงบ่าวของพระองค์คือ กล่าวคำปฏิญาณทั้งสอง (ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นเป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์) และเห็นพ้องกันอีกว่า ผู้ใดได้ทำการปฏิญาณก่อนการบรรลุนิติภาวะ เขาผู้นั้นไม่จำเป็นต้องทำให้ใหม่อีกแล้วสำหรับเขา (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 78).

ดังนั้น การรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และยอมรับในความเคารพภักดีหรืออิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงองค์เดียวนั้นคือ แก่นแท้และจุดสุดยอดของเตาฮีด ซึ่งมีความประเสริฐและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

2) กะลิมะฮ์เตาฮีด เป็นเป้าหมายแรกในการตะอวะฮ์ของบรรดาเราะสูลในทุกๆ ประชาชาติ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾

(سورة الأنبياء : آية 25)

ความว่า : “และเราได้ส่งเราะสูลคนใดก่อนหน้าเจ้า นอกจากเราได้วะ ฮยุ แก่เขาว่า แท้จริงไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากข้า ดังนั้นพวกเจ้า จงเคารพภักดีต่อข้า”

(สุเราะฮ์อัลอันบิยาฮ์ : อายะฮ์ 85)¹

การตะอวะฮ์ที่ถูกต้องตามแนวทางของบรรดาเราะสูลนั้น จะต้องเริ่มด้วยการปลุกฝัง กะลิมะฮ์เตาฮีด กล่าวคือการศรัทธาในความเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้นที่ควรแก่การเคารพภักดีในทุกสภาพและสถานการณ์ และนี่คือเป้าหมายหลักในการตะอวะฮ์ของบรรดาเราะสูลทั้งหลาย

3) กะลิมะฮ์เตาฮีดเป็นถ้อยคำรำลึกที่ประเสริฐที่สุดและเป็นดูอาของบรรดานะบีนในวันอะเราะาะพะฮ์

จากญาบิร² เป็น อัศดุลลอฮ์กล่าวว่าฉันได้ยินท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَفْضَلُ الذِّكْرِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ))

(أخرجهما الترمذي 3383 : 1985)

ความว่า : “ถ้อยคำรำลึกที่ประเสริฐที่สุดคือ (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์และดูอาสิ่งที่ดีที่สุดคือ (الْحَمْدُ لِلَّهِ) แปลว่า การสรรเสริญทั้งหลายนั้นเป็นสิทธิของอัลลอฮ์”

¹ ดูอายะฮ์ความหมายเดียวกันในสุเราะฮ์อันนะฮล อายะฮ์ ๒

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ญาบิร เป็น อัศดุลลอฮ์ เป็น อัมรฺู เป็น หะรอม อัศสะลิมีย เสียชีวิตหลังปี ฮ.ศ. ๗๔(al-Dhahabi, 1985 : 3/189).

(บันทึกโดย Tirmidhiy, 1975 : 3383).¹

จากฎิลอะฮ์² เป็น อุบายดีลลอฮฺ เล่าว่าท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ))

(أخرجه مالك , 1985 : 32)

ความว่า : “ดุอาที่ประเสริฐที่สุดคือ ดุอาในวันอะเราะเราะฮ์และสิ่งที
ประเสริฐที่สุดที่ฉันและบรรดานะบีก่อนหน้าฉันกล่าว คือ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้
นอกจากอัลลอฮ์ เพียงพระองค์เดียว โดยไม่มีภาคีใดๆ ร่วมกับพระองค์”

(บันทึกโดย Malik, 1985: 32)³

อะดิษข้างต้นได้ชี้ให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของกะลิมะฮ์เตาฮีดซึ่งนับเป็นถ้อยคำรำลึกที่
ประเสริฐที่สุดและเป็นดุอาของบรรดานะบีกที่สำคัญที่เลือกใช้ในวันอะเราะเราะฮ์

4) กะลิมะฮ์เตาฮีดสามารถป้องกันและปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของมวลมนุษย์จาก
ภัยอันตรายต่างๆ ได้

ท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ ได้รายงานจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((أَمَرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يُقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،
عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ، وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ، وَحَسَابُهُ عَلَى اللَّهِ))

(أخرج مسلم , 1996 : 21)

ความว่า : “ฉันถูกบัญชาให้ทำสงครามกับมวลมนุษย์จนกว่าพวกเขาจะ
กล่าวคำว่า : ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ (หมายความว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยง
แท้ นอกจากอัลลอฮ์) ดังนั้นเมื่อพวกเขากล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ แท้จริง
เลือดเนื้อและทรัพย์สินของพวกเขา จะถูกปกป้องจากฉัน เว้นแต่สิทธิของ
เขา (ที่พวกเขาจะต้องชดใช้ด้วยชีวิตและทรัพย์สิน) และการสอบสวนของ
พวกเขา นั้นขึ้นอยู่กับอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 21)⁴

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดิษอะฮ์สัน (al-Albāniy, 1985 : 2/714).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ฎิลอะฮ์ เป็น อุบายดีลลอฮ์ เป็น กะรีซ อัลคุซาอีย เสียชีวิตในระหว่างปี ฮ.ศ. ๑๒๑-๑๓(al-Maghrawiy,n.d.: 2/232 ; Yusuf bin Abd al-Rahman , 1980 : 13/424).

³ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นอะดิษอะฮ์สัน (al-Albāniy, n.d. : 1/248).

⁴ อะดิษความหมายเดียวกัน (บันทึกโดย Muslim, 1996 : 23).

ผู้ใดที่กล่าวคำว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) ทรัพย์สินและเลือดเนื้อของเขาย่อมได้รับการพิทักษ์ ส่วนผู้ใดที่ปฏิเสธกับมัน ทรัพย์สินและเลือดเนื้อของเขาย่อมไม่ได้รับการปกป้อง ดังฮะดีษข้างต้นที่กล่าวถึงกรณีที่กำลังทำสงครามระหว่างกัน

อนึ่งสำหรับผู้ที่ยอมรับเตาฮีดอยู่แล้ว กล่าวคือ ผู้ เป็นมุสลิมอยู่แล้ว ไม่เพียงพอสำหรับพวกเขาที่จะช่วยปกป้องตัวเขาด้วยคำกล่าวดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากการรายงานในฮะดีษอื่นอีกมากมายที่จะต้องควบคู่กับการศรัทธาต่อเราะฮูล การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายชะกาต เช่นเดียวกันกับอูลละมาอีที่เข้าใจฮะดีษนี้ว่า ฮะดีษบทนี้สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้กล่าวคำปฏิญาณ และเมื่อได้มีการกล่าวคำดังกล่าวแล้วทุกอย่างก็จะเป็นไปตามเงื่อนไขฮะดีษข้างต้น ซึ่งแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับผู้ที่มีเตาฮีด อยู่แล้ว (al-Nawawiy, 1929 : 1/207) จะเห็นได้ว่าท่านอบูบัค ฎ ได้ประกาศทำสงครามกับผู้ทีกล่าว กะลิมะฮ์แต่ไม่ยอมจ่ายชะกาต (al-‘Asqalāniy, n.d. : 1/76).

5) กะลิมะฮ์เตาฮีดสามารถให้รอดพ้นและยับยั้งไม่ให้เข้านรกในวันอาคิเราะฮ์ ท่านอิตฺบาน เป็น มาลิก ได้รายงาน จากท่านเราะฮะฮูลลอฮ์ ฎ กล่าวว่ :

((فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ
اللَّهِ))

(أخرج البخاري ، 1997 : 425)

ความว่า : “แล้วแท้จริงอัลลอฮ์ได้ทรงยับยั้งไม่ให้เข้านรกผู้ซึ่งที่ได้กล่าวว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้นโดยมีความมุ่งมาดปรารถนาด้วยการกล่าวดังกล่าวเพื่ออัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 425)¹

ความประเสริฐของกะลิมะฮ์เตาฮีดซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดการ รอดพ้นและยับยั้งไม่ให้เข้านรก

6) กะลิมะฮ์เตาฮีดเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำพามนุษยชาติสู่สวรรค์และ ปลอดภัยจากไฟนรก

มีฮะดีษหลายบทที่รายงานว่กะลิมะฮ์เตาฮีดเป็นกุญแจสู่สวรรค์ ดังฮะดีษที่รายงานโดยมุอาษะ เป็น ญะบัล ฎ จากท่านเราะฮะฮูลลอฮ์ ฎ กล่าวว่ :

((مَنْ كَانَ آخِرُ كَلِمَتِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرج أبو داود ، د.ت. : 3116)

¹ ดูฮะดีษความหมายเดียวกัน (บันทึกโดย Muslim, n.d. : 382).

ความว่า : “ผู้ใดได้สิ้นสุดประโยชน์ของเขาด้วยคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ (ความหมายว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์) เขาจะได้เข้าสู่สวรรค์”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 3116)¹

ท่านอุษมาน บิน อัฟฟาน رضي الله عنه ได้รายงานจากท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ))

(أخرج هـ مسلم، 1996 : 26)

ความว่า : “ผู้ใดเสียชีวิตในขณะที่เขาทราบว่ามีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น เขาจะได้เข้าสู่สวรรค์”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 26)

อุละมาอ์อะฮฺลฺ อัสสุนนะฮ์และบรรดาปราชญ์มุสลิมทั้งซัฟฟ์และเคาะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า ผู้ที่เสียชีวิตในขณะที่เขายังเป็นผู้ให้ความเป็นเอกะของอัลลอฮ์ ﷻ เขาจะได้เข้าสู่สวนสวรรค์อย่างแน่นอน (al-Nawawiy, 1929 : 1/217) ดังนั้น สรุปได้ว่ามุสลิมที่เสียชีวิตโดยการกล่าวชะฮาดะฮ์ (لا إله إلا الله) หรือชะฮาดะฮ์ตัยน (لا إله إلا الله محمد رسول الله) เขาจะได้เข้าสู่สวรรค์โดยไม่ต้องสงสัยในบรรดาอุละมาอ์อะฮฺลฺิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์

4.7.2 ความหมายของ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของ “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله) ว่า²

"مك معنى لا اله الا الله ايت تباد يغتر كيا در فد تيف ٢ برغيغ لا ينث دان تباد يغبر كهندق

كفداث اوله تيف ٢ برغيغ لا ينث ملينكن الله تعالى دان سو فمما معنى يغبر سوسن اين (لا معبود بحق في الوجود الا الله) آر تين تباد يغدمبيه دغن سبنر فد وجود ملينكن الله مك ارت

الله ايت نما بك ذات تو هن كيت يغ واجب الوجود يغبر صفة أى دغن سكل صفة

كمالات دان مها سوچ در فد سكل صفة ككور اغن دان مها سوچ در فد دافت در وفاكن دغن سوات ر وفا"

แปลว่า “ดังนั้นความหมายของ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) คือ สิ่งอื่นต่างๆ จะไม่มีการพึ่งพาและความต้องการสำหรับมันนอกจากอัลลอฮ์ตะอาลา และเหมือนกับความหมายที่ได้เรียบเรียงนี้ “ลามะบูต บิหักก พิลวุญุด อิลลัลลอฮ์”

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นสะดีษเศาะฮิฮ์ (al-Albāniy, 1417 : 3116).

² Tuan Mināl, n.d. : 81.

(لا معبود بحق في الوجود الا الله) ความว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดี โดยแท้จริงในสิ่งที่มีอยู่นอกจากอัลลอฮ์แล้วความหมายของคำว่า “อัลลอฮ์” (الله) นั้นคือ พระนามของชาตพระเจ้าของเราที่วาญิบมีอยู่ ผู้ซึ่งมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ต่างๆ และบริสุทธิ์จากคุณลักษณะที่บกพร่องต่าง ๆ และบริสุทธิ์จากการมีภาพในรูปใดรูปหนึ่ง”

การอธิบายความหมาย “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” ของผู้แต่งเหมือนกับอธิบายของ ชัยคอบินุ ฮะญัร อัลฮัยตะมียในหนังสืออัลมินฮาญญ์ อัลเกาะวีมี ¹, ชัยคอัลเคาะฎิบ อัซซารีบีเนียใน หนังสือมุฆนีย อัลมุหตาญญ์ อีลา มะอริฟะฮ์ มะอานีย อัลฟาซ อัลมินฮาญญ์ ², ชัยคอัลมุนาวีย ³ ใน หนังสืออตัตัยสิร บิซรัฮ อัลญามิอ อัศเศาะฆีร ⁴, ชัยคมุฮัมมัด เบ็น अबดุลวะฮับในหนังสืออตุลุดดีน อัลอิสลามีย มะอะ เกาะวาอิติฮีย์ อัลอรับะฮ ⁵, ชัยคอรัรอมลีย์ ในหนังสืออนิฮายะฮ์ อัลมุฮตาญญ์ อีลา ซรัฮ อัลมินฮาญญ์ ⁶ กล่าวคือ “ลามะบูต บิฮักก ฟิลวุญุด อิลลัลลอฮ์” ความว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควร แก่การเคารพภักดีโดยแท้จริงในสิ่งที่มีอยู่นอกจากอัลลอฮ์ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของกะลิมะฮ์ เตาฮีดที่ถูกต้องและหลักสูตรของบรรดานะบีในการตะอวะฮ์ที่อธิบายความเป็นโมฆะของพระเจ้า จอมปลอมทั้งหลายและยืนยันกับพระเจ้าที่แท้จริงเท่านั้น คือ อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเอกะ ดังที่พระองค์ ตรัสว่า :

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يُدْعُونَ مِنْ دُونِهِ أَلْبَاطٌ ﴾

(سورة لقمان : بعض من آية 30)

ความว่า : “นั่นเพราะว่าอัลลอฮ์นั้น พระองค์คือผู้ทรงสัจจะ และเพราะว่า สิ่งที่เราวิงวอนขออื่นจากพระองค์นั้นเป็นเท็จ”

(สุเราะฮ์ลุกมาน : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๓๐)

การที่จะเข้าใจในความหมายที่แท้จริงของประโยค “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” ได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ซึ่งในการสามารถแจกแจง (อือรอบ) ของประโยค “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” จึงได้ ถูกแจกแจงเอาไว้ดังนี้คือ

¹ al-Haitamiy, 2000 : 9

² al-Khatīb al-Sharbīniy, 1999 : 1/93

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด अबดุลวะฮับ เบ็น ตาจูลอารีฟีน เบ็น อะลี เบ็น ชัยนุลอาบิติน อัลมุนาวีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๑๐๓๑ (al-Zirikliy, 2002 : 6/204).

⁴ al-Munawiy, 1988 : 1/3

⁵ Muhammad bin Abd al-Wahab, n.d. : 12

⁶ al-Ramliy, 1984 : 1/33.

คำว่า “ลา” (لا) แปลว่า “ไม่” เป็นคำปฏิเสธที่เจาะจงชนิด (ลา นาฟิยะฮฺ ลิลญินศฺ) ส่วนคำว่า “อิลาฮ์” (إله) แปลว่า “พระเจ้า” คือ คำส่วนหน้าหรืออิสมของคำปฏิเสธ และคำบ่งบอกหรือเคาะบ์รของมันที่ถูกลบไปคือ “บิหฺกุก” (بحق) แปลว่า “โดยแท้จริง” ตามด้วยคำต่อมาก็คือ “อิลลัลลอฮ์” (إلا الله) แปลว่า “นอกจากอัลลอฮ์”

สำหรับการตีความ (ตักดีร) เคาะบ์รของประโยคนี้นี้ว่า “เมาญูด” (موجود) แปลว่า “สิ่งที่มี” แทนคำว่า “บิหฺกุก” (بحق) แปลว่า “โดยแท้จริง” นั้น ย่อมเป็นการตีความที่ผิด ทั้งนี้เพราะแท้จริงแล้วสิ่งที่ถูกเคารพภักตินั้นมีอยู่มากมายไม่ว่าจะเป็นรูปปั้น วัตถุ บรรดาบุคคลที่มีชีวิตอยู่หรือล่วงลับไปแล้ว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งมดเท็จที่ถูกอุปโลกนขึ้นมาทั้งสิ้น ฉะนั้นการเคารพภักดีต่อสิ่งนี้จึงถือเป็นการโมฆะ (บาฏิล) ดังอายะฮ์ที่ ๓๐ ในสุเราะฮ์ลุกมานที่กล่าวข้างต้น

คำว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله) เป็นภาษาอาหรับที่ประกอบด้วยสองส่วนคือ ลาอิลาฮะ (لا إله) กับ อิลลัลลอฮ์ (إلا الله)

ในภาษาอาหรับคำว่า “อิลาฮ์” (إله) หมายถึง “มะอบูต” (معبود)¹ แปลว่า ผู้ที่ได้รับการเคารพภักดี²

คำว่า “อัลลอฮ์” (الله) เป็นคำนามเฉพาะที่ใช้กับพระเจ้าผู้เป็นเจ้านั้น (al-‘Uthaimīn, 1996 : 17)

ในภาษาอาหรับคำว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله) หมายถึง “ลามะอบูต บิฮฺกุก อิลลัลลอฮ์” (لا معبود بحق إلا الله)³ แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีโดยแท้จริง นอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น หมายความว่า ในโลกนี้ไม่มีผู้ใดเลยที่มีคุณค่าเหมาะสมแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์และพระองค์เท่านั้นที่มนุษย์จะก้มหัวให้ในการยอมจำนนและเทิดทูน พระองค์เท่านั้นที่ทรงมีพลังอำนาจเหนือทุกสิ่ง และพระองค์เท่านั้นที่มนุษย์ทั้งหลายต้องการความโปรดปราน และต่อพระองค์เท่านั้นจะต้องขอความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตามประสาทสัมผัสและสติปัญญาของมนุษย์ไม่อาจหยั่งถึงได้ว่าพระองค์เป็นอย่างไร

4.7.3 รุกันของกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงรุกันของกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์ หรือ ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ว่า⁴

"كتهوى أولهم) بهو سن أداله فد كلمة لا اله الا الله ايت مليفوتى اتسن نفى دان اثبات"

¹ คำว่า “อิลาฮ์” หมายถึง “มะอบูต” (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/25).

² ดูการอธิบายเพิ่มเติมในความหมายของอิลาฮ์ในหัวข้อ ๔.๗.๔

³ อัลฟาซาน (al-Fauzān, 1999 : 51) กล่าวว่า นี่เป็นความหมายที่ถูกต้องจากบรรดาสะลัฟและมุฮักกิกีน

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 84.

แปลว่า “พึงทราบเถิดแท้จริงกับกะลิมะฮ์ “ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์” (لا اله الا الله) นั้น
 คลอบคลุมด้วยนัฟยู (การปฏิเสธ) และอิษบาต (การยืนยัน)”

คำว่า “รูกัน” (ركن) เป็นภาษาอาหรับแปลว่า รากฐาน หรือ ส่วนสำคัญ ¹ “รูกัน
 ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” หมายถึง รากฐาน หรือ ส่วนสำคัญ ของคำกล่าว ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ กล่าวคือ
 คำกล่าวเหล่านี้จะไม่เกิดความสมบูรณ์และความหมายที่ถูกต้อง นอกจากจะต้องประกอบ ๒ รูกัน
 ด้วยกันได้แก่ นัฟยูและอิษบาต (al-Fauzān, 1999 : 51).

รูกันแรก คือ อันนัฟยู (النفي) แปลว่า การปฏิเสธ นัฟยูเป็นส่วนแรกของคำกล่าว
 ซะฮาดะฮ์ คือ “ลาอิลาฮะ” (لا اله) แปลว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริง หมายถึงการปฏิเสธพระเจ้า
 จอมปลอมในรูปแบบต่าง ๆ ของการกราบไหว้และสักการะ

รูกันที่สอง คือ อัลอิษบาต (الإثبات) แปลว่า การยืนยัน เป็นส่วนที่สองของคำ
 กล่าว ซะฮาดะฮ์ คือ อิลลัลลอฮ์ (لا اله الا الله) แปลว่า นอกจากพระองค์อัลลอฮ์เท่านั้น หมายถึงการ
 ยอมรับว่าพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพสักการะมีเพียงอัลลอฮ์พระองค์เดียวเท่านั้น

ในอัลกุรอานมีอายะฮ์มากมายที่อัลลอฮ์ได้กล่าวยืนยันกับรูกันลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์
 และยืนยันในความหมายของรูกันทั้งสอง ดังเช่น

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا كُنُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴾

(سورة الصافات : آية 35)

ความว่า : “เพราะว่าพวกเขาเหล่านั้นเมื่อได้มีการกล่าวแก่พวกเขาว่า ไม่มี
 พระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์พวกเขาก็หยิ่งผยอง”

(สุเราะฮ์อัศคือฟฟาต : อายะฮ์ 35) ²

คำบ่งชี้จากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ﴾

ส่วนอายะฮ์ที่กล่าวยืนยันในความหมายของรูกันทั้งสอง ดังเช่น

﴿ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمَرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفصامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ

عَلِيمٌ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 256)

¹ ปทานุกรมอาหรับ-ไทย , ม.ป.ป : 168

² อายะฮ์ความหมายเดียวกับปรากฏในสุเราะฮ์ศอด อายะฮ์ 65

ความว่า : “ดั่งนั้นผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลกุฎชูต¹ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ แล้ว แน่نونเขาได้ยึดห่วงอันมั่นคงไว้แล้ว โดยไม่มีการขาดใดๆ เกิดขึ้นแก่ มัน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงไต่ยืน ผู้ทรงรอบรู้”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 256)²

ความหมายของอายะฮ์ที่กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลกุฎชูต ” คือเป็นความหมายของรูกันที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงการปฏิเสธพระเจ้าจอมปลอมในรูปแบบต่าง ๆ และความหมายของอายะฮ์ที่กล่าวไว้ว่า “และศรัทธาต่ออัลลอฮ์” คือเป็นความหมายของรูกันที่สอง ซึ่งหมายถึงการยืนหยัดหรือการยอมรับว่าพระเจ้าที่ควรแก่การเคารพภักดีมีเพียงอัลลอฮ์เพียงองค์เดียวเท่านั้น

อุละมาอ์ได้กล่าวว่า การปฏิเสธอย่างเดียวนั้นไม่ใช่เป็นเตาฮีด และการยืนหยัดอย่างเดียวก็น่าไม่ใช่เป็นเตาฮีดเช่นกัน ดั่งนั้น เตาฮีดจะไม่เกิดขึ้นนอกจากจะต้องประกอบด้วยคือ การปฏิเสธ (อันวัย) และการยืนหยัด (อัลอิฆาต) มาพร้อมกัน และนี่คือเตาฮีดที่แท้จริง (Muhammad bin Hisān, 2003 : 7).

4.7.4 ความหมายของอิลาฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของอิลาฮ์ว่า³

"بهوس معنى كتوهانن ايت دوامعنى (فرتما) استغناء الله عن كل ما سواه أرتيئ تر كاي
توهن در فد تيف ٢ برغيغ لاينث (دان يغبكوا) افتقار كل ما سواه اليه أرتيئ بر كهنندق أوله
تيف ٢ برغيغ لاينث ايت كفدان"

แปลว่า “ความหมายแห่งการเป็นพระเจ้านั้นมีสองความหมาย คือ ๑. พระเจ้าจะไม่พึ่งพาสิ่งอื่นใดต่าง ๆ ๒. สิ่งอื่นต่าง ๆ นั้นมีความต้องการกับพระองค์”

คำว่า “อิลาฮ์” (إله) เป็นคำนามมาจากคำกริยาของคำว่า “อะละอะฮะ” (ألّه)

“ยะละฮุ” (ألّه) มีความหมายตรงกับคำว่า “อะบะดะ” (عبد) “ยะอฺุด” (يُعبد) แปลว่า เคารพภักดี “อิลาฮ์” (إله) หมายถึง ทุกสิ่งที่ถูกนำมาเคารพภักดี (al-Zāwiy, 1963 : 28)

ในภาษาอาหรับคำว่า “อิลาฮ์” (إله) หมายถึง “มะอฺุด” (معبود)⁴ แปลว่า ผู้ที่ได้รับการเคารพภักดี กล่าวคือเป็นผู้ดำรงไว้ซึ่งความยิ่งใหญ่และมีอำนาจที่สมควรได้รับการกราบไหว้ด้วยความถ่อมตนและนอบน้อม สิ่งใดหรือผู้ใดก็ตามที่มีพลังอำนาจอันยิ่งใหญ่เกินกว่าที่มนุษย์จะเข้าใจได้ ก็ได้รับการขนานนามว่า “อิลาฮ์” ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้แล้วแนวคิดของคำว่า “อิลาฮ์” ยังรวมถึงการมีอำนาจอย่างไร้ขอบเขต และยิ่งสื่อถึงความหมายที่ว่าผู้อื่นหรือสิ่งอื่นจะต้องขึ้นอยู่กับ “อิลาฮ์” และ

¹ อัลกุฎชูต หมายถึง สิ่งที่ถูกเคารพหรืออิบาดะฮ์ที่นอกเหนือจากอัลลอฮ์ ﷻ

² อายะฮ์ความหมายเดียวกับปรากฏในสุเราะฮ์สุเราะฮ์อัลซุคฺรฺฟ อายะฮ์ 26-27

³ Tuan Mināl, n.d. : 84.

⁴ คำว่า “อิลาฮ์” หมายถึง “มะอฺุด” (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/25)

“อิลาฮ์” นั้นย่อมไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นทั้งสิ้น ขณะเดียวกันคำว่า “อิลาฮ์” ยังมีความหมายถึงสิ่งเร้นลับและการปิดบังซ่อนเร้นอีกด้วย (อบุล อะลา เมาดูดี, 1999 : 79)

4.7.5 ทำสืบอะกิตะฮ์ในกะลิมะฮ์ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงทำสืบอะกิตะฮ์ในกะลิมะฮ์ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله)¹

"(دان) حاصلن سكل عقائد يغتر كندو غ ددا لم افتقار ايت تله لالو دولافن بلس در فد يغ واجب دان يغ مستحيل دان بهارو عالم دغن سكلين سات دان تباد ممبرى بكس سكلين كائنات سات جدى دوا دان لا وانن دوا جدى امفت (دان) همفونكن يغ امفت اين كفد دلافن بلس ايت مك جديله فرهمفوننن دوا فوله دوا دان برغيغ ماسق فد استغناء ايت دوا فوله امك اداله فرهمفوننن امفت فوله دولافن عقيقة دان سكلين ايت ماسق فد كات (لا اله الا الله) دان جكلو كيت بيلغ قوة يغدهننن كن فد كائنات ايت تباد ممبرى بكس ايت سات فول دان لا وانن سات جدى دوا امك تمبهكن كفد بيلاغن يغتر سبت

ايت جدى ليم فوله عقيدة يغ ماسق دا لم كلمه لا لاله الا الله"

แปลว่า “และผลลัพธ์ของมันคือ การศรัทธาทั้งหมดที่รวมอยู่ในอภิปดิกอร์ที่ผ่านมานั้น สืบแปดจากสิ่งที่ว่าญิบและมุสตะฮิล และความใหม่ของสิ่งถูกสร้างทั้งหลายหนึ่งและการไม่ให้ผลของสิ่งถูกสร้างทั้งหลายอีกหนึ่งรวมเป็นสองและตรงข้ามของมันอีกสองรวมเป็นสี่ และเอาสี่นี้ไปรวมกับสืบแปดรวมเป็นยี่สิบสอง และสิ่งที่ยรวมอยู่ในอิสติฆนาอันยี่สิบหก ดังนั้นรวมเป็นสี่สิบแปดอะกิตะฮ์และทั้งหมดนั้นรวมอยู่ในคำว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله) และหากเราได้นับความสามารถที่ให้กับสิ่งถูกสร้างนั้นไม่สามารถให้เกิดรองรอยได้อีกหนึ่งและตรงข้ามของมันหนึ่งรวมเป็นสองแล้วไปเพิ่มรวมกับจำนวนที่ได้กล่าวมานั้นรวมเป็นห้าสิบอะกิตะฮ์ที่ยรวมอยู่ในกะลิมะฮ์ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์”

การอธิบายห้าสิบอะกิตะฮ์ในกะลิมะฮ์ “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์” (لا إله إلا الله) ของผู้แต่งเหมือนกับการอธิบายของซัยคุมฮัมมัด อัตุสฎีกีย ในหนังสือฮาซียะฮ์ อัตุสฎีกีย อะลา อุมม อัลบะรอฮีน², ซัยคุดาอูด อัลฟะฎอนีย ในหนังสืออัตุร อัษชะมิน³ ซึ่งต่างกับการอธิบายของ อัลบัยญูรียในหนังสือตุยฟะฮ์ อัลมูร็ด อะลา ญะฮะเราะฮ์อัตุเตอาฮิด⁴ ที่อธิบายว่า ในกะลิมะฮ์

¹ Tuan Mināl, n.d. : 94.

² al-Dusūqiy, n.d.: 210-214.

³ Dāwūd al-Fatāniy, n.d.: 86.

⁴ al-Baijūriy*, n.d.: 74-75.

“ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” (ﷲ ﻻ ﺋﯩﻠﻪ ﺍﻟﻠﻪ) จะรวมด้วยอิสติฆนาอ์ ๒๓ ประการ และอิฟติกอ์ ๑๘ ประการ รวมเป็น ๔๑ ประการ กล่าวคือ จากคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์ ๒๐ ประการ คุณลักษณะที่มุสตะฮิลล์สำหรับอัลลอฮ์ ๒๐ ประการ และคุณลักษณะที่ฮารุสสำหรับอัลลอฮ์ ๑ ประการ

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับห้าสิบอะกิดะฮ์ในกะลิมะฮ์ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” (ﷲ ﻻ ﺋﯩﻠﻪ ﺍﻟﻠﻪ) ประกอบด้วยประการต่างๆ ดังนี้

1) ความหมายของคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” นั้นจะรวมด้วยอิฟติกอ์และอิสติฆนาอ์เป็นหลัก อิฟติกอ์ในที่นี้หมายถึง ความจำเป็นหรือความต้องการของผู้อื่นต่ออัลลอฮ์ และอิสติฆนาอ์หมายถึง การไม่พึ่งพาของอัลลอฮ์ ต่อผู้อื่น

2) อิฟติกอ์จะประกอบด้วย ๒๒ ประการคือ ๙ ประการจากคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์กล่าวคือ วะฮดาเนียฮ์ (ทรงเอกะ), กุฎเราะฮ์ (ทรงเดชานุภาพ), อิรอะดะฮ์ (ทรงมีเจตนา), อิลม (ทรงรอบรู้), ฮะยาฮ์ (ทรงเป็น), เกานูฮูกอดิรัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งเดชานุภาพ), เกานูฮุมูร์ดีน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งเจตนา), เกานูฮูอาลิมัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งรอบรู้), เกานูฮูหัยยัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งเป็น), ๙ ประการจากคุณลักษณะที่มุสตะฮิลล์สำหรับอัลลอฮ์ที่เป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ ตะอัดดูต (หลายคน), อัจซุน (อ่อนแอ), กะรอฮะฮ (ถูกบังคับ), ญาฮิลุน (ไม่รู้), เมอตุน (ตาย), เกานูฮูอาญิซัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งอ่อนแอ), เกานูฮูการิฮัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งถูกบังคับ), เกานูฮูญาฮิลา (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งไม่รู้), เกานูฮูมัยยิตัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งตาย) (Tuan Mināl, n.d. : 91) และสิ่งถูกสร้างทั้งหลายนั้นคือสิ่งใหม่และไม่สามารถให้เกิดผลได้อีกประการหนึ่งรวมเป็นสองและสิ่งที่เป้นตรงข้ามของมันอีกสองรวมเป็นสี่ (Tuan Mināl, n.d. : 94)

3) อิสติฆนาอ์จะประกอบด้วย ๒๖ ประการคือ ๑๑ ประการจากคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์กล่าวคือ วุญุด (ทรงมี), กิตัม (ทรงดั้งเดิม), บะกออ์ (ทรงถาวร), มุคอละพะตุฮู ลิลฮะวาติฮ (ทรงต่างกับของใหม่), กิยามูฮูบิณฟิสิฮ์ (ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์เอง), สะมิอ (ทรงได้ยิน), บะศ็อร (ทรงเห็น), กะลาม (ทรงตรัส), เกานูฮูสะมีอัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งได้ยิน), เกานูฮู บะศ็อรัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งเห็น), เกานูฮูมุตะกัลลิมัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งตรัส), ๑๑ ประการจากคุณลักษณะที่มุสตะฮิลล์สำหรับอัลลอฮ์ที่เป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ อะดัม (ไม่มี), ฮุคซ (ใหม่), ฟะนาอ์ (สลาย), มุมาฆะละตุฮู ลิลฮะวาติฮ (มีความเหมือนกับสิ่งใหม่), กิยามูฮูบิณฮัยริฮ์ (ดำรงอยู่ด้วยผู้อื่น), ศุมะมุน (หนวก), อุมยุน (บอด), บุกมุน (ใบ้), เกานูฮูอะศุมมัน (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งหนวก), เกานูฮูอะอุมมา (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งบอด), เกานูฮูอับกะมา (การที่พระองค์ทรงไว้ซึ่งใบ้) (Tuan Mināl, n.d. : 88, 94) และมหาบริสุทธิ์อัลลอฮ์ตะอาลาจากคุณลักษณะของมัคูลุกและไม่วาญิบกับอัลลอฮ์ตะอาลาในการทรงสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือละเว้นอีกประการหนึ่งรวมเป็นสองและตรงข้ามของมันอีกสองรวมเป็นสี่ (Tuan Mināl, n.d. : 90)

4) อำนาจ (قوة) ที่ได้ให้กับมัดลูกไม่สามารถให้เกิดผลได้และสิ่งที่เป็นตรงข้ามของมัน อีกหนึ่งรวมเป็นสอง (Tuan Mināl, n.d. : 94).

ดังนั้น การอธิบายข้างต้นพบว่า ในความหมายของคำว่า “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” นั้น จะครอบคลุมไปด้วยอัฟติกออร์ ๒๒ ประการ, อัสติฆนาอ์ ๒๖ ประการ และรวมกับอำนาจ (قوة) ที่มีอยู่กับมัดลูกซึ่งไม่สามารถให้เกิดผลได้นั้นหนึ่งประการ และสิ่งที่เป็นตรงข้ามของมันอีกหนึ่งประการรวมเป็นสอง ฉะนั้นรวมทั้งหมดเป็นห้าสิบอะกีดะฮ์ที่ภายใต้คำ “ลาอิลลาฮะอิลลัลลอฮ์” ซึ่งแตกต่างกับของอัลบัยฎูรีย์ที่กล่าวว่า ทั้งหมดมี ๔๑ ประการดังที่กล่าวมาแล้ว

4.7.6 สิบหกออะกีดะฮ์ภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมัดเราะฮะสุลลุลลอฮ์” (محمد رسول الله)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสิบหกออะกีดะฮ์ภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมัดเราะฮะสุลลุลลอฮ์” (محمد رسول الله) ว่า¹

"دان أدا فون كتنا كيت محمد رسول الله مك ماسق ددالمث بر ایمان دغن سكلین أنبیاء دان ملائكة عليهم الصلاة والسلام دان سكلین كتاب یغ تورن در لاغة دان هاری قیامة كارن بهوس نبی علیه الصلاة والسلام داتغ أی ممبر كن یغدمكین ایت سكلینش أنیله امفت دان لأك أكنداتغ یغ واجب بك رسل ایت تیك دان هارس سات جدی امفت فول دان دهمفونكن دغن یغ امفة دهلو ایت جدی دولافن دان لاوانث دولافن فول جدی ام بلس أنیله یغ ماسق دباوه معنی محمد رسول الله"

แปลว่า “และส่วนคำพูดของเราที่ว่า “มุฮัมมัด เราะฮะสุลลุลลอฮ์” จะรวมอยู่ในนั้นการศรัทธาต่อบรรดานะบีและมะลาอิกะฮ์ อะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสสะลามและบรรดากิตาบทั้งหลายที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้าและวันกียามะฮ์ทั้งนี้เนื่องจากว่าท่านนะบีอะลัยฮิมุศเศาะลาตุวัสสะลามได้มายอมรับสิ่งเหล่านั้นทั้งหมดนี้คือสื่อย่างและข้างหน้าสิ่งที่ว่าญิบสำหรับเราะฮะสุลลุลลอฮ์นั้นสามประการและฮารุสหนึ่งกลายเป็นสี่ และไปรวมกับสื่อย่างที่ผ่านมารวมเป็นแปดและตรงข้ามของมันอีกแปดรวมเป็นสิบหก นี่คือนี่คือสิ่งี่รวมอยู่ภายใต้ความหมายของคำว่า มุฮัมมัด เราะฮะสุลลุลลอฮ์”

¹ Tuan Mināl, n.d. : 95.

การอธิบายสิบหกอะกีดะฮ์ภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมะดฺเราะฮะสุลุลลอฮ์” (محمد رسول الله) ของผู้แต่งเหมือนกับการอธิบายของชัยคฺดาอูด อัลฟะฏอนีย์ ในหนังสืออัตตุร อัชชะมิน¹ ซึ่งต่างกับการอธิบายของอัลบัยญูรียฺในหนังสือตุยฟะฮ์ อัลมูรืด อะลา ญะฮะเราะฮ์อัตเตาฮีด² ที่อธิบายว่า ภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมะดฺเราะฮะสุลุลลอฮ์” (محمد رسول الله) จะรวมด้วยคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะฮะสุล ๔ ประการ คุณลักษณะที่มุสตะฮีลสำหรับเราะฮะสุล ๔ ประการ และคุณลักษณะที่ฮารุสสำหรับเราะฮะสุล ๑ ประการ รวมทั้งหมดเป็น ๙ ประการ และชัยคฺมุฮัมมัด อัตตุสกีญ์ ในหนังสือฮาซียะฮ์ อัตตุสกีญ์ อะลา อุมม อัลบะรอฮีน³ ที่อธิบายว่า ภายใต้กะลิมะฮ์นี้ประกอบด้วยการศรัทธา ๔ ประการ คือ การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่มาจากฟากฟ้า และการศรัทธาต่อวันกิยามะฮ์ คุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะฮะสุล ๓ ประการ คุณลักษณะที่มุสตะฮีลสำหรับเราะฮะสุล ๓ ประการ คุณลักษณะที่ฮารุสสำหรับเราะฮะสุล ๑ ประการและสิ่งที่เป็นตรงกันข้ามของฮารุส อีก ๑ ประการ รวมทั้งหมดเป็น ๑๒ ประการ

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับสิบหกอะกีดะฮ์ภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมะดฺเราะฮะสุลุลลอฮ์” (محمد رسول الله) ประกอบด้วยประการต่างๆ ดังนี้

- 1) 4 ประการจากหลักการศรัทธาคือ การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่มาจากฟากฟ้า และการศรัทธาต่อวันกิยามะฮ์ทั้งนี้เนื่องจากท่านนะบี ﷺ ได้ยืนยันและยอมรับกับสิ่งเหล่านี้
- 2) 3 ประการจากคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะฮะสุล คือ คิดดิก (มีความสัจจะ) อะมานะฮ์ (มีความซื่อสัตย์) และตบลีหม (เผยแพร่ในสิ่งที่ใช้)
- 3) สิ่งที่ฮารุสสำหรับเราะฮะสุลหนึ่งประการ
- 4) และ ๘ ประการจากสิ่งที่เป็นตรงกันข้ามกับสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ การปฏิเสธต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ การปฏิเสธต่อบรรดาคัมภีร์ การปฏิเสธต่อวันกิยามะฮ์ การโกหก การผิดสัญญา การซ่อนเร้นในสิ่งที่สั่งใช้ให้เผยแพร่ และการไม่มีสิ่งที่ฮารุสสำหรับเราะฮะสุล (Tuan Mināl, n.d. : 95).

การอธิบายของผู้แต่งข้างต้นพบว่า ความหมายภายใต้กะลิมะฮ์ “มุฮัมมะดฺเราะฮะสุลุลลอฮ์” นั้นประกอบด้วยหลักการศรัทธา ๔ ประการ คุณลักษณะที่วาญิบสำหรับเราะฮะสุล 3 ประการ สิ่งที่ฮารุสสำหรับเราะฮะสุลหนึ่งประการรวมเป็นแปด และสิ่งที่เป็นตรงกันข้ามกับสิ่งที่กล่าว

¹ Dawud al-Fataniy, n.d. : 88.

² al-Baijūriy*, n.d.: 75.

³ al-Dusūqiy, n.d.: 220.

มาอีกแปด ดังนั้น รวมทั้งหมดเป็นสิบหกอะกีตะฮ์ซึ่งแตกต่างกับอะละมาฮ์ท่านอื่นที่กล่าวว่า ทั้งหมดมี 9 หรือ ๑๒ ประการดังที่กล่าวมาแล้ว

4.8 การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์

หลังจากอธิบายกะลิมะฮ์เตอาฮ์ดีหรือกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์ ผู้แต่งได้กล่าวถึง การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.8.1 มะลาอิกะฮ์ถูกสร้างมาจากรัศมี

ผู้แต่งได้กล่าวถึงมะลาอิกะฮ์ถูกสร้างมาจากรัศมีว่า¹

"(دان) واجب اتس كيت فرچيا دغن ادا بك الله تعالى برأف ملائكة يغ تباد دكتهوى
اكن هغكاڤ ملينكن الله تعالى دان مريكنت أجسام يغ نورانية يغ لطيفه يغ سمفيله بايق
مريكنت كفد حد يغ تباد مگتتهوى اكندى ملينكن الله تعالى جوا"

แปลว่า “ และวาญิบกับเราต้องเชื่อว่าสำหรับอัลลอฮ์มีบรรดามะลาอิกะฮ์ซึ่งไม่สามารถรู้จำนวนได้นอกจากอัลลอฮ์ตะอาลา และพวกเขาเหล่านั้นคือร่างเป็นรัศมีที่อ่อนโยนมีจำนวนมากมายจนไม่สามารถรู้ได้นอกจากอัลลอฮ์ตะอาลาเท่านั้น”

การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์คือ รุกันที่ ๒ ของรุกันอีมาน การศรัทธาของบ่าวคนหนึ่งจะไม่เกิดความสมบูรณ์เว้นแต่ต้องศรัทธาต่อการมีอยู่ของมะลาอิกะฮ์ บรรดาชื่อ คุณลักษณะและการทำงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยไม่เพิ่มเติม ตัดตอนและเปลี่ยนแปลง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ ءَاٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اُنزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِۗ وَالْمُوْمِنُوْنَ كُلُّ ءَاٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلَٰئِكَتِهٖۙ وَكُتُبِهٖۙ وَرُسُلِهٖۙ لَا فُرْقٰنَ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖۙ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 285)

ความว่า : “เราะฮ์สุลัน (นะบีมุฮัมมัด) ได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ได้ถูกประทานลงมาแก่เขาจากพระเจ้าของเขา และมุอ์มินทั้งหลายก็ศรัทธาด้วย ทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮ์และบรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะฮ์สุลของพระองค์”

(สูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 285)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 96.

นอกจากอัลกุรอานยังพบในอะดิษมาจากญิบรีล ﷺ ที่ได้ถามท่านเราะฮ์สูล ﷺ เกี่ยวกับอัลอีมาน ท่านตอบว่า :

((أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ
وَشَرِّهِ))

(أخرجهمسلم، 1996 : بعض من حديث 8)

ความว่า “ คือการที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์และบรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะฮ์สูลของพระองค์ และวันสุดท้าย และท่านศรัทธาต่อการกำหนด(ตักดิร)ทั้งความดีและความชั่วของมัน”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : ส่วนหนึ่งจากอะดิษ 8)

คำว่า “มะลาอิกะฮ์” (مَلَائِكَة) ภาษาอาหรับเป็นคำพหูพจน์ของ “มะละกุน” (مَلَكٌ) แปลว่า เทพทูต (Ibn Manzūr, 1414 : 10/394; al-Zabīdiy, n.d. : 27/355).

อุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับอิชติกอก (การกระจายคำ) ของคำว่า “มะลาอิกะฮ์” ออกเป็น ๒ ทัศนะคือ

1. เป็นคำรากศัพท์ (ญามิด)
2. เป็นคำที่แยกมา (มุขตักก) อุละมาอ์มีความเห็นที่ต่างกันคือ คำ “มะลาอิกะฮ์”

(مَلَائِكَة) เป็นคำพหูพจน์ของ “มิลอะกุน” (مِلَاكٌ) มาจากรากศัพท์ของคำว่า “ละอะกะ (كَلَّمَ) หมายถึง “อัสสะละละ” (أَسْلَل) แปลว่า ส่ง ปล่อยไป และคำ “มะลาอิกะฮ์” (مَلَائِكَة) เดิมมาจากคำว่า “อะลูละฮ์” (أَلْوَل) หมายถึง “ริสาละฮ์” (رِسَالَة) แปลว่า สาร จดหมาย (al-Mursiy, 2000 : 7/89 ; al-Zabīdiy, n.d. : 27/51).

การที่เรียกชื่อว่าเป็น “มะลาอิกะฮ์” เนื่องจากการส่งสารต่างๆ ของอัลลอฮ์ ﷻ ให้กับบรรดาเราะฮ์สูลของพระองค์ (al-Anbāriy, 1992 : 2/234).

มะลาอิกะฮ์เป็นมัดลุกชนิดหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากรัศมี (นุร) ดังที่ปรากฏในอะดิษของท่านนะบี ﷺ ท่านกล่าวว่า :

((خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِنْ مَاءٍ
وُصِفَ لَكُمْ))

(أخرجهمسلم، د.ت. : 2996)

ความว่า “ มะลาอิกะฮ์ถูกสร้างขึ้นมาจากรัศมี (นุร) และญินถูกสร้างขึ้นมาจากไฟที่ไม่มีเปลวควัน และอาดัมถูกสร้างขึ้นมาจากสิ่ง (ดิน) ที่ได้อธิบายให้กับพวกท่าน”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: 2996)

ตามหลักอะกีดะฮ์เชื่อว่ามะลาอิกะฮ์มีมากมายแต่ไม่มีผู้ใดทราบจำนวนนั้นอย่างแน่นอนนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเท่านั้น ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾

(سورة المدثر : بعض من آية 31)

ความว่า : “และไม่มีผู้ใดรู้จำนวนไพร่พลของพระเจ้าของเจ้านอกจากพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลมุดตษิร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 31)

อุละมาอ์มีความเห็นตรงกันว่า บรรดามะลาอิกะฮ์นั้นมีมากมาย ไม่สามารถที่จะคำนวณจำนวนของพวกเขาได้นอกจากผู้ทรงสร้าง (al-Qurtubiy, 1964 : 19/82)¹

ในอะดิษมิอรอญ์ท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า :

((فَرَفَعَ لِي الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ، فَسَأَلْتُ جِبْرِيلَ، فَقَالَ: هَذَا الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ يُصَلِّي فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ، إِذَا خَرَجُوا لَمْ يَعُودُوا إِلَيْهِ آخِرَ مَا عَلَيْهِمْ))

(أخرج هالبخاري ، 1997 : بعض من حديث 3207)

ความว่า “เมื่อฉันได้ขึ้นมาถึงอัลบัยตุลมะอุมูร ฉันได้ถามมะลาอิกะฮ์ญิบรีล แล้วท่านตอบว่า นี่คือนัลบัยตุลมะอุมูรที่มีบรรดามะลาอิกะฮ์มาทำการละหมาดในนั้นทุกวันเจ็ดหมื่นท่าน เมื่อพวกเขาได้ออกจากที่นั่นพวกเขาจะไม่หวนคืนกลับมาอีก นั่นถือว่าเป็นครั้งสุดท้ายที่เป็นวาญิบเหนือพวกเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งจากอะดิษ ๓๒๐๗)

มะลาอิกะฮ์นั้นเป็นมัลกุกที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดามัลกุก² ทั้งหลาย เพราะไม่เคยทราบสิ่งใดในโลกนี้ที่มีจำนวนเพิ่มถึงเจ็ดหมื่นในแต่ละวันที่มีการยืนนอจากมะลาอิกะฮ์ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 7/215)

4.8.2 คุณลักษณะต่างๆ ของมะลาอิกะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของมะลาอิกะฮ์ว่า³

¹ ดูเพิ่มเติม (Ibn Kathīr, 1991 : 4/470 ; al-Baidawiy, 1418 : 5/262).

² มัลกุก หมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย

³ Tuan Mināl, n.d. : 96-97.

"لاك بنر مريكتت فد برغيغ مخبركن اوله مريكتت دغندي درفد الله تعالى تياد ماكن مريكتت دان تياد مينم مريكتت دان تياد بر كهوين مريكتت دان تياد برانق مريكتت ان تياد تيدور مريكتت دان تياد دسور تكن اكن سكل عمل مريكتت دان تياد دحساب اكن مريكتت دان دحشر كن مريكتت سرت مانسي دان جن دان ماسق مريكتت اكن شركا (دان) برلذة ۲ مريكتت ددالمث دغن برغيغ دكهندق الله"

แปลว่า “ นับเป็นความจริงของพวกเขาเหล่านั้นจากสิ่งที่อัลลอฮ์ตะอาลาได้กล่าวถึง พวกเขาเหล่านั้นไม่รับประทาน ไม่ดื่ม ไม่แต่งงาน ไม่คลอดลูก ไม่นอน ไม่มีการบันทึกใน การงานต่าง ๆ ของพวกเขา ไม่มีการสอบสวนกับพวกเขา และพวกเขาถูกรวบรวม ตัวพร้อมกับมนุษย์และญิน และพวกเขาจะเข้าสวรรค์ และพวกเขาจะได้รับความ สนุกสนานในนั้นกับสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงปรารภณา”¹

คุณลักษณะต่างๆ ของมะลาอิกะฮ์ที่กล่าวโดยผู้แต่งมีดังนี้

1) มะลาอิกะฮ์ไม่รับประทานไม่ดื่ม ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงเรื่องราวของนะบี

อิบรอฮีมว่า :

﴿ هَلْ أَنْتَ حَدِيثٌ صَافٍ بِرِهِمَ الْمُكْرَمِينَ ﴿٢٤﴾ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ إِلَىٰ أَهْلِهِ فَجَاءَ بِعِجْلٍ سَمِينٍ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُ إِلَيْهِمْ قَالَ أَلَا تَأْكُلُونَ ﴿٢٧﴾ فَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ وَبَشِّرُوهُ بِغَلَمٍ عَلِيمٍ ﴾

(سورة الذاريات : آية 24-28)

ความว่า : “เรื่องราวของแขกผู้มีเกียรติของอิบรอฮีมได้มาถึงเจ้าบ้างไหม เมื่อพวกเขาได้เข้ามาหาเขา (อิบรอฮีม) พวกเขาบอกว่า ศานติ เขากล่าว (ตอบ) ว่า ศานติ (พวกท่านเป็น) หมูชนผู้แปลกหน้า แล้วเขาก็รีบเข้าไปหา ครอบครัวของเขา แล้วได้นำลูกวัวอ้วน (ซึ่งย่างเสร็จแล้ว) ออกมา และได้ วางมันไว้ข้างหน้าพวกเขา เขากล่าวว่า พวกท่านไม่รับประทานหรือ(เมื่อพวกเขาไม่รับประทานอาหาร) ดังนั้นเขารู้สึกกลัวพวกเขา พวกเขาบอกว่า อย่า กลัวเลย และได้แจ้งข่าวดีแก่เขาเกี่ยวกับลูกคนหนึ่งที่มีความรู้”

¹ นอกจากข้างต้นได้มีกล่าวว่าพวกเขาอยู่ในสวรรค์นั้นเหมือนกับสภาพของพวกเขาอยู่ในโลกคือไม่รับประทานและไม่ดื่ม แต่มีการจิตใจ ให้ดีสปีช (สดุดีต่ออัลลอฮ์) และดักดิส (ให้ความบริสุทธิ์) แล้วพวกเขาจะได้รับความสนุกสนานจากมันเสมือนกับชาวสวรรค์ได้รับการ สนุกสนานจากการรับประทานและดื่ม และฮารุสกับพวกเขานั้นเสียชีวิต อย่างไรก็ตามไม่มีคนหนึ่งจากพวกเขาที่เสียชีวิตก่อนการเป่า ครั้งแรก แต่ทว่าพวกเขาจะเสียชีวิตด้วยการเป่าครั้งแรกนอกจากมะลาอิกะฮ์ที่แบกอะรัชและบรรดาหัวหน้าทั้งสิ้นที่เสียชีวิตหลังจาก การเป่าครั้งแรก และผู้ที่เสียชีวิตคนสุดท้ายนั้นคือ มะลิกิลมาต พวกเขาเหล่านั้นจะไม่ทรมานต่ออัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงใช้และจะ ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกสั่งใช้ (Tuan Mināl, n.d. : 97).

(สุเราะฮ์อัซซารียาต : อายะฮ์ 24-28) ¹

คำชี้แนะจากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿صَيْفِ الْكُرْمِ﴾ โดยกล่าวถึงการต้อนรับแขก ที่เป็นมะลาอิกะฮ์ในขณะที่มะลาอิกะฮ์ไม่รับประทาน ไม่กิน ดังปรากฏในอายะฮ์ ๒๗

2) มะลาอิกะฮ์ไม่แต่งงานและไม่คลอดลูก

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ إِنْتِنَا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥﴾ أَلَا إِنَّهُمْ مِنْ إِبْرَاهِيمَ لِقَوْلِ ﴿١٦﴾ وَلَدًا
اللَّهُ وَاللَّهُمَّ لَكَ دُونَ ﴿١٥٣﴾ أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ ﴿١٥٢﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥١﴾﴾

(سورة الصافات : آية 150-154)

ความว่า : “หรือว่าเราได้สร้างมะลาอิกะฮ์เป็นเพศหญิงโดยที่พวกเขาได้เห็น พยาน ฟังทราบเกิดแท้จริงพวกเขานั้น เนื่องจากการกล่าวเท็จของพวกเขา พวกเขาจึงกล่าวว่าอัลลอฮ์ทรงให้กำเนิดบุตรชาย และแท้จริงพวกเขานั้น เป็นผู้กล่าวเท็จอย่างแน่นอน อัลลอฮ์ทรงเลือกบุตรหญิงแทนบุตรชาย กระนั้นหรือ เกิดอะไรขึ้นแก่พวกเจ้า ทำไมพวกเจ้าจึงตัดสินเช่นนั้น”

(สุเราะฮ์อัศศอฟาต : อายะฮ์ 150-154) ²

ตามหลักอะกีดะฮ์กำหนดไว้ มะลาอิกะฮ์ไม่ใช่บุตรของอัลลอฮ์ ﷻ แต่เป็นมัลกุกของพระองค์ที่ไม่รับประทาน ไม่ดื่ม ไม่แต่งงาน และไม่คลอดบุตรต่างจากมนุษย์ที่มีทั้งเพศชายและหญิง มีส่วนเหมือนและแตกต่างในการมีชีวิต การพูด การถูกสั่งใช้และสั่งห้าม รับประทานอาหารและดื่ม มีการแต่งงานและคลอดลูก มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Ibn Taimiyyah, 1995: 16/192).

3) มะลาอิกะฮ์ไม่นอน

บรรดามะลาอิกะฮ์ไม่นอนตลอดแต่จะรำลึกและตัสบีฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ อยู่ตลอดเวลา ทั้งกลางคืนและกลางวันโดยไม่หยุดนิ่ง ไม่เหนื่อย ดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾

(سورة الأنبياء : آية 20)

ความว่า : “พวกเขาจะแซ่ซ้องสดุดีพระองค์ในเวลากลางคืนและกลางวัน โดยไม่ขาดระยะ”

(สุเราะฮ์อัลอัมบียาฮ์ : อายะฮ์ 20) ³

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์ฮูด อายะฮ์ ๗๐

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัซซุครุฟ อายะฮ์ ๑๙

³ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์ฟุศสิลัต อายะฮ์ ๓๘

คำชี้แนะจากอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿يُسَبِّحُونَ﴾ ความว่า : “พวกเขาจะแซ่ซ้องสดุดีพระองค์” คำว่า “พวกเขา” ในอายะฮ์นี้ หมายถึง บรรดามะลาอิกะฮ์

4) การงานของมะลาอิกะฮ์ไม่มีการบันทึกและการสอบสวน

ธรรมชาติของมะลาอิกะฮ์เป็นมัดลูกที่ปฏิบัติตามคำสั่งใช้ การสั่งห้ามของพระองค์ อัลลอฮ์ หน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์ไม่มีการบันทึกและการสอบสวนเช่นกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ﴾

(سورة التحريم : بعض من آية 6)

ความว่า : “พวกเขา (มะลาอิกะฮ์) จะไม่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ในสิ่งที่พระองค์ทรงบัญชาแก่พวกเขาและพวกเขาจะปฏิบัติตามที่ถูกบัญชา”

(สุเราะฮ์อัลตะฮะอิม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 6)

คำตรัส ﴿لَا يَعْصُونَ اللَّهَ﴾ ความว่า “พวกเขาจะไม่ทำผิดต่ออัลลอฮ์” คำว่า “พวกเขา” ตามลักษณะฮุเป็นสรรพนามคือ บรรดามะลาอิกะฮ์ นั้นหมายความว่าบรรดามะลาอิกะฮ์ไม่กระทำความผิด จึงไม่จำเป็นต้องมีการบันทึกและสอบสวน

5) มะลาอิกะฮ์ได้เข้าสวรรค์และได้รับความสนุกสนานในนั้น ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า:

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ﴾

(سورة الرعد : آية 23-24)

ความว่า : “และมะลาอิกะฮ์จะเข้ามาหาพวกเขาจากทุกประตู(ของสวนสวรรค์) (พร้อมกับกล่าวว่า) ความศานติจงมีแด่พวกท่าน เนื่องด้วยพวกท่านได้อดทน มันช่างดีเสียนี้กระไรที่พำนักบนปलयนี้”

(สุเราะฮ์อัลเราะอูด : อายะฮ์ 26-27)¹

มะลาอิกะฮ์จะเข้ามาในสวรรค์เพื่อแสดงความยินดีกับชาวสวรรค์ที่ได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ และได้พักอยู่ในสถานที่แห่งความสันติข้างเคียงบรรดาผู้สัจจะ บรรดานะบี และบรรดาเราะสูลผู้มีเกียรติ (Ibn Kathīr, 1999 : 4/451; al-Ṭabariy, 2000 : 16/426).

6) การเสียชีวิตของมะลาอิกะฮ์

สิ่งหนึ่งที่มนุษย์และญินไม่สามารถหนีพ้นได้คือ ความตาย เช่นเดียวกันกับบรรดามะลาอิกะฮ์ที่ต้องมีจุดจบและสลาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٦٦﴾ وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

(سورة الرحمن : آية 26-27)

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อันบิยาอ์ อายะฮ์ ๑๐๓

ความว่า : “ทุกๆ สิ่งที่อยู่บนแผ่นดินย่อมดับ และพระพักตร์ของพระเจ้า
ของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่จะยังคงเหลืออยู่”

(สุเราะฮ์อิรเราะหมาน : อายะฮ์ 26-27)¹

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในลักษณะยืนยันว่าแท้จริงชาวแผ่นดินทั้งหลายจะต้องพังพินาศ
ทั้งหมดเช่นเดียวกับชาวฟากฟ้านอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์เท่านั้น และไม่มีคนหนึ่งคนใดที่
เหลือในหมู่่มักถูกเว้นแต่พระองค์ผู้ทรงมีเกียรติ แท้จริงพระองค์ นั้นทรงมีชีวิตและจะไม่ตายตลอดกาล
(Ibn Kathīr, 1991 : 4/287)

7) มะลาอิกะฮ์ไม่ทรมานต่ออัลลอฮ์และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกสั่งใช้ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ ﴿٦٦﴾ لَا يَسْقُونَهُ، بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرٍ يَعْمَلُونَ ﴿٦٧﴾﴾

(سورة الأنبياء : آية 26-27)

ความว่า : “แต่พวกเขา(มะลาอิกะฮ์) เป็นบ่าวผู้มีเกียรติ พวกเขาจะไม่ซิง
กล่าวคำพูดก่อนพระองค์และพวกเขาปฏิบัติตามพระบัญชาของพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลอันบียาฮ์ : อายะฮ์ 26-27)²

มะลาอิกะฮ์เป็นบ่าวผู้มีเกียรติ มีมารยาทดีเยี่ยม ปฏิบัติตามพระบัญชาของอัลลอฮ์ ﷻ
และจะไม่ขัดขืนหรือฝ่าฝืนคำสั่งใดๆ ของพระองค์ (Ibn Kathīr, 1999 : 5/338; al-Baghawiy, 1997 :
5/315)

4.8.3 ชื่อของมะลาอิกะฮ์ ๑๐ ท่านที่ปรากฏ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงชื่อของมะลาอิกะฮ์ ๑๐ ท่านที่ปรากฏว่า³

"(دان) تله أغكو كتهوى بهو ملائكة ايت سمفي بايق مريكت كفد حد يغتياذ مغتهوى
أكندی مليونکن الله تعالى مک واجب بر ایمان دغن مريکت أتس جالن تفصيل سفوله يائت
جبريل (دان) ميکائيل (دان) اسرافيل (دان) عزرائيل (دان) منکر (دان) نکير (دان)
رضوان (دان) مالک (دان) رقيب (دان) عتيد (دان) يغلاين در فد سفوله ايت واجب
بر ایمان دغن مريکت أتس جالن أجمال جوا"

แปลว่า “ และท่านทราบว่ามะลาอิกะฮ์นั้นพวกเขามีจำนวนมากจนไม่สามารถรู้ได้
นอกจากอัลลอฮ์ตะอาลา ดังนั้นวาญิบศรัทธาต่อพวกเขาโดยวิธีละเอียด⁴ 10 ท่านคือ

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อิซซุมัร อายะฮ์ ๖๘

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อันนะฮล อายะฮ์ ๕๐

³ Tuan Mināl, n.d. : 97.

⁴ ตัฟซีลีย์ หมายถึง การอธิบายอย่างละเอียด

ญิบรีล มีกาอีล อีสรอฟีล อีซรออีล มุนกัร นะกีร์ ริฎวาน มาลิก เราะกีบและอะซีด ส่วนผู้อื่นนอกเหนือจาก ๑๐ ท่านนั้น วาญิบศรัทธาต่อพวกเขาโดยภาพรวมเท่านั้น” ผู้แต่งได้กล่าวถึงบรรดามะลาอิกะฮ์ที่ว่าญิบต้องศรัทธาโดยวิธีละเอียด ๑๐ ท่าน ได้แก่

1) ญิบรีล عليه السلام ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَيَّ قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 97)

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ใครที่เคยเป็นศัตรูต่อญิบรีลบ้าง? แท้จริงนั้น เขาได้นำอัลกุรอานทยอยลงมาอย่างหัวใจของเจ้าด้วยอนุมัติของอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 97)

2) มีกาอีล عليه السلام ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴾

(سورة البقرة : آية 98)

ความว่า : “ใครที่เคยเป็นศัตรูต่ออัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาระชาสุลของพระองค์และเป็นศัตรูต่อญิบรีลและมีกาอีลนั้นแท้จริงอัลลอฮ์ทรงเป็นศัตรูแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 98)

3) อีสรอฟีล عليه السلام ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวชื่อมะลาอิกะฮ์ญิบรีล มีกาอีลและอีสรอฟีล ทุกครั้งในดุอาเปิดละหมาดของท่านในยามกลางคืนว่า :

((اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرِائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ إِنَّكَ أَنْتَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))

(أخرجهم مسلم ، د.ت : 770)

ความว่า “ โอ้อัลลอฮ์พระเจ้าของญิบรีล มีกาอีลและอีสรอฟีลผู้ทรงสร้างฟากฟ้าและแผ่นดิน ผู้ทรงรอบรู้ในสิ่งที่ลับและเปิดเผย พระองค์เป็นผู้ตัดสินในระหว่างบรรดาบ่าวของพระองค์ในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้ง ขอพระองค์ทรงแนะนำฉันในเมื่อสิ่งนั้นขัดแย้งกับความถูกต้องด้วยอนุมัติของพระองค์ แท้จริงพระองค์จะทรงแนะนำกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์สู่ทางอันเที่ยงตรง”

¹ อัจญ์มาลีย์ หมายถึง การอธิบายโดยภาพรวม

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: 770)

4) อิซรออีล عليه السلام ดั่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ يَتُوفَنَكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴾

(سورة السجدة : آية 11)

ความว่า : “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด มะลิกผู้ปลิดชีวิตผู้ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับพวกท่าน จะปลิดชีวิตของพวกท่าน แล้วพวกท่านจะถูกนำกลับไปยังพระเจ้าของพวกท่าน”

(สุเราะฮ์อัลสัจญะฮ์ : อายะฮ์ 11)

มะลิกิลเมอาดนั้นไม่มีชื่อเรียกอื่นที่ปรากฏอย่างชัดเจนทั้งในอัลกุรอานและในอะฮ์ดีษเศาะฮี้ฮ์ แต่มีในบางอาษาร¹ เรียกชื่อมะลิกิลเมอาดว่า อิซรออีล (Ibn Kathīr, 1986 : 1/42)

5-6) มุญกัรและนะกัร ท่านอะบู ฮุรอยเราะฮ์เล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إِذَا فُيِّرَ الْمَيِّتُ، أَوْ قَالَ : أَحَدُكُمْ، أَنَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَرْزَقَانِ، يُعَالُ

لَا أَحَدِهِمَا: الْمُنْكَرُ، وَلَا الْآخَرُ: النَّكِيرُ...))

(أخرجها الترميذي ، 1958 : بعض من حديث 1071)

ความว่า “ เมื่อผู้ตายถูกฝังหรือคนหนึ่งจากพวกท่านได้กล่าว มะลาอิกะฮ์สองท่านสีดำ สีน้ำเงินได้มากับเขา ถูกเรียกกับคนหนึ่งว่า มุญกัรและอีกคนหนึ่งว่านะกัร...”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1958 : ส่วนหนึ่งจากอะฮ์ดีษ ๑๐๗๑²)

7) ริฎวาน عليه السلام ท่านอะนัส เป็น มาลิกเล่าว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((فَيُنَادِي رَبُّ الْعَرْشِ تَبَارَكَ وَتَعَالَىٰ رِضْوَانٌ وَهُوَ خَازِنُ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ: يَا رِضْوَانُ

ارْزُقِ الْحُجْبَ بَيْنِي وَبَيْنَ عِبَادِي وَرُؤَايَا...))

(أخرجها الدارقطني ، 1411 : بعض من حديث 64)

ความว่า “ พระผู้อภิบาลผู้สูงส่งตะบาราเราะกะ วะตะอาลาเรียกริฎวาน ซึ่งเขาเป็นผู้เฝ้าประตูสวรรค์ พระองค์ทรงตรัสว่า โอ้ ริฎวาน จงยกม่านระหว่างข้ากับบ่าวของข้าและผู้มาเยี่ยมข้า...”

(บันทึกโดย al-Darulqutniy, 1411 : ส่วนหนึ่งจากอะฮ์ดีษ ๖๔)

ผู้เฝ้าสวรรค์คือ มะลาอิกะฮ์ ซึ่งเรียกกับเขาว่า ริฎวาน ดังที่ปรากฏในบางอะฮ์ดีษ (Ibn Kathīr, 1986 : 1/45)

¹ อาษาร หมายถึง สิ่งที่ย้ายงานจากเศาะฮาบะฮ์หรือผู้หลังจากนั้นจากชาวสะลัฟ

² อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะฮ์ดีษอะฮ์ดีษ เฆาะริบ (al-Tirmidhiy, 1958 : 1071).

8) มาลิก رضي الله عنه ดั่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَكَادُوا بِمَنَّاكَ لِيَقْضَىٰ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَرْكُومُونَ ﴾

(سورة الزخرف : آية 77)

ความว่า : “และพวกเขาจะร้องเรียกขึ้นว่า โอ้ มาลิก (ยามเฝ้าประตูนรก) โปรดให้พระเจ้าของท่านจัดการให้เราตายเสียเถิด เขา (มาลิก) จะกล่าวว่า แท้จริงพวกท่านจะเป็นผู้พำนักอยู่ตลอดไป”

(สุเราะฮ์อัลซุครุฟ : อายะฮ์ ๗๗)¹

9-10) เราะเกิบและอะตีด

رضي الله عنه ดั่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِذْ يَنْتَقِي الْمَلَأَيْنِ عَنِ الْبَعِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴾

(سورة ق : آية 17-18)

ความว่า : “จงรำลึกขณะที่มะลาอิกะฮ์ผู้บันทึกสองท่านบันทึก ท่านหนึ่งนั่งทางข้างขวาและอีกท่านหนึ่งนั่งทางข้างซ้าย ไม่มีคำพูดใดที่เขากล่าวออกมา เว้นแต่ใกล้ ๆ เขานั้นมี (มะลัก) ผู้เฝ้าติดตาม ผู้เตรียมพร้อม (ที่จะบันทึก)

(สุเราะฮ์กอฟ : อายะฮ์ 17-18)

อุละมาอ์บางท่านได้อ้างเป็นหลักฐานว่าในบรรดามะลาอิกะฮ์นั้นมีชื่อว่า เราะเกิบและอะตีด แต่ที่จริงแล้วเราะเกิบและอะตีดเป็นการบอกคุณลักษณะของมะลาอิกะฮ์สองท่านที่มาบันทึกการงานต่างๆ ของบ่าว เราะเกิบและอะตีดหมายถึง มะลาอิกะฮ์สองท่านเป็นผู้มาเป็นผู้พยานที่ไม่ห่างไกลจากบ่าวและไม่ใช่เป็นชื่อของมะลาอิกะฮ์ทั้งสอง (‘Umar al-’Ashqar, 1995 : 18)

4.8.4 ชื่อและหน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงชื่อและหน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์ว่า²

"(دان لأك) فول أداله فكر جا ئن ملائكة ايت برلاين لاينن دغن تيته الله تعالى دان ستغه مريكتت برديري سلما ٢ دان ستغه ر كوع سلما ٢ دان ستغه سجود سلما ٢ دان ستغه دودق سلما ٢ دان ستغه مغو جف تسبيح دان ستغه مغو جف تكبير دان ستغه مغو جف تقديس دان لاينن (دان) جبريل ايت كرجا ئن نورنكن وحى كفد أنبياء (دان) اسرافيل منيف سغكا كلا (دان) ميكائل منورنكن رزق دان منورنكن أو جن □ درفد لاغة

¹ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในอะติษ (บันทึกโดย al-Bukhariy, 1997 : 3236).

² Tuan Mināl, n.d. : 98.

³ คำสะกดที่ถูกต้องคือ "هو جن"

(دان) عزرائيل كرجان مغمبل پاوا... (دان) واجب كيت اعتقاد كن سؤال منكر دان نكير
 أكن سكل ميت سما اد أى مؤمن أتو كافر أتو منافق" □

แปลว่า “ และหน้าที่ของมะลาอิกะฮ์นั้นมีแตกต่างกันด้วยพระบัญชาของอัลลอฮ์
 ตะอาลา และส่วนหนึ่งของพวกเขานั้นยืนตลอดกาล และส่วนหนึ่งของพวกเขารุกู
 ตลอดกาล และส่วนหนึ่งสูญตลอดกาล และส่วนหนึ่งนั่งตลอดกาล และส่วนหนึ่ง
 กล่าวตัสบีฮ์และส่วนหนึ่งกล่าวตักบীর และส่วนหนึ่งของพวกเขากล่าวตักดีสและ
 อื่น ๆ และญิบรีลนั้นหน้าที่ของเขาคือนำวะฮยูให้บรรดานะบี และอิสรอฟีลคือ
 เป่าสังข์ และมีกาอิลคือนำปัจจัยยังชีพและนำฝนจากฟากฟ้า และอิซรออิลหน้าที่
 ของเขาคือเอาวิญญาณ...และวาญิบกับเราศรัทธาต่อคำถามของมุนักร์และนะกีรกับ
 บรรดาผู้เสียชีวิตไม่ว่าเขาจะเป็นมูอ์มิน หรือกาฟิร หรือมุนาฟิก ”

การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้ไม่ต่างกับการอธิบายของอิบนุ อะบี อัลอิซฮ

อัลฮะนะฟีในหนังสือซรัฮ อัลอะกีดะฮ์อัลญะฮายะฮ์², อัลฮะกะมียในหนังสืออะลลาม อัลฮุญญะฮ์
 อัลมันซูเราะฮ์ ลีอิตติกอด อัลญออิฟะฮ์ อันนาญียะฮ์ อัลมันซูเราะฮ์³ และอัลอูษัยมีนในหนังสือบุษะฮ์
 ฟิ อัลอะกีดะฮ์⁴ ผู้แต่งได้กล่าวถึงหน้าที่ของบรรดามะลาอิกะฮ์ทั้งโดยภาพรวมและเจาะจงมีดังนี้

วิธีที่หนึ่ง การอธิบายโดยภาพรวม เช่นดังต่อไปนี้

ก. ส่วนหนึ่งของพวกเขายืนตรงตลอดกาล อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ ﴿١٦٥﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ ﴾

(سورة الصافات : آية 165-166)

ความว่า : “และแท้จริงเรานั้นเป็นผู้ที่ยืนเข้าแถวอยู่แล้ว และแท้จริงเรานั้น
 เป็นผู้แซ่ซ้องสดุดี”

(สุเราะฮ์อัลศอฟาต : อายะฮ์ 165-166)⁵

ข. ส่วนหนึ่งของพวกเขารุกูตลอดกาล จากญาบิร เบน อับดุลลอฮ์เล่าว่า ท่าน
 เราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((مَا فِي السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ مَوْضِعُ قَدَمٍ وَلَا شِبْرٍ وَلَا كَفٍّ إِلَّا وَفِيهِ مَلَكٌ قَائِمٌ أَوْ
 مَلَكٌ رَّاكِعٌ أَوْ مَلَكٌ سَاجِدٌ...))

(أخرجها الطبراني ، د.ت. : بعض من حديث 3568)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 99.

² Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 300-301

³ al-Hakamiy, 1422 : 42.

⁴ al-Uthaimīn, 1992 : 42-45

⁵ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในอะฮ์ดีษ (บันทึกโดย al-Muslim, n.d. : 430).

ความว่า “ไม่มีที่ว่างเท่าในปากฟ้าทั้งเจ็ดและไม่ใช่นิ่งคืบ และไม่ใช่นิ่งฝ่ามือ นอกจากมีมะลาอิกะฮ์ยืนอยู่ หรือมะลาอิกะฮ์รูกูอยู่ หรือมะลาอิกะฮ์สุญูดอยู่”

(บันทึกโดย al-Tabaraniy, n.d. : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 3568)¹

ค. ส่วนหนึ่งสุญูดตลอดกาล อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ، وَلَهُ يَسْجُدُونَ﴾

(سورة الأعراف : آية 206)

ความว่า : “แท้จริงบรรดาผู้ที่อยู่ที่พระเจ้าของเจ้านั้นพวกเขาจะไม่หยิ่งต่อการเคารพสักการะพระองค์และกล่าวให้ความบริสุทธิ์แก่พระองค์และแด่พระองค์เท่านั้น พวกเขากราบกรานกัน”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : อายะฮ์ 206)

ง. ส่วนหนึ่งนั่งตลอดกาล ในเรื่องนี้ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน

จ. ส่วนหนึ่งกล่าวตัสบีฮ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْأَرْضِ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 5)

ความว่า : “ขณะที่มะลาอิกะฮ์ต่างก็แซ่ซ้องสดุดีด้วยการสรรเสริญต่อพระเจ้าของพวกเขาและขอร้องให้ผู้ที่อยู่ในโลกนี้”

(สุเราะฮ์อัชชูรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 5)

ฉ. ส่วนหนึ่งกล่าวตักบิร ในเรื่องนี้ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน

ช. และส่วนหนึ่งของพวกเขา กล่าวตักบิร อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَمَنْ سُبِّحَ بِحَمْدِكَ وَتُقَدِّسُ لَكَ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 30)

ความว่า : “ทั้ง ๆ ที่พวกข้าพระองค์ (มะลาอิกะฮ์) ให้ความบริสุทธิ์ พร้อมด้วยการสรรเสริญพระองค์ และเทิดทูนความบริสุทธิ์ในพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๓๐)

วิธีที่สอง การอธิบายโดยวิธีการเจาะจง มีดังต่อไปนี้

ก. ญิบรีล ทำหน้าที่คือ นำวะฮยูให้บรรดานะบี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَقَدْ نَزَّلْنَا نَزِيلًا رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٣﴾ نَزَّلَهُ بِالرُّوحِ الْأَمِينِ﴾

¹ อัลฮัยษะมียก กล่าวว่า ในสายรายงานอะดีษนี้มีอุรวะฮ์ เป็น มัรวาน ซึ่งไม่แข็งแรงในอะดีษ แต่ผู้รายงานท่านอื่นๆ นั้นเศาะฮิฮ (al-Haithamiy, 1994 : 10/358).

(سورة الشعراء : آية 192-193)

ความว่า : “และแท้จริงมันเป็นการประทอนลงมาของพระเจ้าแห่งสากลโลก
อรรหุ ผู้ซื่อสัตย์ได้นำมันลง”

(สุเราะฮ์อัชชูอะรอฮ์ : อายะฮ์ ๑๙๒-๑๙๓¹)

คำว่า ﴿الْوَيْحُ الْأَمِينُ﴾ ในอายะฮ์ หมายถึง ญิบรีล ﷺ (al-Ṭabariy, 2000 : 19/396 ; Ibn Kathīr, 1999 : 6/162).

ข. อิสรอฟีล ทำหน้าที่คือ เป่าสังข์ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

﴿وَيَوْمَ يُفْخِخُ فِي الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ وَكُلُّ أَتَوِّهٍ دَاخِرِينَ﴾

(سورة النمل : آية 87)

ความว่า : “และ (จงรำลึก) วันที่สังข์จะถูกเป่าขึ้น ดังนั้นผู้ที่อยู่ชั้นฟ้า
ทั้งหลายและผู้ที่อยู่ในแผ่นดินจะตื่นตระหนก เว้นแต่ผู้ที่พระองค์ทรง
ประสงค์ และทั้งหมดได้มาหาพระองค์ในสภาพผู้ถ่อมตน”

(สุเราะฮ์อันนัมล : อายะฮ์ ๘๗²)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงสภาพของการตื่นตระหนกในวันที่สังข์จะถูกเป่าขึ้นมาและผู้ทำ
หน้าที่เป่าสังข์ในวันนั้นก็คือ อิสรอฟีล ﷺ (al-Ṭabariy, 2000 : 19/50 ; Ibn Kathīr, 1999 : 6/216).

ค. มีกาอีล ทำหน้าที่คือ นำปัจจัยยังชีพและฝน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَائِيلَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾

(سورة البقرة : آية 98)

ความว่า : “ใครที่เคยเป็นศัตรูต่ออัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์ และ
บรรดาเราะสุลของพระองค์ และเป็นศัตรูต่อญิบรีลและมีกาอีลนั้น แท้
จริงอัลลอฮ์ทรงเป็นศัตรูแก่ผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ ๙๘)

ง. อิซรออีล ทำหน้าที่คือ เอาวิญญาณ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสว่า :

﴿قُلْ يَتُوبُ إِلَيْكُمْ مَلِكُ الْمَوْتِ الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ﴾

(سورة السجدة : آية 11)

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อันนะฮล อายะฮ์ ๒

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัชชูมร อายะฮ์ ๖๘ และความหมายเดียวกันมีปรากฏในอะตีซันบัตกัโดย
al-Tirmidhiy, 1975 : 3243) อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะตีซันบัตกั (หน้าเดียวกัน)

ความว่า : “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด มะลักผู้ปลิดชีวิตผู้ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับพวกท่าน จะปลิดชีวิตของพวกท่าน แล้วพวกท่านจะถูกนำกลับไปยังพระเจ้าของพวกท่าน”

(สุเราะฮ์อัซซัจญ์ตะฮ์ : อายะฮ์ ๑๑)¹

จ. มุนักร์และนะกีร์ ทำหน้าที่คือ สอบสวนบรรดาผู้เสียชีวิต จากอะบี สุรอยเราะฮ์ เล่าว่า ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إِذَا فُيِّرَ الْمَيِّتُ، أَوْ قَالَ : أَحَدُكُمْ، أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَرْزَقَانِ، يُقَالُ لَأَحَدِهِمَا: الْمُنْكَرُ، وَلَا آخَرَ: النَّكِيرُ، فَيَقُولَانِ: مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ فَيَقُولُ: مَا كَانَ يَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ))

(أخرجها الترمذي ، 1958 : 1071)

ความว่า “ เมื่อผู้ตายถูกฝังหรือคนหนึ่งจากพวกท่านได้กล่าว มะลาอิกะฮ์ สองท่านสีดำ สีนํ้าเงินได้มากับเขา ถูกเรียกกับคนหนึ่งว่า มุนักร์และอีกคนหนึ่งว่านะกีร์ แล้วทั้งสองได้กล่าวว่า ท่านได้ว่าอย่างไรกับชายคนนี้ เขาตอบในสิ่งที่เขาได้กล่าวว่า เขาคือบ่าวของอัลลอฮ์และเราะฮ์ลุลลอฮ์ของพระองค์ ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์และมุฮัมมัดนั้นคือ บ่าวของพระองค์และเราะฮ์ลุลลอฮ์ของพระองค์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1958 : 1071)²

ประการทั้งปวงมุสลิมทุกคนจะต้องออดิกอดว่ามุนักร์และนะกีร์จะต้องคำถามต่อ มุอ์มิน กาฟิร และมุนาฟิก (al-‘Aainiy, n.d. : 8/144)

4.9 การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์

หลังจาก อธิบายการศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ผู้แต่งได้กล่าวถึง การศรัทธาต่อ บรรดาคัมภีร์³ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹ ดูอธิบายในหน้า 263 และยังมีอายะฮ์ความหมายเดียวกันปรากฏในสุเราะฮ์อันนะฮล อายะฮ์ ๓๒

² อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะดิษอะสัน เฆาะริบ (al-Tirmidhiy, 1958 : 1071)

³ คัมภีร์เชิงภาษา คำว่า “คัมภีร์” แปลมาจากภาษาอาหรับของคำว่า “กิตาบ” (كِتَابٌ) ซึ่งเป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า كَتَبَ كَاتِبٌ كِتَابًا كَاتِبًا อ่านว่า กะตะบะ ยะกตุบ กัตบัน กิตาบะตัน วะกิตาบัน และคำว่า “กิตาบ” (كِتَابٌ) มีคำเป็นพหูพจน์ คือ “กุตุบน” (كُتُبٌ) แปลว่า คัมภีร์ หนังสือ บันทึก การรวบรวมและกฎหมาย (Ibn Fāris, 1979 : 5/158 ; al-Fārābiy, 1987 : 1/208 ; Ibn Manzūr, 1414 : 1/698 ; al-Zāwi; 1963 : 522).

"(دان واجب) أس كيت فرچيا أكن سكل كتاب يغب تورن در لاغثة دامبل در فد لوح محفوظ أتو أس لیده سؤرغ در فد ملائكة برمول مراد دغندی بر غیغ ملغكافی أكن صحف دان سغكهن تله مشهور بهوا سكلین كتاب سماویة ایت سراتس دان أمفت بوه أم فوله صحف بك نبی شین (دان) تیک فوله صحف بك نبی ابراهیم (دان) سفوله صحف بك نبی موسی دهلو در فد تورا (دان) كتاب یغ أمفت یائت تورا بك نبی موسی دان زبور بك نبی داود دان انجیل بك نبی عیسی دان فرقان بك فغهلو كیت نبی محمد ﷺ سفرة دمكین أیتوله تله منقل أوله ستغه در فد شراح أربعین در فد خطیب"¹

แปลว่า “และวาญิบกับเราต้องศรัทธาว่าบรรดาคัมภีร์ที่ลงมาจากฟากฟ้านั้นได้เอาจากเลาหุ มะหฺฟูซหรือผ่านลิ้นของคนหนึ่งจากบรรดามะลาอิกะฮ์ ความมุ่งหมายของมันคือสิ่งที่ยรวมสุฟอยู่ด้วย และแท้จริงบรรดาคัมภีร์แห่งฟากฟ้าที่เป็นที่รู้จักนั้น ๑๐๔ เล่ม ๖๐ สุฟสำหรับนะบีซีษ และ ๓๐ สุฟสำหรับนะบีอิบรอฮีม และ ๑๐ สุฟสำหรับนะบีมุซาคอนคัมภีร์เตารอต และคัมภีร์ ๔ เล่ม คือ เตารอตสำหรับนะบีมุซา และชะบूरสำหรับนะบีดาวิด และอินญิลสำหรับนะบีอีซา และฟุรกอนสำหรับนะบีของเรามุฮัมมัด ﷺ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นคัดลอกโดยบางคนจากชะเราะฮ์อ์วะบะฮ์อื่นจากเคาะฎิบ”²

4.9.1 จำนวนของคัมภีร์

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับจำนวนของคัมภีร์แห่งฟากฟ้ามี ๓ ทศนะ สามารถสรุปได้ดังนี้

1) คัมภีร์แห่งฟากฟ้าทั้งหมดมี ๑๐๔ เล่ม คือ ๑. ๖๐ สุฟสำหรับนะบีซีษ ๒. ๓๐ สุฟสำหรับนะบีอิบรอฮีม ๓. ๑๐ สุฟสำหรับนะบีมุซาคอนเตารอต ๔. คัมภีร์ ๔ เล่ม คือ เตารอต

คัมภีร์หรือกิตาบเชิงวิชาการ คัมภีร์หรือกิตาบในที่นี้หมายถึง คัมภีร์หรือกิตาบที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้กับบรรดาเราะซูลของพระองค์ เป็นเราะฮ์มัดสำหรับมัลกุก และเป็นทางนำสำหรับพวกเขาเพื่อไปสู่ความสำเร็จของคุณยาและอาคิเราะฮ์ (al-Uthaimīn; 19992 : 46 ; Alī bin Nayif, 2010 : 79 ; Abd al-Azīz, 1423 : 22) การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ หมายถึง การศรัทธาและการเชื่อมั่นอย่างแน่วแน่ที่แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงประทานคัมภีร์ต่าง ๆ ของพระองค์ลงมาแก่บรรดาเราะซูลทั้งหลาย ซึ่งในนั้นมีทั้งคำสั่งใช้ ข้อห้าม สัญญาผลบุญ สัญญาโทษ และสิ่งประเภทต่าง ๆ ที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์ต่อมนุษย์ซึ่งมีทางนำและแสงสว่างอยู่ในนั้น (al-Athariy; 2009 : 69) ดังปรากฏในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ ๒๘๘และสุเราะฮ์อิบรอฮีม อายะฮ์ ๑

¹ Tuan Mināl, n.d. : 98.

² นอกจากข้างต้นได้มีกล่าวว่า สำหรับนะบีซีษ ๕๐ สุฟ และสำหรับนะบีอิดีรีย ๓๐ สุฟ และสำหรับนะบีอิบรอฮีม ๑๐ สุฟ และสำหรับนะบีมุซา ๑๐ สุฟ และบรรดาคัมภีร์ทั้งสี่ และมีผู้กล่าวว่าบรรดาคัมภีร์แห่งฟากฟ้าทั้งหมดนั้น ๑๑๔ เล่ม ๕๐ สุฟสำหรับนะบีซีษ และ ๓๐ สุฟสำหรับนะบีอิดีรีย และ ๒๐ สุฟสำหรับนะบีอิบรอฮีม และมีการขัดแย้งกันใน ๑๐ สุฟ แล้วมีผู้กล่าวว่านั้นสำหรับนะบีอาดัม และมีผู้กล่าวว่าสำหรับนะบีมุซา และบรรดาคัมภีร์ทั้งสี่

สำหรับนะปึมซา ชะบัวร์สำหรับนะปีดาวูด อินญีลสำหรับนะปีชีซาและฟุรกอนสำหรับนะปึมฮัมมัด ❶
จากทัศนะนี้ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานมายืนยัน

2) คัมภีร์แห่งฟากฟ้าทั้งหมดมี ๑๐๔ เล่ม คือ ๑. ๕๐ สูญฟสำหรับนะปีชีษ ๒. ๓๐
สูญฟสำหรับนะปีอิติรีส ๓. ๑๐ สูญฟสำหรับนะปีอิบรอฮีม ๔. ๑๐ สูญฟสำหรับนะปึมซา ๕. บรรดา
คัมภีร์ทั้งสิ้น จากอะบี ซัรรุ¹ กล่าวว่า

((قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ كِتَابًا أَنْزَلَهُ اللَّهُ؟ قَالَ: مِائَةٌ كِتَابٍ، وَأَرْبَعَةٌ كُتِبَ،
أُنزِلَ عَلَى شِيثٍ خَمْسُونَ صَحِيفَةً، وَأُنزِلَ عَلَى أَخْنُوخَ ثَلَاثُونَ صَحِيفَةً، وَأُنزِلَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ عَشْرُ صَحَائِفَ، وَأُنزِلَ عَلَى مُوسَى قَبْلَ التَّوْرَةِ عَشْرُ صَحَائِفَ،
وَأُنزِلَ التَّوْرَةُ وَالْإِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَالْقُرْآنُ))

(أخرج هابن حبان ، 1993 : 361)

ความว่า “ฉันได้กล่าวว่า โอ้ เราะฮ์สุลุลลอฮ์ คัมภีร์ที่อัลลอฮ์ทรงประทานลง
มานั้นเท่าไร? ท่านกล่าวว่า หนึ่งในร้อยสี่เล่ม ทรงประทานลงมาให้กับนะปีชีษ
ห้าสิบสูญฟ และทรงประทานลงมาให้กับอักนุค (นะปีอิติรีส) สามสิบสูญฟ
และทรงประทานลงมาให้กับนะปีอิบรอฮีมสิบสูญฟ และทรงประทานลงมา
ให้กับนะปึมซาก่อนอ้ตเตอรอตสิบสูญฟ และทรงประทานอ้ตเตอรอต
และอัลอินญีล และอ้ชชะบัวร์ และอัลกุรอาน”

(บันทึกโดย Ibn Hibbān, 1993 : 361)²

3) คัมภีร์แห่งฟากฟ้าทั้งหมดมี ๑๐๔ เล่ม คือ ๑. ๕๐ สูญฟสำหรับนะปีชีษ ๒. ๓๐
สูญฟสำหรับนะปีอิติรีส ๓. ๒๐ สูญฟสำหรับนะปีอิบรอฮีม ๔. ๑๐ สูญฟสำหรับนะปีอาดัมหรือนะปึมซา
5. บรรดาคัมภีร์ทั้งสิ้น จากทัศนะนี้ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานมายืนยัน

การอธิบายของผู้แต่งข้างต้นมีความแตกต่างกับการอธิบายของอูลมะมาอ้บัตตานีท่าน
อื่น เช่น ชัยคฺ ดาวูด อัลฟะฎอนียในหนังสืออ้ตเตอรอตอะชชะมิน³ ท่านอธิบายว่า จำนวนคัมภีร์ที่ถูก
ประทานลงมาจากฟากฟ้าที่เป็นที่รู้จักกัน คือ ๑๐๔ เล่ม แต่ได้มีการกล่าวว่ามามากกว่านั้นดังมีราย
ละเอียดต่อไปนี้

1) คัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้ามีทั้งหมด ๑๐๔ เล่ม คือ ๑. ๑๐ สูญฟสำหรับ
นะปีอาดัม ๒. ๕๐ สูญฟสำหรับนะปีชีษ ๓. ๓๐ สูญฟสำหรับนะปีอิติรีส ๔. ๑๐ สูญฟสำหรับ นะปึมซา

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบฺู ซัรรุ ญุนดุบ เบน ญุนาดะฮฺ เบน สุฟยาน เบน อุบัยด อัลฆิฟารียฺ เป็นเศาะหาบะฮฺอูลุสํานานหนึ่ง เสียชีวิตในปี
ฮ.ศ. ๓๒(al-Dhahabi, 1985 : 2/46 ; al-Suyūṭī, 1967 : 1/245 ; al-Zirikli, 2002 : 2/140).

² อัลอัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นสะคิมญะอะอิฟ ญิดคัน (al-Albāni, 2003 : 1/384).

³ Dawūd al-Fatāni, n.d. : 57, 90 .

ก่อนเตารอต ๕. บรรดาคัมภีร์ทั้งสี่ คือ เตารอต ซะบูร อินญีล และกุรอาน (Dāwūd al-Faṭāniy, n.d.: 90) ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานมายืนยัน

2) คัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้ามีทั้งหมด ๑๓๔ เล่ม คือ ๑. ๑๐ سُษุฟสำหรับนะปืออาดัม ๒. ๕๐ سُษุฟสำหรับนะบิชีษ ๓. ๓๐ سُษุฟสำหรับนะบิอิติรีย ๔. ๑๐ سُษุฟสำหรับนะบิอิบรอฮีม ๕. ๑๐ سُษุฟสำหรับนะบิมูซาก่อนเตารอต ๖. ๒๐ سُษุฟสำหรับนะบีนูฮ ๗. คัมภีร์ ๔ เล่มคือ เตารอตสำหรับนะบิมูซา อินญีลสำหรับนะบิอิซา ซะบูรสำหรับนะบิตาวูต และกุรอานสำหรับนะบิมุฮัมมัด (Dāwūd al-Faṭāniy, n.d. : 57) ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานมายืนยัน

3) คัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้ามีทั้งหมด ๑๘๔ เล่ม คือ ๑. ๑๐ سُษุฟสำหรับนะปืออาดัม ๒. ๖๐ سُษุฟสำหรับนะบิชีษ ๓. ๕๐ سُษุฟสำหรับนะบิอิติรีย ๔. ๓๐ سُษุฟสำหรับนะบิอิบรอฮีม ๕. ๑๐ سُษุฟสำหรับนะบิมูซาก่อนเตารอต ๖. ๒๐ سُษุฟสำหรับนะบีนูฮ ๗. คัมภีร์ ๔ เล่มคือ เตารอตสำหรับนะบิมูซา อินญีลสำหรับนะบิอิซา ซะบูรสำหรับนะบิตาวูต และกุรอานสำหรับนะบิมุฮัมมัด (Dāwūd al-Faṭāniy, n.d.: 57) ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐานมายืนยัน

4.9.2 บรรดาคัมภีร์ที่มีชื่อเสียง

ผู้แต่งได้กล่าวถึงบรรดาคัมภีร์ที่มีชื่อเสียงว่า¹

" بهكن كتب يغ أمفت ايت واجب مغهوى أكندی دغن تفصيل يائت توراة بك نبى موسى دان بجآنث دغن بهاس عبرانى دان انجيل بك نبى عيسى دان بجآنث دغن بهاس سريانى دان زبور بك نبى داود دان بجآنث دغن بهاس قبطى دان قرآن بك نبى كيت محمد دان دنما كندی فول فرقان دان بجآنث دغن بهاس عرب "

แปลว่า “แต่ทว่าคัมภีร์ทั้งสี่นี้ในวาญิบต้องรู้โดยวิธีละเอียด กล่าวคือ เตารอตสำหรับนะบิมูซาและการอ่านของมันด้วยภาษาอิบรอฮีม และอินญีลสำหรับนะบิอิซาและการอ่านของมันด้วยภาษาสิเรียนี และซะบูรสำหรับนะบิตาวูตและการอ่านของมันด้วยภาษากิบลีย และอัลกุรอานสำหรับนะบิของเรามุฮัมมัดและถูกเรียกชื่อเช่นกันว่า ฟุรกออันและการอ่านของมันด้วยภาษาอาหรับ”

บรรดาคัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้า มีทั้งที่ถูกกล่าวชื่อและไม่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอาน

คัมภีร์ที่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอานมีดังนี้

1. อัดเตารอต คือ คัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาแก่นะบิมูซา عليه السلام อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 98.

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ۖ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا
وَالرَّحِيمُونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءً ﴾

(سورة المائدة : بعض من آية 44)

ความว่า “แท้จริงเราได้ให้อัตเตารอตลงมาโดยที่ในนั้นมีข้อแนะนำและแสงสว่าง ซึ่งบรรดานะบีที่สวามิภักดิ์ได้ให้อัตเตารอตตัดสินบรรดาผู้ที่เป็ยิวและบรรดาผู้ที่รู้แล้วในอัลลลอฮ์และนักปราชญ์ทั้งหลายก็ได้ให้อัตเตารอตตัดสินด้วย เนื่องด้วยสิ่งทีพวกเขาได้รับมอบหมายให้รักษาไว้ (นั่นคือ) คัมภีร์ของอัลลลอฮ์และพวกเขาก็เป็นพยานยืนยันในคัมภีร์นั้นด้วย”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๔)

คัมภีร์เตารอตถูกประทานลงมาให้แก่สะบีมูซาด้วยภาษาอิบรอนีย์ ดังการยืนยันโดย

ผู้แต่ง

2. อัลอินญิล คือ คัมภีร์ทีถูกประทานลงมาแก่สะบีมูซา ﷺ อัลลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَقَفَيْنَا عَلَىٰ آثَرِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ ۖ وَءَاتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى
وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴾

(سورة المائدة : آية 46)

ความว่า “ และเราได้ให้อีซาบุตรของมัรยัมตามหลังพวกเขามาในฐานะผู้ยืนยันสิ่งทีอยู่เบื้องหน้าเขาคือ อัตเตารอต และเราได้ให้อัลอินญิลแก่เขาซึ่งในนั้นมีคำแนะนำและแสงสว่าง เป็นทียืนยันสิ่งอยู่เบื้องหน้ามันคืออัตเตารอต และเป็นคำแนะนำ และคำตักเตือนแก่ผู้ยำเกรงทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : อายะฮ์ ๔๖)

คัมภีร์อินญิลถูกประทานลงมาให้แก่สะบีมูซา ﷺ ด้วยภาษาสิรยานีย์ ดังการยืนยัน

โดยผู้แต่ง

3. ซะบูร์ คือ คัมภีร์ทีถูกประทานลงมาแก่สะบีมูซา ﷺ อัลลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ وَءَاتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴾

(سورة الإسراء : بعض من آية 55)

ความว่า “และเราได้ให้ซะบูร์แก่ดาวิด”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๕๖)

คัมภีร์ซะบูร์ถูกประทานลงมาให้แก่สะบีมูซา ﷺ ด้วยภาษากิบบรียีย์ ดังการยืนยันโดย

ผู้แต่ง

4. ศุหุฟ ทีถูกประทานลงมาแก่สะบีมูซา ﷺ อัลลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ أَمْ لَمْ يُبْنَا بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ﴾

(سورة النجم : آية 36-37)

ความว่า “ หรือว่าเขามิได้รับข่าวคราวที่มีอยู่ในคัมภีร์ของมูซา และ (ในคัมภีร์ของ) อิบรอฮีมผู้ซึ่งปฏิบัติตามสัญญาอย่างครบครัน ”

(สุเราะฮ์อันนัจม : อายะฮ์ ๓๖-๓๗)

5. อัลกุรอาน คือ คัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาแก่นะบีมุฮัมมัด ﷺ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ﴾

(سورة الشورى : بعض من آية 7)

ความว่า “ และเช่นนั้นแหละเราได้วะฮีย์อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับแก่เจ้า เพื่อเจ้าจะได้ตักเตือนอุมมุลกุรอ (ชาวมักกะฮ์) และผู้ที่อยู่รอบเมืองนั้น และเตือนถึงวันแห่งการชุมนุม ซึ่งไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ในวันนั้น ”

(สุเราะฮ์อัซซุรอ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๗)¹

ส่วนคัมภีร์ต่างๆ ที่ถูกประทานลงมาแก่นบีมุฮัมมัด ﷺ อัลลอฮ์ ﷻ มิได้ระบุชื่อของคัมภีร์เหล่านั้น เพียงแต่พระองค์ระบุว่าทุกนบีนั้นถูกประทานวะฮีย์ให้แก่แต่ละท่าน เพื่อที่จะได้เผยแผ่ให้กับประชาชาติ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اخْتَلَفُوا فِيهِ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 213)

ความว่า “ มนุษย์นั้นเคยเป็นประชาชาติเดียวกัน ภายหลังจากอัลลอฮ์ได้ส่งบรรดานะบีมานำในฐานะผู้แจ้งข่าวดีและผู้ตักเตือน และได้ทรงประทานคัมภีร์อันกอปรไปด้วยความจริงลงมาแก่พวกเขาด้วยเพื่อว่าคัมภีร์นั้นจะได้ตัดสินระหว่างมนุษย์ในสิ่งที่พวกเขาขัดแย้งกัน ”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 213)

ดังนั้น วาญิบกับเราทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ทั้งหลาย ทั้งที่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอานและที่ไม่ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอาน และไม่อนุญาตที่จะอ้างคัมภีร์ใดๆ ให้กับอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากบรรดาคัมภีร์ที่พระองค์ทรงอ้างให้กับพระองค์เองในอัลกุรอาน

4.9.3 เนื้อหาของคัมภีร์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเนื้อหาของคัมภีร์ว่า ²

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อันมาอิดะฮ์ อายะฮ์ ๔๘

² Tuan Mināl, n.d. : 98-99.

"مك يغب تيك كتاب اين يائت قرآن دان توراة دان انجيل ادا دالمث حكم دان فغاجران دان قصة دان يغبرفكغ دغن انجيل ايت دنماي¹ أكندى نصرانى دان يغبرفكغ دغن توراة ايت دنماي أكندى يهودى دان كدواث ايت دنماي أكندى أهل الكتاب دان يغبرفكغ دغن زبور دان سكل صحف ايت دنماي أكندى شبه كتاب □ دان يغبرفكغ دغن قرآن ايت دنماي أكندى مؤمن دان مسلم دان مدين"

แปลว่า “แล้วทั้งสามคัมภีร์นี้ กล่าวคือ อัลกุรอาน และเตารอต และอินญิลมีในนั้น สุกุ่ม (บทบัญญัติ) และบทเรียน และเรื่องราว และผู้ยึดถือกับอินญิลนั้นเรียกกับเขา ว่านัศรอนีย์ (คริสเตียน) และผู้ยึดถือกับเตารอตนั้นเรียกกับเขาว่ายะฮูดีย์ (ยิว) และ ทั้งสองนั้นเรียกกับเขาว่าอะฮุลลิกิตาบ และผู้ยึดถือกับชะบूरและบรรดาสุญ์ฟนั้นเรียก กับเขาว่าซิบสุกิตาบ และผู้ยึดถือกับอัลกุรอานนั้นเรียกกับเขาว่ามุอ์มินและมุสลิม และมุคดียิน”

การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้เหมือนกับการอธิบายของชัยคุดาอุดในหนังสือ อัดดูร อัซซะมิน³ ที่กล่าวถึงเนื้อหาหลักสำคัญของคัมภีร์ทั้งสามเล่มคือ เกี่ยวกับสุกุ่ม บทเรียน และ เรื่องราวต่าง ๆ

4.9.4 จำนวนอายะฮ์ของอัลกุรอาน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงจำนวนอายะฮ์ของอัลกุรอานว่า⁴

"در فد أبي الحسن فرهمفونن برغيغ ددالم قرآن ايت در فد آيات أمم ريب دان أمم راتس أمم فوله أمم فوله أمم آيات سريب در فد اث أمر دان سريب در فد اث نهى دان سريب در فد اث وعد أرتين جنجى مميرى فهلا دان سريب در فد اث وعيد أرتين جنجى دغن ميکساکن دان سريب در فد اث عبارة الامثال أرتين مبنديغکن سوات دغن سوات سفره فرمانث ﴿مثلهم كمثل الذی استوقد ناراً﴾ هغأك آخر دان سريب در فد اث قصة دان خبر دان ليم راتس در فد اث حلال دان حرام دان سراتس در فد اث دعاء دان تسييح دان أمم فوله أمم در فد اث ناسخ دان منسوخ کتاث"

¹ คำสะกดใหม่ที่ต้องคือ "دنماي"

² ที่ถูกต้องคือ "شبه أهل الكتاب" อ่านว่า "ซิบฮะ อะฮุลลิกิตาบ" แปลว่า คล้ายคลึงกับอะฮุลลิกิตาบ

³ Dawūd al-Fatāniy, n.d. : 90).

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 99.

⁵ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ ๑๗

แปลว่า “ จากอะบีอัลฮะสัน ซึ่งได้รวบรวมสิ่งที่มีอยู่ในอัลกุรอานจากอายะฮ์หกพัน หกร้อยหกสิบหกอายะฮ์ หนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นคำสั่งใช้ และหนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นคำสั่งห้าม และหนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นการสัญญาตอบแทนผลบุญ และหนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นการสัญญาด้วยการลงโทษ และหนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นสำนวนการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่นคำตรัสของพระองค์ว่า ﴿مِثْلَهُمْ كَمِثْلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا﴾ ความว่า “อุปมาพวกเขานั้น ดังผู้ที่จุดไฟขึ้น” จนสุดท้าย และหนึ่งพันจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นเรื่องราวและข่าวรายงาน และห้าร้อยจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นเรื่องฮะลาและฮะรอม และหนึ่งร้อยจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นการดูอาและตัสบีฮ์และหกสิบหกจากอายะฮ์เหล่านั้นเป็นนาสิฮ์ (ทำหน้าที่ยกเลิก) และมันสุค (อายะฮ์ที่ถูกยกเลิก) ท่านกล่าว ”

การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องจำนวนอายะฮ์ของอัลกุรอาน เหมือนกับการอธิบายของชัยคุตาวูด (Dawūd al-Fatāniy, n.d. : 90) ต่างจากการอธิบายของอัลกุฎฎิเบีย (al-Qurtūbiy, 1988 : 1/47) อัซซัรกะซีย¹ (al-Zarkashiy, 1957 : 1/249) และอัซซุยฎิเบีย (al-Suyūtiy, 1974 : 1/232) ที่กล่าวว่า บรรดาอุละมาอ์ได้มีความเห็นรวมกันกับจำนวนอายะฮ์อัลกุรอานที่มีหกพันอายะฮ์ แต่มีความเห็นที่แตกต่างกันในจำนวนที่เพิ่มมากกว่านั้น มีบางทัศนะไม่เพิ่มจำนวน² และมีบางทัศนะเพิ่มจำนวนว่าสองร้อยสี่อายะฮ์³ และมีการกล่าวว่าสองร้อยสิบสี่⁴ สองร้อยสิบเก้า⁵ สองร้อยยี่สิบห้า⁶ และสองร้อยสามสิบหก⁷

ความเห็นที่แตกต่างกันจำนวนนับเป็นเพียงผลมาจากการอิจญ์ติฮาดหรือการวินิจฉัยของอุละมาอ์ที่ได้กล่าวข้างต้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีความแตกต่างในด้านการกำหนดจำนวนอายะฮ์ของแต่ละเรื่องดังการอธิบายของฟัยรูซ อาบาดีย์ท่านกล่าวว่า

“ในจำนวนอายะฮ์เหล่านี้พบว่า มีหนึ่งพันหกร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องราวของบรรดานะบี, หนึ่งพันสองร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับการศรัทธา, หนึ่งพันยี่สิบอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับเตาฮีดและศิฟาต, หนึ่งพันอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับการปกครอง, สี่ร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องการเสกเป่าและการขอความคุ้มครอง, สี่ร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องมูอามะลาต, หนึ่งร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้ต้องขอ

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า บัรุดดีน มุฮัมมัด เป็น อัคคูลลอฮ์ เป็น บะฮาดิร อัซซัรกะซีย เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๗๙๔ al-Zirikliy, 2002 : 6/60).

² เป็นทัศนะแรกของชาวมะดีนะฮ์

³ เป็นทัศนะของชาวมัคกระฮ์

⁴ เป็นทัศนะที่สองของชาวมะดีนะฮ์

⁵ เป็นทัศนะของชาวมักกะฮ์

⁶ เป็นทัศนะของชาวมะดีนะฮ์ และมีอีกทัศนะหนึ่งคือ สองร้อยยี่สิบหก

⁷ เป็นทัศนะของชาวกุฟะฮ์

อภัยความผิดของผู้ฝ่าฝืน, หนึ่งร้อยอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับผู้ต้องการปัจจัยยังชีพ, เจ็ดสิบอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับญิฮาดของการสงคราม, ห้าสิบอายะฮ์ที่กล่าวเกี่ยวกับความมุ่งหมายของการไปมักกะฮ์และอะเราะบะฮ์ และที่เหลือกล่าวเกี่ยวกับสุกุ่มต่างๆ ของการแต่งงานและการหย่าร้าง (al-Fairūz 'Ābādiy, 1996 : 1/560-561) สาเหตุที่เกิดความแตกต่างในการนับจำนวนอายะฮ์ เนื่องจากการวิพากษ์ในเวลาอ่าน อัลรุกราน กล่าวคือเกิดจากการอ่านที่หยุดระหว่างอายะฮ์ ท่านนะบี ﷺ ได้อ่านลักษณะวิพากษ์ที่ต้นอายะฮ์ เพื่อแสดงเป็นการหยุดพักชั่วคราว เมื่อได้รู้สถานที่วิพากษ์แล้วท่านจะสัมพันธ์อายะฮ์เพื่อความสมบูรณ์ของความหมายแล้วมีผู้ที่ฟังในขณะนั้นคิดว่าไม่ใช่เป็นสิ่งที่แยกกัน ผู้ใดที่มองว่าเป็นการวิพากษ์โดยกล่าวว่า การวิพากษ์นั้นเป็นต้นอายะฮ์ และผู้ใดที่มองว่าเป็นการติดต่อกันมักจะนับสองอายะฮ์นั้นเป็นหนึ่งอายะฮ์ ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดความแตกต่างกันในการนับจำนวนของอายะฮ์ (Muhammad bin Muhammad, 2003 : 312 ; Fahad bin 'Abd al-Rahmān, 2003 : 120).

4.10 การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์

หลังจาก อธิบาย การศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ ผู้แต่งได้กล่าวถึง การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

"(دان واجب أتس) كيت فرجيا أكن هارى قيامة دان أولن در فد تيف سغكا كلا يغكدوا
دان كات قيل در فد حشر يعنى برهمفون فد فادغ محشر دان كات قيل در فد فد مات دان
تياذ كسوداهن بكين دان كات قيل بر كسوداهن أى دغن ماسق أهل شرك كدا لم شرك
دان ماسق أهل نار كا كدا لم نار كا"¹

แปลว่า “และวาญิบกับเราต้องศรัทธาต่อวันกียามะฮ์และการเริ่มต้นวันกียามะฮ์ด้วยการเป่าสังข์ครั้งที่สอง และมีการกล่าวว่าจากการรวมตัวที่ฟุฆมะฮ์ซัร และมีการกล่าวว่าจากการตายและไม่มีการสิ้นสุดสำหรับกียามะฮ์ และมีการกล่าวว่ามีการสิ้นสุดของกียามะฮ์โดยการเข้าสวรรค์ของชาวสวรรค์และการเข้านรกของชาวนรก” การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์เป็นหลักการที่ห้าของรูกูนอีมานซึ่งการศรัทธาของปวงบ่าวทั้งหลายจะไม่เกิดความถูกต้องเว้นแต่ต้องศรัทธากับวันอาคิเราะฮ์ด้วย

คำว่า “วันอาคิเราะฮ์” ในที่นี้หมายถึง วันกียามะฮ์และรวมถึงการเริ่มต้นของวันกียามะฮ์อีกด้วย เช่น การมีชีวิตในโลกบَرชะคฺและสัญญาณต่างๆ ของวันกียามะฮ์ (al-Hakamiy, 1990 : 2/703 ; al-Zāmiliy, 1431: 476).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 99.

การที่ได้เรียกชื่อด้วยวันอาคิเราะฮ์นั้น เนื่องจากว่าเป็นวันสุดท้ายของโลกหรือเป็น เวลาสุดท้ายที่ถูกกำหนด (al-‘Asqalāniy, 1379 : 1/118 ; al-Tibiy, 1997 : 2/426).

การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ถึงการ บังเกิดขึ้นจริงของวันกิยามะฮ์รวมถึงศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกประการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบอกไว้ในอัลกุรอาน ที่ท่านเราะฮ์สุล ﷺ กล่าวไว้ถึงสิ่งต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นมาหลังความตาย ตลอดถึงการเข้าพำนักอยู่ในสวน สวรรค์ของชาวสวรรค์และการเข้าสู่นรกของชาวนรก (al-Tibiy, 1997: 2/426 ; al-Baidāwiy, 2012: 1/30 ; al-Athariy, 1422 : 83).

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยืนยันถึงการบังเกิดขึ้นจริงของวันกิยามะฮ์ไว้ในอัลกุรอานและทรง เน้นย้ำถึงความสำคัญของมันไว้ในโอกาสต่างๆ อีกทั้งทรงกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างมากมาย และทรงให้ การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ผูกพันกับการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾

(سورة البقرة : بعض من أية 177)

ความว่า “แต่ทว่าคุณธรรมนั้นคือ ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันอาคิเราะฮ์”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 177)¹

ผู้แต่งได้กล่าวถึงทัศนะของอูละมาอ์เกี่ยวกับการเริ่มต้นของวันกิยามะฮ์มีดังนี้ คือ

ก. การเริ่มจากการเป่าสังข์ครั้งที่สอง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ﴾

(سورة ق : أية 20)

ความว่า “และสังข์จะถูกเป่าขึ้น นั่นคือวันแห่งการสัญญา”

(สุเราะฮ์ก๊อฟ : อายะฮ์ ๒๐)

การเป่าสังข์แห่งการฟื้นคืนชีพหรือวันกิยามะฮ์ นั่นคือ วันที่อัลลอฮ์ทรงสัญญากับ พวกกุฟฟารในการลงโทษ (al-Ṭabariy, 2000 : 22/347 ; Ibn Kathīr, 1999 : 7/400).

ข. การเริ่มจากการรวมตัวที่ทุ่งมะอฺฮัร อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾

(سورة الكهف : بعض من أية 47)

ความว่า “และเราจะชุมนุมพวกเขา ดังนั้น เราจะไม่ให้ผู้ใดออกไปจากพวกเขาเลย”

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ ๖๒ และสุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์อายะฮ์ ๒๙

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๗)

อัลลอฮ์ ﷻ จะชุมนุมมนุษย์ในสมัยแรกและสมัยสุดท้ายไว้ในสถานที่แห่งการชำระบัญชีและจะไม่ปล่อยให้ผู้ใดหนีออกไปได้ (Ibn Kathīr, 1999 : 5/165 ; al-Ṭabariy, 2000 : 18/37).

ค. การเริ่มจากการเสียชีวิตของแต่ละคน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾

(سورة ق : آية 19)

ความว่า “และอาการมึนงงแห่งความตายได้ปรากฏขึ้นอย่างประจักษ์แจ้ง และนั่นคือสิ่งที่เจ้าจะหลีกเลี่ยงจากมันไปไม่ได้”

(สุเราะฮ์กัอฟ : อายะฮ์ ๑๘)

ความรุนแรงและความปวดร้าวของความตายที่ปกปิดสติปัญญามนุษย์โดยความจริงแล้วเป็นเรื่องอาคิเราะฮ์ที่ปรากฏกับมนุษย์ (al-Ṭabariy, 2000 : 22/346 ; al-Baghawiy, 1997 : 7/360).

4.10.1 การลงโทษและความโปรดปรานในหลุมฝังศพ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการลงโทษและความโปรดปรานในหลุมฝังศพว่า

"(دان واحب) كيت اعتقاد كن عذاب قيور دن نعمتن دان سغكهش دسندار كن عذاب دان نعمة كقد قيور ايت كارن بهو سن اياله يغ غالب دان جك تباد مك تيف ۲ ميت يغ مغهنداكي الله اكن شكسا مپكسا اي اكندى دقير كندى اتو تباد دان جكلو دسولا كندى اتو تر كارم اي ددالم لاوة اتو مما كن اكندى اوله سكل بناتغ اتو تر باكر اي يغ هغك جدى اي هابو دان برتابور اي فد اغين سكيليفون"¹

แปลว่า “ และวาญิบกับเราต้องศรัทธาต่อโทษทัณฑ์และความโปรดปรานในกุโบร์ และแท้จริงการพาดพิงคำว่าโทษทัณฑ์และความโปรดปรานให้กับกุโบร์นั้น เนื่องจากว่าเป็นส่วนใหญ่ และหากไม่ใช่แน่นอนทุกศพที่อัลลอฮ์ประสงค์ลงโทษ พระองค์ก็จะลงโทษเขาไม่ว่าเขานั้นถูกฝังในกุโบร์หรือไม่ก็ตาม และหากเขาถูกตรึงกับไม้หรือจมลงในทะเลหรือถูกสัตว์ต่าง ๆ กัดกินหรือถูกไฟไหม้จนกลายเป็นผงและกระจัดกระจายตามลมก็ตาม”

ในบรรดาหลักการของอะฮฺลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธาคือ การศรัทธาต่อการลงโทษและความโปรดปรานในกุโบร์ แล้วผู้ใดที่ปลอดภัยจากการลงโทษในกุโบร์แน่นอนหลังจากนั้นเขาจะยิ่งสะดวกมากกว่านั้น และผู้ใดที่ไม่ปลอดภัยจากการลงโทษในกุโบร์แน่นอนแล้วหลังจากนั้นเขาจะยิ่งร้ายกว่านั้น ท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 99.

((إِنَّ الْقَبْرَ أَوْلَىٰ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ، فَإِنْ بَحَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَنْجُ مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَشَدُّ مِنْهُ))

(أخرجها الترمذي ، 1975 : 2308)

ความว่า “แท้จริงกุโบร์คือ สถานที่แห่งแรกจากบรรดาสถานที่ของอาคิเราะฮ์ หากเขาปลอดภัยจากมันแล้ว แน่นอนสิ่งหลังจากนั้นจะสะดวกยิ่งกว่านั้น และหากเขาไม่ปลอดภัยจากมัน แน่นอนสิ่งหลังจากนั้นจะโหดร้าย ยิ่งกว่านั้น”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1975 : 2308)¹

อัลกุรอานได้ยืนยันเกี่ยวกับการลงโทษและความโปรดปรานในกุโบร์หลายอายะฮ์ด้วยกัน เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾

(سورة إبراهيم : آية 27)

ความว่า “อัลลอฮ์ทรงให้บรรดาผู้ศรัทธาหนักแน่นด้วยคำกล่าวที่มั่นคง ในการมีชีวิตอยู่ทั้งในโลกนี้และในวันอาคิเราะฮ์ และอัลลอฮ์ทรงให้บรรดาผู้ อธรรมหลงทาง และอัลลอฮ์ทรงกระทำสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์”

(สุเราะฮ์อิบรอฮีม : อายะฮ์ ๒๗)²

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานหนึ่งที่มายืนยันเกี่ยวกับการลงโทษและความโปรดปรานใน กุโบร์ที่สอดคล้องกับการอธิบายของฮะดีษ และมีการเห็นพ้องกันจากอุละมาอ์เศาะฮาบะฮ์ ตาปีฮีน และอุละมาอ์หลังจากนั้น ที่อธิบายว่า “อิตตะษีบัต” ซึ่งแปลว่า การทำให้หนักแน่นหรือการทำให้มั่นคง ในอายะฮ์ คือ ในขณะที่มีการสอบถามในกุโบร์ (al-Hakamiy, 1990 : 2/718)

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ยืนยันเกี่ยวกับการลงโทษและความโปรดปรานในกุโบร์ใน หลายฮะดีษด้วยกัน เช่น จากอิบนุ อับบาส ท่านกล่าวว่า :

((مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ: أَمَّا إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ، أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ، وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ))

(أخرجها البخاري ، 1422 : 1378 ومسلم ، د.ت. : 292)

¹ อนุ อีชา กล่าวว่าเป็นฮะดีษสะสัน (al-Tirmidhiy, 1975 : 4/553).

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์ฮอฟิร อายะฮ์ ๔๕-๔๖

ความว่า “ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ผ่านบนสองกุโบร์ แล้วท่านกล่าวว่ามิใช่ หรือ แท้จริงกุโบร์ทั้งสองนี้กำลังถูกรบกวนอยู่ เนื่องจากความผิดซึ่งผู้คน นับว่ามันเบา คนหนึ่งจากนั้นเป็นผู้กล่าวให้ร้าย และอีกคนหนึ่งเป็นผู้ที่ไม่ทำ ความสะอาดปัสสาวะของเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 1378 ; Muslim, n.d. : 292)¹

การถูกรบกวนในกุโบร์มาจากหลายสาเหตุ อาทิ การกล่าวให้ร้ายผู้อื่นและไม่ทำ ความสะอาดหลังปัสสาวะ

4.10.2 การเป่าสังข์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการเป่าสังข์ว่า²

"(دان) دمكينلاك و احب كيت فرچيا دغن برديرى قيامة دان دتيف سغككلا يغفر تما مك مات سكل مخلوق ايسى لاغة دان ايسى بوم سبب تركحت يغ ساغة يعنى اورغيج تغكل لاک بلم³ مات ايت دان تباد تغكل ملينكن وجه الله يغ كريم دان ملينكن اورغيج دکهندق الله تعالى درفد ايسى شرکا سفره أنق بديا دارى دان ملائكة يغ أمفت يغ رؤس درفد مريکت دان آخر اورغيج مات ايت عزرائيل دان اول اورغيج بغكة ايت اسرافيل کارن مينيف اى اکن سغكلا يغكدوا يغ مهيدفن سكل يغ مات دان دکمبا ليکن تيف ۲ روح ايت کفد جسدن (دان) أداله أنتارا دو ا تيف ايت أمفت فوله تاهن"

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อการเกิดขึ้นวันกิยามะฮ์ และการเป่าสังข์ครั้งแรกทำให้บรรดามัคลุกทั้งหลายในฟากฟ้าและแผ่นดินตายไปด้วยเหตุการณ์ตกใจอย่างแรง กล่าวคือ คนที่ยังอยู่ไม่ตายและไม่มีใครเหลือนอกจากพระפקตร์ของอัลลอฮ์อันทรงเกียรติและผู้ใช้อัลลอฮ์ทรงประสงค์จากสมาชิกชาวสวรรค์เช่นนางสวรรค์และหัวหน้าทั้งสี่จากบรรดามะลาอิกะฮ์ และผู้ที่เสียชีวิตคนสุดท้ายคืออิซรออีลและคนแรกที่ฟื้นขึ้นชีพคืออิซรอฟีล เนื่องจากเขาจะต้องเป่าสังข์ครั้งที่สองที่ทำให้เกิดมีชีวิตกับผู้เสียชีวิตทั้งหลาย และกลับคืนบรรดาวิญญาณสู่ร่างของมัน และระยะห่างระหว่างทั้งสองของการเป่าสังข์นั้นคือ ๔๐ ปี”

การศรัทธาต่อการเกิดขึ้นวันกิยามะฮ์และการเป่าสังข์เป็นหลักการหนึ่งจากบรรดา

หลักการของอะฮฺลุสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธา

การเข้าใจสังข์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

¹ ความหมายเรื่องเดียวกันมีปรากฏในฮะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 1379 ; Muslim, n.d. : 2866).

² Tuan Mināl, n.d. : 101.

³ คำสะกดที่ถูกตั้งคือ " بلوم "

ก. สัจเชิงภาษา

คำว่า “สัจ” แปลมาจากภาษาอาหรับของคำว่า “อัศศูร” (الصور) ซึ่งเป็นคำนาม “อัศศูร” (الصور) เชิงภาษาหมายถึง “อัลก็อรฺนุ” (القرن) แปลว่า เขาสัตว์ และมีการกล่าวว่า มันเป็นคำพหูพจน์ของ “อัศศูเราะฮฺ” (الصورة) แปลว่า รูปภาพ จินตภาพ และภาพปรากฏ (al-Fārābiy, 1987 : 2/716)¹

ข. สัจเชิงวิชาการ

“อัศศูร” (الصور) เชิงวิชาการหมายถึง เขาที่ใช้เป่าวิญญาณโดยอิสรอฟีล² ดังคำอธิบายของท่านนะบี ﷺ จากอัब्ดุลลอฮ์เป็น อัมรฺ ท่านเล่าว่า :

((قَالَ أَعْرَابِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت. : 3244)

ความว่า “อะอรอบีย์ กล่าวว่า โอ้ เราะฮ์ลุลลอฮ์ “อัศศูร” (الصور) คืออะไร ? ท่านตอบว่า คือ เขาที่ใช้เป่ากับมัน”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 3244)³

การเป่าสัจเป็นการบอกประกาศถึงการเกิดขึ้นกิยามะฮ์พร้อมกันนั้นมีการเกิดล้มตายและเกิดการฟื้นคืนชีพอีกครั้ง ดังที่ อัลดอฮ์ ﷺ ตรัสไว้ในอัลกุรอาน (สุเราะฮ์อัซซุมัรฺ อายะฮ์ ๖๘) ส่วนผู้เป่าสัจที่มีชื่อเสียงคือ มะลาอิกะฮ์อิสรอฟีล และมีอุละมาอ์บางส่วนกล่าวว่านั่นเป็นการอิญมาอ์ (al-‘Asqalāniy n.d. : 11/368) และปรากฏในฮะดีษเกี่ยวกับผู้เป่าสัจ เช่นกัน (บันทึกโดย al-Hākim, 1990 : 8676)⁴

อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับจำนวนของการเป่าสัจ (al-Sallābiy, n.d. : 97) มีดังนี้

ทัศนะที่ ๑ กล่าวว่าเป่า ๓ ครั้ง กล่าวคือ ๑) นัฟเคาะตุลพะซ้อ (نفخة الفزع) แปลว่าการเป่าที่ทำให้เกิดการตื่นตระหนก (สุเราะฮ์ อัลนัมลฺ อายะฮ์ ๘๗) ๒) นัฟเคาะตุลเศาะอ์ก (نفخة الصعق) แปลว่า การเป่าที่ทำให้เกิดการล้มตาย (สุเราะฮ์ อัซซุมัรฺ อายะฮ์ ๖๘) ๓) นัฟเคาะตุลปะอะษ (نفخة البعث) แปลว่า การเป่าที่ทำให้เกิดการฟื้นคืนชีพ (สุเราะฮ์ อัซซุมัรฺ อายะฮ์ ๖๘) ทั้งนี้เนื่องจาก

¹ ดูเพิ่มเติม al-Harawiy, 2001 : 12/160 ; Zainuddīn al-Rāziy, 1999 : 180.

² Ibn Kathīr, 1987 : 2/151 ; Majmū‘at min al-Bāhithīn, 1433: 4/330.

³ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮี้ฮ์ (al-Albāniy n.d. : 7/244).

⁴ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮี้ฮ์ (al-Albāniy 1995. : 1078).

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ทั้งสามครั้ง และถือว่า อัลพะซอ (الفزع) กับ อัศเศาะอ์ก (الصعق) เป็นสิ่งที่แตกต่างกัน

ทัศนะที่ ๒ กล่าวว่าเป่า ๒ ครั้ง กล่าวคือ ๑) นัฟเคาะตุศเศาะอ์ก (نفخة الصعق)

2) นัฟเคาะตุลบะอฺษ (نفخة البعث) และถือว่าอัลพะซอ (الفزع) กับ อัศเศาะอ์ก (الصعق) เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก กล่าวคือ ในเมื่อสิ่งถูกเป่าขึ้นมามนุษย์ก็จะตื่นตระหนกและล้มตาย

การเป่าสังข์ครั้งแรกซึ่งจะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในชั้นฟ้าและแผ่นดินมลายี่สิ้นหมด และเป่าสังข์ครั้งที่สอง ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะฟื้นคืนชีพตามเดิมอีกครั้ง และนับว่าเป็นทัศนะที่มีน้ำหนัก เนื่องจากหลักฐานจากหลักฐานคือ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعَقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ﴾

(سورة الزمر : آية 68)

ความว่า “และสังข์ได้ถูกเป่าขึ้น แล้วบรรดาผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินจะล้มลงตายเว้นแต่ผู้ที่อัลลอฮ์ประสงค์ แล้วสังข์ได้ถูกเป่าขึ้นอีกครั้งหนึ่ง แล้วพวกเขาก็ลุกขึ้นยืนมองดู”

(สุเราะฮ์อ์ซุซซุมัร : อายะฮ์ ๖๘)

ผู้แต่งได้กล่าวถึง ระยะเวลาห่างระหว่างการเป่าสังข์ครั้งแรกกับครั้งที่สองคือ ๔๐ ปี สอดคล้องกับอะดิษ จากท่านอะบูซุร็อยเราะฮ์ ﷺ เล่าว่า ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า :

((مَا بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ أَرْبَعُونَ)) قَالُوا: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَرْبَعُونَ يَوْمًا؟ قَالَ: أَيْبْتُ،

قَالُوا: أَرْبَعُونَ شَهْرًا؟ قَالَ: أَيْبْتُ، قَالُوا: أَرْبَعُونَ سَنَةً؟ قَالَ: أَيْبْتُ،

(أخرجها البخاري ، 1422 : 4935 ومسلم ، د.ت. : 2955)

ความว่า “ระยะเวลาห่างระหว่างการเป่าสังข์ครั้งแรกกับครั้งที่สองคือ ๔๐ ผู้คนจึงถามว่า โอ้ ท่านอะบูซุร็อยเราะฮ์ ๔๐ วันใช่ไหม? ท่านกล่าวว่า ฉันปฏิเสธไม่ตอบ ผู้คนจึงถามท่านอีกว่า ๔๐ เดือนใช่ไหม? ท่านกล่าวว่า ฉันปฏิเสธอีก ผู้คนจึงถามท่านอีกว่า ๔๐ ปีใช่ไหม? ท่านกล่าวว่า ฉันปฏิเสธอีกครั้ง”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 4935 ; Muslim, n.d. : 2955).

ความหมายคำพูดของ อะบูซุร็อยเราะฮ์ที่กล่าวว่า “อะบัยตุ” (أَيْبْتُ) แปลว่า ฉันปฏิเสธ หมายถึง ฉันปฏิเสธที่จะตั้งใจความประสงค์ว่า ๔๐ วัน หรือ ๔๐ เดือน หรือ ๔๐ ปี แต่สิ่งที่ฉันตั้งใจกับมันคือ จำนวน ๔๐ เท่านั้น(al-Nawawiy, 1392 : 18/91).

4.10.3 มนุษย์คนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโบร์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงมนุษย์คนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโบร์ว่า ¹

"مك اول ٢ أورغ يغ بغكة در فد قبورث اية² نبی محمد ﷺ كمدین یغ سما دغندی كمدین
مك سكلین مخلوق"

แปลว่า “แล้วคนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโบร์นั้นคือ นะบีมุฮัมมัด ﷺ หลังจากนั้นผู้ที่อยู่
ในฐานะเหมือนกับท่าน หลังจากนั้นบรรดามัคลุกทั้งหลาย”

การเข้าใจการฟื้นคืนชีพจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. การฟื้นคืนชีพเชิงภาษา

คำว่า “การฟื้นคืนชีพ” แปลมาจากภาษาอาหรับของคำว่า “อัลบะอฺษ” (البعث) ซึ่ง
เป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า بَعَثَ يَبْعَثُ بَعَثًا อ่านว่า บะอะชะชะ ยับอะชะชะ บะอะษัน

“อัลบะอฺษ” (البعث) เชิงภาษา หมายถึง “อัลอิซาเราะฮฺ” (الإثارة) แปลว่า การ
ปรากฏ ³ “อัลอิสร่าล” (الإرسال) แปลว่า การส่ง “อัลอิสรออ” (الإسراع) แปลว่า การรีบเร่ง และ
“อัลอิฮยาอ์” (الإحياء) แปลว่า การให้ชีวิต (Ibn Manzūr, 1414 : 2/117) ⁴

ข. การฟื้นคืนชีพเชิงวิชาการ

การฟื้นคืนชีพ หมายถึง การให้ชีวิตกับบรรดาผู้ที่ตายและเอาออกพวกเขาจากกุโบร์
เพื่อรับการตอบแทนในวันกียามะฮ์ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 11/393) ⁵

การศรัทธาต่อการฟื้นคืนชีพเป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮ์
วัลญะมาอะฮ์ที่วางญิบต้องศรัทธา อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴾

(سورة الحج : آية 7)

ความว่า “และแท้จริงวันอวสานจะมาถึงอย่างแน่นอนปราศจากข้อสงสัยใน
มัน และแท้จริงอัลลอฮ์จะทรงให้ผู้ที่อยู่ในสุสานฟื้นคืนชีพขึ้นมา”

(สุเราะฮ์อัลฮัจญ์ : อายะฮ์ ๗) ⁶

มนุษย์คนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโบร์ คือ ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ท่านกล่าวไว้ใน
ฮะดีษบทหนึ่งว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 101.

² คำสะกดที่ถูกต้องคือ "اية"

³ Ibn Fāris, 1986 : 1/129.

⁴ ดูเพิ่มเติม (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/62 ; al-Farāhidīy, n.d. : 2/112 ; Abū Mansūr, 2001 : 2/201).

⁵ ดูเพิ่มเติม (al-‘Uthaimīn, 1995 :115).

⁶ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัลตตะฆอนุน อายะฮ์ ๗ และในความหมายเดียวกันปรากฏในฮะดีษ(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 4935 ; Muslim, n.d. : 2955).

((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفِّعٍ))

(أخرجهم مسلم ، د.ت. : 2278)

ความว่า “ฉันเป็นเจ้านายลูกหลานอาดัมในวันกิยามะฮ์และเป็นบุคคลแรกที่กุโปร้แยกออกจากเขา และเป็นบุคคลแรกของผู้ขอไถ่โทษ และเป็นบุคคลแรกของผู้ที่ถูกรับการขอไถ่โทษ”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2278)

การศรัทธาท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นคนแรกที่ฟื้นคืนชีพจากกุโปร้เป็นอะคีดะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธาผู้ใดปฏิเสธถือว่าเป็นกาฟิร

4.10.4 การรวมตัวที่มะฮัซซ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการรวมตัวที่มะฮัซซว่า¹

"کمدين مک دھالو کن کفد بوم موفق مک سکلين مانسی دان ملائكة دان جن دسناله برهمفونن برمول مرتبت مانسی فد برجالن کفادغ محشر ایت تفاوت مک ستغه درفد مریکئت یغبر کندران دان یائت یغ متقی دان ستغه درفد مریکئت برجالن أتس دوا کاکین دان یائت یغ سدیکه عملن دان ستغه درفد مریکئت برجالن أتس موکان دان یائت سکل کافر (دان ستغه) روایة □ بهوسن مانسی فد برجالن کفادغ محشر ایت تفاوت مک ستغه درفد مریکئت بر کندرائن دان ستغه درفد مریکئت برجالن کاکي دان ستغه درفد مریکئت أورغیغ برجالن أتس موکا"

แปลว่า “หลังจากนั้นถูกขับไล่ไปที่แผ่นดินวิฤติการณ์ แล้วมนุษย์ทั้งหลายและมะลาอิกะฮ์และญินไปรวมตัวชุมนุมที่นั่น ฐานะของมนุษย์ในการเดินทางไปสถานี่ชุมนุม (มะฮัซซ) นั้นแตกต่างกัน บางคนจากพวกเขานั้นขึ้นยานพาหนะกล่าวคือ ผู้เกรงกลัวอัลลอฮ์และบางคนจากพวกเขาเดินบนเท้าสองข้างของเขากล่าวคือ ผู้ที่ทำอะมัลน้อย และบางคนจากพวกเขานั้นเดินบนใบหน้าของเขากล่าวคือ บรรดาผู้ปฏิเสธ (กาฟิร) และมีบางสายรายงานว่า การเดินทางของมนุษย์ไปที่มะฮัซซนั้น

¹ Tuan Mināl, n.d. : 101-102.

² ดูอะดีซ (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 3142) อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะดีซอะสัน (al-Tirmidhiy, n.d. : 5/285).

แตกต่างกัน บางคนจากพวกเขาขึ้นยานพาหนะ และบางคนจากพวกเขาเดินบนเท้า และบางคนจากพวกเขาเดินด้วยใบหน้า”

การเข้าใจมะฮัซร์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. มะฮัซร์เชิงภาษา

คำว่า “มะฮัซร์” (محشر) เป็นคำภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นนามสถานที่ (อิสลามะกาน) มาจากรากศัพท์ของคำว่า حَشَرَ يَحْشُرُ حَشْرًا مُحْشَرٌ อ่านว่า ฮะชะระะ ยะฮชะรุ ฮะชะรัน มะฮชะรูน แปลว่า สถานที่ชุมนุม (Ahmad Mukhtār, 2008 : 1/50).

ข. มะฮัซร์เชิงวิชาการ

มะฮัซร์เชิงวิชาการ หมายถึง สถานที่ที่บรรดาบ่าวทั้งหลายร่วมชุมนุมกันในวัน กิยามะฮ์ซึ่งเป็นแผ่นดินอื่นมิใช่แผ่นดินนี้ (‘Umar al-’Ashqar, 1995 : 65)¹.

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿يَوْمَ تَبْدَلُ الْأَرْضُ عَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾

(سورة إبراهيم : آية 48)

ความว่า “วันซึ่งแผ่นดินจะถูกเปลี่ยนเป็นอื่นจากแผ่นดิน และชั้นฟ้าทั้งหลาย (ก็เช่นเดียวกัน) พวกเขาจะปรากฏตัวต่อหน้าอัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ ผู้ทรงพิชิต”

(สุเราะฮ์อิบรอฮีม : อายะฮ์ ๔๘)

การศรัทธาต่อการร่วมชุมนุมกันที่มะฮัซร์ในวันกิยามะฮ์เป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفَدًا﴾

(سورة مريم : آية 85)

ความว่า “วันที่เราจะรวมบรรดาผู้ยำเกรงให้มาชุมนุมต่อหน้าพระทรงกรุณาปรานีเป็นกลุ่ม ๆ”

(สุเราะฮ์มัรยัม : อายะฮ์ ๘๕)²

¹ ดูเพิ่มเติม (Nukhbah min al-Ulamā’, 1421 : 231).

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์ฏอฮา อายะฮ์ ๑๐๒ และสุเราะฮ์อัลอิสรอ์อายะฮ์ ๘๗ และในความหมายเดียวกันปรากฏในอะตีซ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 4760 ; Muslim, n.d. : 2806).

ผู้แต่งได้กล่าวถึง สภาพการรวมตัวที่มะฮัรว่า มีบางสายรายงานกล่าวว่า การเดินทางของมนุษย์ไปที่มะฮัรนั้นแตกต่างกัน บางคนจากพวกเขาขึ้นยานพาหนะ และบางคนจากพวกเขาเดินบนเท้า และบางคนจากพวกเขาเดินด้วยใบหน้า จากอะปียุรอยเราะฮ์ ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะฮ์สุลลอลฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((جُشِرُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ: صِنْفًا مُشَاهًا، وَصِنْفًا رُكْبَانًا، وَصِنْفًا عَلَى وَجُوهِهِمْ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَكَيْفَ يَمْشُونَ عَلَى وَجُوهِهِمْ؟ قَالَ: إِنَّ الَّذِي أَمْشَاهُمْ عَلَى أَقْدَامِهِمْ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يَمْشِيَهُمْ عَلَى وَجُوهِهِمْ، أَمَا إِنَّهُمْ يَتَّقُونَ بِوَجُوهِهِمْ كُلَّ حَدَبٍ وَشَوْكٍ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت : 3142)

ความว่า “มนุษย์จะถูกร่วมชุมนุมในวันกิยามะฮ์ในสามจำพวกคือ จำพวกที่อยู่ในสภาพผู้เดินเท้า จำพวกที่อยู่ในสภาพผู้โดยสาร และจำพวกที่อยู่ในสภาพลากค้ำหน้าของพวกเขา ได้มีการกล่าวว่า โอ้ เราะฮ์สุลลอลฮ์ และพวกเขาเดินลากค้ำหน้าอย่างไร? ท่านตอบว่า แท้จริงผู้ที่ให้พวกเขาเดินบนเท้าของพวกเขา สามารถที่จะให้พวกเขาเดินลากค้ำหน้าของพวกเขาได้ มิใช่หรือ แท้จริงพวกเขามีความเกรงกลัวพระเจ้าด้วยใบหน้าของพวกเขาทุก เนินและนาม

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 3142)¹.

การเดินทางของมนุษย์ไปร่วมตัวที่มะฮัรจะมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการศรัทธาและอะมัลการงานของแต่ละคน

4.10.5 การชำระสอบสวน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการชำระสอบสวนว่า²

"(دان لأك) واجب كيت اعتقاد كن مغمبل أوله سكل همبا اكن صحف ارت سكل سوراتن عملن ... مك أورغيغ مغمبل دغن تاغن كانن ايت ایسی شر كما مك دحساب أكندي اكن سباكى حساب یغ سدیکة دان یغ مغمبل دغن تاغن کیری ایت ایسی نارکا ککل سلما ۲۱ مک دحساب أکندی سباكى حساب یغ ساغة"

แปลว่า “และวาญิบกับเราอีกต้องศรัทธาว่า ปวงป่าวทั้งหลายต้องรับเอาสุซุฟ (สมุดบันทึก) หมายถึงการบันทึกอะมัลต่างๆ ของเขา ... ดังนั้นผู้ที่รับเอาด้วยมือขวานั้นคือสมาชิกชาวสวรรค์ แล้วถูกชำระสอบสวนด้วยการชำระที่เบา และผู้ที่รับเอาด้วยมือ

¹ อนุ อีชา กล่าวว่าเป็นอะดิษอะสัน (al-Tirmidhiy, n.d. : 5/285).

² Tuan Mināl, n.d. : 105.

ช่ายนั้นคือสมาชิกชาวรกตลอดกาล แล้วเขาถูกชำระสอบสวนด้วยการชำระที่
ยากลำบาก”

การที่จะเข้าใจในเรื่องการชำระสอบสวนได้ดั่งนั้น จะต้องเข้าใจความหมายทั้งเชิง
ภาษาและเชิงวิชาการ

ก. การชำระสอบสวนเชิงภาษา

คำว่า “การชำระสอบสวน” แปลมาจากภาษาอาหรับของคำว่า “อัลฮิสาบ”

(الحساب) พหูพจน์ของมันคือ “อัลฮุสบาน” (الحسبان) ซึ่งเป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า
حَسَبَ يَحْسُبُ حَسْبًا وَحِسَابًا อ่านว่า ฮะสะบะ ยะฮฺสุบฺ ฮัสบัน วะฮิสาบัน (Ahmad Mukhtār, 2008 :
1/488)

คำว่า “อัลฮิสาบ” (الحساب) เชิงภาษาหมายถึง จำนวน (ตัวเลข) จำนวนที่สามารถ
นับได้ การคำนวณที่ละเอียดสมบูรณ์ไม่เกินและไม่ขาด และการตอบแทน (Ibn Manzūr, 1414 :
1/314)¹

ข. การชำระสอบสวนหรืออัลฮิสาบเชิงวิชาการ

อุละมาอ์ได้ให้ความหมายการชำระสอบสวนหรืออัลฮิสาบดังนี้

1. การชี้แจงของอัลลอฮ์ต่อมนุษย์เกี่ยวกับกำหนดการณ์ล่วงหน้าต่าง ๆ ของการ
ตอบแทนบนการทำงานของพวกเขา และการตักเตือนของพระองค์ต่อพวกเขาในสิ่งที่พวกเขาหลงลืมจาก
สิ่งเหล่านั้น (al-Safārīniy, 1982 : 2/170) ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنْتِزُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوِّهُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

(سورة المجادلة : آية 6)

ความว่า : “วันที่อัลลอฮ์จะทรงให้พวกเขาทั้งหมดฟื้นคืนชีพขึ้นมา แล้ว
พระองค์จะทรงแจ้งให้พวกเขาทราบถึงสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติไว้ อัลลอฮ์ทรง
ประเมินมันไว้อย่างครบถ้วน แต่พวกเขาลืมมันและอัลลอฮ์ทรงเป็นพยาน
ต่อทุกสิ่งทุกอย่าง”

(สุเราะฮ์อัลมฺญาตะละฮ์ : อายะฮ์ ๖)

2. การให้ทราบของอัลลอฮ์ต่อบรรดาบ่าวของพระองค์ก่อนออกไปจากมัจซัรถึงการ
งานของพวกเขานี้ทั้งที่เป็นความดีหรือความชั่ว อย่างเป็นรายละเอียดไม่ใช่ด้วยการชั่ง นอกจากนี้ผู้ที่
ได้รับการยกเว้นจากพวกเขา (หมายถึงไม่มีการสอบสวนและไม่มีการชั่งการงานของพวกเขานี้)

(al-Safārīniy, 1982 : 2/170-171).

¹ ดูเพิ่มเติม (al-Zabīdiy, n.d. : 2/267-269 ; Ibrāhīm Mustafā et al, n.d. 1/171 ; Ahmad Mukhtār, 2008 : 1/488).

3. การที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตระเตรียมให้กับมนุษย์เป็นการตอบแทนการทำงานของพวกเขามาจากความดีและความชั่ว ทรงตระเตรียมความโปรดปรามของพระองค์หลังจากนั้นพระองค์ทรงเปรียบเทียบบางส่วนกับอีกบางส่วนกล่าวคือความชั่วกับความดี ('Umar al-'Ashqar, 1995 : 26).

การชำระสอบสวน คือ การที่อัลลอฮ์จะทรงให้ข่าวของพระองค์มายืนต่อหน้าพระพักตร์ แล้วพระองค์จะชี้แจงถึงการทำงานที่ข่าวผู้นั้นได้กระทำมา และจะทรงตอบแทนการทำงานดังกล่าว ใครที่ทำคุณงามความดีก็จะได้รับผลบุญ ๑๐ ถึง ๗๐๐ เท่า หรือมากกว่านั้น ส่วนผู้ที่กระทำชั่วทำบาปก็จะได้รับบาปตามจำนวนที่ได้กระทำไว้

หลักฐานการชำระสอบสวน

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلِنَّهُمْ أجمعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

(سورة الحجر : آية 92-93)

ความว่า “ดั่งนั้น ขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าแน่นอนเราจะถามพวกเขาทั้งหมด ถึงที่พวกเขาได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์อัลฮิจร : อายะฮ์ ๙๒-๙๓¹)

ในวันกิยามะฮ์อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงสอบสวนอะมัลการทำงานทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติมาบนโลก ทั้งการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการปฏิบัติตามเราะฮ์ลุส (Ibn Kathīr, 1999: 4/550 ; al-Baghawiy, 1997 : 4/394).

สิ่งที่มนุษย์จะถูกสอบสวน สิ่งที่มีมนุษย์จะถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์ที่สำคัญ เช่น อวัยวะ สัญญา ความโปรดปราน (นิอัมต) การใช้ชีวิต และการกระทำ

1. อวัยวะต่าง ๆ เช่น หู ตา และหัวใจ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴾

(سورة الإسراء : آية 36)

ความว่า “และอย่าติดตามสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น แท้จริงหู และตา และหัวใจ ทุกสิ่งเหล่านั้นจะถูกสอบสวน”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : อายะฮ์ ๓๖)

2. สัญญา อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัลอินชีก้าก อายะฮ์ ๗-๘ และสุเราะฮ์อัลกะฮฟ อายะฮ์ ๔๙ และในความหมายเดียวกันปรากฏในอะตีซ (บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2768).

﴿ وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ مَسْئُولًا ﴾

(سورة الإسراء : آية 34)

ความว่า “และจงให้ครบตามสัญญา (เพราะ) แท้จริงสัญญานั้นจะถูกสอบสวน”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : อายะฮ์ ๓๔)

3. ความโปรดปราน (นิอัมต) อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ﴾

(سورة التكاثر : آية 8)

ความว่า “แล้วในวันนั้นพวกเจ้าจะถูกสอบถามเกี่ยวกับความโปรดปรานที่ได้รับ (ในโลกคุณยา)”

(สุเราะฮ์อัลตตะกาษุร : อายะฮ์ ๘)

4. การใช้ชีวิต ความรู้ ทรัพย์สิน และร่างกาย

จากอะบีบรชะฮฺ อัลฮัซละมีฮ์ ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ กล่าวว่า :

((لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمُرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ، وَعَنْ عِلْمِهِ فِيمَ فَعَلَ، وَعَنْ مَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ، وَعَنْ جِسْمِهِ فِيمَ أَبْلَاهُ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت. : 2417)

ความว่า “สองเท้าของบ่าวจะไม่ขยับจนกว่าจะถูกสอบถามถึงชีวิตของเขาว่า ได้ใช้หมดไปกับอะไร และถามถึงความรู้ของเขาว่าได้ปฏิบัติในทางใด และถามถึงทรัพย์สินของเขาว่าได้มาจากไหนและใช้จ่ายในหนทางใด และถามถึงร่างกายของเขาว่าใช้ไปกับอะไร ?”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2417)¹

5. การกระทำของมนุษย์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ فَوَرَبِّكَ لَنَسْتَلُنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

(سورة الحجر : آية 92-93)

ความว่า “ดังนั้น ขอสาบานด้วยพระเจ้าของเจ้าแน่นอนเราจะถามพวกเขาทั้งหมด ถึงที่พวกเขาได้กระทำไว้”

(สุเราะฮ์อัลฮิจร : อายะฮ์ ๙๒-๙๓)

6. หน้าที่การงานที่รับผิดชอบ

จากอับดุลลอฮ์เป็น อุมร์ กล่าวว่า ฉันได้ยินท่านเราะฮ์ลุล ﷺ กล่าวว่า :

¹ อะบู อีซา กล่าวว่า เป็นอะดิษอะสัน เคาเฮฮีย (al-Tirmidhiy, n.d. : 4/529).

((كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...))

(أخرجها البخاري ، 1422 : بعض من حديث 893)

ความว่า “ทุกคนเป็นผู้ดูแลและผู้รับผิดชอบผู้อยู่ใต้การดูแลของเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : ส่วนหนึ่งจากอะฮ์ดีษ 893)¹

มนุษย์ทุกคนจะถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์ มุอ์มิน กาฟิร หรือมุนาฟิก นอกจากผู้ที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์เท่านั้นที่จะไม่ถูกสอบสวน ดังเช่น กรณีของเจ็ดหมื่นคนจากประชาชาติของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ปรากฏในอะฮ์ดีษ

ลักษณะการสอบสวน

จากการศึกษาพบว่า การสอบสวนในวันกิยามะฮ์จะมี ๒ ลักษณะ ได้แก่

1) การชำระสอบสวนอย่างง่ายดาย คือ การสอบสวนกิจการเพียงอย่างเดียวหรือ

อิวาดะฮ์

จากท่านหญิงอาอิชะฮ์ เราะฎิยัลลอฮุอันฮา เล่าว่า แท้จริงท่านเราะซูล ﷺ กล่าวว่า :

((لَيْسَ أَحَدٌ يُجَاسَبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا هَلَكَ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَلَيْسَ قَدْ

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كِتَابَهُ، بِيَمِينِهِ. ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُجَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

الانشقاق: 7-8))

(أخرجها البخاري ، 1422 : 6537)

ความว่า “ไม่มีผู้ใดที่ถูกสอบสวนในวันกิยามะฮ์นอกจากจะประสบกับความพินาศ ฉะนั้นจึงกล่าวแก่ท่านเราะซูลว่า อัลลอฮ์มิได้ทรงตรัสดอกหรือว่า ﷻ ส่วนผู้ที่ถูกยื่นบันทึกของเขาให้ทางเบื้องขวาของเขา เขาก็จะถูกชำระสอบสวนอย่างง่ายดาย ﷻ อัลอินชิกออ : 7-8”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 6537)

2) การชำระสอบสวนอย่างยากลำบาก คือการถูกสอบสวนกับทุกอย่างไม่ว่าจะเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ และในวันนั้นอวัยวะทุกส่วนจะพูดเป็นพยานแทนปาก ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า:

﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَنَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﷻ

(سورة يس : آية 65)

ความว่า “วันนี้เราจะปิดผนึกปากของพวกเขา และมือของพวกเขาจะพูดแก่เรา และเท้าของพวกเขาจะเป็นพยานตามที่พวกเขาได้เคยกระทำไว้”

(สุเราะฮ์ยาสีน : อายะฮ์ ๖๕)

¹ ความหมายเรื่องเดียวกันปรากฏในอะฮ์ดีษ (บันทึกโดย Muslim, n.d. : 1829).

มนุษย์ทุกคนจะถูกชำระสอบสวน นอกจากผู้ที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ระบุว่าถูกยกเว้น ซึ่งมีจำนวนเจ็ดหมื่นคนจากประชาชาติของท่าน พวกเขาจะได้สวรรค์โดยปราศจากการสอบสวน และการลงโทษใด ๆ

บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาจะถูกสอบสวนเพื่อตอกย้ำความอับยศของพวกเขา พวกเขาจะได้รับโทษในระดับที่แตกต่าง ผู้ที่มีบาปและมีความชั่วมากจะได้รับโทษที่หนักกว่าผู้ที่มีความชั่วน้อย ผู้ที่มีความดีเขาจะได้รับการลดหย่อนโทษ แต่ถึงอย่างไรพวกเขาไม่สามารถเข้าสวนสวรรค์ได้

นอกจากการสอบสวนเรื่องต่างๆ ทั้ง ๖ ประการยังมีประการที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในวันกิยามะฮ์อย่างแน่นอน คือ ตราซังและการชั่งน้ำหนัก ผู้แต่งได้กล่าวถึงตราซังและการชั่งน้ำหนักว่า¹

"(دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن منمبغ دان تمباغن مك اداله اى سفرة كيفية نراچا دنيا جوافد كلا كو انش دان بكيش لیده دان تیغ دان دوا داونش تیغ ۲ سات درفد كدوان ترلبه لو اس درفد سكل لافسن توجه فتلا لاغة دان بومی دان جبریل ممكخ اى دغن تیغش لاک منیلک اى كفد لیدهن دان میکائیل امین أنتس دان تمفتش ایت كمدين درفد حساب دان دتمبغ اكن سكل مانسى ایت دغن تمباغن یغ سات "

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อตราซังและการชั่งน้ำหนักซึ่งรูปแบบของมันเหมือนกับรูปแบบของตราซังบนโลกและสำหรับมันนั้นมีลิ้นและมีเสาและมีใบสองใบ แต่ละใบมีความกว้างกว่าบรรดาชั้นฟ้าทั้งเจ็ดและแผ่นดิน และญิบรีลเป็นผู้ถือเสาพร้อมกับตุลีนของมันและมีกาอิลเป็นผู้รับรองกับมันและสถานที่ของมัน หลังจากการฮิสาบ และมนุษย์ทุกคนถูกชั่งด้วยตราซังอันเดียวกัน”

การที่จะเข้าใจในเรื่องการชำระสอบสวนได้ดั่งนั้น จะต้องเข้าใจเกี่ยวกับตราซังและการชั่ง

การเข้าใจตราซังจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. ตราซังเชิงภาษา

คำว่า “ตราซัง” แปลมาจากภาษาอาหรับของคำว่า “อัลมีซาน” (الميزان) พหูพจน์ของมันคือ “อัลมะวาซีน” (الموازين) ซึ่งเป็นนามเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ (อิสมุลอาละฮ์) มาจากรากศัพท์ของคำว่า وَزَنَ وَزْنًا อ่านว่า วะซะนะ ยะซัน วัซัน

คำว่า “อัลมีซาน” (الميزان) เชิงภาษาหมายถึง เครื่องมือที่ใช้ชั่งทุกอย่าง ความยุติธรรม และหนังสือที่มีการบันทึกการงานต่าง ๆ ของมนุษย์ (Ibn Manzūr, 1414 : 13/446)².

¹ Tuan Mināl, n.d. : 105.

² ดูเพิ่มเติม (Abū Mansūr, 2001 : 13/176 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 2/1030).

ข. ตราซังเชิงวิชาการ

ตราซังหรืออัลมีซานเชิงวิชาการ หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮ์ทรงวางไว้ในวันกิยามะฮ์เพื่อชั่งการงานต่างๆ ของปวงบ่าว และมันคือตราซังที่แท้จริง มีลิ้น และมีสองมาตราส่วน ซึ่งไม่มีใครทราบขนาดของมันนอกจากอัลลอฮ์พระองค์เดียวเท่านั้น (al-Safārīniy, 1982 : 2/184)¹.

การศรัทธาต่อตราซังและการชั่งการงานต่างๆ ของปวงบ่าวในวันกิยามะฮ์เป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธาอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ تَقَلَّتْ مَوْزِنُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوْزِنُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴾

(سورة الأعراف : آية 8-9)

ความว่า “และการชั่งในวันนั้นเป็นความจริง ดังนั้นผู้ใดที่ตราซังของเขาหนักคนเหล่านั้นแหละคือ ผู้ที่ได้รับความสำเร็จ และผู้ใดที่ตราซังของเขาเบาคนเหล่านั้นแหละคือ ผู้ที่ก่อความขาดทุนให้แก่ตัวของพวกเขาเอง เนื่องจาก การที่พวกเขาไม่ได้ให้ความเป็นธรรมแก่บรรดาโองการของเรา”

(สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ : อายะฮ์ ๘-๙)²

ชาวอะฮลิซสุนนะฮ์ได้มีมติอย่างเป็นทางการศรัทธาต่ออัลมีซาน ศรัทธาว่าการงานต่างๆ ของปวงบ่าวจะถูกชั่งในวันกิยามะฮ์ และศรัทธาว่าอัลมีซานนั้นมีลิ้นและสองมาตราส่วนจะเอียงด้วยการงานต่าง ๆ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 13/538).

ตามทัศนะมุฮัมมัดฮะดีเห็นว่า อัลมีซานมีหนึ่งเดียวเท่านั้น กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนจะถูกชั่งด้วยตราซังอันเดียวกันในวันกิยามะฮ์ และอัลมีซานที่มีหนึ่งนั้นจะเป็นการชั่งสิ่งต่างๆ ของมนุษย์ (Ibn Kathīr, 1987 : 3/189).³

สิ่งต่างๆ ที่จะถูกชั่งในวันกิยามะฮ์ (al-Hakamiy, 1990 : 2/845) ได้แก่ การงานและสมุดบันทึกการงาน มีดังนี้

1) การงานต่าง ๆ กล่าวคือ การงานต่าง ๆ ของบ่าวซึ่งกลายเป็นมวลสารแล้วถูกวางลงบนตราซัง

ท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ :
سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ))

¹ ดูเพิ่มเติม (al-Uthaimīn, 1995 : 120).

² อายะฮ์ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อัลอัมบิยาฮ์ อายะฮ์ ๔๗ และสุเราะฮ์อัลมุอฺมีนูน อายะฮ์ ๑๐๒-๑๐๓ และในความหมายเดียวกันปรากฏในฮะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhārī, 1422 : 6682 ; Muslim, n.d. : 223, 2694).

³ ดูรายละเอียดในหนังสือ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 11/368; al-Qurtubiy, 1995 : 316 ; Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 417).

(أخرجها البخاري ، 1422 : 6682 ومسلم ، د.ت. : 2694)

ความว่า “สองถ้อยคำเป็นที่เบาต่อลิ้นในการที่จะกล่าวมันออกมา ทั้งสองคำจะมีน้ำหนักต่อตราซัง ทั้งสองคำอันเป็นที่รักยิ่ง ณ อัลลอฮ์คือ ”
 ” (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ) ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422: 6682 ; Muslim, n.d. : 2694)

กิจการที่จะถูกสอบสวน อาทิ การพูด การกล่าว หรือการอ่าน ดังปรากฏในอะดิษกล่าวคือ การพูด เช่น การกล่าวนาเศียต, การอ่าน เช่น การอ่านอัลกุรอาน, การกล่าว เช่น การชีกีร์ การตัสบีฮ์ และการตัสมีด เป็นต้น

2) สมุดบันทึกการงานต่าง ๆ ของบ่าว

ท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((فَيَقُولُ: يَا رَبِّ مَا هَذِهِ الْبِطَافَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَّاتِ، فَقَالَ: إِنَّكَ لَا تَظْلَمُ، قَالَ: فَتَوَضَّعَ السَّجَّاتُ فِي كَفِّهِ وَالْبِطَافَةُ فِي كَفِّهِ، فَطَاشَتِ السَّجَّاتُ وَتَقَلَّتِ الْبِطَافَةُ، فَلَا يَنْقُلُ مَعَ اسْمِ اللَّهِ شَيْئًا))

(أخرجها الترمذي ، د.ت. : بعض من حديث 2639)

ความว่า “แล้วเขา (ชายคนหนึ่ง) กล่าวว่า โอ้ พระเจ้าของฉัน นี่คือน้บัตระอะไรที่พร้อมกับสมุดบันทึก ดั่งนั้นพระองค์ทรงตรัสว่าแท้จริงท่านจะไม่ถูกอธรรม ท่านกล่าวว่า แล้วได้วางลงสมุดบันทึกในหนึ่งมาตราส่วนและบัตระอีกในหนึ่งมาตรา ไม่มีความผิดด้านสมุดบันทึกและมีน้ำหนักด้านบัตระ ดั่งนั้นไม่มีสิ่งใดที่จะหนักกว่าพระนามของอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : ส่วนหนึ่งจากอะดิษ 2639)

สมุดบันทึกการงานต่าง ๆ ของบ่าวที่เป็นความดีและความชั่วทั้งหมดจะถูกชั่งในวันกิยามะฮ์โดยไม่มีอธรรมใด ๆ สำหรับพวกเขาในวันนั้น

4.10.6 การชะฟาอะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการชะฟาอะฮ์ว่า¹

"(دان) وارد در فرد حديث استثناء أورغيغ توجه فوله ريب² ايت تياد دحساب اتسن مريكت دان تياد دتمبغ اكن أورغيغ توجه فوله ريب ايت دان مشفاعتكن فول توجه فوله ريب تيف ۲ سورغ در فرد مريكت مك مريكت تياد دبري سورت لأك تياد تمبغ عملن

¹ Tuan Mināl, n.d. : 106.

² ดูหน้า 295-296

کارن أداله فد حساب دان تمیغ ایت جدی مشقه کدواں بک ستغه اورغیغ عاصی دان
دمودهکن بک ستغه اورغ مؤمن مک کدواں ایت عبارة درفد لتتکن کفد الله تعالی (دان
أداله) فد کتیکا ایت یغ ممبری شفاعة ایت یائت سکل رسول دان اورغیغ خواص یغ
مغیکوت بک مریکت (مک فرما ۲) اورغیغ ممبری شفاعة ایت نبی کیت مک شفاعة
یغیسر ایت یائت کسناغن درفد فنجغ وقوف دان ماسقکن کدالم شرکا دغن تیاد
حساب دان مغلوارکن اورغیغ ادا فدهاتین سات مثقال ذرة درفد ایمان ایت ترتتو بک
نبی کیت محمد ﷺ دان برسکتو بک اورغیغ لاین فول فد مشفاعتکن سفرة مغلورکن
اورغ أهل التوحید □ درفد افی نارکا دان ببراف جماعه اورغیغ مؤمن دلفسکن درفد
معصیتن مک أداله شفاعة سورغ ایت قدر درجتن فد الله تعالی"

แปลว่า “และได้ระบุในอะดิษกรณียกวันเจ็ดหมื่นคนที่ไม่อิสบากิจการของพวกเขา
และไม่มีภาระซึ่งน้ำหนักกับเจ็ดหมื่นคนนั้น และมีการชะฟาอะฮ์อีกเจ็ดหมื่นคนของ
ทุกคนจากพวกเขา และไม่ได้ให้หนังสือกับพวกเขาพร้อมทั้งไม่ซึ่งอะมัลของพวกเขา
เนื่องจากการสอบสวนและการชั่งนั้นเป็นสิ่งที่ยากลำบากทั้งสองสำหรับบางคนของ
ผู้ฝ่าฝืน และง่ายสำหรับบางคนของคนมุอ์มินทั้งสองนั้นหมายถึงการเสนอต่อ
อัลลอฮ์ตะอาลา และในขณะนั้นผู้ที่ให้การชะฟาอะฮ์คือ บรรดาเราะสุลและผู้มี
คุณสมบัติพิเศษที่ปฏิบัติตามเราะสุล คนแรกที่ให้การชะฟาอะฮ์นั้นคือ นะบีของเรา
แล้วการชะฟาอะฮ์ที่ยิ่งใหญ่คือ ความสบายจากการยาวนานของการหยุดชั่วขณะ
(จุกุฟ) และเข้าสวรรค์โดยไม่ถูกสอบสวน และการเอาออกผู้ที่มีอีมานในหัวใจเท่าผง
ทุลีนั้นเป็นเฉพาะสำหรับท่านนะบีของเรามุฮัมมัด ﷺ และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นอีกด้วยใน
การชะฟาอะฮ์ อาทิเช่น การเอาออกชาวเตาฮีดจากไฟนรก และมีหลายกลุ่มคน
มุอ์มินที่พ้นจากการฝ่าฝืน ดังนั้น การชะฟาอะฮ์ของคนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับตำแหน่ง
ของเขา ณ อัลลอฮ์ตะอาลา"

การเข้าใจชะฟาอะฮ์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อัจชะฟาอะฮ์เชิงภาษา คำว่า “อัจชะฟาอะฮ์” (الشفاعة) เป็นคำภาษาอาหรับ

ซึ่งเป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า شَفَعَ يَشْفَعُ شَفَاعَةً อ่านว่า ชะพะอะ ยัชพะอะ
ชะฟาอะตัน แปลว่า การขอความช่วยเหลือให้ การช่วยขอร้องให้ การไกลเกลี่ย และการขอไถ่โทษ
(Ibn Manzūr, 1414 : 8/184)²

¹ หมายถึง ผู้ยอมรับและยึดมั่นในชะฮาดะฮ์ ปฏิบัติอิบาดะฮ์ และมีความศรัทธาต่อประการต่างๆ ที่จำเป็นต้องศรัทธาที่ถูกระบุไว้
โดยบทบัญญัติอิสลาม

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติม (al-Zubaidiy, n.d. : 21/282 , 287).

ข. อัจชะฟาอะฮ์เชิงวิชาการ อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับความหมายของอัจชะฟาอะฮ์ มีดังนี้

1. การขอความดีให้กับผู้อื่น (al-Safārīniy, 1982 : 2/204)¹
2. การไกล่เกลี่ยโดยการตั้งประโยชน์หรือปกป้องการเป็นอันตรายให้กับผู้อื่น (Nukhbah min al-Ulamā', 1421 : 235)²
3. การขอโทษจากความผิดและบาปต่างๆ ให้กับผู้อื่น ('Abd al-Rahmān bin Muhammad, 1408 : 133)³

ประเภทของชะฟาอะฮ์

ในวันกียามะฮ์ชะฟาอะฮ์จะแบ่งเป็น ๒ ประเภท⁴ ได้แก่ ชะฟาอะฮ์เฉพาะและชะฟาอะฮ์ทั่วไป

1. ชะฟาอะฮ์เฉพาะ คือ ชะฟาอะฮ์ที่มีเฉพาะสำหรับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ชะฟาอะฮ์ประเภทนี้มีหลายชนิด เช่น

1.1 ชะฟาอะฮ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด(อัจชะฟาอะฮ์ อัลอุชมา) คือ การชะฟาอะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ให้กับมวลมนุษยชาติที่ยืนรอการพิพากษาระหว่างพวกเขา ณ ทุ่งมัทซัร อัลลอฮ์จึงพิพากษาระหว่างพวกเขา ซึ่งนะบีมุฮัมมัด ﷺ จะอยู่ในฐานะที่ถูกยกย่อง อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدُ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴾

(سورة الإسراء : آية 79)

ความว่า “และจากบางส่วนของกลางคืน เจ้าจงตื่นขึ้นมาละหมาดในเวลาของมันเป็นการสมัครใจสำหรับเจ้า หวังว่าพระเจ้าของเจ้าจะทรงให้เจ้าได้รับตำแหน่งที่ถูกสรรเสริญ”

(สุเราะฮ์อัลอิสรอฮ์ : อายะฮ์ ๗๙)⁵

อุละมาอ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าตำแหน่งที่ถูกสรรเสริญนั้นคือ ตำแหน่งที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทำหน้าที่เพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติจากความยุ่งยากลำบากในวันกียามะฮ์ (al-Tabariy, 2000 : 17/526).

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติม (Abd al-Rahmān bin Muhammad, n.d. : 91 ; Hasan Muhammad Ayub, 1983 : 230 ; Nasir bin 'Aliy , 1995 : 292 ; Nakhbah min al-Ulamā', 1421 : 234).

² ดูรายละเอียดเพิ่มเติม (al-Uthaimīn , 1419 : 169 ; al-Haqawiy, n.d. : 530).

³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติม (al-Ruhailiy, 2004 : 2/607 ; al-Hamlawiy, 1984 : 194).

⁴ al-Qurtubiy, 1995 : 239-245 ; al-Hakamiy, 1422 : 75-76 ; Sulaimān bin Abdullāh, 2002 : 244-245.

⁵ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในฮะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 4781).

1.2 ชะฟาอะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ให้กับบางคนในหมู่ประชาชาติของท่านเพื่อให้เข้าสวรรค์โดยไม่ต้องถูกสอบสวน ประชาชาติที่ว่านี้มีจำนวนทั้งหมด ๗๐,000 คน จากอะบี ฮุร็อยเราะฮ์ ﷺ กล่าวว่า ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي الْجَنَّةَ سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ))

(أخرجه مسلم ، د.ت. : بعض من حديث 216)

ความว่า “เจ็ดหมื่นคนจากประชาชาติของฉันจะได้เข้าสวรรค์โดยไม่ต้องถูกชำระสอบสวน”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 216).¹

1.3 อัจชะฟาอะฮ์ของท่านนะบี ﷺ เพื่อขอเพิ่มระดับชั้นให้กับชาวสวรรค์ และได้รับระดับชั้นที่เหนือกว่าผลตอบแทนของการทำงานที่เขาได้กระทำมา จากอะบีมุซา อัลอัซอะรียี ﷺ กล่าวว่า

((دَعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ بِهِ، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِعَبْدِي أَبِي عَامِرٍ وَرَأَيْتُ بَيَاضَ بَطْنِيهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ مِنَ النَّاسِ))

(أخرج هالبخاري ، 1422 : 6383)

ความว่า “ท่านนะบี ﷺ เรียกน้ำมาแล้วท่านได้อาบน้ำละหมาดกับมัน หลังจากนั้นท่านได้ยกสองมือของท่านแล้วท่านกล่าวว่า โอ้อัลลอฮ์จงให้อภัยต่ออูบัยด อะบีอามิร และฉันได้เห็นความขาวของทั้งสองรักแร้ของท่านแล้วท่านกล่าวอีกว่า โอ้อัลลอฮ์จงทำให้เขาอยู่เหนือของคนส่วนใหญ่จากมนุษย์มีคัลลุกของพระองค์ท่านในวันกิยามะฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 6383)

1.4 อัจชะฟาอะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ให้กับอะบะบูฏอลิบ ลุงของท่านเพื่อให้ได้รับการบรรเทาโทษในนรก ท่านอับบาส เป็น อับดุลมุฏฏะฮ์ลิบ ﷺ กล่าวว่า :

((يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَفَعَتْ أَبَا طَالِبٍ بِشَيْءٍ، فَإِنَّهُ كَانَ يَحُوطُكَ وَيُعْضِبُ لَكَ؟ قَالَ: «نَعَمْ، هُوَ فِي ضَحَضَاحٍ مِنْ نَارٍ، لَوْلَا أَنَا لَكَانَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ»))

(أخرج هالبخاري ، 1422 : 6208 ومسلم ، د.ت. : 209)

¹ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในอะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 4712 ; Muslim, n.d. : 194).

ความว่า “โอ้ เราะสุลุลลอฮ์ ท่านได้ให้ประโยชน์แก่อะบฏอิลิบด้วยสิ่งหนึ่ง หรือ แท้จริงเขาได้ดูแลท่านและโกรธกับท่าน? ท่านตอบว่า ใช่ เขาอยู่ในที่น้ำตื้นถึงข้อเท้าจากรก หากไม่มีฉันทันนอนเขาจะอยู่ในที่ต่ำลึกรก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 6208 ; Muslim, n.d. : 209)

1.5 อัสซะฟาอะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ให้กับผู้ศรัทธาทุกคนได้เข้าสวนสวรรค์ จากอะนัส เป็น มาลิก ﷺ เล่าว่าท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الْجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا))

(أخرجهم مسلم ، د.ت. : 196)

ความว่า “ฉันทันเป็นมนุษย์คนแรกที่จะช่วยเหลือให้ในสวรรค์ และฉันทันเป็นนะบีที่มีผู้ติดตามมากที่สุดจากบรรดานะบี”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 196)¹

1.6 อัสซะฟาอะฮ์ของท่านนะบี ﷺ ให้กับผู้ที่มีความดีและความชั่วเท่ากัน ดังนั้นท่านนะบี ﷺ ก็ชะฟาอะฮ์จนคนเหล่านั้นได้เข้าสวรรค์ จากอับดุลลอฮ์ เป็น อับบาซ ﷺ กล่าวว่า :

((السَّابِقُ بِالْخَيْرَاتِ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَالْمُتَّصِدُ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَةٍ

اللَّهِ وَالظَّالِمُ لِنَفْسِهِ وَأَصْحَابُ الْأَعْرَافِ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِشَفَاعَةِ مُحَمَّدٍ))

(أخرجها الطبراني ، 11454 : 1994)

ความว่า “ผู้รู้ดีหนำในการทำความดีจะได้เข้าสวรรค์โดยไม่ต้องถูกชำระสอบสวนและผู้เดินสายกลางนั้นจะได้เข้าสวรรค์ด้วยความโปรดปรานของอัลลอฮ์ และผู้ธรรมแก่ตัวเอง และชาวอัลอะอรอฟ² พวกเขาจะได้เข้าสวรรค์ โดยความช่วยเหลือของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ”

(บันทึกโดย al-Tabaraniy, 1994: 11454)³

การชะฟาอะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ทั้งหมดที่กล่าวมาจะมี ๒ ลักษณะคือ การชะฟาอะฮ์โดยภาพรวม เช่น การชะฟาอะฮ์อัลลอฮ์ และการชะฟาอะฮ์ที่เป็นการเฉพาะเจาะจงซึ่ง

¹ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในอะดิษ (บันทึกโดย Muslim, n.d. : 197).

² ตามทัศนะของอุละมาอ์ที่มีน้ำหนักที่สุดกล่าวว่า ชาวอัลอะอรอฟคือ กลุ่มชนที่มีความดีและความชั่วเท่ากัน (al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/428 ; al-Qastalāniy, 1323 : 9/329).

³ อะดิษข้างต้นเป็นอะดิษที่ไม่เศาะฮิฮ์ทั้งนี้เนื่องจากสายรายงานอะดิษมีปรากฏ มุซา เป็น อับดุลเราะหมาน อัศค็อนอานีย์อยู่ซึ่งเป็นคนที่ไม่สามารถยอมรับได้ในเรื่องของการรายงานอะดิษ ดังนั้นการอ้างด้วยอะดิษนี้ในการเป็นหลักฐานถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ อะดิษอื่นมายืนยัน อิบнуหิบบาน กล่าวกับมุซาว่า ดัจญาล และอิบนู อะดิย กล่าวกับ มุนกัรอะดิษ (al-Dhahabi, 1963 : 4/212 ; Ibn Kathīr, 2011 : 1/256 ; al-‘Asqalāniy, 2002 : 8/210).

เกิดขึ้นตามสภาพและกรณีที่แตกต่างกัน เช่น การชะฟาอะฮ์ให้กับกลุ่มประชาชาติของท่านเจ็ดหมื่นคน การชะฟาอะฮ์ยกระดับชั้นในสวรรค์ และการชะฟาอะฮ์ให้กับลุงของท่านอะบูฏอลิบ เป็นต้น

2 อัสชะฟาอะฮ์ทั่วไป สำหรับนะบีมุฮัมมัด นะบีท่านอื่นๆ มวลมะลาอิกะฮ์ และบรรดาผู้ศรัทธา คือ การชะฟาอะฮ์ให้ผู้ที่ถูกตัดสินว่าตกรกหรือผู้ที่ตกรกแล้วให้พ้นออกมา ท่านอะบูฮุร็อยเราะฮ์ رضي الله عنه เล่าว่าท่านนะบี صلى الله عليه وسلم กล่าวว่า :

((لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ، فَتَعَجَّلْ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا))

(أخرجهم مسلم ، د.ت. : 199)

ความว่า “ทุกนะบีมีการวอนขอที่ได้รับการตอบสนอง ดังนั้นบรรดานะบีจะใช้การวอนขอดังกล่าวเป็นประโยชน์บนโลกนี้ แต่ฉันขอก่อนการวอนขอของฉันเพื่อใช้ช่วยเหลือประชาชาติของฉันในวันกิยามะฮ์อินชาอัลลอฮ์การวอนขอของฉันมุ่งไปสู่ประชาชาติของฉันที่ตายไปโดยมิได้ตั้งภาคีใด ๆ เคียงคู่กับอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 199).¹

เงื่อนไขของการชะฟาอะฮ์

เงื่อนไขของการชะฟาอะฮ์มี ๒ ประการ² ได้แก่ ได้รับการอนุมัติและความพอพระทัยของอัลลอฮ์

1. ได้รับการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 255)

ความว่า “ใครเล่าที่จะให้การชะฟาอะฮ์ (แก่ผู้อื่น) ณ พระองค์ได้ นอกจากด้วยการอนุมัติของพระองค์เท่านั้น”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๕๕)

2. ความพอพระทัยของอัลลอฮ์ ﷻ ต่อผู้ขอชะฟาอะฮ์และผู้ถูกขอ ดังที่พระองค์ทรงตรัสว่า :

﴿ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى ﴾

¹ ความหมายเดียวกันมีปรากฏในสุเราะฮ์อันนัจญุม อายะฮ์ ๒๖ และยังปรากฏในสะเคีย (บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d. : 2522).

อัลอัลบานีย์ก็กล่าวว่าเป็นสะเคียเศาะฮี้ฮ์ (al-Albānī, n.d. : 2/1344).

² al-Hakamiy, 1990 : 887-888.

(سورة الأنبياء : بعض من آية 28)

ความว่า “และพวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ใด นอกจากแก่ผู้ที่
พระองค์ทรงพอพระทัย”

(สุเราะฮ์อัลอัมบิยาฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๘)

คนกาฟิรไม่มีสิทธิได้รับการชะฟาอะฮ์ เขาจะพำนักในนรกตลอดกาลไม่มีโอกาสได้
เข้าสวนสวรรค์เลย หากแม้ว่ามีผู้ใดมาชะฟาอะฮ์ให้เขาก็ไม่มีประโยชน์อันใด ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾

(سورة المدثر : آية 48)

ความว่า “ดังนั้นการชะฟาอะฮ์ของบรรดาผู้มิชะฟาอะฮ์จะไม่เกิดประโยชน์
อันใดแก่พวกเขา”

(สุเราะฮ์อัลมุดดัซซिर : อายะฮ์ ๔๘)

ชะฟาอะฮ์โดยทั่วไปแล้วถูกกำหนดขึ้นมาด้วยเงื่อนไข กล่าวคือ การได้รับการอนุมัติ
จากอัลลอฮ์ ﷻ และความพอพระทัยของพระองค์ต่อการชะฟาอะฮ์

4.10.7 การผ่านศิรอกู

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการผ่านศิรอกูว่า¹

"(دان) تفاوت أوله مریکنت فد برسکرا لالو أتس صراط ایت دان ستغهن لمبت أتس
سکیرا ۲۱ لواس نورن دان فیجقن مک لیبر صراط ایت أتس تیف ۲ سورغ دغن قدر لواس
نورن مک تیاد برجالن سورغ ددا لم نور سورغ یغلاین مک در کارن أنیله هالس ای فد
حق سات قوم دغن بهو تیاد ادا نور بک مریکنت دان یائت سکل مریک یغ کافر مک
کوکر مریکنت کدالم نار کا هغک بر ککالن سلما ۲ ن کارن تیاد دامفون درفدان دان
أداله سکل اورغیغ لالو أتس صراط ایت تیاد برکات ۲ مریکنت ملینکن أنبیاء مک برکتا
مریکنت ﴿اللهم سلم سلم﴾ مک تتکال بر سلاهن مریکنت مک ستغهن سفرة کیلة یغ
میمبر دان ستغهن سفرة أعین دان ستغهن سفرة بورغ تربغ دان ستغهن سفرة کودا
یغبرلاری مک ادا یغبرجالن مک ادا یغ مغیسوت دان ستغهن اورغیغ کوکر کاکیش کدالم
نار کایائت کافر دان منافق دان عصیان مک اداله صراط ایت تیتین یغ ساغة هالس درفد
رمبت دان ترلبه تاجم درفد فداغ دبنتگن داتس مولت نار کا جهنم سکیرا ۲ کفالافی

¹ Tuan Mināl, n.d. : 106-107.

جهنم ايت لالو داتس صراط قدر سات ميل يعنى نسبه كفد اور غيغ كافر دان اور غيغ

عاصى برسلاهن اور غ مؤمن يغكامل مك لو اس اى اتس قدر نون¹

แปลว่า “ และพวกเขามีความเร็วที่แตกต่างกันในการผ่านศิรอกฏ และมีบางคนที่ช้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความกว้างของนุร(รัศมี)ของเขาและการก้าวเจีย บของเขา ดังนั้นความกว้างศิรอกฏของแต่ละคนนั้นเท่ากับความกว้างนุรของเขา แล้วไม่มีคนใดคนหนึ่งเดินในนุรของคนอื่น ด้วยเหตุนี้เองมันจึงเล็กกับกลุ่มชนหนึ่งโดยที่ไม่มีนุรสำหรับพวกเขา กล่าวคือ บรรดาผู้ปฏิเสธทั้งหลายแล้วพวกเขาจะตกอยู่ในนรกตลอดกาล เนื่องไม่มีการอภัยโทษจากมัน และบรรดาผู้ผ่านศิรอกฏทั้งหลายพวกเขาไม่มีใครพูดนอกจากบรรดานะบีพวกเขาจะกล่าวว่า ﴿اللهم سلم سلم﴾ ความว่า “โอ้อัลลอฮ์ขอพระองค์ทรงให้ความปลอดภัย ขอพระองค์ทรงให้ความปลอดภัยด้วยเถิด ในเมื่อพวกเขามีความแตกต่างกัน ดังนั้น บางคนจากพวกเขาเหมือนกับฟ้าแลบและบางคนจากพวกเขาเหมือนกับสายลมและบางคนจากพวกเขาเหมือนกับนกบินและบางคนจากพวกเขาเหมือนกับม้าวิ่ง แล้วมีผู้ที่เดิน มีผู้ที่ขยับ และมีบางคนจากพวกเขาผู้ที่เท้าของเขาตกในนรก กล่าวคือ คนกาฟิรและคนมูนาฟิคและคนฝ่าฝืน ศิรอกฏนั้นคือ สะพานที่เล็กยิ่งกว่าเส้นผม แหลมคมยิ่งกว่าดาบถูกวางไว้บนปากเหวนรกญะฮันนัมซึ่งเปลวไฟญะฮันนัมจะพันศิรอกฏถึงหนึ่งไมล์ หมายถึงสำหรับกับคนกาฟิรและคนฝ่าฝืน แตกต่างกับคนมูอ์มินที่สมบูรณ์ซึ่งความกว้างของมันเท่ากับนุรของเขา”

การที่จะเข้าใจอัสศิรอกฏได้ดีนั้นจะต้องเข้าใจความหมายทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อัสศิรอกฏเชิงภาษา คำว่า “อัสศิรอกฏ” (الصراط) เป็นคำภาษาอาหรับที่เป็นคำนาม ซึ่งแปลว่า ถนน หนทาง และสะพานที่ถูกทอดผ่านกลางนรกญะฮันนัม (al-Farābiy, 1987: 1/139)²

ข. อัสศิรอกฏเชิงวิชาการ อุลละมาอ์ได้ให้ความหมายของอัสศิรอกฏดังนี้

1. สะพานที่ถูกทอดเหนือนรกญะฮันนัม (Abū al-Hasan al-Ash'ariy, 1413 : 59)³
2. สะพานที่ถูกทอดผ่านกลางนรกญะฮันนัม มีความคมยิ่งกว่าดาบคมและละเอียดยิ่งกว่าเส้นผม จะสิ้นสำหรับเท้าผู้ปฏิเสธด้วยกฎของอัลลอฮ์ ﷻ แล้วจะถลาลงสู่นรกและยืนหยัดอยู่บนมันสำหรับเท้าบรรดามูอ์มินด้วยความกรุณาของอัลลอฮ์ ﷻ แล้วจะนำพวกเขาสู่สวนสวรรค์ (al-Ghazāliy, 1985 : 223)⁴.

¹ คำที่ถูกตัดคือ “قدر نون”

² ดูเพิ่มเติม (al-Fairuz Abadiy, 2009 : 675 ; al-Zabīdiy, n.d. : 19/477 ; 'Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 512 ; al-Zāwiy, 1963 : 354).

³ ดูเพิ่มเติม (al-Hakamiy, 1990 : 2/850).

⁴ ดูเพิ่มเติม (Ibn 'Asākir, 1404 : 305).

3. สะพานที่ถูกทอดเหนือนรกยะอันนัม เป็นสถานที่สิ้น มีความคมยิ่งกว่าดาบคม ละเอียดยิ่งกว่าเส้นผมและร้อนยิ่งกว่าถ่านที่ยังลุกอยู่บนของมันมีตะขอที่จะจับเอาเท้าไปและการข้ามของมันจะตามสภาพจำนวนของอะมัล (Sulaimān bin ‘Abdullāh, 1984 : 71).

อัศศิรอฎ คือ สะพานที่ถูกทอดยาวบนนรกยะอันนัมเพื่อให้มนุษย์ข้ามผ่านไปสู่สวนสวรรค์

การศรัทธาต่อการผ่านศิรอฎเป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺที่วาญิบต่อศรัทธาอย่างแน่วแน่ ดังคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า :

﴿ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَّقْضِيًّا ۖ ثُمَّ تُنَجَّى الَّذِينَ آمَنُوا وَنُدْرُ الْأُظْلَمِينَ فِيهَا حَتِيًّا ﴾

(سورة مريم : آية 71-72)

ความว่า “และไม่มีผู้ใดในหมู่พวกเจ้านอกจากจะเป็นผู้ผ่านเข้าไปในมัน มัน เป็นสิ่งที่กำหนดไว้แน่นอนแล้วสำหรับพระเจ้าของเจ้า แล้วเราจะให้บรรดาผู้ยำเกรงรอดพ้น แล้วเราจะปล่อยให้บรรดาผู้ธรรมคุกเข้าอยู่ในนั้น”

(สุเราะฮ์มัยม : อายะฮ์ ๗๑-๗๒)

ความหมายของอายะฮ์ ﴿ وَإِنْ مِنْكُمْ إِلاَّ وَارِدُهَا ﴾ ตามที่ศนะที่มีน้ำหนักที่สุดหมายถึง การเดินผ่านศิรอฎ (al-Qurtubiy, 1964 : 11/136 ; Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 416) ส่วน ลักษณะของศิรอฎนั้น เป็นสะพานที่ถูกทอดยาวเหนือนรก เป็นสถานที่สิ้น (เดินผ่านไม่สะดว) บนนั้นมีขอกเกี่ยวคล้ายกับหนาม มีความคมยิ่งกว่าดาบ ละเอียดยิ่งกว่าเส้นผม และร้อนยิ่งกว่าถ่านที่กำลังลุก (al-Bukhāriy, 1422 : 7437, 7439 ; Muslim, n.d. : 182, 183).

การเดินผ่านศิรอฎมี ๓ กลุ่ม กลุ่มมูอ์มิน กลุ่มกาฟิร และกลุ่มมุนาฟิก ผู้ที่มีอีมานเท่านั้นที่จะสำเร็จ ส่วนกลุ่มกาฟิรและกลุ่มมุนาฟิกจะไม่ผ่าน

4.10.8 เหาฏ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเหาฏ์ของท่านนะบีมุฮัมมัดว่า¹

"(دان دمكينلاك) واجب فول كيت فرجيا اكن حوض نبى كيت محمد ﷺ دان معنى حوض ايت كولم يغ اداى فد بوم يغدتو كر دان يائت بوم يغ فوته سفره فيرق دان يائت أمفة فرسكى فنجغش سفره لنتغش دان يائت فرجالنن سبولن باوون ساعة هاروم درفد كستورى دان بكيش ورناتيف ۲ مينمن يغددام شركا دان اداله بكيش رساتيف ۲ بوه كايو ددام شركا (دان) كات ستغه ترلبه هاروم باوون درفد كستورى (دان) فوته درفد لبن دان سحق درفد امبون مك اداله بكيش دوا سلوران يغ مماچور درفد سوغى شركا دان

¹ Tuan Mināl, n.d. : 107.

كابو غن تر ليه بايق در فد بنتغ دلاغة مك أداله أى در فد أمس دان فيرق دان بر غسياف مينم
 أكندی تباد دهكا كمدین در فدان سلما ۲ ٥

แปลว่า “ และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อเจ้าผู้ของท่านนะบีของเรามุฮัมมัด ﷺ และความหมายของเจ้าผู้ นั่นคือ บ่อน้ำที่มีอยู่ ณ แผ่นดินที่ถูกเปลี่ยน กล่าวคือ แผ่นดินที่ขาวเหมือนกับเงิน เป็นสีเหลืองความยาวของมันเท่ากับความกว้างของมัน คือระยะการเดินทางหนึ่งเดือน กลิ่นของมันหอมยิ่งกว่าขมดเซียะ และสำหรับมันมีสี ทุกเครื่องดีในสวรรค์และมีสำหรับมันทุกรสชาติผลไม้ในสวรรค์ และมีบางคนกล่าว ว่ากลิ่นของมันหอมยิ่งกว่าขมดเซียะและขาวกว่านมและเย็นกว่าน้ำค้าง สำหรับมัน แล้วมีสองสายน้ำพุ่งออกจากแม่น้ำในสวรรค์และชั้นของมันมากกว่าดวงดาวบน ท้องฟ้าซึ่งมันทำมาจากทองและเงิน และหากผู้ใดดื่มมันแล้วจะไม่กระหายน้ำ หลังจากนั้นตลอดกาล”

การศรัทธาต่อเจ้าผู้ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการ ของอะฮลิซซุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธาอย่างแน่วแน่และมั่นคง

การเข้าใจอัลเจ้าผู้จะต้องเข้าใจความหมายทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อัลเจ้าผู้เชิงภาษา คำว่า “อัลเจ้าผู้” (الحوض) เป็นคำภาษาอาหรับ เป็นคำนาม หมายถึง “อัลญุมอ” (الجمع) แปลว่า การรวม การรวบรวม และได้ใช้คำนี้กับ “มุจตะมะอ อัลมาอ” (مجمع الماء) แปลว่า สถานที่รวบรวมน้ำ อ่างหรือบ่อเก็บน้ำ (Ibrāhīm Mustafā ac al, 1927 : 1/207).

ข. อัลเจ้าผู้เชิงวิชาการ อุละมาอได้ให้ความหมายของอัลเจ้าผู้ดังนี้

1. “อัลเจ้าผู้” (الحوض) หมายถึง อ่างหรือบ่อเก็บน้ำที่ไหลมาจากแม่น้ำอัลเกาะซร์ที่ ใให้กับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ณ สนามของวันกียามะฮ์ (al-‘Uthaimīn, 1995 : 123).

2. อัลเจ้าผู้ คือ บ่อน้ำที่มีอยู่บนแผ่นดินที่ถูกเปลี่ยน กล่าวคือแผ่นดินสีขาวเหมือนกับเงิน (al-Qurtubiy, 1995 : 298) การอธิบายของอิมามอัลกุฎฎิบีย์ข้างต้นไม่ต่างกับการอธิบายของผู้ แต่งที่ผ่านมา อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ ﴾

(سورة إبراهيم : بعض من آية 48)

ความว่า “วันซึ่งแผ่นดินจะถูกเปลี่ยนเป็นอื่นจากแผ่นดินนี้”

(สุเราะฮ์อิบรอฮีม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๔๘)

ในวันอาคิเราะฮ์แผ่นดินถูกเปลี่ยนไปเป็นอื่นจากแผ่นดินโลกนี้ กล่าวคือ แผ่นดินสี ขาวเหมือนกับเงิน (al-Tabariy, 2000 : 17/45)¹ ดังนั้น ทุกสิ่งจะมีขึ้นในวันอาคิเราะฮ์ เช่น อัลเจ้าผู้

¹ ดูความหมายเดียวกัน (Ibn Kathīr, 1999 : 4/520).

ก็จะเกิดขึ้นบนแผ่นดินแห่งนี้

คุณลักษณะของอัลเฮาฏ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงคุณลักษณะบางอย่างของอัลเฮาฏ์ ได้แก่

1. เป็นสีเหลืองมจตุรัส
2. กลิ่นหอมของมันยิ่งกว่าขมดเชียง
3. สีของมันมีทุกสีของเครื่องดีมในสวรรค์
4. รสชาติของมันมีทุกรสชาติของผลไม้ในสวรรค์
5. น้ำของมันขาวกว่าน้ำนม
6. น้ำของมันเย็นกว่าน้ำค้าง
7. มีสองสายน้ำพุ่งออกจากแม่น้ำในสวรรค์
8. ชั้นน้ำของมันมากกว่าดวงดาวบนท้องฟ้าซึ่งทำจากทองและเงิน
9. ผู้ใดที่ดื่มน้ำของมันจะไม่กระหายน้ำหลังจากนั้นตลอดกาล

คุณลักษณะต่างๆ ของอัลเฮาฏ์ปรากฏในอะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997: 6577, 6579 ; Muslim, n.d. : 400, 2292, 2300, 2301, 2304).

การอธิบายคุณลักษณะอัลเฮาฏ์ของผู้แต่งข้างต้นคล้ายกับการอธิบายของอิบนุ อะบี อัลอิซฮ อัลฮะนะฟี (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 228) อัลคุรฎูบียี (al-Qurtubiy, 1995 : 297) และอัลอุษัยมีน (al-'Uthaimīn, 1995 : 124).

ที่ตั้งของอัลเฮาฏ์

อลละมาอ์มีทัศนะที่ต่างต่างกันเกี่ยวกับที่ตั้งของอัลเฮาฏ์ดังนี้

1. อัลเฮาฏ์ตั้งอยู่ที่พื้นดินมะฮัซร์ก่อนอัศศิรอฎ์และอัลมีซานเป็นที่ณะของ อัลคุรฎูบียี (al-Qurtubiy, 1995 : 296) โดยยึดอะดีษอะบู ฮุรอัยเราะฮ์ رضي الله عنه จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((بَيْنَا أَنَا قَائِمٌ إِذَا زُمْرَةٌ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ، فَقَالَ: هَلُمَّ، فَقُلْتُ: أَيْنَ؟ قَالَ: إِلَى النَّارِ))

(أخرجها البخاري ، 1997 ، بعض من حديث 6587)

ความว่า “ในระหว่างที่ฉันยืนอยู่บนบ่อน้ำ (อัลเฮาฏ์) ฉันได้รู้จักกับกลุ่มชนหนึ่ง แล้วได้มีชายคนหนึ่ง (มะลาอิกะฮ์) ออกมาระหว่างฉันกับพวกเขา แล้วกล่าวว่า มานี้เกิด ฉันกล่าวว่า ไปไหน? เขาตอบว่า ไปสู่นรก”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งจากอะดีษ 6587)

อะดีษนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าอัลเฮาฏ์นั้นตั้งอยู่ที่พื้นดินมะฮัซร์ก่อนอัศศิรอฎ์ (al-Qurtubiy, 1995 : 296).

2. อัลเฮาฏ์ตั้งอยู่หลังอัศศิรอฎ์เป็นทัศนะของอัลกอฎีย์อียาฎ์ที่เห็นว่าการตีม่น้ำจากอัลเฮาฏ์นั้นเกิดขึ้นหลังจากการอิสาบและการรอดพ้นจากนรก เช่นเดียวกันอิบนุ ฮะญัวร์ อัลอัสเกาะลานีย์ที่มองว่าอัลเฮาฏ์นั้นอยู่ข้างเคียงสวรรค์ น้ำของมันมาจากแม่น้ำที่อยู่ในสวรรค์ ถ้าหากว่าอัลเฮาฏ์ตั้งอยู่ก่อนอัศศิรอฎ์แน่นอนนรกก็กั้นกลางระหว่างมันกับน้ำที่มาจากแม่น้ำอัลเกาษร์ในสวรรค์ (al-‘Asqalāniy, n.d. : 11/466).

เมื่อพิจารณาสองทัศนะที่ได้กล่าวมา สามารถที่จะอธิบายในลักษณะการประสานระหว่างสองทัศนะคือ มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการตีม่น้ำจากอัลเฮาฏ์ให้กับกลุ่มชนหนึ่งก่อนอัศศิรอฎ์ และให้เกิดการล่าช้ากับอีกกลุ่มชนหนึ่ง จนกว่าพวกเขาได้ชำระบาปต่างๆ ให้สะอาดแล้วผ่านอัศศิรอฎ์เป็นทัศนะของอัซซะฟารีนิย์ (al-Safārīniy, 1982 : 195).

แม้ว่าอุละมาอ์มีความเห็นแตกต่างกันที่เป็นผลมาจากการอิจญ์ติฮาดบนวิชาการของแต่ละท่าน แต่ทุกคนให้การยอมรับ การศรัทธา และยึดมั่นในอัลเฮาฏ์เป็นหลักอะกิดะฮ์อิสลาม

4.11 การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ

หลังจากอธิบายการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ ผู้แต่งได้กล่าวถึง การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ โดยมีรายละเอียดดังนี้
การศรัทธาต่อสิ่งขออิบเป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่ว่าญิบต้องศรัทธา อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿ ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ۝ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ ۝ ﴾

(سورة البقرة : آية 2-3)

ความว่า “คัมภีร์นี้ไม่มีความสงสัยใดๆ ในนั้นเป็นคำแนะนำสำหรับบรรดาผู้ยำเกรงเท่านั้นคือ บรรดาผู้ศรัทธาต่อสิ่งเร้นลับ”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : อายะฮ์ ๒-3)

คำว่า “ขออิบ” เป็นคำภาษาอาหรับมาจากคำว่า “ฮัยบ” (غَيْب) แปลว่า ทุกสิ่งที่ท่านไม่เห็น สิ่งที่อยู่ในดิน และสิ่งเร้นลับ (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/667).

การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ในสิ่งที่มองไม่เห็นที่ถูกสั่งให้ศรัทธากับมัน อาทิเช่น อะรัช กุรสี เกาะลัม เลอาฮ สวรรค์ และนรก (Sa‘ad bin Muhammad, n.d. : 249).

4.11.1 อะรัช

ผู้แต่งได้กล่าวถึงอะรัซว่า¹

"(دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن عرش الرحمن دان يائت جسم يغ امت بسر يغ نور انى لأك علوى كات قيل در فد نور دان كات قيل در فد زبرجد يغ هيحو دان كات قيل در فد ياقوت يغ ميره (برمول) يغزلبه أولى ايت مناهنكن در فد مومتسكن دغن تعيين اكن حقيقتن كارن كتيدائن ادا فغتهوان دغندى"

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่ออะรัซ อรัเราะฮมาน กล่าวคือ มวลสารที่เป็นนุร (รัศมี) สูงใหญ่ ได้มีการกล่าวว่ามีมาจากนุร และได้มีการกล่าวว่ามีมาจากเพชรสีเขียว และได้มีการกล่าวว่ามีมาจากทับทิมสีแดง แต่ที่เหมาะสมที่สุดนั้นคือการไม่เจาะจงกับข้อเท็จจริงของมัน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีความรู้เกี่ยวกับมัน”

การเข้าใจอะรัซจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. อะรัซเชิงภาษา

คำว่า “อะรัซ” มาจากคำภาษาอาหรับของคำว่า “อัลอรัซ” (العَرْشُ) ซึ่งเป็นคำนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า (عَرَشَ يَعْرِشُ عَرْشًا وَعُرُوشًا) อ่านว่า อะเราะชะชะ ยะอูรูซุ อรัซัน วะอูรูซัน

“อัลอรัซ” (العَرْشُ) เชิงภาษา หมายถึง “อัลมุลก” (المَلِكُ) แปลว่า พลัง อำนาจ อิทธิพล และการครองราชย์ “อัสสะรีร์” (السَّرِيرُ) แปลว่า เตี้ยง เก้าอี้ บัลลังก์ “กีวามุ อัลอัมรุ” (قِوَامُ) แปลว่า สนับสนุน กิจการ และ “อัสสะกฟ” (السَّكْفُ) แปลว่า หลังกา (al-Fārābīy, 1987 : 3/1009 ; Zainuddīn al-Rāziy, 1999 : 205 ; al-Fairūz 'Ābādiy, 2005 : 597 ; 'Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/593).

ข. อะรัซเชิงวิชาการ

อุละมาอ์อะฮลิสสุนนะฮ์ได้ให้ความหมายเชิงวิชาการของอะรัซ คือ

1. “อัลอรัซ” (العَرْشُ) หมายถึง บัลลังก์ที่ล้อมรอบโดยสิ่งอื่น (al-Ṭabariy, 2000 : 21/363).

2. “อัลอรัซ” (العَرْشُ) หมายถึง บัลลังก์ ซึ่งเป็นมวลสาร (ญูสม) ที่ยิ่งใหญ่ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างขึ้นมาและสั่งใช้ให้มะลาอิกะฮ์แบกมัน พวกเขาทำการเคารพภักดีต่อพระเจ้าด้วยการให้เกียรติและเฝ้าระวังกับมัน เหมือนกับที่พระองค์ทรงสร้างบัลลังก์บนหน้าแผ่นดินและสั่งให้มนุษย์เฝ้าระวังกับมันและผินหน้าไปยังมันในการละหมาด (al-Baihaqiy, 1991 : 2/272).

3. “อัลอรัซ” (العَرْشُ) หมายถึง บัลลังก์ ซึ่งมีหลายมุมแบกโดยมะลาอิกะฮ์ ซึ่งมันเหมือนกับโดมที่อยู่บนโลกและเป็นหลังคาของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย (Ibn Kathīr, 1988 : 1/12).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 107.

4. “อัลอรัซ” (العَرْشُ) หมายถึง บัลลังก์ที่ใหญ่โตที่ผู้ทรงสูง ผู้ทรงยิ่งใหญ่เอามันเป็นเจ้าของสำหรับพระองค์ในการยกขึ้นมัน การให้ความกว้างขวางมัน การให้ความมั่นคงมัน การเป็นสารัตถะของมันและการแบกมัน และบรรดามะลาอิกะฮ์ที่อ้อมล้อมรอบๆ มัน ความดีของมัน ความงดงามของมันและคุณค่าของมัน แท้จริงแล้วได้รับมาว่ามันมาจากทับทิมสีแดง¹ (al-Dhahabiy, 1999 : 1/247).

นิยามของอูลมะมาอะฮ์ฮิสสุนนะฮ์เป็นนิยามที่มาจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษและอัลอักษารที่พวกเขาศรัทธาว่า ภาระของอัลลอฮ์คือ บัลลังก์ การศรัทธาต่อภาระนี้เป็นหลักการหนึ่งของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้องศรัทธา

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿فَإِن تَوَلَّوْا فَعَلَّ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾
(سورة التوبه: آية 129)

ความว่า “หากพวกเขาผินหลังให้ ก็จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่า อัลลอฮ์นั้นเป็นที่พอเพียงแก่นั่นแล้ว ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์เท่านั้น แต่พระองค์เท่านั้นที่ฉันขอมอบหมาย และพระองค์คือเจ้าของบัลลังก์อันยิ่งใหญ่”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ : อายะฮ์ 129)²

ที่ตั้งของภาระ

ได้มีหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษกล่าวถึงเกี่ยวกับที่ตั้งของภาระหลายที่ด้วยกัน

1. หลักฐานจากอัลกุรอาน เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا﴾
(سورة هود : بعض من آية 7)

¹ มุฮัมมัด เป็น อุษมาน เป็น อะบี ซัยบะฮ์ จากสะลัฟกล่าวว่า แท้จริงอัลอรัซ คือ สิ่งถูกสร้างมาจากทับทิมสีแดง (Ibn Kathīr, 1988 : 1/12 ; al-‘Aainiy, 1999 : 6/24 ; al-Qastalāniy, 1323 : 10/390) .

² ยังมีอายะฮ์ในสุเราะฮ์ต่าง ๆ ที่กล่าวถึงภาระเช่นกันคือ อัลอะอฺรอฟ อายะฮ์ ๕๔, อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ ๑๒๙, ยูनुสาฮ์ อายะฮ์ ๓, ฮูด อายะฮ์ 7, อีรเราะฮ์ อายะฮ์ ๒, อัลอิสรอฮ์ อายะฮ์ ๔๒, ฎอฮา อายะฮ์ ๕, อัลอัมบิยาฮ์ อายะฮ์ ๒๒, อัลมุอฺมินูน อายะฮ์ ๘๖, อัลมุอฺมินูน อายะฮ์ ๑๑๖, อัลฟุรกอน อายะฮ์ ๕๙, อันนัมล อายะฮ์ ๒๖, อัลสัจจะฮ์ อายะฮ์ ๔, อัลซุฆร อายะฮ์ ๗๕, ซอฟิร อายะฮ์ ๗, ซอฟิร อายะฮ์ 15, อัลซุครุฟ อายะฮ์ ๘๒, อัลหะดีด อายะฮ์ ๔, อัตตักวีร อายะฮ์ ๒๐, อัลหากเกาะฮ์ อายะฮ์ ๑๗ และอัลบัจญ์ อายะฮ์ ๑๕ และเรื่องเดียวกันปรากฏในฮะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7426 ; Muslim, n.d. : 2653)

ความว่า “และพระองค์คือ ผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินในระยะ ๖ วัน และบัลลังก์ของพระองค์อยู่เหนือน้ำ เพื่อพระองค์จะทรงทดสอบพวกท่าน ว่า ผู้ใดในหมู่พวกท่านมีการงานที่ดีเยี่ยม”

(สุเราะฮ์ฮุด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 7)

2. หลักฐานจากอัลฮะดีษ เช่น จาก अबดุลลอฮ์ เบน อัมรฺ เบน อัลอาศ กล่าวว่ ฉัน ได้ยินท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่ :

((كَتَبَ اللهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، قَالَ: وَعَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ))

(أخرجهمسلم، د.ت : 2653)

ความว่ : “อัลลอฮ์ได้เขียนกำหนดการณ์ล่วงหน้าของสิ่งที่ถูกสร้างก่อนที่ พระองค์จะทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินเป็นเวลา ๕๐,๐๐๐ ปี แล้ว ท่านกล่าวอีกว่ และอะรัชของพระองค์นั้นอยู่เหนือน้ำ”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2653)¹

อัลกุรอานและอัลฮะดีษข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสถานที่หรือที่ตั้งของอะรัช คือ อยู่เหนือชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และอยู่เหนือสวรรค์ กล่าวคือ มันเป็นสิ่งถูกสร้างที่อยู่เหนือสุดของสิ่งทั้งหลาย

4.11.2 กุรสีย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงกุรสียว่²

"(دان واجب) فول كيت اعتقاد كن كرسى دان يائت جسم در فد ياقوت يغ فوته يغ
 أمت بسر دان فد سات رواية در فد لؤلؤ يغ فوته يغ أمت بسر لأك نورانى تمفتش دهدافن
 عرش دان يغ منغكغ اكندى امفت أورغ ملائكة مك أداله كاكى مريكمت سمفى كفد
 توجه فتلا بوم يغدباوه دغن فرجالنن ليم راتس تاهن دان انتارا ان انتارا ملائكة يغ
 منغكغ عرش ايت توجه فوله حجاب در فد امبون دان توجه فوله حجاب در فد نور يغ تبل
 دان تيف ۲ حجاب در فدان فرجالنن ليم راتس تاهن دان در فد سات حجاب كفد ساتون
 فرجالنن ليما راتس تاهن دان جكلو تباد دمكين ايت نسجاي تر باكر ملائكة يغمنغكغ
 كرسى ايت در فد نور ملائكة يغ منغكغ عرش دان كليهن بسر كرسى اتس توجه فتلا

¹ เรื่องเดียวกันปรากฏในฮะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 7426 ; Muslim, n.d. : 2653).

² Tuan Mināl, n.d. : 107-108.

لاغة سفرة كليهن فادغ اتس حلقه چنچين دان كليهن عرش اتس كرسى سفرة كليهن
 فادغ اتس حلقه چنچين"

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อกุรสีห์ กล่าวคือมวลสารจากทับทิมสี
 ขาวที่ใหญ่โต และจากสายรายงานหนึ่งว่าจากไข่มุกสีขาวยิ่งใหญ่เป็นนุร สถานที่
 ของมันอยู่หน้าอะรัชและมีมะลาอิกะฮ์สี่ท่านที่แบกมันซึ่งเท้าของพวกเขาถึงเจ็ดชั้น
 แผ่นดินด้านล่างเป็นระยะการเดินทางห้าร้อยปีและระหว่างพวกเขาถึงมะลาอิกะฮ์ที่
 แบกอะรัชนั้นมีเจ็ดสิบหิญาบ (ม่าน) จากน้ำค้าง และเจ็ดสิบหิญาบจากนุรอย่างหนา
 และทุก ๆ หิญาบจากนั้นเป็นระยะการเดินทางห้าร้อยปี และจากหนึ่งหิญาบไปยังอีก
 หนึ่งหิญาบเป็นระยะการเดินทางห้าร้อยปี และหากไม่เป็นเช่นนั้นแน่นอน
 มะลาอิกะฮ์ที่แบกกุรสีนั้นจะไหม้จากนุรของมะลาอิกะฮ์ที่แบกอะรัช และความ
 ใหญ่โตของกุรสีเหนือกว่าเจ็ดชั้นฟ้าเหมือนกับความใหญ่ของสนามเหนือกว่าวง
 และความใหญ่ของอะรัชเหนือกว่ากุรสีเหมือนกับความใหญ่ของสนามเหนือกว่าวง
 แวน”

การเข้าใจกุรสีห์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. กุรสีห์เชิงภาษา

คำว่า “กุรสีห์” (كُرْسِيّ) คือ คำภาษาอาหรับเป็นคำนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า
 (كَرَسَ يَكْرِسُ كَرْسًا) อ่านว่า กะริสะ ยักริสฺ กะเราะสะัน “อัลกุรสีห์” (الكُرْسِيّ) หมายถึง “อัสสะรีร์”
 (السَّرِيرُ) แปลว่า เตี้ย “อัลฮัรซ” (العَرْشُ) แปลว่า บัลลังก์ “มักอัด มิน อัลเคาะซิบ” (مَقْعَدٌ مِنْ
 الْحَشَبِ) แปลว่า เก้าอี้ที่มาจากไม้ (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 2/783).

ข. กุรสีห์เชิงวิชาการ

“อัลกุรสีห์” (الكُرْسِيّ) เชิงวิชาการ หมายถึง มวลสาร (ญูสม) ที่ใหญ่โตถูกสร้างขึ้น
 อยู่เบื้องหน้าอะรัชแต่จะรัชจะใหญ่กว่า มันคือที่วางพระบาทสำหรับพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ (Ibn Abī
 Zamanin, 1415 : 96 ; al-Qurtubiy, 1964 : 3/278 ; al-Baihaqiy, 1993 : 2/196 ; Ibn Kathīr, 1987
 : 1/317-318 ; al-Dhahabiy, 2003 : 1/351).

การศรัทธาต่อกุรสีห์เป็นหลักการหนึ่งของอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต้อง
 ศรัทธา

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึง อัลกุรสีห์ของพระองค์ ในอัลกุรอาน ๑ ที่เท่านั้น คือ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾

(سورة البقرة : آية 255)

ความว่า: “อัลลอฮ์นั้นคือ ไม่มีผู้ที่ถูกระงับการใดๆ ที่เที่ยงแท้ นอกจากพระองค์เท่านั้น ผู้ทรงมีชีวิต ผู้ทรงบริหารกิจการทั้งหลายโดยการวงนอบ และการนอนหลับใดๆ จะไม่เอาพระองค์ สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าและสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินนั้นเป็นของพระองค์ ใครเล่าคือผู้ที่ขอความช่วยเหลือให้แก่ผู้อื่น ณ ที่พระองค์ได้ นอกจากด้วยอนุมัติของพระองค์เท่านั้น พระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่เบื้องหน้าของพวกเขาและสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของพวกเขา และพวกเขาจะไม่ล้ามสิ่งใดจากความรู้ของพระองค์ไว้ได้ นอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์เท่านั้น แก้อ้อของพระองค์นั้นกว้างขวางทั่วชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และการรักษามันทั้งสองก็ไม่เป็นภาระหนักแก่พระองค์ และพระองค์นั้นคือผู้ทรงสูงส่ง ผู้ทรงยิ่งใหญ่”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : อายะฮ์ 255)

คำบ่งชี้ในอายะฮ์นี้ คือ คำว่า “ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ” อิบน์ อับบาสกล่าวว่าเป็น ((...مَوْضِعُ الْقَدَمَيْنِ...)) ความว่า “อัลกุรซี คือ สถานที่วางพระบาททั้งสอง...” (Ibn Kathīr, 1987 : 1/317).

หลักฐานจากอัลฮะดีษ

จากอะบี ซัรร์¹ อัลฆิฟารี² จากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِي الْكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ بِلَرْضٍ فَلَاةٍ، وَفَضْلُ الْعَرْشِ عَلَى الْكُرْسِيِّ كَفَضْلِ تِلْكَ الْفَلَاةِ عَلَى تِلْكَ الْحَلْقَةِ))

(أخرجها البيهقي، 1993 : 861)

ความว่า “ไม่มี การเทียบชั้นฟ้าทั้งเจ็ดกับอัลกุรซี้นอกจากเหมือนกับวงกลมที่ถูกโยนลงบนพื้นทะเลทราย และความเล็กลงของอัลอรัซเทียบเท่ากับอัลกุรซี้นั้นเหมือนกับความเล็กลงของพื้นทะเลทรายกับวงกลม”

(บันทึกโดย al-Baihaqiy, 1993 : 861)²

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อะบู ซัรร์ อัลฆิฟารี ญนดับ เป็น ญนาตะฮ์ เป็น สุฟยาน เป็น อุบัยด เป็นเศาะฮาบะฮ์ท่านหนึ่ง เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๓๒ (al-Dhahabiy, 1985 : 2/46 ; al-Zirikliy, 2002 : 2/140).

² อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮีฮ (al-Albāniy, 1995 : 109).

อะดีซข้างตนเป็นหลักฐานหนึ่งที่มายืนยันถึงความถูกต้องของการศรัทธาต่อ
 กุรซีย์อันเป็นหลักการหนึ่งของอะฮลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต่องศรัทธา

4.11.3 เกาะลัม (ปากกา)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกาะลัม (ปากกา) ว่า¹

"(دن دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن قلم يائت جسم يغ أمة بسر يغ نورانى يغتله
 منجد يكدى أوله الله تعالى دان مپوره أى اكدى دغن مپوره برغيغ تله ادا أى دان برغيغ
 لأك اكن داداكن اكدى هغك هارى قيامه كات ستغه علماء فنجغ قلم ايت ليم راتس
 تاهن فرجالنن دان ليرن دمكين جوا (دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن بيراف
 ملائكة يغدو كيلكن دغن مپوره برمومل مريكتت تيك بهاكى يغفر تما يغ مپورتكن اتس
 سكل عمل همباث ددا لم دنيا دان يغكدوا يغ مپوره درفد لوح محفوظ اكن برغيغ ددا لم
 صحف ملائكة يغدو كيلكن دغن تصرف فد عالم فد تيف ۲ تاهن دان يغكتيك يغ مپوره
 فد صحف ملائكة اكن كتاب يغدهنتر كن دباوه عرش"

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต่องศรัทธาต่อเกาะลัม กล่าวคือมวลสารที่ยิ่งใหญ่
 ที่เป็นนุรซึ่งสร้างมันโดยอัลลอฮ์ตะอาลาและพระองค์ทรงสั่งมันให้เขียนในสิ่งที่มีอยู่
 และสิ่งที่จะมีขึ้นข้างหน้าจนกระทั่งวันกียามะฮ์ มีบางอะลอะหมากกล่าวว่าความยาวของ
 เกาะลัมนั้นทำร้อยปีของระยะเวลาการเดินทางและความกว้างของมันก็เช่นเดียวกัน และ
 วาญิบกับเราเช่นเดียวกันต่องศรัทธาว่ามีบรรดามะลาอิกะฮ์ที่ถูกมอบหมายให้เขียน
 พวกเขาเหล่านั้นมีสามส่วน ส่วนที่หนึ่งผู้ที่เขียนเกี่ยวกับการงานต่าง ๆ ของบ่าวบนโลก
 ส่วนที่สองผู้ที่เขียนจากเลาฮ มะฮฟูซ (แผ่นจารึก) เกี่ยวกับสิ่งที่มีในหนังสือของ
 มะลาอิกะฮ์ที่ถูกมอบหมายให้ดำเนินงานบนโลกในทุกๆ ปีและส่วนที่สามผู้ที่เขียนใน
 หนังสือของมะลาอิกะฮ์ที่ถูกส่งไปที่ไดอะรัซ”

การเข้าใจเกาะลัมจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. เกาะลัม (ปากกา) เชิงภาษา

คำว่า “เกาะลัม” (قَلَمٌ) คือ คำภาษาอาหรับเป็นคำนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า
 (قَلَمٌ يَقْلِمُ قَلَمًا) อ่านว่า เกาะละมะ ยักลิมุ กัลมัน “อัลเกาะลัม” (الْقَلَمُ) หมายถึง ปากกา กรรไกรตัด
 ผมหรือเล็บ และลูกศรที่ใช้คัดเลือกในการพนันหรือจับสลาก พหูพจน์ของมันคือ อัลอักลาม (الْقَلَامُ)
 และ “อัลกิลาม” (الْقِلَامُ) (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 2/757; (‘Ahmad Mukhtār, 2008 :
 3/1854).

¹ Tuan Mināl, n.d.: 108.

ข. เกาะลัมเชิงวิชาการ

“อัลเกาะลัม” (الْقَلَمُ) เชิงวิชาการ หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮ์สร้างขึ้นและใช้กับมัน เขียนกำหนดการณ์ล่วงหน้าต่าง ๆ ในเลอาฮหรือแผ่นจารึก (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiyy, 1984 : 264). การศรัทธาต่ออัลเกาะลัมเป็นหลักการหนึ่งของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺที่วาญิบ ต้องศรัทธากับมัน

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงคำว่า “อัลเกาะลัม” (الْقَلَمُ) ในอัลกุรอาน ๒ ที่ด้วยกัน คือ

1. อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴾

(سورة القلم : آية 1)

ความว่า : “นูน ขอสาบานด้วยปากกาและสิ่งที่พวกเขาขีดเขียน”

(สุเราะฮ์อัลเกาะลัม : อายะฮ์ ๑)

คำบ่งชี้ในอายะฮ์นี้คือ คำว่า ﴿ وَالْقَلَمِ ﴾ อิบน์ อับบาส ได้อธิบายว่า นี่คื คำสาบาน ด้วยอัลเกาะลัมที่อัลลอฮ์ทรงสร้างมัน แล้วสั่งมันให้เขียนสิ่งเป็นอยู่ทั้งหมดจนถึงวันกิยามะฮ์ (al-Ṭabariyy, 2000 : 23/526 ; al-Qurtubiy, 1964 : 18/225).

2. อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ أقرأ وربك الأكرم ﴿٢﴾ الذي علم بالقلم ﴾

(سورة العلق : آية 3-4)

ความว่า “จงอ่านเถิด และพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา”

(สุเราะฮ์อัลอะลัก : อายะฮ์ ๓-๔)

คำบ่งชี้ในอายะฮ์นี้คือ คำว่า ﴿ الذي علم بالقلم ﴾ หมายถึง (الخط والكتابة) แปลว่า การ วาดและการเขียน กล่าวคือ อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงสอนมนุษย์การใช้ปากกาในการวาดและการเขียน (al-Ṭabariyy, 2000 : 24/519 ; al-Baghawiy, 1420 : 5/281 ; al-Qurtubiy, 1964 : 20/120).

หลักฐานจากอัลฮะดีษ

จากอุบาตะฮ์¹ เบน อัศศอมิต ﷺ กล่าวว่าฉันได้ยินท่านเราะฮ์สุลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللَّهُ الْقَلَمَ، فَعَالَ لَهُ: اكْتُبْ قَالَ: رَبِّ وَمَاذَا أَكْتُبُ؟ قَالَ:

اَكْتُبْ مَعَادِيرَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ))

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อุบาตะฮ์ เบน อัศศอมิต เบน ก้อยส เบน อัศรอม เบน ฟิฮร อัลอันศอริยฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๓๔(al-Dhahabiyy, 1985 : 2/5 ; al-Zirikliyy, 2002 : 3/258).

(أخرج هابو داود، د.ت. : 4700 والترمذي ، د.ت. : 2155)

ความว่า “แท้จริงสิ่งแรกที่อัลลอฮ์ทรงสร้างคือ อัลเกาะลัม แล้วพระองค์ทรงตรัสกับมันว่า จงเขียน มันกล่าวว่า โอ้ พระเจ้า และฉันจะเขียนอะไร? พระองค์ทรงตรัสว่า จงเขียนกำหนดการณ์ล่วงหน้าของทุกสิ่ง จนกว่าเกิดวันกิยามะฮ์”

(บันทึกโดย Abū Dawūd, n.d.: 4700 ; al-Tirmidhiy, n.d. : 2155)¹

อะดีษข้างตนเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงความถูกต้องของการศรัทธาต่ออัลเกาะลัมอันเป็นหลักการหนึ่งของอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต่อศรัทธา

ประเภทของอัลเกาะลัม (ปากกา)

อุละมาอ์ได้แบ่งประเภทของอัลเกาะลัมออกเป็น ๔ ประเภทด้วยกันคือ

1. อัลเกาะลัมที่ใช้เขียนกำหนดการณ์ล่วงหน้าของสิ่งที่ถูกสร้างทั้งหลาย (คืออัลเกาะลัมที่ใช้เขียนกับอัลเลฮฺ อัลมะฮฟูฟ) (คือ
2. อัลเกาะลัมที่ใช้กับมันเขียนเกี่ยวกับมนุษย์ทั้งหมดที่ถูกสร้างขึ้นมา
3. อัลเกาะลัมที่ใช้โดยมะลาอิกะฮ์ ในขณะที่ถูกส่งไปยังทารกในครรภ์มารดา (กล่าวคือ ๔ ประโยคคือ ๑. รุสกีของเขา ๒. อายุขัยของเขา ๓. การงานของเขา ๔. ผู้ที่ทุกข์ระทมหรือผู้มีความสุข)
4. อัลเกาะลัมที่ใช้เขียนเกี่ยวกับบ่าวที่บรรลุดุสตาสนภาวะซึ่งอยู่กับมะลาอิกะฮ์ผู้บันทึก (อัลกิรอม อัลกาตีปีน) (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiyy, 1984 : 266-267).

4.11.4 เลอาฮ (แผ่นจารึก)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเลอาฮ (แผ่นจารึก) ว่า²

"(دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن لوح تر سبت ددا لم ستغه آثار بهوسن بك الله تعالى ايت لوح سيلهن در فد ياقوت³ يغ ميره دان سبله يغلاين در فد زمرد⁴ يغ هيحو قلمن در فد نور اداله تر سورة ددالمث هندق برى رزق دان ادا فداث مهيدفكن دان مماتيكن دان ادا فداث مميسر كن دان مهناكن دان ادا فداث يغ هندق دكر جاكن بارغيغ د كهنداقن فد تيف ۲ هاري دان ما لم"

¹ อัลอัลบานีย์กล่าวว่า อะดีษนี้เป็นอะดีษเศาะฮี้ฮ (al-Albāniy, 2010 : 7/919).

² Tuan Mināl, n.d. : 108.

³ “ ياقوت ” เป็นคำภาษาอาหรับ อ่านว่า ยาถูกต แปลว่า ทับทิม

⁴ “ زمرد ” เป็นคำภาษาอาหรับ อ่านว่า ชุมรุรุด แปลว่า มรกต

แปลว่า “ และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อเลอาฮมีการกล่าวในบางอาซารว่า แท้จริงสำหรับอัลลอฮ์ ตะอาลานั้นมีเลอาฮ ข้างหนึ่งของมันมาจากทับทิมสีแดงและอีกข้างหนึ่งมาจากมรกตสีเขียว ปากกาของมันมาจากนूरซึ่งเขียนในนั้นสิ่งที่ต้องการให้ รุสกีและมีในนั้นการให้ชีวิตและการให้ตาย มีในนั้นการให้เกียรติและการดูถูก และมีในนั้นสิ่งที่ต้องการกระทำกับมันในแต่ละวันและแต่ละคืน”

การเข้าใจเลอาฮจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. เลอาฮ (แผ่นจารึก) เชิงภาษา

คำว่า “เลอาฮ” (لَوْحٌ) คือ คำภาษาอาหรับเป็นคำนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า (لَوَّحٌ) อ่านว่า ลอะฮะ ยะลูลูฮฺ เลอาฮัน “อัลเลอาฮ” (اللُّوْحُ) หมายถึง แผ่นจารึก แผ่นกระดาน สำหรับเขียน พหูพจน์ของมันคือ อัลอิลลาฮ (اللُّوْحُ) และ “อัลอะลาฮีฮ” (الألوْهُ) (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 2/845 ; al-Zāwiy, 1963 : 561).

ข. เลอาฮเชิงวิชาการ

“อัลเลอาฮ” (اللُّوْحُ) เชิงวิชาการ หมายถึง สิ่งที่อัลลอฮ์ทรงเขียนกำหนดการณ์ล่วงหน้าของสิ่งถูกสร้างทั้งหลายในนั้น (Ibn Abī al-Izz al-Hanafiy, 1984 : 263).

การศรัทธาต่ออัลเลอาฮเป็นหลักการหนึ่งของอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบ ต้องศรัทธากับมันเช่นกัน

คำว่า “เลอาฮ” ถูกบัญญัติในอัลกุรอานด้วยศัพท์หลายคำ ล้วนมีความหมายเดียวกัน คือ เลอาฮุน มะฮฟูซ¹, กิตาบ², อิมามุน มุปีน³, อุมมุลกิตาบ⁴, อัซซุบูร⁵ และกิตาบุน ฮะฟีซ⁶

¹ คุดุเราะฮ์อัลบรูจญ์ อายะฮ์ ๒๒ ท่านอัลกุฎฎีย์ ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ ﴾ หมายถึง (مَكْتُوبٌ فِي لَوْحٍ) แปลว่า ถูกบันทึกไว้ในแผ่นจารึก (al-Qurtubiy, 1964 : 19/298).

² คุดุเราะฮ์อัลอะฮดีด อายะฮ์ 22 ท่านอัลบะฆะฮะวีและอัลกุฎฎีย์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ فِي كِتَابٍ ﴾ หมายถึง (فِي اللُّوْحِ الْمَحْفُوظِ) แปลว่า ในแผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ (al-Baghawiy, 1420: 5/32 ; al-Qurtubiy, 1964: 19/257) .

³ คุดุเราะฮ์ยาซีน อายะฮ์ 12 ท่านอัลบะฆะฮะวี อัลกุฎฎีย์และอิบญะซีร์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ﴾ หมายถึง (فِي اللُّوْحِ الْمَحْفُوظِ) แปลว่า ในแผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ (al-Baghawiy, 1420: 4/8 ; al-Qurtubiy, 1964: 13/15 ; Ibn Kathīr, 1999 : 6/568) .

⁴ คุดุเราะฮ์อัลอะฮดีด อายะฮ์ 39 ท่านอัลบะฆะฮะวีได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ ﴾ หมายถึง (فِي اللُّوْحِ الْمَحْفُوظِ) แปลว่า แผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ (al-Baghawiy, 1420 : 3/27).

⁵ คุดุเราะฮ์อัลอะฮดีด อายะฮ์ 52 ท่านอัลบะฆะฮะวีและอัลกุฎฎีย์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ فِي الزُّبُرِ ﴾ หมายถึง (فِي اللُّوْحِ الْمَحْفُوظِ) แปลว่า ในแผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ (al-Baghawiy, 1420: 4/330 ; al-Qurtubiy, 1964: 17/149).

⁶ คุดุเราะฮ์ก็อฟ อายะฮ์ 4 ท่านอัลบะฆะฮะวีและอัลกุฎฎีย์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ﴾ หมายถึง

(فِي اللُّوْحِ الْمَحْفُوظِ) แปลว่า แผ่นจารึกที่ถูกเก็บรักษาไว้ (al-Baghawiy,1420: 4/270 ; al-Qurtubiy, 1964: 4/17) และเรื่องเดียวได้

4.11.5 สวรรค์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสวรรค์ว่า¹

"(دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن اكن شركا يائت نكرى نعمة يغدسد باكن بك همباث يغد كاسهى يائت سكل يغ صالحين دان أداله ددالمث برباكى ٢ نعمتن برغيغ تباد فرنه دليهت أوله متا دان تباد فرنه ددغر أوله تليغا دان تباد فرنه دلنتس أوله هات دان تمفتش ايت داتس توجه فتلا لاغثة يغداتس دباوه عرش دجد يكن الله تعالى شركا ايت دهلو درفد نار كا مك كدوا ٢ ايت دجد يكن فد هاري جمعة سفرة دجد يكن رحمتن دهلو درفد غضبث مك اداله شركا دان نار كا ايت سو ده موجود فد ماس سكار غ مك أداله شركا ايت دو لافن يغبر همفران (برمول) يغتزلبه أفضلن دان يغفر تغاهنن فردوس دجد يكندى درفد أمس دان يائت يغتزلبه تغكى دان برمولى جيران ايت تباد برنفى ٢ اكن تغكى دان دأتسن عرش دان درفدان ترفنجر ٢ سكل سوغى شركا دان مغير يغى أكندى فد أفضلن جنة عدن يائت دجد يكن درفد قصب شركا كمدين جنة الخلد أداى درفد مرجان كمدين جنة النعيم درفد فيرق كمدين جنة دار السلام درفد ياقوت يغ ميره كمدين جنة الماوى درفد زبرجد يغ هيجو كمدين جنة الجلال درفد لؤلؤ يغ فوته كمدين جنة المقام والقرار درفد كستورى يغ ساعة هاروم"

แปลว่า “ และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาต่อสวรรค์ กล่าวคือเมืองแห่งความโปรดปราน(นิอมัต)ที่ได้เตรียมไว้สำหรับป่าวที่รักของพระองค์คือบรรดาคนศอลิส และในนั้นมีนิอมัตต่าง ๆ ที่ไม่เคยเห็นกับตาและไม่เคยฟังกับหูและไม่เคยนึกในใจ และสถานที่ของม้านั้นอยู่เหนือฟากฟ้าทั้งเจ็ดภายใต้เอระษ อัลลอฮ์ได้สร้างสวรรค์ก่อนนรก ทั้งสองนั้นถูกสร้างขึ้นในวันศุกร์เหมือนกับการเกิดเราะฮ์มัดของพระองค์ ก่อนการโอรธของพระองค์ ปัจจุบันสวรรค์และนรกมีอยู่แล้ว สวรรค์นั้นมีแปดชั้นอยู่ใกล้เคียงกัน ที่ประเสริฐที่สุดและอยู่ตรงกลางของมันคือ ฟิรเดาส ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากทองและสูงที่สุด และข้างเคียงกับมันนั้นไม่สามารถปฏิเสธความสูงของมันได้และด้านบนของมันเป็นเอระษ และจากมันได้เกิดสายแม่น้ำต่าง ๆ ในสวรรค์ และที่ประเสริฐรองลงมาจากมันคือ สวรรค์อัดน ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากต้นอ้อยสวรรค์ หลังจากนั้นคือ สวรรค์อัลคุด ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากไข่มุกเล็ก ๆ หลังจากนั้นคือ

ปรากฏในอะเศษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1412 : 7418) อัลฮัสเกาะลانىได้อธิบาย คำว่า ((وَكُنْبَ فِي الدُّكْرِ كُلِّ شَيْءٍ)) หมายถึง (قَدَّرَ فِي اللُّوحِ الْمُحْفُوظِ كُلِّ شَيْءٍ) แปลว่า ทรงกำหนดทุกสิ่งในเลอาษ มะฮฟูฟุซ (al-‘Asqalāniy, 1379 : 6/290)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 108-109.

สวรรค์อันนะอีม ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากเงิน หลังจากนั้นคือ สวรรค์दारुสลาม ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากทับทิมสีแดง หลังจากนั้นคือ สวรรค์อัลมะวะวา ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากเพชรสีเขียว หลังจากนั้นคือ สวรรค์อัลญะลาล ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากไข่มุกสีขาว หลังจากนั้นคือ สวรรค์ อัลมะกะอม วัลเกาะรอร ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาจากขมดเชียงที่หอมที่สุด”

การเข้าใจสวรรค์จะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. สวรรค์เชิงภาษา

คำว่า “สวรรค์” ในภาษาไทยตรงกับคำว่า “อัลญันนะฮ์” (الْجَنَّةُ) ในภาษาอาหรับ เป็นคำนามซึ่งแปลว่า สวน สวรรค์ พหูพจน์ของมันคือ “อัลญันนาต” (الْجَنَّاتُ) และ “อัลญันนาน” (الْجَنَّاتُ) (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/141).

ข. สวรรค์เชิงวิชาการ

“สวรรค์” (อัลญันนะฮ์) เชิงวิชาการ หมายถึง ดินแดนแห่งความสุขที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงจัดเตรียมไว้แก่บรรดาผู้ศรัทธาที่ปฏิบัติตามพระองค์และเราะฮ์สูลของพระองค์ในวันอาคิเราะฮ์ (‘Abd al-‘Azīz bin Muhammad, 1422 : 29 ; al-Ghāfilīy, 1998 : 735).

การศรัทธาต่อสวรรค์เป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต่อศรัทธากับมันเช่นกัน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึง “สวรรค์” (อัลญันนะฮ์) ในอัลกุรอานหลายอายะฮ์ด้วยกัน อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُوتٍ ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ ﴿٥٣﴾ مُتَقَابِلِينَ ﴿٥٤﴾ كَذَلِكَ وَرَوَّجْتُهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٥﴾ يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ﴿٥٦﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ وَوَقَّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٧﴾ فَضَلَّامِنَ رَبِّكَ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾

(سورة الاحقان : آية 51-57)

ความว่า “แท้จริง บรรดาผู้ยำเกรงจะอยู่ในสถานที่อันสงบ ปลอดภัย ท่ามกลางสวนสวรรค์หลากหลายและน้ำพุหลายแห่ง พวกเขาจะสวมอาภรณ์ทำด้วยผ้าไหมละเอียดและผ้าไหมหยาบหันหน้าเข้าหากัน เช่นนั้นแหละและเราจะให้พวกเขามีคู่ครองเป็นหญิงสาววัยรุ่นที่มีดวงตาสวยงาม พวกเขาจะเรียกเอาผลไม้ทุกชนิดที่อยู่ในสวนสวรรค์นั้นอย่างปลอดภัย ใน

สวนสวรรค์นั้นพวกเขาจะไม่ได้ลิ้มรสความตาย นอกจากความตายครั้งแรก (ในโลกดุนยา) และพระองค์จะทรงคุ้มครองพวกเขาให้พ้นจากการลงโทษ แห่งไฟนรก เป็นความโปรดปรานจากพระเจ้าของเจ้านั้นคือ ความสำเร็จอันใหญ่หลวง”

(สุเราะฮ์อัตตุคคอน : อายะฮ์ 51-57)¹

ชื่อของสวนสวรรค์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงสวนสวรรค์ ๘ ชื่อ ได้แก่ ญันนะฮ์ อัลฟิรเดาส², ญันนะฮ์ อัดน³, ญันนะฮ์ อัลคุด⁴, ญันนะฮ์ อัลนะอิม⁵, ญันนะฮ์ ดารุสสะลาม⁶, ญันนะฮ์ อัลมะวา⁷, ญันนะฮ์ อัลญะลา⁸ และญันนะฮ์ อัลมะกอม วัลเกาะรอร⁹

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงชื่อสวนสวรรค์ในอัลกุรอานหลายชื่อด้วยกัน แต่จะขอกกล่าวชื่อ สวนสวรรค์ที่ยังไม่ได้กล่าวมาข้างต้น อาทิ เช่น อัลมะกอม อัลอะมีน¹⁰, อรัเราะวะญะฮ์¹¹, ดารุลมุตตะกิน¹², ดารุล มุกอมะฮ์¹, อัลญันนะฮ์², อัลฮุสนา³, อัลฆุรฟะฮ์⁴ และอิตดารุล อาคีเราะฮ์⁵

¹ อายะฮ์เรื่องเดียวกันปรากฏในสุเราะฮ์มุฮัมมัด อายะฮ์ ๑๕ และสุเราะฮ์อัลฮิจร อายะฮ์ 45-48 และยังมีปรากฏในอะดีษ (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 3277, 7423 ; Muslim, n.d. : 234, 1079)

² คุสูเราะฮ์อัลกะฮฟ อายะฮ์ 107 ท่านอัลบะฆะวะวีได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿الْجَنَّةِ﴾ หมายถึง (الجنة) แปลว่า สวนสวรรค์ (الْجَنَّةِ الَّذِي فِيهِ الْأَعْنَابُ) แปลว่า สวนที่มีองุ่นในนั้น (al-Baghawiy, 1997 : 5/211 ; al-Suyūtiy, n.d.: 5/468).

³ คุสูเราะฮ์ศอด อายะฮ์ 49-50 ท่านอัญญาบะรียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿جَنَّاتٍ﴾ หมายถึง (بَسَائِطٍ إِفَامَةٍ) แปลว่า สวนแห่งการอยู่อาศัย (الْجَنَّةِ فِي الرُّسُودِ) แปลว่า พระราชวังในสวนสวรรค์ (al-Tabariy, 2000 : 21/220-221).

⁴ คุสูเราะฮ์อัลฟุรคอน อายะฮ์ 15 ท่านอัญญาบะรียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿جَنَّاتٍ﴾ หมายถึง (بُسْتَانٍ) แปลว่า สวนแห่งการอยู่ตลอดไป (al-Tabariy, 2000 : 19/246) .

⁵ คุสูเราะฮ์ลุกมาน อายะฮ์ 8 ท่านอัญญาบะรียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿جَنَّاتٍ النَّعِيمِ﴾ หมายถึง (بَسَائِطِ النَّعِيمِ) แปลว่า สวนแห่งความโปรดปราน (al-Tabariy, 2000 : 20/132).

⁶ คุสูเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 127 ท่านอัลบะฆะวะวีได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿دَارُ السَّلَامِ﴾ หมายถึง (الجنة) แปลว่า สวนสวรรค์ (al-Baghawiy, 1997 : 6/307) .

⁷ คุสูเราะฮ์อัลสัจญะฮ์ อายะฮ์ 19 ท่านอัญญาบะรียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿جَنَّاتٍ الْمَأْوَى﴾ หมายถึง (بَسَائِطِ الْمَسَاكِينِ) แปลว่า สวนแห่งการพำนัก (al-Tabariy, 2000 : 20/188).

⁸ ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน

⁹ ผู้วิจัยยังไม่พบหลักฐาน

¹⁰ คุสูเราะฮ์อัตตุคคอน อายะฮ์ 51 ท่านอิบนุ กะษีรได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿فِي مَقَارِ أَيْمِينَ﴾ หมายถึง (الجنة) แปลว่า สวนสวรรค์ (Ibn Kathīr, 1999 : 7/261)

¹¹ คุสูเราะฮ์อัลรูม อายะฮ์ 15 ท่านอัสสุฎฎียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿فِي رَوْضَةٍ﴾ หมายถึง (بَسَائِطِ الْجَنَّةِ) แปลว่า สวนแห่งสวนสวรรค์ (al-Suyūtiy, n.d. : 6/486).

¹² คุสูเราะฮ์อันนะฮล อายะฮ์ 30 ท่านอัลบะฆะวะวีได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿دَارُ الْمُتَّقِينَ﴾ หมายถึง (الجنة) แปลว่า สวนสวรรค์ (al-Baghawiy, 1997 : 5/17).

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับสวรรค์ข้างต้นต่างกับการอธิบายของอิมามอัซสะยูฎีย์ ที่อธิบายว่าสวรรค์นั้นมี ๗ แห่งคือ ญันนะฮ์ อัลฟิเรตาส, ญันนะฮ์ อัลมะวะ, ญันนะฮ์ อัลคุด, ญันนะฮ์ อัลนะอีม, ญันนะฮ์ อัดน, ญันนะฮ์ ดารุสสะลาม และญันนะฮ์ ดารุละกิน และสำหรับสวรรค์นั้นมี ๘ ประตู (al-Suyūtiy, 1993 : 53)

สวรรค์นั้นมี ๘ ประตู

จากอุบาต๊ะฮ์ เป็น อัศศอมิด ﷺ เล่าว่า ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللَّهِ، وَابْنُ أُمَّتِهِ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَأَنَّ النَّارَ حَقٌّ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ الشَّمَانِيَّةِ شَاءَ))
(أخرجها البخاري ، 1997 : 3435 ومسلم ، د.ت. : 28)

ความว่า “ผู้ใดได้กล่าวว่า ฉันขอปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์ผู้ทรงเอกะ ไม่มีภาคีใดๆ สำหรับพระองค์ และแท้จริงมุฮัมมัดนั้นคือบ่าวและเราะฮ์สูลของพระองค์ และแท้จริงอิซาคือบ่าวของอัลลอฮ์และเป็นบุตรของมารดาของเขา และกะลิมะฮ์ (ประโยค) ของพระองค์ได้โยนให้กับมัรยัม และวิญญูญานนั้นจากพระองค์ และแท้จริงสวรรค์นั้นมีจริง และแท้จริงนรกนั้นมีจริง อัลลอฮ์จะทรงให้ผู้นั้นเข้าไปในบรรดาประตูสวรรค์ทั้งแปดตามที่ต้องการ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 3435 ; Muslim, n.d. : 28)

ชื่อของประตูสวรรค์ตามที่ปรากฏในอะดิษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ คือ จากอะบีฮุร็อยเราะฮ์ ﷺ กล่าวว่า ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

¹ หุสเราะฮ์ฟาฎิร อายุ 35 ท่านอัญญาชะบะรียะได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ دَارُ الْقَامَةِ ﴾ หมายถึง (الْجَنَّة) แปลว่า สวรรค์ (al-Tabariy, 2000 : 20/474).

² หุสเราะฮ์อันนิสาอ์ อายุ ๑๓ท่านอัญญาชะบะรียะได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ بُدْخَلَةُ جَنَّاتِ ﴾ หมายถึง (الْجَنَّة) แปลว่า สวรรค์ (al-Tabariy, 2000 : 8/70).

³ หุสเราะฮ์อันนิสาอ์ อายุ 95 ท่านอัลบะฆะเวียะและอัซสะยูฎีย์ได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ الْمَسْجِدِ ﴾ หมายถึง (الْجَنَّة) แปลว่า สวรรค์ (al-Baghawiy, 1997 : 2/27 ; al-Suyūtiy, n.d. : 2/643).

⁴ หุสเราะฮ์อัลฟุรกอณ อายุ 75 ท่านอัซสะยูฎีย์ได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ الْفَرْقَةِ ﴾ หมายถึง (الْجَنَّة) แปลว่า สวรรค์ (al-Suyūtiy, n.d. : 6/285).

⁵ หุสเราะฮ์อัลบะฆะเวียะ อายุ 94 ท่านอัลบะฆะเวียะได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ لِمَا لَا يَخْرُجُ ﴾ หมายถึง (الْجَنَّة) แปลว่า สวรรค์ (al-Baghawiy, 1997 : 1/123).

((مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ: يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرِّيَّانِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 1897 ومسلم ، د.ت. : 1027)

ความว่า “ผู้ใดได้ใช้จ่ายสองอย่างในหนทางของอัลลอฮ์ผู้นั้นจะถูกเรียกจากบรรดาประตูสวรรค์ว่า โอ้ บ่าวของอัลลอฮ์นี่คือความดี แล้วผู้ใดเป็นชาวอัศเศาะลาฮ์ (ผู้ขยันละหมาด) ผู้นั้นจะถูกเรียกจากประตูอัศเศาะลาฮ์ และผู้ใดที่เป็นชาวอัลญิฮาด (ผู้ต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์) ผู้นั้นจะถูกเรียกจากประตูอัลญิฮาด และผู้ใดที่เป็นชาวอัศศิยาม (ผู้ชอบถือศีลอด) ผู้นั้นจะถูกเรียกจากประตูอัรรอียาน และผู้ใดที่เป็นชาวอัศเศาะตะเกาะฮ์ (ผู้ชอบบริจาค) ผู้นั้นจะถูกเรียกจากประตูอัศเศาะตะเกาะฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 1897 ; Muslim, n.d. : 1027)

ส่วนประตูที่เหลือจาก ๔ ประตูที่ได้กล่าวในอะดีซข้างต้น อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกัน เนื่องจากไม่มีหลักฐานที่กล่าวถึงอย่างชัดเจน แต่อุละมาอ์ได้อธิบายทัศนะในการตั้งชื่อเหล่านั้นโดยอาศัยตามนัยแห่งสัญญาณต่างๆ เช่น ประตูอัตเตาบะฮ์, ประตูอัลกาซิมีนัลฆัยซวัลอาฟินะ อะนินนาส, ประตูอัรรอฎีน และประตูอัลอัยมาน (al-Nawawiy, 1392 : 7/118) หรือประตูอัลฮัจญ์ ประตูอัลกาซิมีนัลฆัยซ วัลอาฟินะ อะนินนาส ประตูอัลอัยมาน และประตูอัชชะกร (al-‘Asqalāniy, 1379 : 7/28)

4.11.6 นรก

ผู้แต่งได้กล่าวถึงนรกว่า¹

"(دان دمكينلاك) واجب كيت اعتقاد كن نار كا ايت موجود أى سكارغ أين دان تمفتش دباوه بوم يغ كتوجه دان كات قيل دباوه لاوة دان يائت جسم يغ هالس لأك مغاغسكن دان يائت نكرى شكسا بأك همباث يغ كافر دان يغ عاصى درفد أورغ مسلمين مك تياد ادا دالمث ايت ملينكن باكي ۲ عذاب درفد أولر دان كلا دان بوه زقوم دان حميم آر تيئ تمباك هنجر يغ ساعة هاغة دان صديد آر تيئ اير دان نور يغ ساعة بوسق دان كايوئ يغ ميلاكن نار ك ايت توبه مانسى دان باتو دان كايو يغدسمبه أوله كافر درفد برهلا دان لاينث (برمول) سكل لافسن نار كا ايت توجه لافس يغتز كأتس سكال نار ك جهنم دان يائت بأك أورغيغ مؤمن يغدعذاب أتس قدر دو ساث دان جديله اى رنتوه دغن سيب كلوار

¹ Tuan Mināl, n.d. : 111.

مريكت درفداث (دان) يغدباوهن لظى دان يايتمفت يهود كمدين حطمه يايتم بك
 نصارى كمدين سعيبر دان يايتم بك صابئين (برمول) مريكت سات فرقه درفد يهود يغ
 مخالفه اعتقادن بك يهود كمدين سقر دان يايتم بك مجوسى كمدين جحيم دان يايتم بك
 يغ ميمبه برهلا كمدين هاوية دان يايتم بك منافقين"

แปลว่า “และวาญิบกับเราเช่นกันต้องศรัทธาว่าปัจจุบันนี้นรกมีอยู่แล้วและสถานที่
 ของมันอยู่ใต้แผ่นดินชั้นเจ็ด และได้มีการกล่าวว่ายู่ใต้ทะเล คือ มวลสาร (ญีสม) ที่
 เล็กอีกทั้งเผาไหม้และมันคือสถานที่แห่งการทรมานสำหรับบ่าวของพระองค์ผู้ปฏิเสธ
 ศรัทธาและผู้ฝ่าฝืนจากบรรดามุสลิม ในนั้นไม่มีสิ่งใดนอกจากการทรมานต่าง ๆ จาก
 ภูเขาและแมงป่องและผลไม้ชุกชุมและหมีมีแปลว่าทองแดงเหลืองที่ร้องจัดและเศาะตีด
 แปลว่าน้ำหนองที่เหม็นสุด และเชื้อเพลิงที่เผาไหม้นรคนั้นคือร่างของมนุษย์และหิน
 และไม้ที่ถูกบูชาโดยคนกาฬิรจากเจ็ดและอื่น ๆ นรคนั้นมีเจ็ดชั้น นรกที่อยู่เหนือสุด
 คือนรกญะฮันนัม กล่าวคือสำหรับคนมูอ์มินผู้ซึ่งจะได้รับการทรมานเท่ากับจำนวน
 บาปของเขา และมันจะเกิดพังขึ้นด้วยสาเหตุการออกของพวกเขาจากมัน และนรกที่
 ล่างจากนั้นคือละฮูบ กล่าวคือสำหรับยะฮูด (คนยิว) หลังจากนั้นคือ สะฎาะมะฮ์
 กล่าวคือสำหรับนะศอรอ (คนคริสต์เตียน) หลังจากนั้นคือสะฮ์อิ์ กล่าวคือสำหรับ
 ศอบิอิน (พวกนอกศาสนา) พวกเขาคือ กลุ่มหนึ่งจากยิวที่การศรัทธาของพวกเขา
 แตกต่างจากยิว หลังจากนั้นคือสะก้อร กล่าวคือสำหรับคนมะญูสีย์ (พวกบูชาไฟ)
 หลังจากนั้นคือญะฮีม กล่าวคือสำหรับผู้บูชาเจ็ด หลังจากนั้นคือฮาวียะฮ์ กล่าวคือ
 ที่สำหรับบรรดาคนมุนาฟิก”

การเข้าใจความหมายนรกจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

ก. นรกเชิงภาษา

คำว่า “นรก” ในภาษาไทยตรงกับคำว่า “อันนาร์” (انار) ในภาษาอาหรับ เป็น
 คำนามซึ่งแปลว่า นรก ไฟ พหุพจน์ของมันคือ “นัรอน” (نارون) และ “อันนัวร์” (انور) (Ibrāhīm
 Mustafā et al, 1972 : 2/962).

ข. นรกเชิงวิชาการ

“นรก” (อันนาร์) เชิงวิชาการ หมายถึง สถานที่สำหรับการลงโทษที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้
 จัดเตรียมไว้แก่บรรดาศัตรูของพระองค์ ผู้ที่ฝ่าฝืนและไม่เชื่อฟังต่อคำสั่งของพระองค์ในวันอาคิเราะฮ์
 (al-Ghufailiy, 1998 : 751 ; al-‘Uthaimīn, 1413 : 8/535).

การศรัทธาต่อนรกเป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮ์
 วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต่อศรัทธา อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึง “นรก” (อันนาร์) ในอัลกุรอานหลายอายะฮ์
 ด้วยกัน อาทิ เช่น อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴾

(سورة النساء : آية 14)

ความว่า : “และผู้ที่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์และเราะสุลของพระองค์ และละเมิดขอบเขตของพระองค์แล้วไซ้ พระองค์ก็จะให้เขาเข้านรก โดยที่เขาจะอยู่ในนรกนั้นตลอดกาลและเขาจะได้รับการลงโทษที่ยังความอัปยศให้แก่เขา”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : อายะฮ์ 14)¹

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงนรกซึ่งเป็นสถานที่ลงโทษแก่บรรดาผู้ที่ฝ่าฝืนต่อคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุลของพระองค์

ที่ตั้งของนรก

ผู้แต่งได้กล่าวถึงที่ตั้งของนรกว่า “และสถานที่ของมันอยู่ที่ใต้แผ่นดินชั้นเจ็ด และได้มีการกล่าวว่ายู่ใต้ทะเล” การอธิบายของผู้แต่งในเรื่องนี้เหมือนกับการอธิบายของอัสนะฟารีนีย์ (al-Safārīnī, 1982 : 2/239) และนูมาน เบ็น มะฮมูด อัลอะลูสีย์² (Nu'mān bin Mahmūd, 1981 : 1/480).

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴾

(سورة المطففين : آية 7)

ความว่า : “มิใช่เช่นนั้น แท้จริงบันทึกของบรรดาคนชั่วนั้นอยู่ในสิจญิน”

(สุเราะฮ์อัลมฏ็อฟฟิฟีน : อายะฮ์ 7)³

คำตรัส ﴿ لَفِي سِجِّينٍ ﴾ หมายถึง (فِي أَسْفَلِ الْأَرْضِ السَّابِعَةِ) แปลว่า อยู่ต่ำสุดของแผ่นดินชั้นเจ็ด (تَحْتَ الْأَرْضِ السَّابِعَةِ) แปลว่า อยู่ใต้แผ่นดินชั้นเจ็ด (al-Ṭabariy, 2000 : 24/282) บรรดาวิญญาณของผู้ปฏิเสธและผู้กระทำการงานที่ไม่ดีปลายทางและสถานที่พักพิงของพวกเขาอยู่ที่ต่ำสุดของแผ่นดิน (Ibn Kathīr, 1999 : 8/349).

อาหารและเครื่องดื่มในนรก

¹ อายะฮ์เรื่องเดียวกันปรากฏในสุเราะฮ์อัตตะฮะฮิม อายะฮ์ 6 และยังมีปรากฏในอะติซ (บันทึกโดย Muslim, n.d.: 2842, 2843)

² ท่านมีชื่อเต็มว่า นูมาน เบ็น มะฮมูด เบ็น अबดุลลอฮ์ อะบู อัลบะเราะกาด อัลอะลูสีย์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.๑๓๑๙(al-Zirikli, 2002: 8/42).

³ เรื่องเดียวกันปรากฏในอะติซ (บันทึกโดย al-Hākīm, 1990 : 8698 ; al-Baihaqiy, 2003 : 360) อัลฮากิม กล่าวว่า เป็นอะติซ เคาเศฮ์ (al-Hākīm, 1990 : 4/612)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงอาหารในนรก คือ ชักกุม¹ และยังมีอีกหลายอย่างที่ผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึง อาทิ เช่น ภูเขาหรือ² อาหารที่ทำให้สำลัก³ และการสวาปามไฟในนรก⁴

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเครื่องดื่มในนรก คือ ฮะมีม⁵ และเศาะดิด⁶ และยังมีอีกบางอย่างที่ผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึง อาทิ เช่น อัลมุฮลี⁷ และอัลซ้อฮสา⁸

ชื่อของนรก

ผู้แต่งได้กล่าวถึงนรก ๗ ชื่อ ได้แก่ ญะฮันนัม⁹ ละซอ¹⁰ ฮุฎฏาะมะฮีย¹ สะฮีร์² สะก้อร์³ ก้อร์³ ญะฮีม⁴ และฮาวิยะฮ⁵

¹ คุสูเราะฮ์อัลคอกอน อายะฮ์ 43-46 ท่านอัญญาบะรียะได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿إِنَّ سَجْرَتَ الرَّقُورِ﴾ หมายถึง (الشجرة تنبت في أصل الحميم، التي جعلها طعاماً لأهل المحيم) แปลว่า ต้นไม้ที่งอกขึ้นจากก้นบึ้งของนรกที่มีไฟลุกโชติช่วงที่ทําเป็นอาหารสำหรับชาวนรก (al-Tabariy, 2000 : 22/43).

² คุสูเราะฮ์อัลมูซียะฮ์ อายะฮ์ 6-7 ท่านอิบนุ กะษีร์และอัลบะฆะเวียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿لَا مِنْ صَرِيحٍ﴾ หมายถึง (شجرة ذات شوك لا طعم لها ولا زهر) แปลว่า ต้นไม้ที่มีหนามติดอยู่กับดิน (Ibn Kathīr, 1999 : 8/385 ; al-Baghawiy, 1997 : 8/408).

³ คุสูเราะฮ์อัลมูซิมิล อายะฮ์ 12-13 ท่านอิบนุ กะษีร์และอัญญาบะรียะได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿وطلعنا دافعاً﴾ หมายถึง (ينسب في الخلق فلا يدخل ولا يخرج) แปลว่า อาหารที่ติดแน่นในคอแล้วไม่สามารถนำเข้าไปและเอาออกได้ (Ibn Kathīr, 1999 : 8/256 ; al-Tabariy, 2000 : 23/691).

⁴ คุสูเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ 10 ท่านอิบนุ กะษีร์ ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا﴾ หมายถึง (إنما يأكلون نارا تخرج في بطونهم يوم القيامة) แปลว่า แท้จริงพวกเขากินไฟที่ส่องแสงแวววาวเข้าไปในท้องของพวกเขาในวันกิยามะฮ์ (Ibn Kathīr, 1999 : 2/222).

⁵ คุสูเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ 70 ท่านอัลฟัยรูซ อะบาดียะและอัลบะฆะเวียได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿لَهُمْ سُرَابٌ﴾ หมายถึง (ماء حار يغلي قد انتهى حره) แปลว่า น้ำที่ร้อนเดือดสุดขีด (al-Fairūz 'Abādiy, n.d. : 112 ; al-Baghawiy, 1997 : 7/236).

⁶ คุสูเราะฮ์อัลมูซิมิล อายะฮ์ 12-13 ท่านอัญญาบะรียะและอิบนุ กะษีร์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿مِنْ مَاءٍ سَكِيدٍ﴾ หมายถึง (ما يسيل من حميم وجلد) แปลว่า สิ่งที่ไหลมาจากเนื้อและหนังของเขา (al-Tabariy, 2000 : 16/548 ; Ibn Kathīr, 1999 : 4/485).

⁷ คุสูเราะฮ์อัลกะฮฟ อายะฮ์ 29 ท่านอิบนุ กะษีร์และอัญญาบะรียะได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿بِمَاءٍ كَالنَّهْلِ﴾ หมายถึง (ماء غليظ مثل دودي الرّيت) แปลว่า น้ำหยาดกร้านเหมือนกับกากน้ำมัน (إنما) แปลว่า ทุกสิ่งที่ละลายและหลอมเหลว (Ibn Kathīr, 1999 : 5/154 ; al-Tabariy, 2000 : 18/13).

⁸ คุสูเราะฮ์ศอด อายะฮ์ 57-58 ท่านอัลบะฆะเวียและอิบนุ กะษีร์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿وَسَأَقِي﴾ หมายถึง (البارد الذي لا يستطاع) แปลว่า ความเย็นจัดที่เผาไหม้พวกเขาเช่นเหมือนกับไฟที่เผาไหม้พวกเขา (رْمَهْرِيْرٌ كَمَا تَحْرُقُهُمُ النَّارُ) (ما يسيل من القحح والصديد من جلود أهل من شدّة بردو المؤمن) แปลว่า ความเย็นจัดที่ไม่สามารถทนจากความเจ็บปวดของมันได้ (النار) แปลว่า น้ำหนองที่ไหลออกมาจากหนังของชาวนรก (al-Baghariy, 1997 : 7/99 ; Ibn Kathīr, 1999 : 7/78).

⁹ คุสูเราะฮ์อันนิสาอ์ อายะฮ์ 140 ท่านอิบนุ กะษีร์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿فِي جَهَنَّمَ﴾ หมายถึง (في نار جهنم) แปลว่า ในนรกญะฮันนัม (Ibn Kathīr, 1999 : 2/436).

¹⁰ คุสูเราะฮ์อัลมะอาริจ อายะฮ์ 15-17 ท่านอัลฟัยรูซ อะบาดียะและท่านอิบนุ กะษีร์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿﴾ หมายถึง (النار وشدّة حرّها) แปลว่า ไฟนรกและความร้อนจัดของมัน (al-Fairūz Abādiy, n.d. : 485 ; Ibn Kathīr, 1999 : 8/225).

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับนรกข้างต้นเหมือนกับการอธิบายของอิมามอัศศุญญีย์
ในหนังสืออัลญันนะฮ์ วันนาร ะฟักดุลเอาลาต (al-Suyūtiy, 1993 : 49-50)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวถึงชื่อนรกในอัลกุรอานหลายชื่อด้วยกัน แต่จะขอกล่าวชื่อนรกที่
ยังไม่ได้กล่าวมาข้างต้น อาทิ เช่น อन्नار⁶, ดารุลบะวาร⁷, อัสมุม⁸, บิสลเกาะรอร⁹, สูุดดาร¹⁰,
และ บิสลมิฮาด¹¹

นรกนั้นมี ๗ ประตุ

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْعَبِينَ ﴿٤٣﴾ لَمَّا سَعَىٰ أَبْوَابُ لِكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴾

(سورة الحجر : آية 43-44)

- ¹ ดูสุเราะฮ์อัลฮุมะซะฮ์ อายะฮ์ 4-6 ท่านอิบนุกะซีร์และอัศศุญญีย์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ فِي الْمَطْمَةِ ﴾ หมายถึง (اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ النَّارِ) แปลว่า ชื่อหนึ่งจากบรรดาชื่อนรก (بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ جَهَنَّمَ) แปลว่า ประตูหนึ่งจากบรรดาประตูนรก (Ibn Kathīr, 1999 : 8/481 ; al-Suyūtiy, n.d.: 8/625).
- ² ดูสุเราะฮ์อัลอะฮซาบ อายะฮ์ 64 ท่านอัญญาอะบะรียะฮ์และอัลบะเฆาะวีได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴾ หมายถึง (نَارًا وَقُودًا) แปลว่า ไฟนรกที่กำลังติดไฟ (al-Tabariy, 2000 : 20/330 ; al-Baidawiy, 1418 : 4/239).
- ³ ดูสุเราะฮ์อัลเกาะมัร อายะฮ์ 48 ท่านอัลบะเฆาะวีได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ ذُقُوا حَرَّ النَّارِ ﴾ หมายถึง (ذُقُوا حَرَّ النَّارِ) แปลว่า จงลิ้มรสความร้อนของนรก (al-Baidawiy, 1418 : 5/168).
- ⁴ ดูสุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ 19 ท่านอัญญาอะบะรียะฮ์และอัลฟัยรูซ อะบาศิยได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์ คือ คำว่า ﴿ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ﴾ หมายถึง (أَهْلُ النَّارِ) แปลว่า ขวานรก (al-Tabariy, 2000 : 10/100 ; al-Fairūz Abādiy, n.d. : 89).
- ⁵ ดูสุเราะฮ์อัลกอรอฮ์ อายะฮ์ 8-11 ท่านอิบนุกะซีร์ อัศศุญญีย์และอัชชันกีฎิได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ هَكَوْبَةٌ ﴾ หมายถึง (اسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ النَّارِ) แปลว่า แปลว่า ชื่อหนึ่งจากบรรดาชื่อนรก (Ibn Kathīr, 1999 : 8/468 ; al-Suyūtiy, n.d.: 8/606 ; al-Shanqītiy, 1995 : 9/741).
- ⁶ ดูสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ ๓๙ ท่านอัญญาอะบะรียะฮ์และอัลฟัยรูซ อะบาศิยได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ أَصْحَابُ النَّارِ ﴾ หมายถึง (أَهْلُ النَّارِ) แปลว่า ขวานรก (al-Tabariy, 2000 : 1/552 ; al-Fairūz Abādiy, n.d.: 8).
- ⁷ ดูสุเราะฮ์อิบรอฮีม อายะฮ์ 15 ท่านอัญญาอะบะรียะฮ์และอัลฟัยรูซ อะบาศิยได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ دَارُ الْآبَارِ ﴾ หมายถึง (دَارُ الْخَلَاءِ) แปลว่า สถานที่ที่หายนะ (جَهَنَّمَ) แปลว่า นรก (al-Tabariy, 2000 : 5/16 ; al-Fairūz Abādiy, n.d.: 817).
- ⁸ ดูสุเราะฮ์อัลฮิจร อายะฮ์ 27 ท่านอัลฟัยรูซ อะบาศิยได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ مِنْ نَّارِ السُّمُورِ ﴾ หมายถึง (نَارٌ لَا دُخَانَ لَهَا) แปลว่า ไฟที่ไม่มีควัน (al-Fairūz Abādiy, n.d.: 217).
- ⁹ ดูสุเราะฮ์อิบรอฮีม อายะฮ์ 29 ท่านอัลฟัยรูซ อะบาศิยและอัลบะเฆาะวีได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ وَيَسَّسُ ﴾ หมายถึง (جَهَنَّمَ) แปลว่า นรก (الْمُسْتَقَرُّ) แปลว่า ที่พำนัก (al-Fairūz Abādiy, n.d.: 214; al-Baghawiy, 1997: 4/352).
- ¹⁰ ดูสุเราะฮ์อัลอะฮซาบ อายะฮ์ 95 ท่านอิบนุกะซีร์และอัศศุญญีย์ได้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ وَلَهُمْ سُوءُ الْمَقَاتِلِ ﴾ หมายถึง (مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمَ) แปลว่า สถานที่ที่พักพิงของพวกเขาชื่อ นรก (سُوءُ الْعَاقِبَةِ) แปลว่า ผลลัพธ์ที่ชั่วช้า (Ibn Kathīr, 1999 : 4/453 ; al-Suyūtiy, n.d. : 4/641).
- ¹¹ ดูสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ ๒๐๖ ท่านอัญญาอะบะรียะฮ์และอัลบะเฆาะวีได้้อธิบายความกระจำงของอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ وَيَلْقَوْنَ فِيهَا حَمِيمًا مُّقْتَدِرًا ﴾ หมายถึง (جَهَنَّمَ الَّتِي أُوْعِدُ بِهَا جَل نَّارًا) แปลว่า นรกที่ผู้ทรงยิ่งใหญ่การสรรเสริญได้สัญญาไว้กับมัน (الْفِرَاشِ) แปลว่า เตียงที่นอน (al-Tabariy, 2000 : 4/246 ; al-Baghawiy, 1997 : 1/236).

ความว่า : “และแท้จริงนรกญะฮันนัม แน่นอนคือสัญญาของพวกเขา
ทั้งหมด มันมีเจ็ดประตู สำหรับทุกประตูมีส่วนที่ถูกจัดไว้แล้ว”

(สุเราะฮ์อัลฮิจร : อายะฮ์ 43-44)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ชี้อธิบายว่า นรกนั้นมีเจ็ดประตูหรือเจ็ดชั้น คือ ญะฮันนัม ละฮอ
อัลฮุญญะมะฮ์ สะอีร์ สะก้อร์ อัลญะฮีม และอัลฮาวียะฮ์ (Ibn Kathīr, 1999 : 4/53 ; al-Suyūtiy, n.d.
: 5/81 ; al-Ṭabariy, 2000 : 17/107) เช่นเดียวกันที่ปรากฏในอะดิษนะบะวี¹

4.12 อิสลามกับอีมาน

หลังจาก อธิบาย การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ ผู้แต่งได้กล่าวถึง อิสลามกับอีมานโดยมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

4.12.1 ความหมายของอิสลาม

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของอิสลามว่า²

"(ملك معنى) اسلام فد لغة مبره دن مغيكوت دان خضوع دغن هات أتو دغن لیده أتو
دغن اغكوتا دان فد شرع قبول هات دان أذعائن بك برغیغ داتغ دغندی أوله نبی ﷺ دان
مغيكوت كفدان"

แปลว่า “ความหมายของอิสลามด้านภาษาคือ การมอบตัว การเชื่อฟัง และการยอม
จำนนด้วยใจหรือด้วยลิ้นหรือด้วยอวัยวะ และด้านศาสนา คือ การยอมรับด้วยใจและ
การเชื่อฟังต่อสิ่งที่ท่านนะบี ﷺ ได้นำมาและปฏิบัติตามมัน”

การเข้าใจความหมายอิสลามจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

4.12.1.1 ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “อิสลาม” (اسلام) เป็นคำภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า **أَسْلَمَ يُسْلِمُ**
أَسْلَامًا อ่านว่า อัซละมะ ญุสลิมุ อิสลามัน ซึ่งมีความหมายว่า การยอมจำนน การถ่อมตัว และการ
เชื่อฟัง (Ibn Manzūr, 1414 : 12/293)³.

¹ บันทึกโดย Abū Dāwūd, 1999: 1363 ; al-Ṭabarāniy, n.d.: 310 อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดิษนะบะวี (al-Albāniy, n.d.: 1370)

² Tuan Mināl, n.d. : 117.

³ ดูเพิ่มเติม (al-Zabīdiy, n.d. : 32/371-372 ; 'Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/446).

ดังนั้นความหมายของอิสลามเชิงภาษา คือ การมอบหมายตัว ทั้งจิตใจและร่างกาย
ต่ออัลลอฮ์ ﷻ

4.12.1.2 ความหมายเชิงวิชาการ

อุละมาอ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ได้ให้ความหมายของอิสลามเชิงวิชาการ
ดังต่อไปนี้

อิสลาม คือ การปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจาก
อัลลอฮ์และท่านมุฮัมมัดคือเราะสุลุลลอฮ์ การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด การจ่ายซะกาต การศิยาม
เราะมะฎอน และการทำฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ ดั่งฮะดีษรายงานโดยอุมร์ เป็น อัลคือฎุออบจากท่าน
เราะสุลุลลอฮ์ ﷻ ที่กล่าวว่า :

((الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، وَتُقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ إِنْ
اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا))

(أخرجهم مسلم، 6، د.ت : بعض من حديث 8)

ความว่า : “อิสลามคือการที่ท่านปฏิญาณตนว่า แท้จริงแล้วไม่มีพระเจ้าผู้เป็น
เจ้าที่แท้จริงควรแก่การเคารพภักดีนอกจากอัลลอฮ์และแท้จริงแล้วท่าน
มุฮัมมัดเป็นเราะสุลุลลอฮ์ ﷻ และท่านดำรงการละหมาด และจ่ายซะกาต
และถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน และประกอบพิธีฮัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ
หากท่านมีความสามารถในการเดินทาง”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: ส่วนหนึ่งของฮะดีษ 8)

อิสลาม คือ การยอมจำนนต่ออัลลอฮ์โดยการให้ความเป็นเอกราช การเชื่อฟังต่อ
พระองค์โดยการภักดี และการบริสุทธิใจจากการตั้งภาคี (Ibn Rajab, 1990 : 40 ; Muhammad bin
'Abd al-wahāb, n.d. : 11).

อิสลาม คือ การบริสุทธิใจของการอิบาดะฮ์ การให้ความเป็นเอกราชต่ออัลลอฮ์และการ
นอบน้อมของจิตใจและอวัยวะต่อพระองค์ (al-Ṭabariy, 2000 : 3/94).

อิสลาม คือ การรวมของสองความหมาย หนึ่ง การเชื่อฟังและการยอมจำนน สอง
การบริสุทธิใจและการให้ความเป็นเอกราชต่ออัลลอฮ์ (Ibn Taimiyyah, 1995 : 7/635).

การให้ความหมายของผู้แต่งข้างต้นไม่ต่างกับการให้ความหมายของอุละมาอ์ท่าน
อื่นๆ ที่กล่าวมาเพราะความหมายของอิสลามที่ถูกตั้งจะต้องประกอบด้วย การแสดงออกด้วยอวัยวะ
ภายนอกโดยการพูด การกล่าว และการกระทำที่บริสุทธิใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียวเท่านั้น ดัง
ฮะดีษของท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷻ ที่กล่าวว่า :

((بُيِّئَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ،
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ، وَالْحَجَّ، وَصَوْمَ رَمَضَانَ))

(أخرجها البخاري ، 1411 : 8 ومسلم ، د.ت : 16)

ความว่า : “อิสลามตั้งอยู่บนหลัก ๕ ประการ คือ การปฏิญาณตนว่า
แท้จริงแล้วไม่มีพระเจ้าที่แท้จริงควรแก่การเคารพภักดีนอกจาก
อัลลอฮ์และแท้จริงแล้วท่านมุฮัมมัดเป็นเราะสุลุลลอฮ์และการดำรงการ
ละหมาด และการจ่ายซะกาต และการประกอบพิธีฮัจญ์ และการถือศีลอด
ในเดือนเราะมะฎอน”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1411 : 8 ; Muslim, n.d.: 16)

อิสลามนั้นจะต้องปฏิบัติกิจการทั้ง ๕ ประการด้วยอวัยวะภายนอก และทั้งห้า
ประการเหล่านั้นนับเป็นเสาหลักของศาสนาอิสลาม หากขาดตกบกพร่องประการหนึ่งประการใด
อิสลามจะไม่สมบูรณ์โดยเด็ดขาด

4.12.2 ความหมายของอีมาน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงความหมายของอีมานว่า¹

"(دان برمول) ایمان فد لغة تصديق دغن هات اتو دغن لاينش دان فد شرع تصديق هات"

دان اذعانن بك برغيغ دكتهوى در فد اكما نبى ﷺ دان انقياد كفدان"

แปลว่า “และ ความหมายของอีมานด้านภาษาคือ การศรัทธาด้วยใจหรือด้วยสิ่งอื่น
และด้านศาสนา คือ การศรัทธาด้วยใจและการเชื่อฟังต่อสิ่งที่ได้รู้จากศาสนาของท่าน
นะบี ﷺ และปฏิบัติตามมัน”

การเข้าใจความหมายอีมานจะต้องเข้าใจทั้งเชิงภาษาและเชิงวิชาการ

4.12.2.1 ความหมายเชิงภาษา

คำว่า “อีมาน” (إيمان) เป็นคำภาษาอาหรับ อากาณนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า
أَمِنَ يُؤْمِنُ إِيمَانًا อ่านว่า อามะนะะ ยูอฺมินุ อีมานัน มีความหมายว่า การเชื่อมั่น การศรัทธา แต่ถ้า
พิจารณาจากรากศัพท์ของคำที่ประกอบขึ้นด้วยอักษรฮัมซะฮ์ มีม และนูน โดยทั่วไปมักจะหมายถึง
ความปลอดภัย (Ibn Manzūr, 1414 : 13/23)².

คำว่า “อัลอีมาน” (الإيمان) หมายถึง การมีจิตใจเชื่อมั่นศรัทธาโดยปราศจากความ
สงสัย ดังนั้นการศรัทธาในภาษาอาหรับจึงหมายถึง ความเชื่อศรัทธาที่สงบมั่นอยู่ในจิตใจอย่างหนัก
แน่นปราศจากความลังเลหรือสงสัยใดๆ แม้แต่น้อย

¹ Tuan Mināl, n.d. : 117.

² ดูเพิ่มเติม (al-Zabīdiy, n.d. : 34/186 ; `Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/28 ; `Ibn Fāris, 1979 : 1/133).

“อัลอีมาน” (الإيمان) ตรงกันข้ามกับคำว่า “อัลกุฟร์” (الكُفْر) ซึ่งหมายถึง การปฏิเสธศรัทธา ผู้ศรัทธาในอิสลามเรียกว่า “อัลมูอ์มิน” (المؤمن) หมายถึง ผู้ที่มีความเชื่อมั่นศรัทธาอย่างแน่วแน่ปราศจากข้อเคลือบแคลงสงสัยใด ๆ (Ibn Manẓūr, 1414 : 13/21,23) และผู้ปฏิเสธศรัทธาในอิสลามเรียกว่า “อัลกาฟิร” (الكافر)

เมื่อพิจารณาจากอายะฮ์อัลกุรอานแล้วคำว่า “อีมาน” (إيمان) ในภาษาอาหรับจะมีสองความหมายด้วยกันคือ

1. อีมาน หมายถึง การประทานความปลอดภัย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ﴾

(سورة قريش : آية 4)

ความว่า : “ผู้ทรงให้อาหารแก่พวกเขาให้พ้นจากความหิว และทรงให้ความปลอดภัยแก่พวกเขาให้พ้นจากความหวาดกลัว”

(สุเราะฮ์กุร็อยซ : อายะฮ์ 8)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ﴾ หมายถึง (آمنهم من كلِّ عدوِّ في) (แปลว่า ให้ปลอดภัยแก่พวกเขาจากศัตรูทั้งหลายในเมืองฮะรออม (มักกะฮ์) (al-Ṭabariy, 2000 : 24/624 ; al-Suyūtiy, n.d.: 8/635)

2. อีมาน หมายถึง การเชื่อมั่น การศรัทธา ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ءَاَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ ءَلَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ﴾

(سورة البقرة : بعض من آية 285)

ความว่า : “เราะสูลันั้น (นะบี มุฮัมมัด) ได้ศรัทธาต่อสิ่งที่ได้ถูกประทานลงมาแก่เขาจากพระเจ้าของเขา และมูอ์มินทั้งหลายก็ศรัทธาด้วย ทุกคนศรัทธาต่ออัลลอฮ์และมะลาอิกะฮ์ของพระองค์ และบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ และบรรดาเราะสูลของพระองค์ (พวกเขากล่าวว่า) เราจะไม่แยกระหว่างท่านหนึ่งท่านใดจากบรรดาเราะสูลของพระองค์”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 285)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ءَاَمَنَ الرَّسُولُ﴾ หมายถึง (صَدَّقَ) แปลว่า เชื่อมั่น ศรัทธา (al-Baghawiy, 1997 : 1/356 ; al-Ṭabariy, 2000 : 6/125).

ตามความหมายในลักษณะที่สองนี้ เป็นสิ่งที่มีความผูกพันอยู่ในความหมายลักษณะที่หนึ่ง ทั้งนี้เพราะว่าผู้ที่ให้ป่าวมีอีมานนั้น คือ อัลลอฮ์ผู้มีพระนามว่า “อัลมูอ์มิน” (ผู้ทรงให้ความ

ปลอดภัย) แก่บรรดาปวงบ่าวจากความอยุติธรรมทั้งปวง เป็นความศรัทธาของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ
วัลญะอะฮฺ

4.12.2.2 ความหมายเชิงวิชาการ

อุละมาอ์อะฮฺอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะอะฮฺได้ให้ความหมายของอีมานเชิงวิชาการ
ดังต่อไปนี้

อีมาน คือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์บรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ บรรดาคัมภีร์ของ
พระองค์ บรรดาเราะสุลของพระองค์และต่อวันอาคิเราะฮ์ และการศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ทั้ง
ความดีและความชั่วแห่งพระองค์ ดังฮะดีษของท่านเราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ที่อธิบายความหมายอีมานว่า :

((أَنَّ تَوْمَنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتَوَمَنَ بِالْقَدَرِ خَيْرٌ

وَشَرٌّ))

(أخرجهم مسلم ، د. ت : 8)

ความว่า : “คือ การที่ท่านศรัทธาต่ออัลลอฮ์ต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ของ
พระองค์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ต่อบรรดาเราะสุลของพระองค์และ
ต่อวันอาคิเราะฮ์ และการศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ ทั้งความดีและความชั่ว
แห่งพระองค์”

(บันทึกโดย Muslim, n.d.: 8).

อีมาน คือ คำพูด การกระทำ และการเจตนา (Abū Ṭāhir al-Bāqillānī, 1427 :
247)¹

อีมาน คือ คำพูด การกระทำ การเจตนา และการปฏิบัติตามอัสสุนนะฮฺ เพิ่มด้วยการ
รักดีและลดลงด้วยการฝ่าฝืน (al-Maqdisiy, 199 : 181)²

อีมาน คือ การกล่าวด้วยวาจา การยึดมั่นด้วยใจ และการปฏิบัติด้วยอวัยวะต่าง ๆ
เพิ่มด้วยการรักดีและลดลงด้วยการฝ่าฝืน (Ibn al-Wazīr, 1994 : 4/259)³

เมื่ออุละมาอ์สะลัฟกล่าวถึง คำพูดและการกระทำ นั้นหมายถึงคำพูดที่ครอบคลุมถึง
การพูดด้วยใจและด้วยวาจา เช่นเดียวกับการกระทำที่ครอบคลุมถึงการปฏิบัติด้วยใจและด้วยอวัยวะ
ต่างๆ (Ibn Taimiyyah, 1996 : 138).

การให้ความหมายของผู้แต่งข้างต้นไม่ต่างกับความหมายของอุละมาอ์อะฮฺลิสสุนนะฮฺ
ท่านอื่นๆ ที่ผ่านมา กล่าวคือ การศรัทธายึดมั่นที่เกิดการปฏิบัติไม่ว่าด้วยคำพูด การกระทำหรือการ
เจตนา

¹ ดูเพิ่มเติม (Ibn Taimiyyah, 1996 : 137 ; al-Kalābādhiy, n.d. : 79).

² ดูเพิ่มเติม (al-Safārīnī, 1982 : 1/416 ; al-Imrānī, 1999 : 1/100 ; al-Athariy, 2003 : 26).

³ ดูเพิ่มเติม (al-Jibrin, n.d. : 29).

อิมานเป็นส่วนหนึ่งของอะกีดะฮ์ครอบคลุมทั้งคำพูด การกระทำและการศรัทธา มัน เป็นรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนหรือผลักดันให้เกิดพลังแห่งการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมไม่ว่าจะด้วย คำพูด การปฏิบัติ และการประพฤติดีตลอดจนการเจตนา

4.12.3 การเป็นมุสลิมต้องกล่าวชะฮาดะตัยน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการเป็นมุสลิมต้องกล่าวชะฮาดะตัยนว่า ¹

"(کنهوی اولهم) بهوس مغوجف دغن دوا کلمة شهادة ایت کات قیل بهوسن شرط بک
دفرلا کوکن سکل حکم دنیا جو امک هیاله مک یائت شرط کمال فد ایمان اتس تحقیق
مک بر غسیاف اذعان ای دغن هاتین دان تیاد بر کات ای دغن دوا کلمة ایت دغن لیدهن
تیاد کارن انکارن تناف اتفاق بکین یغدمکین ایت دان أداله ای دغن سکیرا ۲ جکلو
دنتوت درفدان اکن یغدمکین ایت نسجای تیاد ترتکه ای مک یائت مؤمن یغ لفس
درفد ککل ددا لم نارک تناف تیاد دفرلا کوکن اتس سکل حکم اسلام ددا لم دنیا سفره
بر کهوین دغن اور غیغ اسلام دان صح جدی امام دان حلال ماکن سمبلهنن دان دفسکا
أوله وارن مسلم دان دتاتم فد مقابر المسلمین دان دسمه یغکن اتس جنازهن دان کات قیل
بهوس مغوجف دغن دوا کلمة ایت شرط فد صح ایمان دان کات قیل سات جزء درفد
حقیقة ایمان کارن بهوس ایمان ایت قول دان عمل"

แปลว่า “ ฟังทราบเถิด แท้จริงการกล่าวกับสองกะลิมะฮ์ชะฮาดะฮ์นั้นได้มีการกล่าว ว่าแท้จริงมันเป็นเงื่อนไขสำหรับการดำเนินบรรดาหุกุมของคุณยาเท่านั้น คือเป็น เงื่อนไขของการสมบูรณ์อิมานตามที่คนะที่ถูกต้อง ผู้ใดที่ยอมรับด้วยใจของเขาและ ไม่กล่าวกับสองกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์ด้วยลิ้นโดยที่เขาไม่ได้ปฏิเสธ แต่เขาเห็นชอบด้วย กับสิ่งเหล่านั้น และหากถูกใช้กับสิ่งเหล่านั้นแน่นอนเขาไม่ปฏิเสธ กล่าวคือ เขาเป็น มุอ์มินที่พ้นจากการเข้ารกตลอดกาลแต่ไม่มีการดำเนินบรรดา ฮุกุมอิสลามให้กับ เขาในโลก เช่น การแต่งงานกับคนมุสลิม และสามารถเป็นอิมามได้ และฮะลาล กิน การเชือดของเขา และสามารถรับมรดกโดยญาติมุสลิม และฝังศพที่ กุโบร์ต่าง ๆ ของมุสลิมได้ และละหมาดให้กับศพของเขา และได้มีการกล่าวว่า แท้จริงการกล่าว กับกะลิมะฮ์นั้นเป็นเงื่อนไขของการถูกต้องอิมาน และได้มีการกล่าวว่า เป็นส่วนหนึ่ง จากแกนแท้ของอิมาน เนื่องจากว่าอิมานนั้นคือ การกล่าวและการปฏิบัติ”

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับการกล่าวชะฮาดะตัยนของการเป็นมุสลิมข้างต้นไม่ต่าง กับการอธิบายของอะลี อัลมูอัคค็อร (‘Aliy al-Mu’akhkhar, n.d. : 24) กล่าวคือ

¹ Tuan Mināl, n.d. : 118.

1. การกล่าวชะฮาดะตั้นเป็นเงื่อนไขในการตอบรับอีมาน
2. การกล่าวชะฮาดะตั้นเป็นส่วนหนึ่งของอีมาน เพราะอีมานหมายถึง การยอมรับด้วยใจและการกล่าวด้วยวาจา
3. ตามทัศนะของญุมฮูร มุฮักกิกีน¹ กล่าวว่า อีมานหมายถึง การยอมรับด้วยใจ ส่วนการกล่าวนั้นเป็นเงื่อนไขสำหรับการดำเนินสุกุ่มในดุญา เพราะการยอมรับเป็นสิ่งภายในที่จำเป็นต้องมีสัญญาณบ่งบอกอย่างชัดเจน ดังนั้นผู้ใดที่ยอมรับด้วยใจแต่ไม่ได้กล่าวด้วยวาจา ผู้นั้นย่อมเป็นมุอ์มิน ณ อัลลอฮ์ ﷻ ถึงแม้ไม่เป็นมุอ์มินโดยการพิจารณาของสุกุ่มดุญยาก็ตาม

4.12.4 เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ชะฮาดะตั้นมีความหมาย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้ชะฮาดะตั้นมีความหมาย ว่า²

"(شهدان) تله لالو بهو قول تدافت³ تياد فد صح اسلام بك كافر دان مرتد ايت در فد لفظ اشهد سفره بهو بركات اى اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا رسول الله دان جكلو دغن بهاس عجم سكليفون دان جكلو تاهو بهاس عرب سكليفون دغن شرط دترجمه در فد دوا كلمة شهادة ايت مك جك دكتيبى سات لفظ دغن لفظ يغلاين سفره بهو منداع اى دغن لفظ اعلم كتيبى در فد لفظ اشهد اتو اى مكو كركن لفظ اشهد سفره بركات اى لا اله الا الله محمد رسول الله نسجاي تياد ممداي كارن بهوس شارع برعبادة اى اكن كيت دغن لفظ اشهد فد منونيكن شهادة ..."

แปลว่า “ได้ผ่านทัศนะมาว่า เป็นความจำเป็นของการถูกต้องอิสลามสำหรับคนกาฟิรและมูรตัดนั้นต้องใช้คำว่า “อัสฮะดุ” (أشهد) เช่น เขากล่าวว่า “อัสฮะดุ อัลลาฮิลลาฮะ อิลลัลลอฮฺ วะอัสฮะดุ อันนะมุฮัมมัดร์เราะฮ์สุลุลลอฮฺ” (أشهد أن لا اله الا الله) ความว่า “ฉันขอปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์และฉันขอปฏิญาณว่าแท้จริงมุฮัมมัดคือเราะฮ์สุลุลลอฮฺ” และถึงแม้เป็นภาษาอื่นที่นอกเหนือจากภาษาอาหรับและแม้จะรู้ภาษาอาหรับโดยเงื่อนไขต้องแปลจากสองกะลิมะฮ์ ชะฮาดะฮ์นั้นก็ตาม หากไปแทนคำหนึ่งด้วยคำอื่น เช่น นำเอาคำว่า “อะอละมุ” (أعلم) แทนคำว่า “อัสฮะดุ” (أشهد) หรือตัดออกคำว่า “อัสฮะดุ” (أشهد) เช่นกล่าวว่า “ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮฺ มุฮัมมัดร์เราะฮ์สุลุลลอฮฺ”

¹ อุละมาอ์ส่วนใหญ่ที่ทำการพิสูจน์

² Tuan Mināl, n.d. : 119-120.

³ คำเขียนที่ถูกต้องคือ "تدافت"

(لا إله إلا الله محمد رسول الله) ความว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์ มุฮัมมัดคือเราะสุลุลลอฮ์” แน่นนอนไม่เพียงพอเนื่องจากกฏศาสนาให้เราทำอิบาตะฮ์ ด้วยคำว่า “อัสฮะดุ” (أشهد) ในการปฏิบัติชะฮาดะฮ์...”

ผู้แต่งได้อธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขต่าง ๆ ของชะฮาดะฮ์ที่ยกเกิดประโยชน์ต่อผู้กล่าว จากคนกาไฟร์และมูรตัด ดังนี้

1. ต้องใช้คำว่า "أشهد" (อัสฮะดุ) นำหน้า
2. ต้องรู้ความหมายของทั้งสองกะลิมะฮ์
3. ต้องมีการลำดับระหว่างสองกะลิมะฮ์
4. ต้องมีการต่อเนื่องกันระหว่างสองกะลิมะฮ์
5. ผู้กล่าวต้องบรรลุนิติภาวะและมีสติปัญญา
6. ไม่ปรากฏสิ่งที่ปฏิเสธการเชื่อฟังและการปฏิบัติตาม
7. โดยการเลือกหรือสมัครใจด้วยตนเอง
8. ยอมรับกับสิ่งที่ได้ปฏิเสธกับมัน
9. กลับคืน (รฎูอ) จากสิ่งที่อนุญาตพร้อมกับกล่าวปฏิญาณด้วยสองกะลิมะฮ์

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับเงื่อนไขของชะฮาดะฮ์ข้างต้นไม่ต่างกับการอธิบายของซัยคุดาวูด อัลฟาฏอนีย์ (Dāwūd al-Faṭāniy, n.d. : 92) ซึ่งแตกต่างกับการอธิบายของอัดดูสะรีฮ์ (al-Dusariy, 1982 : 24-27) ที่อธิบายว่า เงื่อนไขของชะฮาดะฮ์นี้มี ๗ ประการ ได้แก่

1. อัลอิลมุ หมายถึง การรู้ความหมายของมัน
2. อัลยะกิน หมายถึง การเชื่อมั่นในความสัจจริงของมันโดยไม่มีข้อกลางแคลงใด ๆ
3. อัลเกาะบูล หมายถึง การยอมรับในข้อกำหนดของมันโดยปราศจากการปฏิเสธ
4. อัลอินกียาด หมายถึง การเชื่อฟังและการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่าง ๆ โดยไม่

ละทิ้งส่วนใดส่วนหนึ่งของมัน

5. อัลอิกศาส หมายถึง การบริสุทธิ์ใจในการดำเนินชีวิตตามข้อเรียกร้องของมัน
6. อัลศิดก หมายถึง การจริงใจในการกล่าวชะฮาดะฮ์หรือในความหมายอีกหนึ่งว่า

การกล่าวชะฮาดะฮ์ที่ตรงกับการศรัทธาในใจ

7. อัลมะฮับบะฮ์ หมายถึง การรักในกะลิมะฮ์โดยปราศจากการรังเกียจในข้อ

เรียกร้องหรือหลักการที่ออกมาจากคำนี้แม้แต่น้อย

ส่วนอัลฟาซาน (al-Fawzān, n.d. : 42-45) แยกระหว่างเงื่อนไขของชะฮาดะฮ์ ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ และชะฮาดะฮ์มุฮัมมะตุร เราะสุลุลลอฮ์โดยอธิบายว่าเงื่อนไขของชะฮาดะฮ์ ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮ์ มี ๗ ประการเช่นเหมือนกับการอธิบายของอัดดูสะรีฮ์ที่ผ่านมา ส่วนเงื่อนไขของชะฮาดะฮ์มุฮัมมะตุร เราะสุลุลลอฮ์มี ๖ ประการได้แก่

1. การยอมรับและศรัทธาในการเป็นเราะสุลของท่าน
2. การกล่าวยอมรับด้วยวาจา
3. การติดตามท่านโดยการปฏิบัติในสิ่งที่ได้นำมาจากความจริงและละทิ้งในสิ่งที่ต้องห้ามจากความไม่ถูกต้อง
4. การเชื่อในสิ่งที่ท่านได้รายงานจากสิ่งที่ผ่านมาและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
5. การรักท่านยิ่งกว่ารักตัวเอง ทรัพย์สิน บุตร ปิตา และมนุษย์ทั้งหลาย
6. การเลือกคำพูดของท่านมากกว่าคำพูดของทุกคนและปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่าน คำชะฮาดะตัยนจะเกิดประโยชน์ได้นั้นจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหลัก ๒ ประการ ได้แก่
 1. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสำนวนของคำชะฮาดะตัยน เช่น ต้องใช้คำว่า “อัสฮอะดุ” นำหน้า ต้องลำดับระหว่างสองกะลิมะฮ์ และต้องต่อเนื่องระหว่างทั้งสอง เป็นต้น
 2. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับผู้กล่าวกะลิมะฮ์ เช่น ต้องบรรลุนิติภาวะและมีสติปัญญา ต้องสมัครใจด้วยตนเอง ต้องรู้ความหมายของทั้งสอง ต้องเชื่อมั่น ต้องยอมรับ ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ต้องบริสุทธิ์ใจ ต้องรักและจริงใจในกะลิมะฮ์ เป็นต้น

4.12.5 การเพิ่มและการลดของอีมาน

ผู้แต่งได้กล่าวถึงการเพิ่มและการลดของอีมานว่า¹

"برمول إيمان أدا كلاً برتمبه أى دغن سبب برتمبه طاعة مأنسى دغن مغرجاكن
 سكل تيته الله تعالى دن منجاوهكن سكل لراغثن (دان) أدا كلاً كورغ أى دغن سبب
 كورغ طاعتن كارن مغرجا أى أكن معصية اين إيمان يغلاين درفد إيمان أنبياء دان لاين
 درفد إيمان ملائكة عليهم الصلاة والسلام (دان) أدا فون إيمان أنبياء مك سنتياس يرتمبه أى
 سلما ٢ تياد هارس إيمان مريكئت كورغ دان أدا فون إيمان ملائكة مك تياد لبه دان تياد
 كورغ سلما ٢"

แปลว่า “ อีมานนั้นบางที่มันเพิ่มขึ้นด้วยสาเหตุการเพิ่มการรักดีของมนุษย์โดยการปฏิบัติคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์และห่างไกลจากสิ่งที่ต้องห้ามทั้งหลายของพระองค์ และบางที่มันลดลงด้วยสาเหตุการลดการรักดีของเขา เนื่องจากไปปฏิบัติในสิ่งที่ฝ่าฝืน (มุกดียะฮ์) อีมานนั้นนอกเหนือจากอีมานของบรรดานะบีและนอกเหนือจากอีมานของบรรดามะลาอิกะฮ์ อะลัยฮิมุสเศาะลาตุวัสสะลาม ส่วนอีมานของบรรดานะบีมันจะเพิ่มขึ้นตลอดไม่อนุญาตให้อีมานของพวกเขาขึ้นลดลง และอีมานของบรรดามะลาอิกะฮ์จะไม่เพิ่มขึ้นและไม่ลดลงตลอดกาล”

¹ Tuan Mināl, n.d. : 120.

การศรัทธาต่อการเพิ่มและการลดของอีมานเป็นหลักการหนึ่งจากบรรดาหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺที่ศรัทธาว่าอีมานนั้นจะเพิ่มขึ้นด้วยการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และจะลดลงด้วยการทำสิ่งที่ฝ่าฝืนต่ออัลลอฮ์ ﷻ ดังหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์

ﷻ ตรัสว่า

﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدِ جَمَعُوا لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ فَمَا كَانَ لَهُمْ جَنَاحٌ عَلَيْهِمْ أَنْ يُصَلُّوا أَوْ يَكُلُوا مِنْ حَيْثُ شَاءُوا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ﴾

(سورة آل عمران : آية 173)

ความว่า: “บรรดา (ผู้ศรัทธา) ที่ผู้คนได้กล่าวแก่พวกเขาว่า แท้จริงมีผู้คนได้ชุมนุมสำหรับพวกท่าน ดังนั้นพวกท่านจงกลัวพวกเขาเถิด แล้วมัน (คำพูด) ได้เพิ่มการอีมานแก่พวกเขา และพวกเขา กล่าวว่าอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ที่พอเพียงแก่เราแล้ว และเป็นผู้รับมอบหมายที่ดีเยี่ยม”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 173)¹

การบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ หมายถึง (يقينا وتصديقا) แปลว่าการเชื่อมั่นและการศรัทธา ซึ่งบ่งบอกว่าอีมานนั้นมีการเพิ่มขึ้นและลดลง (al-Baghawiy, 1997 : 4/114 ; al-Suyūṭiy, n.d. : 2/389).

อายะฮ์นี้เป็นหลักฐานที่สำคัญมากที่บ่งบอกว่าอีมานนั้นมีการเพิ่มขึ้นและมีการลดลง ซึ่งเป็นทัศนะส่วนใหญ่ของอุละมาอ์สะลัฟและเคาะลัฟ ยิ่งกว่านั้นได้มีการบอกว่าเป็นการอิญมาอ์ (Ibn Kathīr, 1999 : 4/239)

หลักฐานจากอัลฮะดีษ

จากอะนัส เบน มาลิกจากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْجُ شَعِيرَةٌ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْجُ بُرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ، وَيَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزُنْجُ دَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ))

(أخرجها البخاري ، 44 : 1411 ، ومسلم ، د.ت : 193)

ความว่า : “จะพ้นออกมาจากนรกกับผู้ที่กล่าว ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ และในใจของเขามีน้ำหนักความดีเท่ากับเมล็ดข้าวบาเล่ (ชะอีเราะฮ์) และจะพ้นออกมาจากนรกกับผู้ที่กล่าว ลาอิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ และในใจของเขามีน้ำหนักความดีเท่ากับเมล็ดข้าวสาลี (บุรเราะฮ์) และจะพ้นออกมาจากนรก

¹ ดูอายะฮ์เรื่องเดียวกันในสุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์ อายะฮ์ 124

กับผู้ที่กล่าว ลาอิลลาฮะ อิลลัลลอฮฺ และในใจของเขามีน้ำหนักความดีเท่ากับ
มดเล็ก (ซุรเราะฮ์)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1411 : 44 ; Muslim, n.d.: 193)¹

อิมามอัลบุกอริยี่ใช้ชะดีษนี้เป็นหลักฐานยืนยันการเพิ่มและการลดอีมาน เพราะผู้ที่มี
น้ำหนักความดีเท่ากับซุรเราะฮ์จะหนักกว่าผู้ที่มีความดีเท่ากับบุรเราะฮ์ และผู้ที่มีความดีเท่ากับ
บุรเราะฮ์จะหนักกว่าผู้ที่มีความดีเท่ากับซุรเราะฮ์ ซึ่งทั้งหมดบ่งบอกถึงแตกต่างกัน (al-‘Aainiy, n.d.:
1/261) และท่านยังได้กล่าวอีกว่า : “ฉันได้พบอะลามามากกว่าหนึ่งพันคน ณ เมืองต่าง ๆ แต่ฉันไม่เห็น
คนใดจากพวกเขาขัดแย้งกันในเรื่องที่ว่า อีมานคือคำพูดและการกระทำ มีการเพิ่มและมีการลดลง”
(al-Safārīniy, 1982 : 1/420 ; Hayat bin Muhammad, 2002 : 1/553).

คำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอีมานตามหลักการของชะลัฟจากเศาะฮาบะฮ์และผู้
เจริญรอยตามพวกเขาคือ อีมานจะเพิ่มขึ้นด้วยการกัฏดีและจะลดลงด้วยการฝ่าฝืน และไม่มีผู้ใดจาก
บรรดาพวกเขาขัดแย้งในเรื่องนี้

4.12.6 อีมานถูกแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท

ผู้แต่งได้กล่าวถึงอีมานถูกแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทว่า²

" (كنهوي أوهم) بهو إيمان ايت تر بها كنى أى أتس ليم بها كنى (فرما) إيمان در فد تقلید دان
یائت ایمان یغ جدی در فد مغمیل دغن کات أورغ لاین سفرة مغمیل أى در فد کورون
در فد کتیدائن دلیل (دان کدوا) ایمان در فد علم یغ یقین دان یائت ایمان یغ جدی در فد
معرفة فد سکل عقائد دغن سکل دلیلث (دان کتیک) ایمان در فد عیان دان یائت ایمان یغ
جدی در فد مراقبة هات بك الله دغن سکیرا ۲ تیاد غائب در فد هاتین دغن سکجف متا
جوا فون (دان کامفة) ایمان در فد حق دان یائت ایمان یغ جدی در فد مشاهدکن الله دغن
هات (دان کلیم) ایمان در فد حقیقة دان یائت ایمان یغ جدی در فد كادائن ث تیاد فندغ أى
ملینکن الله سبحانه و تعالی مک أداله ایمان تقلید ایت بك أورغیغ عوام (دان) ایمان در فد
علم ایت بك أورغیغ ممفو پای دلیل دان برهان (دان) ایمان در فد عیان ایت بك أهل
المراقبة دان دنماکن مقام مراقبة (دان) ایمان در فد حق ایت بك أورغیغ عارف دان دنماکن
مقام مشاهدة (دان) ایمان در فد حقیقة ایت بك أورغیغ واقفین دنماکن مقام فنا □ کارن
بهو سن فنا مریکمت در فد یغلاین در فد الله تعالی دان تیاد ممندغ اوله مریکمت ملینکن اکن
الله تعالی "

¹ ดูเรื่องเดียวกันในชะดีษ (บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: 4681) อัลอัลบานียีกกล่าวว่า เป็นชะดีษเศาะฮีย (al-Albāniy, n.d.: 4681).

² Tuan Mināl, n.d. : 120.

³ คำที่ต้องคือ (فنا) ซึ่งเป็นภาษาอาหรับแปลว่า ความไม่ยั่งยืน ความสูญสลาย และความเสียหาย

แปลว่า “พึงทราบเถิด แท้จริงอิมานนั้นแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ (หนึ่ง) อิมานจากการตักลีด กล่าวคือ การศรัทธาที่เกิดจากการรับเอาคำพูดของผู้อื่น เช่น เขารับเอาจากอาจารย์ของเขาโดยที่ไม่มีหลักฐาน (และสอง) อิมานที่เกิดจากความรู้อย่างซัดแจ็ง กล่าวคือ การศรัทธาที่เกิดจากการรู้หลักการเชื่อมั่นทั้งหมดด้วยหลักฐานของมัน (และสาม) อิมานที่เกิดจากการเห็นอย่างซัดแจ็ง กล่าวคือ การศรัทธาที่เกิดจากใจที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์โดยที่ไม่หายไปจากใจของเขาแม้แต่กระพริบตา (และสี่) อิมานที่เกิดจากความจริง กล่าวคือ การศรัทธาที่เกิดจากการเห็นอัลลอฮ์ด้วยใจ (และห้า) อิมานที่เกิดจากข้อเท็จจริง กล่าวคือ การศรัทธาที่เกิดจากสภาพที่เขาไม่มองนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น แล้วอิมานของการตักลีดนั้นสำหรับคนทั่วไป (และ) อิมานที่เกิดจากความรู้สำหรับคนที่มีหลักฐานและข้อพิสูจน์ (และ) อิมานที่เกิดจากการเห็นอย่างซัดแจ็งนั้นสำหรับพวกเกรงกลัวและเรียกชื่อว่า มะกอมมูรอเกาะบะฮ์ (และ) อิมานที่เกิดจากความจริงนั้นสำหรับผู้รู้ เรียกชื่อว่า มะกอมมุซาฮะดะฮ์ (และ) อิมานที่เกิดจากข้อเท็จจริงนั้นสำหรับคนที่เห็นชอบและเรียกชื่อว่า มะกอมฟะนา เนื่องจากว่าความสูญสลายของพวกเขาจะเกิดกับสิ่งอื่นนอกจากเหนือจากอัลลอฮ์ ตะอาลาและพวกเขาจะไม่มองนอกจากอัลลอฮ์ตะอาลาเท่านั้น”

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับประเภทของอิมานข้างต้นเหมือนกับการอธิบาย

อัศศอวีย์ (al-Sāwiy, n.d. : 73-74) กล่าวคือ

1. อิมานที่มาจากการตักลีด หมายถึง อะกีดะฮ์ที่รับเอาจากซัยคุและยึดมั่นกับมัน โดยไม่รู้หลักฐาน¹

2. อิมานที่เกิดจากความรู้ที่ซัดแจ็ง หมายถึง อะกีดะฮ์ที่รู้จักด้วยหลักฐาน

3. อิมานที่เกิดจากใจที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์

4. อิมานที่เกิดจากการเห็นอัลลอฮ์ด้วยใจ

5. อิมานที่เกิดจากสภาพที่เขาไม่มองนอกจากอัลลอฮ์เท่านั้น

การแบ่งประเภทของอิมานออกเป็น ๕ ประเภทข้างต้นโดยการพิจารณาจากแหล่งที่มาของการศรัทธา

4.12.7 มารยาทของการซิกร

ผู้แต่งได้กล่าวถึงมารยาทของการซิกรว่า

(دان) أنيله سات أدب در فد بير أف آداب ذكر يغد تنف فد تمفتن مك استحضر اكن

□"معنا"

¹ ดูเรื่องตักลีดหน้า ๑๖๔-๑๗๒

² Tuan Mināl, n.d. : 123.

แปลว่า “(และ) นี่คือนมรยาทหนึ่งจากบรรดามรยาทของการชกิริที่ได้กำหนดไว้กับมันคือ การนี้ถึงความหมายของมัน”

"(دان) ستغه درفداڻ توکل دان یائت مپرهکن دیرین سرت فرچایا هاتین دغن وکیل یغ سینر دان یائت الله تعالی دغن سکیر ۲۱ دیم درفد کلوه کسه" □

แปลว่า “(และ) ส่วนหนึ่งจากนั้นคือ การตะวักกัล กล่าวคือ การมอบหมายตัวพร้อมกับความเชื่อใจของเขาต่อผู้จัดการที่แท้จริงคือ อัลลอฮ์ตะอาลาโดยที่หยุดหนึ่งจากการสับสนในใจ”

"(دان ستغه) درفداڻ مالو دان یائت فراغی یغ ممبغکیتکن أتس منغکل یغ کجی ۲ دان فریوات یغ ایلوق ۲" □

แปลว่า “(และ) ส่วนหนึ่งจากนั้นคือ การละอาย กล่าวคือ มรยาทที่เกิดขึ้นมาเพื่อละทิ้งสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ และปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม”

"(دان ستغه) درفدڻ غنی یعی کیاهاات درفد یغ لاین درفد الله دان تیاد جندر غ کفد أسباب" □

แปลว่า “(และ) ส่วนหนึ่งจากมันคือ ความพอเพียง กล่าวคือ ใจที่มีความเพียงพอจากสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์และไม่เอียงเอนกับสาเหตุ”

"(دان ستغه) درفداڻ فقر دان یائت افتقار کفد الله سلما ۲ تیاد بر کهندق کفد دنیا درفد فرهیاسنڻ دان کملیائڻ دان کبسرائڻ" □

แปลว่า “(และ) ส่วนหนึ่งจากนั้นคือ ความต้องการ กล่าวคือ มีความต้องการต่ออัลลอฮ์ตลอด ไม่ต้องการในเรื่องดunyaจากเครื่องประดับประดา เกียรติ และความยิ่งใหญ่ของมัน”

"(دان ستغه) درفداڻ توضعکن دیرین دغن برغیغ تیاد منجلا اکندی اوله شرع" □

แปลว่า “(และ) ส่วนหนึ่งจากมันคือการนอบน้อมตัวของเขาในสิ่งที่ชะรุไม่รังเกียจ”

"(دان ستغه) درفداڻ فتوه دان یائت منجاوهکن دیری درفد منتتوت درفد مخلوق دغن سبب آی بریوات بایک کفد مریکئت" □

¹ Tuan Mināl, n.d. : 124.

² Tuan Mināl, n.d. : 124.

³ Tuan Mināl, n.d. : 124-125.

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 125.

⁵ Tuan Mināl, n.d. : 125.

⁶ Tuan Mināl, n.d. : 125.

แปลว่า “ (และ) ส่วนหนึ่งจากนั้นคือ การเชื่อฟัง กล่าวคือ การห่างไกลตัวจากการเรียกร้องจากมัลลูก เนื่องด้วยได้ทำความดีให้กับพวกเขา”

"(دان ستغه) درفدان شكر دان يائت منوغكلكن هاتين دغن موج أكن الله تعالى دان
مليهت أكن سكل نعمة ددا لم ليفاتن بلا" □

แปลว่า “ (และ) ส่วนหนึ่งจากนั้นคือ การชุกุโร (การขอบคุณ) กล่าวคือ การทำให้เป็นหนึ่งโดยการสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ตะอาลาและมองนิอุมัตต่างๆ เป็นการทดสอบ” ผู้แต่งได้อธิบายถึงมารยาทของการชุกริบางประการ ได้แก่

1. การนึกถึงความหมายของชุกริ
2. การมอบหมายต่ออัลลอฮ์
3. การละอายต่ออัลลอฮ์ในสิ่งที่ไม่ดี
4. ความรวยใจจากสิ่งนอกเหนือจากอัลลอฮ์
5. มีความต้องการต่ออัลลอฮ์ตลอด
6. ความนอบน้อมต่ออัลลอฮ์
7. การเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์
8. การสรรเสริญต่ออัลลอฮ์

การอธิบายของผู้แต่งเกี่ยวกับมารยาทของการชุกริข้างต้นโดยคำนึงถึงส่วนภายในจิตใจเป็นหลัก ต่างกับการอธิบายของอัสเซอากานีย (al-Shawkāniy, 1984 : 52) ที่คำนึงถึงส่วนภายนอกจากจิตใจเป็นหลัก โดยอธิบายว่าส่วนหนึ่งจากมารยาทของชุกริ ได้แก่

1. สถานที่สำหรับชุกริต้องสะอาดและเงียบ
2. ปากของผู้ชุกริต้องสะอาด
3. การหันหน้าทางกิบลัต
4. ให้ความสนใจกับสิ่งที่กล่าวและใคร่ครวญความหมายของมัน
5. การได้ยินด้วยตนเอง
6. การเลือกชุกริที่ประเสริฐที่สุด เช่น อัลกุรอาน
7. ปฏิบัติกับอัสซุการ์ มะอูซุรอตเป็นประจำทั้งเช้าและบ่ายหรือในสภาพต่าง ๆ ที่

แตกต่างกัน

4.13 บทส่งท้าย

¹ Tuan Mināl, n.d. : 125.

หลังจาก อธิบาย อิสลามกับอิมาน ผู้แต่งได้กล่าวถึง บทส่งท้ายโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.13.1 สรุป

ผู้แต่งได้กล่าวสรุปช่วงท้ายของหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญินของท่าน โดยการนำเสนอแนวทางให้ทุกคนปฏิบัติดังนี้

4.13.1.1 ให้ปฏิบัติตามแนวทางของสะลัฟในการยึดมั่น การพูด และการปฏิบัติ ผู้แต่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า¹

"(دان) منكال كيت كتهوى بهو سكل كيجيكن ايت حاصل أي دغن سبب مغيكوت سلف یغ صالح ۲ مك ايكوت أولهم اكن سلف یغ صالح ۲ فد اعتقاد اغكو دان فد سكل فركتائن اغكو دان سكل فربواتن اغكو سفرة سبدا نبی عليه الصلاة والسلام ﴿ علیکم بسنتی وسنة الخلفاء الراشدين من بعدی عضوا علیها بالنواجذ ﴾² أرتین لزم أتس کامو دغن سنة كو دان سنة سكل خلیفة كو یغ راشدين كمدین درفد أكو كیکة أولهکامو أتس دغن كراهم"

แปลว่า “และในเมื่อเรารู้ว่าความดีทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติตามแนวทางของสะลัฟอันถูกต้อง ดังนั้นพวกท่านจงปฏิบัติตามแนวทางของสะลัฟ³ ในการยึดมั่น การพูด และการปฏิบัติของท่านทั้งหมด ดังที่ท่านนะบี ﷺ กล่าวว่า : พวกท่านจงยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉันและสุนนะฮ์ของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ผู้ที่ได้รับทางนำหลังจากฉัน พวกท่านจงขมับมันด้วยฟันกราม”

ชาวสะลัฟ ถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการเป็นมุอ์มินในทุกๆ ด้านเช่น อะกีดะฮ์ อิบาดะฮ์ การยึดมั่นในศาสนาตลอดจนแง่มุมต่างๆ ของใช้ชีวิต คนเหล่านี้จึงได้รับการยกย่อง การรับรองจากท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ดังที่ปรากฏในฮะดีษ รายงานโดยอับดุลลอฮ์ เป็น มัสอูด ﷺ จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((خَيْرُ النَّاسِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ))
(أخرجه أحمد، 2001 : 3594)

¹ Tuan Mināl, n.d. : 137.

² บันทึกโดย (al-Marwaziyy, 1408 : 72 ; al-Tahāwiy, 1414 : 1186 ; al-’Ājuriyy, n.d. : 1223) อัลอัลบานีย์กล่าวว่า เป็นฮะดีษเคาะซีย์ (al-Albāniyy, 1416 : 6/527).

³ ดูการอธิบายในหน้า ๓๖-๓๘

ความว่า : “มนุษย์ที่ดีที่สุดคือผู้ ที่อยู่ในศตวรรษของฉัน (หมายถึงเหล่า
เศาะฮาบะฮ์) หลังจากนั้นคือผู้ที่อยู่ในศตวรรษต่อมา หลังจากนั้นคือผู้ ที่อยู่
ในศตวรรษต่อมา หลังจากนั้นคือผู้ที่อยู่ในศตวรรษต่อมา”

(บันทึกโดย 'Ahmad, 2001 : 3594)¹

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวถึง ศตวรรษที่ดีที่สุด คือ สี่ศตวรรษแรกตามลำดับซึ่ง
ต่างกับอะดีษที่บันทึกโดย (al-Bukhāriy, 1997 : 2651; Muslim, 1996 : 2533) ที่กล่าวถึงสาม
ศตวรรษเท่านั้น

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ บรรดาเศาะฮาบะฮ์ตลอดมาถึงบรรดาตาบิอิน ตาบิอิต-ตาบิอิน
และอัครบิดร ตาบิอิต-ตาบิอินที่ปฏิบัติตามแนวทางของชนเหล่านี้ คือ ชาวสะลัฟของแต่ละยุค

ดังนั้น การให้ความสำคัญกับ ชาวสะลัฟโดยเฉพาะ เศาะฮาบะฮ์ โดยการรับเอาความ
เข้าใจและสิ่งทีมาจากพวกเขา เรื่องนี้ได้มีบทบัญญัติมายืนยันให้กับเศาะ ฮาบะฮ์ว่า พวกเขา นั้น คือ
ประชาชาติของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ที่ประเสริฐที่สุด เป็นประชาชาติที่มีความศรัทธา มีความรู้และมี
ความเข้าใจที่มากกว่า เป็นประชาชาติที่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ﷻ มากและเป็นประชาชาติที่สมควร
ตามมากที่สุด ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสไว้ว่า :

﴿ وَالسَّيِّئَاتِ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ بِالْحَمْدِ وَالرَّضْوَانِ فِي أَجْرٍ عَظِيمٍ ﴾

(سورة التوبة : بعض من آية 100)

ความว่า : “บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่ผู้ศรัทธา (ชาวมุฮัมมัดและ
เศาะฮาบะฮ์) และในหมู่ผู้ให้ความช่วยเหลือ (ชาวอันศ็อรจากมะดีนะฮ์) และ
บรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮ์ทรงพอพระทัยในพวก
เขา และพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย”

(สุเราะฮ์อัตเตอาบะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 100)²

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้สั่งให้ประชาชาติของท่านปฏิบัติตามบรรดาเศาะ ฮาบะฮ์ใน
เมื่อได้เกิดความแตกต่างขึ้นมา ดังการรายงานของอัลอิรบาด เป็น สาริย ะฮ์กล่าวว่า ท่านนะบีมุฮัมมัด
ﷺ กล่าวว่า :

((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ
الْخُلَفَاءِ الْمَهْدِيِّينَ الرَّاشِدِينَ، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعَضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِدِ))

(أخرجه ابودأود، د.ت : بعض من حديث 4607)

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นอะดีษเศาะฮิฮ (al-Albāniy, 2002 : 7185) .

² ดูการอธิบายอายะฮ์ในหน้า 49

ความว่า : “ดังนั้น แท้จริงผู้ใดในหมู่ของพวกเจ้าที่มีชีวิตต่อไปหลังจากฉัน พวกเขาจะพบกับความแตกแยกมากมาย (เมื่อเป็นเช่นนั้น) พวกเจ้าจะต้องยึดมั่นกับสุนนะฮ์ของฉัน และสุนนะฮ์ของคุละฟารอซีดีนที่ได้รับทางนำ พวกเจ้าจงยึดถือกับมันและพวกเจ้าจงขมับมันด้วยพันกราม”

(บันทึกโดย Abū Dāwūd, n.d.: ส่วนหนึ่งจากฮะดีษ 4607) ¹

การยึดมั่นและการปฏิบัติตามแนวทางของชะลัฟที่นำโดยท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ นั้น สอดคล้องกับพระประสงค์และความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ในทางตรงกันข้ามพระองค์ทรงโกรธกับ ผู้ฝ่าฝืนและปฏิเสธต่อแนวทางดังกล่าว ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า :

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ ﴾

(سورة آل عمران : آية 31-32)

“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ก็จงปฏิบัติตามฉันอัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่านและจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พวกท่านจงเชื่อฟัง อัลลอฮ์และเราะสูลเถิด แต่ถ้าพวกเขาฝืนหลังให้แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

(สุเราะฮ์อาละอิมรอน : อายะฮ์ 31-32)

ผู้แต่งได้สนับสนุนแนวทางชะลัฟ พร้อมให้ปฏิบัติตามบนแนวทางชะลัฟในทุกๆ ด้าน อาทิ เช่น การยึดมั่น การพูด และการกระทำ สอดคล้องกับอิมามอะบู อัลอะฮ์มัด อัลอะซฮะรียะและ อุละมาอ์ท่านอื่นๆ ที่ให้ความสำคัญกับแนวทางชะลัฟ

4.13.1.2 ห่างจากบิดอะฮ์ที่ถูกตำหนิ

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า²

"(دان) تغلكن أولهم أكن بدعة يغ مذمومة یعنی بدعة يغ كنا جرجا درفد أورغيغ داتغ كمدين درفد حوص صحابة دان علماء مريكت دان حاصلن بهو تيف ۲ برغيغ موافقة آى أكن كتاب الله دان سنة رسول الله أتو اجماع علماء أتو قياس مك يائت دنماكن سنة دان برغيغ كلوار آى درفد يغد مكين ايت دنماكن بدعة يغ مذمومة"

¹ ฮะดีษความหมายเดียวกันปรากฏในหนังสือสุนัน (บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d. : 2676) อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเศาะฮีย (al-Albāniy, n.d. : 4607) .

² Tuan Mināl, n.d. : 138.

แปลว่า “และพวกท่านจงห่างไกลจากบิตอะฮ์ที่ถูกตำหนิ กล่าวคือบิตอะฮ์ที่ถูกตำหนิ โดยผู้ที่มาหลังจากนั้นจากบรรดาเศาะฮาบะฮ์และอุละมาอ์ของพวกเขา ผลลัพธ์ ผลสรุปก็คือทุกอย่างที่สอดคล้องกับกิตาบของอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และสุนนะฮ์ของ ท่านเราะสูลุลลอฮ์หรืออิจมาอ์ของอุละมาอ์ หรือกีياس นั่นคือเรียกว่า สุนนะฮ์ และ สิ่งทีนอกเหนือจากนั้นเรียกว่า บิตอะฮ์ที่ถูกตำหนิ”

การห่างไกลจากบิตอะฮ์ (สิ่งอูตรี) ที่ถูกตำหนิและพวกบิตอะฮ์ พร้อมระมัดระวังจาก ความกลุ่มเครือที่พวกเขาได้คิดสร้างขึ้นมาทั้งหมดเป็นการศรัทธาที่แท้จริงต่ออัลลอฮ์ ¹

การห่างไกลจากสิ่งที่ไร้ประโยชน์เป็นสิ่งจำเป็นต่อมุสลิมทุกคนที่จะต้องปฏิบัติเพราะ อิสลามได้สั่งให้มุสลิมทุกคนยับยั้งสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่ต้องห้ามตามความสามารถ สอดคล้องกับชะดีษที่ รายงานโดยอะบู สะอีด อัลคุดรีย์ จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَأُغْيِرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَوْعَفُّ الْإِيمَانِ))

(أخرجه مسلم، د.ت : 49)

ความว่า : “ผู้ใดได้เห็นจากพวกเจ้าซึ่งสิ่งที่ชั่วช้า ก็ให้เขาได้เปลี่ยนแปลงมัน ด้วยมือของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถ ก็ด้วยหัวใจของเขา และอันนั้นก็เป็นการศรัทธาที่อ่อนที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 49)

ในทางตรงกันข้ามการปฏิบัติในสิ่งที่ไร้ประโยชน์โดยเฉพาะสิ่งเกี่ยวกับศาสนา ไม่ว่าจะด้วยวาจา การกระทำหรือการเจตนา ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่ไม่ดีที่ไม่สนับสนุนสอดคล้องกับชะดีษที่ รายงานโดยท่านหญิงอาอิชะฮ์ ² จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))

(أخرجه البخاري، 1997 : 2550; Muslim, 1996 : 1718)

ความว่า : “ผู้ใดกระทำสิ่งใดที่ไม่มีในกิจการ (ศาสนา) ของเรา สิ่งนั้นจะไม่ ถูกตอบรับ”

(al-Bukhāriy, 1997 : 2550; Muslim, 1996 : 1718)

เช่นเดียวกันกับการคิดหรือคิดค้นเรื่องอูตรีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัศาสนา

4.13.1.3 ให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ โดยการปฏิบัติตาม

อัลกุรอาน อัลชะดีษและอิจญ์มาอ์ของบรรดาอุละมาอ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า²

¹ ดูการอธิบายในหน้า 71-72

² Tuan Mināl, n.d. : 138.

"مك هندقله كيت أيكوت جالن أهل السنة والجماعة دغن مغيكوت كتاب الله دان
حديث رسول الله دان اجماع سكل أئمة دان هندقله منجاوهكن ديرى در فد سكل بدعه
يغ حرام أتو مكروه"

แปลว่า “ดังนั้นเราต้องปฏิบัติตามแนวทางอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ โดยการ
ปฏิบัติตามกิตาบของอัลลอฮ์ ฮะดีษของท่านเราะสูลุลลอฮ์และอิญ์มาอ์ของบรรดา
อูละมาอ์ และต้องห่างไกลจากบิดอะฮ์ที่ฮะรอมหรือมักรูฮ์ทั้งหมด”

การปฏิบัติตามแนวทางอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน
อัลฮะดีษ และอิญ์มาอ์ของบรรดาอูละมาอ์ เนื่องจากเป็นแนวทางที่ถูกต้องและเที่ยงตรง
อะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ได้ยึดถือตัวบทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษในทุกกรณีของเรื่อง
การศรัทธาและการปฏิบัติ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงรับรองกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่มีการหลงผิดและทุกซ์
ยากอย่างแน่นอนกับพวกเขา¹

การยึดมั่นกับอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะถูกต้องได้นั้นต้องประกอบด้วยดังนี้ คือ ต้อง
ให้ความสำคัญกับบทบัญญัติหรือหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษเหนือความคิดในเมื่อขัดค้ำกัน
ต้องศรัทธากับปรากฏการณ์ตัวบทโดยที่ไม่ค้นหาด้วยความคิดในสิ่งที่ไม่ให้ประโยชน์จากการตีความ
ของอะฮลิลกะลาม และไม่มีการแยกกันระหว่างอัลกุรอานกับอัลฮะดีษ

การยึดมั่นตามแนวทางที่เที่ยงตรงคือ ตามแนวทางอัลกุรอานและอัลฮะดีษ ทั้งนี้
ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ย้ำกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่มีวันหลงทางเป็นอันขาด ซึ่งสอดคล้องกับคำ
ตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่า :

﴿فَإِن نَّزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ
تَأْوِيلًا﴾

(سورة النساء : بعض من آية 59)

ความว่า: “แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใด ก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮ์
(อัลกุรอาน) และเราะสูล (อัสสุนนะฮ์) หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮ์และ

วันปรโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่งและเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

(สุเราะฮ์อันนิสาอ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 59)

ดังนั้น จำเป็นต่อมุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามบนแนวทางทั้งสองโดยไม่
ละทิ้งหรือปฏิเสธแม้แต่น้อย เพราะมันเป็นแนวทางที่เที่ยงตรงที่จะนำมนุษย์ไปสู่สวนสวรรค์และ
ห่างไกลจากนรก

¹ ดูการอธิบายในหน้า ๖๗-๖๘

4.13.2 ความหวังและความปรารถนาจากอัลลอฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึง เกี่ยวกับความหวังและความปรารถนาจากอัลลอฮ์โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.13.2.1 ความจำเริญจากอัลลอฮ์ (เตาฟีก)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับความจำเริญจากอัลลอฮ์ (เตาฟีก) ว่า¹

"دان أكو هارف أكن الله بهو ممبرى توفيق أى"

แปลว่า “และฉันหวังว่าอัลลอฮ์คงให้ความจำเริญ (เตาฟีก)”

คำว่า “ความจำเริญ” ในที่นี้เป็นความหมายที่แปลมาจากคำภาษาอาหรับของคำว่า “เตาฟีก” (توفيق)

“เตาฟีก”(توفيق) เป็นอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า تَوْفِيقًا อ่านว่า วัฟพะเกาะะ ยูวัฟฟิกู เตาฟีกัน หมายถึง การตกลงใจในสิ่งที่ดี การให้ความสำเร็จ และการปรองดองกัน (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/320 ; al-Zāwiy, 1963 : 560).

อุละมาอ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์ได้ให้ความหมายเชิงวิชาการของ “เตาฟีก” หรือ “ความจำเริญจากอัลลอฮ์” ดังนี้

1. การที่อัลลอฮ์ไม่ให้อัจฉริยะกับตัวเจ้า (Ibn al-Qaiyim, 1996 : 1/415).
2. การทำให้ง่าย การทำให้สะดวกและการให้ความช่วยเหลือ (al-Sam‘āniy, 1997 : 2/452).
3. การให้ความช่วยเหลือเป็นการเฉพาะจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่ประเสริฐกว่ากับบ่าวบางท่านของพระองค์ (Muhammad Rashīd bin ‘Aliy, 1990 : 8/93 ; ‘Abd al-Rahmān bin Nāsir, 2008 : 328)
4. สิ่งที่ตกลงกันระหว่างการกระทำและคำพูดของเขาในการภักดี (al-Māturīdiy, 2005 : 6/172).

คำ “เตาฟีก”(توفيق)² เป็นคำที่บัญญัติโดยชะรุอ์ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ปรากฏในอัลกุรอานว่า :

﴿ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾

(سورة هود : بعض من آية 88)

ความว่า : “และความสำเร็จของฉันจะไม่เกิดขึ้น เว้นแต่ด้วยความช่วยเหลือของอัลลอฮ์ แต่พระองค์ฉันขอมอบหมายและยังพระองค์เท่านั้นฉันกลับไปหา”

¹ Tuan Mināl, n.d. : 138.

² คำ “เตาฟีก”(توفيق) มีปรากฏในอัลกุรอาน ๓ อายะฮ์ด้วยกัน คือ ๒ อายะฮ์ในรูปของอาการนาม กล่าวคือ อายะฮ์ที่ ๖๒ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์กับอายะฮ์ที่ ๘๘ ในสุเราะฮ์ฮุุด และ ๑ อายะฮ์ในรูปของกริยา กล่าวคือ อายะฮ์ที่ ๓๕ ในสุเราะฮ์อันนิสาอ์

(สุเราะฮ์ฮุุด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๘๘)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿وَمَا تَوْفِيقِي﴾ คำ “เตาฟีก” เป็นคำที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติไว้ในอัลกุรอาน

4.13.2.2 ความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน (อิกลาศ)

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน (อิกลาศ)ว่า¹

"ما خلاصكن عمل كو يعنى قصد عمل ايت وجه الله ايت وحده دان اخلاص ايت سبب
بك كلفاسن درفد هارو هاراقيامه دان يائت واجب عينى أنس تيف ۲ مكلف فد سكلين
طاعة كارن فرمانن تعالى ﴿وما أمرُوا إِلَّا ليعبدوا الله مخلصين له الدين﴾² أر تين دان تباد
دسوره أكن مركت ملينكن كارن ميمبه أوله مركت أكن الله فد حال اخلاص مركت
بكين اكما يغسبنرن (دان) تله برسيدا نبى ﷺ ﴿ان الله لا يقبل من العمل الا ما كان خالصا
وما ابتغى به وجهه﴾³ بهو الله تباد منر بما أى درفد عمل ايت سما أدا سمبهغ دان زكاة دان
فواس دان حج دان لاينن ملينكن برغيغ أدا أى اخلاص دان برغيغ منتوتى دغندى كارن
الله"

แปลว่า “ขอให้ความบริสุทธิ์ใจในการทำงานของฉัน กล่าวคือ ความมุ่งหมายการทำงาน
นั้นเพื่ออัลลอฮ์องค์เดียว และอิกลาศนั้นเป็นสาเหตุให้รอดพ้นจากเหตุการณ์ยุ่งยาก
ของวันกิยามะฮ์ และวาญิบกับมุสลิมทุกคนภูออต (เชื่อฟัง) ทั้งหมดเนื่องอัลลอฮ์ทรง
ตรัสว่า ﴿وما أمرُوا إِلَّا ليعبدوا الله مخلصين له الدين﴾ ความว่า : และพวกเขามิได้ถูก
บัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ใน
การภักดีต่อพระองค์ และท่านนะบี ﷺ ได้กล่าวว่า : ความว่า : แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่
ทรงตอบรับการทำงานนั้นไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การ
ทำฮัจญ์และการงานอื่นๆ เว้นแต่การงานที่ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจและทำเพื่ออัลลอฮ์
องค์เดียวเท่านั้น”

คำว่า “ความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน” ในที่นี้เป็นความหมายที่แปลมาจากคำภาษา

อาหรับของคำว่า “อิกลาศ” (إخلاص) เป็นคำอาการนาม มาจากรากศัพท์ของคำว่า أَخْلَصَ يُخْلِصُ
أَخْلَاصًا อ่านว่า อักละสะะ ยุคฺลิสฺ อิกลาศิน หมายถึง ความบริสุทธิ์ใจ ความจริงใจ และละทิ้งการไ้อ
वाद (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/249 ; al-Zāwiy, 1963 : 190).

¹ Tuan Mināl, n.d. : 138.

² สุเราะฮ์ฮุุดบัยอินะฮ์ อายะฮ์ที่ ๕

³ ผู้วิจัยยังไม่พบผู้บันทึก แต่เป็นฮะดีษที่คล้ายกับการบันทึกของอันนะสาอียี (al-Nasa‘iy, 1986 : 3140) ซึ่งไม่มีคำว่า (وما) อยู่ตรงกลาง
(إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبَلُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا كَانَ لَهُ خَالِصًا، وَابْتِغَى بِهِ وَجْهَهُ)

อุละมาอ์อะฮฺลิสสุนนะฮฺได้ให้ความหมายเชิงวิชาการของ “อิกลาศ” ดังนี้

1. การให้ใจบริสุทธิ์ในการภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว โดยการปลีกตัวจากสิ่งอื่นทั้งหมด (Ibn al-Qaiyim, 1996 : 1/129)¹.

2. การที่ป่าวคนหนึ่งมีความมุ่งหมายในการกระทำเพื่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์ และผลบุญ โดยที่ไม่ได้หวังสิ่งใดจากอำนาจ เกียรติยศหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดจากคุณยา (al-Fawzān, n.d. : 43).

หลักการหนึ่งที่ยิ่งใหญ่และสำคัญของศาสนานั้นคือ การบรรลุถึงความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกๆ กิจการงาน

ความบริสุทธิ์ใจคือ แก่นแท้ของศาสนาและเป็นกุญแจการเรียกร้องเชิญชวนของบรรดาเราะสุลทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ﴾

(سورة البينة : بعض من آية 5)

ความว่า : “และพวกเขาได้ถูกบัญชาให้กระทำอื่นใดนอกจากเพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์เป็นผู้มีเจตนาบริสุทธิ์ในการภักดีต่อพระองค์ เป็นผู้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรง”

(สุเราะฮ์อัลบัยยีนะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๕)

การบริสุทธิ์ใจที่แท้จริงจะไม่เกิดขึ้น นอกจากต้องมีความบริสุทธิ์ที่สมบูรณ์จากรูปแบบของภาคีทั้งหมด

ความบริสุทธิ์ใจเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้การงานเป็นที่ต่อรับซึ่งการงานหนึ่งๆ นั้นจะไม่ใช่ที่ยอมรับนอกจากด้วย ๒ เงื่อนไข ดังนี้

1. การงานนั้นต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดในอัลกุรอานหรือสิ่งที่เราะสุลุลลอฮ์ ﷺ ได้ชี้แจงไว้ ดังที่รายงานโดยท่านหญิงอาอิชะฮ์ ʿ จากท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ أَحَدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ، فَهُوَ رَدٌّ))

أخرج هالبخاري ، 1422 : 2697 و مسلم ، د.ت. : 1718

ความว่า “ผู้ใดประดิษฐ์สิ่งใหม่ในกิจการของเรา ซึ่งมีได้เป็นส่วนหนึ่งของมัน ดังนั้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่จะถูกปฏิเสธ”

(บันทึกโดยal-Bukhāriy, 1422 : 2697 ; Muslim, n.d. : 1718)

¹ ดูเพิ่มเติม (Abū al-Muzaffar, 1997 : 4/427 ; Iwād bin ‘Abdullāh, 1415 : 427) .

การงานศาสนาหรือการอิบาดะฮ์ทั้งหมดจะถูกต้องได้นั้น จะต้องสอดคล้องกับคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ และสุนนะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ดังนั้น การงานใดที่ไม่สอดคล้องกับทั้งสองถือว่าไม่ถูกต้องและไม่ถูกต้องรับ

2. การงานนั้นต้องมีความบริสุทธิ์ใจเพื่อแสวงหาความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ ดั่งฮะดีษของท่านนะบี ﷺ ที่รายงานโดยอุมัร เบน อัลค็อฏฏอบกล่าวว่า :

((إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا، أَوْ إِلَى امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا، فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ))

أخرج هالبخاري ، 1422 : 1 و مسلم ، د.ت. : 1907

ความว่า “แท้จริงการงานทั้งหลายนั้นขึ้นอยู่กับเจตนา และแท้จริงสำหรับทุกท่านนั้นคือสิ่งที่เขาได้ตั้งเจตนาไว้ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขามีเจตนาเพื่ออัลลอฮ์และเราะฮ์สูลของพระองค์ ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปเพื่ออัลลอฮ์และเราะฮ์สูลของพระองค์ และผู้ใดก็ตามที่การอพยพของเขาเพื่อโลกนี้ที่เขาจะได้รับหรือเพื่อผู้หญิงที่เขาจะแต่งงานด้วย ดังนั้นการอพยพของเขาก็จะเป็นไปตามความประสงค์ที่เขาได้อพยพ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1422 : 1 ; Muslim, n.d. : 1907)

ความบริสุทธิ์ใจคือรากฐานที่จะส่งผลให้งานเป็นที่ตอบรับและการบกร่องในความบริสุทธิ์ใจนั่นเองที่เป็นต้นเหตุทำให้การงานถูกปฏิเสธหรือไม่ถูกต้องรับ

4.13.2.3 ห่างไกลจากการริยาอ์และสุมอะฮ์

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการห่างไกลจากการริยาอ์และสุมอะฮ์¹

"دان آكو فوهنكن فول كفد الله بهو دلفسكن آكو درفد رياء دان سمعه دان ارتي رياء ايت

بهو برعمل ايت اكن عمل قربه سفای دبسر كن آكندی أوله مانسی دان ارت سمعه ايت

مك يائت بهو برعمل ای فد حال سسؤورغ دیرین کمدين ای مخبرکن دغندی آکن

مانسی سفای دبسر كن أوله مریکمت باکین اتو سفای مغھیلا کباجیکن درفد مریکمت

باکین (برمول) تیف ۲ درفد رياء دان سمعه ايت مگکو کر کن فهلا عمل دان صح عملن

برسلاهن باک برغیغ اتس جمهور درفد مالکية بهوسن ممبطلکن عبادة"

แปลว่า “และฉันขอต่ออัลลอฮ์ให้พ้นจากการริยาอ์และสุมอะฮ์ และความหมายของ

ริยาอ์ คือ การปฏิบัติทำอะมาลที่ดี (อะมาลกุรบะฮ์) เพื่อที่จะให้มนุษย์ให้ความ

ยิ่งใหญ่กับเขา และความหมายของสุมอะฮ์ คือ การปฏิบัติทำอะมาลในที่โดดเดี่ยว

หลังจากนั้น เขาบอกให้กับผู้คนที่พวกเขาจะได้ให้ความยิ่งใหญ่กับเขาหรือเพื่อ

¹ Tuan Mināl, n.d. : 138.

ความดีจากพวกเขาจะได้ให้กับเขา ทุกอย่างจากการริยาห์และสุมอะฮ์นั้นทำให้ผลบุญของอะมาลเป็นโมฆะและอะมาลนั้นถูกต้อง ซึ่งแตกต่างกับทัศนะส่วนใหญ่จากมาลิกียะฮ์ว่า แท้จริงมันทำให้อิบาตะฮ์เป็นโมฆะ”

การห่างไกลจากริยาห์และสุมอะฮ์เป็นสิ่งจำเป็นต่อมุอ์มินทุกคนที่จะต้องระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดการภาคีและศุนย์เสียผลบุญอะมาลต่างๆ ที่กระทำได้

“ริยาห์” (رِيَاءٌ) เป็นคำภาษาอาหรับอาการนามมาจากรากศัพท์ของคำว่า رِيَءٌ

رِيَءٌ رِيءٌ رِيءٌ อ่านว่า รืออา ยूरอฮ์ รืออาอัน หมายถึง การโอ้อวด การกระทำการงานเพื่อให้คนดู (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/320).

อุละมาอ์ได้ให้ความหมาย“ริยาห์” (رِيَاءٌ) เชิงวิชาการดังนี้

1. การกระทำภายนอกเป็นการอิบาดะฮ์เพื่ออัลลอฮ์แต่ภายในมีความประสงค์ให้คนสรรเสริญยกย่องกับเขา (al-Ṭabariy, 2000 : 5/522).

2. การปรารถนาสิ่งในดunyaด้วยการทำอิบาดะฮ์ (al-Qurtubiy, 1964 : 20/212)

3. การแสดงอิบาดะฮ์ที่มีเจตนาให้คนดูแล้วเกิดการสรรเสริญต่อผู้กระทำ

(al-Khāzin, 1415: 2/477)¹.

“สุมอะฮ์” (سُمْعَةٌ) เป็นคำภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า سَمِعَ يُسَمِعُ

سَمِعَ يُسَمِعُ อ่านว่า สัมมะอะะ ยूसัมมิอู ตัสมีอัน หมายถึง การเปิดเผยให้ได้ยิน การให้มีชื่อเสียง (Ibn Manzūr, 1414 : 8/165-166 ; Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/450).

อุละมาอ์ได้ให้ความหมาย “สุมอะฮ์” (سُمْعَةٌ) เชิงวิชาการดังนี้

1. การแสดงอิบาดะฮ์ที่มีเจตนาให้คนฟังแล้วเกิดการสรรเสริญต่อผู้กระทำ (al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/336 ; Sulaiman bin ‘Abdullāh, 2002 : 452).

2. การยกย่องในการทำงานเพื่อให้ผู้อื่นได้ยินกับมัน (al-Qastalāniy, 1323 : 9/286 ; al-Manāwiyy, 1356 : 2/122).

นิยามของริยาห์และสุมอะฮ์ทั้งหมดที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของทั้งสองมีดังนี้

1. ริยาห์เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการมอง ในขณะที่สุมอะฮ์เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการฟัง

2. ริยาห์จะเกิดขึ้นพร้อมกับการอิบาดะฮ์เท่านั้น ส่วนสุมอะฮ์นั้นจะเกิดขึ้นพร้อมกับการอิบาดะฮ์หรือหลังจากการอิบาดะฮ์แล้วก็ได้

ริยาห์และสุมอะฮ์เป็นซิริกเล็กประเภทหนึ่งที่ทำให้การงานไร้ผล อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِيَاءًا لِلنَّاسِ ﴾

¹ ดูเพิ่มเติม (Ibn al-Jawziy, 1422 : 2/216 ; al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/336).

(سورة القرة : بعض من آية 264)

ความว่า : “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่าให้บรรดาทานของพวกเจ้าไร้ผล ด้วยการล้าเลิก และการก่อความเดือดร้อน เช่นผู้ที่บริจาคทรัพย์ของเขาเพื่ออวดอ้างผู้คน”

(สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๖๔)

ผู้ที่บริจาคทรัพย์เพื่ออวดอ้างผู้คนนั้นจะไม่ได้รับการตอบแทนจากผลงานที่ได้กระทำไว้แต่อย่างใด เนื่องจากการอวดอ้างได้ทำลายมันโดยหมดสิ้น (Ibn Kathīr, 1999: 1/964; al-Baghawī, 1997: 1/326)

จากญุนดุบ อัลอะละเกีย² จากท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า :

((مَنْ يَسْمَعُ يُسْمِعِ اللَّهُ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللَّهُ بِهِ))

أخرج هم مسلم ، د.ت. : (2987)

ความว่า “ผู้ใดทำให้ได้ยิน (เจตนาการทำงานของเขาเพื่อชื่อเสียงระหว่างมนุษย์) อัลลอฮ์จะทรงให้ได้ยินกับมัน และผู้ใดทำให้เห็น อัลลอฮ์จะทรงให้เห็นกับมัน”

(บันทึกโดย Muslim, n.d. : 2987)

ผู้ใดเจตนาให้เห็นหรือให้ได้ยินการทำงานของเขาเพื่อให้เกิดการยกย่องหรือให้เกียรติแก่เขา อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเปิดเผยสิ่งเหล่านั้นในวันกิยามะฮ์ เนื่องจากการงานของเขาไม่มีอิลลาศ (al-Qādi ‘Iyād, 1998 : 8/535 ; al-‘Asqalāniy, 1379 : 11/336).

การห่างไกลจากกริยาอ์และสมุอะฮ์ของผู้แต่งข้างต้นสอดคล้องกับชะติษของท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ ที่แนะนำดูอาให้กับประชาชาติของท่าน เพื่อจะได้พ้นจากการตั้งภาคี ดังการรายงานของ มะอิกิล เป็น ยะซาร³ จากท่านนะบี มุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า :

((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَلشِّرْكَ أَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلِ، أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى شَيْءٍ إِذَا قُلْتَهُ ذَهَبَ عَنْكَ قَلِيلُهُ وَكَثِيرُهُ؟)) قَالَ: قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا أَعْلَمُ))

(أخرج هالبخاري ، 1997 : بعض من حديث 716)

¹ เรื่องเดียวกันปรากฏในชะติษ (บันทึกโดย Ahmad, 2001 : 23630) อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นชะติษสะตันเศาะฮิฮ์ (al-Albāniy, n.d. : 1553).

² ท่านมีชื่อเต็มว่า ญุนดุบ เบน อิบดุลลอฮ์ เบน สุฟยาน อัลอะละเกีย เป็นเศาะฮาบะฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๑-๗๔ (al-Dhahabi, 1980 : 3/174).

³ ท่านมีชื่อเต็มว่า มะอิกิล เบน ยะซาร เบน อับดุลลอฮ์ อัลมุฆะนิย เป็นเศาะฮาบะฮ์เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. ๖๕ (al-Dhahabi, 1980 : 2/576 ; al-Zirikli, 2002 : 7/271).

ความว่า “การตั้งภาคีในหมู่พวกเจ้า (เป็นสภาพ) ที่ลับยิ่งกว่า (สภาพ) มดเดิน (หมายถึงเสียงเดินของมด) ฟังทราบเถิด ฉันจะแนะนำท่านในสิ่งหนึ่ง เมื่อท่านกล่าวแล้ว อัลลอฮ์ทรงให้การตั้งภาคีอย่างเล็กและอย่างใหญ่จะผ่านไป ท่านจงกล่าวว่า **”اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَشْرِكَ بِكَ وَأَنَا أَعْلَمُ، وَأَسْتَغْفِرُكَ**”
 ”ความว่า โอ้อัลลอฮ์ข้าพเจ้าขอความคุ้มครองด้วยพระองค์ท่านจากการตั้งภาคีกับพระองค์ท่านทั้งที่ข้าพเจ้ารู้ และขอความอภัยโทษจากพระองค์ท่านในสิ่ง (การตั้งภาคี) ที่ข้าพเจ้า (ทำโดย) ไม่รู้”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : ส่วนหนึ่งของฮะดีษ 716)¹

การตั้งภาคีเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมากและเป็นสิ่งง่ายที่จะเกิดขึ้นกับทุกคนโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น ทุกคนจำเป็นต้องขอความคุ้มครองต่ออัลลอฮ์ ﷻ ตลอดเวลา เพื่อพ้นจากการเป็นภาคี

4.13.2.4 ห่างไกลจากการหลอกหลวงของชัยฏอนมารร้าย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการห่างไกลจากการหลอกหลวงของชัยฏอนมารร้ายว่า²

”(دان) أَكُو فَوْهَنَكُنْ كَفَدَ اللَّهُ بِهَوَا مَلْفَسَكُنْ اِي اَكْنَدَا كُو دَرَفْدَ جَاتَه دَدَا لَمْ تَيْفُو دَايَا

شَيْطَانٌ يَغْكُنَا رَجْمَ يَعْنِي يَغْكُنَا تَوْلَقُ دَرَفْدَ رَحْمَةَ اللَّهِ دَانَ شَيْطَانٌ اَيْتِ اَنْقَ اِبْلِيسَ سَفْرَةَ

بِرَغِيغٍ دَرَوَايَةَ كَنْ دَرَفْدَ نَبِيِّ ﷺ دَانَ اِبْلِيسَ اَيْتِ اِبْوَالشَيْطَانِ ³ **يَعْنِي اِبْلِيسَ اَيْتِ بَفَا شَيْطَانِ**

سَفْرَةَ بِهَوَا اَدَمَ بَفَا سَكَلْ مَانَسِي”

แปลว่า “ และฉันขอต่ออัลลอฮ์ให้พ้นจากการหลอกหลวงของชัยฏอนที่ถูกสาปแช่ง กล่าวคือ ผู้ที่ถูกขัดขวางจากความเมตตา (เราะฮิมัต) ของอัลลอฮ์และชัยฏอนนั้นคือ บุตรของอิบลีสซึ่งที่รายงานจากท่านนะบี ﷺ และอิบลีสนั้นคือ อะบูชัยฏอน กล่าวคือ อิบลีสนั้นคือ บิดาของชัยฏอน เหมือนกับอาดัมเป็นบิดาของมนุษย์ทั้งหลาย”

การห่างไกลจากชัยฏอนเป็นสิ่งจำเป็นต่อมุอ์มินทุกคนที่ต้องปฏิบัติตลอดเวลา ทั้งนี้ เพื่อป้องกันปกป้องไม่ให้ถูกหลอกหลวงจากชัยฏอนมารร้าย

คำว่า “ชัยฏอน” (شَيْطَانٌ)⁴ พหูพจน์ของมันคือ “ชะยาฏีน” (شِبَابِطِينَ) เป็นคำภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ของคำว่า “ชะฎณะ” (شَطَنٌ) หมายถึง การเป็นปรปักษ์ ซึ่งจะใช้

¹ อัลอัลบานีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษสะสันเศาะฮีฮ (al-Albāniy, 1997 : 265).

² Tuan Mināl, n.d. : 138.

³ ผู้วิจัยยังไม่พบผู้บันทึก

⁴ อัลกุรอานได้กล่าวถึงคำว่า “ชัยฏอน” (شَيْطَانٌ) หรือ “ชะยาฏีน” (شِبَابِطِينَ) ใน ๗๘ आयะฮ์ด้วยกัน คือ आयะฮ์ที่ ๑๔, ๓๖, ๑๐๒, ๑๖๘, 208, 268 และ ๒๗๕ ในซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ आयะฮ์ที่ ๓๖, ๑๕๕ และ ๑๗๕ ในซูเราะฮ์อาละอิมรอน आयะฮ์ที่ ๓๘, ๖๐, ๗๖, ๘๓, 117, 119 และ ๑๒๐ ในซูเราะฮ์อันนิสาอ์ आयะฮ์ที่ ๙๐ และ ๙๑ ในซูเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ आयะฮ์ที่ ๔๓, ๖๘, ๗๑, ๑๑๒, ๑๒๑ และ ๑๔๓ ในซูเราะฮ์อัลอันอาม आयะฮ์ที่ ๒๐, ๒๒, ๒๗, ๓๐, ๑๗๕, ๒๐๐ และ ๒๐๑ ในซูเราะฮ์อัลอะฮ์รอฟ आयะฮ์ที่ ๑๑ และ ๔๘ ในซูเราะฮ์

เรียกกับทุกสรรพสิ่งที่ฝ่าฝืน ละเมิด และแสดงตนเป็นปรปักษ์กับความจริง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นมนุษย์ ญิน หรือสัตว์

คำว่า “ชัยฏอน” ถูกใช้ในอัลกุรอาน ๓ ลักษณะดังนี้

1. ใช้คำว่า “ชัยฏอน” อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจาก อะลิฟและลาม ในกรณีนี้ วัตถุประสงค์คือ ชัยฏอน ที่มีได้มีการระบุแน่นอนว่าหมายถึงใคร อาจหมายถึงมนุษย์หรือญินก็ได้ เช่น อายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ตรัสว่า :

﴿ وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ سَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴾

(سورة الزخرف : بعض من آية 36)

ความว่า : “ผู้ใดผินหลังจากการรำลึกถึงพระผู้ทรงปราณี เราจะให้ชัยฏอน ตัวหนึ่งแก่เขา แล้วมันก็จะเป็นสหายของเขา”

(สูเราะฮ์อซซุครุฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๓๖)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿لَهُ سَيْطَانًا﴾ เป็นคำเอกพจน์ที่ไม่มีอะลิฟและลามรวมกัน ซึ่งจะทำให้ความเป็นทั่วไป

2. คำว่า “ชัยฏอน” ถูกใช้พร้อมกัอะลิฟและลาม ในกรณีนี้โดยทั่วไปแล้วจะให้ความหมายเฉพาะเจาะจงนั้นคือ อิบลิส เช่น อายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ตรัสว่า :

﴿ يَنْبِيءَ آدَمَ لَا يَفْنَيْنَكَ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكَ مِنَ الْجَنَّةِ ﴾

(سورة الأعراف : بعض من آية 27)

ความว่า : “โอ้ ลูกหลานของอาดัมเอ๋ย จงอย่าให้ชัยฏอนหลอกลวงพวกเจ้า เช่นเดียวกับที่มันได้ให้พ่อแม่ของพวกเจ้าออกจากสวนสวรรค์มาแล้ว”

(สูเราะฮ์อัลอะอรอฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๗)

ในอายะฮ์นี้ “อะลิฟลาม” จะเป็นตัวระบุว่ชัยฏอนนั้นหมายถึงอิบลิส เนื่องจากผู้หลอกลวงอาดัมกับฮะวาให้ออกจากสวนสวรรค์ คือ อิบลิส

อัลอันฟาล อายะฮ์ที่ ๕, ๔๒ และ ๑๐๐ ในสูเราะฮ์ยูนุส อายะฮ์ที่ ๒๒ ในสูเราะฮ์อิบรอฮีม อายะฮ์ที่ ๑๗ ในสูเราะฮ์อัลฟัจญ์ร อายะฮ์ที่ ๖๓ และ ๙๗ ในสูเราะฮ์อันนัซล อายะฮ์ที่ ๒๗, ๕๓ และ ๖๔ ในสูเราะฮ์อัลอิสรอ์ อายะฮ์ที่ ๖๓ ในสูเราะฮ์อัลกะฮฟ อายะฮ์ที่ ๔๔, 45, 68 และ ๘๓ ในสูเราะฮ์มรยัม อายะฮ์ที่ ๘๒ ในสูเราะฮ์อัลอันบิยาอ์ อายะฮ์ที่ ๑๒๐ ในสูเราะฮ์ฏอฮา อายะฮ์ที่ ๓, ๕๒ และ ๕๓ ในสูเราะฮ์อัลฮัจญ์ อายะฮ์ที่ ๙๗ ในสูเราะฮ์อัลมูรมิฮูน อายะฮ์ที่ ๒๑ ในสูเราะฮ์อันนุร อายะฮ์ที่ ๒๙ ในสูเราะฮ์อัลฟุรกอน อายะฮ์ที่ 24 ในสูเราะฮ์อันนัมล อายะฮ์ที่ ๑๕ ในสูเราะฮ์อัลกิศอศ อายะฮ์ที่ ๓๘ ในสูเราะฮ์อัลอันกาบูต อายะฮ์ที่ ๒๑ ในสูเราะฮ์อัลกุมาน อายะฮ์ที่ ๖ ในสูเราะฮ์ฟาฏีร อายะฮ์ที่ ๖๐ ในสูเราะฮ์ยาสีน อายะฮ์ที่ ๒๑๐ และ ๒๒๑ ในสูเราะฮ์อซซุอรอ์ อายะฮ์ที่ ๗ และ ๖๕ ในสูเราะฮ์อัศศอฟาต อายะฮ์ที่ ๓๗ และ ๔๑ ในสูเราะฮ์ศอด อายะฮ์ที่ ๓๖ ในสูเราะฮ์ฟุศสิลัต อายะฮ์ที่ ๓๖ และ ๖๒ ในสูเราะฮ์อซซุครุฟ อายะฮ์ที่ ๒๕ ในสูเราะฮ์มัมมัด อายะฮ์ที่ ๑๐ และ ๑๙ ในสูเราะฮ์อัลมูญาตะละฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๖ ในสูเราะฮ์อัลฮะซัร อายะฮ์ที่ ๕ ในสูเราะฮ์อัลมุลก และอายะฮ์ที่ ๒๕ ในสูเราะฮ์อัลตักวีร

อิบลิสเป็นญินซึ่งเป็นชื่อของชัยฏอน เนื่องจากการฝ่าฝืนในคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ เช่น
 อายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ตรัสว่า :

﴿ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ ۗ ﴾

(سورة الكهف : بعض من آية 50)

ความว่า : “เมื่อเราได้กล่าวแก่มะลาอิกะฮ์ว่า จงกราบคารวะอาดัม ทั้งหมด
 ได้กราบคารวะ เว้นแต่อิบลิสมันอยู่ในหมู่ของพวกญิน ดังนั้นจึงฝ่าฝืนคำสั่ง
 ของพระผู้อภิบาล”

(สุเราะฮ์อัลกะฮฟ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๑๒)

3. คำว่า “ชัยฏอน” ถูกใช้ในลักษณะที่เป็นพหูพจน์ “ชะยาฎีน” ซึ่งสิ่งนี้แสดงให้เห็น
 เห็นว่า ชัยฏอนนั้นมีองค์ประกอบภายนอกมากมายที่แตกต่างกันเช่น อายะฮ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ตรัสว่า:

﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطِينِ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ ﴾

(سورة الأنعام : بعض من آية 112)

ความว่า : “ในทำนองนั้น เราได้ให้มีศัตรูขึ้นแก่ละนบีทุกคนคือ บรรดา
 ชัยฏอนทั้งที่เป็นมนุษย์หรือญิน”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๑๑๒)

คำบ่งชี้จากอายะฮ์คือ คำว่า ﴿ شَيْطِينِ ﴾ เป็นคำพหูพจน์ที่ให้ความหมายว่า ชัยฏอน
 นั้นมีมากมายมีทั้งเป็นมนุษย์และญิน

อัลกุรอานได้กล่าวถึงชัยฏอนด้วยรูปคำและสำนวนที่หลากหลายมีทั้งใช้คำเอกพจน์
 และพหูพจน์ ใช้คำพร้อมกับอะลิฟลามและไม่มีอะลิฟลาม ทั้งหมดแสดงถึงเจตนารมณ์ความหมาย
 ของชัยฏอนที่แตกต่างกัน

4.13.2.5 ห่างไกลจากการปฏิบัติตามนัฟสู (ความปรารถนา) ที่ชั่วร้าย

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการห่างไกลจากการปฏิบัติตามนัฟสู (ความปรารถนา) ที่ชั่ว
 ร้ายว่า¹

"(دان) أكو فوهنكن فول أكندى درفد مغيكوت نفس أماره يغساغه ميوره اى دغن

بربوة كجهاتن دان تباد ميوره اى دغن كبجيكن"

แปลว่า “และฉันขอต่อพระองค์อีกให้พ้นจากการปฏิบัติตามนัฟสูอัมมาเราะฮ์ที่คอย
 สั่งใช้ให้กระทำการชั่วร้ายและไม่สั่งใช้ในสิ่งที่ดี”

การห่างไกลจากการปฏิบัติตามนัฟสู¹ ที่ชั่วร้าย เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อมุอ์มินทุกคนต้อง
 ปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องจากนัฟสูที่ชั่วจะสั่งใช้ในสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ Tuan Mināl, n.d. : 138.

﴿ وَمَا أَبْرَأُ نَفْسِي إِلَّا لِلنَّفْسِ لِأَمَارَةٍ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي إِنَّ رَبِّي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(سورة يوسف : آية 53)

ความว่า : “และฉันไม่อาจชำระจิตใจของฉันให้สะอาดบริสุทธิ์ได้ แท้จริงจิตใจนั้นถูกครอบงำไว้ด้วยความชั่ว นอกจากที่พระเจ้าของฉันทรงเมตตา แท้จริงพระเจ้าของฉันเป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(สุเราะฮ์ยูสุฟ : อายะฮ์ ๕๓)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเปิดเผยถึงความชั่วร้ายของนัฟสูที่สั่งใช้ในสิ่งที่พระองค์ไม่ทรงโปรดปราน และสำหรับพระองค์เท่านั้นที่สามารถคุ้มครองให้พ้นจากสิ่งเหล่านั้น (al-Tabariy, 2000 : 16/142).

4.13.2.6 ห่างไกลจากความอยากได้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการห่างไกลจากความอยากได้ในสิ่งที่ไม่ถูกต้องว่า²

"(دان) كوفوهنكن اكن الله درفد مغنيكوت چندروغ هوى دان ارت هوى ايت
منچدرغكن اكن نفس كغد يغد كماری دغندي دان جكالو أداله فدان ايت كبنسائن
سكاليفون دان أفيل داطلاقكن هوى نسجای برفالغ ای فد چندروغ كغد مغلاهی
یغسبنرن فد غالب "

แปลว่า “และฉันขอต่ออัลลอฮ์ให้ห่างไกลจากการปฏิบัติตามฮะวา (ความอยากได้) และความหมายของฮะวานั้นคือ การเอนเอียงของจิตใจในสิ่งที่เขาชอบ และแม้ว่าสิ่งนั้นจะมีอันตรายเกิดขึ้นก็ตาม และในเมื่อไปเจาะจงกับคำว่าฮะวา (هوى) โดยปกติจะหันไปเอนเอียงในทางที่ไม่ถูกต้อง”

การห่างไกลจากฮะวาที่ไม่ถูกต้องเป็นหลักการหนึ่งของการศรัทธาที่มูฮัมหมัดทุกคนจะต้องหลีกเลี่ยงและห่างไกลตลอดกาล

คำว่า “ฮะวา” (هوى) เป็นคำภาษาอาหรับพหูพจน์ของมันคือ “อะฮฺวาล” (أهواء) มาจากรากศัพท์ของคำว่า هَوِيَ هَوِي هَوِي อ่านว่า ฮะวียะ ยะฮฺวา ฮะวัน หมายถึง ความรัก รัก

¹ นัฟสู หมายถึง ชีวิต จิตใจ และความปรารถนา นัฟสูมี ๓ ประเภทได้แก่ ๑) นัฟสูมุฏมะอีนนะฮ์ (ชีวิตที่สงบแน่อน) กล่าวคือ ชีวิตที่สั่งใช้ในทางที่ดี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿ إِنَّ نَفْسَ الْفَاسِقِ كَذَّابَةٌ ﴾ ความว่า: โอ้ ชีวิตที่สงบแน่อน จงกลับมายังพระเจ้าของเจ้าด้วยความยินดีและเป็นที่ยอมรับ (สุเราะฮ์อัลฟัจญร อายะฮ์ ๒๗-๒๘) 2) นัฟสูเลวามะฮ์ (ชีวิตที่ประณามตนเอง) กล่าวคือ ชีวิตที่คอยประณามตนเองในเมื่อไม่จงรักภักดีและกระทำความชั่ว อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿ إِنَّ نَفْسَ الْفَاسِقِ كَذَّابَةٌ ﴾ ความว่า: และข้าขอสาบานต่อชีวิตที่ประณามตนเอง (สุเราะฮ์อัลกียามะฮ์ อายะฮ์ ๒) 3) นัฟสู อัมมาเราะฮ์ (ชีวิตที่ชั่วร้าย) กล่าวคือ ชีวิตที่สั่งใช้ในทางที่ไม่ดี อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า ﴿ إِنَّ نَفْسَ الْفَاسِقِ كَذَّابَةٌ ﴾ ความว่า: แท้จริงจิตใจนั้นถูกครอบงำไว้ด้วยความชั่ว (สุเราะฮ์ยูสุฟ อายะฮ์ ๕๓)

² Tuan Mināl, n.d. : 139.

อย่างสิ้นเหลือ และสิ่งที่ปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นการสรรเสริญหรือการติเตียน (Zainuddin al-Rāziy, 1999 : 329)¹.

อุละมาอ์ได้ให้ความหมายคำว่า “ฮะวา” (هو) เชิงวิชาการดังนี้

1. การเอียงจิตใจและอารมณ์ต่อตมหา (‘Abd al-Rahmān, 1408 : 1/287 ; al-Hulutiy, n.d : 7/291).

2. การเอียงจิตใจต่อสิ่งหนึ่งที่ปรารถนาโดยมิได้คำนึงถึงบทบัญญัติ (al-‘Anjariy, 1419 : 7/233)².

3. ความปรารถนาของจิตใจต่อทุกสิ่งที่ไม่มืหลักฐาน (al-Sam‘āniy, 1997 : 2/56). การอธิบายของผู้แต่งข้างต้นไม่ต่างกับการอธิบายของอิบนุ อัลก็อยยิม (Ibn al-Qaiyim, 1983 : 22) ที่อธิบายว่า ฮะวา หมายถึง การเอียงจิตใจต่อสิ่งหนึ่งที่ปรารถนา แต่โดยส่วนใหญ่จะใช้กับความปรารถนาที่ถูกตำหนิ

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตักเตือนและสั่งห้ามมิให้ปฏิบัติตามฮะวา เพราะมันจะนำตัวไปสู่ความหลงผิด ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ﴾

(سورة ص : بعض من آية 26)

ความว่า : “และอย่าได้ปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำ มันจะทำให้เจ้าหลงไปจากทางของอัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์ศอด : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๒๖)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามบ่าวของพระองค์มิให้ปฏิบัติตามฮะวา เพราะการปฏิบัติตามฮะวาเป็นต้นเหตุทำให้หลงทางจากแนวทางอันเที่ยงตรงของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Shanqīṭiy, 1995: 6/339).

4.13.2.7 ขออัลลอฮ์ทรงประทานเหตุผลหรือหลักฐาน (สุญญะฮ์) ให้กับเราในเมื่อถูกถามไม่ว่าบนโลกนี้หรือโลกหน้า

ผู้แต่งได้กล่าวขอเกี่ยวกับเรื่องนี้ ว่า⁴

"دان اکو هارف اکن الله بهو ممیری ای اکن کامی اکن حجه کامی فد کتیک فر تپا نن
یعنی کتیک داغ سوال اتس کامی در فد اور غلاين مطلق سما ادا ای ددا لم دنیا اتو ددا لم
قبور اتو هاری قیامة سفره دفادغ محشر اتو فد تتین مستقیم دان معنی حجه برغیغ ممنعکن

¹ ดูเพิ่มเติม (Ibn Manzūr, 1414 : 15/373 ; al-Zāwi, 1963 : 643).

² ดูเพิ่มเติม (Ibn al-Qaiyim, 1983 : 22 ; Uthmān Jum‘ah, 1996 : 208 ; Abū Bakr al-Jazā’iriy, 2003 : 1/555).

³ ดูอายะฮ์เรื่องเดียวกันในสุเราะฮ์อัลเกาะคือศ อายะฮ์ ๕๐ และยังปรากฏในสะดีษ (บันทึกโดย ‘Ahmad, 2001 : 19773) ซุฮิบ อัลอรรนะอูฏ กล่าวว่ ผู้รายงานสะดีษทั้งหมดเป็นที่เชื่อถือและเศาะฮิฮ (Ahmad bin Hanbal, 2001 : 33/18).

⁴ Tuan Mināl, n.d. : 139.

دغدی آتس جواب دمکین سؤال ایت اکن سباکی حجه یغ صحیح دان شرع دغن

سکیر ۲۱ تباد دچرچا فدان (دان) تبادا تر تکه در فد فد قبولن

แปลว่า “ และฉันขอให้อัลลอฮ์ทรงประทานเหตุผล (ฮุญญะฮ์) ให้กับเราในเมื่อมีคำถาม กล่าวคือ ในเมื่อมีคำถามจากผู้อื่นมากับเราไม่ว่าในโลกนี้หรือในกุโบร์หรือวันกิยามะฮ์ อาทิ เช่น ที่ทุ่งมะหฺซฺรหรือที่สะพานอันเที่ยงตรง และความหมายของฮุญญะฮ์ คือ สิ่งที่สามารถเอาชนะในการตอบคำถามนั้นโดยมีเหตุผลที่ถูกต้องและชะรุอไม่ตำหนิและไม่ยับยั้งในการยอมรับมัน”

“ฮุญญะฮ์” (حُجَّةٌ) เป็นคำภาษาอาหรับ พหูพจน์ของมันคือ “ฮุญญะฮุน” (حُجَجٌ)

และ “ฮิญาญญ์” (حِجَاةٌ) หมายถึง เหตุผล หลักฐาน และข้อพิสูจน์ (Ibrāhīm Mustafā et al, 1972 : 1/157).

อุละมาอ์ได้ให้ความหมายฮุญญะฮ์เชิงวิชาการดังนี้

1. การพิสูจน์ที่ชัดเจนเพื่อความมุ่งหมายที่เที่ยงตรง (al-Maraghiy, 1946 : 8/61).
2. หลักฐานที่นำมาเพื่อสนับสนุนคำพูดในการโต้เถียง (al-Sha‘rawiy, 1997 : 7/3980).
3. การแนะนำที่ชัดแจ้งสำหรับศาสนาที่ถูกต้อง (al-Hijāziy, 1946 : 8/61).

ฮุญญะฮ์เชิงวิชาการ หมายถึง การแนะนำหรือหลักฐานที่ชัดเจนนำมาเพื่อสนับสนุนคำตอบในเมื่อถูกถาม

การขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกสิ่งทุกอย่างนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ทุกคน ทั้งนี้เพราะอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นที่สามารถตอบรับและให้ความช่วยเหลือทุกสิ่งทุกอย่างให้กับมนุษย์ได้ ไม่ว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบนโลกนี้หรือในวันอาคิเราะฮ์ ปัญหาหนึ่งที่สำคัญก็คือ การตอบคำถามให้กับผู้อื่นในเมื่อถูกถาม ด้วยเหตุนี้จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ ให้ประทานความง่ายดายและเหตุผลที่ถูกต้อง

อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

﴿ قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدْنَاكُمْ أَجْمَعِينَ ﴾

(سورة الأنعام : آية 149)

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า อัลลอฮ์นั้นทรงมีหลักฐานอันทั่วถึงหากว่าพระองค์ทรงประสงค์แล้ว แน่นอนพระองค์ก็ยอมแนะนำพวกท่านแล้วทั้งหมด”

(สุเราะฮ์อัลอันอาม : อายะฮ์ ๑๔๙)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงชี้แจงว่า พระองค์นั้นทรงมีหลักฐานอันทั่วถึงทุกสิ่งทุกอย่างในการยืนยันความเป็นจริง ดังนั้น จงขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียวเท่านั้น

การขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในทุกสิ่งทุกอย่างนั้นสอดคล้องกับคำสั่งของ พระองค์ในสุเราะฮ์ขอพิร อายะฮ์ที่ ๖๐

﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾

(سورة غافر : بعض من آية 60)

ความว่า : “และพระเจ้าของพวกเขาเจ้าตรัสว่า จงวิงวอนขอต่อข้า ข้าจะตอบ รับแก่พวกเขา”

(สุเราะฮ์ขอพิร : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ ๖๐)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเรียกร้องให้บ่าวของพระองค์วิงวอนขอต่อพระองค์ และพระองค์ยัง รับรองที่จะตอบรับให้แก่พวกเขาซึ่งเป็นความโปรดปรานและการให้เกียรติจากพระองค์

4.13.3 เศาะละวัตและสลามต่อท่านนะบี

ผู้แต่งได้กล่าวเกี่ยวกับเศาะละวัตและสลามต่อท่านนะบีว่า¹

"(กมดิน) أكو مغوجف صلوات دان سلام يغبر ككالن أتس نبی یغ برمول أدابث أمة"

كاسه سايغ أتس سكلين أمتن يائت نبی محمد دان أتس كلوار كاڠ دان سكل تنتران دان

أتس أورغيغ مغيكوت بك طريقتن درفد أمتن"

แปลว่า “ หลังจากนั้น ฉันกล่าวเศาะละวัตและสลามอันมั่นคงต่อท่านนะบีที่เริ่ม มารยาทของท่านด้วยการรักใคร่ต่อบรรดาอุมมะฮ์ของท่าน คือ ท่านนะบีมุฮัมมัด และครอบครัวของท่าน และบรรดาทหารของท่าน และผู้ที่เจริญรอยบนแนวทาง ของท่านจากอุมมะฮ์ของท่าน”

ผู้แต่งปิดท้ายหนังสือด้วยการเศาะละวัตและสลามต่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เช่น

เหมือนกับอูลละมาอ์มุสลิมโดยทั่วไป

การปิดท้ายด้วยเศาะละวัตหรือประสาทพรต่อท่านนะบีและวงศ์เครือญาติของท่าน ตลอดจนผู้เจริญรอยบนแนวทางของท่าน เป็นวัฒนธรรมการเรียบเรียงหรือการแต่งหนังสือของ บรรดาอูลละมาอ์มุสลิมนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การกล่าวเศาะละวัตต่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นคำสั่งของอัลลอฮ์ ﷻ ต่อบรรดา มุอ์มินที่จำเป็นต้องปฏิบัติโดยเฉพาะในละหมาดซึ่งนับเป็นรูกนหนึ่งของการละหมาด²

4.13.4 ความหวังจากหนังสือเล่มนี้

ผู้แต่งได้กล่าวถึงเกี่ยวกับความหวังจากหนังสือเล่มนี้³

¹ Tuan Mināl, n.d. : 139.

² คู่มือการอธิบายในหน้า ๑๔๗-๑๕๑

³ Tuan Mināl, n.d. : 139.

"أينله آخر برغيغ دمودهكن أكندى أوله الله تعالى أتسكو درفد مهمفونكن كلام علماء
 فد ميتاكن علم عقائد الايمان دان أكن الله أكو منتأ دان دغن بركة نبين أكو توسل بهو
 منجديكن أى أكن رسالة كو اين خالص بك وجه توهن رب العالمين دان ممبرى منفعة أى
 بك سكل عوام المؤمنين يغدهارف درفد يغ ممفوپاى عقل يغ سليم دان فراغى يغ قويم بهو
 منريما أى أكن ترساله كو دان منتوفى أى أكن هفوهكو¹ لا حول ولا قوة إلا بالله العلى
 العظيم"

แปลว่า “ นี่คือนิสัยสุดท้ายที่ได้ขอต่ออัลลอฮ์ตะอาลาเกี่ยวกับฉันจากการรวบรวมคำพูด
 อุลมะฮาดิในการอธิบายวิชาหลักการศรัทธา และฉันขอต่ออัลลอฮ์และด้วยความ
 บะเราะกะฮ์ท่านนะบีของพระองค์ฉันขอร้องพระองค์ให้หนังสือของฉันเล่มนี้บริสุทธิ์
 เพื่อพระเจ้าเป็นเจ้าของสากลโลก และให้ประโยชน์ต่อบรรดามุอ์มินทั่วไป ซึ่งหวังจาก
 ผู้มีสติปัญญาที่บริสุทธิ์และมารยาทที่ดียอมรับในความผิดพลาดของฉันและอภัยต่อ
 ฉัน ไม่มีอำนาจและพลังใด ๆ นอกจากอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงและผู้ยิ่งใหญ่”

เป็นเรื่องปกติของบรรดาอุลมะฮาดิที่สละเวลา แรงกายและจิตใจ พร้อมกับבודทนต์ต่อ
 ความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากในการเรียบเรียงหรือการแต่งหนังสือเพื่อรับใช้ต่อศาสนาในการ
 เผยแพร่ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องอะกีดะฮ์ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อการดำรงชีวิตให้สงบสุขบนโลกนี้
 และโลกหน้า โดยที่จะฝากความหวังจากหนังสือของพวกเขา อย่างเช่น ซัยคฺ ต่วนมีนาลผู้แต่งหนังสือ
 อะกีดะฮ์ อันนาญิน ฟิ อิลมฺ อุศูลฺ อัคดีน ได้ฝากความหวังจากหนังสือเล่มนี้ ๓ ประการ ได้แก่

1. เป็นหนังสือที่บริสุทธิ์เพื่ออัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียว
2. เป็นประโยชน์ต่อบรรดามุอ์มินทั่วไป
3. ให้ยอมรับในความผิดพลาดพร้อมทั้งให้อภัยต่อผู้แต่ง

สามประการข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ใจของผู้แต่งในการแต่งหนังสือ
 ของเขาที่ได้หวังผลประโยชน์หรือสิ่งตอบแทนจากผู้ใดทั้งสิ้นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์เดียว
 เท่านั้น

¹ คำสะกดที่ถูกต้องคือ هافوسكو

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยหัวข้อ “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน ของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์” โดยผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 ชีวิตประวัติของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด (ต่วนมินาล)

ชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด มีชื่อเต็มว่า ชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด ดะฮฮาน เป็น ชัยคฺ วันซิมสุดดีน เป็น ชัยคฺ ญะอ์ฟิร อัลพะฎอนีย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม ต่วนมินาล เป็นวงศ์ตระกูลที่มาจาก ชัยคฺ ญะอ์ฟิร กับวันญะมีละฮ์ อัชชานดานียะฮ์ เช่นเดียวกับชัยคฺ ดาวูด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นทายาทรุ่นที่ ๔ ของชัยคฺ ญะอ์ฟิร ท่านเกิดในหมู่บ้านกรือเซะตามทัศนะ ของต่วนฆูรฺ ฮัจญียุสฟู อัลบันดารี๊ ที่เป็นเหลนของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน ผ่านการสืบสายของท่านจากบรรดาลูกและหลานที่พำนักอยู่ ณ ปัตตานีและรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ต่วนมินาลมีภรรยา ๓ ท่านด้วยกันคือ ฮัจญะฮ์มัรยัม ฟาฎิมะฮ์ ทั้งสองท่านนี้เป็นชาวปัตตานีดั้งเดิม ส่วนคนที่สามนั้นยังไม่ทราบชื่อเป็นที่ชัดเจนแต่เป็นชาวยะโฮร์ประเทศมาเลเซีย ท่านมีบุตร ๗ คนด้วยกันคือ ฮัจญะฮ์สะนั, ฮัจญะฮ์อาอิชะฮ์, ฮัจญะฮ์ฟาฎิมะฮ์, ฮัจญะฮ์ฮุสซัยน, ฮัจญะฮ์ดาวูด, ฮัจญะฮ์มุฮัมมัดศอลิฮ และฮัจญะฮ์อุมัร

ต่วนมินาลได้รับการศึกษาระยะแรกจากบิดาของท่านเอง หลังจากนั้นท่านไปศึกษาที่ปอเนาะป็นดงดาโยก่อนเดินทางไปศึกษาที่รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย หลังจากนั้นท่านได้เดินทางไปยังนครมักกะฮ์ เพื่อศึกษากับบรรดาอุละมาอ์ในสมัยนั้นจนในที่สุดได้รับความรู้ถึงระดับอุละมาอ์

ต่วนมินาล เป็น หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ ปัตตานี ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และอารยธรรมแห่งอิสลามไว้ในหนังสือและตำราในสาขาต่าง ๆ หลายเล่มที่สำคัญและโดดเด่น อาทิ เช่น กัซฟ อัลฆอยบียะฮ์ ฟิ อะฮฺ วาล ยาวมิลกียามะฮ์ (كشف الغيبية في أحوال يوم القيامة), กัซฟ อัลลิฆาม อัน อัศลิละฮ์ อัลอะนาม (كشف اللثام عن أسئلة الأنام), อะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล

อัดดีน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) , มีฟตาฮ อัลมูรืด ฟิ อิลม อัดเตอาฮีด ฟิ (مفتاح المرید فی) (علم التوحيد , การอธิบายเกี่ยวกับพิดยะฮ์ละหมาดและถือศีลอดตามมัซฮับของอะบี ฮะนีฟะฮ์ (فائدة علم التوحيد) (یرشاد العباد إلى سبيل الرشاد , อีรชาด อัลอับาด อิลา สะบิล อ์รเราะชาด (یرشاد العباد إلى سبيل الرشاد) และตะบัสสุม อัจซารีบีน มัณพะอ์ต บาซี อะวาม อัลมุสลิมีน (تبسم الشارين منفعة باكي عوام المسلمين) เป็นต้น ซึ่งผลงานนิพนธ์ทั้งหมดสรุปได้ ๕ สาขาวิชา ได้แก่ ฮะดีษ อะกีดะฮ์ ฟิกฮฺ ตะเศาะวูฟ และสาธารณะสุข ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคมมุสลิมในท้องถิ่นและสังคมมลายุมุสลิมทั่วไปจนถึงปัจจุบัน

ตัวนมีนาลได้รับการยกย่องชมเชยอย่างเห็นได้ชัดคือ ท่านได้ถูกขนานนามด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่าง ๆ อาทิ เช่น อัลอาลิม อัลอัลลามาฮ์ อัลมุดกีก อัลพะฮฺฮามาฮ์ สิริอุลอิสลาม วัดดีน (العالم العلامة المدقق الفهامة سراج الإسلام والدين) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความละเอียดอ่อน ผู้มีความเข้าใจยิ่ง ผู้นำแสงของอิสลามและศาสนา , อัลอาลิม อัลอัลลามาฮ์ อัดดี ฮีร์ อัลพะฮฺฮามาฮ์ (العالم العلامة التحریر الفهامة) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เขียนตำรา ผู้มีความเข้าใจยิ่ง , อัลอาลิม อัลฟาฎิล วัล อิบรฺ อัลกามิล (العالم الفاضل والخبير الكامل) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงเกียรติ และนำหมึกที่ครบถ้วน การขนานนามชื่อต่าง ๆ ของ ซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน หรือตัวนมีนาล ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันบ่งบอกถึงการยอมรับและการชื่นชมของสังคมต่อตัวของท่านอย่างชัดเจน

ตัวนมีนาลเป็นอุละมาฮ์อะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ ท่านหนึ่งที่ยึดมั่นตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮ์ในด้านอะกีดะฮ์ และยึดมั่นตามแนวทางของมัซฮับอัชฮาฟีอียฺในด้าน ฟิกฮฺ ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ชัดจากการเขียนตำราของท่าน

หลังจากที่ตัวนมีนาลได้ใช้ชีวิตในการรับใช้อิสลามมาเป็นเวลานานพอสมควรและได้เผยแพร่สังฆธรรมแห่งอิสลาม ทั้งที่ปัตตานีและมาเลเซีย ท่านได้เสียชีวิต ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียตามการบันทึกของตัวนฆูรฺ ฮัจญ์ญ์สุฟ อัลบันดารี

5.1.2 หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีน

หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีนเป็นหนังสือ สาขาวิชาอุศูลุดดีนที่สำคัญเล่มหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระในต้นฉบับ ๑๔๐ หน้า โดยใช้ภาษามลายู-ญาวีปัตตานี ซึ่งซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีนได้เขียนแล้วเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ.1308 (ค.ศ.๑๘๘๗) หรือประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตัวนมีนาลได้ แต่งหนังสือ เล่มนี้ขึ้นเนื่องจากบรรดาพี่น้องของท่านบางส่วนได้ร้องขอให้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเตอาฮีด ท่าน ได้เลือกเอาหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน มาเป็นหนังสือแปลและเป็นหนังสืออ้างอิง หลักของหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนด้วยเหตุผล ๒ ประการ คือ เนื้อหาของหนังสือกะทัดรัดและครอบคลุม อธิบายด้วยประโยคที่สั้นและง่ายต่อการเข้าใจ พร้อมกับเนื้อหาที่มีอยู่นั้นไม่

ปรากฏอยู่ในหนังสือเตาฮีดเล่มอื่น และ ผู้แต่งหนังสือ คือ มุฮัมมัด เป็น ยูสุฟ อัซซะนุสซี อัลอะซะนี นั้เป็นวลีอัลลอฮ์

หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาฎีนมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำนำ เนื้อหา และบทส่งท้าย ส่วนมีนาลเริ่มต้นด้วย บัสมะละฮ์ แล้วตามด้วยคำกล่าวสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ คำกล่าวสรรเสริญแต่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ตามลำดับ พร้อมกับตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้จะเกี่ยวกับอะกิดะฮ์หรือการยึดมั่นในเตาฮีดตามแนวทางของอัลอะซาอิเราะฮ์ที่แปลจากหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน และรวบรวมการอธิบายเพิ่มเติมจากหนังสือซัย อุมม อัลบะรอฮีนต่าง ๆ ซัยค ซัยน อัลอาบิตินได้ปิดท้ายหนังสือเล่มนี้ด้วยการแนะนำให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮลิซสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน อัลอะดีษ และอิจญ์มาอ์ของบรรดาอูลมะอ์อ์ในด้านการยึดมั่น การพูด และการปฏิบัติ

เนื้อหาสาระของหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาฎีนจะกล่าวถึงเกี่ยวกับวิชาอะกิดะฮ์หรือหลักการศรัทธาเป็นหลัก อาทิ เช่น ทำความรู้จักกับวิชาอูศูลุดดีน ฮุกุมอักลีย์และประเภทของมัน ศิฟาตที่วาญิบ ที่มุสตะฮิล และที่ญาอิซสาหรับอัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาต่อเราะฮ์สูล การศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์ การศรัทธาต่อคัมภีร์ และการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ เป็นต้น สามารถแยกออกเป็น 4 ส่วนคือ แนะนำวิชาอูศูลุดดีน เป็นความนำเกี่ยวกับความรู้ที่สัมพันธ์กับอะกิดะฮ์ อธิบายอะกิดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ และผลสัมฤทธิ์ของการยึดมั่นตามอะกิดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ

หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาฎีนได้ยึดเนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิเช่น หนังสือมะตันอุมม อัลบะรอฮีน โดยซัยค อัซซะนุสซี, หนังสืออนะวาดีร อัลอูศูล פי มะอริฟะฮ์ อะฮาดิษ อ์เราะฮ์สูล โดยอิมาม อัลอะกิม อัตตำร์มีซี, หนังสือฮาซียะฮ์อัลญูสีย์ อะลา ซัยค อัลอะกิดะฮ์ อัลกุบรอ ลิสซะนุสซี โดยอิมามอัลญูสีย์, หนังสือกันซ อัลฮัรอร ะละวะกาฮิ อัลอัฟการ์ โดยอิมาม อัศศันฮาญีย์, หนังสือซัยค มะกอศิด פי อิลม อัลกะลาม โดยอิมาม อัตตำฟตาซานีย์, หนังสือซัยค นิซัม ะเราะฮะฮียะฮ์ โดยซัยค อับดุลลอฮ์ อัซซันซุรีย์ และหนังสือซัยค อะลา ญะฮะเราะฮ์อัตเตาฮีด โดยซัยค อิบรอฮีม อัลละกอเนีย เป็นต้น

วิธีการเรียบเรียงหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาฎีนคือ เริ่มต้นด้วยบัสมะละฮ์ ใช้คำว่า "وبعد" เพื่อแสดงการเข้าสู่การอธิบายเนื้อหาหนังสือ อ้างถึงผู้แต่งหนังสืออุมม อัลบะรอฮีน ด้วยการให้เกียรติเจ้าของหนังสือเดิม ใช้ศัพท์เทคนิคในการอธิบาย อ้างอิงอายะฮ์อัลกุรอานและอะดีษเป็นหลักฐานเพื่อยืนยันในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยกเรื่องราวในอดีตมาเชื่อมกับอะกิดะฮ์ และอ้างบทกลอนเพื่อสนับสนุนการอธิบายให้มีน้ำหนัก

5.1.3 ศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิดะฮ์อันนาฎีน פי อิลม อูศูลุดดีน

คำนำหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาฎีนได้กล่าวถึง ๓ เรื่อง ได้แก่ การสรรเสริญ ประโยชน์ และหลักการวิชาความรู้ การสรรเสริญ จะประกอบด้วยคำบัสมะละฮ์ ฮัมดะละฮ์ ซะฮาดะฮ์และเศาะละวัต ประโยชน์ในที่นี้หมายถึง ประโยชน์ของการเศาะละวัตและการกล่าวบัสมะละฮ์ ส่วน

หลักการวิชาความรู้ นั้นมี ๑๐ ประการ ได้แก่ นิยามวิชา, หัวข้อเรื่อง, ประโยชน์ของการศึกษา, ความประเสริฐของวิชา, ความสำคัญของวิชา, ผู้ริเริ่มวิชา ชื่อวิชา ชุ่กว่าด้วยวิชา และประเด็นปัญหาที่ศึกษาในวิชา

ตัวมีนาลได้กล่าวถึงความรู้และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ดังนี้ คือ การได้มาซึ่งความรู้ การตัดกลิต ชุ่การศึกษาอุลุดดิน และเรื่องราวอะฮ์รี

การได้มาซึ่งความรู้มี ๓ สาเหตุ ได้แก่ เคาะบ์ที่สัจจริง หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ และวจนของท่านเราะสุลุลลอฮ์ สติปัญหาที่หลักแหลม และอวัยวะสัมผัสทั้งห้าที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ดวงตา หู จมูก ลิ้น และผิวสัมผัส

การตัดกลิตในเรื่องอะกิดะฮ์มีทัศนะอุละมาอ์ที่แตกต่างกัน แต่ทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุด ได้แก่ ทัศนะที่กล่าวว่า สิ่งที่ว่าญิบสำหรับมุกลัฟในเรื่องอะกิดะฮ์ คือ การตั้งใจอย่างแน่วแน (ญะซัม) กล่าวคือ ไม่มีการสงสัยหรือลังเลใจ ดังนั้น การศรัทธาที่ตั้งใจอย่างแน่วแนไม่ว่าจะตัดกลิตผู้อื่นหรือไม่ ตัดกลิตก็ตาม การศรัทธาของเขาคือถูกต้อง เพราะมนุษย์ทุกเกิดมาบนพื้นฐานความบริสุทธิ์แห่งสัญชาตญาณ

การศึกษาวิชาอุลุดดินเป็นฟรฎอัยนกับมุกลัฟทุกคนทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิงด้วย หลักฐานโดยภาพรวม ส่วนด้วยหลักฐานโดยรายละเอียดนั้นเป็นฟรฎุกิยะฮ์ โดยเงื่อนไข ๔ ประการ ด้วยกัน คือ การมีสติปัญญา การบรรลุนิติภาวะ สมบูรณ์ด้านประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งการฟังหรือการเห็น และการมาถึงของการอะวะฮ์

การนำเสนอเรื่องราวอะฮ์รีเป็นการยกตัวอย่างประกอบการอธิบายชุ่ฟรฎุกิฟายะฮ์ กล่าวคือ ในเมืองหนึ่ง ๆ จะต้องมีผู้รู้ที่สามารถอธิบาย ยินหยัดหลักฐาน ปกป้อง และโต้แย้งกับความคลุมเครือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องอะกิดะฮ์อย่างกรณีเรื่องราวอะฮ์รี

การแบ่งชุ่โดยพิจารณาอิษบาตหรือนฟูเป็นที่ตั้งมี ๓ ประเภทคือ ชุ่มุอักลีย ชุ่มุอาดัต และชุ่มุซุรีย ชุ่มุอักลีย หมายถึง การยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งตามนัยแห่งความคิด โดยไม่ได้คำนึงถึงบทบัญญัติและการทดลองหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ วาญิบ มุสตะฮิล และญาอิซ ชุ่มุอาดัต หมายถึง การยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยผ่านกระบวนการพิสูจน์หรือทดลองมาหลาย ๆ ครั้ง และชุ่มุซุรีย หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบรรดามุกลัฟที่มีลักษณะเป็นการสั่งการให้ทำ หรือให้งดกระทำ หรือให้เลือกระหว่างการกระทำและไม่กระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็นชุ่มุตกลียีฟและชุ่มุวัฎุอีย

สิ่งที่ว่าญิบสำหรับมุกลัฟทุกคนต้องรู้และปฏิบัติคือ การเคารพภักดีหรือการอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว และไม่อนุญาตให้กับผู้อื่นนอกเหนือจากพระองค์ เนื่องจากการอิบาดะฮ์ทุกประเภทเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น

ดังนั้น วาญิบกับผู้ปกครองสั่งสอนบรรดาบุตรของตนให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาต่อพระองค์ ทั้งนี้เพราะการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ เป็นหลักการแรกที่สำคัญในศาสนาอิสลามที่มนุษย์ทุกคนวาญิบต้องเรียนรู้และปฏิบัติ

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ จะต้องศรัทธาในสามด้านคือ การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของพระองค์ การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องการเคารพภักดีต่อพระองค์ และการศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ในที่นี่หมายถึง การศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่ว่าญิบมุสตะฮิลและญาอิซ คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ว่าญิบ ๒๐ ประการคือ วujud แปลว่า อัลลอฮ์ทรงมี, กิตัม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงคงเดิม, บะกออ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงถาวร, มุคอลละพะตุฮู ลิลชะวาติช แปลว่า พระองค์ทรงต่างกับของใหม่, กิยามฮูบินัฟลียี แปลว่า พระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง, วะฮดานียะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเอเกะ, กุดเราะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงอาณาภาพ, อีรอดะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเจตนา, อิลม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงรอบรู้, ฮะยาฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเป็น, สัมอ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงได้ยิน, บะศร์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเห็น, กะลาม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงพูด, กาะดออัน อัลลอฮ์ตะอาลา อีตุ ยังกวาสอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งอาณาภาพ, กาะดออันฆอ ยังบร์กือฮันด็อก แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเจตนา, กาะดออันฆอ ยังมิงตะฮวี แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งรอบรู้, กาะดออันฆอ ยังฮิดูบ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเป็น, กาะดออันฆอ ยังมิงดือฮ์ร แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งได้ยิน, กาะดออันฆอ ยังมือลียัต แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเห็น และกาะดออันฆอ ยังบร์กาทอ-กาทอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งพูด คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มุสตะฮิล ๒๐ ประการคือ คุณลักษณะมุสตะฮิลที่เป็นตรงกันข้ามกับคุณลักษณะที่ว่าญิบสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ 20 ประการดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนคุณลักษณะที่ญาอิซสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ คือ พระองค์ทรงสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ที่จะเลือกกระทำหรือละเว้นในทุกอย่างที่พระองค์ทรงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบนโลกนี้หรือโลกหน้า ซึ่งทั้งหมดจะใช้หลักฐานนิกายีที่มาจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษ และหลักฐานอัลอักลียีที่มาจากสติปัญญานำมาประกอบเพื่อให้เกิดความหนักแน่นขึ้นด้านความเชื่อและวิชาการที่ถูกต้อง

เราะฮูล หมายถึง ผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาและพระองค์ทรงแจ้งให้ทราบถึงคำสั่งใช้ ข้อห้ามและเรื่องราวต่าง ๆ นำมาปฏิบัติและได้รับคำสั่งให้ไปเผยแผ่บทบัญญัติต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา ซึ่งต่างกับนะบีที่นำบทบัญญัติของเราะฮูลก่อนหน้าเขามาปฏิบัติในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธาเท่านั้น

วาญิบกับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดานะบีและเราะฮูล ๒๕ ท่านที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานโดยวิธีละเอียด คือ อาดัม, นูฮ, ฮูด, ยูनुส, อิดรีส, ชะกะรียา, ยะหยา, อิบรอฮีม, อิสฮาก,

อิสมาอีล, ยะอฺกูบ, ยูสุฟ, ศอลิฮ, อัยยูบ, มุซา, ฮารูน, อัลยะสะอ, ซุอัยบ, ดาอูด, สุลัยมาน, ลูฏ, อิลยาซ, ซุลกีฟ, อีซา และมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่ปฏิเสธศรัทธาต่อคนใดคนหนึ่งจากบรรดาพวกเขา

มุอฺญิซะฮ์จะไม่เกิดความหมายอย่างสมบูรณ์ เว้นแต่ต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้ คือ มุอฺญิซะฮ์ ต้องมาจากอัลลอฮ์ตะอาลาเท่านั้น ต้องผิดปกติจากธรรมชาติ ต้องเกิดขึ้นกับผู้ที่อ้างสิทธิเป็นนบีนหรือเราะสุลเท่านั้น ต้องมาพร้อมกับการกล่าวอ้าง ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ปรารถนา ต้องไม่โกหกกับผู้ที่กล่าวอ้าง และไม่มีใครสามารถที่จะนำมาซึ่งเหมือนกับสิ่งเหล่านั้น

มุอฺญิซะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่สำคัญ โดดเด่นและถูกต้องได้แก่ อัลกุรอาน การผ่าดวงจันทร์ สั่งใช้ให้คนบะดะวีเย่เรียกต้นไม้ แล้วต้นไม้เหล่านั้นหลุดออกมาให้สลามแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อูฐฟ่องร้องกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เนื่องจากอาหารของมันไม่เพียงพอกับการงาน การตอบรับศุอาของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างรวดเร็ว ให้ความบะเราะกะฮ์กับอาหารที่น้อยแต่เพียงพอกินกับคนที่มีจำนวนมาก กลับคืนดวงตาของเกาะตาดะฮ์ที่หลุดไหลอยู่ที่แก้ม การเอาทรายหนึ่งกำมือแล้วโยนไปที่หน้าศัตรูทำให้ศัตรูฝ่ายแพ้ และแมงมุ้งทำรังที่ปากถ้ำญะบัลนูร ครั้นเมื่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พร้อมอะบูบักร์อยู่ในถ้ำนั้นเพื่อซ่อนตัวจากคนกาฟิร

กะลิมะฮ์เตาฮีดเป็นหลักการที่ประเสริฐที่สุดในบรรดาหลักการทั้งหลายที่มนุษย์ทุกคนต้องเข้าใจและปฏิบัติตาม เนื่องจากกะลิมะฮ์เตาฮีดมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชนโลกนี้และ ในวันอาคิเราะฮ์ เป็นสาเหตุให้มนุษย์ได้รับความโปรดปราน ความปลอดภัย และการรอดพ้นจากไฟนรก

การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์คือ รุกันที่ ๒ ของrukunอิมานหลังการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ดังนั้น การศรัทธาของบ่าวคนหนึ่งจะไม่เกิดความสมบูรณ์เว้นแต่ต้องศรัทธาต่อการมีอยู่ของมะลาอิกะฮ์ บรรดาชื่อ คุณลักษณะและการงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยไม่เพิ่มเติม ตัดตอนและเปลี่ยนแปลงจากหลักฐานที่ปรากฏ

วาญิบกับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้าทั้งหลาย ทั้งที่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอานและไม่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอาน และไม่อาญาตอ้างคัมภีร์ใดๆ ให้กับอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากบรรดาคัมภีร์ที่พระองค์ทรงอ้างให้กับพระองค์เองในอัลกุรอาน ๕ เล่ม ได้แก่ คัมภีร์เตารอต อินญีล ซะบูร อัลกุรอาน และศุซุฟที่ถูกประทานลงมาให้แก่ะนบีอิบรอฮีมและนะบีมุซา

การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ถึงการบังเกิดขึ้นจริงของวันกิยามะฮ์รวมถึงศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกประการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแจ้งไว้ในอัลกุรอานที่ท่านเราะสุล ﷺ กล่าวไว้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นมาหลังความตาย ตลอดถึงการเข้าพำนักอยู่ในสวนสวรรค์ของชาวสวรรค์และการเข้าสู่ไฟนรกของชาวนรก

อีกประการหนึ่งจากหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่ว่าญิบตองศรัทธา คือ การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ในสิ่งที่มองไม่เห็นที่ถูกสั่งให้ศรัทธา อาทิ เช่น อะร๊ซ กุรสี เกาะลัม เลอาฮ สวรรค์ และนรก เป็นต้น

ความหมายอีมานที่ถูกตั้งที่สุด คือ ความหมายที่อธิบายโดยท่านนะบีมุฮัมมัด กล่าวคือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์, บรรดาอะลอิเกฮ์, บรรดาคัมกีร์, บรรดาเราะฮ์ลุสของพระองค์ วัน อาคิเราะฮ์ และการศรัทธาต่อกฎสภาพการณ์ทั้งความดีและความชั่วแห่งพระองค์

คำชะฮาดะตัยนจะมีความหมายและเกิดประโยชน์ได้นั้นจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหลัก 2 ประการ คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสำนวนของคำชะฮาดะตัยน ได้แก่ ต้องใช้คำว่า “อัสฮะดฺ” นำหน้า ต้องลำดับระหว่างสองกะลิมะฮ์และต้องต่อเนื่องระหว่างทั้งสอง และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับผู้กล่าวกะลิมะฮ์ ได้แก่ ต้องบรรลุนิติภาวะและมีสติปัญญา ต้องสมัครใจด้วยตนเอง ต้องรู้ความหมายของทั้งสอง ต้องเชื่อมั่น ต้องยอมรับ ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ต้องบริสุทธิ์ใจ ต้องรักและจริงใจในกะลิมะฮ์

ให้ปฏิบัติตามแนวทางของสะลัฟในการยึดมั่น การพูดและการปฏิบัติ เนื่องจากชาวสะลัฟเป็นแบบอย่างที่ดีของเป็นมุอ์มินในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะในด้านอะกิดะฮ์ ชนเหล่านี้จึงได้รับการยกย่อง การรับรองจากอัลลอฮ์และเราะฮ์ลุสของพระองค์

ให้ห่างไกลจากบิดอะฮ์ที่ถูกตำหนิ เพราะการห่างไกลจากสิ่งบิดอะฮ์และพวกบิดอะฮ์พร้อมระมัดระวังจากความคลุมเครือที่พวกเขาได้คิดสร้างขึ้นมามีทั้งหมดเป็นการศรัทธาที่แท้จริงต่ออัลลอฮ์ ۞

ให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน อัลฮะดีษ และอิจมาอ์ของบรรดาอุละมาอ์ เนื่องจากอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ได้ยึดถือตัวบทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษในทุกกรณีของการดำเนินชีวิต อัลลอฮ์ ۞ ได้รับรองกับผู้ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่มีการหลงผิดและทุกข์ยากอย่างแน่นอน

การยึดมั่นกับอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะถูกตั้งได้นั้นต้องประกอบด้วยดังนี้ คือ ต้องให้ความสำคัญกับบทบัญญัติหรือหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษเหนือความคิดในเมื่อขัดค้ำกัน ศรัทธากับปรากฏการณ์ตามบทอัลกุรอานและอัลฮะดีษดังการปฏิบัติของชาวสะลัฟ และไม่มีกัณฑ์ระหว่างอัลกุรอานกับอัลฮะดีษ

5.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยหัวข้อ “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน ของซัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลฟะฏอนียฺ” ผู้วิจัยเห็นควรนำมา อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ส่วนมีนาลเป็นอุละมาอ์ปัดตานีท่านหนึ่งที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอด และแต่งตำราอิสลามในสาขาต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องชมเชยจากสังคมด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่าง ๆ เช่น อัลอาลิม อัลอัลลามาฮ์ อัลมุคัฎกิก อัลฟะฮฺฮามะฮ์ สิริอุลอิสลาม วัดดิน, อัลอาลิม อัลฟาฎิล วัลอิบรฺ อัลกามิล สอดคล้องกับงานวิจัยของอะฮฺมัด เบ็น อิศมาอิล (Ahmad bin Ismā‘īl Dorla, 2010 : 51) การได้รับตำแหน่งของท่านเหมือนกับซัยคฺ ดาวูด อัลฟะฏอนียฺ (Dāwūd al-Fatāniy, n.d. : 1) ถ้าหากท่านไม่มีความรู้และความสามารถจริง แน่نونท่านจะไม่ได้รับตำแหน่งอันทรงเกียรติเหล่านี้

2. หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน เป็นหนังสืออะกิตะฮ์หรืออุศูลุดดินตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮ์ที่อธิบายเตาฮีดโดยใช้หลักฐานจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษเป็นหลักแล้วตามด้วยหลักฐานจากทางสติปัญญาในการยืนยันหยัด ซึ่งแตกต่างกับหนังสืออะกิตะฮ์ตามแนวเคาะลัฟเล่มอื่น ๆ เช่น หนังสืออัลฮุศฺน อัลฮะมีดียะฮ์ที่แต่งโดย ฮุสซัยนฺ อัลญุสฺร ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานทางสติปัญญาเป็นหลักในการยืนยันหยัด การใช้หลักฐานจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษในการยืนยันหยัด สอดคล้องกับการอธิบายของหนังสืออะกิตะฮ์ตามแนวสะลัฟ เช่น หนังสืออัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัลดียานะฮ์ โดยอิมาม อะบู อัลฮะสัน อัลอัซฮะรียฺ

3. การอบรมบุตรให้รู้จักพระองค์อัลลอฮ์ผู้ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่แท้จริงจะเป็นการสร้างพื้นฐานให้กับเด็กให้สงบสุขมั่นคงในชีวิต ทั้งนี้เพราะเป็นความรู้สูงสุดในการอธิบายความจริงของชีวิตทั้งหมด ในทางตรงกันข้ามชิริกหรือการตั้งภาคีเป็นรูปแบบแนวคิดที่ขัดแย้งในตัวเองและสร้างความสับสนในจิตใจมนุษย์อย่างมาก เพราะชิริกทำให้คำอธิบายชีวิตสับสนอย่างรุนแรง มีอายอุมรับโลกและชีวิตที่เป็นอยู่นี้ได้เช่นกัน

การอบรมบุตรเพื่อรู้จักพระองค์อัลลอฮ์โดยแท้จริงและห้ามไม่ให้ตั้งภาคีต่อพระองค์ สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๓ สุเราะฮ์ลุกมาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِهِؕ وَهُوَ يَعِظُهُؕ يٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِؕ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ ۝۱۳﴾

ความว่า : “และจงรำลึกถึง เมื่อลุกมานได้กล่าวแก่บุตรของเขาโดยสั่งสอน เขาว่า โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ ต่ออัลลอฮ์ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์โดยแน่นอน”

การปลุกฝังบุตรด้วยอะกิตะฮ์สอดคล้องกับการปลุกฝังของท่านนะบีมุฮัมมัดในตัวของลุงของท่าน अबดุลลอฮ์ ดังรายงานจาก अबดุลลอฮ์ เบ็น अबباس ﷺ กล่าวว่า :

((كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي
أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ، احْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، احْفَظِ اللَّهَ يَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ
فَأَسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت. : 2516)

“วันหนึ่ง ฉันอยู่หลังท่านนะบี (บนสัตว์พาหนะ) แล้วท่านได้กล่าวแก่ฉันว่า
โอ้ผู้เป็นเด็ก เอ๋ย แท้จริงฉันนี้จะสอนให้เจ้าซึ่งหลายคำพูดด้วยกัน เจ้าจง
รักษาอัลลอฮ์แล้วอัลลอฮ์จะทรงรักษาเจ้า เจ้าจงรักษาอัลลอฮ์แล้วเจ้าจะพบ
พระองค์อยู่ต่อหน้าเจ้า เมื่อเจ้าถามหา เจ้าก็จง ถามหาอัลลอฮ์และเมื่อเจ้า
ขอความช่วยเหลือ เจ้าก็จงขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 2516)¹

4. การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ จะถูกต้องสมบูรณ์นั้นต้องศรัทธาในสาม
ด้านคือ ด้านรูปูบียะฮ์ กล่าวคือการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีจริง พระองค์คือผู้ทรงเอเกะและ
พระองค์เท่านั้นเป็นผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย ผู้ทรงบริหาร ผู้ทรงสิทธิ์ในการครอบครองสรรพสิ่ง
เหล่านั้น และทุกอย่างจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ด้วยความพระประสงค์ของพระองค์เท่านั้น

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านรูปูบียะฮ์สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๖๑
สุเราะฮ์อัลอันกะบูต อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ﴾

ความว่า : “และถ้าเจ้าถามพวกเขา ใครเป็นผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและ
แผ่นดิน และเป็นผู้ทำให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ แน่نون
พวกเขาจะกล่าวว่าอัลลอฮ์”

สองด้านอูลูฮียะฮ์ กล่าวคือ การเชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นคือพระผู้เป็นเจ้าของที่
แท้จริง ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่คู่ควรแก่การเคารพสักการะนอกจากพระองค์เท่านั้น ไม่มีการบนบาน การ
วิงวอนและการมอบหมายนอกจากต่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านด้านอูลูฮียะฮ์สอดคล้องกับอายะฮ์
ที่ ๑๑ สุเราะฮ์อัลฮัจญ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ﴾

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริงฉันได้ถูกบัญชาให้เคารพสักการะ
ต่ออัลลอฮ์โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาต่อพระองค์”

¹ อนุ อีจากกล่าวว่าเป็นชะดีษะสัน เคาฮียีฮ์ (al-Tirmidhiy,n.d : 2516)

สามด้านอัลอัสมาอ์ วัศศิฟาต กล่าวคือ การเชื่อมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีบรรดาพระนามที่ดั่งงาม มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์และสูงส่ง พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความบกพร่องทั้งหลาย

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านด้านอัลอัสมาอ์ วัศศิฟาตสอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๘๐ สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يَلْحَدُونَ فِي اسْمَيْهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ﴾

ความว่า : “และอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม ดั่งนั้น พวกเจ้าจงเรียกหาพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด และจงปล่อยบรรดาผู้ที่ทำให้เฉินในบรรดาพระนามของพระองค์เถิด พวกเขานั้นจะถูกตอบแทนในสิ่งที่พวกเขากระทำ”

ดั่งนั้น วาญิบมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสามด้านที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการศรัทธาที่ถูกต้องและสมบูรณ์โดยหลักฐาน หากผู้ใดขาดตกบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดจากสามด้านของการศรัทธา แน่่อนการเป็นมูอ์มินของเขายังไม่สมบูรณ์ ยิ่งกว่านั้น หากมีผู้ปฏิเสธอย่างหนึ่งอย่างใดจากสามด้านของการศรัทธาดังกล่าว ผู้นั้นย่อมนับเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

5. การศรัทธาต่อศิฟาตหรือคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮ์ ที่ถูกต้องคือ ศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ ชาวอะฮฺลิสสุนนะฮ์จะยืนยันหยัดในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยืนยันหยัดให้กับพระองค์ และสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ยืนยันหยัดไว้กับพระองค์จากคุณลักษณะที่สมบูรณ์ และพวกเขาจะปฏิเสธในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปฏิเสธกับพระองค์เอง และสิ่งที่ท่านเราะสูลุลลอฮ์ได้ปฏิเสธกับพระองค์จากคุณลักษณะต่าง ๆ ที่บกพร่องโดยยึดหลักการ ๒ ประการคือ อันนัฟยฺ แปลว่าการปฏิเสธ กล่าวคือการปฏิเสธความเสมอเหมือนกับมัมคูลุก และอัลอิฆาบาดแปลว่าการยืนยันหยัด กล่าวคือการยืนยันหยัดกับคุณลักษณะต่าง ๆ โดยไม่ตีความเป็นอย่างอื่นหรือปฏิเสธ สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๑ สุเราะฮ์อัลชุกรอ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

คำตรัส ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ เป็นหลักการปฏิเสธการเปรียบเทียบและความคล้ายคลึงกับมัมคูลุกต่างๆ และคำตรัส ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นหลักการยืนยันหยัดคุณลักษณะของอัลลอฮ์ทั้งหมดที่พระองค์ทรงแจ้งไว้ในอัลกุรอานและท่านเราะสูลของพระองค์บอกไว้ฮะดีษโดยไม่ตีความเป็นอย่างอื่นหรือปฏิเสธแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็ศิฟาต ซาตียะฮ์ กล่าวคือ ศิฟาตที่ไม่

สามารถแยกออกจากชาติของพระองค์ได้ เช่น การทรงรู้ (อัลอิลุม), การทรงเป็น (อัลฮะยาฮ์), พระเนตร (อัลอัยน), พระหัตถ์ (อัลยัด), และพระพัตร (อัลวัจญ์ฮ์) เป็นต้น หรือคิฟาต ฟือลียะฮ์ กล่าวคือ คิฟาตที่เกี่ยวข้องกับความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ เช่น การทรงสร้าง (อัลคอล), การประทานริชกี (อัลริชก), การให้เป็น (อัลฮิยาฮ์), การให้ตาย (อัลฮิมาต), การอิสติวาอ์ (อัลอิสติวาอ์), และการเสด็จมา (อัลมะญีอ์) เป็นต้น ไม่เหมือนกับกลุ่มเคาะลัฟ เช่น ญะฮีมียะฮ์และมุตะฮิละฮ์พวกเขาจะปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด ส่วนอะซฮาอ์เราะฮ์และมาตุรีดียะฮ์พวกเขาจะยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ บางประการ เช่น คิฟาต มะอานีย์ทั้งเจ็ด และจะตีความหรือตีความไว้กับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ บางประการ เช่น อัลอิสติวาอ์, อัลวัจญ์ฮ์, อัลอัยน, อัลยัดและอัลมะญีอ์ เป็นต้น

ดังนั้น การศรัทธาตามแนวทางของเคาะลัฟที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าเป็นการศรัทธาที่บกพร่องและไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับการตักเตือนของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์ที่ 85 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ أَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ ۗ ﴾

ความว่า : “พวกเจ้าจะศรัทธาแต่เพียงบางส่วนของคัมภีร์และปฏิเสธอีกบางส่วนกระนั้นหรือ ดังนั้น สิ่งตอบแทนแก่ผู้กระทำเช่นนั้นจากพวกเจ้าจึงมิใช่อะไรอื่นนอกจากความอับอายตลอดชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้เท่านั้น และในวันกียามะฮ์พวกเขาถูกนำกลับไปสู่การลงโทษอันฉะดิดยิ่ง”

6. การยึดแนวทางที่ถูกต้องคือ แนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกรับรองโดยพระเจ้า เพราะท่านมิได้พูดและปฏิบัติตามอารมณ์ หากแต่เป็นวะฮีย์หรือการประทานให้ลงมา และให้ถือท่านเป็นแบบอย่างการปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ของการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะกีดะฮ์ อิบาดะฮ์ จริยธรรม การปกครอง ครอบครัว การโภชนาการและทุกอย่างของการใช้ชีวิตประจำวันสอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๒๑ สูเราะฮ์อัลอะฮซาบ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرٍ ۗ ﴾

ความว่า : “โดยแน่นอน ในเราะสูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวังจะพบอัลลอฮ์และวันปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

การยึดมั่นและการปฏิบัติตามแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัดนั้นสอดคล้องกับพระประสงค์และความโปรดปรานของอัลลอฮ์ในทางตรงกันข้ามพระองค์ทรงโกรธกับผู้ฝ่าฝืนและปฏิเสธต่อแนวทางดังกล่าว ดังคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ที่ ๓๑-๓๒ สูเราะฮ์อาละอิมรอน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (๓) قُلْ

﴿ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴾

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่านและจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พวกท่านจงเชื่อฟังอัลลอฮ์และเราะสูลเถิด แต่ถ้าพวกท่านฝ่าฝืนหลังให้ แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

7. การห่างไกลจากสิ่งใ้ประโยชน์เป็นสิ่งจำเป็นต่อมุสลิมทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ เพราะอิสลามได้สั่งให้มุสลิมทุกคนยับยั้งสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่จะต้องห้ามตามความสามารถสอดคล้องกับชะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعِزُّهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أضعفُ الإيمانِ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 49)

ความว่า : “ผู้ใดได้เห็นจากพวกเจ้าซึ่งสิ่งที่ชั่วช้า ก็ให้เขาได้เปลี่ยนแปลงมัน ด้วยมือของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถ ก็ด้วยหัวใจของเขา และอันนั้นก็เป็นการศรัทธาที่อ่อนที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 49)

ในทางกลับกันการปฏิบัติในสิ่งใ้ประโยชน์โดยเฉพาะสิ่งทีเกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะด้วยวาจา การกระทำหรือการเจตนา ล้วนแล้วเป็นสิ่งทีอิสลามไม่สนับสนุนสอดคล้องกับชะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ زُرٌّ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 2550 و مسلم ، 1996 : 1718)

ความว่า : “ผู้ใดกระทำให้สิ่งใดทีไม่มีในกิจการ (ศาสนา) ของเรา สิ่งนั้นจะไม่ถูกตอบรับ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2550 ; Muslim, 1996 : 1718)

การห่างไกลจากสิ่งใ้ประโยชน์สอดคล้องกับคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ที่ ๒๘ สูเราะฮ์อัลกะฮฟ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تَطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ، عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴾

ความว่า : “และเจ้าอย่าเชื่อฟังผู้ที่เราทำให้หัวใจของเขาละเลยจากการรำลึกถึงเราและปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำของเขา”

8. การยึดมั่นตามแนวทางที่เที่ยงตรงคือ ตามแนวทางอัลกุรอานและอัลชะดีซ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ได้รับรองกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่หลงผิดและทุกซุญยากอย่างแน่นอน เช่นเดียวกับท่านนะบีได้ย้ำกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่มีวันหลงทางเป็นอันขาด ซึ่งสอดคล้องกับคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ ที่ ๕๙ สุเราะฮ์อันนิสาอ์ อัลลอฮ์ﷻ ตรัสว่า :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾

ความว่า: “แต่ถ้าพวกเขาขัดแย้งกันในสิ่งใด ก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และเราะฮ์สูล (อัสสุนนะฮ์) หากพวกเขาครหาต่ออัลลอฮ์และวันปรโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่งและเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

ดังนั้นจำเป็นต่อมุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามบนแนวทางทั้งสองโดยไม่ว่างหรือปฏิเสธแม้แต่น้อย เพราะมันเป็นแนวทางที่เที่ยงตรงที่จะนำมามนุษย์ไปสู่สวนสวรรค์และห่างไกลจากนรก ดังคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ ที่ ๑๕๓ สุเราะฮ์อัลอันอาม อัลลอฮ์ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

ความว่า : “และแท้จริงนี่คือ ทางของข้าอันเที่ยงตรง พวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลายๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเขาแยกออกไปจากทางของพระองค์ นั้นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสียมันไว้แก่พวกเขา เพื่อว่าพวกเขาจะยำเกรง”

แนวอัลกุรอานและอัลชะดีซนับเป็นแนวทางของสะลัฟเนื่องจากสะลัฟยึดมั่นในอัลกุรอานและอัลชะดีซทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องอะกีดะฮ์ เป็นที่น่าสังเกตคือ ชัยคฺ ทั่วนมินาลได้สนับสนุนให้กลับไปยึดมั่นตามแนวสะลัฟ ในขณะที่หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนมีเนื้อหาตามแนวทางเคาะลัฟ จะเห็นได้ว่าทั่วนมินาลเห็นความเที่ยงตรงเรื่องอะกีดะฮ์ตามแนวทางสะลัฟ ประการนี้จะเห็นได้จากการปฏิบัติอุละมาอ์สมัยก่อน เช่น อีมาอะบิ อัลชะสัน อัลอะฮะรีย, อีมาอะบิ มุฮัมมัด อัลญุัยนีย, อีมาอะฮะเราะหมัน, อีมาอะลเฆาะซอลีย, อีมาอะฮะชะฮเราะฮ์สตานีย และอีมาอะรรอซีย เป็นต้น (al-Mūsiliy, 1990 : 130-147 ; Khālid bin ‘Abd al-Latif, 1995 : 670-692)

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการ วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมุ อุศูล อัตติบของชัยคฺ ซัยนุ อัลอาบิติน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย” ครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้านดังนี้

5.3.1 การนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลของการ วิจัยที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้ ควรนำไปดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้

1. นำผลการ วิจัยออกเผยแพร่ โดยนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา เตาฮีดหรือหลักศรัทธาในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้हित นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้ถึงความถูกต้องของ เนื้อหาตามหลักวิชาการ
2. นำผลการ วิจัยออกเผยแพร่ โดยนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนควบคู่กับ หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุกูล อัตดีน ในสถานศึกษาต่างๆ เช่น ปอเนาะ โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม มัสยิด และสุเหร่า เพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น
3. นำผลการวิจัยออกเผยแพร่แก่ผู้ที่มีความสนใจทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องอะกิดะฮ์เพื่อจะ ได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

5.3.2 การทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลของการ วิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมี เห็นสมควรศึกษาวิจัยในประเด็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของต่วนมินาลในการอธิบายเตาฮีดในหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุกูล อัตดีน
2. บทบาทของของต่วนมินาล และหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุกูล อัตดีน ต่อการพัฒนาสังคมมุสลิม
3. บทบาทของ หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลม อุกูล อัตดีน ใน การเผยแพร่ วิชาอะกิดะฮ์

บรรณานุกรม

หนังสือ

เป็น มุสลิม (ม.ป.ป.) ปทานุกรม อาหารบ-ไทย กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ส.วงศ์แสงชัย

พีรยศ ราฮิมมูลา. ๒๕๔๕. **บทบาทสถาบันอุลามาอ์และการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีตตั้งแต่ ค.ศ. 1785-1945**. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมาคมนักเรียนเก่าอาหารบ. ๑๔๑๙. **พระมหาคัมภีร์ อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**
ชาอูดีอารเบีย : ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮ์

al-‘Aainiy, Mahmūd bin ‘Ahmad. n.d. **‘Umdat al-Qāriy Sharh Ṣahīh al-Bukhāriy**
(عمدة القاري شرح صحيح البخاري). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

‘Abdullāh bin ‘Ahmad al-Shaibāniy.1986. **al-Sunnah** (السنة). al-Dammām : Dār ‘Ibn
al-Qaiyim.

‘Abdullāh bin Ṣāliḥ. 1424. **Da’āwā al-Munāwi’īn li Sheikh al-Islām ‘Ibn Taimiyyah –‘Arḍ
wa Naqd.** (دعاوى المناوئين لشيخ الإسلام ابن تيمية - عرض ونقد). al-Sa’ūdiyyah : Dār
‘Ibn al-Jawziy.

‘Abd al-‘Azīz bin Dāwūd. 1423.**al-‘Aḥkām al-Mulimmat ‘Alā al-Durūs al-Muhimmat li
‘Āmmat al-‘Ummah.** (الأحكام الملمة على الدروس المهمة لعامة الأمة). al-Sa’ūdiyyah :
Wizārat al-Shu’ūn al-Islāmiyyah wa al-’Auqāf wa al-Da‘wat wa al-Irshād.

‘Abd al-‘Azīz bin Muhammad. 1413. **al-Tawhīd li al-Nāshi’at wa al-Mubtadi’īn.** (التوحيد)
(للناشئة والمبتدئين). al-Sa’ūdiyyah : Wizārat al-Shu’ūn al-Islāmiyyah wa al-’Auqāf wa
al-Da‘wat wa al-Irshād.

Ibn ‘Abd al-Bar, Yūsuf bin ‘Abd al-Bar. 1994. **Jāmi‘ Bayān al-Ilm wa Faḍliḥ** (جامع بيان
العلم وفضله). al-Riyāḍ : Dār ‘Ibn al-Jawziy.

‘Abd al-Ghaniy al-Marāqiy, ‘Abd al-Ghaniy bin Muhammad. 2006. **Munyat al-Muṣallī
Edisi Jawi.** s.l.: Pustaka ‘Amān Peris.

- ‘Abd al-Karīm bin ‘Aliy. 1999. **al-Muhadhdhab fi ‘Ilm ‘Usūl al-Fiqh al-Muqāran** (المهذب في علم أصول الفقه المقارن). al-Riyād : Maktabat al-Rushd.
- ‘Abd al-Latīf bin ‘Abd al-Rahmān.1989. **al-Barāhīn al-Islāmiyyah fi Radd al-Shubhat al-Fārisiyyah** (البراهين الإسلامية في رد الشبهة الفارسية). s.l.: Maktabat al-Hidāyah.
- ‘Abd al-Muhsin bin Hammād. 2003. **Fath al-Qawiy al-Matīn fi Sharh al-‘Arba‘īn** (فتح القوي المتين في شرح الأربعين). al-Dammām : Dār ‘Ibn al-Qaiyim.
- ‘Abd al-Qādir al-Mandīliy, ‘Abd al-qādir bin ‘Abd al-Muṭṭalib.1961. **Perisai Bagi sekalian Mukallaf** (فريسي بائي سكلين مكلف). Misr : Matba‘at al-Anwār.
- ‘Abd al-Qāhir al-Baghdādiy, ‘Abd al-Qāhir bin Tāhir.1977. **al-Firaq baina al-Firaq** (الفرق بين الفرق). Bairūt : Dār al-‘Afaq al-Jādidah.
- _____. 2002. **‘Usūl al-Dīn** (أصول الدين). Bairūt : Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.
- ‘Abd al-Rahmān bin Hasan. 1992. **Fath al-Majīd** (فتح المجيد). Bairūt: Maktabat Dār al-Salām.
- ‘Abd al-Rahmān bin Nāsir. 2003. **Sharh al-Aqīdat al-Tahāwīyah** (شرح العقيدة الطحاوية). s.l. : Dār al-Tadmuriyah.
- ‘Abd al-Rahmān bin Muhammad. 1408. **Hāshiyah Kitāb al-Tawhīd** (حاشية كتاب التوحيد). s.l.: s.n.
- ‘Abd al-Razāq ‘Afīfiy. n.d. **Fatāwā wa Rasā’il Samāhat al-Sheikh ‘Abd al-Razāq ‘Afīfiy** (فتاوى ورسائل سماحة الشيخ عبدالرزاق عفيفي). s.l.: s.n.
- _____. 1420. **Mudhakkirat al-Tawhīd** (مذكرة التوحيد). al-Sa‘ūdiyyah : Wizārat al-Shu‘ūn al-Islāmiyyah wa al-Auqaf wa al-Da‘wat wa al-Irshād.
- ‘Ibn ‘Ābidīn, Muhammad Āmīn bin ‘Umar.1992. **Radd al-Muhtār ‘Alā al-Durr al-Mukhtār** (رد المختار على الدر المختار). al-Riyād : Maktabat al-Rushd.
- ‘Ahmad ‘Amīn. 1956. **Ḍuhā al-Islām** (ضحى الإسلام). s.l.: Tab‘ Lujnat al-Ta’līf wa al-Tarjamah.
- _____. 1959. **Fajr al-Islām** (فجر الإسلام). s.l. : Tab‘ Lujnat al-Ta’līf wa al-Tarjamah.

- 'Ahmad Dahlan. 1405. **al-Durru al-Sunniyah fi al-Radd 'Alā al-Wahhābiyyah** (الدرر السننية في الرد على الوهابية). Misr : Sharīkat Mustafā al-Bābiy al-Halabīy.
- 'Ahmad al-Dardir. n.d. **Sharh al-Kharīdat al-Bahiyyah** (شرح الخريدة البهية). al-Qāhirah : Matba'at Mustafā al-Bāniy al-Halabiy wa Āulādihi.
- 'Ahmad Fathy. 2009. **Ulamā Besar Dari Fatani** . Selangor : University Kebangsaan Malaysia.
- 'Ahmad bin Hanbal. n.d. **al-Radd 'Alā al-Jahmiyyah wa al-Zanādiqah** (الرد على الجهمية (والزنادقة)). s.l.: Dār al-Thabāt.
- _____. 2001. **Musnad al-'Imām 'Ahmad bin Hanbal** (مسند الإمام أحمد بن حنبل). s.l. : Mu'assasat al-Risālah.
- 'Ahmad al-Maqqarīy, 'Ahmad Nahrāwiy al-Maghribiy. n.d. **Iḍā'at al-Dujnah fi I'tiqād Ahl al-Sunnah** (إضاءة الدجنة في اعتقاد أهل السنة). s.l. : Dār al-Fikriy lī al-Tibā'ah wa al-Nashr.
- 'Ahmad Mukhtār. 2008. **Mu'jam al-Lughat al-'Arabiyyah al-Mu'āshirah** (معجم اللغة العربية المعاصرة). s.l.: 'Ālam al-Kutub.
- al-'Ājuriy, Muhammad bin al-Husain.1996. **Kitāb al-Sharī'ah** (كتاب الشريعة). al-Riyād : Dār al-Waṭan.
- 'Alā' al-Dīn, Mughaltay bin Qalij. 2001. **'Ikmāl Tahdhīb al-Kamāl fī 'Asmā' al-Rijāl** (إكمال تهذيب الكمال في أسماء الرجال). s.l.: al-Fārūq al-Hadīthat li al-Tibā'at wa al-Nashr.
- al-'Albāniy, Muhammad bin Nāsir al-Dīn. n.d. **Ḍa'if al-Targhīb wa al-Tarhīb** (ضعيف (الترغيب والترهيب)). al-Riyād : Maktabat al-Ma'ārif.
- _____. n.d. **Ṣaḥīḥ al-Jāmi' al-Ṣaghīr wa Ziyādātuḥu** (صحيح الجامع الصغير وزياداته). s.l.: al-Maktab al-'Islāmiy.
- _____. 1406. **Bidāyat al-Sūl fi Tafḍīl al-Rasūl** (بداية السؤل في تفضيل الرسول). Bairūt : al-Maktabat al-'Islāmiy.

- al-'Albāniy, Muhammad bin Nāsir al-Dīn. 1408. **Ḍa'īf al-Jāmi' al-Ṣaghīr wa Ziyādatuhu** (ضعيف الجامع الصغير وزيادته). Bairūt : al-Maktabat al-'Islāmiy.
- _____. 1416. **Silsilat al-Ahādīth al-Ṣahīhat wa Shai' min Fiqhīhā wa Fawā'idihā** (سلسلة الأحاديث الصحيحة وشيء من فقهها وفوائدها). al-Riyād : Maktabat al-Ma'ārif.
- _____. 1420. **Ṣahīh wa Ḍa'īf Sunan 'Abī Dawūd** (صحيح وضعيف سنن أبي داود). al-'Iskandāriyah : Markaz Nūr al-'Islām.
- _____. 1979. **'Irwā' al-Ghalīl fi Takhrīj 'Ahādīth Manār al-Sabīl** (إرواء الغليل في إخراج أحاديث منار السبيل). Bairūt : al-Maktabat al-'Islāmiy.
- _____. 1982. **Irwā' al-Ghalīl fi Takhrīj Ahādīth Manār al-Sabīl** (إرواء الغليل في إخراج أحاديث منار السبيل). Bairūt : al-Maktabat al-'Islāmiy.
- _____. 1985. **Mishkāṭ al-Maṣābīh** (مشكاة المصابيح). Bairūt : al-Maktabat al-'Islāmiy.
- _____. 1988. **Ṣahīh al-Tarhīb wa al-Tarhīb** (صحيح الترغيب والترهيب). al-Riyād : Maktabat al-Ma'ārif.
- _____. 1992. **Silsilat al-Ahādīth al-Ḍa'īfah wa al-Maudu'ah wa Ḍatharuhā al-Saiyi' fi al-'Ummah** (سلسلة الأحاديث الضعيفة والموضوعة وأثرها السيء في الأمة). al-Riyād : Dār al-Ma'rifah.
- _____. 2001. **Silsilat al-Ahādīth al-Ṣahīhat wa Shai' min Fiqhīhā wa Fawā'idihā** (سلسلة الأحاديث الصحيحة وشيء من فقهها وفوائدها). s.l. : s.n.
- _____. 2002. **Silsilat al-Ahādīth al-Ṣahīhat wa Shai' min Fiqhīhā wa Fawā'idihā** (سلسلة الأحاديث الصحيحة وشيء من فقهها وفوائدها). al-Riyād : Maktabat al-Ma'ārif.
- _____. 2010. **Mausū'ah al-'Albāniy fi al-'Aqīdah** (موسوعة الألباني في العقيدة). al-Yaman : Markaz al-Nu'mān li al-Buhūth wa al-Dirāsāt.
- 'Aliy Ahmad al-Sālūs. 1997. **Ma'ā al-Shī'ah al-Ithnā 'Ashariyyah fi al-'Uṣūl wa al-Furū'** (مع الشيعة الاثني عشرية في الأصول والفروع). Misr : Dār al-Waṭan.
- 'Aliy bin Muhammad al-Qāriy. 2002. **Mirqāt al-Mafātīh Sharh Jāmi' Mishkāṭ al-Maṣābīh** (مِرْقَاتُ الْمَفَاتِيحِ شرح جامع مشكاة المصابيح). Bairūt : Dār al-Fikr.

‘Aliy al-Mu’akhhkar, ‘Aliy bin Muhmmad. n.d. **Taqrīb al-Ba‘īd Ilā Jauharah al-Tawhīd** (تقريب البعيد إلى جوهرة التوحيد). s.l. : Majallah al-Zaitūnah.

‘Aliy bin Nayif. n.d. **‘Ajz al-‘Aaql al-Ilmāniy** (عجز العقل العلماني). s.l. : s.n.

_____. 2010. **Arkān al- ‘Imān** (أركان الإيمان). s.l. : s.n.

al-’Alūsiy, Mahmūd Shukrī bin ‘Abdullāh. 1373. **Mukhtasar al-Tuhfat al-Ithnā ‘Ashariyyah** (مختصر التحفة الاثني عشرية). al-Qāhirah : al-Matba‘at al-Salafiyyah.

_____. 2001. **Ghāyah al-’Amāniy fi al-Radd ‘Alā al-Nabhāniy** (غاية الأماني في الرد (على النبهاني)). al-Riyād : Maktabat al-Rushd.

’Āmal bintī ‘Abd al-‘Azīz. n.d. **al-Alfāz wa al-Muṣṭalahat al-Muta’iallaqat bi Tawhīd al-Rububiyyah** (الألفاظ والمصطلحات المتعلقة بتوحيد الربوبية). s.l.: s.n.

al-’Āmidīy, ‘Aliy bin ‘Abī ‘Aliy. n.d. **al-’Ihkām fi Usūl al-Ahkām** (الإحكام في أصول الأحكام). Bairūt : al-Maktabat al-’Islāmiy.

_____. n.d. **Ghāyat al-Murām fi Ilm al-Kalām** (غاية المرام في علم الكلام). al-Qāhirah : al-Majlis al-’A‘lā li al-Shu‘ūn al-’Islāmiyyah.

al-’Anbāriy, Muhammad bin al-Qāsim. 1992. **al-Zāhir fi Ma’āniy Kalimāt al-Nās** (الزاهر في معاني كلمات الناس). Bairūt: Mu’assasat al-Risālah.

al-’Anjāriy, ‘Ahmad bin Muhammad. 1419. **al-Bahr al-Madīd fi Tafsīr al-Qur’ān al-Majīd** (البحر المديد في تفسير القرآن المجيد). al-Qāhirah : Hasan ‘Abbās zakīy.

’Ibn ‘Asākir, ‘Aliy bin al-Hasan. 1985. **Tārīkh Dimashq** (تاريخ دمشق). s.l : Dār al-Fikr.

al-’Asbahāniy, ‘Ahmad bin ‘Abdullāh. 1998. **Ma‘rifah al-Ṣahāba** (معرفة الصحابة). al-Riyād : Dār al-Waṭan li Nashr.

al-’Asfarāyīnīy, ‘Abd al-Qāhir bin Tāhir. 1977. **al-Firaq Baina al-Firaq** (الفرق بين الفرق). Bairūt : Dār al-’Āfāq al-Jadīd.

al-’Ash‘ariy, ‘Abū al-Hasan bin ‘Ismā‘īl. 1413. **al-’Ibānat ‘an ‘Usūl al-Diyānah** (الإبانة عن أصول الديانة). al-Madīnah : al-Jāmi‘at al-’Islāmiyyah bi al-Madīnah.

- al-'Ash'ariy, 'Abū al-Hasan bin 'Ismā'īl. 1969. **Maqālāt al-'Islāmiyīn wa 'Ikhtilāf al-Muṣallīn** (مقالات الإسلاميين واختلاف المصلين). Misr : Maktabat al-Nahdah.
- _____. 1990. **al-'Ibānat 'an 'Uṣūl al-Diyānah** (الإبانة عن أصول الديانة). Dimashq : Maktabat Dār al-Bayān.
- al-'Asqalāniy, 'Ahmad bin 'Aliy. n.d. **Fath al-Bāriy** (فتح الباري). Bairūt : Dār al-Ma'rifāh.
- _____. 1379. **Fath al-Bāriy** (فتح الباري). Bairūt : Dār al-Ma'rifāh.
- _____. 1380. **Taqrīb al-Tahdhīb** (تقريب التهذيب) . Bairūt : Dār al-Ma'rifāh.
- _____. 1986. **Taqrīb al-Tahdhīb** (تقريب التهذيب). Sūriya : Dār al-Rashīd.
- _____. 2002. **Lisān al-Mizān** (لسان الميزان). s.l.: Dār al-Bashār al-'Islāmiyyah.
- al-'Athariy, 'Abdullāh bin 'Abd al-Hamīd. 1422. **al-Wajīz fī 'Aqīdat al-Salaf al-Ṣālih** (الوجيز في عقيدة السلف الصالح). al-Sa'ūdiyyah : Wizārat al-Shu'ūn al-'Islāmiyyah wa al-'Auqāf wa al-Da'wat wa al-'Irshād.
- _____. 2001. **al-Wajīz fī 'Aqīdat al-Salaf al-Ṣālih** (الوجيز في عقيدة السلف الصالح). al-Madīnah : Maktabat al-Malik Fahad al-Waṭaniyyah.
- _____. 2003. **al-'Imān Haqīqatuhu Khawārimuhu Nawāqiduhu 'Inda Ahl al-Sunnah wa al-Jamā'ah** (الإيمان حقيقته خوارمه نواقضه عند أهل السنة والجماعة) . al-Riyāḍ : Madār al-Waṭan.
- 'Aṭīyah bin Muhammad Sālim. n.d. **Sharh al-Arba'in al-Nawawiyyah** (شرح الأربعين النووية). Musdār al-Kitāb : Durūs Sautiyah Mauqi' al-Shabakat al-'Islāmiyyah.
- 'Ibn al-'Athīr, al-Mubārak bin Muhammad. 2005. **al-Shāfiy fī Sharh Musnad al-Shāfi'iy li 'Ibn al-'Athīr** (الشافعي في شرح مسند الشافعي لابن الأثير). al-Riyāḍ : Maktabat al-Rushd.
- 'Ibn Bābawaih, Muhammad bin 'Aliy. n.d. **al-Tawhīd** (التوحيد). Bairūt : Dār al-Ma'rifāh.
- _____. 1300. **Amāliyy al-Sudūq** (أمالي الصدوق). T. 'Irān : s.n.
- _____. 1389. **al-Khisāl** (الخصال). Tiharān : Maktabat al-Sudūq.
- _____. 1401. **Man lā Yahḍuruhū al-Faqīh** (من لا يحضره الفقيه). Bairūt: Dār al-Ta'āruf.

al-Baghdādiy, Mahmūd bin Šālih. 1985. **Irshād al-Anām fi ‘Aqā‘id al-Islām** (إرشاد الأنام في عقائد الإسلام). Baghdād : Dār al-Barā’.

al-Baghawiy, al-Husain bin Mas‘ūd. 1420. **Tafsīr al-Baghawiy Ma‘ālim al-Tanzīl** (تفسير البغوي معالم التنزيل). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

_____. 1986. **Tafsīr al-Baghawiy Ma‘ālim al-Tanzīl** (تفسير البغوي معالم التنزيل). Bairūt : Dār al-Ma‘rifah.

_____. 1997. **Tafsīr al-Baghawiy Ma‘ālim al-Tanzīl** (تفسير البغوي معالم التنزيل). s.l. : Dār Taiyibah.

al-Bahāriyy, Muhib al-Dīn ‘Abd al-Shukūr. n.d. **Muslim al-Thubūt** (مسلم الثبوت). Bairūt : s.n.

al-Bahūtiyy, Mansūr bin Yūnus. 1403. **Kashshāf al-Qanā‘ an Matan al-Iqnā‘** (كشاف القناع). s.l. : ‘Alam al-Kutub. (عن متن الإقناع)

al-Baidāwiyy, ‘Abdullāh bin ‘Umar. 1418. **Ānwār al-Tanzīl wa Asrār al-Ta’wīl** (أنوار التنزيل وأسرار التأويل). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

_____. 2012. **Tuhfat al-‘Abrār Sharh Maṣābih al-Sunnah** (تحفة الأبرار شرح مصابيح السنة). al-Kuwīt : Wizārat al-‘Auqāf wa al-Shu‘ūn al-Islāmiyyah.

al-Baihaqiy, Ahmad bin al-Husain. 1991. **al-‘Asmā’ wa al-Ṣifāt** (الأسماء والصفات). Jiddah : Maktabat al-Sawādiy.

_____. 1993. **al-‘Asmā’ wa al-Ṣifāt** (الأسماء والصفات). Jiddah : Maktabat al-Sawadiy.

_____. 2003. **Sha‘b al-Imān** (شعب الإيمان). al-Riyād : Maktabat al-Rushd.

al-Baijūriyy, ‘Ibrāhīm al-Baijūriyy. n.d. **Hāshiyat al-Baijūriyy ‘Alā Matan al-Sanūsiyah** (حاشية البيجوري على متن السنوسية). Bangkok : Maktabat wa Matba‘at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādih.

_____. n.d. **Tuhfat al-Murīd ‘Alā Jawharat al-Tawhīd** (تحفة المرید علی جوهرۃ التوحید). Bangkok : Maktabat wa Matba‘at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādih.

al-Baijūriy, 'Ibrāhīm al-Baijūriy. n.d. **Tahqīq al-Maqam 'Alā Kifāyat al-'Awām fi Ilm al-Kalām** (تحقيق المقام على كفاية العوام في علم الكلام). Bangkok : Maktabat wa Matba'at Muhammad al-Nahdiy wa 'Aulādih.

'Abū Bakr al-Jazā'iriy, Jābir bin Musā. 2003. **Iaisar al-Tafāsīr li Kalām al-'Aliy al-Kabīr** (أيسر التفاسير لكلام العلي الكبير). al-Madīnah : Sharīkat Maktabat al-'Ulūm wa al-Hikam.

al-Bāqillānīy, Muhammad bin al-Taiyib. 1382. **al-'Anṣāf fimā Yajibu I'tiqāduhu wa lā Yajūzu al-Jahl bih** (الأنصاف فيما يجب اعتقاده ولا يجوز الجهل به). al-Qāhirah : Mu'assasat al-Khanajiy.

_____. 1987. **Tamhīd al-'Awā'il fi Talkhīs al-Dalā'il** (تمهيد الأوائل في تلخيص الدلائل). Lubnān : Mu'assasah al-Kutub al-Thaqāfiyah.

al-Baraqiy, Ahmad bin Muhammad. 1331. **al-Muhāsīn** (المحاسن). T. Irān : s.n.

al-Bukhāriy, Muhammad bin 'Ismā'il. n.d. **Khalq Af'āl al-'Ibād** (خلق أفعال العباد). al-Riyāḍ: Dār al-Ma'ārif.

_____. 1422. **Ṣahīh al-Bukhāriy** (صحيح البخاري). s.l.: Dār Tuq al-Najāh.

_____. 1997. **Ṣahīh al-Bukhāriy** (صحيح البخاري). Bairūt : Dār 'Ibn Kathīr.

Dār al-Salām, 2000. **Mausū'at al-Hadīth al-Sharīf al-Kutub al-Sittah** (موسوعة الحديث الشريف الكتب الستة). al-Riyāḍ : Dār al-Salām.

al-Dārimiy, 'Uthmān bin Sa'ī d. 1998. **Naqd al-Imām Abī Sa'īd 'Uthmān bin Sa'īd 'Alā al-Murīsiy al-Jahmiy** (نقض الإمام أبي سعيد عثمان بن سعيد على المريسي الجهمي). s.l.: Maktabat alRushd.

Dāwūd al-Fatāniy, Dawūd bin 'Abdullāh. n.d. **al-Durr al-Thamīn** (الدر الثمين). Bangkok : Maktabat wa Matba'at Muhammad al-Nahdiy wa 'Aulādih.

al-Dāwūd, Shamsudīn. 1983. **Tabaqāt al-Mufassirīn** (طبقات المفسرين) s.l.: Dār al-Kutub al-Hadithah.

Abū Dāwūd, Sulaimān bin al-Ash'ath al-Sajastāniy. n.d. **Sunan Abī Dāwūd** (سنن أبي داود). Bairūt : al-Maktabat al-'Asriyah.

_____. 1417. **Sunan Abī Dawūd** (سنن أبي داود). al-Riyāḍ : Maktabat al-Ma'ārif.

- Abū Dāwūd, Sulaimān bin al-Ash‘ath al-Sajastāniy. 1999. **Sunan Abī Dawūd** (سنن أبي داود).
 (Misr : Dār Hijr. دأود)
- Ḍiyā’ al-Dīn al-Maqḏisiy, Muhammad bin ‘Abd al-Wāhid. 1989. **‘Ikhtišās al-Qur’ān bi ‘Aawdihi ‘Ilā al-Rahīm al-Rahmān.** (اختصاص القرآن بعوده إلى الرحيم الرحمن).
 al-Riyāḏ : Maktabat al-Rushd.
- al-Dusariy, ‘Abd al-Rahmān bin Muhammad. 1982. **al-Ajwibat al-Mufīdat al-Muhimmāt al-‘Aqīdah** (الأجوبة المفيدة المهمات العقيدة). al-Kuwit : Maktabat Dar al-Arqam.
- al-Dusūqiy, Muhammad al-Dusūqiy. n.d. **Hāshisah al-Dusuqiy ‘Alā Umm al-Barāhīn** (حاشية الدسوقي على أم البراهين). s.l.: Maktabat wa Matba’at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādih.
- al-Dhahabiy, Shams al-Dīn Muhammad. 1424. **al-‘Arsh** (العرش). al-Madīnah : Imādah al-Bahth al-Ilmiy bi al-Jāmi‘at al-Islāmiyyah.
- _____. 1963. **Mīzān al-I‘tidāl fī Naqd al-Rijāl** (ميزان الاعتدال في نقد الرجال). Bairūt : Dār al-Ma‘rifah.
- _____. 1985. **Sīr A‘lām al-Nubalā’** (سير أعلام النبلاء). s.l.: Mu’assasah al-Risālah.
- _____. 1991. **Mukhtasar al-‘Uluw li al-‘Alī y al-Ghaffār** (مختصر العلو للعلي الغفار). Bairūt : al-Maktab al-Islāmiy.
- _____. 1995. **al-‘Uluw li al-‘Alī y al-Ghaffār** (العلو للعلي الغفار). al-Riyāḏ : Maktabat ‘Adwā’ al-Salaf.
- _____. 2001. **Sīr A‘lām al-Nubalā’** (سير أعلام النبلاء). s.l.: Muassasat al-Risālah.
- _____. 2003. **Tarikh al-Islām wa Wafayāt al-Mashāhīr wa al-A‘lām** (تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام). Dār al-Gharb al-Islāmiy.
- _____. 2003. **al-‘Arsh** (العرش). al-Madīnah : Imādah al-Bahth al-Ilmiy bi al-Jāmi‘at al-Islāmiyyah.
- al-Eyjiy, ‘Abd al-Rahmān bin Ahmad bin ‘Abd al-Ghafar. n.d. **al-Mawāqif fī Ilm al-Kalām** (المواقف في علم الكلام). Bairūt : ‘Alam al-Kutub.

- Fahad bin 'Abd al-Rahmān. 2003. **Dirāsāt fi 'Ulūm al-Qur'ān al-Karīm** (دراسات في علوم القرآن الكريم). s.l. : s.n.
- al-Fairūz 'Ābādiy, Muhammad bin Ya'qūb. n.d. **Tanwīr al-Miqyās min Tafsīr 'Ibn 'Abbās** (تنوير المقياس من تفسير ابن عباس). Lubnān : Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.
- _____. 1996. **al-Qāmūs al-Muhīt** (القاموس المحيط). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- _____. 2005. **al-Qāmūs al-Muhīt** (القاموس المحيط). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- Fālih bin Mahdiy.1413. **al-Tuhfat al-Mahdiyyah** (التحفة المهدية). al-Madīnah : Maṭābi' al-Jāmi'at al-Islāmiyyah bi al-Madīnah.
- 'Ibn Faqīh Fussah, 'Abd al-Bāqiy bin 'Abd al-Bāqiy. 1407. **al-'Aain wa al-'Athar fi 'Aqā'id Ahl al- Athar** (العين والأثر في عقائد أهل الأثر). s.l.: Dār al-Ma'mūn li al-Turāth.
- al-Fārābiy, 'Ismā'īl bin Hammād. 1987. **al-Ṣihāh Tāj al-Lughat wa Ṣihāh al-'Arabiyyah** (الصحاح تاج اللغة وصحاح العربية). Bairūt : Dār al-'Ilm li al-Malāyin.
- al-Farāhīdiy, al-Khalīl bin 'Ahmad. n.d. **Kitāb al-'Iain**. (كتاب العين). s.l. : Dār Maktabat al-Hilāl.
- 'Ibn Fāris, 'Ahmad bin Fāris. 1986. **Mujmal al-Lughat li 'Ibn Fāris** (مجمّل اللغة لابن فارس). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- al-Fawzān, Ṣālih bin Fawzān. n.d. **Husūl al-Ma'mūl bi Sharh Thalathat al-'Usūl** (حصول المأمول بشرح ثلاثة الأصول). s.l.: Maktabat al-Rushd.
- _____. 1999. **'Aqīdat al-Tawhīd wa Bayān mā Yuḍāduhā** (عقيدة التوحيد وبيان ما يۇدۇدۇهۇا). al-Riyāḍ : Dār al-'Āsimah.
- al-Ghazāliy, Muhammad bin Muhammad. n.d. **al-Mustaṣfā** (المستصفى). al-Qāhirah : Maktabat al-Fanniyah al-Muttahidah.
- _____. 1990. **Ihyā' Ulūm al-Dīn** (إحياء علوم الدين). Bairūt : Dār al-Khair.
- _____. 2003. **al-Iqtisād fi al-'I'tiqād** (الإقتصاد في الإعتقاد). Bairūt : Dār Qutaiba.

- al-Ghazāliyy, Muhammad bin Muhammad. 2004. **al-Iqtisād fi al-I'tiqād** (الإقتصاد في الاعتقاد) Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- al-Ghaznawīy, Ahmad bin Muhammad. 1998. **Kitāb Usūl al-dīn** (كتاب أصول الدين). Bairūt: Dār al-Bashā'ir al-'Islāmiyyah.
- al-Haithamiy, 'Aliy bin Abī Bakr. n.d. **al-Maqṣad al-'Aliyfi Zawā'id Abī Ya'lā al-Mawsiliy** (المقصد العلي في زوائد أبي يعلى الموصلي). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- _____. 2000. **al-Minhāj al-Qawīm** (المنهاج القويم). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Haji Yūsuf al-Bandāriy, Haji Yūsuf bin Haji Mustafā. 1991. **Sejarah dan Keturunan Tuan Mināl (Sheikh Zain al-Abidin bin Ahmad)**. Bandār Fatani : Kuaran Kalī Pertama.
- Abū al-Hajjāj, Yūsuf bin 'Abd al-Rahmān. 1980. **Tahdhīb al-Kamāl fi 'Asmā' al-Rijāl** (تهذيب الكمال في أسماء الرجال). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- al-Hākim, Muhammad bin 'Abdullāh. 1990. **al-Mustadrak 'Alā al-Ṣahīhain** (المستدرک علی الصحیحین). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- al-Hakamiy, Hāfiẓ bin Ahmad. 1422. **A'lām al-Sunnat al-Manshūrat li I'tiqād wa al-Tā'ifat al-Nājiyat al-Manṣūrah** (أعلام السنة المنشورة لاعتقاد الطائفة الناجية المنصورة). al-Sa'ūdiyyah : Wizārat al-Shu'ūn al-'Islāmiyyah wa al-'Auqāf wa al-Da'wat wa al-Irshād.
- _____. 1990. **Ma'ārij al-Qabūl** (معارج القبول). al-Dammām : Dār 'Ibn al-Qaiyim.
- Hammād bin Nāṣir. n.d. **al-Tuhfah al-Madaniyah fi al-'Aqīdat al-Salafiyyah** (التحفة المدنية في العقيدة السلفية). s.l. : s.n.
- al-Hamlāwiyy, 'Umar al-'Urbāwiyy. 1984. **al-Takhalliyy 'an al-Taqlīd wa al-Tahalliyy bi al-'Aṣl al-Mufīd** (التخلي عن التقليد والتحلي بالأصل المفيد). s.l. ; Matba'at al-Waraqat al-'Aṣriyyah.
- al-Haqawiy, Khaldūn bin Haghawiy. n.d. **al-Tawḍīh al-Rashīd fi Sharh al-Tawhīd al-Mudhīl** (التوضيح الرشيد في شرح التوحيد المذيل). s.l. : s.n.
- al-Harawiy, Muhammad bin 'Ahmad. 2001. **Tahdhīb al-lughah**. (تهذيب اللغة). Bairūt : Dār 'Ihyā' al-Turāth al-Arabiyy.

- Hasan 'Ibrāhīm. 1959. **Tārīkh al-'Islām al-Siyāsiy** (تاريخ الإسلام السياسي). s.l. : Tab' Lujnat al-Ta'lif wa al-Tarjamah.
- Hasan Mahmūd. 1991. **al-Madkhul Ilā Dirāsāt Ilm al-Kalām** (المدخل إلى دراسة علم الكلام). al-Qāhirah : Maktabat Wahbah.
- Hayāt bin Mahmūd. 2002. **al-'Āthār al-Wāridah 'An 'Umar bin 'Abd al-'Azīz fi al-'Aqīdah** (الآثار الواردة عن عمر بن عبد العزيز في العقيدة). al-Madīnah : 'Imādat al-Bath al-Ilmiy bi al-Jāmi'at al-'Islāmiyyah.
- al-Hazimiy, Muhammad bin Ahmad. n.d. **Sharh al-'Usūl al-Thalāthah** (شرح الأصول الثلاثة). s.l. : Dār al-Sautiyah.
- 'Ibn Hazm, 'Aliy bin Ahmad. n.d. **al-IhKām fi 'Usūl al-Ahkām** (الإحكام في أصول الأحكام). Bairūt : Dār al-Afāq al-Jadīdah.
- 'Ibn Hibbān, Muhammad bin Hibbān. n.d. **Ṣaḥīh 'Ibn Hibbān** (صحيح ابن حبان). s.l. : Mu'assasat al-Risālah.
- _____. 1973. **al-Thiqāt** (الثقات). al-Hind : Da'irat al-Ma'ārif al-'Uthmāniyah bi Jīdar Ābād.
- _____. 1993. **Ṣaḥīh 'Ibn Hibbān bi Tartīb 'Ibn balban** (صحيح ابن حبان بترتيب ابن بلبان). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- al-Hijāziy, Muhammad Mahmūd. 1413. **al-Tafsīr al-Wāḍiḥ** (التفسير الواضح). Bairūt : Dār al-Jail al-Jadīd..
- al-Hurr al-Āmiliy, Muhammad bin al-Hasan. 1403. **Wasā'il al-Shī 'ah Ilā Tahṣīl Masā'il al-Sharī'ah**. (وسائل الشيعة إلى تحصيل مسائل الشريعة). s.l. : s.n.
- Husain al-Jisr, Husain bin Muhammad. 1947. **al-Huṣūn al-Hamīdiyyah** (الحصون الحميدية). Mīsr : Maktabat Mustafā.
- 'Ibrāhīm Mustafā et al. 1972. **al-Mu'jam al-Wasīṭ** (المعجم الوسيط). Istanbūl : al-Maktabat al-'Islāmiyyah.
- al-'Imrāniy, Yahyā bin 'Abī al-Khair. 1999. **al-Intiṣār fi al-Radd Alā al-Mu'tazilat al-Qadariyah al- Ashrār** (الانتصار في الرد على المعتزلة القدرية الأشرار). al-Riyāḍ : Adwā' al-Salaf.

- al-'Irāqiy, Zain al-'Ābidin bin al-Husain. 1987. **Takhrīj 'Ahādīth 'Ihyā' 'Ulūm al-Dīn** (تخريج أحاديث إحياء علوم الدين). al-Riyāḍ : Dār al- Āsimah.
- 'Iwad bin 'Abdullāh. 1415. **Shurūt Lā Ilāha Illa Allāh** (شروط لا إله إلا الله). al-Madīnah : al-Jāmi'at al-Islamiyyah .
- al-'Iyāshiy, Muhammad bin Mas'ūd. n.d. **Tafsīr al-'Iyāshiy** (تفسير العياشي). Tiharān : al-Maktabat al-Ilmiyyah.
- 'Ibn Ābī al-Izz al-Hanafiy, 'Aliy bin 'Aliy. 1984. **Sharh al-'Aqīdah al-Tahāwiyah** (شرح العقيدة الطحاوية). Bairūt : al-Maktab al-'Islāmiy.
- 'Ibn Jamā'ah, Muhammad bin Ibrāhīm. 1990. **Iḍāh al-Dalīl fi Qat' Hijaju Ahl al-Ṭa'tīl** (ايضاح الدليل في قطع حجج أهل التعطيل). s.l.: s.n.
- 'Ibn al-Jawziy, 'Abd al-Rahmān bin 'Aliy. 1422. **Zād al-Masīr fī Ilm al-Tafsīr** (زاد المسير في علم التفسير). Bairūt : Dār al-Kitāb al-'Arabiy.
- al-Jibrīn, 'Abdullāh bin 'Abd al-'Azīz. n.d. **Tashīl al-'Aqīdat al-'Islāmiyyah** (تسهيل العقيدة الإسلامية). s.l.: Dār al-'Āsimiy.
- _____. 1424. **Mukhtasar Tashīl al-'Aqīdah al-'Islāmiyyah** (مختصر تسهيل العقيدة الإسلامية). s.l.: Maktabat al-Rushd.
- al-Jurjāniy, 'Aliy bin Muhammad. n.d. **al-Ta'rīfāt** (التعريفات). al-Irāq : s.n.
- al-Juwainiy, 'Abd al-Malik bin 'Abdullāh. 1407. **Luma' al-'Adillat fī Qawā'id 'Aqā'id Ahl al-Sunnat wa al-Jamā'ah** (لمع الأدلة في قواعد عقائد أهل السنة والجماعة). Bairūt : Tabā'at 'Ālam al-Kutub.
- _____. 1987. **Luma' al-'Adillat fī Qawā'id 'Aqā'id Ahl al-Sunnat wa al-Jamā'ah** (لمع الأدلة في قواعد عقائد أهل السنة والجماعة). Lubnān : Ālam al-Kutub.
- al-Kalābādhiy, Muhammad bin 'Abī Ishāq. n.d. **al-Ta'arruf li Madhhab Ahl al-Tasawwuf** (العرف لمذهب أهل التصوف). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Islāmiyyah.
- al-Karamiy, Mar'iy bin Yūsuf. 1406. **Aqāwil al-thiqāt fī Ta'wīl al-Asmā' wa al-Sifāt** (أقاويل الثقات في تأويل الأسماء والصفات). Bairūt : Mu'assasah al-Risalah.

- al-Kashaniy, al-Faid al-Kashaniy. n.d. **Tafsīr al-Sāfiy** (تفسير الصافي). Bairūt : Mu'assasat al-A'lāmiy
- Ibn Kathīr, 'Ismā'īl bin Kathīr. 1986. **al-Bidāyah wa al-Nihāyah** (البداية والنهاية). s.l.: Dār al-Fikr.
- _____. 1987. **al-Bidāyah wa al-Nihāyah** (البداية والنهاية). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- _____. 1991. **Tafsīr al-Qur'ān al-'Azīm** (تفسير القرآن العظيم). Bairūt : Dār al-Khair.
- _____. 1999. **Tafsīr al-Qur'ān al-'Azīm** (تفسير القرآن العظيم). Tahqīq : Sāmiy bin Muhammad Salāmah. s.l.: Dār Taiyibah.
- _____. 2011. **al-Takmīl fī al-Jarh wa al-Ta'dīl wa Ma'rifat al-Thiqāt wa al-Du'afā' wa al-Majahīl** (التكميل في الجرح والتعديل ومعرفة الثقات والضعفاء والمجاهيل). al-Yaman : Markaz al-Nu'mān li al-Buhūth wa al-Dirāsāt al-Islāmiyyah wa Tahqīq al-Turāth wa al-Tarjamah.
- al-Kilābadhiy, Ahmad bin Muhammad. 1407. **al-Hidāyah wa al-Irshād fī Ma'rifat Ahl al-Thiqat wa al-Sadād** (الهداية والإرشاد في معرفة أهل الثقة والساداد). Bairūt : Dār al-Ma'rifah.
- al-Kubaisiy, Hamad Ubaid. n.d. **'Usūl al-Ahkām wa Turuq al-Istinbāt fī al-Tashrī' al-Islāmiy** (أصول الأحكام وطرق الاستنباط في التشريع الإسلامي). Baghdād : Dār al-Hikmah.
- al-Kulainiy, Muhammad bin Ya'qūb. 1388. **'Usūl al-Kāfiy** (أصول الكافي). Ṭiharān : Dār al-Kutub al-Islāmiy.
- al-Khaḍariy, Muhammad al-Khaḍariy Bik. 1965. **Tārīkh al-Tashrī' al-Islāmiy** (تاريخ التشريع الإسلامي). Miṣr : al-Maktabat al-Tijāriyyah al-Kubrā.
- al-Khallāl, Ahmad bin Muhammad. 1989. **al-Sunnah** (السنة). al-Riyāḍ : Dār al-Rāyah.
- al-Khaṭṭābiy, Hammād bin Muhammad. 1932. **Ma'ālim al-Sunan** (معالم السنن). Halb : al-Matba'at al-'Ilmiyyah.
- Khālid bin 'Abdullāh. 1421. **Sarh al-'Aqīdat al-Wāsītiyyah** (شرح العقيدة الواسطية). al-Damām : Dār 'Ibn al-Jawziy.

'Ibn Khalikān, 'Ahnad bin Muhammad. 1900. **Wafayāt al-A'yān** (وفيات الأعيان). Bairūt : Dār Sādir.

_____. 1949. **Wafayāt al-A'yān** (وفيات الأعيان). s.l.: Tab' al-Sa'ādah.

al-Khalīl bin 'Ahmad. n.d. **Kitāb al-'Iain** (كتاب العين). s.l.: Dār wa Maktabat al-Hilāl.

al-Khatīb al-Sharbīniy, Mahmūd bin 'Ahmad. 1994. **Mughniy al-Muhtāj** (مغني المحتاج). s.l.: Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.

al-Khāzin, 'Aliy bin Muhammad. 1415. **Lubāb al-Ta'wīl fī Ma'āniy al-Tanzīl** (لباب التأويل في معاني التنزيل). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.

al-Khulūtiy, 'Ismā'īl Haqqiy bin Mustafā. n.d. **Rūh al-Bayān** (روح البيان). Bairūt : Dār al-Fikr.

al-Khumaiyis, Muhammad bin 'Abd al-Rahmān. n.d. **Sabīl al-Hudā wa al-Rashād fī Bayān Haqīqat Tawhīd Rab al-'Ibād** (سبيل الهدى والرشاد في بيان حقيقة توحيد رب العباد). al-'Imārāt : Maktabat al-Şahābah.

'Ibn Khuzaimah, Muhammad bin Ishāq. 1993. **Kitāb al-Tawhīd wa Ithbāt Sifāt al-Rab 'Azzawajal** (كتاب التوحيد وإثبات صفات الرب عزوجل). al-Riyāḍ : Maktabat al-Rushdiy.

al-Lālakā'iy, Habatu Allāh bin al-Hasan. 1411. **Sharh 'Usūl I'tiqād Ahl al-Sunnah wa al-Jamā'ah** (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة). al-Mansūrah : Dār Ṭaiyibah.

al-Maghrawiy, Muhammad bin 'Abd al-Ramān. n.d. **Mawsū'ah Mawaqif al-Salaf fī 'Aqīdah wa al-manhaj wa al-Tarbiyah** (موسوعة مواقف السلف في العقيدة والمنهج والتربية). al-Qāhirah : al-Maktabat al-'Islāmiyyah.

Mahmūd Shākir .1398. **Patani**. Jaddah : al-Dār al-Sa'ūdiyyah.

'Ibn Mājah, Muhammad bin Yazīd. n.d. **Sunan 'Ibn Mājah** (سنن ابن ماجه). s.l. : Matba'ah Dār Ihyā' al-Kutub al-'Arabiyyah.

_____. 1417. **Sunan 'Ibn Mājah** (سنن ابن ماجه). al-Riyāḍ : Maktabat al-Ma'ārif.

al-Majlisīy, Muhammad Bāqir. 1403. **Bihār al-Anwār al-Jāmi‘at li Dururi Akhbār al-‘Aimmat al-Azhār** (بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأظهر). Bairūt : Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiy.

Majmū‘at min al-Bāhithīn, 1433. **al-Mawsū‘at al-‘Aqdiyyah** (الموسوعة العقديّة). . s.l.: Mawqi‘ al-Durr al-Sunniyah ‘Alā al-‘Intarnit. .

Mālik bin Anas .1985. **al-Muwaṭṭa‘a** (الموطأ). Bairūt : Dār Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiy.

_____. 1990. **al-Muwaṭṭa‘a** (الموطأ). al-Riyāḍ : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.

_____. 2004. **al-Muwaṭṭa‘a** (الموطأ). al-‘Imārāt : Mu’assasat Zaid bin Sultān.

al-Maqdīsīy, ‘Abd al-Ghaniy bin ‘Abd al-Wahīd. 1993. **al-Iqtisād fi al-I‘tiqād** (الإقتصاد في الإعتقاد). al-Madīnah : Maktabat al-‘Ulūm wa al-Hikmah.

al-Maqrīziy, ‘Ahmad bin ‘Aliy. 1989. **Tajrīd al-Tawhīd al-Mufīd** (تجريد التوحيد المفيد). al-Madīnah : al-Jāmi‘at al-Islāmiyyah.

Mannā‘ al-Qaṭṭān. 1981. **Mabāhith fi ‘Ulūm al-Qur’ān** (مباحث في علوم القرآن). al-Qāhirah : Maktabat Wahbah.

‘Ibn Manzūr, Jamāl al-Dīn bin Mukram. 1414. **Lisān al-‘Arab** (لسان العرب). Bairūt : Dār Ṣādir.

_____. 1993. **Lisān al-‘Arab** (لسان العرب). Bairūt : Dār Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiy.

al-Marāghiy, ‘Ahmad bin Mustafā. 1946. **Tafsīr al-Marāghiy** (تفسير المراغي). Misr : Sharīkat Maktabat wa Matba‘at Mustafā al-Bābiy al-Halabiy.

al-Marwaziy, Muhammad bin Nasr. 1408. **al-Sunnah** (السنة). Bairūt : Mu’assasat al-Kutub al-Thaqāfiyyah.

al-Māturīdiy, Muhammad bin Muhammad. n.d. **al-Tawhīd** (التوحيد). al-‘Iskandāriyah : Dār al-Jāmi‘at al-Misriyyah.

_____. 2005. **Tafsīr al-Māturīdiy** (تفسير الماتريدي). Bairūt : Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.

- Ibn al-Mibrad, Yūsuf bin Hasan. 1997. **al-Tamhīd fī al-Kalām ‘Alā al-Tawhīd** (التمهيد في الكلام على التوحيد). al-Riyāḍ : Dār Balansiyah.
- Ābū al-Mu’ātiy. 1997. **Mawsū’at Āqwāl al-Imām Āhmad bin Hanbal fī Rijāl al-Hadīth wa ‘Ilalihi.** (موسوعة أقوال الإمام أحمد بن حنبل في رجال الحديث وعلمه). s.l.: Dār al-Nashr Ālām al-Kutub.
- al-Mubārakfūriy, ‘Abd al-Rahmān bin ‘Abd al-Rahīm. n.d. **Tuhfat al-Āhwadhiy bi Sarh Jāmi‘ al-Tirmidhiy** (تحفة الأحوذى بشرح جامع الترمذى). Bairūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- Muhammad bin ‘Abd al-Razāq. 2005. **Mukhtasar al-Qawā’id al-Salafiyyah fī al-Sifāt al-Rabbāniyyah** (مختصر القواعد السلفية في الصفات الربانية). al-Qāhirah : al-Maktabat Salsabīl.
- Muhammad bin Ābī al-Fath. 2003. **al-Maṭla‘ ‘Alā Alfāz al-Muqna’** (المطلع على ألفاظ المقنع). al-Riyāḍ : Maktabat al-Rushd.
- Muhammad bin Muhammad. 2003. **al-Madkhul li Dirāsāt al-Qur’ān al-Karīm** (المدخل لدراسة القرآن الكريم). al-Qāhirah : Maktabat al-Sunnah.
- Muhammad bin ‘Abd al-Wahhāb. n.d. **‘Usūl al-Dīn al-Islāmiy Ma’a Qawā’idihī al-Arba’.** (أصول الدين الإسلامي مع قواعده الأربع). s.l.: Dār al-Hadīth al-Khairiyah bī Makkat al-Mukarramah.
- _____. 1420. **‘Usūl al-Imān** (أصول الإيمان). al-Sa’ūdiyyah : Wizārat al-Shu’ūn al-Islāmiyyah.
- Muhammad Hasan Hitu. n.d. **Kashshāf Iṣṭilāhāt al-Funūn** (كشاف إصطلاحات الفنون). Bairūt : Dār Ṣādir.
- Muhammad al-Hasan. 1400. **al-Kasb** (الكسب). Dimashq : ‘Abd al-Hādiy Harsuniy.
- Muhammad bin Khalīl. 1415. **Sharh al-‘Aqīdat al-Wāsiṭiyyah** (شرح العقيدة الواسطية). al-Khaibar : Dār al-Hijrah.
- Muhammad Khair bin Ramadān. 1997. **Takmilah Mu’jam al-Muallifin, Wafayāt** (تكملة معجم المؤلفين، وفيات). Bairūt : Dār ‘Ibn Hazm li Tiba’ah.

- Muhammad Lazim Lawi. 1425. **Sejarah dan Perkembangan Ugama Anuttan Masharakat Melayu Patani** . Kulij Islām Jālā. Pusat Kebudayaan Islām.
- Muhammad Nawawiy. 1954. **Fath al-Majid Sharh al-Durr al-Farid fi ‘Aqa’id Ahl al-Tawhīd** (فتح المجيد شرح الدر الفريد في عقائد أهل التوحيد) . al-Qāhirah : Rustum Mustafā al-Halabiy.
- Muhammad Rasīd bin ‘Aliy Riḍā. 1990. **Tafsīr al-Manār** (تفسير المنار). s.l.: al-Hai‘at al-Misriyah al-‘Āmmah li al-Kitāb.
- Muhammad Zin bin Jalal al-Din. n.d. **Bidāyat al-Hidāyah** (بداية الهداية). Bangkok : Maktabat wa Matba‘at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādih.
- Muhammad Zainuddin bin Muhammad. n.d. **Siraj al-Huda** (سراج الهدى). Bangkok: Maktabat wa Matba‘at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādih.
- al-Mufīd, Muhammad al-Nu‘mān. 1402. **al-Ikhtiṣāṣ** (الإختصاص). Bairūt : Mu’assasat al-‘Ālamiy.
- Muhsin al-’Amīn. n.d. **A‘yān al-Shī‘ah** (أعيان الشيعة). Dimashq : Matba‘at ‘Ibn Zaidān.
- ‘Ibn al-Mulaqqin, ‘Umar bin ‘Aliy. 2008. **al-Tawdīh li Sharh al-Jāmi‘ al-Ṣahīh** (التوضيح (لشرح الجامع الصحيح). Dimashq : Dār al-nawādir.
- al-Mullā ‘Aliy al-Qāriy. 1997. **Sharh al-Figh al-Akbar li Abī Hanifah** (شرح الفقه الأكبر لأبي حنيفة). Bairūt : Dār al-Nafā’is.
- al-Munāwiy, Muhammad bin ‘Aliy. 1356. **Faid al-Qadīr Sharh al-Jāmi‘ al-Ṣaghīr** (فيض القدير شرح الجامع الصغير). Misr : al-Maktabat al-Tijāriyah al-Kubrā .
- _____. 1988. **al-Taisīr Sharh al-Jāmi‘ al-Ṣaghīr** (التيسير شرح الجامع الصغير). al-Riyāḍ: Maktabat al-Imām al-Shāfi‘īy.
- ‘Ibn al-Mundhir, Muhammad bin ‘Ibrāhīm. 2002. **Kitāb Tafsīr al-Qur‘ān** (كتاب تفسير القرآن). al-Madīnah : Dār al-Ma’āthir.
- ‘Abū al-Mundhir, Mahmūd bin Muhammad. 2011. **al-Tamhīd** (التمهيد). Misr : al-Maktabat al-Shāmilah.

al-Mursiy, ‘Aliy bin Ismā’īl. 2000. **al-Muhkam wa al-Muhit al-A‘zam** (المحكّم والمحيط الأعظم). Bairūt : al-Kutub al-Ilmiyyah.

Mūsā bin Sulaimān al-Duwaish. 1986. ‘**Uluwullah ‘Alā Khalqih** (علو الله على خلقه). Bairūt: Maktabat al-‘Ulūm wa al-Hikam.

Muslim bin al-Hajjāj. n.d. **Ṣahīh Muslim** (صحيح مسلم). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

_____. 1996. **Ṣahīh Muslim** (صحيح مسلم). al-Riyād : Dār ‘Ālam al-Kutub.

Abū al-Muzaffar, Manṣūr bin Muhammad. 1997. **Tafsīr al-Qur’ān** (تفسير القرآن). al-Riyād : Dār al-Waṭan.

al-Nawawiy, Yahyā bin Sharf. n.d. **al-Majmū‘** (المجموع). s.l.: Dār al-Fikr.

_____. 1392. **Ṣahīh Muslim bi Sharh al-Nawawiy** (صحيح مسلم بشرح النووي). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

_____. 1929. **Ṣahīh Muslim bi Sharh al-Nawawiy** (صحيح مسلم بشرح النووي). al-Azhar : al-Matba‘at al-Misriyyah.

_____. 1990. **al-Adhkār** (الأذكار). Bairūt : Dār ‘Ibn Kathīr.

_____. 1992. **Ṣahīh Muslim bi Sharh al-Nawawiy** (صحيح مسلم بشرح النووي). Bairūt : Dār ‘Ihyā’ al-Turāth al-‘Arabiyy.

Abū Nu’iam al-Asbahāniyy, Ahmad bin ‘Abdullāh. 1998. **Ma‘rifat al-Sahābah** (معرفة الصحابة). al-Riyād : Dār al-Waṭan.

Nukhbat min Asātidhah. 2009. **al-Tafsīr al-Muyassar** (التفسير الميسر). al-Sa‘ūdiyyah : Mujamma‘ al-Malik Fahd li Tibā‘at al-Mashaf al-Sharīf

Nukhbat min al-‘Ulamā’. 1421. **Kitāb ‘Usūl al-Imān fi Daw’ al-Kitāb wa al-Sunnah** (كتاب أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة). al-Sa‘ūdiyyah : Wizārat al-Shu‘ūn al-‘Islāmiyyah wa al-‘Auqāf wa al-Da‘wat wa al-‘Irshād.

Qādiy ‘Abd al-Jabbār. ‘Abd al-Jabbār bin Ahmad. 1384. **Sharh al-‘Usūl al-Khamsah** (شرح الأصول الخمسة). al-Qāhirah : Maktabat Wahbah.

- al-Qādiy 'Iyād, 'Iyād bin Mūsā. 1998. **Sharh Ṣaḥīḥ Muslim** (شرح صحيح مسلم). Misr : Dār al-Wafā'.
- Abū al-Qāsim, 'Ismā'īl bin Muhammad. n.d. **Sīr al-Salaf al-Ṣāliḥīn** (سير السلف الصالحين). al-Riyāḍ : s.n.
- Ibn Qaiyim, Muhammad bin Qaiyim. 1983. **Rawḍat al-Muḥibbin wa Nuzhat al-Mushtaḥiqin** (روضة المحبين ونزهة المشتاقين). Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- _____. 1985. **Mukhtaṣar al-Ṣawā'iq al-Mursalah 'Alā al-Jahmiyyah wa al-Mu'aṭṭilah** (مختصر الصواعق المرسله على الجهمية والمعطلة). li Muhammad bin al-Mūsiliy. Bairūt : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- _____. 1993. **Ijtimā' al-Juyūsh al-Islāmiyyah** (اجتماع الجيوش الإسلامية). al-Riyāḍ : Maktabat al-Mu'ia'id.
- _____. 1996. **Madārij al-Sālikīn** (مدارج السالكين). Bairūt : Dār al-Kutub al-Arabiyy.
- al-Qastalāniyy, 'Ahmad bin Muhammad. 1323. **Irshād al-Sāriyy li Sharh Ṣaḥīḥ al-Bukhāriyy** (إرشاد الساري لشرح صحيح البخاري). Misr : al-Matba'at al-Kubra 'Amīriyyah.
- Ibn Qudāmah, 'Abdullāh bin 'Ahmad. n.d. **Rawḍat al-Nāzir wa Junnah al-Munāzir** (روضة الناظر وجنة المناظر). al-Qāhirah : Maktabat al-Kulliyat al-Azhariyyah.
- _____. 2000. **Lum'at al-I'tiqād** (لمعة الاعتقاد). al-Sa'ūdiyyah: Wizārah al-Shu'ūn al-Islāmiyyah wa al-Auqāf.
- _____. 2002. **Rawḍat al-Nāzir wa Junnah al-Munāzir** (روضة الناظر وجنة المناظر). al-Qāhirah : Maktabat al-Kulliyat al-Azhariyyah.
- al-Qummiyy, 'Aliy bin 'Ibrāhīm. 1387. **Tafsīr al-Qummiyy** (تفسير القمي). Bairūt : s.n. T. al-Thāniyyah.
- al-Qurṭubiy, Muhammad bin 'Ahmad. 1964. **al-Jāmi' li Ahkām al-Qur'ān** (الجامع لأحكام القرآن). al-Qāhirah : Dār al-Kutub al-Misriyyah.
- _____. 1987. **al-Tadhkirah** (التذكرة). al-Qāhirah : Dār al-Raiyān li al-Turath.
- _____. 1988. **al-Jāmi' li Ahkām al-Qur'ān** (الجامع لأحكام القرآن). Bairūt : Dār al-'Ilmiyyah.

- al-Qurtubiy, Muhammad bin Ahmad. 1995. **al-Tadhkirah** (التذكرة). al-'Azhar : Maktabat al-'Imān al-Manṣūrah.
- al-Qūsiy, Mufrih bin Sulaimān. 2002. **al-Manhaj al-Salafiy**. (المنهج السلفي). al-Riyāḍ : Dār al-Fādilah.
- Ibn Qutlūbughā', Qāsim bin Qutlūbughā'. 1992. **Tāj al-Tarājim** (تاج التراجم). Dimashq : Dār al-Qalam.
- Ibn Rajab, 'Abd al-Rahmān bin Shihab al-Dīn. 1990. **Jāmi' al-'Ulūm wa al-Hikam** (جامع العلوم والحكم). 'Amān : Dār al-Furqān.
- al-Ramliy, Muhammad bin Abī Abbas Ahmad. 1984. **Nihāyat al-Muhtāj Ila Sharh al-Minhāj** (نهاية المحتاج إلى شرح المنهاج). Bairūt : Dār al-Fikr li Tibā'ah.
- al-Rāziy, Muhammad bin 'Umar. n.d. **I'tiqādāt Firaq al-Muslimīn wa al-Mushrikīn** (اعتقادات فرق المسلمين والمشركين). Tahqīq : 'Aliy Sāmī al-Nashār. Bairūt : Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.
- _____. 1420. **al-Tafsīr al-Kabīr** (التفسير الكبير). Bairūt : Dār Ihyā' al-Arabīy.
- _____. 1986. **Asās al-Taqdīs** (أساس التقديس). al-Qāhirah : Maktabat al-Kulliyāt al-Azhariyyah.
- _____. 1993. **Manāqib al-Shāfi'iy** (مناقب الشافعي). Bairūt : Dār al-Jīl.
- Rīnhārat Bītar. 2000. **Takmilat al-Ma'ājim al-'Arabiyyah** (تكملة المعاجم العربية). al-Jumhur al-'Irāqiyah : Wizārat al-Thaqāfat wa al-I'lām.
- al-Ruhailiy, Hamud bin 'Ahmad. 2004. **Manhaj al-Qur'ān al-Karīm fi Da'wat al-Mushrikīn 'Ilā al-Islām** (منهج القرآن الكريم في دعوة المشركين إلى الإسلام). al-Madīnah : 'Imādat al-Bath al-'Ilmiy bi al-Jāmi'at al-'Islāmiyyah.
- Sa'ad bin Muhammad. n.d. **al-Ta'rīfāt al-I'tiqādiyyah** (التعريفات الاعتقادية). s.l. : Dār al-Waṭān.
- Ibn Sa'ad, Muhammad bin Sa'ad. 1968. **al-Tabaqāt al-Qubrā** (الطبقات الكبرى). Bairūt : Dār Sādir.
- _____. 1990. **al-Tabaqāt al-Qubrā** (الطبقات الكبرى). Bairūt : Dār al-Kutub al-Ilmiyyah.

- al-Ṣābūniy, Muhammad ‘Aliy. 1981. **Mukhtaṣar Tafsīr Ibn Kathīr** (مختصر تفسير ابن كثير).
Bairūt : Dār al-Qur’ān al-Karīm.
- Ibn Sa‘diy, ‘Abd al-Rahmān bin Nāsir. 1414. **al-Tanbīhāt al-Latīfah** (التنبيهات اللطيفة).
al-Riyāḍ : Dār Taiyibah.
- _____. 2000. **Taisīr al-Karīm al-Rahmān fi Tafsīr Kalām al-Mannān** (تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان).
s.l. : Mu’assasat al-Risalah.
- Safar al-Hawāliy, Safar bin ‘Abd al-Rahmān. 1999. **Zāhirat al-Irjā’ fi al-Fikr al-Islāmiy**
(ظاهرة الإرجاء في الفكر الإسلامي). s.l. : Dār al-Kalimah.
- al-Safārīniy, Muhammad bin ‘Ahmad. 1982. **Lawāmi‘ al-Anwār al-Bahiyyah wa Sawāti‘ al-Asrār al-Athariyyah** (لوامع الأنوار البهية وسواطع الأسرار الأثرية). Dimashq :
Muassasat al-Khafīqin wa Maktabatuha.
- _____. 1991. **Lawāmi‘ al-Anwār al-Bahiyyah wa Sawāti‘ al-Asrār al-Athariyyah**
(لوامع الأنوار البهية وسواطع الأسرار الأثرية). Bairūt : al-Maktab al-Islāmiy.
- Saiyid Sābiq. n.d. **al-‘Aqā’id al-Islāmiyyah** (العقائد الإسلامية). Bairūt : Dār al-Kitāb
al-‘Arabiyy.
- al-Sallābiy, ‘Aliy Muhammad Muhammad. 2008. **Al-Dawlah al-‘Umawiyah ‘Awāmīl al-Izdihār wa Tadā’iyāt al-Inhiyār** (الدولة الأموية عوامل الإزدهار وتداعيات الإنحيار).
Bairūt : Dār al-Ma‘rifah.
- al-Sam‘āniy, Maṣṣūr bin Muhammad . 1997. **Tafsīr al-Qur’ān** (تفسير القرآن). al-Riyāḍ :
Dār al-Waṭan.
- al-Sanūsiy, Muhammad bin Yūsuf. 2009. **Sharh al-Muqaddimāt** (شرح المقدمات). s.l.:
Maktabat al-Ma‘ārif.
- al-Sāwiy, ‘Ahmad bin Muhammad. n.d. **Hāshiyah ‘Alā Sharh al-Kharīdah al-Bahiyyah**
(حاشية على شرح الخريدة البهية). al-Qāhirah : Matba‘at Mustafā al-Halabiyy wa
‘Aulādih.
- _____. 1925. **Hāshiyah al-Sāwiy ‘Alā Sharh al-Farīdah al-Bahiyyah** (حاشية الصاوي حاشية على شرح الخريدة البهية).
al-Qāhirah : Matba‘at al-Babiyy al-Halabiyy.

- al-Shāfi‘iy, Muhammad bin ‘Idrīs.1990. **al-’Umm** (الأم). Bairūt : Dār al-fikr.
- _____. 2005. **al-Risālah** (الرسالة). Bairūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- al-Shahrestāniy, Muhammad bin ‘Abd al-Karīm. 1976. **al-Milal wa al-Nihal** (الملل والنحل).
Misr : Sharīkat Muhammad Mahmūd al-Hāji.
- al-Shanqīṭiy, Muhammad al-Amīn bin Muhammad al-Mukhtar. 1973. **al-Asmā’ wa al-Sifāt Naqlan wa ‘Aqlan** (الأسماء والصفات نقلا وعقلا). al-Madīnah : al-Jāmi‘at al-‘Islāmiyyah bi al-Madīnah.
- _____. 1988. **Aḍwā’ al-Bayān fī ‘Idāh al-Qur’ān bi al-Qur’ān**. أضواء البيان في إيضاح
(أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن) al-Qāhirah : Maktabat ‘Ibn Taimiyyah.
- _____. 1995. **Aḍwā’ al-Bayān fī ‘Idāh al-Qur’ān bi al-Qur’ān**. أضواء البيان في إيضاح
(أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن) Bairūt : Dār al-Fikr.
- al-Sha‘rāwiyy, Muhammad al-Mutawalliy. 1997. **Tafsīr al-Sha‘rāwiyy** (تفسير الشعراوي). s.l.:
Matābi‘ Akhbār al-yawm.
- al-Shāṭibiy, ‘Ibrāhīm bin Mūsā. 2008. **al-I’tisām** (الاعتصام). al-Sa‘ūdiyyah : Dār ‘Ibn
al-Jawziy.
- al-Shawkāniy, Muhammad bin ‘Aliy. 1414. **Fath al-Qadir** (فتح القدر). Bairūt: Dār ‘Ibn
Kathīr.
- al-Subkiy, ‘Abd al-Wahhāb bin ‘Aliy. 1413. **Ṭabaqāt al-Shāfi‘iyah al-Kubrā** (طبقات
(الشافعية الكبرى). s.l. : Hijr li al-Tiba‘at wa al-Nashr.
- Sulaimān bin ‘Abdullāh.1984. **al-Tawḍīh an Tawhīd al-Khilāf fi Jawāb Ahl al-Irāq**
(التوضيح عن توحيد الخلاف في جواب أهل العراق). al-Riyād : Dār Ṭaiyibah.
- _____. 2002. **Taisīr al-‘Azīz al-Hamīd** (تيسير العزيز الحميد). Bairūt : al-Maktab
al-‘Islāmiy.
- al-Suyūṭiy, ‘Abd al-Rahmān bin ‘Abī Bakr. n.d. **al-Durr al-Manthūr** (الدر المنثور). Bairūt :
Dār al-Fikr.

- al-Suyūṭiy, ‘Abd al-Rahmān bin ‘Abī Bakr. 1415. **al-Mu‘jam al-Ausat** (المعجم الأوسط). al-Qāhirah : Dār al-Haramain.
- _____. 1967. **Husn al-Muhāḍarat fī Tārikh Miṣr wa al-Qāhirah** حسن المحاضرة في تاريخ مصر والقاهرة (مصر والقاهرة) Misr : Dār ‘Ihyā’ al-Kutub al-‘Arabiyyah.
- _____. 1974. **al-Itqān fī ‘Ulūm al-Qur’ān** (الإتقان في علوم القرآن). s.l.: al-Hai’at al-Misriyah al-‘Āmmat li al-Kitāb.
- _____. 1993. **al-Jannat wa al-Nār wa Faqd al-‘Aulād** (الجنة والنار وفقد الأولاد). al-Qāhirah : Dār al-‘Amīn.
- al-Ṭabarānīy, Sulaimān bin ‘Ahmad. n.d. **al-Mu‘jam al-Kābīr** (المعجم الكبير). al-Qāhirah : Maktabat ‘Ibn Taimiyyah.
- _____. 1994. **al-Mu‘jam al-Kābīr** (المعجم الكبير). al-Qāhirah : Maktabat ‘Ibn Taimiyyah.
- al-Ṭabariy, Muhammad bin Jarīr. 1997. **Jam‘ al-Bayān fī Ta’wīl al-Qur’ān** (جمع البيان في تأويل القرآن) Bairūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.
- _____. 2000. **Jam‘ al-Bayān fī Ta’wīl al-Qur’ān** (جامع البيان في تأويل القرآن) s.l.: Mu’assasat al-Risālah.
- al-Taftāzānīy, Sa’d al-Dīn bin Mas‘ūd. n.d. **Sarh al-Talwīh ‘Alā al-Tawḍīh** (شرح التلويح على التوضيح) Misr : Maktabat Subīh.
- al-Taftāzānīy, Sa’d al-Dīn bin Mas‘ūd. 1407. **Sharh al-‘Aqā’id al-Nasafiyyah** (شرح العقائد النسفية) al-Qāhirah : Maktabat al-Kulliyat al-Azhāriyyah.
- _____. 1996. **Sarh al-Talwīh ‘Alā al-Tawḍīh** (شرح التلويح على التوضيح) Bairūt : s.n.
- al-Ṭahhān, Mahmūd al-Ṭahhān. 1987. **Taisīr Muṣṭalah al-Hadīth** (تيسير مصطلح الحديث) al-Riyāḍ : Maktabat al-Ma‘ārif.
- al-Tahānawīy, Muhammad bin ‘Aliy al-Tahānawīy. n.d. **Kashshāf ‘Iṣṭilāhāt al-Funūn** (كشاف إصطلاحات الفنون) Bairūt : Dār Ṣādir.

- al-Ṭahāwīy, Ahmad bin Muhammad. 1414. **Takhrīj al-‘Aqīdat al-Ṭahāwīyah** (تخريج العقيدة).
Bairūt : al-Maktab al-Islāmiy. (الطحاوية)
- Abū Ṭāhir al-Bāqillānīy, Ahmad bin al-Hasan. 1427. **al-I‘tiqād al-Qādiriy** (الاعتقاد القادري).
s.l.: Majallat Jāmi‘at Umm al-Qurā.
- Ibn Taimiyah, Ahmad bin ‘Abd al-Halīm. n.d. **Manhāj al-Sunnah al-Nabawīyah fi Naqd Kalām al-Shī‘ah al-Qadāriyah** (منهاج السنة النبوية في نقض كلام الشيعة القدرية). s.l.:
Maktabat al-Riyāḍ al-Hadīthah.
- _____. 1995. **Majmū‘ al-Fatawa** (مجموع الفتاوى). al-Madīnah : Mujamma‘ al-Malīk Fahad.
- _____. 1996. **al-‘Imān** (الإيمان). ‘Amān : Maktab al-Islāmiy.
- _____. 2000. **al-Nubuwwāt** (النبوات). al-Riyāḍ: ‘Adwā’ al-Salaf.
- Abū al-Taiyib, Muhammad Shams al-Haq al-‘Azīm Abādī.1990. **al-‘Aun al-Ma’būd Sharh Sunan Abī Dāwūd** (عون المعبود شرح سنن أبي داود). Bairūt : Dār al-kutub al-Ilmiyyah.
- al-Tamīmīy, Muhammad bin khalīfah. 1993. **Mu’taqad Ahl al-sunnah wa al-Jamā‘ah fi Tawhīd al-Asmā’ wa al-Sifāt** (معتقد أهل السنة والجماعة في توحيد الأسماء والصفات).
al-Madīnah : Silsalat Dirāsāt fi Mabāhith.
- al-Tibiy, al-Husin bin ‘Abdullāh. 1997. **al-Kāshif ‘An Haqā’iq al-Sunan**. (الكاشف عن
الناشئ عن). al-Riyāḍ : Maktabat Nazār Mustafā al-Bāz.
- al-Tilmasāniy, Muhammad bin al-Hāshimiy. n.d. **Miftāh al-Jannah fi Sharh ‘Aqīdat Ahl al-Sunnah** (مفتاح الجنة في شرح عقيدة أهل السنة).
Misr : Dār Ihyā’ al-Kutub al-Arabiyyah.
- al-Tirmidhiy, Muhammad bin Isā. n.d.**al-Jāmi‘ al-Ṣahīh** (الجامع الصحيح). s.l.: Dār al-Fikr.
- _____. 1975. **al-Jāmi‘ al-Ṣahīh** (الجامع الصحيح). Misr : Sharikat Maktabat wa Matba‘at Mustafā al-Babiy al-Halabiy.
- Tuan Mināl, Shaikh Zain al-‘Ābidīn bin Muhammad al-Fatāniy. n.d. **‘Aqīdah al-Nājīm fi Ilm ‘Usūl al-Dīn** (عقيدة الناجين في علم أصول الدين). s.l.: Maktabat wa Matba‘at Muhammad al-Nahdiy wa Aulādih.

- al-Turkīy, ‘Abdullāh bin ‘Abd al-Muhsin. 1417. **Mujmal I’tiqād A’immat al-Salaf** (مجلد معتقد أئمة السلف). al-Sa‘ūdiyyah : Wizārat al-Shu’ūn al-Islāmiyyah.
- al-Tuwayjiriy, Mahmūd bin Ibrāhīm. 2010. **Mukhtasar al-Fiqh al-Islāmiy fī Daw’ al-Qur’ān wa al-Sunnah** (مختصر الفقه الاسلامي في ضوء القرآن والسنة). al-Sa‘ūdiyyah: Dār ‘Asda’ al-Mujtama’.
- ‘Umar al-’Ashqar, ‘Umar bin Sulaimān. 1995. **al-Qiyāmat al-Kubrā**. (القيامة الكبرى). al-’Urdun : Dār al-Nafā’is.
- ‘Abū ‘Umar al-Qurtubiy, Yūsuf bin ‘Abdullāh. 1992. **al-Istī’āb fī Ma’rifat al-‘Ashāb** (الإستيعاب في معرفة الأصحاب). Bairūt : Dār al-Jail.
- al-‘Uthaimīn, Muhammad bin Šālih. 1413. **Majmū‘ Fatāwā wa Rasā’il Faḍīlat al-Skeikh Muhammad bin Šālih al-‘Uthaimīn** (مجموع فتاوى ورسائل فضيلة الشيخ محمد بن صالح العثيمين). s.l. : Dār al-Waṭan.
- _____. 1419. **Sharh al-‘Aqīdat al-Wāsiyah** (شرح العقيدة الواسطية). al-Riyāḍ : Dār ‘Ibn al-Jawziy.
- _____. 1992. **Nubdhat fī al-‘Aqīdat al-Islāmiyyah** (نبذة في العقيدة الإسلامية). Makkah : Dār al-Thiqah li al-Nashr wa al-Tawzi’.
- _____. 1995. **Ta’līq Mukhtasar ‘Alā kitāb Lum’at al-I’tiqād al-Hādiy Ilā Sabīl al-Rashād** (تعليق مختصر على كتاب لمعة الاعتقاد الهادي إلى سبيل الرشاد). s.l. : Maktabat ‘Adwā’ al-Salaf.
- _____. 1996. **Sharh Thalāthat al-’Usūl** (شرح ثلاثة الأصول). al-Riyāḍ : Dār al-Thāriya.
- al-‘Uthmān Jum’ah. 1996. **Madkhul li Dirāsat al-‘Aqīdat al-Islāmiyyah** (مدخل لدراسة العقيدة الإسلامية). s.l.: Maktabat al-Suwādiy.
- Wan ‘Ahmad al-Faṭāniy. n.d. **Farīdat al-Farā’id fī Ilm al-‘Aqā’id** (فريدة الفرائد في علم العقائد). Faṭāniy : Maktabat wa Matba’at Muhammad al-Nahdiy wa ‘Aulādh.
- Wan ‘Ismā’īl al-Faṭāniy. n.d. **Bākūrat al-Amāniy** (باكورة الأماني). Faṭāniy : Matba’at bin Halabiy.
- Wan Muhammad Ṣaghīr ‘Abdullāh. 2000. **Wawasan Pemikiran Islām Ulamā Asia Tenggara**. Kuala Lumpur : Khazanah Faṭaniah.

- Ibn al-Wazīr, Muhammad bin 'Ibrāhīm. 1994. **al-'Awā ṣim wa al-Qawāṣim fi al-Dhabb 'an Sunnah Abī al-Qāsim** (العواصم والقواصم في الذب عن سنة أبي القاسم). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- Wizārat al-'Auqāf. 1404. **al-Mawsū'at al-Fiḥiyat al-Kuwītiyah** (الموسوعة الفقهية الكويتية). al-Kuwīt : Wizārat al-'Auqāf wa al-Shu'ūn al-'Islāmiyyah.
- Yahyā bin 'Abī al-Khair. 1999. **al-Intisar fi al-Radd 'Ala al-Mu'tazilah al-QaDāriyyah al-Ashrar** (الانتصار في الرد على المعتزلة القدرية الأشرار). al-Riyād : Adwā' al-Salaf.
- Yūsuf bin 'Abd al-Rahmān. 1992. **Tahdhib al-Kamāl fi 'Asmā' al-Rijāl** (تهذيب الكمال في أسماء الرجال). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- Yūsuf bin Muhammad. 1414. **Takhrij al-Ahādīth wa al-Āthār al-Wāqi'ah fi Tafsīr al-Kashshāf** (تخريج الأحاديث والآثار الواقعة في تفسير الكشاف). Bairūt : Mu'assasat al-Risālah.
- al-Zabīdiy, Muhammad bin Muhammad. n.d. **Tāj al-'Arus min Jawāhir al-Qāmūs** (تاج العروس من جواهر القاموس). s.l. : Dār al-Hidāyah.
- al-Zaila'iy, 'Abdullāh bin Yūsuf. 1414. **Takhrij al-Ahādīth wa al-Athār al-Wāqi'ah fi Tafsīr al-Kashshāf** (تخريج الأحاديث والآثار الواقعة في تفسير الكشاف). al-Riyād : Dār 'Ibn al-Khuzaimah.
- Zainuddin al-Rāziy, Muhammad bin 'Abī Bakr. 1983. **Mukhtār al-Ṣihāh** (مختار الصحاح). al-kuwīt : s.n.
- Zainuddin al-Rāziy, Muhammad bin 'Abī Bakr. 1999. **Mukhtār al-Sihāh** (مختار الصحاح). Bairūt : al-Maktab al-'Asriyyah.
- 'Ibn 'Abī Zamanin, Muhammad bin 'Abdullāh. 1415. **'Uṣūl al-Sunnah** (أصول السنة). al-Madīnah: Maktabat al-Ghurabā' al-'Athariyyah.
- 'Abū Zar'ah, 'Ahmad bin 'Abd al-Rahīm. 2004. **al-Ghaith al-Hāmi' Sharh Jam' al-Jawāmi'** (الغيث الهامع شرح جمع الجوامع). s.l. : Dār al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- al-Zarkashiy, Muhammad bin 'Abdullāh. 1957. **al-Burhān fi 'Ulūm al-Qur'an** (البرهان في علوم القرآن). s.l. : Dār 'Ihyā' al-Kutub al-'Arabiyyah.

al-Zāwiy, al-Ṭāhir Ahmad al-Zāwiy. 1963. **Mukhtār al-Qāmūs al-Muhīt** (مختار القاموس المحيط). Dimashq : Maktabat al-Halabūniy.

al-Zirikliy, Khair al-Dīn bin Mahmūd. 1992. **al- ‘Ālām** (الأعلام). 14 ed . Bairūt : Dār al-‘Ilm lil-Malāyīn.

_____. 2002. **al- ‘Ā ‘lām** (الأعلام). 15 ed. Bairūt : Dār al-Ilm li al-Malāyīn.

al-Zuhailiy, Wahbah al-Zuhailiy. 1986. **’Uṣūl al-Fiqh al-’Islāmiy** (أصول الفقه الإسلامي). Dimashq : Dār al-Fikr.

al-Zurqāniy, Muḥammad bin ‘Abd al-Bāqiy. 1990. **Sharh al-Zurqāniy** (شرح الزرقاني). Bairūt: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah.

หนังสือแปล

อบุลอะลา เมาคูดี (1999) มาเข้าใจอิสลามกันเถิด แปลจาก Mabādi’ al-’Islām โดยบรรจง บินกาซัน กรุงเทพฯ ศูนย์หนังสืออิสลาม

วิทยานิพนธ์

อาแว แมะอูมา. 2552. **อิมามอัชชาฟีอีย์กับการอธิบายเตาฮีด: ศึกษารณนิหัตถ์การศรัทธาในอิสลาม** วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

‘Abd al-Nasir ‘Ahmad Manaha .1998. **al-Dakwah al-Islāmiyah fi Thailand wa Juhuduhu al-Muslimin fi Sabiliha Khilal al-Qarni al-’Ishrin al-Miladi** (الدعوة الإسلامية في تايلاند وجهوده المسلمين في سبيلها خلال القرن العشرين الميلادي) . Tesis Sarjana Islamic Stady Ṭarabulus University.

’Ahamakosee Kasor. 2013. **Sumbangan Sheikh Zaina al-Ābidīn bin Muhammad al-Patani (1820-1913) di Selatan Thailand : Kajian Terhadap Kitab Aqidah al-Najin dan Kasyful Litham** . Universiti Sains Malaysia.

’Ahmad bin ’Ismā‘īl Dorla . 2010 . **Manhaj Sheikh Zain al-‘Abidīn bin Muhammad al-Fatāni (Tuan Mināl) Dalam Penulisan Fiqh Suatu Kajian Terhadap Kitāb Kashfullithām** . Yala Islamic University.

- al-'Ahmad Nahrāwiy. 1988. **al-Imām al-Shāfi'iy fī Madhhabaih al-Qadīm wa al-Jadīd** (الإمام الشافعي في مذهبيه القديم والجديد) al-Qāhirah : al-Mu'allif.
- al-'Aqīl, Muhammad bin 'Abd al-Wahhāb.1998. **Manhaj al-Imām al-Shāfi'iy fī Ithbāt al-'Aqīdah** (منهج الإمام الشافعي في إثبات العقيدة) al-Riyād : Maktabat 'Adwā' al-Salaf.
- al-Ghāfiliy, 'Abdullāh bin Sulaimān al-Ghāfiliy.1998. **Ibn Rajab al-Hanbaliy wa 'Atharuhu fī Tawḍīh 'Aqīdat al-Salaf** (ابن رجب الحنبلي وأثره في توضيح عقيدة السلف) al-Riyād: Dār al-Masīr.
- Khālīd bin 'Abd al-Latīf. 1990. **Manhaj Ahl al-Sunnah wa al-Jamā'ah wa Manhaj al-'Ashā'irah fī Tawhīd Allāh Ta'ālā.** (منهج أهل السنة والجماعة ومنهج الأشاعرة في توحيد الله تعالى) al-Madīnah : Maktabat al-Ghurabā' al-Athariyyah.
- _____. 1995. **Manhaj Ahl al-Sunnah wa al-Jamā'ah wa Manhaj al-'Ashā'irah fī Tawhīd Allāh Ta'ālā.** (منهج أهل السنة والجماعة ومنهج الأشاعرة في توحيد الله تعالى) .al-Madīnah : Maktabat al-GhuRabbā' al-Athariyyah.
- al-Mūsiliy, Khalīl bin 'Ibrāhīm. 1990. **Shu'bat al-'Aqīdah baina Abī al-Hasan al-'Ash'ariy wa al-Muntasibin ilaihi fī al-'Aqīdih** (شعبة العقيدة بين أبي الحسن الأشعري والمنتسبين إليه في العقيدة) Bairūt : Dār al-Kitāb al-'Arabiyy.
- Nāṣir bin 'Abdullāh. 1994. **'Uṣūl Madhhab al-Shī'ah al-Imāmiyyah al-Ithnai 'Ashariyyah 'Ard wa Naqd** (أصول مذهب الشيعة الإمامية الإثني عشرية عرض ونقد) Jāmi'at al-I mām Muhammad bin Su'ūd al-Islāmiyyah.
- Abū al-Qāsim, 'Ismā'īl bin Muhammad. 1990. **al-Hujjah fī Bayān al-Mahajjah wa Sharh 'Aqīdat Ahl al-Sunnah** (الحجة في بيان المحجة وشرح عقيدة أهل السنة) al-Riyād : Dār al-Rāyah.
- al-Sulamiy, 'Abd al-Rahīm bin Samayil. 2001. **Haqīqat al-Tawhīd baina Ahl al-Sunnah wa al-Mutakallimīn** (حقيقة التوحيد بين أهل السنة والمتكلمين) al-Riyād : Dār al-Mu'allimah.
- al-Zāmiliy, Ahmad bin 'Aliy. 1431. **Manhaj al-Sheikh 'Abd al-Razāq 'Afifiy wa Juhudhu fī Taqrīr al-'Aqīdat wa al-Radd 'Ala al-Mukhālifīn** (منهج الشيخ عبد الرزاق عفيفي في تقرير العقيدة والرد على المخالفين) al-Riyād : Jāmi'at al-'Imām Muhammad bin Su'ūd al-Islamiyyah.

วาระสาร

Faizuri ‘Abd.Latīf, ‘Ahmad Faizuri Abd.Hamīd. 2009. **Jurnal ‘Usūludīn**. Dec. 31, hlm : 91. “Tradisi Penulisan Hadīth Dalam Karya Ulama’ Melayu : Kajian Terhadap Kitab Aqīdah al-Nājīn”. University of Malaya .

Faizuri ‘Abd.Latīf. 2013. **World Conference on Integration of Knowledge**.25-26 November, hlm : 186. “Integrasi Ilmu Dalam Kitab Jawi : Penelitian Terhadap Kitab ‘Aqīdah al-Nājīn Karangan Syeikh Zainal Abidin al-Fatani”. Langkawi, Malaysia.

Muṣṭafā wa Muhammad Mursalīn. 2014. **Jurnal ‘Usūludīn**. June–July 39, 201-235. Juhūd ‘Ulamā’ al-Muslimīn fi Tarjamah al-Qur‘ān (جهود علماء المسلمين في ترجمة القرآن). Universiti Malaya .

Wan Muhammad Ṣaghīr ‘Abdullāh. n.d. **Majlah Diwan Budaya, Da’wah al-Islām dan Qiblat 1989-1995**. “Sheikh Zain al-‘Abīdīn bin Muhamad al-Faṭāniy Penyusun Kitab Kashf al-Litham Tentang Chabang Fiqh Terlengkap Madzhab Shafi’iy di Dunya Melayu”. Muka Surat : 90-95.

_____. 1991. **Jurnal Dakwah**. April, hlm : 16

Wan Suhaimi Wan ‘Abdullāh. 2001. **Nadwah ‘Ulamā Nusantara**. “Peranan dan Sumbangan Ulamā Patani, Syeikh Zainal ‘Ābīdīn bin Muhammad al-Patani”. Universiti Prince of Songkhla, Thailand.

บุคลากรกรม

Haji ‘Abd al-‘Azīz bin Muhammad. 2013. Tarikh 10/12, Sungai Dua, Seberang Perai, Pulau Pinang, Malaysia (Beliau Adalah Seorang Anak Chuju Tuan Mināl).

อาจารย์อับดุลบาซี หะยีสะมาแอ เมื่อ 22/ 10/ 2014. มหาวิทยาลัย ฟาฏอนี

เว็บไซต์

(<http://www.tabatmahmoud.com/vb/archive/index.php/t-239.html>: สืบค้นเมื่อ 6/12/2014).

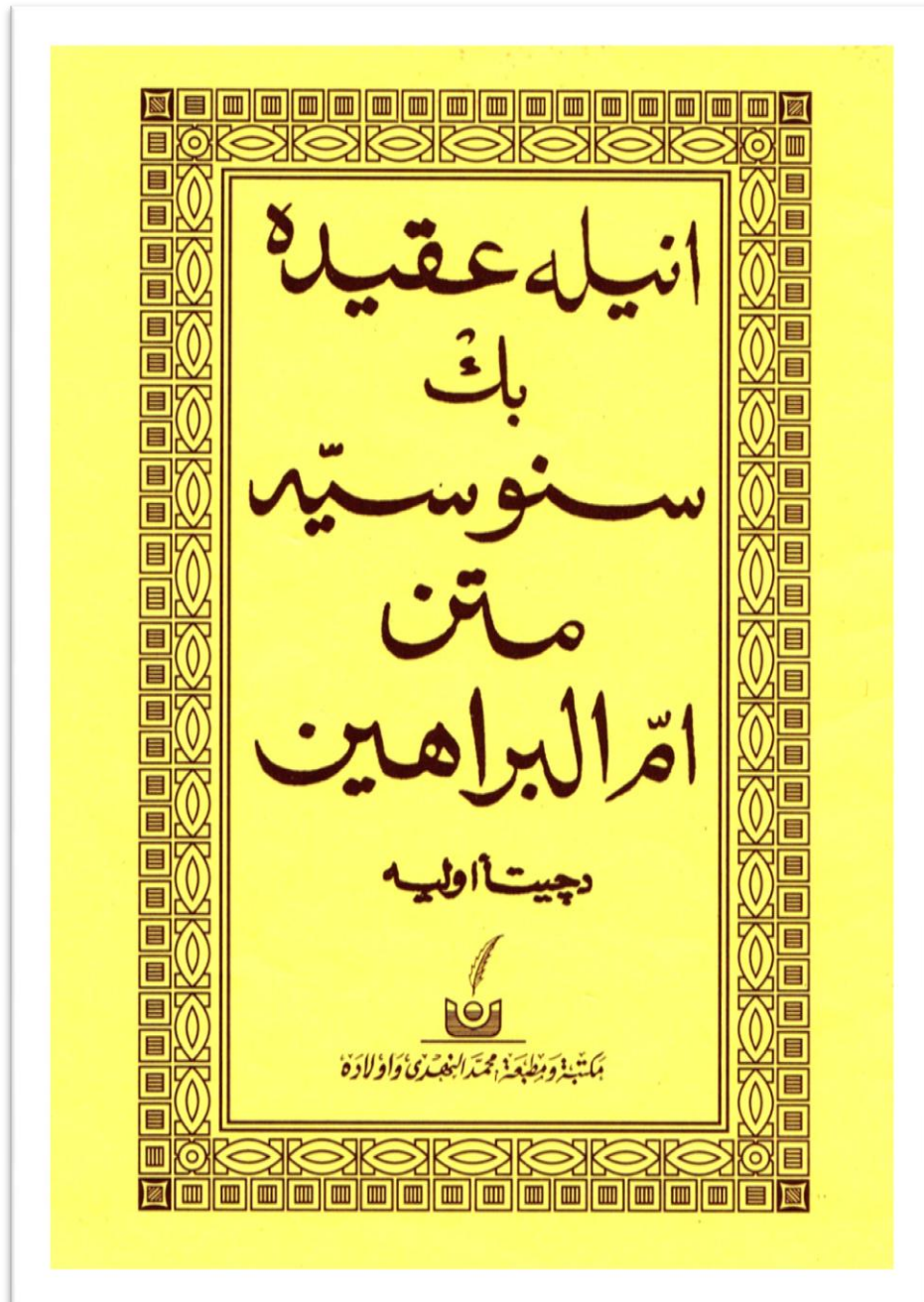
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หน้าปกหน้าอะกีตะฮ์ อันนาญีน

หนังสืออะกีตะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลม อุกูล อัตติน ของชัยคฺต่วนมีนาล

ภาคผนวก ข
หน้าปกหน้ามะตัน อุมมุ อัลบะรอฮีน

หนังสือมะตัน อุมมุ อัลบะรอฮีนของชัยคุอัตตะนูลีย์

ภาคผนวก ค
บ้านของชัยคต่วนมีนาล

บ้านของชัยคต่วนมีนาล ณ หมู่บ้านป้อมมาตัง ตำบลสุไหงโกว้อ อำเภอสิโงปริงปราชญ์ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ปัจจุบันอาศัยโดยอับดุลอะซีซ เบน มุฮัมมัด ซึ่งเป็นเหลนของชัยคต่วนมีนาล

ภาคผนวก ง
 ผู้วิจัยสัมภาษณ์แหล่งของชัชศตวรรษมินาล

ผู้วิจัยกำลังสัมภาษณ์อับลอะซีซ เบ็น มุฮัมมัด แหล่งของชัชศตวรรษมินาล ณ บ้านของท่าน
 ที่หมู่บ้านปรมาตัง ตำบลสุไหงดูวอ อำเภอสือปือรังปราช รัฐปีนัง เมื่อวันที่ ๑๐/๑๒/๒๐๑๓

อับลอะซีซ เบ็น มุฮัมมัด คือ คนที่สอง ที่ไม่สวมกะปิเยาะห์

ภาคผนวก จ
บ่อน้ำของชัยคุต่วนมีนาล

บ่อน้ำของชัยคุต่วนมีนาลที่อยู่ข้างบ้าน ณ หมู่บ้านปรีมาตัง ตำบลสุไหงตูว

ภาคผนวก ข
 สารบรรณอายุอะฮ์ อัลกุรอาน

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
1	อัลมาอิดะฮ์	3	﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي ... ﴾	1
2	อัลมุซมิมิล	9	﴿ رَبُّ الشَّرْقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ﴾	7
3	อัลบะเกาะะ เราะฮ์	21	﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ ... ﴾	8
4	อัซซารียาต	56	﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾	8,190
5	มุฮัมมัด	19	﴿ فَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكُمْ ... ﴾	9,175, 244
6	อันนะฮลุ	36	﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ ... ﴾	9,40
7	อัลอะฮ์รอฟ	59	﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ ... ﴾	10
8	อันนิสาอ์	36	﴿ وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَاللَّوَالِدِينَ إِحْسَانًا ... ﴾	10
9	อัลบะเกาะะ เราะฮ์	255	﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ... ﴾	11
10	อัซซุรอ	11	﴿ فَاطْرُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا ... ﴾	12,92, 213
11	อันนะฮลุ	74	﴿ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾	12
12	อัลอันอาม	82	﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ ... ﴾	12
13	ยูनुส	9	﴿ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ ... ﴾	13
14	ฆอฟิร	51	﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ... ﴾	13
15	ฆอฮา	109	﴿ يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفِيعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴾	14
16	อิบรอฮีม	24	﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً ... ﴾	14
17	อันนิสาอ์	22	﴿ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ ءَابَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا ... ﴾	38
18	อัลชุกรุฟ	55	﴿ فَلَمَّا ءَاسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ... ﴾	38
19	อันนิสาอ์	59	﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ ... ﴾	41,371
20	อัลอิกလာศ	1-4	﴿ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ﴿١﴾ اللَّهُ الصَّمَدُ ... ﴾	42

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
21	อัลฮัจร	22	﴿ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ... ﴾	42
22	อัลฮัจร	7	﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً مِّنَ رَبِّكَ فَاتَّقِ اللَّهَ مَا ظَهَرَ لَكَ مِنْهُ وَمَا كَفَرَ بِهِ وَأَتِمِّمْ إِلَىٰ رَبِّكَ وَأَطِيعِ الْأَمْرَ بِالْإِسْلَامِ ... ﴾	43
23	ยูनुส	15	﴿ إِنَّ اتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ ﴾	43
24	อันนัจญุม	3	﴿ وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ... ﴾	44
25	อัลบะเกาะะ เราะฮ์	151	﴿ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رُسُلًا مِّنكُمْ ... ﴾	44
26	อาละ อิมรอน	144	﴿ وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِن قَبْلِهِ الرُّسُلُ ﴾	49
27	อัลมูอมีนูน	57	﴿ إِنَّ الَّذِينَ هُمْ مِن خَشْيَةِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ... ﴾	50
28	อัตเตาบะฮ์	100	﴿ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَٰئِكَ مِن الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ ... ﴾	51
29	ฏอฮา	5	﴿ الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ﴾	54,82, 91
30	อัลอะฮ์รอฟ	169	﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَدْرِهِمْ خَلْفٌ ﴾	67
31	ฏอฮา	123	﴿ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ... ﴾	69
32	อัลฟัตฮ	29	﴿ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ... ﴾	71
33	อัลฟุรกอน	33	﴿ وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَقْسِيمًا ﴾	73
34	อัลมูญาดะ ละฮ์	22	﴿ لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ... ﴾	73
35	อัลอันอาม	68	﴿ وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ ﴾	74
36	อัลกะฮ์ฟ	28	﴿ وَلَا تَطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴾	74
37	อาละ อิมรอน	103	﴿ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا ... ﴾	75
38	อาละ อิมรอน	105	﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا ... ﴾	75
39	อัลอันอาม	159	﴿ إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيْعًا لَّسْتَ فِي شَيْءٍ ﴾	76
40	อัลมุดดัษษิร	25	﴿ إِنَّ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴾	79
41	ฟาฏีร	10	﴿ إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ ﴾	82

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
42	อัลมุลก	16	﴿ءَأْمِنْتُمْ مِّنَ فِي السَّمَاءِ﴾	82
43	อัลอันอาม	18	﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾	82
44	อัลฮะดีด	4	﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ﴾	83
45	ฮัรเราะฮ มาน	27	﴿وَبَعَثْنَا وَجْهَ رَبِّكَ﴾	84
46	อัลอะฮรอฟ	54	﴿ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾	85
47	อันนิสาฮ์	164	﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا﴾	88
48	อัลอะฮรอฟ	144	﴿يَمْسُخِرُ إِنِّي أَصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَيَكَلِّمُنِي﴾	88
49	ฮัรรูม	30	﴿فَخَلَقَ اللَّهُ الْبَشَرَ عَلَىٰ نَسَبٍ لَا يُبَدِّلُ لِحَالِهِ ...﴾	92,200
50	อัลบะเกาะ เราะฮ์	165	﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا ...﴾	93
51	อัลฟัจญ์ร	11	﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾	95
52	อัลอะฮรอฟ	143	﴿وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ﴾	97
53	อัลอะฮรอฟ	144	﴿يَمْسُخِرُ إِنِّي أَصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَيَكَلِّمُنِي﴾	97
54	มัจยัม	52	﴿وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ﴾	97
55	อัลอันอาม	124	﴿قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّىٰ نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ ...﴾	99
56	อัลชุกร	65	﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِن أَشْرَكْتَ ...﴾	100
57	อันนิสาฮ์	48	﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾	101
58	อัลชุกร	3	﴿مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ﴾	102
59	อัลชุกร	21	﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ ...﴾	102
60	อัลเตาบะฮ์	31	﴿اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُم وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا ...﴾	103
61	อัลชุกร	69	﴿وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا﴾	103
62	อัลกะฮฟ	110	﴿وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾	104
63	อัลบะเกาะ เราะฮ์	107	﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ...﴾	104
64	อันนัจม	25	﴿فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ﴾	105

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
65	อ์รเราะฮุด	12	﴿ هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا ... ﴾	106
66	อ์รรูม	48	﴿ اللَّهُ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ فِي السَّمَاءِ ... ﴾	106
67	อันนะฮลุ	53	﴿ وَمَا يَكُم مِّن تَعَمَّرٍ مِّنَ اللَّهِ ... ﴾	107
68	อัลอะฮรอฟ	131	﴿ أَلَا إِنَّمَا طَلَيْتُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾	108
69	อัลกียามะฮ์	22	﴿ وَجِئَهُ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرًا ... ﴾	111
70	อัลอะฮรอฟ	180	﴿ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ﴾	112
71	อัลบะเกาะ เราะฮ์	210	﴿ هَلْ يَظُنُّونَ إِلَّا أَن يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْعَمَامِ ... ﴾	113
72	อัลมุอ์มินูน	32	﴿ أَن تَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنَ إِلَهِ غَيْرُهُ ﴾	116
73	ฮุด	2	﴿ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ﴾	116
74	อัลอะฮซาบ	56	﴿ إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ ... ﴾	150
75	อ์ญูฮุฮา	4	﴿ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ﴾	155
76	อ์ญูญะฮาลาก	11	﴿ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ ... ﴾	157
77	อัลอะลัก	1	﴿ اقْرَأْ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴾	158
78	อัลอะลัก	3	﴿ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ... ﴾	161
79	อัลอัมบิยาอ์	79	﴿ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا ءَاتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ... ﴾	164
80	ญูฮุฮา	114	﴿ فَتَعَلَّىٰ اللَّهُ الْمَلِيكَ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْءَانِ ... ﴾	165
81	ศอด	29	﴿ كَتَبْنَا أَنزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِّيَدَّبَّرُوا ءَايَاتِهِ ... ﴾	166
82	อัลมุอ์มินูน	78	﴿ وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ ... ﴾	166
83	อัลบะเกาะ เราะฮ์	282	﴿ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾	166
84	อัลมาอิดะฮ์	104	﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ قَالُوا ... ﴾	167
85	อ์ซซุคฺรฺฟ	23	﴿ وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ ... ﴾	168
86	อาละ อิมรอน	190	﴿ إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ... ﴾	170,172
87	อันนะฮลุ	43	﴿ فَسَتَلَوْا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾	170

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
88	ฆอฟิร	4	﴿ مَا يُجِدِلُ فِي آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا ... ﴾	171
89	อ์รรัม	30	﴿ فَأَقْرِبْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ... ﴾	173
90	อัลอิสรอฮ์	23	﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ﴾	175
91	อัลฮิจร	92	﴿ فَوَرَبِّكَ لَسَأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾	177,290
92	อัลบะเกาะ เราะฮ์	283	﴿ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمْنَتَهُ... ﴾	183
93	อัลอิสรอฮ์	23	﴿ فَلَا تَقُلْ لِمَا آتَىٰ وَلَا تَنْهَرُهُمَا ﴾	183
94	อัลบะเกาะ เราะฮ์	235	﴿ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُم بِهِ مِنْ خُطْبَةِ النِّسَاءِ ﴾	185
95	อัลบะเกาะ เราะฮ์	173	﴿ فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَايَعٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ... ﴾	185
96	อัลอิสรอฮ์	78	﴿ أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذُلُوكِ السَّمْسِ ﴾	186
97	อาละ อิมรอน	31	﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ ... ﴾	187
98	อัลบะเกาะ เราะฮ์	221	﴿ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ تُؤْمِنَ ﴾	187
99	อัลฮัจญ์	14	﴿ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ﴾	192
100	อัลญูริก	5	﴿ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ... ﴾	196
101	อัลฟาติฮะฮ์	2	﴿ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ ﴾	202
102	อิบรอฮีม	10	﴿ أَلَمْ يَكُنْ لَكَ شَكٌّ ﴾	211
103	อัลอันกะบูต	44	﴿ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ ﴾	211
104	อัลฮะดีด	3	﴿ هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ ﴾	212
105	อ์เราะฮ์ มาน	27	﴿ وَيَسْئَلُ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴾	212
106	อัลอิกลาส	4	﴿ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴾	213
107	อาละ อิมรอน	97	﴿ فَإِنَّ اللَّهَ عِنْدَ عِزِّ الْعَالَمِينَ ﴾	213

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
108	อัลบะเกาะ เราะฮ์	163	﴿وَالْهَكْرَ لِلَّهِ وَجُدْ﴾	214
109	อัลมาอิดะฮ์	120	﴿وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾	215
110	อัลบะรูจญ์	16	﴿فَعَالٌ لِّمَا يُرِيدُ﴾	215
111	อัลฮะดีด	6	﴿وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾	216
112	อัลฟุรกออน	58	﴿وَتَوَكَّلْ عَلَىٰ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ﴾	216
113	อันนิสาอ์	164	﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَىٰ تَكْلِيمًا﴾	217
114	อัลฮัจญ์	52	﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ﴾	220
115	อันนิสาอ์	150	﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ...﴾	223
116	อัลอะฮกอฟ	35	﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعُرْسِ مِنَ الرُّسُلِ﴾	225
117	อัลอะฮซาบ	7	﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ...﴾	225
118	อ์เราะฮอด	38	﴿وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِبَيِّنَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾	228
119	อัลฮะดีด	25	﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ﴾	229
120	อัลเกาะศ็อศ	32	﴿فَذَرِكْ بُرْهَانَ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ﴾	229
121	อัลอัมบิยาอ์	68	﴿قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانصُرُوا آلِهَتَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ...﴾	231
122	อัลบะเกาะ เราะฮ์	23	﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ...﴾	232
123	อัลเกาะมัร	1	﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ...﴾	234
124	อัลอัมบิยาอ์	25	﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ...﴾	246
125	ลุกมาน	30	﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ...﴾	250
126	อัสศ็อฟฟาต	35	﴿إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ﴾	252
127	อัลบะเกาะ เราะฮ์	256	﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ...﴾	252
128	อัลบะเกาะ เราะฮ์	285	﴿ءَا مَنِ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ...﴾	258
129	อัลมุดดัสซัร	31	﴿وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ﴾	259

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
130	อัซซาริยาต	24	﴿ هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمَكْرُمِ ... ﴾	261
131	อัศศ็อฟฟาต	150	﴿ أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَكَةَ إِنْثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ... ﴾	261
132	อัลอัมบิยาอ์	20	﴿ يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴾	262
133	อัตตะฮะรีม	6	﴿ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾	262
134	อ์รเราะฮอด	23	﴿ وَالْمَلَكَةَ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ... ﴾	262
135	อ์รเราะฮ มาน	26-27	﴿ كُلٌّ مِنْ عَلَيْهَا فَإِنَّ ﴿٦﴾ وَسَبَّحْتَ بِحَمْدِ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴾	263
136	อัลอัมบิยาอ์	26	﴿ بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ... ﴾	263
137	อัลบะเกาะ เราะฮ์	97	﴿ قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ ... ﴾	264
138	อัลบะเกาะ เราะฮ์	98	﴿ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ ... ﴾	264
139	อัลสัจญ์ดะฮ์	11	﴿ قُلْ يَتُوقَكُم مَلَكُ الْمَوْتِ الَّذِي ذُكِّرَ بِكُمْ ... ﴾	265,270
140	อัซซุคฺรฺฟ	77	﴿ وَادَّأَوْ بِمَلِكِكُمْ لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكَ مَنَّكَوْتُ ﴾	266
141	กอฟ	17	﴿ إِذْ يَتْلَى الْمُتَلَقَاتِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ... ﴾	266
142	อัศศ็อฟฟาต	165	﴿ وَإِنَّا لَنَحْنُ الصَّافُونَ ﴿٦٥﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ الْمُنِشِّقُونَ ﴾	268
143	อัลอะฮฺรอฟ	206	﴿ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَجِوْنَهُ ... ﴾	268
144	อัซซุรอ	5	﴿ وَالْمَلَكَةَ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ ... ﴾	268
145	อัลบะเกาะ เราะฮ์	30	﴿ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ ﴾	269
146	อัซซุอะรออ์	192	﴿ وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴾	269
147	อันนัมลฺ	87	﴿ وَيَوْمَ يُفْخَعُ فِي الصُّورِ فَفَنزِعَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ ... ﴾	269
148	อัลบะเกาะ เราะฮ์	98	﴿ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ ... ﴾	270
149	อัลมาอิดะฮ์	44	﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ ... ﴾	274
150	อัลมาอิดะฮ์	46	﴿ وَفَقِينَا عَلَىٰ آثَرِهِمْ بَعِيسَىٰ ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ... ﴾	274

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
151	อัลอิสรอฮ์	55	﴿وَأَنبَأْنَا دَاوُدَ رُبُورًا﴾	275
152	อันนัจม	36	﴿أَمْ لَمْ يَلْبَسْنَا بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ...﴾	275
153	อัชชูรอ	7	﴿وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا ...﴾	275
154	อัลบะเกาะ เราะฮ์	213	﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ ...﴾	275
155	อัลบะเกาะ เราะฮ์	177	﴿وَلَكِنَّ الْإِنسَانَ مِمَّنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾	279
156	กัอฟ	20	﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذَٰلِكَ يَوْمَ الْوَعْدِ﴾	280
157	อัลกะฮฟ	47	﴿وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا﴾	280
158	กัอฟ	19	﴿وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ﴾	280
159	อิบรอฮีม	27	﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ ...﴾	281
160	อัชชูมร	68	﴿وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ ...﴾	284
161	อัลฮัจญ์	7	﴿وَأَنَّ السَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ لَا رَيْبَ فِيهَا وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾	286
162	อิบรอฮีม	48	﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمٰوٰتِ وَبَرَزُوا لِلَّهِ الْوَاحِدِ ...﴾	288
163	มัจญม	85	﴿يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمٰنِ وَفَدًا﴾	288
164	อัลมูญาดะ ละฮ์	6	﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا ...﴾	290
165	อัลฮิจร	92	﴿فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ...﴾	290,292
167	อัลอิสรอฮ์	36	﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ...﴾	291
168	อัลอิสรอฮ์	34	﴿وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَتْ مَسْئُولًا﴾	291
169	อัตตะกะกาษุร	8	﴿ثُمَّ لَنَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾	291
170	ยาซีน	65	﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ ...﴾	293
171	อัลอะฮ์รอฟ	8	﴿وَالْوِزْنَ بِوِزْنٍ الْحَقِّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ...﴾	294
172	อัลอิสรอฮ์	79	﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ ...﴾	298
173	อัลบะเกาะ เราะฮ์	255	﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾	301

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
174	อัลอัมบิยาอ์	28	﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى﴾	301
175	อัลมุดดัซซิริ	48	﴿فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّافِعِينَ﴾	301
176	มัรยัม	71	﴿وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا...﴾	303
177	อิบรอฮีม	48	﴿يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ﴾	305
178	อัลบะเกาะ เราะฮ์	2	﴿ذَلِكَ أَنْ كَتَبَ لِرَبِّ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ...﴾	307
179	อัตเตาบะฮ์	129	﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...﴾	309
180	ฮูด	7	﴿وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ...﴾	309
181	อัลเกาะลัม	1	﴿ت وَالْقَالِمِ وَمَا يَسْطُرُونَ﴾	313
182	อัลอะลัก	3-4	﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿٣﴾ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ﴾	314
183	อัตตุคคอน	51	﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ...﴾	318
184	อันนิสาอ์	14	﴿وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ...﴾	322
185	อัลมุกฏ็อฟฟิ ฟีน	7	﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سِجِّينٍ﴾	323
186	อัลฮิจร	43	﴿وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ...﴾	325
187	กุร็อยซ	4	﴿الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ﴾	329
188	อัลบะเกาะ เราะฮ์	285	﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ...﴾	329
189	อาละ อิมรอน	173	﴿الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ...﴾	334
190	อัตเตาบะฮ์	100	﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ...﴾	341
191	อาละ อิมรอน	31	﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ...﴾	342,370
192	อันนิสาอ์	59	﴿فَإِنْ نَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ...﴾	344,371
193	ฮูด	88	﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾	345
194	อัลบัยยินะฮ์	5	﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾	347

ลำดับ	สุเราะฮ์	อายะฮ์ ที่	อายะฮ์	เลขหน้า
195	อัลบะเกาะ เราะฮ์	264	﴿ يَتَأَيَّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى ... ﴾	350
196	อัซซุครุฟ	36	﴿ وَمَنْ يَعْسُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقِضْ لَهُ، شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ، قَرِينٌ ﴾	352
197	อัลอะอรอฟ	27	﴿ يَنْبِيءَ ءَادَمَ لَا يَفْنِنَنَّكُمْ الشَّيْطَانُ ... ﴾	352
198	อัลกะฮฟ	50	﴿ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِيَّةِ اسْجُدُوا لِءَادَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا ءِٰبِلِيْسَ ... ﴾	353
199	อัลอันอาม	112	﴿ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيْطٰنِ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ ﴾	353
200	ยูสุฟ	53	﴿ وَمَا اُبْرِيءُ نَفْسِيْ اِنَّ النَّفْسَ لَا مَارَةً بِالسُّوْءِ ... ﴾	354
201	ศอด	26	﴿ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ﴾	355
202	อัลอันอาม	149	﴿ قُلْ فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَلِيْغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدٰتِكُمْ اٰجْمَعِيْنَ ﴾	356
203	ฆอฟิร	60	﴿ وَقَالَ رَبُّكُمْ اُدْعُوْنِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ ﴾	357
204	ลุกมาน	13	﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِاِبْنَيْهِ، وَهُوَ يُعْطِيْهِ، يَبْنِيْ لَا تَشْرِكْ بِاللّٰهِ ... ﴾	366
205	อัลอันกะบูต	61	﴿ وَلٰٓئِنْ سَاَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ... ﴾	367
206	อัซซุมัร	11	﴿ قُلْ اِنِّيْ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصًا لِّهِ الدِّيْنَ ﴾	367
207	อัลอะอรอฟ	180	﴿ وَلِلّٰهِ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى فَاَدْعُوْهُ بِهَا ... ﴾	368
208	อัลบะเกาะ เราะฮ์	85	﴿ اَفْتَوْمُنُوْنَ بِبَعْضِ الْكُتٰبِ وَتَكْفُرُوْنَ بِبَعْضِ ... ﴾	369
209	อัลอะฮซาบ	21	﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ... ﴾	369
210	อัลกะฮฟ	28	﴿ وَلَا تُطِيعْ مَنْ اَغْفَلْنَا قَلْبَهُ، عَن ذِكْرِنَا وَاَتَّبَعَ هَوٰىهُ ... ﴾	370
211	อัลอันอาม	153	﴿ وَاِنَّ هٰذَا صِرَاطِيْ مُسْتَقِيْمًا فَاَتَّبِعُوْهُ ... ﴾	371

ภาคผนวก ฉ
สารบรรณอะติษ นะปะวีรีย

ลำดับ	อะติษ	เลขหน้า
1	((إِنَّكَ تَقْدَمُ عَلَى قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ))	15,197
2	((يَا مُعَاذُ هَلْ تَدْرِي حَقَّ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ وَمَا حَقُّ الْعِبَادِ عَلَى اللَّهِ...))	16,175
3	((لَقَدْ سَأَلَ اللَّهُ بِاسْمِهِ الْأَعْظَمِ الَّذِي إِذَا سُئِلَ بِهِ أُعْطِيَ...))	16
4	((ارْتَبِعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا...))	17
5	((مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ حُرْمَ مَالِهِ وَدَمِهِ...))	17
6	((أَمَرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...))	18
7	((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ...))	19
8	((سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ... يَقُولُ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَا ابْنَ آدَمَ...))	19
9	((مَنْ كَانَ آخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))	20
10	((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))	20
11	((خَيْرَ النَّاسِ قَرِينِي، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ))	39
12	((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ))	45
13	((أَلَا إِنِّي أُوتَيْتُ الْكِتَابَ، وَمِثْلَهُ مَعَهُ))	45
14	((سَمِعَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَقُولُ : اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ...))	46
15	((إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةٌ إِلَّا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ))	46
16	((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، وَإِيَّاكُمْ وَمُخَدَّنَاتِ الْأُمُورِ...))	47
17	((تَفْتَرِقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ مِلَّةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا مِلَّةً وَاحِدَةً...))	48
18	((كَانَ أَوَّلَ مَنْ قَالَ فِي الْقَدْرِ بِالْبَصْرَةِ مَعْبُدُ الْجَهَنِّيِّ))	61
19	((الْقَدْرِيَّةُ جُحُوسُ هَذِهِ الْأُمَّةِ: إِنْ مَرَضُوا فَلَا تَعُودُهُمْ، وَإِنْ مَاتُوا فَلَا تَشْهَدُهُمْ))	62
20	((تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا : كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ رَسُولِهِ))	69
21	((لَا تَسُبُّوا أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِي، فَإِنَّ أَحَدَكُمْ لَوْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا،...))	71
22	((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي...))	72
23	((أَلَا إِنَّ مَنْ قَبْلَكُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ افْتَرَقُوا عَلَى ثِنْتَيْنِ وَسَبْعِينَ مِلَّةً،...))	76

ลำดับ	อะตฺีษ	เลขหน้า
24	((إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ، وَيَدُ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ...))	77
25	((عَلَيْكُمْ بِالْجَمَاعَةِ وَإِيَّاكُمْ وَالْفُرْقَةَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ مَعَ الْوَاحِدِ...))	77
26	((كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجَّسِنَانِهِ))	93,174
27	((الطَّيْرَةُ شَرِكٌ، الطَّيْرَةُ شَرِكٌ، تَلَاتًا))	108
28	((كُنَّا جُلُوسًا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ نَظَرَ إِلَى الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ...))	111
29	((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهَوَّ أَقْطَعُ))	146
30	((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ أَقْطَعُ))	148
31	((عَلَّمَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خُطْبَةَ الْحَاجَةِ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ...))	149
32	((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ...))	150
33	((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ...))	151
34	((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ...))	151
35	((مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا))	152
36	((أَوَّلَى النَّاسِ بِیْ يَوْمِ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلَاةً))	152
37	((الْبَحِيلُ الَّذِي مَنْ ذُكِرَتْ عِنْدَهُ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ))	152
38	((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهَوَّ أَبْتَرُ))	154
39	((كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهَوَّ أَقْطَعُ))	154
40	((كُلُّ كَلَامٍ لَا يُبْدَأُ فِيهِ بِالْحَمْدِ لِلَّهِ فَهَوَّ أَحْدَمُ))	154
41	((إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا...))	161
42	((مَنْ كَذَبَ عَلَيَّ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ))	165
43	((أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي عُنُقِي صَلِيبٌ مِنْ ذَهَبٍ...))	168
44	((وَيْلٌ لِمَنْ قَرَأَهَا وَلَمْ يَتَفَكَّرْ فِيهَا))	170
45	((إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حِينَ تَنَازَعُوا فِي هَذَا الْأَمْرِ عَزَمْتُ عَلَيْكُمْ...))	171
46	((فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُوَحِّدُوا اللَّهَ))	172,176
47	((فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ))	173
48	((وَأَيُّ خَلْقٍ عِبَادِي خُنَفَاءُ كُلُّهُمْ وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ...))	174
49	((لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ))	176

ลำดับ	สาระ	เลขหน้า
50	((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))	177
51	((عَنْ النَّبِيِّ... فِي قَوْلِهِ لِنَسَأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ...))	177
52	((مَنْ أَكَلَ الْبَصَلَ وَالثُّومَ وَالْكَرْثَ فَلَا يَفْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا...))	184
53	((لَا، وَلَكِنِّي أَكْرَهُهُ مِنْ أَجْلِ رِيحِهِ))	184
54	((لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ))	186
55	((لَيْسَ لِلْقَاتِلِ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ))	186
56	((فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا...))	191
57	((عَرَضَهُ يَوْمَ أُحُدٍ وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِ عَشْرَةَ سَنَةً، فَلَمْ يُجْزِهِ...))	194
58	((كُنْتُ مِنْ سَيِّبِ بَنِي قُرَيْظَةَ، فَكَانُوا يَنْظُرُونَ، فَمَنْ أَنْبَتَ الشَّعْرَ قُتِلَ...))	195
59	((رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَخْتَلِمَ...))	195
60	((لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ حَائِضٍ إِلَّا بِخِمَارٍ))	196
61	((أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...))	199
62	((حَتَّى يَضَعَ فِيهَا رَبُّ الْعَالَمِينَ قَدَمَهُ))	202
63	((يَا أَيُّهَا النَّاسُ، ارْزِعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا...))	217
64	((رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَحَانَتْ صَلَاةُ الْعَصْرِ...))	230
65	((يَا ضَبُّ فَتَكَلَّمِ الضَّبُّ بِكَلَامِ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ، يَفْهَمُهُ الْقَوْمُ جَمِيعًا...))	232
66	((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّحْرَاءِ فَإِذَا مُنَادٍ يُنَادِيهِ...))	233
67	((أَنْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شِعْتَيْنِ،...))	235
68	((أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَّمَنِي شَيْئًا...))	235
69	((أَيُّنَ صَاحِبِ هَذَا الْبَعِيرِ؟ فَجَاءَ، فَقَالَ: بِعَيْنِهِ فَقَالَ: لَا، بَلْ أَهْبُهُ لَكَ...))	236
70	((أَنَّ عُتْبَةَ بْنَ أَبِي هَبٍ كَانَ شَدِيدَ الْأَدَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ...))	236
71	((أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ: أَنَّ رَجُلًا أَكَلَ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشِمَالِهِ...))	237
72	((خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي غَزْوَةٍ، فَأَصَابَنَا جَهْدٌ...))	238
73	((أَنَّهُ أُصِيبَتْ عَيْنُهُ يَوْمَ بَدْرٍ فَسَأَلَتْ حَدِيقَتَهُ عَلَى وَجْهِهِ...))	239
74	((بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى أَبِي زَافِعِ الْيَهُودِيِّ رَجُلًا...))	239
75	((قَالَتْ أُمِّي: يَا رَسُولَ اللَّهِ، خَادِمُكَ أَنْسٌ، ادْعُ اللَّهَ لَهُ...))	240

ลำดับ	สาระวิชา	เลขหน้า
76	((ثُمَّ أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَصِيَّاتٍ فَرَمَى بِهِنَّ...))	241
77	((فَلَمَّا بَلَغُوا الْجَبَلَ خُلِطَ عَلَيْهِمْ، فَصَعِدُوا فِي الْجَبَلِ، فَمَرُّوا بِالْعَارِ...))	242
78	((إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَإِذَا جِئْتَهُمْ، فَأَدْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا...))	245
79	((أَفْضَلُ الدُّكْرِ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ: الْحَمْدُ لِلَّهِ))	246
80	((أَفْضَلُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَأَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي...))	246
81	((أُمِرْتُ أَنْ أُقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...))	247
82	((فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ))	248
83	((مَنْ كَانَ آخِرَ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ))	248
84	((مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، دَخَلَ الْجَنَّةَ))	248
85	((أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ...))	258
86	((خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ...))	259
87	((فَرَفَعَ لِي الْبَيْتَ الْمَعْمُورَ، فَسَأَلْتُ جِبْرِيْلَ، فَقَالَ: هَذَا الْبَيْتُ الْمَعْمُورُ...))	260
88	((اللَّهُمَّ رَبَّ جِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ...))	265
89	((إِذَا فُيِّرَ الْمَيْتُ، أَوْ قَالَ: أَحَدُكُمْ، أَتَاهُ مَلَكَانِ اسْوَدَانِ أَرْزَقَانِ...))	265,270
90	((فَيُنَادِي رَبُّ الْعِزَّةِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رِضْوَانٌ وَهُوَ خَازِنُ الْجَنَّةِ...))	266
91	((مَا فِي السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ مَوْضِعٍ قَدِمَ وَلَا شَبْرٍ وَلَا كَفٌّ إِلَّا وَفِيهِ مَلَكٌ قَائِمٌ...))	268
92	((قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَمْ كِتَابًا أَنْزَلَهُ اللَّهُ؟، قَالَ: مِائَةٌ كِتَابٍ، وَأَرْبَعَةٌ كُتُبٌ...))	272
93	((إِنَّ الْقَبْرَ أَوَّلُ مَنْزِلٍ مِنْ مَنَازِلِ الْآخِرَةِ، فَإِنْ بَجَا مِنْهُ فَمَا بَعْدَهُ أَيْسَرُ مِنْهُ...))	281
94	((مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى قَبْرَيْنِ...))	282
95	((قَالَ أَعْرَابِيٌّ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا الصُّورُ؟ قَالَ: قَرْنٌ يُنْفَخُ فِيهِ))	283
96	((مَا بَيْنَ النَّفْخَتَيْنِ أَرْبَعُونَ » قَالُوا: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَرْبَعُونَ يَوْمًا؟ قَالَ: أَيْبُتُ...))	285
97	((أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ، وَأَوَّلُ شَافِعٍ...))	286
98	((يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةَ أَصْنَافٍ: صِنْفًا مُشَاهَدًا، وَصِنْفًا رُكْبَانًا...))	288
99	((لَا تَزُولُ قَدَمَا عَبْدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ...))	292
100	((كُلُّكُمْ رَاعٍ، وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ...))	292
101	((لَيْسَ أَحَدٌ يُحَاسَبُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا هَلَكَ...))	293

ลำดับ	อะตฺีษ	เลขหน้า
102	((كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي المِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ...))	295
103	((فَيَقُولُ: يَا رَبِّ مَا هَذِهِ البِطَافَةُ مَعَ هَذِهِ السَّجَّلَاتِ...))	296
104	((يَدْخُلُ مِنْ أُمَّتِي الجَنَّةَ سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ))	298
105	((دَعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَاءٍ فَتَوَضَّأَ بِهِ، ثُمَّ رَفَعَ يَدَيْهِ...))	299
106	((يَا رَسُولَ اللهِ، هَلْ نَفَعْتَ أَبَا طَالِبٍ بِشَيْءٍ...))	299
107	((أَنَا أَوَّلُ النَّاسِ يَشْفَعُ فِي الجَنَّةِ وَأَنَا أَكْثَرُ الأَنْبِيَاءِ تَبَعًا))	299
108	((السَّابِقُ بِالْخَيْرَاتِ يَدْخُلُ الجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ...))	300
109	((لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ، فَتَعَجَّلْ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ...))	300
110	((بَيْنَا أَنَا قَائِمٌ إِذَا رُمِرْتُهُ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ خَرَجَ رَجُلٌ مِنْ بَيْنِي وَبَيْنِهِمْ...))	306
111	((كَتَبَ اللهُ مَقَادِيرَ الخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ والأَرْضَ...))	309
112	((مَا السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ فِي الكُرْسِيِّ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مُلْقَاةٍ لِبُؤِضِ فَلَاةٍ...))	312
113	((إِنَّ أَوَّلَ مَا خَلَقَ اللهُ القَلَمَ، فَقَالَ لَهُ: اكْتُبْ قَالَ: رَبِّ وَمَاذَا أَكْتُبُ؟...))	314
114	((مَنْ قَالَ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ...))	320
115	((مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللهِ، نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الجَنَّةِ...))	320
116	((الإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ...))	327
117	((بُنِيَ الإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ...))	327
118	((أَنْ تُؤْمِنَ بِاللهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَاليَوْمِ الآخِرِ...))	330
119	((يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ، وَفِي قَلْبِهِ وَزَنُّ شَعِيرَةٍ مِنْ خَيْرٍ...))	335
120	((خَيْرُ النَّاسِ قَرِينِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ))	340
121	((فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ بَعْدِي فَسَيَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا...))	341
122	((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ...))	343,370
123	((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))	340,370
124	((مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ، فَهُوَ رَدٌّ))	347
125	((إِنَّمَا الأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى...))	348
126	((مَنْ يُسْمِعْ يُسْمِعِ اللهُ بِهِ، وَمَنْ يُرَائِي يُرَائِي اللهُ بِهِ))	350

ลำดับ	ฮะดีษ	เลขหน้า
127	((وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لِلشِّرْكِ أَخْفَى مِنْ دَيْبِ النَّمْلِ...))	350
128	((كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا...))	367

ภาคผนวก ข
นิพนธ์ต้นฉบับ

การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน ของชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตีน เป็นมุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์

อาแว แมะอูมา¹ และอับดุลเลาะ การ์รีนา²

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

E-mail : awae123456@gmail.com

² Ph.D (สาขาอิสลามศึกษา)

E-mail : kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th

ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาชีวประวัติ ของชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตีน เป็นมุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ (ส่วนมีนาล) ศึกษาหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน และศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีน เก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบบันทึกและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักการทางประวัติศาสตร์ หลักการอุลุมูล กุรอาน หลักการอุลุมูลอะดีซ หลักการอุศูลลุดดีน และหลักการตัรฎีฮ์ ผลการวิจัยพบว่า

1) ชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ มีชื่อเต็มว่า ชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัดตะฮฺฮาน เป็น ชัยคฺ วันซัมสุตดีน เป็น ชัยคฺ ญะอ์ฟัร อัลพะฎอนีย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม ส่วนมีนาล ท่านเกิด ณ หมู่บ้านกรือเซะและเสียชีวิต ณ นคร รังก์กะฮ์ตามทัศนะของต่วนซุรฺ อัจญ์ยูสุฟ อัลบันดารีฮ์ที่เป็นเหลนของท่าน ส่วนมีนาลเป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญวิทยาการอิสลาม มีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้และแต่งหนังสือด้าน ฮะดีซ อะกิตะฮ์ ฟิกฮฺ ตะเศาะวูฟและสาธารณสุข ซึ่งเป็นหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสังคมมุสลิมในท้องถิ่นและสังคมมลายูมุสลิม

2) หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัตดีนโดยชัยคฺต่วนมีนาล เป็นหนังสืองานแปลและอธิบายเชิงพรรณนาต่ออะตั้นหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำนำเนื้อหา และบทส่งท้าย เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาอะกิตะฮ์หรือหลักการศรัทธาเป็นหลัก สามารถแยกออกเป็น ๔ ส่วนคือ แนะนำวิชาอุศูลลุดดีน เป็นความนำเกี่ยวกับความรู้ที่สัมพันธ์กับอะกิตะฮ์ อธิบายอะกิตะฮ์ และผลสัมฤทธิ์ของการยึดมั่นตามอะกิตะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ เป็นหนังสือที่ยึดหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลฮะดีซ อัลอิจญ์มาอ์และหลักการตัรฎีฮ์

3) เนื้อหาหนังสืออะกีตะฮ์ อันนาฎีนเน้นการอธิบายอะกีตะฮ์ เช่น อะกีตะฮ์อีมาน โดยอธิบายรูกุ่นอีมาน ๖ ประการ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ศรัทธาต่อบรรดาเราะซูลของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ของพระองค์ ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ของพระองค์ ศรัทธาต่อวัน อาคิเราะฮ์ และศรัทธาต่อสิ่งขมอิบต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดไว้ให้ศรัทธา กำหนดให้ผู้ปกครองอบรมสั่งสอน บุตรให้รู้จักอัลลอฮ์อย่างหนักแน่น ให้ปฏิบัติตามแนวทางของชะลัฟในการยึดมั่นทั้งอะกีตะฮ์เตาฮีด และอะกีตะฮ์อีมานจะด้วยการพูดหรือการปฏิบัติ อะกีตะฮ์จะสมบูรณ์ได้เมื่อห่างไกลจากบิดอะฮ์ที่ถูก ตำหนิและยอมรับอย่างแน่วแน่ต่อแนวปฏิบัติตามแนวทางอะฮลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยยึด อัลกุรอาน อัลอะซียะฮ์ และอิจมาอ์ของบรรดาอุละมาอ์ที่มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม

An Analytical Study of the Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī ‘Ilm Usūl al-Dīn

by Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Faṭāniy

Awae Maeh-ouma¹ ‘Abdullāh Karena²

¹Ph.D Candidate, Graduate, Department of Islamic Studies.

E-mail : awae123456@gmail.com

²Ph.D (Islamic Studies),

E-mail : kabdullah@bunga.pn.psu.ac.th

Department of Islamic Studies.

College of Islamic Studies.

Prince of Songkla University, Pattani Campus.

ABSTRACT

This research aims are : to study Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Faṭāniy’s biography (Tuan Mināl) , to study the Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī ilm Usūl al-dīn, and to analyze the content of the Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī Ilm Usūl al-Dīn. The study was collected data by records and interviews, the information was analyzed by using historical approach, Ulumul Quran principle, Ulumul Hadīth principle, Usuluddīn principle, and Tarjīh principle. The result of the research found that:

1) The full name of Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad al-Faṭāniy is Sheikh Zain al-Ābidīn Bin Muhammad Bin Muhammad dahhan Bin Sheikh Ja’far al-Faṭāniy, known as Tuan Mināl. He was born in Krue-Seh village and passed away in Makkah, from Tuan Guru Haji Yūsuf al-Bandariy’s point of view, which is his great-grandchild. Tuan Mināl is one of Ulamā’ in Pattani which has knowledge, expert in Islamic principle. He has height capability and skillfully in distribution of knowledge and wrote the books of Hadith, Aqīdah, Fiqh, Tasauwuf and Public health that being significant book sources for local Muslim and Malay social development

2) The Kitāb Aqīdah al-Nājīn fī Ilm Usūl al-Dīn, written by Tuan Mināl, was a translation and descriptive book from Matan Ummul Barahin book, that consists preface, content and postscript. Its content was mainly about Aqīdah and Articles of Faith. And it can be separated into 4 parts; introduction to Usuluddin, knowledge connected with Aqīdah, Description Aqīdah and achievement of having faith in Aqīdah of successful people. The book adhered to al-Qurān, al-Hadīth, al-Ijmā’ and Tarjīh principle.

3) The content of the Kitāb Aqīdah al-Najīn emphasized in describing Aqīdah. For example, Aqīdah Imān by describing Six Articles of Faith, belief in Allāh, belief in the angels, belief in the prophets, belief in revelations of Allāh, belief in the last day of judgment and the hereafter, and belief in predestination. It is defined to believe, for parents to educate their children to know Allāh, to follow Salaf's path in holding firm both Aqīdah Tauhīd and Aqīdah Imān (speaking or practice). Aqīdah will be perfect when being far from Bid'ah and accept firm in Ahl al-Sunnah wa al-Jama'ah regulation that abides by al-Qurān, al-Hadīth and Ijmā' of virtue and morality Ulamā'.

บทนำ

อิสลามเป็นศาสนาที่สมบูรณ์แบบ เป็นศาสนาที่ดีที่สุด และเป็นหนทางเดียวของการดำเนินชีวิตที่จะช่วยให้มนุษยชาติที่ปฏิบัติตามเกิดความสมดุลในชีวิต และสามารถชี้้นำให้กับมนุษยชาติที่มีความศรัทธาในอิสลาม ความหมายนี้เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ครอบครัว การสมรส การหย่าร้าง มรดก จริยศาสตร์ การสักการะ ความสงบสุข การโภชนาการและทุกอย่างของการใช้ชีวิตประจำวัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสในอัลกุรอานว่า :

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

(سورة المائدة : بعض من آية 3)

ความว่า “วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้า และข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว”

(สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ : ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ 3)

อิบนุ อับบาส¹ ﷺ กล่าวว่า “อัลลอฮ์ ﷻ ได้เปิดเผยกับนะบี ﷺ และบรรดามุอ์มินว่า แท้จริงพระองค์ทรงให้สมบูรณ์แก่พวกเขาแล้วซึ่งการศรัทธา ดังนั้นไม่จำเป็นที่พวกเขาต้องเพิ่มเติมอีกต่อไป แน่นอนเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้การศรัทธาครบถ้วนแล้ว พระองค์ก็จะไม่ให้การศรัทธา บกพร่อง ยิ่งแน่นอน เช่นเดียวกันเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทรงพึงพอใจกับการศรัทธาแล้ว พระองค์ก็จะไม่ทรงโกรธมันตลอดไป” (al-Tabariy, 1997 : 4/419)

ตลอดระยะเวลา ๑๓ ปีแห่งการเป็นนบีที่นครมักกะฮ์ ก่อนที่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้อพยพไปยังนครมะดีนะฮ์ อัลกุรอานที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานแก่ท่านนั้น ล้วนกล่าวถึงเรื่องเตาฮีดโดยไม่ได้หันเหออกจากประเด็นนี้เลย ก็เนื่องจากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการเป็นมุสลิมที่ถูกต้องและการสร้างสังคมมนุษย์ ทั้งยังเป็นหัวใจหลักในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของสังคมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ที่รักความสันติและความสงบสุข

ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เน้นย้ำสั่งสอนบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ในเรื่องเตาฮีดเป็นพิเศษ โดยไม่ได้ลดละภารกิจการเรียกร้องไปสู่การยึดมั่นรากฐานอันมั่นคง เริ่มจากการสร้างสังคมให้เป็นสังคมมุสลิมที่ยึดมั่นในเตาฮีดที่ถูกต้องเป็นอันดับแรกโดยด้านอื่น ๆ จะเป็นอิวาดะฮ์ คุณธรรม

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า อับดุลลอฮ์ เบน อับบาส เบน อัลมุกฏอลิบ อัลกุเราะซี อัลฮาซิมีย์เป็นเศาะฮาบะฮ์ผู้ทรงเกียรติ เกิดเมื่อปีที่ ๓ ก่อนฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ณ นครมักกะฮ์ เป็นนักรบราธาบายอัลกุรอานคนสำคัญในยุคแรกของอิสลาม มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์แขนงต่างๆ มากมาย เช่น พิกฎและวรรณคดีอาหรับ เป็นต้น ท่านพำนักอยู่ที่เมืองฏอฮัฟ และเสียชีวิตที่นั่นในปี ฮ.ศ. ๖๘ (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/425).

จริยธรรม ศีลธรรม เศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดระบบการเมืองและการปกครอง ประการทั้งปวง เหล่านี้ล้วนวางอยู่บนรากฐานของอะกีดะฮ์เตาฮีดที่ถูกต้องทั้งสิ้น

การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายอันสูงส่งของอิสลาม ก็ต้องยอมรับหลักการศรัทธาทั้งหมด โดยเฉพาะการศรัทธาในพระเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียวเท่านั้นที่ควรแก่การเคารพภักดีพระองค์เดียวเท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาดเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และพระองค์เดียวที่มีคุณลักษณะครบถ้วน และอยู่เหนือข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้นซึ่งเป็นแกนหลักของการศรัทธาในอิสลาม

การศรัทธาในพระเจ้าที่แท้จริงจะไม่เกิดขึ้นกับมนุษย์ชาติ นอกจากเกิดจาก กระบวนการการเรียนรู้ที่แท้จริงเท่านั้น คือการเรียนรู้ในเรื่องพระเจ้าซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญอันดับแรกสำหรับการดำเนินชีวิตของมวลมนุษย์และเป็นการเรียนรู้ที่เลิศที่สุดในมหาวิทยาลัยอิสลาม ทั้งนี้ก็ เพราะเป็นความรู้สูงสุดในการอธิบายความจริงของชีวิตทั้งหมดในรูปแบบที่มนุษย์ยอมรับได้ และเป็นไปได้มากที่สุดที่มนุษย์จะเข้าใจได้ อิบน์ อะบี อัลอิซ อัล ฮะนะฟี ¹ (Ibn Abī al-Izz al-Hanafī, 1984 :78) อธิบายกล่าวว่า “สิ่งที่ถูกต้อง สิ่งแรกที่ว่าญิบสำหรับมุสลิม (ผู้ถูกบังคับให้ รับผิดชอบ) คือ กล่าวคำปฏิญาณว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่แท้จริงนอกจากอัลลอฮ์ อย่างหนักแน่น ยิ่งกว่านั้นบรรดาชาวสะลัฟต่างเห็นพ้องกันว่า สิ่งแรกที่ถูกใช้กับปวงบ่าวของพระองค์คือ กล่าวคำ ปฏิญาณทั้งสองประการ (ว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์ และแท้จริงมุฮัมมัดนั้น เป็นศาสนทูตของอัลลอฮ์) และเห็นพ้องกันอีกว่า ผู้ใดได้ทำการปฏิญาณก่อนการบรรลุศาสนภาวะ เขาผู้นั้นไม่จำเป็นต้องกล่าวปฏิญาณอีกแล้วหลังจากบรรลุศาสนภาวะ”

เตาฮีดจึงเปรียบเสมือนเป็นแกนหลักที่คอยหนุนองค์ประกอบอื่น ๆ ให้เคลื่อนไปได้ หรือเป็นเสาใหญ่ที่สุดที่อยู่ตรงกลางอาคารที่คอยพยุงเสาเล็ก ๆ และตัวอาคารทั้งหมดให้ดำรงอยู่ได้ ด้วยความสำคัญดังกล่าวนี้เตาฮีดจึงกลายเป็นวิชาหนึ่งที่เป็นที่รู้จักด้วยวิชาอะกีดะฮ์หรืออูศูลุดดีน วิชาอะกีดะฮ์จะนำเสนอหลักฐานยืนยันถึงความถูกต้องเที่ยงตรงของหลักการยึดมั่น ในเตาฮีดและความศรัทธาแห่งอิสลามด้วยหลักฐานทั้งจากอัลกุรอาน อัลฮะดีษและสติปัญญา เพื่อลบ ล้างความสงสัยกลางแคลงใจทุกประเภทให้หมดไป เป็นวิชาที่จะช่วยเปิดโปงโมฆะธรรมความเคลือบ แคลงใจการกล่าวร้ายรูปแบบต่าง ๆ ของผู้ปฏิเสธให้ประจักษ์ ด้วยการเรียนรู้วิชาอะกีดะฮ์จะทำให้เกิด ความมั่นใจและมีศรัทธาที่มั่นคง

วิชาอะกีดะฮ์นับได้ว่าเป็นวิชาที่มีความเป็นเลิศกว่าสาขาวิชาอื่นใดเพราะเป็น การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับผู้ทรงสร้างจักรวาล บรรดาศาสนทูตแห่งพระองค์ เรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญาการ บังเกิดขึ้นของมนุษย์ในโลกนี้

¹ ท่านมีชื่อเต็มว่า มุฮัมมัด เบน อะลาอุดดีน อลี เบน มุฮัมมัด เกิดปี ฮ.ศ. ๗๓๑ และเสียชีวิตปี ฮ.ศ. ๗๙๒ เป็นผู้เขียนหนังสืออธิบาย อะกีดะฮ์ญะฮายียะฮ์ คนหนึ่งที่โด่งดัง (Ibn Abī al-Izz al-Hanafī, 1984 :1)

อัลกุรอานได้ให้ความสำคัญกับวิชานี้เป็นอย่างมากหากได้ศึกษาจะพบว่าทุกหน้าของอัลกุรอาน ไม่มีหน้าใดที่ไม่กล่าวถึงเรื่องของอะกีดะฮ์ทุกหน้าจะกล่าวถึงเรื่องราวของการเชิญชวนสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ต่อศาสนทูตของพระองค์ ต่อวันกิยามะฮ์ ต่อบรรดามะลาอิกะฮ์ ต่อบรรดาคัมภีร์ของอัลลอฮ์ และต่อการกำหนดสภาพการณ์ ดังปรากฏในอะดีษที่เศาะหีหฺท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวความว่า “เปรียบเทียบหนึ่งความรักใคร่กลมเกลียวซึ่งกันและกันของผู้มีศรัทธาเปรียบเทียบหนึ่งว่าเป็นเรือนร่างเดียวกัน เมื่ออวัยวะส่วนใดร้องเรียนว่าเจ็บปวด ร่างกายทั้ง หมดก็จะพลอยเจ็บป่วยไปทั้งหมด” (บันทึกโดย Muslim, 1996 : 4685) เช่นเดียวกันเชิญชวนการศรัทธาต่อสิ่งที่เร้นลับ เช่น สวรรค์ นรก ศิร้อฎ เป็นต้น

จากความสำคัญของอะกีดะฮ์ข้างต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับ

วิชาอะกีดะฮ์และการเขียนตำราอะกีดะฮ์นับตั้งแต่สมัยสะลัฟจนถึงปัจจุบัน

บรรดาอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟจะให้ความสำคัญต่ออะกีดะฮ์โดยการเรียน การสอน

และการแต่งตำราเพื่อเผยแพร่อะกีดะฮ์ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เศาะฮาบะฮ์ ตาบิอีน ตาบิอิตาบิอีน และอิตาบิอิตาบิอีน ผลงานตำราของบรรดาอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟ (Abū al-Qāsim, 1990 : 1/10-11) มีมากมาย เช่น อิมามอบู ฮะนีฟะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 150) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฟิกฮ อัลอักบร อิมามอิบนุ อปี ซัยบะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 225) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์และอัลอิมาน อิมาม अबดุลลอฮ์ เบน มุฮัมมัด อัลญะอฟี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 229) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบฮ์ร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ อิมามอะฮมัด เบน หันบัล (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 241) ได้แต่งตำราชื่อ ฮ์ร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ วะอัชชะนาติเกาะฮ์ อิมามอัลบุคอรี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 256) ได้แต่งตำราชื่อ ค็อลก อัฟอาล อัลอิบาด วะ ฮ์ร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ อิมามอัลอะชะร็อม (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 273) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์ อิมามอบู อลี หันบัล เบน อิสฮาก (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 273) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบ อัลสุนนะฮ์อิมามอบู ดาวูด (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 275) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์ อิมามอบู บักร อะฮมัด เบน อัมรุ อัลบัครีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 277) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์ อิมามออตตาริมีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. ๒๘๐) ได้แต่งตำราชื่อ ฮ์ร็อด อะลา อัลญะฮีมียะฮ์ และฮ์ร็อด อะลา บิซร อัลมูร็ีสี อิมามอบู บักร อะฮมัด เบน อลี อัลมัรวะฮีย์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 292) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์ อิมามอบู अबดุลลอฮ์ อัลอับดี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 301) ได้แต่งตำราชื่อ อัลสุนนะฮ์

เช่นเดียวกันกับบรรดาอุละมาอ์ในสมัยเคาะลัฟ จะให้ความสำคัญต่ออะกีดะฮ์ไม่

แตกต่างจากอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟ โดยการเรียน การสอน และการแต่งตำราเพื่อเผยแพร่อะกีดะฮ์

จะเป็นแนวทางสะลัฟหรือแนวทางเคาะลัฟ ตำราหรือหนังสืออะกีดะฮ์สามารถแยกออกเป็น ๒

แนวทางดังนี้

ก) หนังสืออะกีดะฮ์ตามแนวทางสะลัฟ อบู อัลกอสิม (Abū al-Qāsim, 1990 : 1/10 - 11) ได้อธิบายว่า อุละมาอ์ยุคเคาะลัฟที่แต่งตำราตามแนวทางสะลัฟ เช่น อิมามอิบนุ กุซัยมะฮ์

(เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 311) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัตเตาฮีด อิมามอฏเฐาะฮาวี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 321) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอะกีตะฮ์อฏเฐาะฮาวียะฮ์ อิมามอบู อัลฮะสัน อัลอัชอะรีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 324) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัตติยานะฮ์ อิมามอบู อะฮมัด อัลอัศบะฮานีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 349) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์อิมามอฏเฐาะฮะบะรอนีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 360) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์อิมามอิบนุ ฮิบาน (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 369) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนนะฮ์ อิมามอบูยดีลลอฮ์ เบ็น บัฎเฐาะฮ์ อัลอัคบะรีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 387) ได้แต่งตำราชื่อ อัลอิบานะฮ์ อิมามมุฮัมมัด เบ็น อิสฮาก เบ็น มุนตะฮ์ (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 395) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลอีมานและอัตเตาฮีด อิมามอัลลาละกาอีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 418) ได้แต่งตำราชื่อ กิตาบอัลสุนัน อิมามอิสมาอิล เบ็น มุฮัมมัด อัลอัศบะฮานีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 535) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฮุญญะฮ์ ฟิ บะยานิ อัลมะฮัจญะฮ์ วะซัรฮ์ อะกีตะฮ์อะฮลุล อัสสุนนะฮ์

ข) หนังสืออะกีตะฮ์ตามแนวทางเคาะลัฟ อิมามอัลมุศิลีย (al-Mūsiliy,1990 : 130-145) และคอลิด เบ็น अबดุลละตีฟ (Khālid bin Abdullatīf,1995: 1/165-168) ได้อธิบายว่า อุละมาอ์ยุคเคาะลัฟที่แต่งตำราตามแนวทางเคาะลัฟ เช่น อิมามอัลบากิลลานีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 403) ได้แต่งตำราชื่อ ตัมฮีด อัลอะวาอิด อิมามอัลหะเราะมะมันน์ อัลญุwaynีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 478) ได้แต่งตำราชื่อ อัชชามิล ฟิ อุศูล อัตติน และอัลอิรชาด อิมามอัลฆะฆาลีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 505) ได้แต่งตำราชื่ออัลอิติกอด ฟิ อัลอิติกอด อัลอัรบะอีน ฟิ อุศูล อัตติน และเกาะวาอิด อัลอะกออิด อิมามอัชชะฮะเราะสตานีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 548) ได้แต่งตำราชื่อ นิฮายะฮ์ อัลอิติกอด ฟิ อิลม อัลกะลาม อิมามอัลฟิคร์ อรรอซี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 606) ได้แต่งตำราชื่อ อะสสาส อัตตักดีส อุศูลอัตติน และอัลมะฆอูลิบ อัลอาลียะฮ์ อิมามอัลสุบกี (เสียชีวิตปี ฮ.ศ.๗๕๖) ได้แต่งตำราชื่อ ชิฟาอ์ อัศสะกออม ฟิ ชิยาเราะฮ์ ค็อยร อัลอะนาม อิมามอิบนุ ฮะญูร อัลฮัยตะมีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 973) ได้แต่งตำราชื่อ อัลญะฮัร อัลมุซซัฮอม ฟิ ชิยาเราะฮ์ อันนะบิ อัลมุซซัฮอม อิมามมุฮัมมัด อัลอะมีร์(เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 1232) ได้แต่งตำราชื่อ อัลฮาซียะฮ์ อะลา ซัรฮ์ ญะฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด อิมามอัลบาญูรีย (เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 1277) ได้แต่งตำราชื่อ ตุหุฟะฮ์ อัลมุรืด อะลา ญะฮะเราะฮ์ อัตเตาฮีด อิมามอะฮมัด เบ็น ซัยนี ดะห์ลาน (เสียชีวิตปี ฮ.ศ.๑๓๐๔) ได้แต่งตำราชื่อ อัตตุรุร อัศสะนียะฮ์ ฟิ อรร็อด อะลาอัลวะฮายาบียะฮ์ จากการศึกษาบรรดาหนังสือหรือตำราที่ได้กล่าวข้างต้นพบว่าหนังสืออะกีตะฮ์ที่แต่ง

ในสมัยสะลัฟได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในหลายรูปแบบ จะเป็นการตะหุกิกและติรอสาต(ตรวจทานและศึกษาวิเคราะห์) ตัครีญญะฮ์ติษและอื่น ๆ ตามแนวทางของแต่ละสาขาวิชา ตัวอย่างเช่น หนังสือซัรฮ์ อัลฟิฆอ อัลอัคบัร ศึกษาวิเคราะห์โดยมรวาน มุฮัมมัด อัชชะฮะฮ์ , หนังสืออัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัตติยานะฮ์ ศึกษาวิเคราะห์โดยบะซัร มุฮัมมัด อูญูน , หนังสืออัลฮุญญะฮ์ ฟิ บะยานิ อัลมะฮัจญะฮ์ วะซัรฮ์ อะกีตะฮ์อะฮลุล อัสสุนนะฮ์ ศึกษาวิเคราะห์โดยมุฮัมมัด เบ็น เราะบิอ อัลมัดเคาะลีย เช่นเดียวกันกับบรรดาหนังสือหรือตำราที่แต่งในยุคเคาะลัฟได้มีการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือ

อย่างกว้างขวางโดยอุละมาอ์ นักวิชาการและนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เช่น หนังสืออัชชามิล ฟิ อุกูล อัดดีน ศึกษาวิเคราะห์โดยอับดุลลอฮ์ มะ ฮมุด มุฮัมมัด อุมร์, หนังสือเกาะวาอิต อัลอะกออิต ศึกษาวิเคราะห์โดยมุซา มุฮัมมัด อะลีย์, หนังสืออะฮ์ลอะฮ์ล อัดดักดีส ศึกษาวิเคราะห์โดยอะฮ์มัด ฮิญาซีย์ อัสสะกอ

นอกจากอุละมาอ์ในสมัยสะลัฟและสมัยเคาะลัฟ พบว่าอุละมาอ์สมัยปัจจุบันให้ความสำคัญต่ออะกิดะฮ์เช่น อุละมาอ์ปัตตานีในช่วงศตวรรษที่ ๑๘ ถึง ๒๐ ของคริสต์ ศักราช ได้ให้ความสำคัญต่ออะกิดะฮ์โดยการเรียน การสอน และแต่งตำราเพื่อเผยแพร่อะกิดะฮ์แถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ (Ahmad Fathy, 2009 : 14 -15) เช่น ซัยคุดาวูด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๘๔๗) ได้แต่งตำราชื่อ อัดดุร อัชชะมิน และ อะกิดะฮ์อัลญะวาฮิร , ซัยควันอะฮ์มัด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๐๘) ได้แต่งตำราชื่อ ฟีริดะฮ์ อัลพะรออิด ฟี อิลม อัลอะกออิตและอักดู อัลญุมาน ฟี อะกออิต อัลอีมาน , ซัยค ซัยน อัลอาบิติน อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๑๓) ได้แต่งตำราชื่อ อะกิดะฮ์ อันนาญิน ฟี อิลม อุกูล อัดดีน , ซัยค อับดุลเราะห์มาน อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๑๕) ได้แต่งตำราชื่อ นูร อัชชะลาม ฟี มะอริฟะฮ์ อัลลอฮ์ วัรสุลิลี อัลกิรอหม, ซัยควันดาวูด อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๓๖) ได้แต่งตำราชื่อ อุมตะฮ์ อัลมูริด ฟี อะกออิต อัดเตอาฮิด , ฮัจญี มุฮัมมัด หุสัยน โต๊ะกลาบอ (เสียชีวิตปี ค.ศ. ๑๙๔๘) ได้แต่งตำราชื่อ มุก็อดดิมะฮ์ อัลอัญฟาล ฟี ศิฟาต อัลลอฮ์ ซิ อัลญะลาล, ฮัจญี สุหลง เบ็น ฮัจญี อับดุลกอดีร อัลพะฎอนีย์ (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๕๔) ได้แต่งตำราชื่อ เคาะลาเคาะฮ์ อัลญะวาฮิร ฟี ตศฟิยะฮ์ อัลเคาะวาหฺริ , ซัยควันอิสมาอิล เบ็น วันอับดุลกอดีร (เสียชีวิตปี ค.ศ.๑๙๖๕) ได้แต่งตำราชื่อ บากูเราะฮ์ อัลอะมานีย์

จากบรรดาหนังสือของอุละมาอ์ปัตตานีผู้วิจัยเลือกผลงานของต่วนมินาล เนื่องจากว่าท่านเป็นอุละมาอ์คนหนึ่งที่มีชื่อเสียงหลังจากซัยค ดาวูด อัลพะฎอนีย์ที่รับทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาทั้งที่ปัตตานีและมลายู ได้รับการยกย่องชมเชยด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่างๆ และมีความสามารถในการนิพนธ์ตำราวิชาอะกิดะฮ์ ผลงานเด่นที่ออกสู่สายตาสังคมมีหลายเล่ม เช่น หนังสือกัซฟุลฆะแยบียะฮ์ ฟี อะ ฮวาล เยามิลกียามะฮ์ , อะกิดะฮ์ อันนาญิน ฟี อิลม อุกูล อัดดีน , มิฟตาส อัลมูริด ฟี อิลม อัดเตอาฮิด และอิรชาตุลอิบาด อิลลา สะบิลิรเราะชาด เป็นต้น แต่หนังสือที่ผู้วิจัยเลือกเป็นเอกสารวิจัยคือ อะกิดะฮ์ อันนาญิน ฟี อิลม อุกูล อัดดีน

หนังสืออะกิดะฮ์อันนาญิน ฟี อิลม อุกูล อัดดีน เป็นหนังสืออะกิดะฮ์เล่มหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระในต้นฉบับ ๑๔๐ หน้า โดยใช้ภาษามลายู-ญาวีปัตตานี ซึ่งต่วนมินาลได้เขียนแล้วเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ. 1308 (ค.ศ.๑๘๘๗) หรือประมาณ 130 ปีที่ผ่านมา และเป็นหนึ่งในบรรดาหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ไม่ได้แพร่หลายเฉพาะในดินแดนแห่งนี้เท่านั้น แต่ยังได้แพร่หลายในส่วนกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่น มาเลเซีย อินโดนีเซียและบรูไนอีกด้วย (พีรยศ ราฮิมมูลา, 2545 : 37-38)

เนื้อหาของหนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน มีคุณภาพและคุณค่าทางวิชาการอะกีตะฮ์เป็นส่วนส่งเสริมให้หนังสือเล่มนี้ได้รับการยอมรับของผู้คนเป็นจำนวนมาก ไม่แตกต่างจากหนังสือเล่มอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก็ได้ใช้หนังสือเล่มนี้ในการจัดการเรียนการสอนตามโรงเรียนสอนศาสนา หน่วยงานที่จัดการศึกษาด้านศาสนา หรือผู้เผยแพร่ศาสนา รูปแบบต่าง ๆ โดยทั่วไปตั้งแต่อดีตมาตราบจนปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้ยังได้แพร่หลายเป็นที่นิยมในต่างประเทศไม่น้อย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา เวียดนามและพม่า เป็นต้น (Ahmad Fathy, 2009 : 13-14)

ลักษณะโดยทั่วไปของหนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน เป็นหนังสืออธิบาย มะตัน อุมม อัลบะรอฮีน โดยเขียนประโยคอธิบายที่ไม่มีวรรคตอนเหมือนกับการเขียนในปัจจุบัน มีการเรียบเรียงคำและข้อความเป็นวรรคเป็นตอน ส่วนการอ้างอิงอายะฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษผู้แต่งก็ได้ระบุว่าอยู่ในสุเราะฮ์ใด อายะฮ์ที่เท่าไร หมายเลขอะดีษที่เท่าไร ใครเป็นผู้รายงานและสถานภาพของอะดีษเป็นอย่างไรตามลำดับ และยังใช้ภาษามลายูปิดตานี้ในอดีตที่ใช้ คำ สำนวนภาษาค่อนข้างยากจึงทำให้เกิดความยุ่งยากสำหรับอนุชนปัจจุบันที่จะทำการศึกษาค้นคว้า และทำความเข้าใจถึงเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์หนังสือตามแนวทางอะกีตะฮ์

จะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคแห่งการพัฒนาการทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะหนังสือหรือตำราที่เป็นผลงานของอูละมาอ์ยุคก่อนทั้งสะลัฟและเคาะลัฟ ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้ทันสมัยในหลายสาขาวิชา เช่น ฟิกฮฺ อุศูลุดดีน ตะเศววฟและอื่น ๆ ก็จะมีมุ่งเน้นด้านการอ้างอิงและหลักฐาน ทั้งนี้ก็เพื่อพิสูจน์ความถูกต้อง ความชัดเจน คุณภาพและมาตรฐานขององค์ความรู้ นั้น ๆ และจะเน้นการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ง่ายเป็นพิเศษ รูปแบบการเรียบเรียงคำ ประโยค การจัดวาง การลำดับความสำคัญของหัวเรื่อง ข้อความ เนื้อหาชัดเจนน่าอ่าน น่าติดตาม อ่านแล้วทำความเข้าใจง่าย สามารถเรียนรู้และศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ต่างกับยุค ก่อน ๆ ซึ่งผู้ใดได้แต่งหนังสือโดยใช้สำนวนภาษาที่ยาก ซับซ้อน ถือว่าเป็นผู้เขียนที่เก่ง มีความสามารถสูง และเป็นที่น่ายกย่อง ('Abd al-Ghaniy al-Marāqiy, 2006 : 1)

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน เป็นหนังสือที่มีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างมากหากได้ศึกษาวิเคราะห์และชี้แจงเพิ่มเติมในส่วนที่ควรแก่การส่งเสริมเพื่อความเหมาะสมกับสภาพพัฒนาการการศึกษาปัจจุบัน จะทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้นต่อสถาบันอุดมศึกษา สถาบันปอเนาะ โรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลามและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด (ต่วนมินาล)
2. เพื่อศึกษาหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีน

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบถึงชีวประวัติของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด (ต่วนมินาล)
2. ได้ทราบเกี่ยวกับหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีน
3. ได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหาและคุณค่าของหนังสืออะกิตะฮ์

อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีน

4. ได้รับประโยชน์ทางการศึกษา การวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นคู่มือประกอบการเรียนการสอน
5. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้เพื่อประโยชน์ของสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีน โดยมุ่งศึกษาภายในขอบเขตดังนี้

1. ศึกษาชีวประวัติของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์ จากเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวข้องกับชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์
2. ศึกษาวิเคราะห์ ๑๓ ประเด็นหลัก และ ๗๒ ประเด็นย่อย จากเนื้อหา หนังสืออะกิตะฮ์อันนาญีน ฟี อิลมฺ อุศูล อัตดีนของชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีนโดยแบ่งออกเป็น คำนำ ความรู้ทั่วไป การศรัทธาต่อรูกันอีมาน อิสลามและอีมาน และบทส่งท้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อูศูล อัตดีน ของชัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์” เป็นการวิจัยเอกสาร จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ ได้แก่ 1) คัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ 2) หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน 3) หนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่งและหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีนโดยตรง 4) หนังสืออธิบายอัลกุรอานต่าง ๆ 5) หนังสืออธิบายอัลฮะดีษต่าง ๆ 6) หนังสืออะกิตะฮ์หรือหนังสือเตาฮีดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน โดยมีเครื่องมือใช้ ที่ในการวิจัย คือ ๑) แบบบันทึก ข้อมูลเอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์ 3) คอมพิวเตอร์ ใช้สืบและรวบรวมข้อมูล มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ๓ ส่วน คือ ๑) จากการศึกษาค้นคว้า การอ่านและการรวบรวมเอกสารซึ่งมีข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ๒) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ๓) ข้อมูลจากการ สืบค้นผ่านระบบคอมพิวเตอร์

สำหรับการจัดกระทำข้อมูล จากเอกสาร หนังสือ และตำรา ผู้วิจัยได้นำมารวบรวมและจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่ ส่วนข้อมูลที่ได้มาจากการ สัมภาษณ์จะนำมาถอดความและทำการบันทึกเรียงเรียงตามลำดับความสำคัญ และข้อมูลที่ได้มาจากการ สืบค้นผ่านระบบ คอมพิวเตอร์ จะนำมารวบรวมและจำแนกประเภทเป็นหมวดหมู่เหมือนกับ การจัดกระทำข้อมูล จากเอกสาร หนังสือ และตำราที่ผ่านมา

ส่วน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภายในและภายนอก โดยใช้หลักเกณฑ์คือ หลักการตฟซีร หลักการฮะดีษ หลักการอูศูลลุดดีน และหลักการตริฎีฮ์

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยหัวข้อ “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิตะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อูศูล อัตดีน ของชัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด อัลพะฎอนีย์” โดยผู้วิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1.1 ชีวประวัติของชัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด (ต่วนมีนาล)

ชัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด มีชื่อเต็มว่า ชัยคุ ซัยน อัลอาบิตีน เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด ตะฮฮาน เป็น ชัยคุ วันซัมสุดดีน เป็น ชัยคุ ญะฮ์ฟัร อัลพะฎอนีย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักในนาม ต่วนมีนาล เป็นวงศ์ตระกูลที่มาจาก ชัยคุ ญะฮ์ฟัร กับวันญะมีละฮ์ อัชชานดานีเยฮ์ เช่นเดียวกับชัยคุ ดาวูด เป็น อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ ซึ่งทั้งสองท่านเป็นทายาทรุ่นที่ ๔ ของชัยคุ ญะฮ์ฟัร ท่านเกิดใน

หมู่บ้านกรือเซะตามทัศนะ ของต่วนซูรุ ฮัจญียุสุฟ อัลบันดารี๊ ที่เป็นเหลนของชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิติน ผ่านการสืบสายของท่านจากบรรดาอุละมาอ์และหลานที่ท่านพักอยู่ ณ ปัตตานีและรัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ต่วนมีนาลมีภรรยา ๓ ท่านด้วยกันคือ ฮัจญะฮ์มัรยัม ฟาฎิมะฮ์ ทั้งสองท่านนี้เป็นชาว ปัตตานีดั้งเดิม ส่วนคนที่สามนั้นยังไม่ทราบชื่อเป็นที่ชัดเจนแต่เป็นชาวยะโฮร์ประเทศมาเลเซีย ท่านมี บุตร ๗ คนด้วยกันคือ ฮัจญีฮะสัน, ฮัจญีฮ์อาอิชะฮ์, ฮัจญีฮ์ฟาฎิมะฮ์, ฮัจญีฮ์ฮุสัยน, ฮัจญีฮ์ดาอูด, ฮัจญี มุฮัมมัดศอลิฮ และฮัจญีอุมัร

ต่วนมีนาลได้รับการศึกษาระยะแรกจากบิดาของท่านเอง หลังจากนั้นท่านไปศึกษาที่ ปอเนาะป็นดิงตายก่อนเดินทางไปศึกษาที่รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย หลังจากนั้นท่านได้เดินทางไปยัง นครมัคกะฮ์ เพื่อศึกษาที่บรรดาอุละมาอ์ในสมัยนั้นจนในที่สุดได้รับความรู้ถึงระดับอุละมาอ์

ต่วนมีนาล เป็น หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ ปัตตานี ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และ อารยธรรมแห่งอิสลามไว้ในหนังสือและตำราในสาขาต่าง ๆ หลายเล่มที่สำคัญและโดดเด่น อาทิ เช่น กัซฟ อัลฆอยบียะฮฺ ฟิ อะห์วาล เยาวมิลกียามะฮฺ (كشف الغيبية في أحوال يوم القيامة) , กัซฟ อัลลิฆาม อัน ฮัสลิละฮฺ อัลอะนาม (كشف اللثام عن أسئلة الأنام) , อะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน (عقيدة الناجين في علم أصول الدين) , มิฟตาห์ อัลมุรืด ฟิ อิลมฺ อัตเตอาฮีด (مفتاح) (المرید في علم التوحيد) , การอธิบายเกี่ยวกับฟิถยะฮ์ละหมาดและถือศิลอดตามมัซฮับของ อะบี ฮะนีฟะฮ์ (فائدة فد ميپاكن فدية سمبيغ دان فواس أتس مذهب أبي حنيفة) , อิรชาด อัลอิบาด อิลลา สะบิล อ์เราะชาด (إرشاد العباد إلى سبيل الرشاد) และตะบัสสุม อัจซารีบีน มั่นพะออตฺ บาซี อะวาม อัลมุสลิมีน (تبسم الشارين منفعه باخي عوام المسلمين) เป็นต้น ซึ่งผลงานนิพนธ์ทั้งหมดสรุปได้ 5 สาขาวิชา ได้แก่ ฮะดีษ อะกิดะฮ์ ฟิกฮฺ ตะเศาะวูฟ และสาธารณะสุข ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคม มุสลิมในท้องถิ่นและสังคมมลายูมุสลิมทั่วไปจนถึงปัจจุบัน

ต่วนมีนาลได้รับการยกย่องชมเชยอย่างเห็นได้ชัดคือ ท่านได้ถูกขนานนามด้วยชื่ออัน ทรงเกียรติต่าง ๆ อาทิ เช่น อัลอาลิม อัลอัลลามะฮ์ อัลมุคตักกิก อัลพะฮุฮฺฮามะฮ์ สิรอญุลอิสลาม วัดดิน (العالم العلامة المدقق الفهامة سراج الإسلام والدين) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความละเอียดอ่อน ผู้มีความเข้าใจยิ่ง ผู้นำแสงของอิสลามและศาสนา , อัลอาลิม อัลอัลลามะฮ์ อัตตัทหีร์ อัลพะฮุฮฺฮามะฮ์ (العالم العلامة التحرير الفهامة) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เขียนตำรา ผู้มีความเข้าใจยิ่ง , อัลอาลิม อัลฟาฎิล วัล อิบรฺ อัลกามิล (العالم الفاضل والخبير الكامل) แปลว่า ผู้รู้ ผู้ทรงเกียรติ และน้ำหมึกที่ ครบถ้วน การขนานนามชื่อต่าง ๆ ของชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตินที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันบ่งบอกถึง การยอมรับและการชื่นชมของสังคมต่อตัวของท่านอย่างชัดเจน

ตัวนี้มีนาฬิกาลูกตุ้ม อะฮฺลิส สุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ท่านหนึ่งที่ยึดมั่นตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮฺในด้านอะกีดะฮ์และยึดมั่นตามแนวทางของมัซฮับอัชชาฟีอีฮฺในด้าน ฟิกฮฺ ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะเห็นได้ชัดจากการเขียนตำราของท่าน

หลังจากที่ตัวนี้มีนาฬิกาได้ใช้ชีวิตในการรับใช้อิสลามมาเป็นเวลานานพอสมควรและได้เผยแพร่สังฆกรรมแห่งอิสลาม ทั้งที่ปัตตานีและมาเลเซีย ท่านได้เสียชีวิต ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียตามการบันทึกของตัวนุญญัต อัจญ์ญุสฟู อัลบันดารี

5.1.2 หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีน

หนังสืออะกีดะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีนเป็นหนังสือ สาขาวิชาอุศูลุดดีนที่สำคัญเล่มหนึ่งที่มีเนื้อหาสาระในต้นฉบับ ๑๔๐ หน้า โดยใช้ภาษามลายู-ญาวีปัตตานี ซึ่งชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีนได้เขียนแล้วเสร็จเมื่อปี ฮ.ศ.1308 (ค.ศ.๑๘๘๗) หรือประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา เป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตัวนี้มีนาฬิกาได้ แต่งหนังสือเล่มนี้ขึ้นเนื่องจากบรรดาพี่น้องของท่านบางส่วนได้ร้องขอให้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเตาฮีด ท่าน ได้เลือกเอาหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน มาเป็นหนังสือแปลและเป็นหนังสืออ้างอิง หลักของหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนด้วยเหตุผล ๒ ประการคือ เนื้อหาของหนังสือกะทัดรัดและครอบคลุม อธิบายด้วยประโยคที่สั้นและง่ายต่อการเข้าใจ พร้อมกับเนื้อหาที่มีอยู่นั้นไม่ปรากฏอยู่ในหนังสือเตาฮีดเล่มอื่น และ ผู้แต่งหนังสือ คือ มุฮัมมัด เบ็น ยูสุฟ อัลสะนูสียฺ อัลอะสะนีญ์ นั้นเป็นวลีอัลลอฮ์

หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ คำนำ เนื้อหา และบทส่งท้าย ตัวนี้มีนาฬิกาเริ่มต้นด้วย บัสมะละฮฺ แล้วตามด้วยคำกล่าวสรรเสริญต่ออัลลอฮ์ คำกล่าวสรรเสริญแด่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ตามลำดับ พร้อมกับตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้ เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้จะเกี่ยวกับอะกีดะฮ์หรือการยึดมั่นในเตาฮีดตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮ์ที่แปลจากหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน และรวบรวมการอธิบายเพิ่มเติมจากหนังสือซุฮฺ อุมมุ อัลบะรอฮีนต่าง ๆ ชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีนได้ปิดท้ายหนังสือเล่มนี้ด้วยการแนะนำให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮ์โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน อัลฮะดีษ และอิจญ์มาอฺของบรรดาอุละมาอ์ในด้านการยึดมั่น การพูด และการปฏิบัติ

เนื้อหาสาระของหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีนจะกล่าวถึงเกี่ยวกับวิชาอะกีดะฮ์หรือหลักการศรัทธาเป็นหลัก อาทิ เช่น ทำความรู้จักกับวิชาอุศูลุดดีน ฮุกุมอักลียฺและประเภทของมัน ศิฟัตที่วาญิบ ที่มุสตะฮิล และที่ญาฮิซสาหรับอัลลอฮ์ ﷻ การศรัทธาต่อเราะฮูล การศรัทธาต่อมะลาอิกะฮ์ การศรัทธาต่อคัมภีร์ และการศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ เป็นต้น สามารถแยกออกเป็น 4 ส่วนคือ แนะนำวิชาอุศูลุดดีน เป็นความนำเกี่ยวกับความรู้ที่สัมพันธ์กับอะกีดะฮ์ อธิบายอะกีดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ และผลสัมฤทธิ์ของการยึดมั่นตามอะกีดะฮ์ของผู้ประสบความสำเร็จ

หนังสืออะกีตะฮ์ อันนาฎีนได้ยึดเนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ ที่สำคัญ อาทิเช่น หนังสือ มะตันอุมมุ อัลบะรอฮีน โดยชัยคุ อัลสะนูสีย, หนังสืออนะวาติร อัลอุศูล ฟิ มะอริฟะฮ์ อะฮาดีษ อัรเราะฮูล โดยอิมาม อัลอะกิม อัตตำมีซีฮ์, หนังสือฮาซียะฮ์อัลยูสีย อะลา ชัรฮ อัลอะกีตะฮ์ อัลกุบรอ ลิสสะนูสีย โดยอิมามอัลยูสีย, หนังสือกันซ อัลอัศรอร วะละวะกิส อัลอัฟการ์ โดยอิมาม อัศศันฮาญีย, หนังสือซัรฮ มะกอซิด ฟิ อิลม อัลกะลาม โดยอิมาม อัตตำฟาซานีย, หนังสือซัรฮ นิซัม เราะฮะบียะฮ์ โดยชัยคุ อับดุลลอฮ์ อัซซันซุรีย และหนังสือซัรฮ อะลา ญะฮะเราะฮ์อัตเตอียิต โดยชัยคุ อิบรอฮีม อัลละกอเนีย เป็นต้น

วิธีการเรียบเรียงหนังสืออะกีตะฮ์ อันนาฎีนคือ เริ่มต้นด้วยบัสมะละฮ์ ใช้คำว่า "وبعد" เพื่อแสดงการเข้าสู่การอธิบายเนื้อหาหนังสือ อ้างถึงผู้แต่งหนังสืออุมมุ อัลบะรอฮีน ด้วยการให้เกียรติเจ้าของหนังสือเดิม ใช้ศัพท์เทคนิคในการอธิบาย อ้างอิงอายะฮ์อัลกุรอานและอะดีษเป็น หลักฐานเพื่อยืนยันในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ยกเรื่องราวในอดีตมาเชื่อมกับอะกีตะฮ์ และอ้างบท กลอนเพื่อสนับสนุนการอธิบายให้มีน้ำหนัก

5.1.3 ศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีตะฮ์อันนาฎีน ฟิ อิลม อุศูลุดดีน

คานาหนังสืออะกีตะฮ์ อันนาฎีนได้กล่าวถึง ๓ เรื่อง ได้แก่ การสรรเสริญ ประโยชน์ และหลักการวิชาความรู้ การสรรเสริญ จะประกอบด้วยคำบัสมะละฮ์ ฮัมดะละฮ์ ชะฮาดะฮ์และ เคาละวัต ประโยชน์ในที่นี้หมายถึง ประโยชน์ของการเคาะละวัตและการกล่าวบัสมะละฮ์ ส่วน หลักการวิชาความรู้ นั้นมี ๑๐ ประการ ได้แก่ นิยามวิชา, หัวข้อเรื่อง, ประโยชน์ของการศึกษา, ความ ประเสริฐของวิชา, ความสำคัญของวิชา, ผู้ริเริ่มวิชา ชื่อวิชา ฮุกุมว่าด้วยวิชา และประเด็นปัญหาที่ ศึกษาในวิชา

ต่วนมีนาลได้กล่าวถึงความรู้และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้ดังนี้ คือ การได้มาซึ่งความรู้ การตัดกลีต ฮุกุมการศึกษาอุศูลุดดีน และเรื่องราวอะฮ์รี

การได้มาซึ่งความรู้มี ๓ สาเหตุ ได้แก่ เคาะบ์รที่สัจจริง หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ และวัจนของท่านเราะฮูลลอฮ์ สติปัญญาที่หลักแหลม และอวัยวะสัมผัสทั้งห้าที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ดวงตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนังสัมผัส

การตัดกลีตในเรื่องอะกีตะฮ์มีทัศนะอะละมาฮ์ที่แตกต่างกัน แต่ทัศนะที่มีน้ำหนักที่สุด ได้แก่ ทัศนะที่กล่าวว่า สิ่งที่ว่าญิบสำหรับมุกลัฟในเรื่องอะกีตะฮ์ คือ การตั้งใจอย่างแน่วแน่ (ญะซัม) กล่าวคือ ไม่มีการสงสัยหรือลังเลใจ ดังนั้น การศรัทธาที่ตั้งใจอย่างแน่วแน่ไม่ว่าจะตัดกลีตผู้อื่นหรือไม่ ตัดกลีตก็ตาม การศรัทธาของเขาคือถูกต้อง เพราะมนุษย์ทุกเกิดมาบนพื้นฐานความบริสุทธิ์แห่ง สัจชาติญาณ

การศึกษาวิชาอุศูลุดดีนเป็นฟรฎูอันกับมุกลัฟทุกคนทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิงด้วย หลักฐานโดยภาพรวม ส่วนด้วยหลักฐานโดยรายละเอียดนั้นเป็นฟรฎูกิยะฮ์ โดยเงื่อนไข ๔

ประการด้วยกัน คือ การมีสติปัญญา การบรรลุนิติภาวะ สมบูรณ์ด้านประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง การฟังหรือการเห็น และการมาถึงของการตะอวะฮ์

การนำเสนอเรื่องราวตะอวะฮ์เป็นการยกตัวอย่างประกอบการอธิบายสุกุ่มฟิรฎุกิฟายะฮ์ กล่าวคือ ในเมืองหนึ่ง ๆ จะต้องมีผู้รู้ที่สามารถอธิบาย ยืนหยัดหลักฐาน ปกป้อง และได้แย้งกับความคลุมเครือต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องอะกิดะฮ์อย่างกรณีเรื่องราวตะอวะฮ์

การแบ่งสุกุ่มโดยพิจารณาอิชบาตหรือนัฟยุเป็นที่ตั้งมี ๓ ประเภทคือ สุกุ่มอักลีย สุกุ่มอาดัต และสุกุ่มซัรฮีย สุกุ่มอักลีย หมายถึง การยืนหยัดต่อสิ่งหนึ่งหรือการปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งตามนัยแห่งความคิด โดยไม่ได้คำนึงถึงบทบัญญัติและการทดลองหลาย ๆ ครั้ง ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ วาญิบ มุสตะฮิล และญาอิซ สุกุ่มอาดัต หมายถึง การยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยผ่านกระบวนการพิสูจน์หรือทดลองมาหลาย ๆ ครั้ง และ สุกุ่มซัรฮีย หมายถึง คำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของบรรดามุกลัฟที่มีลักษณะเป็นการสั่งการให้ทำ หรือให้งดกระทำ หรือให้เลือกระหว่างการกระทำและไม่กระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็นสุกุ่มตักลีฟียและสุกุ่มวัฎฮีย

สิ่งที่วาญิบสำหรับมุกลัฟทุกคนต้องรู้และปฏิบัติคือ การเคารพภักดีหรือการอิบาดะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียว และไม่อนุญาตให้กับผู้อื่นนอกเหนือจากพระองค์ เนื่องจากการอิบาดะฮ์ทุกประเภทเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น

ดังนั้น วาญิบกับผู้ปกครองสั่งสอนบรรดาบุตรของตนให้รู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาต่อพระองค์ ทั้งนี้เพราะการรู้จักอัลลอฮ์ ﷻ และศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ เป็นหลักการแรกที่สำคัญในศาสนาอิสลามที่มนุษย์ทุกคนวาญิบต้องเรียนรู้และปฏิบัติ

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ จะต้องศรัทธาในสามด้านคือ การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของพระองค์ การศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องการเคารพภักดีต่อพระองค์ และการศรัทธาต่อความเอเกะของพระองค์ในเรื่องพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์

การศรัทธาต่ออัลลอฮ์ในที่นี่หมายถึง การศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ที่วาญิบมุสตะฮิลและญาอิซ คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่วาญิบ ๒๐ ประการคือ วุญุด แปลว่า อัลลอฮ์ทรงมี, กิตัม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงดำรงเดิม, บะกออ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงถาวร, มุคอละพะตุซุ ลิลฮะวาดีซ แปลว่า พระองค์ทรงต่างกับของใหม่, กิยามฮูบีนัฟลียะฮ์ แปลว่า พระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง, วะฮดานียะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเอเกะ, กุดเราะฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงอำนาจ, อีรอดีฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเจตนา, อิลม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงรอบรู้, ฮะยาฮ์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเป็น, สัมอ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงได้ยิน, บะศร์ แปลว่า อัลลอฮ์ทรงเห็น, กะลาม แปลว่า อัลลอฮ์ทรงพูด, กาะดออัน อัลลอฮ์ตะอาลา อีตุ ยังกว่าสอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งอำนาจ, กาะดออันฆอ ยังบรักือฮันด็อก แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเจตนา, กาะดออันฆอ ยังมังตะฮวี แปลว่า

การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งรอบรู้, กาะดออันขอ ยังฮีดูป แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่ง เป็น, กาะดออันขอ ยังมีนตืออ์ร แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งไคยีน, กาะดออันขอ ยัง มือลีฮัต แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งเห็น และกาะดออันขอ ยังบ์รกาตอ-กาตอ แปลว่า การที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงไว้ซึ่งพูด คุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ที่มุสตะฮีล ๒๐ ประการคือ คุณลักษณะ มุสตะฮีลที่เป็นตรงกันข้ามกับคุณลักษณะที่วาญิบสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ 20 ประการดังที่กล่าวมาแล้ว ส่วนคุณลักษณะที่ญาฮิซสำหรับอัลลอฮ์ ﷻ คือ พระองค์ทรงสิทธิ์อย่างสมบูรณ์ที่จะเลือกกระทำหรือ ละเว้นในทุกสิ่งทุกอย่างที่พระองค์ทรงประสงค์ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบนโลกนี้หรือโลกหน้า ซึ่งทั้งหมดจะใช้ หลักฐานนิกายีที่มาจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษ และหลักฐานอัลอักลียที่มาจากสติปัญญานำมา ประกอบเพื่อให้เกิดความหนักแน่นขึ้นด้านความเชื่อและวิชาการที่ถูกต้อง

เราะฮูล หมายถึง ผู้ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานวะฮยูให้กับเขาและพระองค์ทรงแจ้ง ให้ทราบถึงคำสั่งใช้ ข้อห้ามและเรื่องราวต่างๆ นำมาปฏิบัติและได้รับคำสั่งให้ไปเผยแพร่บัญญัติ ต่างๆ ของอัลลอฮ์ในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธาและผู้ปฏิเสธศรัทธา ซึ่งต่างกับนะบีที่นำบทบัญญัติของ เราะฮูลก่อนหน้าเขามาปฏิบัติในหมู่ประชาชาติผู้ศรัทธาเท่านั้น

วาญิบกับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดานะบีและเราะฮูล ๒๕ ท่านที่กล่าวไว้ใน อัลกุรอานโดยวิธีละเอียด คือ อาดัม, นูฮ, ฮูด, ยูนุส, อิดรีส, ซะกะรียา, ยะหยา, อิบรอฮีม, อิสฮาก, อิสมาอีล, ยะฮอญ, ยูสุฟ, คอลิห, อัยยูบ, มูซา, ฮารูน, อัลยะสะฮ, ซุฮัยบ, ดาเวด, สุลัยมาน, ลูฏ, อิลยาซ, ซุลกีฟ, อีซา และมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่ปฏิเสธศรัทธาต่อคนใดคนหนึ่งจากบรรดาพวกเขา

มูญิซะฮจะไม่เกิดความหมายความสมบูรณ์ เว้นแต่ต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้ คือ มูญิซะฮ ต้องมาจากอัลลอฮ์ตะอาลาเท่านั้น ต้องผิดปกติจากธรรมชาติ ต้องเกิดขึ้นกับผู้ที่อ้างสิทธิ เป็นนะบีหรือเราะฮูลเท่านั้น ต้องมาพร้อมกับการกล่าวอ้าง ต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ปรารถนา ต้องไม่ โทกกับผู้ที่กล่าวอ้าง และไม่มีใครสามารถที่จะนำมาซึ่งเหมือนกับสิ่งเหล่านั้น

มูญิซะฮของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่สำคัญ โดดเด่นและถูกต้องได้แก่ อัลกุรอาน การ ผ่าดวงจันทร์ สั่งใช้ให้คนบะดะเวียเรียกต้นไม้ แล้วต้นไม้ขึ้นหลุดออกมาให้สลามแก่ท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อูฐฟ่องร้องกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ เนื่องจากอาหารของมันไม่เพียงพอกับการงาน การตอบรับดุอา ของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ อย่างรวดเร็ว ให้ความบะเราะกะฮ์กับอาหารที่น้อยแต่เพียงพอกินกับคนที่มี จำนวนมาก กลับคืนดวงตาของเกาะตาเดฮ์ที่หลุดไหลอยู่ที่แก้ม การเอาทรายหนึ่งกำมือแล้วโยนไปที่ หน้าศัตรูทำให้ศัตรูพ่ายแพ้ และแมงมั่งทำรังที่ปากถ้ำญะบัลนุร ครั้นเมื่อท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ พร้อมอะบูบกรอยู่ในถ้ำนั้นเพื่อซ่อนตัวจากคนกาฟิร

กะลิมะฮ์เตาฮีดเป็นหลักการที่ประเสริฐที่สุดในบรรดาหลักการทั้งหลายที่มนุษย์ทุก ต้องเข้าใจ และปฏิบัติ ตาม เนื่องจาก กะลิมะฮ์เตาฮีดมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

ของมวลมนุษย์บนโลกนี้และ ในวันอาคิเราะฮ์ เป็นสาเหตุให้มนุษย์ได้รับความโปรดปราน ความปลอดภัย และการรอดพ้นจากไฟนรก

การศรัทธาต่อบรรดามะลาอิกะฮ์คือ รุกนที่ ๒ ของrukunอีมานหลังการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ดังนั้น การศรัทธาของบ่าวคนหนึ่งจะไม่เกิดความสำเร็จเว้นแต่ต้องศรัทธาต่อการมีอยู่ของมะลาอิกะฮ์ บรรดาชื่อ คุณลักษณะและการทำงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายตามที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ โดยไม่เพิ่มเติม ตัดตอนและเปลี่ยนแปลงจากหลักฐานที่ปรากฏ

วาญิบกับมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ที่ถูกประทานลงมาจากฟากฟ้าทั้งหลาย ทั้งที่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอานและไม่ถูกกล่าวชื่อไว้ในอัลกุรอาน และไม่อนุญาตอ้างคัมภีร์ใดๆ ให้กับอัลลอฮ์ ﷻ นอกจากบรรดาคัมภีร์ที่พระองค์ทรงอ้างให้กับพระองค์เองในอัลกุรอาน ๕ เล่ม ได้แก่ คัมภีร์เตวารอต อินญีล ซะบูร์ อัลกุรอาน และศุฮุฟที่ถูกประทานลงมาให้แก่กะบิร อิบรอฮีมและนะบีมูซา

การศรัทธาต่อวันอาคิเราะฮ์ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ถึงการบังเกิดขึ้นจริงของวันกียามะฮ์รวมถึงศรัทธาต่อทุกสิ่งทุกประการที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแจ้งไว้ในอัลกุรอานที่ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวไว้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้นมาหลังความตาย ตลอดถึงการเข้าพำนักอยู่ในสวนสวรรค์ของชาวสวรรค์และการเข้าสู่ไฟนรกของชาวนรก

อีกประการหนึ่งจากหลักการของอะฮฺลิสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่วาญิบต่อศรัทธาคือ การศรัทธาต่อสิ่งขออิบ หมายถึง การเชื่อมั่นและการยืนยันอย่างสมบูรณ์ในสิ่งที่มองไม่เห็นที่ถูกสั่งให้ศรัทธา อาทิ เช่น อะร็ช กุรสี เกาะลิม เลอาฮ สวรรค์ และนรก เป็นต้น

ความหมายอีมานที่ถูกต้องที่สุด คือ ความหมายที่อธิบายโดยท่านนะบีมุฮัมมัด กล่าวคือ การศรัทธาต่ออัลลอฮ์, บรรดามะลาอิกะฮ์, บรรดาคัมภีร์, บรรดาเราะฮูลของพระองค์ วันอาคิเราะฮ์ และการศรัทธาต่อกฎสถานะการณ์ทั้งความดีและความชั่วแห่งพระองค์

คำชะฮาดะตัยนจะมีความหมายและเกิดประโยชน์ได้นั้นจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหลัก 2 ประการ คือ เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับสำนวนของคำชะฮาดะตัยน ได้แก่ ต้องใช้คำว่า “อัสฮะดุ” นำหน้า ต้องลำดับระหว่างสองกะลิมะฮ์และต้องต่อเนื่องระหว่างทั้งสอง และเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับผู้กล่าวกะลิมะฮ์ ได้แก่ ต้องบรรลุนิติภาวะและมีสติปัญญา ต้องสมัครใจด้วยตนเอง ต้องรู้ความหมายของทั้งสอง ต้องเชื่อมั่น ต้องยอมรับ ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ต้องบริสุทธิ์ใจ ต้องรักและจริงใจในกะลิมะฮ์

ให้ปฏิบัติตามแนวทางของสะลัฟในการยึดมั่น การพูดและการปฏิบัติ เนื่องจากชาวสะลัฟเป็นแบบอย่างที่ดีของเป็นมุอ์มินในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะในด้านอะกีดะฮ์ คนเหล่านี้จึงได้รับการยกย่อง การรับรองจากอัลลอฮ์และเราะฮูลของพระองค์

ให้ห่างไกลจากบิตอะฮ์ที่ถูกตำหนิ เพราะการห่างไกลจากสิ่งบิตอะฮ์และพวกบิตอะฮ์ พร้อมระมัดระวังจากความคลุมเครือที่พวกเขาได้คิดสร้างขึ้นมาทั้งหมดเป็นการศรัทธาที่แท้จริง ต่ออัลลอฮ์ ﷻ

ให้ปฏิบัติตามแนวทางอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์โดยการปฏิบัติตามอัลกุรอาน อัลฮะดีษ และอิจมาอ์ของบรรดาอุละมาอ์ เนื่องจากอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ได้ยึดถือตัว บทบัญญัติของอัลกุรอานและอัลฮะดีษในทุกกรณีของการดำเนินชีวิต อัลลอฮ์ ﷻ ได้รับรองกับผู้ยึดมั่น กับทั้งสองว่าจะไม่มีการหลงผิดและทุกข์ยากอย่างแน่นอน

การยึดมั่นกับอัลกุรอานและอัลฮะดีษจะถูกตองได้นั้นต้องประกอบด้วยดังนี้ คือ ต้องให้ความสำคัญกับบทบัญญัติหรือหลักฐานจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษเหนือความคิดในเมื่อขัดค้ำกัน ศรัทธากับปรากฏการณ์ตัวบทโดยที่ไม่ค้นหาด้วยความคิดในสิ่งที่ไม่ให้ประโยชน์จากการตีความ ของอะฮ์ลุลกะลาม และไม่มีการแยกกันระหว่างอัลกุรอานกับอัลฮะดีษ

อภิปรายผล

จากการวิจัยหัวข้อ “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน ของชัยคุ ซัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลฟะฏอนียฺ” ผู้วิจัยเห็นควรนำมา อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ส่วนมีนาลเป็นอุละมาอ์ปัตตานีท่านหนึ่งที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอด และแต่งตำราอิสลามในสาขาต่าง ๆ จนได้รับการยกย่องชมเชยจากสังคมด้วยชื่ออันทรงเกียรติต่าง ๆ เช่น อัลอาลิม อัลอัลลามะฮ์ อัลมุดกิก อัลฟะฮฺฮามะฮ์ สิริอุลอิสลาม วัดดิน, อัลอาลิม อัลฟาฎิล วัลอิบรฺ อัลกามิล สอดคล้องกับงานวิจัยของอะฮ์มัด เบ็น อิสมาอิล (Ahmad bin Ismā'il Dorla, 2010 : 51) การได้รับตำแหน่งของท่านเหมือนกับชัยคุ ดาวูด อัลฟะฏอนียฺ (Dāwūd al-Fatāniy, n.d. : 1) ถ้าหากท่านไม่มีความรู้และความสามารถจริง แน่แน่นอนท่านจะไม่ได้รับตำแหน่งอันทรงเกียรติเหล่านี้

2. หนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน เป็นหนังสืออะกิดะฮ์หรืออุศูลุดดินตามแนวทางของอัลอะชาอิเราะฮ์ที่อธิบายเตาฮีดโดยใช้หลักฐานจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษเป็นหลักแล้วตามด้วยหลักฐานจากทางสติปัญญาในการยืนยันหยัด ซึ่งแตกต่างกับหนังสืออะกิดะฮ์ตามแนวเคาะลัฟเล่มอื่น ๆ เช่น หนังสืออัลฮุซุน อัลฮะมีดียะฮ์โดย ฮุสัยนฺ อัลญิสรฺ ที่ให้ความสำคัญกับหลักฐานทางสติปัญญาเป็นหลักในการยืนยันหยัด การใช้หลักฐานจากอัลกุรอานหรืออัลฮะดีษในการยืนยันหยัด สอดคล้องกับการอธิบายของหนังสืออะกิดะฮ์ตามแนวสะลัฟ เช่น หนังสืออัลอิบานะฮ์ อัน อุศูล อัลดิยานะฮ์ โดยอิมาม อะบู อัลฮะสัน อัลอัซฮะรียฺ

3. การอบรมบุตรให้รู้จักพระองค์อัลลอฮ์ผู้ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่แท้จริงจะเป็นการสร้างพื้นฐานให้กับเด็กให้สงบสุขมั่นคงในชีวิต ทั้งนี้เพราะเป็นความรู้สูงสุดในการอธิบายความจริงของชีวิตทั้งหมด ในทางตรงกันข้ามชิริกหรือการตั้งภาคีเป็นรูปแบบแนวคิดที่ขัดแย้งในตัวเองและสร้างความสับสนในจิตใจมนุษย์อย่างมาก เพราะชิริกทำให้คำอธิบายชีวิตสับสนอย่างรุนแรง มีอายุยอมรับโลกและชีวิตที่เป็นอยู่นี้ได้เช่นกัน

การอบรมบุตรเพื่อรู้จักพระองค์อัลลอฮ์โดยแท้จริงและห้ามไม่ให้ตั้งภาคีต่อพระองค์ สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๓ สุเราะฮ์ลูกมาน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ وَهُوَ يُعْطِيهِ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴾

ความว่า : “และจงรำลึกถึง เมื่อลูกมานได้กล่าวแก่บุตรของเขาโดยสั่งสอนเขาว่า โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าอย่าได้ตั้งภาคีใดๆ ต่ออัลลอฮ์ เพราะแท้จริงการตั้งภาคีนั้นเป็นความผิดอย่างมหันต์โดยแน่นอน”

การปลูกฝังบุตรด้วยอะกีดะฮ์สอดคล้องกับการปลูกฝังของท่านนะบีมุฮัมมัดในตัวของลูกของท่านอับดุลลอฮ์ ดังรายงานจากอับดุลลอฮ์ เป็น อับบาส ﷺ กล่าวว่า :

((كُنْتُ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا، فَقَالَ: يَا غُلَامُ إِنِّي أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ، أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، إِذَا سَأَلَكَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ))

(أخرجها الترمذي ، د.ت. : 2516)

“วันหนึ่ง ฉันอยู่หลังท่านนะบี (บนสัตว์พาหนะ) แล้วท่านได้กล่าวแก่ฉันว่า โอ้ผู้เป็นเด็ก เอ๋ย แท้จริงฉันนี้จะสอนให้เจ้าซึ่งหลายคำพูดด้วยกัน เจ้าจงรักษาอัลลอฮ์แล้วอัลลอฮ์จะทรงรักษาเจ้า เจ้าจงรักษาอัลลอฮ์แล้วเจ้าจะพบพระองค์อยู่ต่อหน้าเจ้า เมื่อเจ้าถามหา เจ้าก็จง ถามหาอัลลอฮ์และเมื่อเจ้าขอความช่วยเหลือ เจ้าก็จงขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d.: 2516)¹

4. การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ จะถูกต้องสมบูรณ์นั้นต้องศรัทธาในสามด้านคือ ด้านรูปบียะฮ์ กล่าวคือการยอมรับว่าอัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีจริง พระองค์คือผู้ทรงเอเกะและพระองค์เท่านั้นเป็นผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลาย ผู้ทรงบริหาร ผู้ทรงสิทธิ์ในการครอบครองสรรพสิ่งเหล่านั้น และทุกอย่างจะไม่เกิดขึ้นเว้นแต่ด้วยความพระประสงค์ของพระองค์เท่านั้น

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านรูปบียะฮ์สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๖๑ สุเราะฮ์อัลอันกะบูต อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

¹ อนุ อีจากคำว่า เป็นอะดิษอะสัน เคาะหีห (al-Tirmidhiy, n.d : 2516)

﴿ وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لِيَقُولَنَّ اللَّهُ ﴾

ความว่า : “และถ้าเจ้าถามพวกเขา ใครเป็นผู้สร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน และเป็นผู้ทำให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ แน่แน่นอน พวกเขาจะกล่าวว่าอัลลอฮ์”

สองด้านอุลูฮียะฮ์ กล่าวคือ การเชื่อมั่นว่าอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นคือพระผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริง ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่คู่ควรแก่การเคารพภักดีนอกจากพระองค์เท่านั้น ไม่มีการบนบาน การวิงวอนและการมอบหมายนอกจากต่ออัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านด้านอุลูฮียะฮ์สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๑ สุเราะฮ์อัซซุมัร อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ﴾

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แท้จริงฉันได้ถูกบัญชาให้เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์โดยเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ใจในศาสนาต่อพระองค์”

สามด้านอัลฮัสม่าฮ์ วัศศิฟาต กล่าวคือ การเชื่อมั่นว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีบรรดาพระนามที่ดั่งงาม มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์และสูงส่ง พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความบกพร่องทั้งหลาย

การศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ในด้านด้านอัลฮัสม่าฮ์ วัศศิฟาตสอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๘๐ สุเราะฮ์อัลอะอฺรอฟ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَ لِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الدِّينَ يُلْحَدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْرَوْنَ مَا كَانُوا

﴿ يَعْمَلُونَ ﴾

ความว่า : “และอัลลอฮ์นั้นมีบรรดาพระนามอันสวยงาม ดั่งนั้น พวกเจ้าจงเรียกหาพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด และจงปล่อยบรรดาผู้ที่ทำให้เฉในบรรดาพระนามของพระองค์เถิด พวกเขาเหล่านั้นจะถูกตอบแทนในสิ่งที่พวกเขากระทำ”

ดังนั้น วาญิบมุสลิมทุกคนต้องศรัทธาต่อความเอเกะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งสามด้านที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการศรัทธาที่ถูกต้องและสมบูรณ์โดยหลักฐาน หากผู้ใดขาดตกบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดจากสามด้านของการศรัทธา แน่แน่นอนการเป็นมูอฺมินของเขายังไม่สมบูรณ์ ยิ่งกว่านั้น หากมีผู้ปฏิเสธอย่างหนึ่งอย่างใดจากสามด้านของการศรัทธาดังกล่าว ผู้นั้นย่อมนับเป็นผู้ปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ

5. การศรัทธาต่อศิฟาตหรือคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ตามแนวทางอะฮฺลิสสุนนะฮ์ ที่ถูกต้องคือ ศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและอัลฮะดีษ ชาวอะฮฺลิสสุนนะฮ์จะยืนยันยึดในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงยืนยันยึดให้กับพระองค์ และสิ่งที่ท่าน

เราะสุลุลลอฮ์ยืนหยัดไว้กับพระองค์จากคุณลักษณะที่สมบูรณ์ และพวกเขาจะปฏิเสธในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงปฏิเสธกับพระองค์เอง และสิ่งที่ท่านเราะสุลุลลอฮ์ได้ปฏิเสธกับพระองค์จากคุณลักษณะต่าง ๆ ที่บกพร่องโดยยึดหลักการ ๒ ประการคือ อันนัฟยุ แปลว่าการปฏิเสธ กล่าวคือการปฏิเสธความเสมอเหมือนกับมัมคูลุก และอัลอิษบาตแปลว่าการยืนหยัด กล่าวคือการยืนหยัดกับคุณลักษณะต่าง ๆ โดยไม่ตีความเป็นอย่างอื่นหรือปฏิเสธ สอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๑๑ สุเราะฮ์อัซซุรอ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

คำตรัส ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ เป็นหลักการปฏิเสธการเปรียบเทียบและความคล้ายคลึงกับมัมคูลุกต่างๆ และคำตรัส ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ เป็นหลักการยืนหยัดคุณลักษณะของอัลลอฮ์ทั้งหมดที่พระองค์ทรงแจ้งไว้ในอัลกุรอานและท่านเราะสุลของพระองค์บอกไว้ชะดีชโดยไม่ตีความเป็นอย่างอื่นหรือปฏิเสธแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นคิฟาต ซาตียะฮ์ กล่าวคือ คิฟาตที่ไม่สามารถแยกออกจากซาตของพระองค์ได้ เช่น การทรงรู้ (อัลอิลมุ), การทรงเป็น (อัลฮะยาฮ์), พระเนตร(อัลอัยน), พระหัตย์ (อัลยัด), และพระพัทร์ (อัลวัจญ์ฮุ) เป็นต้น หรือคิฟาต ฟือลียะฮ์ กล่าวคือ คิฟาตที่เกี่ยวข้องกับความประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ เช่น การทรงสร้าง (อัลคอล), การประทานริชกี (อัลริชก), การให้เป็น (อัลอิฮยาฮ์), การให้ตาย (อัลอิมาต), การอิสติวาฮ์ (อัลอิสติวาฮ์), และการเสด็จมา (อัลมะญีฮ์) เป็นต้น ไม่เหมือนกับกลุ่มเคาะลัฟ เช่น ญะฮมียะฮ์และมูตะซิลียะฮ์พวกเขาจะปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ ทั้งหมด ส่วนอะซาอิเราะฮ์และมาตุรีตียะฮ์พวกเขาจะยืนหยัดกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ บางประการ เช่น คิฟาต มะอานีย์ทั้งเจ็ด และจะตีความหรือตะวีลกับคุณลักษณะของอัลลอฮ์ ﷻ บางประการ เช่น อัลอิสติวาฮ์, อัลวัจญ์ฮุ, อัลอัยน, อัลยัดและอัลมะญีฮ์ เป็นต้น

ดังนั้น การศรัทธาตามแนวทางของเคาะลัฟที่กล่าวมาข้างต้นถือว่าการศรัทธาที่บกพร่องและไม่ถูกต้อง สอดคล้องกับการตักเตือนของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์ที่ 85 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكُتُبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَن يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنكُمْ إِلَّا

خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ الْعَذَابِ﴾

ความว่า : “พวกเขาเจ้าจะศรัทธาแต่เพียงบางส่วนของคัมภีร์และปฏิเสธอีกบางส่วนกระนั้นหรือ ดังนั้น สิ่งตอบแทนแก่ผู้กระทำเช่นนั้นจากพวกเขาเจ้าจึงมิใช่อะไรอื่นนอกจากความอัปยศอดสูในชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้เท่านั้น และในวันกียามะฮ์พวกเขาถูกนำกลับไปสู่การลงโทษอันฉะริฟยิ่ง”

6. การยึดแนวทางที่ถูกต้องคือ แนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัด ซึ่งเป็นแนวทางที่ถูกรับรองโดยพระผู้เป็นเจ้า เพราะท่านมิได้พูดและปฏิบัติตามอารมณ์ หากแต่เป็นวะฮีย์หรือการประทานให้ลงมา และให้ถือท่านเป็นแบบอย่างการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ของการดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะกีดะฮ์ อีบาดะฮ์ จริยธรรม การปกครอง ครอบครัว การโภชนาการและทุกอย่างของการใช้ชีวิตประจำวันสอดคล้องกับอายะฮ์ที่ ๒๑ สุเราะฮ์อัลอะฮซาบ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَذِكْرٍ ﴾

ความว่า : “โดยแน่นอน ในเราะสุลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว สำหรับผู้ที่หวังจะพบอัลลอฮ์และวันปรโลก และรำลึกถึงอัลลอฮ์อย่างมาก”

การยึดมั่นและการปฏิบัติตามแนวทางของท่านนะบีมุฮัมมัดนั้นสอดคล้องกับพระประสงค์และความโปรดปรานของอัลลอฮ์ในทางตรงกันข้ามพระองค์ทรงโกรธกับผู้ฝ่าฝืนและปฏิเสธต่อแนวทางดังกล่าว ดังคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ที่ ๓๑-๓๒ สุเราะฮ์อาละอิมรอน อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾ قُلْ

أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

ความว่า : “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮ์ก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮ์ก็จะทรงรักพวกท่านและจะทรงอภัยให้แก่พวกท่านซึ่งโทษทั้งหลายของพวกท่าน และอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษ ผู้ทรงเมตตาเสมอ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า พวกท่านจงเชื่อฟัง อัลลอฮ์และเราะสุลเถิด แต่ถ้าวางเขาผิดหลังให้แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

7. การห่างไกลจากสิ่งใ้ประโยชน์เป็นสิ่งจำเป็นต่อมุสลิมทุกคนที่จะต้องปฏิบัติ เพราะอิสลามได้สั่งให้มุสลิมทุกคนยับยั้งสิ่งที่ไม่ดีหรือสิ่งที่ต้องห้ามตามความสามารถสอดคล้องกับฮะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعْبِرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أخرجهم مسلم ، 1996 : 49)

ความว่า : “ผู้ใดได้เห็นจากพวกเจ้าซึ่งสิ่งที่ชั่วช้า ก็ให้เขาได้เปลี่ยนแปลงมันด้วยมือของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถก็ด้วยลิ้นของเขา แล้วหากเขาไม่สามารถ ก็ด้วยหัวใจของเขา และอันนั้นก็เป็นการศรัทธาที่อ่อนที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim, 1996 : 49)

ในทางกลับกันการปฏิบัติในสิ่งที่ไร้ประโยชน์โดยเฉพาะสิ่งเกี่ยวกับศาสนาไม่ว่าจะด้วยวาจา การกระทำหรือการเจตนา ล้วนแล้วเป็นสิ่งที่อิสลามไม่สนับสนุนสอดคล้องกับชะดีษของท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวว่า :

((مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرًا فَهُوَ رَدٌّ))

(أخرجها البخاري ، 1997 : 2550 و مسلم ، 1996 : 1718)

ความว่า : “ผู้ใดกระทำการใดที่ไม่มีในกิจการ (ศาสนา) ของเรา สิ่งนั้นจะไม่ถูกตอบรับ”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 2550 ; Muslim, 1996 : 1718)

การห่างไกลจากสิ่งที่ไร้ประโยชน์สอดคล้องกับคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ที่ ๒๘ สุเราะฮ์อัลกะฮฟ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴾

ความว่า : “และเจ้าอย่าเชื่อฟังผู้ที่เราทำให้หัวใจของเขาละเลยจากการรำลึกถึงเราและปฏิบัติตามอารมณ์ต่ำของเขา”

8. การยึดมั่นตามแนวทางที่เที่ยงตรงคือ ตามแนวทางอัลกุรอานและอัลชะดีษ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอัลลอฮ์ได้รับรองกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่หลงผิดและทุกข์ยากอย่างแน่นอน เช่นเดียวกับท่านนะบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ย้ำกับผู้ที่ยึดมั่นกับทั้งสองว่าจะไม่มีวันหลังทางเป็นอันขาด ซึ่งสอดคล้องกับคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ ที่ ๕๙ สุเราะฮ์อันนิสาอ อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴾

ความว่า : “แต่ถ้าพวกเจ้าขัดแย้งกันในสิ่งใด ก็จงนำสิ่งนั้นกลับไปยังอัลลอฮ์ (อัลกุรอาน) และเราะฮ์สูล (อัสนุนนะฮ์) หากพวกเจ้าศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันปรโลก นั้นแหละเป็นสิ่งที่ดียิ่งและเป็นการกลับไปที่สวยงามยิ่ง”

ดังนั้นจำเป็นต่อมุสลิมทุกคนต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามบนแนวทางทั้งสองโดยมิละทิ้งหรือปฏิเสธแม้แต่น้อย เพราะมันเป็นแนวทางที่เที่ยงตรงที่จะนำมนุษย์ไปสู่สวนสวรรค์และห่างไกลจากนรก ดังคำตรัสของอัลลอฮ์อายะฮ์ ที่ ๑๕๓ สุเราะฮ์อัลอันอาม อัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า :

﴿ وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ

وَصَنَعَكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾

ความว่า : “และแท้จริงนี่คือ ทางของข้าอันเที่ยงตรง พวกเจ้าจงปฏิบัติตามมันเถิด และอย่าปฏิบัติตามหลายๆ ทาง เพราะมันจะทำให้พวกเจ้าแยก

ออกไปจากทางของพระองค์ นั่นแหละที่พระองค์ได้สั่งเสียมันไว้แก่พวกเจ้า
เพื่อว่าพวกเจ้าจะยำเกรง”

แนวอัลกุรอานและอัลฮะดีษนับเป็นแนวทางของสะลัฟเนื่องจากสะลัฟยึดมั่นใน
อัลกุรอานและอัลฮะดีษทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องอะกีดะฮ์ เป็นที่น่าสังเกตคือ ชัยคฺ ทั่วนมีนาลได้
สนับสนุนให้กลับไปยึดมั่นตามแนวสะลัฟ ในขณะที่หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีนมีเนื้อหาตามแนวทาง
เคาะลัฟ จะเห็นได้ว่าทั่วนมีนาลเห็นความเที่ยงตรงเรื่องอะกีดะฮ์ตามแนวทางสะลัฟ ประการนี้จะเห็น
ได้จากการปฏิบัติอุละมาฮ์สมัยก่อน เช่น อีมาอะบิ อัลฮะสัน อัลอะฮะรีรีย์, อีมาอะบิ มุฮัมมัด
อัลญุัยนี, อีมาอะฮะเราะมะมัยนุ, อีมาอะลเฆาะซอลีย์, อีมาอะฮะซเราะสตานีย์ และอีมาอะรรอซีย์
เป็นต้น (al-Mūsiliy, 1990 : 130-147 ; Khālid bin ‘Abd al-Latif, 1995 : 670-692)

ข้อเสนอแนะ

จากการ วิจัย เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล
อัดดีนของชัยคฺ ชัยนฺ อัลอาบิตีน เบ็น มุฮัมมัด อัลฟะฎอนีย์” ครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการ
วิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๒ ด้านดังนี้

1. การนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลของการ วิจัยที่ได้มาจากการวิจัยในครั้งนี้ ควรนำไปดำเนินการเพื่อให้เกิด
ประโยชน์ได้ดังนี้

1.1 นำผลการ วิจัยออกเผยแพร่ โดยนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนใน
รายวิชาเตาฮีดหรือหลักศรัทธาในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้นิสิต นักศึกษาได้ศึกษาเรียนรู้ถึงความ
ถูกต้องของเนื้อหาตามหลักวิชาการ

1.2 นำผลการ วิจัยออกเผยแพร่ โดยนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน
ควบคู่กับหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีน ในสถานศึกษาต่างๆ เช่น ปอเนาะ โรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลาม มัสยิด และสุเหร่า เพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจนมากขึ้น

1.3 นำผลการ วิจัย ออกเผยแพร่แก่ผู้ที่มีความสนใจทั่วไปเกี่ยวกับเรื่อง
อะกีดะฮ์เพื่อจะได้เกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง

2. การทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลของการ วิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมี เห็นสมควรศึกษาวิจัยในประเด็นหัวข้อ
ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดของทั่วนมีนาลในการอธิบายเตาฮีดในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาญีน
ฟิ อิลมฺ อุศูล อัดดีน

2.2 บทบาทของของต่วนมีนาลและหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุล
อัดดีน ต่อการพัฒนาสังคมมุสลิม

2.3 บทบาทของ หนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลม อุกุล อัดดีน ใน การ
เผยแพร่วิชาอะกีดะฮ์

บรรณานุกรม

พริยศ ราฮิมมูลา . ๒๕๔๕ **บทบาทสถาบันอุลาม่าและการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีตตั้งแต่ ค.ศ.
1785-1945** . ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมาคม นักเรียนเก่าอาหรับ . ๑๔๑๙ **พระมหาคัมภีร์ อัล-กุรอาน พร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**
ชาอูดีอารเบีย : ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัล-กุรอาน แห่งนครมะดีนะฮ์

‘Abd al-Ghanī bin Muhammad al-Marāqī . 2006 . **Munyat al-Mūsāllī Edisi Jawi** . Pustaka
Amān Peris .

Ahmad Fathy . 2009 . **Ulama Besar Dāri Fatani** . Selangor : University Kebangsaan
Malaysia .

al-Asqalāniy, Ahmad bin ‘Alī. 1380. **Taqrīb al-Tahdhīb** (تقريب التهذيب). Bairūt : Dār
al-Ma‘rifah.

al-Bukhāriy , Muhammad bin Ismā‘īl. 1997. **Ṣaḥīḥ al-Bukhāriy** (صحيح البخاري) . Bairūt :
Dār ‘Ibn Kathīr .

‘Ibn ‘Abī al-Izz, ‘Alī bin ‘Alī bin Muhammad . 1984 . **Sharḥ al-‘Aqīdah al-Tahāwīyah**
(شرح العقيدة الطحاوية). Bairūt : al-Maktab al-Islāmiy.

Khālīd bin ‘Abd al-Latīf. 1995. **Manhaj Ahl al-Sunnah wa al-Jamā‘ah wa Manhaj
al-Ashā‘irah fi Tauhīd Allāh Ta‘ālā**. (منهج أهل السنة والجماعة ومنهج الأشاعرة في
توحيد الله تعالى). al-Madīnah : Maktabat al-GhuRabbā’ al-Athariyyah.

al-Mūsiliy, Khalīl bin ‘Ibrāhīm. 1990. **Shu‘bah al-‘Aqīdah baina ‘Abī al-Hasan al-‘Ash‘ariy
wa al-Muntasibin ilaihi fi al-‘Aqīdih** (شعبة العقيدة بين أبي الحسن الأشعري والمنتسبين
إليه في العقيدة). Bairūt : Dār al-Kitāb al-Ar‘Abīy.

Muslim bin al-Hajjāj .1996. **Ṣaḥīḥ Muslim** (صحيح مسلم). al-Riyād : Dār ‘Ālam al-Kutub.

al-Ṭabariy, Muhammad bin Jarīr. 1997. **Jam‘ al-Bayān fī Ta’wīl al-Qur’ān** (جمع البيان في).
 (تأويل القرآن) Bairūt : Dār al-Kutub al-‘Ilmiyah.

al-Tirmidhiy, Muhammad bin Isā. n.d. **al-Jāmi‘ al-Ṣahīh** (الجامع الصحيح). s.l. : Dār al-Fikr.

Ābū al-Qāsim, ‘Ismā‘īl bin Muhammad .1990. **al-Hujjah fī Bayān al-Mahajjah wa Sharh
 ‘Aqīdat Ahl al-Sunnah** (الحجة في بيان المحجة وشرح عقيدة أهل السنة). al-Riyāḍ : Dār
 al-Rāyah.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นายอาแว แมะอูมา

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5520430017

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยอิสลามนครมะดีนะฮ์	2535
สาขาตะอวะฮ์และอุศูลุดดีน	ประเทศซาอุดีอาระเบีย	
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2552
สาขาวิชาอิสลามศึกษา		

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

1. อีหม่ามมัซยิดอัลอิสลาห์ (กำแพงตอง) ม. ๔ ต. บานา อ. เมือง จ. ปัตตานี ๙๕๐๐๐
2. อาจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษาและนิติศาสตร์ สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

อาแว แมะอูมา และอับดุลเลาะ การ์รีนา. ๒๕๖๐. “Sumbangan Syeikh Tuan Mināl Dalam Karitif Tamadun Islam Terhadap Masyarakat Islam Di Selatan Thailand”. วารสาร อัล-นุร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ฟาฏอนี ฉบับที่ ๒๓ (ฉ.ที่ ๒/๒๕๖๐) ปีที่ ๑๒ ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม ปี ๒๕๖๐.

อาแว แมะอูมา และอับดุลเลาะ การ์รีนา. ๒๕๖1. “ชัยคฺ ซัยนฺ อัลอาบิตีน อัลฟะฎอนียัย์กับหลักวะสะฎี ยะฮ์ในหนังสืออะกิดะฮ์ อันนาญีน ฟิ อิลมฺ อุศูลฺ อัลดีน ”. วารสาร อัล-นุร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ฟาฏอนี ฉบับที่ ๒๔ (ฉ.ที่ ๑/๒๕๖๑) ปีที่ ๑๓ ประจำเดือน มกราคม-มิถุนายน ปี 2561.

อาแว แมะอูมา และอับดุลเลาะ การ์รีนา. ๒๕๕7. “อุละมาอ์ปัตตานี : ศึกษาชีวประวัติส่วนบุคคลและผลงานนิพนธ์ ”. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ ประจำปี ๒๕๕๗ วันที่ 14 สิงหาคม 2557 มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

Awae Maeh-ouma & ‘Abdullāh bin Yūsuf Kareena. 2014. “SUMBANGAN SYEIKH TUAN MINĀL DALAM KARIATIF TAMADUN ISLAM TERHADAP MASYARAKAT ISLAM DI SELATAN THAILAND”. INTERNATIONAL CONFERENCE ON ISLAM IN MALAY WORLD IV. 19-21 September 2014. Islam dan Ketamadunan Melayu : Sumbangan Ke Arah Kemajuan Sejahtera. Universiti Malaya Malaysja.

อาแว แมะอูมา และอับดุลเลาะ การีนา. 2015. “หลักวะสะฎียะฮ์ด้านอะกีดะฮ์ตามคำอธิบายของ
ชัยคุต่วนมีนาลในหนังสืออะกีดะฮ์ อันนาฎีน ฟิ อิลมฺ อุศูล อัลดีน ”. INTERNATIONAL
CONFERENCE ON ISLAM IN MALAY WORLD V. 12-14 September 2015. At
College of Islamic Studies Prince of songkla University Pattani Thailand.

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*